วารสารการบริหาร การจัดการ และ การพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

ISSN: 298-2366 (Online)

ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2569 ✦ Vol. 4 No. 1 January-March 2026

JAMSD

Tier 2

TCI ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai-Journal Citation Index Centre

2026

วารสารการบริหารการจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration, Management and Sustainable Development: JAMSD

ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม 2569
Volume 4 No. 1 January - March 2026

e-ISSN: 2985-2366 (Online)

ผู้ผลิตและเผยแพร่: สมาคมขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และ สถาบันวิชาการเพื่อการบริหารและพัฒนาสังคม
ที่ตั้งสำนักงาน: เลขที่ 355/18 หมู่ที่ 1 ตำบลตลาด อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม รหัสไปรษณีย์ 44000
เบอร์โทรศัพท์: 094 652 4145
เว็บไซต์: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd
อีเมล์: jamsdonline@gmail.com

ข้อมูลเกี่ยวกับวารสาร

ชื่อภาษาไทย

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

ชื่อภาษาอังกฤษ

Journal of Administration, Management and Sustainable Development: JAMSD

เลขมาตรฐานสากลประจำวารสาร (ISSN)

2774-0390 (Online)

นโยบายการพิจารณากลั่นกรองบทความ

1. บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ใดมาก่อน และต้องไม่อยู่ในกระบวนการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งตีพิมพ์อื่นใด

2. ผู้เขียนต้องจัดทำต้นฉบับตามข้อกำหนดของกองบรรณาธิการวารสาร

3. บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ต้องเป็นบทความที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพทางวิชาการ และมีประโยชน์ในเชิงทฤษฎีหรือเชิงปฏิบัติ สาระบทความและแนวการเขียนต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของวารสาร โดยผ่านการพิจารณาและให้ความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ จำนวน 3 ท่าน ต่อ 1 บทความ และเป็นผู้มีผลงานทางวิจัยอย่างต่อเนื่อง โดยใช้การประเมินแบบไม่เห็นกันทั้งสองฝ่ายระหว่างผู้นิพนธ์และผู้ประเมิน (double-blinded review)

4. กองบรรณาธิการอาจส่งผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิให้ผู้เขียนแก้ไข เพิ่มเติม ผู้เขียนจะต้องแก้ไขความถูกต้องของบทความตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

5. กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการตรวจแก้ไขรูปแบบบทความที่ส่งมาตีพิมพ์ โดยผู้เขียนยินยอมให้กองบรรณาธิการแก้ไขความสมบูรณ์ของบทความและยินยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กองบรรณาธิการกำหนด

6. ในกรณีที่ผู้ประเมินอิสระ (Peer review) ได้มีมติให้ผู้เขียนผลงานปรับปรุงแก้ไข ผลงาน ขอให้ผู้เขียนผลงานปรับปรุงแก้ไขแล้วส่งผลงานที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้กองบรรณาธิการวารสาร ภายใน 7 วันนับจากวันที่ได้รับผลข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ถ้าไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขจะเลื่อนบทความของท่านไปตีพิมพ์ในฉบับอื่นซึ่งจะล่าช้ากว่ากำหนดการเดิม

7. ในกรณีที่ผู้ประเมินอิสระ (Peer review) พิจารณาแล้วมีลงความเห็นว่าไม่สามารถให้ตีพิมพ์ได้ วารสารจะทำหนังสือแจ้งให้ผู้เขียนบทความทราบอย่างชัดเจน

8. บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารเป็นทัศนะ ลิขสิทธิ์ และความรับผิดชอบของผู้เขียนเจ้าของผลงาน กองบรรณาธิการจะไม่รับผิดชอบในเนื้อหาหรือความถูกต้องของเรื่องที่ส่งมาตีพิมพ์ทุกเรื่อง

สาขา อนุสาขาที่รับ

การบริหารธุรกิจ การจัดการ การบัญชี การตลาด การท่องเที่ยว โลจิสติกส์ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ นิเทศศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเงินการธนาคาร คอมพิวเตอร์ธุรกิจ จิตวิทยาประยุกต์ รัฐประศาสนศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ การบริหาร การพัฒนา การศึกษา การปกครอง การบริหารท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

เพื่อผลิตและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการในกลุ่มสาขาสังคมศาสตร์ ประกอบด้วย การบริหารธุรกิจ การจัดการ การบัญชี การตลาด การท่องเที่ยว โลจิสติกส์ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ นิเทศศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเงินการธนาคาร คอมพิวเตอร์ธุรกิจ จิตวิทยาประยุกต์ รัฐประศาสนศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ การบริหาร การพัฒนา การศึกษา การปกครอง และการบริหารท้องถิ่น

ประเภทเรื่องที่รับ

บทความวิจัย และบทความวิชาการ

กระบวนการพิจารณา

วารสารกำหนดผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อทำหน้าที่กลั่นกรองและตรวจประเมินบทความจำนวน 2 ท่าน โดยใช้การประเมินแบบไม่เห็นกันทั้งสองฝ่ายระหว่างผู้นิพนธ์และผู้ประเมิน (Double-blinded review)

ภาษาที่รับ

ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

กำหนดออก

ปีละ 4 ฉบับ ได้แก่
ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม)
ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน)
ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน)
ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม)

กระบวนการพิจารณาบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิ

วารสารมีกระบวนการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนตีพิมพ์ โดยบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-review) ทั้งนี้บทความจากผู้นิพนธ์ภายในจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาและหลากหลายสถาบัน และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์

การเก็บค่าธรรมเนียม

ผู้ประสงค์ตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการหรือบทความวิจัย ในวารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน ต้องชำระค่าธรรมเนียม ในอัตรา 4,000 บาท ต่อ 1 บทความ โดยดำเนินการดังนี้

1. โอนเงินค่าธรรมเนียมเข้าบัญชีธนาคารกสิกรไทย เลขที่บัญชี 203-8-30277-5 ชื่อบัญชี สถาบันวิชาการเพื่อการบริหารและพัฒนาสังคม
2. แจ้งหลักฐานการชำระเงินมาที่อีเมล์: jamsdonline@gmail.com หรือ สแกน QR code ไลน์ และส่งหลักฐานการชำระเงิน

3. การชำระค่าธรรมเนียม จะดำเนินการภายหลังจากบทความ "ผ่าน" ขั้นตอนการประเมินเบื้องต้นจากกองบรรณาธิการ ก่อนส่งไปให้ผู้ประเมิน (เพื่อตรวจสอบความเรียบร้อย ครบถ้วน สมบูรณ์พร้อมรับการประเมินของบทความ) โดยจะมีเจ้าหน้าที่ประจำวารสารฯ จะแจ้งให้ผู้นิพนธ์ทราบผ่านทางระบบเว็บไซต์ของวารสาร

4. วารสารจะออกใบตอบรับและกำหนดการตีพิมพ์ (Acceptance letter) ให้กับผู้นิพนธ์ ภายหลังที่บทความได้รับการเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิและกองบรรณาธิการว่า “ผ่าน” แล้ว

5. บทความที่วารสารส่งให้ผู้ประเมินอิสระ (Peer reviewer) ประเมินแล้ว และมีการชำระค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์แล้ว หากผู้ประเมินอิสระมีมติร่วมกันให้ “ไม่ผ่าน” ผู้ชำระค่าธรรมเนียมไม่สามารถขอคืนค่าธรรมเนียมที่ชำระแล้วในภายหลังได้

ผู้ผลิตและเผยแพร่

สมาคมขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และ สถาบันวิชาการเพื่อการบริหารและพัฒนาสังคม
ที่ตั้งสำนักงาน: เลขที่ 355/18 หมู่ที่ 1 ตำบลตลาด อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม รหัสไปรษณีย์ 44000
เบอร์โทรศัพท์: 094 652 4145
เว็บไซต์: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd
อีเมล์: jamsdonline@gmail.com

บทบรรณาธิการ

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มีนาคม 2569) ฉบับนี้นำเสนอบทความวิจัยและบทความวิชาการจำนวน 35 บทความ ครอบคลุมองค์ความรู้ด้านการบริหารรัฐกิจ การจัดการองค์กร การศึกษา การตลาด และการพัฒนาชุมชน ทั้งในบริบทของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียน

บทความในฉบับนี้สามารถจำแนกได้เป็น 6 กลุ่มหลัก กลุ่มแรกว่าด้วยประสิทธิภาพการบริหารงานภาครัฐ อาทิ การตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการพัฒนาระบบควบคุมภายในด้านการจัดซื้อจัดจ้าง กลุ่มที่สองเน้นสมรรถนะและประสิทธิภาพบุคลากร ทั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กองทัพบกไทย และหน่วยงานสาธารณสุขใน สปป. ลาว โดยให้ความสำคัญกับทักษะดิจิทัลและความรู้ทางวิชาชีพบัญชี กลุ่มที่สามนำเสนองานวิจัยด้านภาวะผู้นำและการพัฒนาองค์กร ครอบคลุมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม การวางแผนกลยุทธ์เพื่อความยั่งยืน และการพัฒนาบุคลากรในยุคดิจิทัล กลุ่มที่สี่ว่าด้วยการตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภค อาทิ การตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า การตลาดออนไลน์และพฤติกรรมผู้บริโภค Gen Z กลุ่มที่ห้ามุ่งเน้นการพัฒนาชุมชนและทรัพยากรท้องถิ่น เช่น การยกระดับสินค้าชุมชน การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าเศษวัสดุทางการเกษตร และทุนทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงผลกระทบจากโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ใน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และกลุ่มสุดท้ายครอบคลุมการศึกษาและวิธีวิจัย ได้แก่ กรอบกระบวนทัศน์การวิจัยตามแนวคิดเครสเวลล์ การประยุกต์ใช้ Chat GPT ในการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนากิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังมีบทความภาษาอังกฤษด้านการพัฒนากิจกรรม Scaffolding สำหรับนักศึกษาสายอาชีวศึกษา และบทความว่าด้วยความรู้ด้าน ESG กับการประเมินความเสี่ยงภายใต้มาตรฐาน IFRS S1 และ IFRS S2

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้นิพนธ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer reviews) และผู้อ่านทุกท่านที่ให้ความไว้วางใจและสนับสนุนวารสารมาโดยตลอด และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าองค์ความรู้ในฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่นักวิชาการ นักวิจัย และผู้กำหนดนโยบายในวงกว้างต่อไป

บรรณาธิการวารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน
31 มีนาคม 2569

สารบัญ

หน้า

ข้อมูลเกี่ยวกับวารสาร.....

บทบรรณาธิการ..... I

สารบัญ..... II

อิทธิพลของสมรรถนะการปฏิบัติงานและคุณภาพของระบบสารสนเทศที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย

จิตติพร รุ่งเรือง, พรรณทิพย์ อย่างกลั่น..... 1-15

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

วิไลลักษณ์ เคนอุทุม, พรเทพ รัตนตรัยภพ..... 16-32

การมีส่วนร่วมของประชาชนและคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

นักรบ เชื้อวังคำ, ชาติชัย อุดมกิจมงคล, สามารถ อัยกร..... 33-48

การพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์เพื่อยกระดับสินค้าชุมชนข้าวหอมมะลิบ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

ศิริกมล ประภาสพงษ์..... 49-65

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด

เจษฎา เลิศวารีเวช, นัทนิชา โชติพิทยานนท์..... 66-78

ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์เพื่อพัฒนาช่องทางการจำหน่าย และเพิ่มยอดขายแก่ผู้ประกอบการในจังหวัดศรีสะเกษ

เพ็ญลักษณ์ อ่อนทรวง..... 79-93

ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร

สุดใจ ปุนหาวงค์ ละมัย ร่มเย็น, สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง..... 94-108

ความรู้และทักษะทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก

ลัญจกร โนนทิง, มัตธิมา กรงเต้น..... 109-121

กรอบกระบวนทัศน์สำหรับการออกแบบการวิจัย : แนวทางการเลือกวิธีการวิจัยตามหลักเครสเวลล์

วีรชัย คำธร..... 122-131

ความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่านในการใช้งาน Chat GPT เพื่อการจัดการเรียนรู้

ณัฐธยาน์ ภิบาล, ภิรดา ชัยรัตน์..... 132-145

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดหนองคาย

วิริยะ หอมไกรลาศ, สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง, ละมัย ร่มเย็น..... 146-159

การวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่าจากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของชุมชน อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

พิชญาภา พริ้มพราย, ทิพาวรรณ พันธุสินธุ, วิลาวัลย์ ภูมี, ศุภฤกษ์ กาธรรมณี, อภิศันย์ ศิริพันธ์, พงศ์พัชร บัวเพ็ชร..... 160-172
กระบวนการสื่อสารและส่วนประสมการตลาดงานหัตถศิลป์สินค้าต้องลายไทใหญ่

สุรชัย ศรีนรจันทร์..... 173-186
ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

ชญานิษฐ์ สมพมิตร, ชาติชัย อุดมกิจมงคล, สามารถ อัยกร..... 187-202
ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีของบุคลากรแผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

พนพาสุก หลวงพะคุน, ชนินทร์ วะสีนนท์, จิตติ กิตติเลิศไพศาล, พิศดาร แสนชาติ..... 203-217
Development of Scaffolding Learning Activities to Enhance Choreography Ability for Vocational Students

Yang Xueqin, Thanyaluck Khechornphak..... 218-227
การเปรียบเทียบการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์โดยกลุ่มที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว (อินโทรเวิร์ต) และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว (เอ็กซ์โทรเวิร์ต) ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก

ศศิวัฒน์ ตันติบุญยานนท์, ณัฐพล มหาทรัพย์..... 228-239
ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

ศุภกร ฉิมตระกูล, ชาติชัย อุดมกิจมงคล, สามารถ อัยกร..... 240-255
การเสริมแรงจูงใจต่อการตัดสินใจไปประจำการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของนักบินทหารบก

ธราพันธ์ พัฒนานันท์ชัย, นปภา ภทรกมลพงษ์, คงศักดิ์ ชมชุม..... 256-269
ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

วาสนา กิรัมย์, ชาติชัย อุดมกิจมงคล, สามารถ อัยกร..... 270-285
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงราย

สุภาภรณ์ พุทธวงค์, สุรินทร์ พิทักษ์สิกุล, วัชระ วัธนารวี..... 286-300
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ณัฐวุฒิ ทองจินดา, ธาตรี มหันตรัตน์..... 301-310
แนวทางการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนเพื่อเสริมทักษะการทำงานในยุคดิจิทัลกรณีศึกษาสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยนครพนม

พาทิศ คงโสมา, วรวุฒิ อินทนนท์, อภิกนิษฐา นาเลาห์..... 311-326
สภาพ ปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

คำปะเสิด ปันยานุวง, พิศดาร แสนชาติ, จิตติ กิตติเลิศไพศาล, ชนินทร์ วะสีนนท์..... 327-343
การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ดามพ์ แก้วกัลยา..... 344-356

การพัฒนาต้นแบบแดชบอร์ดเพื่อสนับสนุนการตรวจสอบภายในและควบคุมภายในของกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง
สุชาวดี พรหมรุ่งสวัสดิ์, จารุภา วิภูภิญโญ..... 357-372
การบริหารจัดการแบบประสานความร่วมมือ และทรัพยากรการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
ชมพูนุช ลาลู่, สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง, ละมัย ร่มเย็น..... 373-388
แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด
จุไรวรรณ เกษแก้ว, ธนเสฏฐ์ อัคคัญญ์ภูดิส, ทัศพร เกตุถนอม..... 389-402
ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าประเภทเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงราย
ภัทรนันท์ ใหม่กาศ, สุรินทร์ พิทักษ์สิกุล, วัชระ วัธนารวี..... 403-416
ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแก่ง จังหวัดนครสวรรค์
จุรีรัตน์ ศิตศิรัตน์, กฤษณะ ดาราเรือง, ศรุต แจ้งอนันต์, ดไนยา ตั้งอุทัยสุข, พงศกร งามสม 417-432
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมเพื่อความงามของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร
กัญญารัตน์ อารยะโกศล..... 433-447
ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าของผู้บริโภค Gen Z ในจังหวัดอุบลราชธานี
นันทะนา กลำเงิน, จตุรงค์ ศรีวงษ์ วรรณะ, อุมารินทร์ ราตรี..... 448-460
ผลของความรู้ด้าน ESG ต่อความสามารถในการประเมินความเสี่ยง ESG ของผู้ตรวจสอบภายในภายใต้มาตรฐาน IFRS S1 และ IFRS S2 ในประเทศไทย
วิรดา เกตุพันธุ์, ลัพธ์พร สวราชย์, นพวรรณ เสมวิมล..... 461-476
การวางแผนกลยุทธ์และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในบริบทของการพัฒนาองค์กรแบบยั่งยืน
หวัง ตงฮุย, ธนกร สิริสุคันธา, สุรชัย กังวล..... 477-486
ผลกระทบและแนวทางการแก้ไขปัญหาของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงในเมืองวิละบุลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ปัญญาสุข วอละสาน, ชนินทร์ วะสีนนท์, พิศดาร แสนชาติ..... 487-501

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

อิทธิพลของสมรรถนะการปฏิบัติงานและคุณภาพของระบบสารสนเทศที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย

The influence of performance competency and quality of information systems on the success of accounting operations of the Royal Thai Army

จิตติพร รุ่งเรือง[1*], พรรณทิพย์ อย่างกลั่น[2]

Chittiporn Rungruang[1*], Phanthip Yangklan[2]

[1,2]หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

[1,2]Master of Accountancy Program, School of Accountancy, Sripatum University

[*]Corresponding author's e-mail: joon_jittipron@hotmail.com[1*], phanthip.ya@spu.ac.th[2]

Received: August 14, 2025 Revised: October 17, 2025 Accepted: November 23, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. อิทธิพลของสมรรถนะของผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย 2. อิทธิพลของคุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนายทหารบัญชี และเสมียนการเงิน จำนวน 127 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยการถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะการปฏิบัติงานด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชีและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและระบบสารสนเทศทางการบัญชี ส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จของงานบัญชีในกองทัพบกไทยทั้งด้านการบรรลุเป้าหมายและการปฏิบัติตามระเบียบราชการ ขณะเดียวกัน ทักษะการวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางบัญชีมีผลต่อการจัดหาและการใช้ทรัพยากร ตลอดจนสร้างความพึงพอใจแก่ผู้เกี่ยวข้อง สำหรับคุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีพบว่า ความง่ายในการใช้งาน เสถียรภาพของระบบ และความถูกต้องของข้อมูล ล้วนมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมาย การปฏิบัติตามระเบียบ และการใช้ทรัพยากร โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01

คำสำคัญ: สมรรถนะ, ระบบสารสนเทศทางการบัญชี, ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน, การบัญชี, กองทัพบกไทย

Abstract

This research aimed to 1. examine the influence of operational competency on the success of accounting operations of the Royal Thai Army and 2. investigate the influence of the quality of accounting information systems on the success of accounting operations of the Royal Thai Army. This quantitative research employed a questionnaire as the data collection tool, gathering responses from 127 accounting officers and financial clerks. The data were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation, and the hypotheses were tested using multiple regression analysis. The research found that having good accounting knowledge and using information technology and accounting information systems helped the Royal Thai Army succeed in its accounting tasks, especially in reaching its goals and following government rules. Additionally, strong analytical and problem-solving skills helped in effectively using resources and improving satisfaction among stakeholders. Analytical and problem-solving skills contributed to the effective acquisition and use of resources, as well as enhanced stakeholder satisfaction. Regarding the quality of the accounting information system, ease of use, system stability, and data accuracy were very important for reaching goals, following rules, and making the best use of resources, with significant results at the 0.05 and 0.01 level.

Keywords: competency, accounting information systems, operational success, accounting, Royal Thai Army

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

วิชาชีพบัญชีเป็นกลไกสำคัญของระบบเศรษฐกิจทั้งในระดับประเทศและระดับโลก เนื่องจากเป็นวิชาชีพที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดเก็บ วิเคราะห์ และรายงานข้อมูลทางการเงินที่ใช้ประกอบการวางแผน ควบคุม และตัดสินใจขององค์กร โดยเฉพาะในองค์กรภาครัฐ ผู้ปฏิบัติงานด้านบัญชีต้องปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่กำหนดอย่างเคร่งครัด เพื่อให้รายงานทางการเงินมีความถูกต้อง โปร่งใส และตรวจสอบได้ ซึ่งมีผลต่อความเชื่อมั่นและการกำกับดูแลการใช้งบประมาณของภาครัฐ (International Federation of Accountants, 2006)

ในปัจจุบัน เทคโนโลยีมีบทบาทอย่างมากต่อการพัฒนาระบบบัญชี กองทัพบกไทยได้นำระบบบริหารการเงินการคลังภาครัฐแบบอิเล็กทรอนิกส์ (Government Fiscal Management Information System: GFMIS) มาใช้ตั้งแต่ปี 2547 และต่อมาได้พัฒนาเป็นระบบ New GFMIS Thai เพื่อสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์และยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ (กรมบัญชีกลาง, 2564) ระบบบัญชีของกองทัพบกมีความซับซ้อนกว่าหน่วยงานพลเรือน เนื่องจากต้องครอบคลุมงบประมาณด้านการทหาร การเบิกจ่ายที่มีความหลากหลาย และการปฏิบัติตามระเบียบที่เข้มงวด การใช้ระบบสารสนเทศทางการบัญชีที่มีคุณภาพ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานด้านบัญชีของกองทัพบกมีความถูกต้อง รวดเร็ว และเชื่อถือได้

Jeyaraj (2020) ได้วิเคราะห์กรอบแนวคิด DeLone & McLean โดยชี้ว่า คุณภาพของระบบและข้อมูลส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้และประสิทธิภาพขององค์กร ผลการศึกษาเชิงประจักษ์ของ DeLone & McLean (2016) และงานวิจัยของ Ngoc (2025) แสดงให้เห็นว่า คุณภาพระบบสารสนเทศภาครัฐมีผลโดยตรงต่อความสำเร็จเชิงการตัดสินใจและประสิทธิภาพที่ไม่ใช่ตัวเงิน อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในบริบทกองทัพบกไทยยังมีจำกัด ทั้งที่ระบบบัญชีมีลักษณะเฉพาะและซับซ้อนกว่าหน่วยงานพลเรือน จึงยังขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ชี้ให้เห็นถึง อิทธิพลของสมรรถนะการปฏิบัติงานและคุณภาพของระบบ

สารสนเทศทางการบัญชีต่อความสำเร็จของงานบัญชีในบริบทกองทัพบก งานวิจัยนี้จึงเข้ามาเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรและยกระดับคุณภาพระบบสารสนเทศทางการบัญชีให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของสมรรถนะของผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย

2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของคุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะ

การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรทางบัญชีได้รับความสำคัญอย่างยิ่งในทศวรรษที่ผ่านมา เนื่องจากความซับซ้อนของงานและความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่เข้ามามีบทบาทมากขึ้น งานวิจัยของ Jackling & De Lange (2009) แม้จะเป็นงานเก่า แต่ถูกต่อยอดและยืนยันโดยงานในเอเชียที่ร่วมสมัย นอกจากนี้ มาตรฐานการศึกษาวิชาชีพระดับสากลของ IFAC (International Education Standards: IES) ได้กำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพต้องมีสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การใช้วิจารณญาณเชิงวิชาชีพ และความสงสัยเชิงวิชาชีพ ซึ่งถือเป็นการยกระดับมาตรฐานการปฏิบัติงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง (International Federation of Accountants, 2014a, 2014b)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี

คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี (AIS quality) ถือเป็นปัจจัยที่มีผลโดยตรงต่อคุณภาพของข้อมูลทางการเงินและการปฏิบัติงานขององค์กร งานวิจัยสมัยใหม่จำนวนมากยังคงใช้กรอบแนวคิด DeLone & McLean ที่ได้รับการปรับปรุงใหม่ในปี 2016 ซึ่งชี้ว่าคุณภาพของระบบ คุณภาพของข้อมูล และคุณภาพการบริการเป็นองค์ประกอบหลักที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชี (DeLone & McLean, 2016) งานวิจัยของ Petter et al. (2008) ได้ถูกทบทวนซ้ำโดย Jeyaraj (2020) ซึ่งยืนยันความเหมาะสมของกรอบดังกล่าวในยุคปัจจุบัน ขณะเดียวกัน งานวิจัยเชิงประจักษ์ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมายังยืนยันว่า แบบจำลอง DeLone & McLean ที่ได้รับการปรับปรุงสามารถใช้ได้จริงกับองค์กรสมัยใหม่และมีผลต่อความสำเร็จของการทำงานในเชิงระบบ (DeLone & McLean, 2016)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะในบริบทของหน่วยงานภาครัฐ หมายถึง การทำงานที่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนด ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบ และสร้างความพึงพอใจแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การศึกษาเชิงทฤษฎีล่าสุดในงานวิจัยของ Ngoc (2025) ยืนยันว่า คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จในการตัดสินใจและประสิทธิภาพในเชิงที่ไม่ใช่การเงิน ซึ่งเป็นเกณฑ์สำคัญของความสำเร็จในงานบัญชีสมัยใหม่ โดยเฉพาะในหน่วยงานราชการที่เน้นความโปร่งใสและความถูกต้องของข้อมูล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. อิทธิพลของสมรรถนะต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

สมรรถนะของบุคลากรถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการทำงาน โดยเฉพาะในวิชาชีพบัญชีที่ต้องอาศัยทั้งความรู้ทางเทคนิคและทักษะข้ามสาย นอกจากนี้ มาตรฐานการศึกษาวิชาชีพของ IFAC (International Federation of

Accountants, 2014a, 2014b) ได้ย้ำว่า ผู้ประกอบวิชาชีพจำเป็นต้องมีสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการใช้วิจารณญาณเชิงวิชาชีพ ซึ่งสะท้อนว่าการมีสมรรถนะที่เหมาะสมไม่เพียงช่วยให้ปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง แต่ยังเสริมสร้างคุณภาพของการรายงานและความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง จึงสามารถสรุปได้ว่า สมรรถนะของบุคลากรทางบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะในมิติการบรรลุเป้าหมาย ความถูกต้องตามระเบียบราชการ การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัยที่ 1 - 4 ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 สมรรถนะการปฏิบัติงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ

สมมติฐานที่ 2 สมรรถนะการปฏิบัติงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ

สมมติฐานที่ 3 สมรรถนะการปฏิบัติงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการจัดหาและการใช้ปัจจัยทรัพยากร

สมมติฐานที่ 4 สมรรถนะการปฏิบัติงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านความพึงพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

2. อิทธิพลของคุณภาพระบบสารสนเทศทางการบัญชีต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีเป็นอีกปัจจัยที่มีผลอย่างยิ่งต่อการดำเนินงาน ข้อค้นพบจาก Jeyaraj (2020) ซึ่งวิเคราะห์กรอบแนวคิด DeLone & McLean (2016) ยืนยันว่า คุณภาพของระบบ (system quality) คุณภาพของข้อมูล (information quality) และคุณภาพของการบริการ (service quality) ล้วนส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้และการยอมรับระบบ ซึ่งสุดท้ายสะท้อนถึงประสิทธิภาพงานองค์กร งานวิจัยเชิงประจักษ์ของ Ngoc (2025) แสดงให้เห็นว่าคุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีมีอิทธิพลโดยตรงต่อความสำเร็จในการตัดสินใจ และยังช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ด้านประสิทธิภาพเชิงไม่ใช่การเงิน ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนความสำเร็จในเชิงคุณค่าของงานบริการสาธารณะ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัยที่ 5 - 8 ดังนี้

สมมติฐานที่ 5 คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ

สมมติฐานที่ 6 คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ

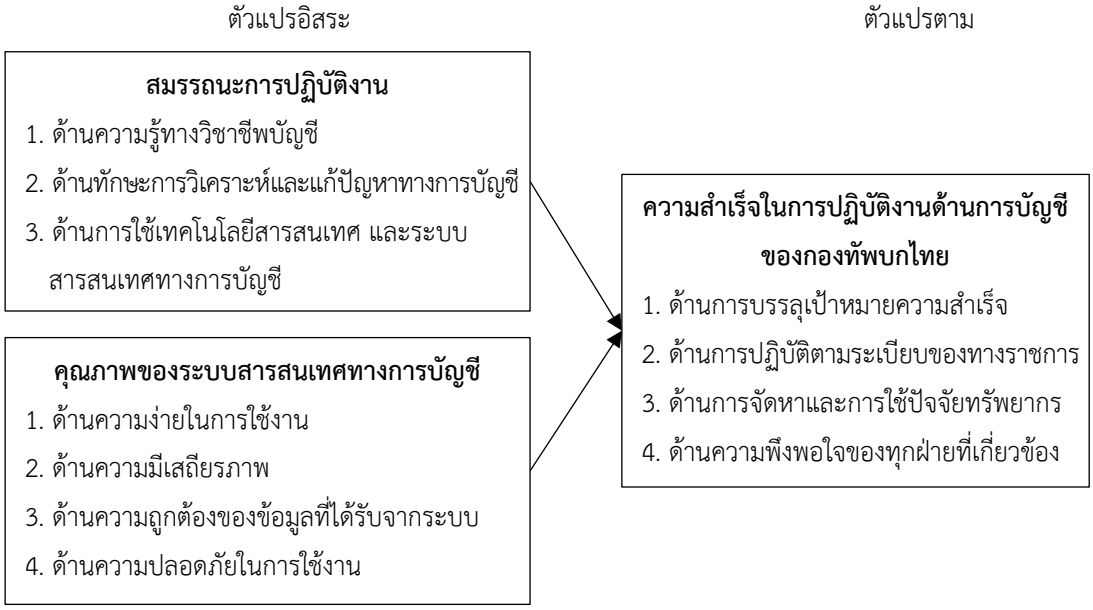
สมมติฐานที่ 7 คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการจัดหาและการใช้ปัจจัยทรัพยากร

สมมติฐานที่ 8 คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านความพึงพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้กำหนดให้ ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สมรรถนะการปฏิบัติงาน และคุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อตัวแปรตาม คือ ความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย โดยสมรรถนะการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี 2) ด้านทักษะการวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางการบัญชี และ 3) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบสารสนเทศทางการบัญชี ส่วนคุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความง่ายในการใช้งาน 2) ด้านความมีเสถียรภาพ 3) ด้านความถูกต้องของข้อมูล

ที่ได้รับจากระบบ และ 4) ด้านความปลอดภัยในการใช้งาน สำหรับความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชี ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ 2) ด้านการปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ 3) ด้านการจัดหาและการใช้ปัจจัยทรัพยากร และ 4) ด้านความพึงพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตามกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอิทธิพลของสมรรถนะการปฏิบัติงานและคุณภาพของระบบสารสนเทศที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย เหล่าการเงิน ในระดับหน่วยเบิกจ่ายที่ปฏิบัติงานในระบบ GFMIS ของกองทัพบกไทย ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 168 หน่วย (กรมบัญชีกลาง, 2567) โดยแต่ละหน่วยประกอบด้วยผู้ปฏิบัติงาน 2 คน ได้แก่ นายทหารบัญชี และเสมียนการเงิน อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้ไม่นับรวมสำนักงานสัสดีจังหวัด จำนวน 76 หน่วย เนื่องจากสำนักงานสัสดีจังหวัดไม่มีนายทหารเหล่าการเงินประจำอยู่ มีเพียงเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ในการจัดทำบัญชีเท่านั้น

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 127 คน โดยได้มาจากการกำหนดขนาดตัวอย่างด้วยสูตรของ Yamane (1973) ซึ่งเป็นวิธีการที่นิยมใช้ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมกับประชากรทั้งหมด การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานทุกหน่วยในกองทัพบกมีโอกาสถูกเลือกอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเป็นตัวแทนของประชากรอย่างแท้จริง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 127 คน ได้กระจายตัวจากหน่วยเบิกจ่ายของกองทัพบกไทยทั้ง 4 กองทัพภาค ครอบคลุมหน่วยในระดับกรม กองพัน และหน่วยสนับสนุนเฉพาะกิจ โดยมีสัดส่วนดังนี้

กองทัพภาคที่ 1 จำนวน 44 คน (คิดเป็น 34.65%) ครอบคลุมหน่วยในพื้นที่กรุงเทพมหานครและภาคกลาง

กองทัพภาคที่ 2 จำนวน 34 คน (คิดเป็น 26.77%) ครอบคลุมหน่วยในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กองทัพภาคที่ 3 จำนวน 28 คน (คิดเป็น 22.05%) ครอบคลุมหน่วยในพื้นที่ภาคเหนือ

กองทัพภาคที่ 4 จำนวน 21 คน (คิดเป็น 16.53%) ครอบคลุมหน่วยในพื้นที่ภาคใต้

การกระจายตัวของกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวช่วยให้ข้อมูลที่ได้สะท้อนถึงสมรรถนะและคุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและการบัญชีในกองทัพบกไทยได้อย่างถูกต้อง ครอบคลุม และเชื่อถือได้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยโครงสร้างของแบบสอบถามประกอบด้วย 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านระบบสารสนเทศทางการบัญชี

ตอนที่ 2 สมรรถนะการปฏิบัติงาน ได้แก่ ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี ด้านทักษะการวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางการบัญชี ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบสารสนเทศทางการบัญชี

ตอนที่ 3 คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ได้แก่ ด้านความง่ายในการใช้งาน ด้านความมีเสถียรภาพ ด้านความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากระบบ และด้านความปลอดภัยในการใช้งาน

ตอนที่ 4 ความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชี ได้แก่ ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ ด้านการปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ ด้านการจัดหาและการใช้ปัจจัยทรัพยากร และด้านความพึงพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

โดยตอนที่ 2 - 4 เป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert) 5 ระดับ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ของแบบสอบถามว่าสามารถวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิคการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาหรือวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 จากนั้นทำการทดสอบความเชื่อมั่น โดยนำไปทดลองใช้ จำนวน 30 คน เพื่อนำมาตรวจสอบความเที่ยงของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรการหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามจากการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) รวมทั้งฉบับได้เท่ากับ 0.956 ซึ่งเกินเกณฑ์ 0.70 ถือว่าข้อคำถามมีความเชื่อมั่น สามารถนำไปเก็บกับกลุ่มตัวอย่างได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยส่งแบบสอบถาม พร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทางออนไลน์ เพื่อตอบแบบสอบถามการวิจัย หลังจากผู้ตอบได้ส่งคืนแบบสอบถามที่กรอกครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมแบบสอบถาม จำนวน 127 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) โดยการหาค่าสมการถดถอย (regression equation) และหาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของแบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของอิทธิพลของสมรรถนะการปฏิบัติงานและคุณภาพของระบบสารสนเทศที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย

ผลการวิจัย

การศึกษาตัวแปรที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคุณ เพื่อทดสอบสมมติฐาน (hypothesis testing) สามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ค่า Tolerance และค่า VIF ของสมรรถนะการปฏิบัติงาน

สมรรถนะการปฏิบัติงาน	Tolerance	VIF
ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี	0.54	1.87
ด้านทักษะการวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางการบัญชี	0.43	2.34
ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบสารสนเทศทางการบัญชี	0.56	1.79

จากตารางที่ 1 พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวแปร ได้แก่ ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี ด้านทักษะการวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางการบัญชี และด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและระบบสารสนเทศทางการบัญชี มีค่าความทนทาน (Tolerance) มีค่าต่ำสุดเท่ากับ 0.43 และสูงสุด 0.56 ซึ่งมีค่ามากกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่ต้องการ คือ 0.1 และค่า VIF (Variance Inflation Factors) มีค่าสูงสุดเท่ากับ 2.34 ซึ่งไม่เกิน 10 ตามเกณฑ์ จึงสรุปได้ว่าตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวแปร ไม่มีความสัมพันธ์กันและมีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

จากวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาอิทธิพลของสมรรถนะของผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ประกอบด้วย สมมติฐานที่ 1 – 4 ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 สมรรถนะการปฏิบัติงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์สมรรถนะการปฏิบัติงานต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ

สมรรถนะการปฏิบัติงาน	Standardized Coefficients Beta	t-value	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)		4.605	0.000**
1. ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี	0.365	4.093	0.000**
2. ด้านทักษะการวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางการบัญชี	0.039	0.387	0.700
3. ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบสารสนเทศทางการบัญชี	0.389	4.456	0.000**
N = 127, R = 0.690, R^2 = 0.475, Adjusted R^2 = 0.463, SE_{est} = 0.359, F = 37.163, Sig. = 0.000			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted R^2) มีค่าเท่ากับ 0.463 หมายความว่า สมรรถนะการปฏิบัติงาน ได้แก่ ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี ด้านทักษะการวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางการบัญชี ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและระบบสารสนเทศทางการบัญชี ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชี

ของกองทัพบกไทย ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ คิดเป็นร้อยละ 46.30 ของความแปรปรวนทั้งหมด สำหรับการทดสอบสมมติฐานสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

สมรรถนะการปฏิบัติงาน ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี และด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและระบบสารสนเทศทางการบัญชี มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ยกเว้นด้านทักษะการวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางการบัญชี ไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ

สมมติฐานที่ 2 สมรรถนะการปฏิบัติงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์สมรรถนะการปฏิบัติงานต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ

สมรรถนะการปฏิบัติงาน	Standardized Coefficients Beta	t-value	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)		4.306	0.000**
1. ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี	0.377	3.896	0.000**
2. ด้านทักษะการวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางการบัญชี	0.144	1.332	0.185
3. ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบสารสนเทศทางการบัญชี	0.191	2.015	0.046*
N = 127, R = 0.620, R^2 = 0.384, Adjusted R^2 = 0.369, SE_{est} = 0.418, F = 25.558, Sig. = 0.000			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted R^2) มีค่าเท่ากับ 0.369 หมายความว่า สมรรถนะการปฏิบัติงาน ได้แก่ ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี ด้านทักษะการวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางการบัญชี ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและระบบสารสนเทศทางการบัญชี ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ คิดเป็นร้อยละ 36.90 ของความแปรปรวนทั้งหมด สำหรับการทดสอบสมมติฐานสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

สมรรถนะการปฏิบัติงาน ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี และด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและระบบสารสนเทศทางการบัญชี มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ ยกเว้นด้านทักษะการวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางการบัญชี ไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ

สมมติฐานที่ 3 สมรรถนะการปฏิบัติงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการจัดหาและการใช้ปัจจัยทรัพยากร

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์สมรรถนะการปฏิบัติงานต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการจัดหาและการใช้ปัจจัยทรัพยากร

สมรรถนะการปฏิบัติงาน	Standardized Coefficients Beta	t-value	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)		4.423	0.000**
1. ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี	0.198	2.193	0.030*
2. ด้านทักษะการวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางการบัญชี	0.518	5.125	0.000**
3. ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบสารสนเทศทางการบัญชี	0.017	0.190	0.850
N = 127, R = 0.679, R^2 = 0.461, Adjusted R^2 = 0.448, SE_{est} = 0.372, F = 35.106, Sig. = 0.000			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted R^2) มีค่าเท่ากับ 0.448 หมายความว่า สมรรถนะการปฏิบัติงาน ได้แก่ ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี ด้านทักษะการวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางการบัญชี ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและระบบสารสนเทศทางการบัญชี ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการจัดหาและการใช้ปัจจัยทรัพยากร คิดเป็นร้อยละ 44.80 ของความแปรปรวนทั้งหมด สำหรับการทดสอบสมมติฐานสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

สมรรถนะการปฏิบัติงาน ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี และด้านทักษะการวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางการบัญชี มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการจัดหาและการใช้ปัจจัยทรัพยากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ ยกเว้นด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบสารสนเทศทางการบัญชี ไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการจัดหาและการใช้ปัจจัยทรัพยากร

สมมติฐานที่ 4 สมรรถนะการปฏิบัติงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านความพึงพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์สมรรถนะการปฏิบัติงานต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านความพึงพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

สมรรถนะการปฏิบัติงาน	Standardized Coefficients Beta	t-value	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)		4.033	0.000**
1. ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี	0.284	3.218	0.002**
2. ด้านทักษะการวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางการบัญชี	0.388	3.936	0.000**
3. ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบสารสนเทศทางการบัญชี	0.118	1.368	0.174
N = 127, R = 0.699, R^2 = 0.488, Adjusted R^2 = 0.476, SE_{est} = 0.359, F = 39.092, Sig. = 0.000			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted R^2) มีค่าเท่ากับ 0.476 หมายความว่า สมรรถนะการปฏิบัติงาน ได้แก่ ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี ด้านทักษะการวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางการบัญชี ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและระบบสารสนเทศทางการบัญชี ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านความพึงพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง คิดเป็นร้อยละ 47.60 ของความแปรปรวนทั้งหมด สำหรับการทดสอบสมมติฐานสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

สมรรถนะการปฏิบัติงาน ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี และด้านทักษะการวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางการบัญชี มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านความพึงพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ยกเว้นด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบสารสนเทศทางการบัญชี ไม่มีอิทธิพลเชิงบวกความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านความพึงพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์ค่า Tolerance และค่า VIF ของคุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี

คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี	Tolerance	VIF
ด้านความง่ายในการใช้งาน	0.64	1.57
ด้านความมีเสถียรภาพ	0.54	1.84
ด้านความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากระบบ	0.49	2.05
ด้านความปลอดภัยในการใช้งาน	0.45	2.21

จากตารางที่ 6 พบว่า ด้านความง่ายในการใช้งาน ด้านความมีเสถียรภาพ ด้านความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากระบบ และด้านความปลอดภัยในการใช้งาน ค่าความทนทาน (Tolerance) มีค่าต่ำสุดเท่ากับ 0.45 และสูงสุด 0.64 ซึ่งมีค่ามากกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่ต้องการ คือ 0.1 และค่า VIF (Variance Inflation Factors) มีค่าสูงสุดเท่ากับ 2.21 ซึ่งไม่เกิน 10 ตามเกณฑ์ ดังนั้นสรุปได้ว่าตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัวแปร ไม่มีความสัมพันธ์กันและมีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

จากวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาอิทธิพลของคุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ประกอบด้วย สมมติฐานที่ 5 – 8 ดังนี้

สมมติฐานที่ 5 คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ

สมรรถนะการปฏิบัติงาน	Standardized Coefficients Beta	t-value	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)		5.049	0.000**
1. ด้านความง่ายในการใช้งาน	0.339	3.884	0.000**
2. ด้านความมีเสถียรภาพ	0.286	3.029	0.003**
3. ด้านความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากระบบ	0.210	2.110	0.037*
4. ด้านความปลอดภัยในการใช้งาน	-0.077	-0.745	0.458
N = 127, R = 0.640, R^2 = 0.410, Adjusted R^2 = 0.391, SE_{est} = 0.383, F = 21.201, Sig. = 0.000			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแก้แล้ว มีค่าเท่ากับ 0.391 หมายความว่า คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ได้แก่ ด้านความง่ายในการใช้งาน ด้านความมีเสถียรภาพ ด้านความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากระบบ ด้านความปลอดภัยในการใช้งาน ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ คิดเป็นร้อยละ 39.10 ของความแปรปรวนทั้งหมด สำหรับการทดสอบสมมติฐานสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ด้านความง่ายในการใช้งาน ด้านความมีเสถียรภาพ มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และด้านความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากระบบ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นด้านความปลอดภัยในการใช้งาน ไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ

สมมติฐานที่ 6 คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ

สมรรถนะการปฏิบัติงาน	Standardized Coefficients Beta	t-value	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)		4.702	0.000**
1. ด้านความง่ายในการใช้งาน	0.250	2.668	0.009**
2. ด้านความมีเสถียรภาพ	0.032	0.313	0.754
3. ด้านความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากระบบ	0.250	2.336	0.021*
4. ด้านความปลอดภัยในการใช้งาน	0.157	1.411	0.161
N = 127, R = 0.563, R^2 = 0.317, Adjusted R^2 = 0.295, SE_{est} = 0.442, F = 14.168, Sig. = 0.000			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแก้แล้ว มีค่าเท่ากับ 0.295 หมายความว่า คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ได้แก่ ด้านความง่ายในการใช้งาน ด้านความมีเสถียรภาพ ด้านความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากระบบ ด้านความปลอดภัยในการใช้งาน ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ คิดเป็นร้อยละ 29.50 ของความแปรปรวนทั้งหมด สำหรับการทดสอบสมมติฐานสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ด้านความง่ายในการใช้งาน และด้านความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากระบบ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ ยกเว้นด้านความมีเสถียรภาพ และด้านความปลอดภัยในการใช้งาน ไม่มีอิทธิพลเชิงบวกกับความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ

สมมติฐานที่ 7 คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการจัดหาและการใช้ปัจจัยทรัพยากร

ตารางที่ 9 การวิเคราะห์คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการจัดหาและการใช้ปัจจัยทรัพยากร

สมรรถนะการปฏิบัติงาน	Standardized Coefficients Beta	t-value	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)		5.688	0.000**
1. ด้านความง่ายในการใช้งาน	0.222	2.277	0.025*
2. ด้านความมีเสถียรภาพ	0.231	2.192	0.030*
3. ด้านความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากระบบ	0.109	0.976	0.331
4. ด้านความปลอดภัยในการใช้งาน	0.062	0.537	0.592
N = 127, R = 0.511, R^2 = 0.261, Adjusted R^2 = 0.237, SE_{est} = 0.438, F = 10.789, Sig. = 0.000			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแก้แล้ว มีค่าเท่ากับ 0.237 หมายความว่า คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ได้แก่ ด้านความง่ายในการใช้งาน ด้านความมีเสถียรภาพ ด้านความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากระบบ ด้านความปลอดภัยในการใช้งาน ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการจัดหาและการใช้ปัจจัยทรัพยากร คิดเป็นร้อยละ 23.70 ของความแปรปรวนทั้งหมด สำหรับการทดสอบสมมติฐานสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ด้านความง่ายในการใช้งาน และด้านความมีเสถียรภาพ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการจัดหาและการใช้ปัจจัยทรัพยากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นด้านความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากระบบ และด้านความปลอดภัยในการใช้งาน ไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการจัดหาและการใช้ปัจจัยทรัพยากร

สมมติฐานที่ 8 คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านความพึงพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 10 การวิเคราะห์คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านความพึงพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

สมรรถนะการปฏิบัติงาน	Standardized Coefficients Beta	t-value	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)		4.253	0.000**
1. ด้านความง่ายในการใช้งาน	0.204	2.390	0.018*
2. ด้านความมีเสถียรภาพ	0.183	1.983	0.050*
3. ด้านความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากระบบ	0.238	2.436	0.016*
4. ด้านความปลอดภัยในการใช้งาน	0.191	1.886	0.062
N = 127, R = 0.658, R^2 = 0.433, Adjusted R^2 = 0.415, SE_{est} = 0.380, F = 23.332, Sig. = 0.000			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแก้แล้ว มีค่าเท่ากับ 0.415 หมายความว่า คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ได้แก่ ด้านความง่ายในการใช้งาน ด้านความมีเสถียรภาพ ด้านความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากระบบ ด้านความปลอดภัยในการใช้งาน ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านความพึงพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง คิดเป็นร้อยละ 41.50 ของความแปรปรวนทั้งหมด สำหรับการทดสอบสมมติฐาน สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ด้านความง่ายในการใช้งาน ด้านความมีเสถียรภาพ และด้านความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากระบบ มีอิทธิพลเชิงบวกกับความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านความพึงพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นด้านความปลอดภัยในการใช้งาน ไม่มีอิทธิพลเชิงบวกกับความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านความพึงพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

การอภิปรายผล

1. อิทธิพลของสมรรถนะการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของการปฏิบัติงาน ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี และด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและระบบสารสนเทศทางการบัญชี มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ และด้านการปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ และพบว่า สมรรถนะการปฏิบัติงาน ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี และด้านทักษะการวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางการบัญชี มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการจัดหาและการใช้ปัจจัยทรัพยากร และด้านความพึงพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาวิชาชีพของ IFAC (International Federation of Accountants, 2014a, 2014b) ที่กำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพต้องมีสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการใช้วิจารณญาณเชิงวิชาชีพ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ และตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ดังนั้น ผลการวิจัยนี้ตอกย้ำว่าสมรรถนะของบุคลากรทางบัญชี ไม่เพียงแต่เป็นเงื่อนไขพื้นฐานในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายเชิงกฎหมายและระเบียบราชการเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร และเสริมสร้างความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องในมิติที่หลากหลาย ซึ่งเป็นปัจจัยชี้วัดความสำเร็จของการปฏิบัติงานด้านการบัญชีในบริบทของกองทัพบกไทย

2. อิทธิพลของคุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ด้านความง่ายในการใช้งาน ด้านความมีเสถียรภาพ และด้านความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากระบบ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ และด้านความพึงพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และพบว่า คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ด้านความง่ายในการใช้งาน และด้านความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากระบบ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ และพบว่า คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ด้านความง่ายในการใช้งาน และด้านความมีเสถียรภาพ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ด้านการจัดหาและการใช้ปัจจัยทรัพยากร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jeyaraj (2020) ที่ศึกษากรอบแนวคิด DeLone & McLean โดยระบุว่า คุณภาพของระบบ (system quality) คุณภาพของข้อมูล (information quality) และคุณภาพการบริการ (service quality) ล้วนมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้และการยอมรับระบบ ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรโดยรวม (DeLone & McLean, 2016)

ในบริบทของภาครัฐ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานของ Ngoc (2025) ที่ชี้ให้เห็นว่า คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จในการตัดสินใจ และช่วยยกระดับประสิทธิภาพด้านที่ไม่ใช่ตัวเงิน ซึ่งสะท้อนความสำเร็จเชิงคุณค่าของการบริการสาธารณะ ผลลัพธ์เหล่านี้ยืนยันว่า คุณภาพระบบสารสนเทศไม่เพียงช่วยสนับสนุนการทำงานเชิงเทคนิค แต่ยังมีส่วนสำคัญต่อการสร้างความเชื่อมั่น ความพึงพอใจ และการปฏิบัติงานตามกรอบกฎหมายและระเบียบราชการ ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่า คุณภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีเป็นตัวแปรสำคัญที่เชื่อมโยงโดยตรงกับความสำเร็จของการปฏิบัติงานในกองทัพบกไทย โดยการออกแบบและพัฒนาระบบให้ใช้งานง่าย มีเสถียรภาพ และให้ข้อมูลที่ถูกต้อง จะช่วยเพิ่มทั้งประสิทธิภาพภายในและความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการบริหารงานภาครัฐ

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ได้พัฒนาองค์ความรู้ใหม่ทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์ โดยนำเสนอกรอบสมรรถนะและกรอบคุณภาพระบบสารสนเทศที่เหมาะสมกับบริบทกองทัพบกไทย พร้อมยืนยันความสัมพันธ์เชิงสาเหตุใหม่ระหว่างสมรรถนะด้านวิชาชีพ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และคุณภาพระบบสารสนเทศกับผลลัพธ์ด้านการปฏิบัติตามระเบียบราชการ การใช้ทรัพยากร และความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นมิติที่ยังไม่เคยมีงานวิจัยใดศึกษาอย่างเป็นระบบในหน่วยงานด้านความมั่นคงมาก่อน การขยายกรอบทฤษฎี DeLone & McLean สู่บริบทของ New GFMIS Thai และการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จแบบหลายมิติ จึงทำให้งานวิจัยนี้เป็นองค์ความรู้ใหม่นำไปสู่การยกระดับระบบบัญชีภาครัฐในเชิงนโยบายและการบริหารจัดการได้อย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้ปฏิบัติงานด้านบัญชีของกองทัพบกไทยสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจและพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานให้มีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น

1.2 ผู้ปฏิบัติงานด้านบัญชีของกองทัพบกไทยสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาตนเองในการปฏิบัติงาน โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนด้านการนำเข้ามูล ขั้นตอนด้านการประมวลผลข้อมูล และขั้นตอนด้านผลลัพธ์/การติดตามข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลการเงินการคลังภาครัฐมีความถูกต้องรวดเร็วและโปร่งใส

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาถึงปัจจัยในด้านอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านบัญชีของกองทัพบกไทย หรือเพิ่มตัวแปร เพื่อให้มีความสมบูรณ์ และครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษา กลุ่มตัวอย่างอื่นๆ ซึ่งจะทำให้สามารถวิเคราะห์อิทธิพลของสมรรถนะการปฏิบัติงานและคุณภาพของระบบสารสนเทศที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีของกองทัพบกไทย ได้ครอบคลุมทุกกลุ่มตัวอย่าง

เอกสารอ้างอิง

กรมบัญชีกลาง. (2564). *คู่มือระบบบริหารการเงินการคลังภาครัฐแบบอิเล็กทรอนิกส์ (GFMIS และ New GFMIS Thai)*. กระทรวงการคลัง.

กรมบัญชีกลาง. (2567). *ตรวจสอบรายชื่อหน่วยเบิกจ่ายในหน่วยงาน.* สืบค้น 15 ธันวาคม 2567 จาก https://newgfmisthai.gfmis.go.th/software/211112-check-paymentcenter/.

DeLone, W. H., & McLean, E. R. (2016). Information systems success measurement. *Foundations and Trends® in Information Systems, 2*(1), 1–116. https://doi.org/10.1561/2900000005.

International Federation of Accountants. (2006). *Role of IFAC and the accountancy profession in economic development*. IFAC. Retrieved December 15, 2024, from https://www.ifac.org/news-events/2006-09/role-ifac-and-accountancy-profession-economic-development.

International Federation of Accountants. (2014a). *International Education Standard 2: Initial professional development—Technical competence*. IFAC.

International Federation of Accountants. (2014b). *International Education Standard 3: Initial professional development— Professional skills*. IFAC.

Jackling, B., & De Lange, P. (2009). Do accounting graduates' skills meet the expectations of employers? A matter of convergence or divergence. *Accounting Education, 18*(4–5), 369–385. https://doi.org/10.1080/09639280902719341.

Jeyaraj, A. (2020). DeLone & McLean models of information systems success: Critical meta-review and research directions. *International Journal of Information Management, 54*, 102139. https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2020.102139.

Petter, S., DeLone, W., & McLean, E. (2008). Measuring information systems success: Models, dimensions, measures, and interrelationships. *European Journal of Information Systems, 17*(3), 236–263. https://doi.org/10.1057/ejis.2008.15.

Ngoc, T. T. T. (2025). Effect of accounting information system quality on decision-making success and non-financial performance: Does non-financial information quality matter?. *Cogent Business & Management, 12*(1), 2447913. https://doi.org/10.1080/23311975.2024.2447913.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed). Harper & Row.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

Factors affecting the audit judgment of the State Audit Office

วิไลลักษณ์ เคนอุทุม[1*], พรเทพ รัตนตรัยภพ[2]

Wilailak Kenutum[1*], Phorntep Rattanataipop[2]

[1]หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาข้อมูลและการวิเคราะห์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

[2]ภาควิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

[1]Master of Accountancy Program (Data and Analytics), Faculty of Business Administration, Kasetsart University

[2]Department of Accounting, Faculty of Business Administration, Kasetsart University

[*]Corresponding author's e-mail: wilailak.ke@ku.th[1*], fbusptr@ku.ac.th[2]

Received: October 27, 2025 Revised: November 18, 2025 Accepted: November 23, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานด้านการตรวจสอบการเงิน และด้านการตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมาย ที่สังกัดสำนักตรวจเงินแผ่นดินที่ 1–22 ของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินในกรุงเทพมหานคร จำนวน 284 คน ผลการวิจัยพบว่า การมีใบประกอบวิชาชีพ ลักษณะการทำงาน และประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกันมีผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบที่แตกต่างกัน สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบที่เพิ่มขึ้นของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน คือ ความซับซ้อนของงาน การสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพ สถานการณ์การตรวจสอบ ส่วนการใช้เทคโนโลยีของผู้ตรวจสอบส่งผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบที่ลดลง ดังนั้น สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินจึงควรให้ความสำคัญต่อปัจจัยดังกล่าว โดยการจัดอบรมอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ

คำสำคัญ: ความซับซ้อนของงาน, ความสงสัยเชิงวิชาชีพ, สถานการณ์การตรวจสอบ, การใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบ, การใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ

Abstract

This research aimed to examine the relationships between factors influencing the audit judgment of the State Audit Office. A quantitative research design was employed using a questionnaire as the primary research instrument. The sample consisted of 284 practitioners in financial audits and legal compliance audits from Audit Offices 1–22 of the State Audit Office in Bangkok. The results of this study indicate that differences in professional certification, job characteristics, and work experience affect variations in audit judgment. Factors that enhance audit judgment within the State Audit Office include task complexity, professional skepticism, and audit situation, while auditor technology use tends to reduce it. Therefore, the State Audit Office should emphasize these influencing factors by providing continuous training programs to strengthen the effectiveness of auditors' professional judgment in audit examinations.

Keywords: task complexity**,** professional skepticism, audit situation, auditor technology use, audit judgment

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

หน่วยงานภาครัฐของไทยเผชิญกับความท้าทายจากข้อมูลที่กระจัดกระจายและซับซ้อน ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจเชิงนโยบาย ความซับซ้อนของข้อมูลมีผลกระทบต่อความปลอดภัย การเข้าถึงข้อมูลที่ล่าช้า และการขาดมาตรฐานในการจัดทำข้อมูลให้สอดคล้องกันระหว่างหน่วยงาน ความท้าทายดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อการใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนานโยบายที่ตอบโจทย์ประชาชนและเพิ่มความโปร่งใสในการทำงานของภาครัฐ (อานนท์ หย่องฮวย และอานนท์ ทับเที่ยง, 2562) ข้อมูลเหล่านี้มีความสำคัญต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ การประเมินผลการทำงาน และการติดตามการใช้ทรัพยากรของหน่วยงานภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้มีส่วนได้เสียในหน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลาย น่าเชื่อถือ และเกี่ยวข้องเพื่อประกอบการตัดสินใจด้านงบประมาณ การจัดสรรทรัพยากร และการประเมินผลการดำเนินงาน การมีข้อมูลที่ครอบคลุมช่วยให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของงานภาครัฐ (Sumartono et al., 2022) ด้วยเหตุนี้ความท้าทายในการจัดการข้อมูลภาครัฐจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินต้องพิจารณาเพื่อให้การตรวจสอบเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) ทำหน้าที่ตรวจสอบและให้คำแนะนำแก่หน่วยรับตรวจในการบริหารการเงิน การใช้จ่ายงบประมาณ และทรัพย์สินของรัฐ เพื่อให้การใช้เงินแผ่นดินเป็นไปตามกฎหมายและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยการตรวจสอบการเงินเพื่อเป็นการให้ความเห็นว่ารายงานการเงินถูกต้องตามควรในสาระสำคัญตามมาตรฐานการบัญชีภาครัฐหรือมาตรฐานการบัญชีที่รับรองทั่วไป ในการปฏิบัติงานตรวจสอบต้องใช้ดุลยพินิจและการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพเพื่อประเมินความเสี่ยง ให้รายงานการเงินมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ ซึ่งช่วยสร้างความมั่นใจแก่ผู้ใช้รายงานการเงิน (สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน, 2567) ผู้สอบบัญชีของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ต้องเผชิญกับความกดดันหลายด้าน เช่น ปริมาณงานที่ไม่สอดคล้องกับทรัพยากร ความกดดันด้านเวลา และการจัดการความเสี่ยงของหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงลักษณะของหน่วยงานที่มีขนาดใหญ่และบุคลากรอาจขาดทักษะ ทำให้การขอเอกสารประกอบการตรวจสอบเป็นไปด้วยความลำบาก (อันวาร์ ฮะซานี, 2563) ปัญหาดังกล่าวยังสะท้อนถึงการขาดกลไกเชิงนโยบายในการกำกับดูแลและบริหารจัดการ

ข้อมูลภาครัฐ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการสนับสนุนให้ผู้ตรวจสอบสามารถใช้ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ตามมาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 200 ผู้สอบบัญชีต้องรวบรวมหลักฐานที่เหมาะสมและเพียงพอ (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2555) ซึ่งส่วนใหญ่ต้องใช้ดุลยพินิจในการประเมินเนื่องจากหลักฐานไม่ให้ข้อสรุปที่ชัดเจน สอดคล้องกับผลการศึกษาของอันวาร์ ฮะซานี (2563) ได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้สอบบัญชีควรมีคุณลักษณะด้านจรรยาบรรณวิชาชีพและด้านการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพ เช่น การตั้งข้อสงสัย การตัดสินใจด้วยตนเอง และการค้นคว้าหาความรู้ นอกจากนี้ยังควรมีความรู้ด้านการสอบบัญชี การบัญชี กฎหมาย และเทคโนโลยีสารสนเทศ (รุ่งทิพย์ เหลืองประสาทพร, 2564) ความซับซ้อนของงานตรวจสอบและความไม่แน่นอนของหลักฐานทำให้ผู้ตรวจสอบต้องใช้ดุลยพินิจในการประเมิน เพื่อให้ผลการตรวจสอบมีความน่าเชื่อถือ

บทบาทของผู้สอบบัญชีในการรายงานทางการเงินมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยต้องใช้ดุลยพินิจอย่างมืออาชีพอ้างอิงหลักฐานจากการตรวจสอบเหตุการณ์ในอดีต เพื่อประเมินความถูกต้องและความเพียงพอของข้อมูล การใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบเป็นการประเมินส่วนบุคคลต่อข้อมูลและหลักฐานที่มีอยู่ในงบการเงิน (Pratiwi & Pratiwi, 2020) โดยปกติจะใช้เมื่อต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนและมีหลักฐานที่จำกัด ซึ่งจำเป็นต้องใช้การสันนิษฐานในการประเมินข้อมูลและหลักฐานที่มีอยู่ (Sumartono et al., 2022) ขณะที่ Nadhiroh & Laksito (2010) ได้กล่าวไว้ว่า การใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ (audit judgment) เป็นการพิจารณาของผู้สอบบัญชีต่อข้อมูลและหลักฐานที่มีผลต่อการจัดทำเอกสารและความคิดเห็นเกี่ยวกับรายงานการเงิน ซึ่งมีผลต่อผลลัพธ์และคุณภาพการตรวจสอบ ผู้สอบบัญชีจึงต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบในการประเมินและทบทวนหลักฐานที่ใช้ในการตัดสินใจ

จากข้อเท็จจริงข้างต้นสะท้อนว่า การตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินยังคงเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากร เวลา ข้อมูล และความซับซ้อนของหน่วยรับตรวจ ส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการทำงานของผู้ตรวจสอบ จึงจำเป็นต้องใช้ดุลยพินิจอย่างมีวิจารณญาณและเป็นระบบ เพื่อให้การตัดสินใจถูกต้องและสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพ การใช้ดุลยพินิจดังกล่าวมีผลต่อคุณภาพรายงานการเงินและความโปร่งใสของภาครัฐ อีกทั้งตามแนวคิดเชิงทฤษฎี การใช้ดุลยพินิจของผู้ตรวจสอบเกิดขึ้นจากการประมวลข้อมูลภายใต้ข้อจำกัดของเวลา ทรัพยากร และหลักฐานตรวจสอบ ซึ่งทำให้ดุลยพินิจได้รับอิทธิพลจากทั้งปัจจัยด้านบุคคลและสภาพแวดล้อมการตรวจสอบ ไม่ว่าจะเป็นความซับซ้อนของงาน ประสบการณ์ของผู้ตรวจสอบ ความเป็นอิสระ การสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพ สถานการณ์การตรวจสอบ และการใช้เทคโนโลยีของผู้ตรวจสอบ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่สามารถนำไปพัฒนาศักยภาพผู้ตรวจสอบและยกระดับคุณภาพงานตรวจสอบต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

การทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎีตำรวจ (policeman theory) เสนอโดย Charles F. Hickson ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 อธิบายว่า ผู้สอบบัญชีมีบทบาทสำคัญในการตรวจจับและป้องกันความผิดปกติทางการเงิน การฉ้อโกง และข้อผิดพลาดในรายงานทางการเงิน (Hayes et al., 1999) โดยเน้นการรักษาความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลทางการเงิน เพื่อสร้างความไว้วางใจแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทฤษฎีตำรวจหรือทฤษฎีสุนัขเฝ้ายาม (watchdog theory) จึงมองว่า ผู้สอบบัญชีเป็นผู้พิทักษ์ระบบการเงินที่ต้องมีความเป็นอิสระและเป็นกลาง เพื่อให้รายงานทางการเงินสะท้อนสถานะขององค์กรอย่างถูกต้องและเป็นธรรม

(Humphrey et al., 1993) ในขณะที่ทฤษฎีตัวแทน (agency theory) ของ Watts & Zimmerman (1978) อธิบายว่าองค์กรเป็นเครือข่ายของสัญญาระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งความแตกต่างด้านข้อมูลระหว่างผู้ว่าจ้างและตัวแทน มักก่อให้เกิดความขัดแย้งทางผลประโยชน์และความไม่สมดุลของข้อมูล การตรวจสอบบัญชีจึงมีบทบาทสำคัญในการลดปัญหาดังกล่าว โดยสร้างความโปร่งใส ความเชื่อมั่น (Volosin, 2007) รวมถึงช่วยลดต้นทุนการกำกับดูแล และปัญหาความเสี่ยงด้านศีลธรรมจากพฤติกรรมฉวยโอกาสของตัวแทน (Eisenhardt, 1989) นอกจากนี้ยังทำให้ผู้มีส่วนได้เสียมั่นใจได้ว่างบการเงินมีความน่าเชื่อถือแม้จะไม่สอดคล้องกับความต้องการของฝ่ายบริหาร (Jensen & Meckling, 1976)

มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 315 กำหนดให้ผู้สอบบัญชีต้องทำความใจกิจการและสภาพแวดล้อม รวมถึงประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ โดยต้องอาศัยการใช้ดุลยพินิจและความสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพ (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2565) การใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบครอบคลุมการประเมินระบบควบคุมภายใน การกำหนดระดับความเสี่ยง กลยุทธ์ ขั้นตอนตรวจสอบ และการประเมินหลักฐาน (Monica, 2018) ทั้งนี้ผู้ตรวจสอบแต่ละคนมีมุมมองและแนวทางเฉพาะในการตอบสนองต่อสถานการณ์และการจัดการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบและความเสี่ยงในการตัดสินใจ (Sumartono et al., 2022)

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินมีฐานะเป็นหน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญ และเป็นส่วนราชการที่มีสถานะเป็นนิติบุคคล ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2561 อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน โดยมีหน้าที่สนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการและผู้ว่าการ ส่งเสริมให้หน่วยรับตรวจปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบ พัฒนาและฝึกอบรมบุคลากร เผยแพร่ผลการตรวจเงินแผ่นดิน รวมถึงประสานความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งในและต่างประเทศเพื่อยกระดับประสิทธิภาพการตรวจสอบของรัฐ การตรวจสอบแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การตรวจสอบการเงิน การตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมาย และการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพการดำเนินงาน ทั้งนี้ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินตรวจสอบหน่วยงานจำนวน 9,426 หน่วยงาน รวม 14,148 รายงาน/สัญญา/ประกาศ พบว่า การตรวจสอบการเงินยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีภาครัฐหรือมาตรฐานการบัญชีที่รับรองทั่วไป การตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมายพบข้อบกพร่องจากการปฏิบัติงานที่ไม่เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ มติคณะรัฐมนตรี และแบบแผนการปฏิบัติราชการ ขณะที่การตรวจสอบผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพการดำเนินงานพบว่า การดำเนินงานไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ไม่ประหยัด ขาดผลสัมฤทธิ์ และขาดประสิทธิภาพ จึงได้มีการแจ้งข้อบกพร่องพร้อมข้อเสนอแนะเพื่อให้หน่วยงานดำเนินการแก้ไข และควบคุมไม่ให้เกิดข้อบกพร่องขึ้นอีก พร้อมทั้งเสนอแนวทางหรือวิธีการที่ถูกต้อง ในการเพิ่มผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพของหน่วยงาน เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายซ้ำต่อการเงินการคลังของรัฐ (สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน, 2567)

ความซับซ้อนของงานถูกกำหนดให้เป็นงานที่ไม่มีโครงสร้าง ยากต่อการเข้าใจ และคลุมเครือ (Sari, 2016) ซึ่งสะท้อนระดับความยากและความไม่แน่นอนในการทำงานให้สำเร็จ งานที่ซับซ้อนมักไม่มีขั้นตอนที่ชัดเจนและต้องอาศัยการใช้เหตุผลและทักษะในการแก้ปัญหามากขึ้น (Sumartono et al., 2022) ขณะที่ Ismunawan & Triyanto (2020) กล่าวว่า ความซับซ้อนของงานสอดคล้องกับงานที่ยาก ซึ่งต้องใช้กระบวนการคิดและมีโครงสร้างที่ซับซ้อน ทั้งนี้ ระดับความซับซ้อนแบ่งได้เป็นต่ำ กลาง และสูง ความคลุมเครือและโครงสร้างที่อ่อนแอทำให้เกิดความซับซ้อนมากขึ้น (Bahri, 2018) ความซับซ้อนของงานในการตรวจสอบมีความสำคัญ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับงานหลายด้านและต้องใช้การคิดวิเคราะห์ในการดำเนินงานตรวจสอบ (Sumartono et al., 2022) ขณะที่ Susandya (2020) เห็นว่า ผู้สอบบัญชีที่อยู่ภายใต้ความกดดันจากงานตรวจสอบที่ซับซ้อนมีแนวโน้มที่จะตัดสินใจผิดพลาดและไม่เหมาะสม นอกจากนี้ ความซับซ้อนของงานอาจส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ (Azizah & Pratono, 2020; Abdolmohammadi & Wright, 1987) กล่าวคือ เมื่องานมีความซับซ้อนประสบการณ์ของผู้สอบบัญชีส่งผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ จากคำอธิบายข้างต้น สมมติฐานแรกจึงถูกเสนอไว้ดังนี้

H1: ความซับซ้อนของงานส่งผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ

ประสบการณ์การตรวจสอบ หมายถึง ประสบการณ์ของผู้สอบบัญชีในการดำเนินการตรวจสอบงานต่าง ๆ รวมถึงระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีได้ทำงานในอาชีพของตน ซึ่งช่วยเพิ่มพูนความรู้ในการตรวจจับข้อผิดพลาด (Pratiwi & Pratiwi, 2020) อีกทั้งผู้สอบบัญชีที่มีประสบการณ์สูงในด้านการตรวจสอบบัญชีสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากคุ้นเคยกับรูปแบบการทำงาน (Murtadha, 2018) มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 200 สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2555) กำหนดให้ผู้สอบบัญชีปฏิบัติตามข้อกำหนดในการตรวจสอบ โดยใช้การฝึกอบรม ความรู้ด้านการสอบบัญชี มาตรฐานการบัญชี และข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณ เพื่อประกอบการตัดสินใจในการปฏิบัติงานตรวจสอบ ทั้งนี้ประสบการณ์ที่เพียงพอช่วยเพิ่มความตระหนักในการประเมินหลักฐานและข้อมูล เพื่อให้สามารถตัดสินใจได้ถูกต้อง ผู้สอบบัญชีที่มีประสบการณ์สูงย่อมมีความเข้าใจและรับมือกับสถานการณ์ได้ดีกว่า ตามที่ Sumartono et al. (2022) พบว่า ประสบการณ์ของผู้สอบบัญชีส่งผลกระทบต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ ผลการวิจัยของ Sumartono et al. (2022) ได้รับการสนับสนุนจาก Surbakti & Wijayanti (2022) และ Pratiwi & Pratiwi (2020) พบว่า ประสบการณ์การตรวจสอบมีผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ จากคำอธิบายข้างต้น สมมติฐานข้อที่สองถูกเสนอไว้ดังนี้

H2: ประสบการณ์ของผู้ตรวจสอบส่งผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ

ความเป็นอิสระ หมายถึง ทัศนคติของผู้สอบบัญชีที่เป็นกลาง ปราศจากอิทธิพลหรือผลประโยชน์ส่วนตนในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อรักษาความซื่อสัตย์และความเป็นกลาง (Azizah & Pratono, 2020; Korompis & Latjandu, 2017) ตามมาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 220 สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2566) และคู่มือจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2567) กำหนดให้ผู้สอบบัญชีต้องเป็นอิสระจากหน่วยงานที่ตรวจสอบ เพื่อให้ความเห็นมีความน่าเชื่อถือและสะท้อนความเป็นธรรมของงบการเงิน (Susandya, 2020) ทั้งนี้ การศึกษาของ Pratiwi & Pratiwi (2020) และ Ismunawan & Triyanto (2020) พบว่า ความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีมีอิทธิพลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ จากคำอธิบายข้างต้น สมมติฐานข้อที่สามถูกเสนอไว้ดังนี้

H3: ความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีส่งผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ

มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 220 กำหนดให้การสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพเป็นทัศนคติของการตั้งคำถามและความตื่นตัวต่อสถานการณ์ที่อาจบ่งชี้ถึงความเป็นไปได้ของการแสดงข้อมูลทางการเงินที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการตรวจสอบบัญชีเพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถประเมินความเสี่ยงของการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงในงบการเงินได้อย่างเหมาะสม (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2566) และ Kadous & Zhou (2019) สนับสนุนแนวคิดว่า การประมวลผลทางความคิดที่มีคุณภาพช่วยเพิ่มการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพของผู้สอบบัญชีได้ ทำให้สามารถระบุและประเมินความเสี่ยงได้อย่างเหมาะสม ขณะที่ Monica (2018) อธิบายว่า การสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพเป็นทัศนคติที่ผู้สอบบัญชีใช้เมื่อทำงานตรวจสอบ โดยการตั้งคำถาม ประเมินหลักฐานอย่างมีวิจารณญาณ และหาหลักฐานยืนยันเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่สมเหตุสมผล ผู้สอบบัญชีจึงต้องรักษาการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพตลอดกระบวนการตรวจสอบเพื่อให้ได้หลักฐานที่เพียงพอและเหมาะสม (Sumartono et al., 2022) งานวิจัยของ Pratiwi & Pratiwi (2020) ยังยืนยันว่า การสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพมีผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบบัญชี จากคำอธิบายข้างต้น สมมติฐานข้อที่สี่ได้ถูกเสนอไว้ดังนี้

H4: การสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพส่งผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ

ตามทฤษฎีการอ้างเหตุ พฤติกรรมของบุคคลได้รับอิทธิพลจากทั้งปัจจัยภายในและภายนอก โดยสถานการณ์การตรวจสอบเป็นปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ (Heider, 1958) ขณะที่ Winantyadi & Waluyo (2014) กล่าวว่า สถานการณ์การตรวจสอบเป็นสภาพความเสี่ยงที่ลูกค้าต้องเผชิญ ผู้สอบบัญชีที่เผชิญกับสถานการณ์

การตรวจสอบที่มีความเสี่ยงสูงจะมีความระมัดระวังและรอบคอบมากขึ้นเพื่อให้ได้หลักฐานและข้อมูลที่เพียงพอ Prihandono & Januarti (2012) ระบุว่า สถานการณ์การตรวจสอบมีผลเชิงบวกต่อความถูกต้องของการแสดงความเห็นจากการตรวจสอบ ขณะที่ Irawati & Solikhah (2018) พบว่า สถานการณ์การตรวจสอบมีผลเชิงบวกและมีนัยสำคัญต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ ส่วน Kushasyandita & Januarti (2012) พบว่า สถานการณ์การตรวจสอบมีผลเชิงบวกแต่ไม่ส่งผลทางตรงอย่างมีนัยสำคัญต่อความถูกต้องในการแสดงความเห็นจากการตรวจสอบ จากคำอธิบายข้างต้น สมมติฐานจึงถูกเสนอไว้ดังนี้

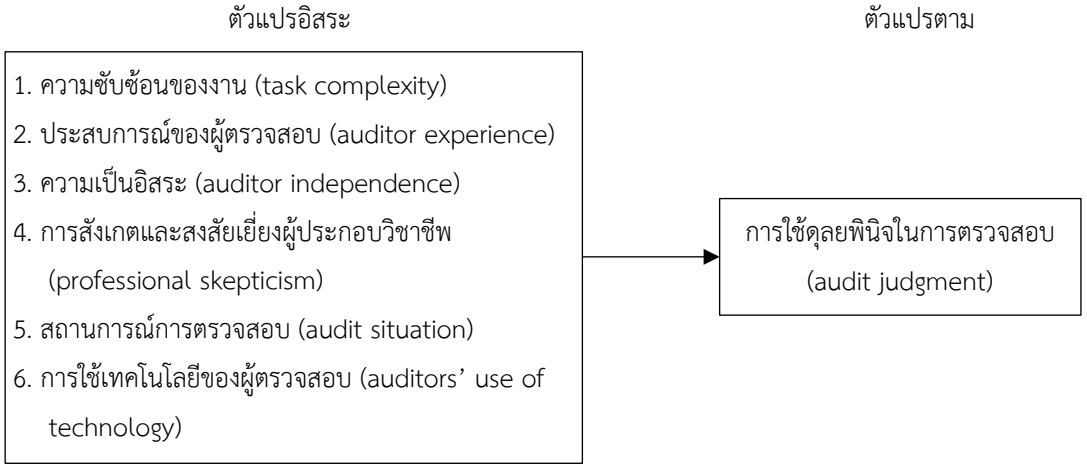
H5: สถานการณ์การตรวจสอบส่งผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบบัญชีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพด้านความแม่นยำ ความรวดเร็ว และการลดอคติของผู้ตรวจสอบ แม้ต้องเผชิญกับอุปสรรคหลายประการ เช่น ด้านต้นทุน ความเชี่ยวชาญ และความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี (โชติพัฒน์ จักรสมศักดิ์, 2562) ทั้งนี้ ความสำเร็จในการใช้งานระบบสารสนเทศในงานสอบบัญชีเกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านองค์กร การยอมรับนวัตกรรม และความสะดวกในการใช้งาน ดังนั้น การพัฒนาระบบสารสนเทศในงานสอบบัญชีควรมุ่งเน้นที่การเสริมสร้างศักยภาพและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี เพื่อให้การจัดทำรายงานมีความถูกต้องครบถ้วน และสามารถนำเสนอได้อย่างทันเวลา (กนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินิทธิ์, 2564) ขณะที่แดน กุลรูป และคณะ (2566) ได้กล่าวว่า ผู้สอบบัญชีที่มีสมรรถนะทางเทคโนโลยีดิจิทัลตลอดจนการใช้ดุลยพินิจเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพ จะช่วยเพิ่มพูนประสิทธิผลของกระบวนการตรวจสอบนำไปสู่การสร้างความเชื่อมั่นในผลงานของผู้สอบบัญชีต่อไป งานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีช่วยให้การประเมินหลักฐานตรวจสอบมีความแม่นยำและเป็นกลางมากขึ้น ส่งผลให้ผู้ตรวจสอบใช้ดุลยพินิจได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แม้จะมีข้อจำกัดด้านต้นทุนและความเชี่ยวชาญ แต่การพัฒนาระบบสารสนเทศที่เหมาะสมยังคงช่วยยกระดับคุณภาพการตรวจสอบได้ จากคำอธิบายข้างต้น สมมติฐานข้อที่หกถูกเสนอไว้ดังนี้

H6: การใช้เทคโนโลยีของผู้ตรวจสอบส่งผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย รายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ปฏิบัติงานด้านการตรวจสอบการเงิน และด้านการตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมาย ที่สังกัดสำนักตรวจเงินแผ่นดินที่ 1 – 22 ในสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ประกอบไปด้วย ข้าราชการ จำนวน 880 คน และลูกจ้างสมทบ จำนวน 92 คน รวมทั้งสิ้น 972 คน (ข้อมูลจากสำนักบริหารทรัพยากรบุคคล ณ 1 มีนาคม 2568)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานด้านการตรวจสอบการเงิน และด้านการตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมาย ที่สังกัดสำนักตรวจเงินแผ่นดินที่ 1 – 22 ในสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 284 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) โดยการวิจัยครั้งนี้มีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 304 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (questionnaire) โดยแบบสอบถามสร้างจากการทบทวนวรรณกรรม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 7 ข้อ ประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิด จำนวน 4 ข้อ และคำถามแบบปลายเปิด จำนวน 2 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ ผู้วิจัยได้ดัดแปลงจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ เช่น Sumartono et al. (2022) และ Murtadha (2018) ให้สอดคล้องกับบริบทของผู้ตรวจสอบภาครัฐไทย และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน ผลการทดลองใช้พบว่า แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach’s alpha) เท่ากับ 0.836 ซึ่งอยู่ในระดับที่เหมาะสม แบบสอบถามประกอบด้วย 7 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านความซับซ้อนของงาน 4 ข้อ ด้านประสบการณ์ของผู้ตรวจสอบ 4 ข้อ ด้านความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบ 4 ข้อ ด้านการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพ 4 ข้อ ด้านสถานการณ์การตรวจสอบ 4 ข้อ ด้านการใช้เทคโนโลยีของผู้ตรวจสอบ 4 ข้อ และด้านการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ 5 ข้อ รวมทั้งหมด 29 ข้อ ซึ่งแต่ละปัจจัยคำถามเป็นลักษณะปลายปิด แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert scale) 5 ระดับ ดังนี้ 5 = เห็นด้วยมากที่สุด 4 = เห็นด้วยมาก 3 = เห็นด้วยปานกลาง 2 = เห็นด้วยน้อย และ 1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในงานการตรวจสอบ เป็นคำถามลักษณะปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นอื่น ๆ ได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการตามแนวทางจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยยึดหลักความเคารพในบุคคล หลักการให้ประโยชน์ ไม่ก่อให้เกิดอันตราย และหลักความยุติธรรม ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ โดยข้อมูลปฐมภูมิได้จากแบบสอบถามออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์ม Google Form ที่จัดส่งให้กับกลุ่มตัวอย่างผู้ปฏิบัติงานด้านการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ โดยใช้เวลาตอบแบบสอบถามประมาณ 15–20 นาที ส่วนข้อมูลทุติยภูมิได้จากการรวบรวมเอกสาร งานวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผลข้อมูลทั้งหมดนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน เพื่ออธิบายและทดสอบสมมติฐานการวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive statistics) ใช้เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งงาน ลักษณะการปฏิบัติงานตรวจสอบในสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ประสบการณ์ทำงานตรวจสอบ และใบประกอบวิชาชีพ โดยนำเสนอผลในรูปของ จำนวนผู้ตอบ (respondents) และร้อยละ (percentage)

4.2 การวิเคราะห์เชิงอนุมาน (inferential statistics) ใช้เพื่อทดสอบสมมติฐานของการวิจัย โดยตรวจสอบสมมติฐานเบื้องต้นของการถดถอยพหุคูณ วิเคราะห์ความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่างที่มีผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบด้วยสถิติ t-test และ ANOVA และทดสอบอิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อการใช้ดุลยพินิจด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 304 คน ซึ่งได้จากกรอบแนวคิดงานวิจัย จำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งงาน ลักษณะการปฏิบัติงานตรวจสอบ ประสบการณ์ทำงานตรวจสอบ และการมีใบประกอบวิชาชีพ โดยใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 239 คน คิดเป็นร้อยละ 78.62 อายุของผู้ตอบอยู่ระหว่าง 24–60 ปี โดยมีอายุเฉลี่ยประมาณ 37 ปี ซึ่งอยู่ในช่วงวัยทำงานตอนกลาง ด้านประสบการณ์การทำงานตรวจสอบพบว่ามีค่าต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 36 ปี และเฉลี่ยประมาณ 9 ปี โดยกลุ่มที่มีประสบการณ์ 1–14 ปี มีสัดส่วนสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 85.86 ในด้านการศึกษา ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 58.55 ด้านตำแหน่งงาน พบว่าส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งวิชาการระดับปฏิบัติการ จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 45.07 ด้านการปฏิบัติงานตรวจสอบส่วนใหญ่ปฏิบัติงานตรวจสอบการเงินจำนวน 186 คน คิดเป็นร้อยละ 61.19 และไม่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ จำนวน 295 คน คิดเป็นร้อยละ 97.04

ผลการทดสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (validity) และความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ (reliability) พบว่า ข้อมูลมีความเหมาะสมต่อการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) ด้วยวิธีการสกัดองค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis: PCA) และการหมุนแกนแบบ Varimax ผลการทดสอบเบื้องต้นพบว่า มีบางตัวแปรไม่ผ่านเกณฑ์การวิเคราะห์ จึงได้ปรับปรุงแบบสอบถามโดยตัดตัวแปรที่ไม่ผ่านเกณฑ์ออก จากนั้นทำการวิเคราะห์ซ้ำ พบว่า ค่า KMO เท่ากับ 0.707 และค่า Bartlett’s test มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า ข้อมูลมีความสัมพันธ์เพียงพอสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยพิจารณาเฉพาะปัจจัยที่มีค่า Eigenvalue มากกว่า 1.0 และค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ตั้งแต่ 0.40 ทั้งนี้ เครื่องมือมีค่าความน่าเชื่อถือโดยรวมค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach’s alpha) เท่ากับ 0.785 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 0.70 (Nunnally, 1978) แสดงว่าเครื่องมือมีความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

ผลการตรวจสอบสมมติฐานเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า ข้อมูลเป็นไปตามสมมติฐานทางสถิติ โดยเศษที่เหลือมีการแจกแจงปกติ (normality) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามมีลักษณะเป็นเชิงเส้นตรง (linearity) และมีความแปรปรวนสม่ำเสมอ (homoscedasticity) ค่าเศษที่เหลือมีความเป็นอิสระต่อกัน (independence of residuals) โดยมีค่า Durbin–Watson อยู่ระหว่าง 1.50–2.50 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ สำหรับการตรวจสอบภาวะร่วมเส้นตรงพหุคูณ (multicollinearity) พบว่า ค่าความสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s correlation) ระหว่างตัวแปรอิสระไม่เกิน 0.75 ค่า Tolerance มากกว่า 0.20 ค่า Variance Inflation Factor (VIF) ไม่เกิน 5 ค่า condition index ไม่เกิน 30 และค่า variance proportions ไม่เกิน 0.90 แสดงว่า ข้อมูลไม่พบปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุคูณ (multicollinearity) และมีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในขั้นตอนต่อไป

จากการวิเคราะห์ความแตกต่างของลักษณะกลุ่มตัวอย่างที่มีผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ โดยใช้ independent samples t-test และ one-way ANOVA ผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ independent samples t-test และ one-way ANOVA

ตัวแปร	สถิติที่ใช้	Sig.
เพศ	t-test	0.844
ใบประกอบวิชาชีพ	t-test	0.039
อายุ	ANOVA	0.358
ระดับการศึกษา	ANOVA	0.374
ตำแหน่งงาน	ANOVA	0.402
ลักษณะการปฏิบัติงาน	ANOVA	0.036
ประสบการณ์ทำงาน	ANOVA	0.010

จากตารางที่ 1 พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงานที่แตกต่างกันให้ผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบที่ไม่แตกต่างกัน ในขณะที่การมีใบประกอบวิชาชีพ ลักษณะการปฏิบัติงานตรวจสอบ และประสบการณ์การทำงาน ที่แตกต่างกัน มีผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบที่แตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้การถดถอยเชิงพหุคูณ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 304 คน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2 ตัวแบบจากการวิเคราะห์การถดถอย (model summary)

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	0.520	0.270	0.257	0.381

จากตารางที่ 2 พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R Square) มีค่าเท่ากับ 0.270 แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้ง 6 ปัจจัย สามารถอธิบายความแปรปรวนของการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบได้ร้อยละ 27.00 และส่วนที่เหลือร้อยละ 73.00 เป็นผลจากตัวแปรอื่นนอกเหนือจากแบบจำลอง

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นของตัวแบบ (ANOVA)

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	17.591	6	2.932	20.186	0.000
	Residual	47.492	327	0.145		
	Total	65.083	333			

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่า Sig. ของสถิติ F-test มีค่าเท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้ที่ 0.05 แสดงว่า ปัจจัยที่ทำการศึกษาหรือตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	0.815	0.414		1.971	0.050
ความซับซ้อนของงาน (TC)	0.158	0.043	0.186	3.680	0.000*
ประสบการณ์ของผู้ตรวจสอบ (AE)	0.117	0.061	0.099	1.922	0.055
ความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบ (AI)	0.113	0.059	0.094	1.914	0.057
การสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพ (PS)	0.377	0.065	0.314	5.769	0.000*
สถานการณ์การตรวจสอบ (AS)	0.165	0.068	0.134	2.434	0.015*
การใช้เทคโนโลยีของผู้ตรวจสอบ (AT)	-0.158	0.064	-0.123	-2.454	0.015*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่า Sig. น้อยกว่า 0.05 มีจำนวน 4 ปัจจัย ได้แก่ ความซับซ้อนของงาน การสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพ สถานการณ์การตรวจสอบ และการใช้เทคโนโลยีของผู้ตรวจสอบ ในขณะที่ปัจจัยด้านประสบการณ์ของผู้ตรวจสอบ และความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบ มีค่า Sig. มากกว่า 0.05 แสดงว่า ทั้ง 2 ปัจจัยไม่ส่งผลกระทบต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างด้วย independent samples t-test และ one-way ANOVA พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน ที่แตกต่างกันให้ผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบที่ไม่แตกต่างกัน ในขณะที่การมีใบประกอบวิชาชีพ ลักษณะการปฏิบัติงานตรวจสอบ และประสบการณ์การทำงาน ที่แตกต่างกันมีผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบที่แตกต่างกัน แม้ผล ANOVA จะพบความแตกต่างด้านประสบการณ์ แต่ผลการวิเคราะห์การถดถอยพบว่า เมื่อพิจารณาร่วมกับปัจจัยอื่น ประสบการณ์ไม่ส่งผลต่อการใช้ดุลยพินิจอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนลักษณะงานตรวจสอบภาครัฐที่มีขั้นตอนและมาตรฐานเดียวกันอาจลดทอนบทบาทของความแตกต่างด้านประสบการณ์ในแบบจำลองรวม

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ จากผลการวิเคราะห์ปัจจัย (factor analysis) สามารถจัดกลุ่มปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบได้ 6 ปัจจัย ได้แก่ ความซับซ้อนของงาน การสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพ สถานการณ์การตรวจสอบ การใช้เทคโนโลยีของผู้ตรวจสอบ ประสบการณ์ของผู้ตรวจสอบ และความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบ จากนั้นได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า มีเพียง 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ ได้แก่ ความซับซ้อนของงาน การสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพ สถานการณ์การตรวจสอบ และการใช้เทคโนโลยีของผู้ตรวจสอบ ขณะที่ปัจจัยด้านประสบการณ์การตรวจสอบและความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี พบว่าไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ มีรายละเอียด ดังนี้

1. ความซับซ้อนของงานเป็นลักษณะงานที่ไม่มีโครงสร้าง มีความคลุมเครือ และต้องอาศัยทักษะทางปัญญาและการแก้ปัญหามากกว่างานที่มีโครงสร้างชัดเจน (Sari, 2016) งานที่มีความซับซ้อนมักเกี่ยวข้องกับข้อมูลจำนวนมาก

และกระบวนการทำงานที่หลากหลาย ส่งผลให้ผู้สอบบัญชีต้องใช้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างรอบคอบ เพื่อหลีกเลี่ยงความผิดพลาดในการตัดสินใจ (Ismunawan & Triyanto, 2020) ผลการทดสอบสมติฐานในการวิจัยพบว่า ความซับซ้อนของงานส่งผลกระทบเชิงบวกต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ ซึ่งสะท้อนว่าผู้ตรวจสอบที่ต้องเผชิญกับงานที่มีความซับซ้อนจะต้องใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์และวิจารณญาณทางวิชาชีพมากขึ้นเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและรอบคอบ ผลลัพธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Azizah & Pratono (2020) ที่พบว่า ความซับซ้อนของงานส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาของ Aida (2021) กลับพบว่า ความซับซ้อนของงานมีผลเชิงลบต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ และงานวิจัยของ Putri et al. (2021) พบว่า ความซับซ้อนของงานไม่มีผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ ความแตกต่างของผลการวิจัยอาจเกิดจากบริบทและกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เหมือนกัน งานวิจัยนี้ศึกษาผู้ตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินไทย ขณะที่ Aida (2021) และ Putri et al. (2021) ศึกษาผู้สอบบัญชีภายนอกซึ่งมีโครงสร้างองค์กรและระบบควบคุมภายในต่างกัน หากองค์กรมีแนวทางการทำงานชัดเจน ความซับซ้อนของงานอาจไม่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการใช้ดุลยพินิจ นอกจากนี้ยังแตกต่างจากงานของ Sumartono et al. (2022) ที่พบว่าความซับซ้อนของงานไม่ส่งผลต่อการใช้ดุลยพินิจ ซึ่งอาจมาจากความแตกต่างของบริบท วัฒนธรรมการทำงานของหน่วยงานตรวจเงินแผ่นดินในแต่ละประเทศ ทำให้ผลลัพธ์ที่ได้สะท้อนถึงลักษณะงาน การปฏิบัติงาน และวัฒนธรรมองค์กรที่ไม่เหมือนกัน

2. การสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพ มาตรฐานการสอบบัญชี ฉบับที่ 220 กำหนดให้การสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพเป็นทัศนคติที่สะท้อนถึงการตั้งคำถามและการตื่นตัวต่อสถานการณ์ที่อาจบ่งชี้ถึงความเสี่ยงของการทุจริตหรือความผิดพลาด ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการตรวจสอบบัญชี (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2566) แนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุนโดย Kadous & Zhou (2019) ที่กล่าวว่าการประมวลผลทางความคิดที่มีคุณภาพช่วยเพิ่มการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพ ขณะที่ Monica (2018) อธิบายว่า ผู้สอบบัญชีที่มีทัศนคติสงสัยเชิงวิชาชีพจะไม่เพียงรับฟังคำอธิบายของลูกค้า แต่จะพยายามหาหลักฐานและการยืนยันเพิ่มเติมอย่างมีวิจารณญาณเพื่อสร้างความเชื่อมั่นที่เหมาะสม การสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของดุลยพินิจ เนื่องจากช่วยให้ผู้สอบบัญชีสามารถประเมินความเพียงพอและความเหมาะสมของหลักฐานได้อย่างรอบคอบ ผลการทดสอบสมติฐานในการวิจัยพบว่า การสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพส่งผลกระทบเชิงบวกต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ แสดงให้เห็นว่า หากมีการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพมากขึ้น จะส่งผลให้สามารถใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบได้ดีขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sumartono et al. (2022) ที่พบว่า ความสงสัยเชิงวิชาชีพมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ รวมทั้งสอดคล้องกับงานของ Pratiwi & Pratiwi (2020) และ Budiadnyani & Dewi (2024) ซึ่งยืนยันในทิศทางเดียวกันว่า การสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพช่วยเพิ่มคุณภาพของการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบและมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม Bahri (2018) กลับพบว่า การสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพไม่มีอิทธิพลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวอาจอธิบายได้จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สอบบัญชีภายนอกของอินโดนีเซีย ที่มีขนาดสำนักงาน ประเภทลูกค้า ช่วงเวลาทำงาน ความเที่ยงตรงและความเชื่อถือได้ของเครื่องมือวัดที่ใช้อาจแตกต่างกัน

3. สถานการณ์การตรวจสอบ ตามทฤษฎีการอ้างเหตุ (attribution theory) พฤติกรรมของบุคคลได้รับอิทธิพลจากทั้งปัจจัยภายในและภายนอก โดยสถานการณ์การตรวจสอบเป็นปัจจัยภายนอกที่อาจมีผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ พฤติกรรมที่เกิดจากปัจจัยภายนอกมักถูกมองว่าเป็นผลมาจากแรงกดดันหรือการบังคับให้ต้องปฏิบัติตามสถานการณ์นั้น ๆ (Heider, 1958) โดย Winantyadi & Waluyo (2014) กล่าวว่า สถานการณ์การตรวจสอบสะท้อนระดับความเสี่ยงที่ลูกค้าต้องเผชิญ ซึ่งจะผลักดันให้ผู้สอบบัญชีเพิ่มความรอบคอบในการตรวจสอบ เพื่อให้ได้หลักฐานและข้อมูลที่เพียงพอจะช่วยให้ผู้ตรวจสอบสามารถตัดสินใจอย่างถูกต้อง ผลการทดสอบสมมติฐานในการวิจัย พบว่า สถานการณ์การตรวจสอบส่งผลกระทบ

เชิงบวกต่อการใช้ดุลยพินิจในการการตรวจสอบ แสดงให้เห็นว่า ถ้ามีสถานการณ์การตรวจสอบที่มีความเสี่ยงเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้มีการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Irawati & Solikhah (2018) ที่ได้ทำการศึกษาแล้วพบว่า สถานการณ์การตรวจสอบส่งผลเชิงบวกและมีนัยสำคัญต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ อย่างไรก็ตาม Kushasyandita & Januarti (2012) พบว่า สถานการณ์การตรวจสอบส่งผลเชิงบวกแต่ไม่ส่งผลทางตรงอย่างมีนัยสำคัญต่อความถูกต้องในการแสดงความเห็นจากการตรวจสอบ

4. การใช้เทคโนโลยีของผู้ตรวจสอบ การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการตรวจสอบบัญชีเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานตรวจสอบทั้งในด้านความแม่นยำ ความรวดเร็ว และความครบถ้วน อีกทั้งช่วยลดอคติของผู้สอบบัญชี ทำให้กระบวนการตรวจสอบเป็นไปตามมาตรฐานและสร้างความเชื่อมั่นต่อกระบวนการตรวจสอบโดยรวม อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านต้นทุน ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่รวดเร็ว (โชติพัฒน์ จักรสมศักดิ์, 2562) โดยแดน กุลรูป และคณะ (2566) ได้กล่าวว่า ผู้สอบบัญชีที่มีสมรรถนะทางเทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งด้านความรู้ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้และคุณลักษณะส่วนบุคคล จะสามารถยกระดับคุณภาพและประสิทธิผลของการตรวจสอบและสร้างความเชื่อมั่นต่อผลการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีได้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเมื่อผนวกกับการใช้ดุลยพินิจเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพของผู้สอบบัญชี จะช่วยเพิ่มประสิทธิผลของกระบวนการสอบบัญชี ผลการทดสอบสมมติฐานในการวิจัยพบว่า การใช้เทคโนโลยีของผู้ตรวจสอบส่งผลกระทบเชิงลบต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ แสดงให้เห็นว่า ผู้สอบบัญชีที่มีการนำเทคโนโลยีมาใช้มากขึ้นจะสามารถใช้ดุลยพินิจได้อย่างน่าเชื่อถือและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Barr-Pulliam et al. (2024) ได้ทบทวนวรรณกรรมด้านการตรวจสอบและบ่งชี้ว่า มาตรฐานการตรวจสอบแบบอิงหลักการร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสามารถส่งผลต่อกระบวนการรวบรวมและประเมินหลักฐานได้ดียิ่งขึ้น แม้จะเตือนถึงความเสี่ยงของอคติจากการใช้เทคโนโลยีการตรวจสอบที่อาจกระทบต่อการใช้ดุลยพินิจ นอกจากนี้ Sihombing et al. (2023) แสดงหลักฐานเชิงประจักษ์ว่า การประยุกต์ใช้ข้อมูลขนาดใหญ่และการวิเคราะห์ข้อมูลส่งผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบในขั้นวางแผนตรวจสอบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการใช้เทคโนโลยีมีบทบาทโดยตรงต่อคุณภาพของการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ ขณะเดียวกัน Barr-Pulliam et al. (2024) ได้เน้นย้ำว่า International Auditing & Assurance Standards Board (IAASB) ควรพิจารณาแนวทางเพื่อลดอคติที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยี เพื่อรักษาการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพ และคุณภาพของการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ ดังนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า การใช้เทคโนโลยีของผู้สอบบัญชีส่งผลต่อการลดลงของการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ ซึ่งสอดคล้องกับข้อกังวลของ Barr-Pulliam et al. (2024) ที่เตือนถึงความเสี่ยงจากอคติหรือการพึ่งพาเทคโนโลยีที่อาจบั่นทอนการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพของผู้สอบบัญชี

5. ประสบการณ์ของผู้ตรวจสอบ ผลการทดสอบสมมติฐานในการวิจัย พบว่า ประสบการณ์ของผู้ตรวจสอบไม่ส่งผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการการตรวจสอบ ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ Aida (2021), Putri et al. (2021) และ Widyakusuma et al. (2019) ที่พบผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ แต่สอดคล้องกับ Sumartono et al. (2022) ที่ศึกษาผู้ตรวจสอบของภาครัฐของอินโดนีเซีย ซึ่งทำงานภายใต้กฎหมาย มาตรฐาน และคู่มือที่เป็นแนวปฏิบัติเดียวกัน ทำให้ระดับประสบการณ์ไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างในการใช้ดุลยพินิจอย่างชัดเจน บริบทของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินไทยที่มีกลไกกำกับดูแลและขั้นตอนตรวจสอบที่มีความเป็นทางการจึงอาจทำให้ความแตกต่างด้านประสบการณ์ไม่สะท้อนออกมาในเชิงสถิติอย่างมีนัยสำคัญเช่นเดียวกัน

6. ความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบ พบว่า ความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบไม่ส่งผลต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ ซึ่งสอดคล้องกับ Sumartono et al. (2022) และ Susandya (2020) ที่รายงานว่าความเป็นอิสระไม่มีอิทธิพลต่อดุลยพินิจของผู้สอบบัญชีภาครัฐ แตกต่างจากงานวิจัยของ Sitanggang (2020) และ Pratama et al. (2018) ที่พบว่า ความเป็นอิสระและจรรยาบรรณวิชาชีพ (professional ethics) ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อดุลยพินิจในการตรวจสอบ สาเหตุหนึ่งอาจมาจาก

ระดับความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีภาครัฐที่มีความใกล้เคียงกันสูง และถูกกำหนดไว้เป็นมาตรฐานตามกฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพ อีกทั้งการมีกลไกกำกับดูแลภายในที่ชัดเจนยังช่วยจำกัดความแตกต่างด้านพฤติกรรม ทำให้ความแปรปรวนของตัวแปรต่ำจนไม่ปรากฏอิทธิพลในเชิงสถิติ

สรุปการอภิปรายผลการวิจัยพบว่า การสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพมีอิทธิพลเชิงบวกและมีอิทธิพลสูงที่สุดต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ รองลงมาคือ ความซับซ้อนของงานและสถานการณ์การตรวจสอบ ขณะที่การใช้เทคโนโลยีของผู้ตรวจสอบให้ผลเชิงลบ และประสบการณ์รวมถึงความเป็นอิสระไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญ ผลลัพธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับมาตรฐานการสอบบัญชีที่เน้นย้ำทัศนคติการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพที่เป็นหัวใจของคุณภาพการตรวจสอบ และสนับสนุนแนวคิดตามทฤษฎีตัวแทน (agency theory) และทฤษฎีสุนัขเฝ้ายาม (watchdog theory) ซึ่งมองบทบาทผู้ตรวจสอบในบทบาทกลไกถ่วงดุลท่ามกลางความไม่สมดุลของข้อมูล ความซับซ้อนของงานและสถานการณ์การตรวจสอบที่มีความเสี่ยงสูงยังผลักดันให้ผู้ตรวจสอบเพิ่มความรอบคอบ การประเมินความเสี่ยง การสืบค้น และรวบรวมหลักฐานเพิ่มเติม ซึ่งอธิบายได้ด้วยทฤษฎีการอ้างเหตุว่าปัจจัยภายนอกสามารถกระตุ้นพฤติกรรมการพิจารณาอย่างรอบคอบมากขึ้น อย่างไรก็ดี ผลเชิงลบของการใช้เทคโนโลยีสะท้อนความเสี่ยงจากการพึ่งพาเครื่องมือมากเกินไป เช่น อคติจากการพึ่งพาเครื่องมืออัตโนมัติ (automation bias) และอคติจากการยึดติดกับข้อมูลตั้งต้น (anchoring bias) ในบริบทที่ทักษะดิจิทัล กระบวนการทำงานและคุณภาพข้อมูลระหว่างหน่วยงานยังอยู่ระยะเปลี่ยนผ่าน แม้เทคโนโลยีอาจเพิ่มประสิทธิภาพในการประมวลผลข้อมูล แต่อาจลดการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพได้ในบางช่วงของกระบวนการตรวจสอบ ขณะที่การไม่พบอิทธิพลของประสบการณ์และความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบอาจเกิดจากข้อจำกัดการกระจายตัวของกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ใกล้เคียงกัน ประกอบกับโครงสร้างการทำงานของราชการที่มีคู่มือในการปฏิบัติงาน และการทบทวนหลายชั้นของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งลดความแตกต่างเชิงบุคคลให้แคบลง โดยภาพรวมสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยเชิงทัศนคติและบริบทงานมีน้ำหนักอธิบายการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบมากกว่าคุณลักษณะพื้นฐานของผู้ตรวจสอบ และให้บทเรียนเชิงปฏิบัติว่า การพัฒนาศักยภาพด้านการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพ ควบคู่การออกแบบการใช้เทคโนโลยีที่มีกลไกลดอคติและการฝึกทักษะตีความ เป็นกลไกสำคัญต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบในบริบทการตรวจสอบภาครัฐในไทย

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบของหน่วยงานภาครัฐ โดยพบว่า การสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพ เป็นปัจจัยที่ส่งผลเชิงบวกและมีอิทธิพลสูงสุดต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ รองลงมาคือ ความซับซ้อนของงาน และสถานการณ์การตรวจสอบ ซึ่งกระตุ้นให้ผู้ตรวจสอบใช้ความรอบคอบและประเมินความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ ขณะที่การใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบ แม้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน แต่หากขาดทักษะดิจิทัลและการควบคุมอคติ อาจส่งผลเชิงลบต่อการใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบ

องค์ความรู้นี้สนับสนุนแนวคิดตามทฤษฎีตัวแทน (agency theory) และทฤษฎีสุนัขเฝ้ายาม (watchdog theory) ที่มองผู้ตรวจสอบในฐานะกลไกสำคัญในการถ่วงดุลและสร้างความโปร่งใสต่อข้อมูลของผู้ถูกตรวจสอบ อีกทั้งยังขยายขอบเขตของทฤษฎีการอ้างเหตุ (attribution theory) โดยชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยภายนอก เช่น สถานการณ์และบริบทงาน สามารถกระตุ้นพฤติกรรมการตัดสินใจเชิงรอบคอบของผู้ตรวจสอบได้อย่างมีนัยสำคัญ ในเชิงปฏิบัติงานวิจัยนี้เสนอแนวทางการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะของผู้ตรวจสอบให้สอดคล้องกับบริบทเทคโนโลยีและการกำกับดูแลภาครัฐ โดยเน้นการเสริมสร้างทัศนคติสงสัยเชิงวิชาชีพ (professional skepticism) การออกแบบการใช้เทคโนโลยีที่มีกลไกลดอคติ และการฝึกทักษะการตีความและใช้ดุลยพินิจอย่างมีประสิทธิภาพ องค์ความรู้นี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับระบบการตรวจสอบภาครัฐให้มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรส่งเสริมการพัฒนาทัศนคติการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการและกรณีศึกษาจริง เพื่อยกระดับการใช้ดุลยพินิจอย่างรอบคอบและสอดคล้องกับมาตรฐานการสอบบัญชี

1.2 ส่งเสริมการจัดอบรม เพื่อพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีการตรวจสอบสมัยใหม่ เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลการตรวจสอบ (audit analytics) และการนำเสนอข้อมูลด้วยภาพ (data visualization) ให้ผู้ตรวจสอบสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้แม่นยำ และลดความเสี่ยงจากอคติในการตัดสินใจ

1.3 ควรปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบให้เหมาะสมกับระดับความซับซ้อนและสถานการณ์ของงาน โดยจัดสรรทรัพยากรและวางแผนงานให้สอดคล้องกับภารกิจของแต่ละหน่วยตรวจสอบ

1.4 สนับสนุนการพัฒนาและบูรณาการเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เข้าสู่กระบวนการตรวจสอบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการวิเคราะห์ข้อมูลและสร้างฐานความรู้สนับสนุนการใช้ดุลยพินิจของผู้ตรวจสอบในอนาคต

1.5 ควรพัฒนาคู่มือและแนวปฏิบัติงาน เพื่อลดความซับซ้อนของงาน ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดและอาจส่งผลต่อคุณภาพการใช้ดุลยพินิจของผู้ตรวจสอบ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 งานวิจัยนี้สำรวจเฉพาะผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบในสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินที่สังกัดสำนักตรวจเงินแผ่นดินที่ 1 – 22 ภายในกรุงเทพมหานครเท่านั้น จึงอาจจะไม่สะท้อนภาพรวมของผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบในสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินทั่วประเทศ

2.2 งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการใช้ดุลยพินิจเฉพาะในส่วนของการตรวจสอบการเงินและการตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมาย ดังนั้น ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปสู่การตรวจสอบผลสัมฤทธิ์และการตรวจสอบประสิทธิภาพการดำเนินงานเพื่อให้เข้าใจปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ดุลยพินิจในมิติต่าง ๆ อย่างครอบคลุมมากขึ้น

2.3 ควรศึกษาปัจจัยด้านพฤติกรรม การกำกับดูแลเทคโนโลยี และจริยธรรมในการตรวจสอบ เพื่อให้ได้แนวคิดที่เหมาะสมต่อการพัฒนาทักษะการใช้ดุลยพินิจของผู้ตรวจสอบภาครัฐไทยในยุคดิจิทัล และรองรับการเปลี่ยนแปลงของการทำงานในอนาคตอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินิทธิ์. (2564). *ปัจจัยด้านองค์กรและการยอมรับนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีที่มีต่อความสำเร็จในการใช้ระบบสารสนเทศในงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต*. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

โชติพัฒน์ จักรสมศักดิ์. (2562). *เทคโนโลยีในการตรวจสอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชีขนาดกลางและขนาดเล็กที่ได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

แดน กุลรูป, ปริยนุช ปัญญา, จตุรภัทร วงศ์สิริสถาพร, ฐิฏิกานต์ สุริยะสาร และสุพรรณี คำวาส. (2566). ผลกระทบของสมรรถนะทางเทคโนโลยีดิจิทัลและการใช้ดุลยพินิจเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพที่มีต่อประสิทธิผลของกระบวนการสอบบัญชี: หลักฐานจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย. *วารสารบัญชีปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 8*(2), 129–141.

รุ่งทิพย์ เหลืองประสาทพร. (2564). *คุณลักษณะ ความรู้ และความสามารถที่เหมาะสม สำหรับผู้สอบบัญชีภาครัฐ*. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2555). *มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 200 วัตถุประสงค์โดยรวมของผู้สอบบัญชี รับอนุญาตและการปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชี*. สืบค้น 5 ตุลาคม 2567 จาก https://acpro-std.tfac.or.th/%20test_std/uploads/files/TSA/2565_TSA315(Revised).pdf.

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2565*). มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 315 (ปรับปรุง) การระบุและประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระคัญ โดยการทำความเข้าใจกิจการและสภาพแวดล้อม.* สืบค้น 5 ตุลาคม 2567 จาก https://acpro-std.tfac.or.th/ test_std/uploads/files/TSA/2565_TSA315(Revised).pdf.

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2566). *มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 220 (ปรับปรุง) การบริหารคุณภาพการตรวจสอบงบการเงิน*. สืบค้น 5 ตุลาคม 2567 จาก https://acprostd.tfac.or.th/ test_std/uploads/files/TSA /2566_TSA220.pdf.

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2567). *คู่มือประมวลจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี*. สืบค้น 9 ตุลาคม 2567 จาก https://tools.tfac.or.th/e-downloads/guest/index.php?id=334.

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน. (2567). *รายงานผลการปฏิบัติงานของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. สืบค้น 1 ตุลาคม 2567 จาก www.audit.go.th/th/report/audit.

อันวาร์ ฮะซานี. (2563). *การเลือกใช้เอกสารเพื่อการประเมินความเสี่ยงและการเลือกใช้วิธีการตรวจสอบ: กรณีศึกษาสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ส่วนกลาง*. การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อานนท์ หย่องฮวย และอานนท์ ทับเที่ยง. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคธุรกิจ. *Engineering Transactions, 22*(1), 41-47.

Abdolmohammadi, M., & Wright, A. (1987). An examination of the effects of experience and task complexity on audit judgments. *The Accounting Review, 62*(1), 1-13.

Aida, N. (2021). Work experience, obedience pressure and task complexity on audit judgment. *Golden Ratio of Auditing Research, 1*(2), 61-69.

Azizah, N. D. J., & R. Pratono. (2020). Pengaruh locus of control, independensi, kompleksitas tugas, dan gender terhadap audit judgement (studi empiris pada Kantor Akuntan Publik di Surabaya). *Liability, 2*(1), 106-126.

Bahri, R. F. (2018). *Faktor-faktor yang mempengaruhi audit judgment (Pada KAP di Kota Surakarta, Semarang dan Yogyakarta*. Undergraduate thesis, Universitas Muhammadiyah Surakarta.

Barr-Pulliam, D., Calvin, C. G., Eulerich, M., & Maghakyan, A. (2024). Audit evidence, technology and judgement: A review of the literature in response to ED-500. *Journal of International Financial Management & Accounting, 35*(1), 36–67.

Budiadnyani, N. P., & Dewi, P. P. R. A. (2024). Professional skepticism and audit judgment: The moderating effect of audit experience. *Journal of Applied Sciences in Accounting, Finance and Tax, 7*(2), 106–116.

Eisenhardt, K. M. (1989). Agency theory: An assessment and review. *Academy of Management Review, 14*(1), 57–74.

Hayes, R. S., Schilder, A., Dassen, R., & Wallage, P. (1999). *Principles of auditing: An international perspective*. Mcgraw-Hill Publishing.

Heider, F. (1958). *The psychology of interpersonal relations*. John Wiley & Sons.

Humphrey, C., Moizer, P., & Turley, S. (1993). The audit expectation gap in Britain: An empirical investigation. *Accounting and Business Research, 23*(Sup1), 395-411.

Irawati, S. A., & Solikhah, B. (2018). Factors affecting audit judgment. *Accounting Analysis Journal, 7*(1), 34-42.

Ismunawan, & Triyanto, E. (2020). Faktor-faktor penentu audit judgement pada kantor akuntan publik (KAP di Surakarta dan Yogyakarta). *Jurnal Akuntansi dan Pajak, 20*(2), 224-229.

Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics, 3*(4), 305–360.

Kadous, K., & Zhou, Y. (2019). How does intrinsic motivation improve auditor judgment in complex audit tasks?. *Contemporary Accounting Research, 36*(1), 108-131.

Korompis, C. W. M., & Latjandu, L. D. (2017). Pengaruh narsisme klien, audit fee, independensi, skeptisme profesional, dan interlock auditor eksternal terhadap audit judgement dalam pendeteksian kecurangan laporan keuangan (studi kasus pada KAP di Manado). *Jurnal Riset Akuntansi Going Concern, 12*(2), 594-604.

Kushasyandita, R. R. S., & Januarti, I. (2012). *Pengaruh pengalaman, keahlian, situasi audit, etika, dan gender terhadap ketepatan pemberian opini auditor melalui skeptisisme profesional auditor (Studi kasus pada KAP Big Four di Jakarta).* Undergraduate thesis, Faculty of Economics and Business, Diponegoro University. Retrieved October 16, 2024, from https://eprints.undip.ac.id/35570/.

Monica, A. N. (2018). Pengaruh self efficacy, locus of control, pengalaman auditor dan skeptisisme profesional terhadap audit judgement (studi kasus di Kantor Akuntan Publik Surakarta dan Semarang). *Jurnal Akuntansi dan Bisnis, 10*(2), 1-15.

Murtadha, I. A. (2018). Pengaruh gender, anggaran waktu dan pengalaman auditor terhadap audit judgement (studi empiris pada kantor akuntan publik (KAP) dan Badan Pemeriksa Keuangan (BPK) di Sumatra Barat). *Jurnal Akuntansi, 6*(1), 1-19.

Nadhiroh, S. A., & Laksito, H. (2010). *Pengaruh kompleksitas tugas, orientasi tujuan, dan self-efficacy terhadap kinerja auditor dalam pembuatan audit judgment (Studi pada Kantor Akuntan Publik di Semarang).* Undergraduate thesis, Faculty of Economics and Business, Diponegoro University. Retrieved October 16, 2024, from https://ejournal3.undip.ac.id/.

Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed). McGraw-Hill.

Pratama, B. C., Ahmad, Z. A., & Innayah, M. N. (2018). Obedience pressure, professional ethics, attitude of skepticism and independence towards audit judgment. *Journal of Accounting Science, 2*(2), 141–149.

Pratiwi, W., & Pratiwi, D. N. (2020). Pengaruh pengalaman auditor, independensi auditor, dan skeptisme profesional terhadap audit judgement. *Jurnal Kajian Akuntansi Dan Bisnis Terkini, 1*(2), 239-251.

Prihandono, A. U., & Januarti, I. (2012). *Hubungan Skeptisisme Profesional Auditor, Situasi Audit, Independensi, Etika, Keahlian, dan Pengalaman dengan Keputusan Pemberian Opini Audit oleh Auditor (Studi Empiris pada KAP di Jakarta)*. Undergraduate thesis, Faculty of Economics and Business, Diponegoro University. Retrieved October 16, 2024, from https://eprints.undip.ac.id/35529/.

Putri, A. P., Nabila, N., Augustin, V., & Fellia, F. (2021). Audit tenure, auditor experience, independency, and task complexity on audit judgment. *Jurnal Riset Akuntansi Kontemporer, 13*(1), 7–12.

Sari, I. P. (2016). Pengaruh gender, tekanan ketaatan, kompleksitas tugas, pengalaman auditor, pengetahuan auditor dan kompleksitas dokumen audit terhadap audit judgement (studi empiris pada Badan Pemeriksa Keuangan RI Pusat). *JOM Fekon, 3*(1), 2008-2022.

Sihombing, R. P., Narsa, I. M., & Harymawan, I. (2023). Big data analytics and auditor judgment: an experimental study. *Accounting Research Journal, 36*(2/3), 201–216.

Sitanggang, T. (2020). The influence of an auditor's expertise, obedience pressure, and independence on audit judgment. *International Journal of Contemporary Accounting, 2*(1), 1–16.

Sumartono, Y., Ermawati, Y., & Rorong, T. M. (2022). Influence of experience and professional skepticism on audit judgement of government external auditors. *Jurnal Akuntansi dan Auditing Indonesia, 26*(2), 211-223.

Surbakti, M. A., & Wijayanti, N. A. (2022). Konflik peran dan pengalaman audit dalam mempengaruhi audit judgment dengan skeptisisme profesional sebagai variabel mediasi. *E-Jurnal Akuntansi, 32*(3), 562-579.

Susandya, A. A. P. G. B. A. (2020). Perilaku auditor dan lingkungannya terhadap audit judgement. *Jurnal Benefita, 5*(2), 295-307.

Volosin, E. (2007). *The theories of audit expectations and the expectation gap* (Seminar paper, University of Glamorgan, Business School). GRIN Verlag.

Watts, R. L., & Zimmerman, J. L. (1978). Towards a positive theory of the determination of accounting standards. *The Accounting Review, 53*(1), 112- 134.

Widyakusuma, A., Sudarma, M., & Roekhudin. (2019). The effect of professionalism and experience on audit judgment with task complexity as a moderating variable. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding, 6*(2), 97–112.

Winantyadi, N., & Waluyo, I. (2014). Pengaruh pengalaman, keahlian, situasi audit, dan etika terhadap skeptisisme profesional auditor (Studi Kasus pada KAP di Provinsi Daerah Istimewa Yogyakarta). *Jurnal Nominal, 3*(1), 14–34.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed). Harper & Row.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

การมีส่วนร่วมของประชาชนและคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

Public participation and service quality affecting the efficiency of public service provision of local administrative organizations in Dong Luang District, Mukdahan Province

พระนักรบ เชื้อวังคำ[1*], ชาติชัย อุดมกิจมงคล[2], สามารถ อัยกร[3]

Phra Nagrob Chauwangkham[1*], Chardchai Udomkijmongkol[2], Samart Aiyakorn[3]

[1]หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

[2,3]สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

[1]Master of Public Administration Program in Public Administration, Sakon Nakhon Rajabhat University

[2,3]Department of Public Administration, Faculty of Management Science, Sakon Nakhon Rajabhat University

[*]Corresponding author's e-mail: phranagrob66@gmail.com[1*], chardchai_u@hotmail.com[2], saamm_5@hotmail.com[3]

Received: July 01, 2025 Revised: October 19, 2025 Accepted: November 02, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน คุณภาพการให้บริการและประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร 2. อิทธิพลของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร และ 3. อิทธิพลของคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 396 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ซึ่งมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คุณภาพการให้บริการขององค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. การมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมการปฏิบัติการ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถร่วมกันทำงานระดับประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะ ได้ร้อยละ 59.10 และ 3. คุณภาพการให้บริการ ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า และด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร โดยสามารถร่วมกันทำงานระดับประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะ ได้ร้อยละ 54.60

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, คุณภาพการให้บริการ, ประสิทธิภาพ

Abstract

The objectives of this research were 1. to study the levels of public participation, service quality, and efficiency of public service delivery of local administrative organizations in Dong Luang District, Mukdahan Province, 2. to examine the influence of public participation on the efficiency of public service delivery of local administrative organizations in Dong Luang District, Mukdahan Province, and 3. to examine the influence of service quality on the efficiency of public service delivery of local administrative organizations in Dong Luang District, Mukdahan Province. The sample group consisted of 396 residents aged 18 years and above in the areas under local administrative organizations in Dong Luang District, Mukdahan Province. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.94. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation and multiple regression analysis. The results revealed that: 1. The overall level of public participation was high, the overall quality of service provided by local administrative organizations was high. The overall public service delivery was also high. 2. Public participation in benefit participation, operational participation, and evaluation participation had a statistically significant influence on the efficiency of public service delivery at the 0.01 level, jointly explaining 59.10 percent of the variance in service delivery efficiency. 3 The quality of service, particularly advanced service provision and continuous service provision, significantly influenced the efficiency of public service delivery of local administrative organizations in Dong Luang District, Mukdahan Province. Together, these factors accounted for 54.60 percent of the efficiency of public service delivery.

Keywords: public participation, service quality, efficiency

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นองค์กรภาครัฐที่จัดตั้งตามหลักการกระจายอำนาจการปกครอง (decentralization) เป็นหลักการที่รัฐมอบอำนาจการปกครองบางส่วนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำบริการสาธารณะ เพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง โดยกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบุคลากร งบประมาณ และมีอำนาจอิสระในการบริหารจัดการ ทั้งในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ

การวางระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ การจัดทำบริการและสวัสดิการสังคม ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาล สำหรับประเทศไทยมีรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยแบ่งออกตามปัจจัย ได้แก่ 1) รายได้ที่ท้องถิ่นสามารถจัดเก็บได้ 2) จำนวนและความหนาแน่นของประชากร และ 3) พื้นที่ที่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งทำให้สามารถแบ่งออกได้ คือ 1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) 2) เทศบาล ได้แก่ เทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล 3) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และ 4) การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร (กทม.) และเมืองพัทยา (โชคสุข กรกิตติชัย, 2561)

ในบริบทไทย พบว่า แม้จะมีความก้าวหน้าในการกระจายอำนาจแล้ว แต่ก็ยังมีอุปสรรคสำคัญ เช่น หน่วยท้องถิ่นขาดงบประมาณ บุคลากร หรือระบบบริหารจัดการที่พร้อมผลักให้ประสิทธิภาพด้านการให้บริการสาธารณะ ไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง เช่น พบว่าการถ่ายโอนภารกิจบางด้านยังล่าช้า และหน่วยท้องถิ่นทำงานด้วยทรัพยากรจำกัด ในอีกงานหนึ่งพบว่าแม้จะมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม แต่รูปแบบการมีส่วนร่วมและคุณภาพของการบริการสาธารณะยังอยู่ในระดับที่ต้องพัฒนา (สันต์ชัย รัตนะขวัญ, 2559) การมีส่วนร่วมของประชาชนและคุณภาพการให้บริการ เป็นอีกสองปัจจัยที่ได้รับการกล่าวถึงว่า “มีบทบาทสำคัญ” ในการยกระดับประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะของหน่วยงานท้องถิ่น งานวิจัยพบว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แผน และการประเมินผลบริการ นำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีขึ้น เช่น บริการที่ตรงความต้องการของประชาชนมากขึ้น (need-based service delivery) อีกทั้งคุณภาพการบริการ (service quality) ในกระบวนการบริการ เช่น ความต่อเนื่อง ความเป็นมืออาชีพ ความโปร่งใส ก็เป็นสิ่งที่ประชาชนให้ความสำคัญและสามารถเป็นตัวชี้วัดคุณภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ (ชลธิชา ชุนสอาด, 2564)

ในบริบทของอำเภอชายขอบอย่างอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งมีลักษณะเฉพาะด้านเศรษฐกิจ สังคม และภูมิศาสตร์ อาทิ การเข้าถึงบริการสาธารณะอาจมีข้อจำกัดมากกว่าเขตเมือง และประชาชนอาจมีความต้องการบริการเฉพาะในระดับท้องถิ่นที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชน คุณภาพการให้บริการ และประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นี้ รวมทั้งตรวจสอบอิทธิพลของการมีส่วนร่วมของประชาชน และคุณภาพบริการต่อประสิทธิภาพของการจัดบริการสาธารณะ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาให้หน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น และส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน คุณภาพการให้บริการ และประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน

Cohen (1980) ได้จำแนกการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ระดับ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision making) ซึ่งเป็นการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่ระยะเริ่มต้น ได้แก่ การเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอปัญหาความต้องการของท้องถิ่น การร่วมคิด และกำหนดแนวทางการพัฒนา เพื่อแก้ไข

และลดปัญหาของท้องถิ่น การร่วมวางแผนนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม การร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนร่วม

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (implementation) เป็นการเข้าร่วมโดยการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหาร และการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ ได้แก่ การร่วมมือปรับปรุงระบบการบริหารงาน เพื่อดำเนินการในกิจกรรมโครงการของท้องถิ่น การร่วมสนับสนุนทรัพยากรส่วนตัว เพื่อดำเนินการในกิจกรรมโครงการของท้องถิ่น การร่วมปฏิบัตินโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย การประสานขอความร่วมมือระหว่างประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (benefit) โดยอาจจะเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุ ทางสังคม หรือโดยส่วนตัว ได้แก่ แผนงานหรือโครงการที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นในรูปวัตถุสิ่งของ แผนงานหรือโครงการที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นในลักษณะของส่วนร่วม แผนงานหรือโครงการที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นในลักษณะส่วนบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation) ซึ่งเป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรม รวมทั้งเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป ได้แก่ การแต่งตั้งประชาชนเข้าเป็นกรรมการประเมินประสิทธิผลแผนงานหรือโครงการ การควบคุม การตรวจสอบโดยประชาชน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ

การให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำเป็นต้องคำนึงถึงคุณภาพและความพึงพอใจของประชาชนในฐานะผู้รับบริการเป็นสำคัญ โดย Millet (1954) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในการให้บริการว่า เป็นระดับของความรู้สึกเชิงบวกหรือเชิงลบที่ผู้รับบริการมีต่อบริการที่ได้รับ เมื่อเปรียบเทียบกับความคาดหวังที่มีไว้ก่อนการใช้บริการ ทั้งนี้ความพึงพอใจจึงเป็นผลลัพธ์ของกระบวนการประเมินหลังการใช้บริการ ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาและยกระดับประสิทธิภาพขององค์กรในภาพรวม

แนวคิดของ Millet (1954) สอดคล้องกับทฤษฎีความคาดหวัง–การรับรู้ (expectation–perception theory) ซึ่งเสนอโดย Parasuraman et al. (1985) ผ่านแบบจำลอง SERVQUAL โดยชี้ให้เห็นว่า ความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อผลลัพธ์ที่ผู้ใช้บริการรับรู้ได้จริง (perceived performance) มีความเท่ากับหรือมากกว่าความคาดหวัง (expectation) หากผลลัพธ์ต่ำกว่าความคาดหวังจะก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจ (disconfirmation)

นอกจากนี้ ยังมีการอธิบายเพิ่มเติมโดย Oliver (1996) ในทฤษฎีความพึงพอใจ (customer satisfaction theory) ที่ระบุว่า ความพึงพอใจเป็นผลจากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังล่วงหน้ากับผลลัพธ์ที่ได้รับจริง โดยหากผู้รับบริการรับรู้ว่าบริการที่ได้รับเป็นไปตามความคาดหวังจะเกิดภาวะยืนยัน (confirmation) และก่อให้เกิดความพึงพอใจ ในทางตรงกันข้ามหากไม่เป็นไปตามคาดหวังจะเกิดภาวะไม่ยืนยัน (disconfirmation) ซึ่งนำไปสู่ความไม่พึงพอใจ องค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อความพึงพอใจในการให้บริการตามแนวคิดของ Millet (1954) ได้แก่ คุณภาพของบริการ (service quality) ความรวดเร็วในการให้บริการ (responsiveness) ความเป็นมิตรและการเอาใจใส่ของผู้ให้บริการ (courtesy) ความเชื่อมั่นและความน่าเชื่อถือ (reliability and assurance)และความสะดวกในการเข้าถึงบริการ (accessibility)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวประสิทธิภาพในการจัดบริการสาธารณะ

การจัดบริการสาธารณะ (public services management) หมายถึง การบริหารและดำเนินการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนทั่วไป โดยการบริการสาธารณะจะเป็นไปในลักษณะของการที่มีองค์การหรือหน่วยงาน และเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการทำหน้าที่ปฏิบัติการรับใช้อำนวยความสะดวก แก้ปัญหา ตลอดจนตอบสนองความต้องการในด้านหรือเรื่องต่าง ๆ ให้แก่ประชาชน ในขณะที่การจัดบริการสาธารณะของท้องถิ่น หมายถึง การบริหารและดำเนินงานของ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการปฏิบัติการรับใช้และการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น โดยการดำเนินการบริการจะเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดบริการสาธารณะของท้องถิ่นจึงมีลักษณะเป็นการจัดหาและส่งมอบบริการสาธารณะด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นบริการด้านสาธารณูปโภค การรักษาความสงบเรียบร้อย การจัดการศึกษา การบริการสาธารณสุข ฯลฯ ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น

Denhardt & Denhardt (2000) ได้นิยามว่า ประสิทธิภาพในการให้บริการภาครัฐ หมายถึง ระดับที่องค์กรสามารถดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย โดยใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม ลดความสิ้นเปลือง และเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของงาน ซึ่งถือเป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพการบริหารของหน่วยงานรัฐว่ามีความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนหรือไม่ ขณะเดียวกัน แนวคิดของ Ostrom (1990) ได้เสนอว่า ประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะต้องไม่พิจารณาเพียงแค่การบริหารต้นทุนหรือทรัพยากรเท่านั้น แต่ต้องรวมถึง การมีส่วนร่วมของประชาชน ความโปร่งใส และการตอบสนองต่อประชาชนอย่างทันท่วงที ซึ่งจะช่วยสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชนในระยะยาว

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น

1. แนวคิดการกระจายอำนาจ (decentralization) แนวคิดการกระจายอำนาจเป็นพื้นฐานของการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเน้นการลดอำนาจผูกขาดของรัฐส่วนกลาง และส่งเสริมให้หน่วยงานระดับท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการตนเอง แนวคิดนี้แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบหลัก ได้แก่ การกระจายอำนาจทางการเมือง (political decentralization) การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหาร การกระจายอำนาจทางการบริหาร (administrative decentralization) การมอบหมายหน้าที่และภารกิจจากส่วนกลางให้แก่หน่วยงานท้องถิ่น เช่น ด้านการศึกษา สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม และการกระจายอำนาจทางการคลัง (fiscal decentralization) การให้อำนาจท้องถิ่นในการจัดเก็บภาษีหรือได้รับงบประมาณสนับสนุนเพื่อดำเนินกิจกรรมตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย แนวคิดนี้สอดคล้องกับหลักการการปกครองโดยประชาชน ใกล้ชิดประชาชน ซึ่งเชื่อว่าท้องถิ่นรู้ดีที่สุดเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของชุมชน

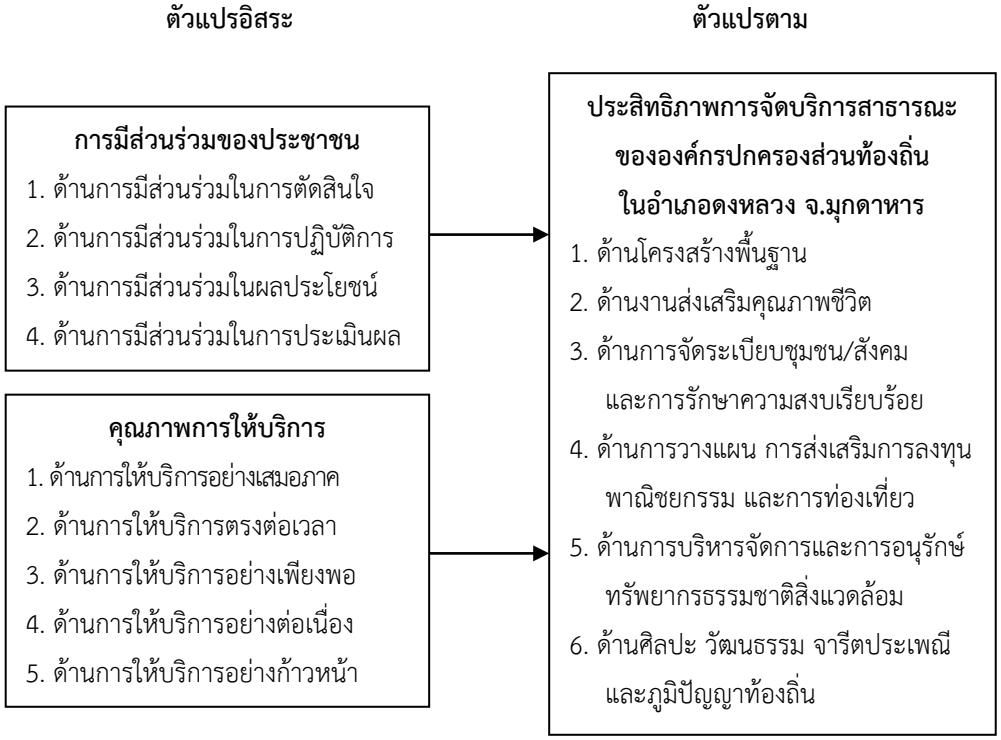
2. ทฤษฎีการปกครองตนเองในท้องถิ่น (local autonomy theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีความเป็นอิสระในการตัดสินใจและบริหารจัดการโดยไม่ถูกแทรกแซงจากส่วนกลางมากเกินไป ทั้งนี้เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็วและตรงจุด (Sharpe, 2021) การปกครองตนเองในท้องถิ่นไม่ได้หมายถึงการแยกตัวออกจากรัฐ แต่หมายถึงการมีอำนาจภายในขอบเขตที่กำหนดโดยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย เช่น มีอำนาจออกข้อบัญญัติท้องถิ่น วางแผนพัฒนา และจัดสรรงบประมาณ

3. ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน (participatory democracy theory) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมของท้องถิ่นเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น โดย Pateman (1970) ชี้ว่า การมีส่วนร่วมช่วยส่งเสริมความเข้าใจ ความไว้วางใจ และความชอบธรรมของหน่วยงานรัฐองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นประกอบด้วย การเลือกตั้งผู้แทนท้องถิ่น การประชาพิจารณ์ การเสนอแนะนโยบาย และการติดตามและประเมินผลโครงการของรัฐ

4. แนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) แนวคิดนี้ส่งผลต่อการปกครองท้องถิ่นในยุคปัจจุบัน โดยเน้นการจัดบริการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ความคุ้มค่า และความพึงพอใจของประชาชน (Hood, 1991) โดยแนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ มุ่งให้หน่วยงานภาครัฐทำงานเหมือนภาคเอกชน โดยคำนึงถึงต้นทุน ประสิทธิภาพ และผลลัพธ์ ทั้งยังสนับสนุนให้ท้องถิ่นมีอำนาจในการจ้างเอกชนหรือองค์กรชุมชนเข้ามาร่วมจัดบริการ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และตรวจสอบเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 39,217 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ ในเขตองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ได้มาจากสูตรการคำนวณของ ของ Yamane (1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 396 คน ทำการสุ่มแบบชั้นภูมิ และการสุ่มแบบง่าย เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือสำหรับการศึกษา ค้นคว้า เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ได้แก่ แบบสอบถาม โดยการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบตรวจรายการ (check list) เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้/เดือน

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยแบบสอบถามส่วนนี้มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด (Likert, 1967)

ส่วนที่ 3 คุณภาพการให้บริการสาธารณะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย การให้บริการ อย่างเสมอภาค การให้บริการอย่างตรงต่อเวลา การให้บริการอย่างเพียงพอ การให้บริการอย่างต่อเนื่อง การให้บริการอย่างก้าวหน้า โดยแบบสอบถามส่วนนี้มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด (Likert, 1967)

ส่วนที่ 4 ประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ กำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุระดับประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร โดยแบบสอบถามส่วนนี้มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด (Likert, 1967)

ทั้งนี้การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยทำการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร นิยามศัพท์เฉพาะ และงานวิจัยเกี่ยวข้อง รวมทั้งระเบียบวิธีวิจัย เพื่อหาแนวทางในการกำหนดรูปแบบของแบบสอบถาม และข้อคำถาม จากนั้นสร้างกรอบแนวคิดของการวิจัยจากการสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำ 1) คุณภาพการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร มากำหนดเป็นตัวแปรอิสระ 2) ประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร มากำหนดเป็นตัวแปรตาม แล้วนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจแก้ไขเนื้อหา และความถูกต้อง อีกทั้งหาค่าความเที่ยงตรง (validity) ของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.94 แสดงถึงความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นประชาชนในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 396 คน

3.2 ส่งแบบสอบถามไปให้ผู้ที่เกี่ยวข้องพร้อมชี้แจงรายละเอียด ความมุ่งหมายของการออกแบบสอบถามนี้ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันในการตอบแบบสอบถาม

3.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองและการลงพื้นที่จริง เพื่อนำแบบสอบถามไปแจกแก่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 396 คน ประชาชนในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดความมุ่งหมายของการออกแบบสอบถาม

3.4 ตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อนำแบบสอบถามไปประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การแจกแจงความถี่ (frequencies) และค่าร้อยละ (percentage) การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) การวิเคราะห์ระดับคุณภาพ

การให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษา คุณภาพการให้บริการมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 วิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จากแบบสอบถามปลายเปิด แบบสอบถามตอนที่ 5 โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 396 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 56.06 มีสถานภาพโสด จำนวน 252 คน คิดเป็นร้อยละ 63.64 มากที่สุด มีอายุ 36 – 40 ปี จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 29.55 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนในปัจจุบัน 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 26.01 อาชีพส่วนใหญ่ พนักงานบริษัทเอกชน/รับจ้าง จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 29.80

ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

ด้านที่	การมีส่วนร่วมของประชาชน	ผลการวิเคราะห์		การแปลผล
		$\overline{X}$	S.D.	
1	ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.35	0.68	มาก
2	ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	3.60	0.77	มาก
3	ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	3.60	0.71	มาก
4	ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.59	0.79	มาก
	ภาพรวม	3.53	0.67	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.53, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ($\overline{X}$ = 3.60, S.D. = 0.71) รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ($\overline{X}$ = 3.60, S.D. = 0.77) ด้านการมีส่วนร่วมในกาประเมินผล ($\overline{X}$ = 3.59, S.D. = 0.79) และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\overline{X}$ = 3.35, S.D. = 0.68) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

ด้านที่	ประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะ	ผลการวิเคราะห์		การแปลผล
		$\overline{X}$	S.D.	
1	ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	4.00	0.90	มาก
2	ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต	3.78	0.85	มาก
3	ด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคม และ การรักษาความสงบเรียบร้อย	3.86	0.99	มาก
4	ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว	4.10	0.91	มาก
5	ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม	4.10	0.96	มาก
6	ด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.06	0.80	มาก
	ภาพรวม	4.00	0.71	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.00, S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว ($\overline{X}$ = 4.10, S.D. = 0.91) รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ($\overline{X}$ = 4.10, S.D. = 0.96) ด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\overline{X}$ = 4.06, S.D. = 0.80) สุดท้ายด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ($\overline{X}$ = 3.78, S.D. = 0.85) ตามลำดับ

ผลการทดสอบสมมติฐาน รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

ตัวแปรพยากรณ์	B	Std. error	β	t	P-value	Collinearity	
						Tolerance	VIF
(Constant)	1.833	0.159		11.503	0.000		
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (PAR_1)	0.041	0.062	0.039	0.652	0.515	0.292	3.425
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (PAR_2)	0.322	0.070	0.349	4.570	0.000**	0.178	5.632
การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (PAR_3)	1.133	0.048	0.905	23.807	0.000**	0.717	1.395
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (PAR_4)	0.247	0.050	0.275	4.947	0.000**	0.335	2.987
$R = 0.771$, $R^2 = 0.595$, Adj $R^2 = 0.591$, $F = 143.605$, Sig. = 0.000**							

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (PAR_3) (β = 0.905) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (PAR_2) (β = 0.349) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (PAR_4) (β = 0.275) มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

0.01 โดยสามารถร่วมกันทำนายระดับประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ได้ร้อยละ 59.10 (Adj R^2 = 0.591) โดยสามารถสร้างสมการในรูปคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐาน ได้ดังต่อไปนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y = 1.833 + 0.322(PAR_2) + 1.133(PAR_3) + 0.247(PAR_4)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z_Y = 0.349(PAR_2) + 0.905(PAR_3) + 0.275(PAR_4)$$

ส่วนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

ตัวแปรพยากรณ์	B	Std. error	β	t	P-value	Collinearity	
						Tolerance	VIF
(Constant)	0.505	0.266		1.899	0.058		
การให้บริการอย่างเสมอภาค (SQL_1)	0.003	0.031	0.004	0.107	0.915	0.984	1.016
การให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา (SQL_2)	0.216	0.128	0.260	1.687	0.092	0.048	10.697
การให้บริการอย่างเพียงพอ (SQL_3)	0.014	0.129	0.017	0.112	0.911	0.050	9.869
การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (SQL_4)	0.508	0.076	0.374	6.66	0.000**	0.364	2.745
การให้บริการอย่างก้าวหน้า (SQL_5)	0.831	0.050	0.610	16.52	0.000**	0.844	1.185
R = 0.743, R^2 = 0.552, Adj R^2 = 0.546, F = 95.928, Sig. = 0.000**							

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 5 พบว่า คุณภาพการให้บริการ ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า (SQL_5) (β = 0.610) และด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง (SQL_4) มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถร่วมกันทำนายระดับประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ได้ร้อยละ 54.60 (Adj R^2 = 0.546) โดยสามารถสร้างสมการในรูปคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐาน ได้ดังต่อไปนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y = 0.505 + 0.508(SQL_4) + 0.831(SQL_5)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z_Y = 0.374(SQL_4) + 0.610(SQL_5)$$

ส่วนคุณภาพการให้บริการ ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค (SQL_1) ด้านการให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา (SQL_2) และด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ (SQL_3) ไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

การอภิปรายผล

การมีส่วนร่วมของประชาชนและคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ผู้วิจัยขอนำเสนอการอภิปรายผล ในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม จึงทำให้ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ เนื่องจากประชาชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาด้านบริการสาธารณะและโครงสร้างพื้นฐาน ขณะที่ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลมีระดับรองลงมา อาจเกิดจากข้อจำกัดด้านช่องทางหรือความเข้าใจในกระบวนการติดตามผล และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เนื่องจากการตัดสินใจเชิงนโยบายยังเป็นหน้าที่หลักของผู้บริหารและเกี่ยวข้องกับระเบียบข้อกฎหมาย ทำให้ประชาชนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนดังกล่าวค่อนข้างจำกัด ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของจิรวงศ์ ตุลาวัฒนากูล และคณะ (2567) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน เขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองไข่นก อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของอารยา สมสวย และคณะ (2567) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของอุชุกร ศิริรังษี และคณะ (2567) ได้ทำการศึกษาการพึ่งพาตนเองและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ตามลำดับ

2. คุณภาพการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้าอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า รองลงมาคือ ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง และด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ ทำให้สามารถรับรู้ปัญหาและความต้องการได้โดยตรง และปรับปรุงการให้บริการให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนได้อย่างรวดเร็ว จึงส่งผลให้ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้ามีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เนื่องจากมีการพัฒนารูปแบบ ขั้นตอน และช่องทางการให้บริการให้ทันสมัยและตอบสนองความต้องการมากขึ้น รองลงมาคือด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนถึงการดำเนินงานที่มีความสม่ำเสมอและมีระบบติดตามงานอย่างเป็นลำดับ ส่วนด้านการให้บริการอย่างเสมอภาคมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อาจเนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และสภาพพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน ทำให้การกระจายบริการไปยังประชาชนทุกกลุ่มยังไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร แม้โดยภาพรวมจะอยู่ในระดับมากก็ตาม ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของนวพล เมาลี และคณะ (2568) ได้ทำการศึกษาคุณภาพการให้บริการกับประสิทธิภาพของการบริการสาธารณะ ด้านโครงสร้างพื้นฐานของงานกองช่าง

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพการให้บริการโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก

3. ประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการกำหนดแผนงานและดำเนินภารกิจตามอำนาจหน้าที่ได้อย่างค่อนข้างเป็นระบบ และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ โดยด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด อาจเนื่องมาจากพื้นที่ให้ความสำคัญกับการจัดการทรัพยากรและการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งเห็นผลเป็นรูปธรรมและส่งผลต่อรายได้และความเป็นอยู่ของประชาชนโดยตรง รองลงมาคือ ด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนถึงการสืบสานอัตลักษณ์ชุมชนอย่างต่อเนื่อง ส่วนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แม้อยู่ในระดับมาก แต่อาจเนื่องจากภารกิจด้านนี้มีความหลากหลายและต้องใช้งบประมาณรวมถึงการบูรณาการหลายหน่วยงาน จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ที่ประชาชนรับรู้ยังไม่เด่นชัดเท่าด้านอื่น ๆ ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของจารุกัญญา อุดานนท์ (2561) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครพนม โดยรวมอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของวาสนา วภักดิ์เพชร (2562) ได้ทำการวิจัยอิทธิพลของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการดำเนินงานตามภารกิจถ่ายโอนของเทศบาลตำบลนาในอำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการดำเนินงานตามภารกิจถ่ายโอนของเทศบาลตำบลนาใน อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของชนิดาภา ลีคำงาม (2564) ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของเสริมสิทธิ์ สร้อยสอดศรี (2566) ได้ทำการศึกษาการบริหารนโยบายสาธารณะท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า การบริหารนโยบายสาธารณะท้องถิ่น ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

4. การมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถร่วมกันทำนายระดับประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ได้ร้อยละ 59.10 ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่าเมื่อประชาชนได้รับประโยชน์จากการจัดบริการสาธารณะโดยตรง จะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมของท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์มีอิทธิพลสูงที่สุดต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน ขณะเดียวกัน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการช่วยให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนหรือร่วมดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้การจัดบริการสาธารณะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของพื้นที่ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิผลมากขึ้น ส่วนการมีส่วนร่วมในการประเมินผล แม้จะมีอิทธิพลในระดับรองลงมา แต่ก็มีส่วนสำคัญในการสะท้อนความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และการติดตามผลการดำเนินงานของหน่วยงาน ซึ่งช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่มากยิ่งขึ้น ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของจารุกัญญา อุดานนท์ (2561) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของวาสนา วภักดิ์เพชร (2562) ได้ทำการวิจัยอิทธิพลของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการดำเนินงานตามภารกิจถ่ายโอนของเทศบาลตำบลนาในอำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการดำเนินงานตามภารกิจถ่ายโอนของเทศบาลตำบลนาใน อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร โดยมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง และมีความสัมพันธ์ทางบวก การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมีอิทธิพลสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ ตามลำดับ การมีส่วนร่วมของประชาชนทำนายประสิทธิผลการดำเนินงานตามภารกิจถ่ายโอนของเทศบาลตำบลนาใน อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ได้ร้อยละ 50.40 และสอดคล้องกับงานวิจัยของชนิดาภา ลีคำงาม (2564) ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร และด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร โดยสามารถร่วมกันทำนายประสิทธิผลการบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร ได้ร้อยละ 53.70

5. คุณภาพการให้บริการ ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า และด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถร่วมกันทำนายระดับประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ได้ร้อยละ 54.60 ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะการพัฒนารูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนการให้บริการให้มีความทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างเหมาะสม ช่วยให้การดำเนินงานของหน่วยงานมีความคล่องตัวและเกิดผลสัมฤทธิ์มากยิ่งขึ้น จึงทำให้ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้ามีอิทธิพลสูงต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะ ขณะเดียวกัน การให้บริการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในการเข้าถึงบริการของภาครัฐ และลดปัญหาความล่าช้าหรือความไม่แน่นอนในการดำเนินงาน ส่งผลให้การจัดบริการสาธารณะสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่มากยิ่งขึ้น ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของนวพล เมาลี และคณะ (2568) ได้ทำการศึกษาคุณภาพการให้บริการกับประสิทธิภาพของการบริการสาธารณะ ด้านโครงสร้างพื้นฐานของงานกองช่าง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพการให้บริการส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริการสาธารณะ ด้านโครงสร้างพื้นฐานของงานกองช่าง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ส่วนคุณภาพการให้บริการ ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค ด้านการให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา และด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ ไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะลักษณะการให้บริการในด้านดังกล่าวเป็นภารกิจพื้นฐานที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการตามมาตรฐานอยู่แล้ว ทำให้ประชาชนรับรู้ว่าเป็นหน้าที่ปกติของหน่วยงาน จึงไม่ได้ส่งผลโดยตรงต่อการประเมินประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะ นอกจากนี้ การให้บริการอย่างเสมอภาค ความรวดเร็วทันเวลา และความเพียงพอ อาจมีลักษณะการดำเนินงานที่ใกล้เคียงกันในทุกพื้นที่หรือมีความแตกต่างไม่มากนัก จึงทำให้ไม่สามารถอธิบายความแปรผันของประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเปรียบเทียบกับด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้าและการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัจจัยที่สะท้อนถึงการพัฒนาคุณภาพการให้บริการและการดำเนินงานเชิงรุกของหน่วยงานได้ชัดเจนมากกว่า

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเชิงประจักษ์ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน คุณภาพการให้บริการ และประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่เชิงวิชาการที่สอดคล้องกับบริบทการบริหารท้องถิ่นไทยได้ ดังนี้

1. บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นฐานรากสำคัญของการพัฒนาประสิทธิภาพ จากผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร มีระดับสูง โดยเฉพาะด้านการปฏิบัติการและการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ สะท้อนว่า ประชาชนไม่ได้เพียงแต่เป็นผู้รับบริการ แต่เป็นผู้ร่วมคิดและลงมือทำ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนานโยบาย การวางแผน และการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ ข้อมูลเชิงลึกนี้สนับสนุนแนวคิด การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (participatory governance) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการสร้างนโยบายสาธารณะอย่างยั่งยืน

2. คุณภาพการให้บริการเป็นกลไกกลางเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมกับประสิทธิภาพ จากผลวิเคราะห์พบว่า คุณภาพการให้บริการโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้าและต่อเนื่อง การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถรักษามาตรฐานและพัฒนาคุณภาพบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ส่งผลโดยตรงต่อการรับรู้ด้านประสิทธิภาพของประชาชน อีกทั้งยังเสริมสร้างความเชื่อมั่นและแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมต่อไปอย่างต่อเนื่อง

3. ประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะเป็นผลลัพธ์ของการจัดการแบบมีส่วนร่วม เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยในมิติต่าง ๆ ของประสิทธิภาพ พบว่า ด้านที่มีคะแนนสูง เช่น การวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาในระดับพื้นที่ที่ต้องการความต่อเนื่องและความยั่งยืน กล่าวได้ว่า ประสิทธิภาพมิใช่เพียงผลจากการจัดสรรทรัพยากร แต่เป็นผลสะสมจากกระบวนการมีส่วนร่วมและคุณภาพบริการที่ต่อเนื่องและเป็นธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยการส่งเสริมพัฒนาประชาสัมพันธ์เชิญชวนประชาชนเข้าร่วมประชุมประชาคม เพื่อเสนอปัญหาความต้องการในท้องถิ่นและให้มีส่วนร่วมคิดร่วมตัดสินใจ เรียงลำดับความสำคัญของปัญหาความต้องการและกำหนดแนวทางการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาในท้องถิ่นให้มากขึ้น

1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ควรส่งเสริมคุณภาพการให้บริการด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยควรเพิ่มการจัดลำดับการให้บริการก่อน-หลังอย่างยุติธรรม และมีความสะดวกเพิ่มขึ้นโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวงควรให้ความช่วยเหลือกรณีเกิดสาธารณภัยอย่างเท่าเทียมกันสอดคล้องกับสถานการณ์รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวงไม่ควรมีการเลือกปฏิบัติแก่ประชาชน ด้านการให้บริการอย่างตรงเวลา โดยควรเพิ่มความช่วยเหลือประชาชนในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินอย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง สามารถปรับลดขั้นตอนได้ให้ทันต่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมรวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง ควรเพิ่มการให้บริการได้ทันต่อความต้องการใช้งานของประชาชนอีกด้วย และด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ โดยควรเพิ่มผลงานที่มีคุณภาพตรงตามที่ต้องการจากของประชาชนต้องการ ซึ่งก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อผลงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวงให้มากที่สุด และยังรวมถึงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวงควรเพิ่มการใช้เครื่องมือที่ช่วยให้บริการทำได้อย่างทั่วถึงมากกว่าที่เป็นอยู่อีกด้วย

1.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ควรส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะ ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยการจัดให้มีการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ จัดให้มีการให้บริการด้านงานสาธารณะสุขและงานป้องกันโรคติดต่อ และด้านงานให้มีการให้บริการด้านการศึกษาอย่างทั่วถึง และด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย โดย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีแผนและการซักซ้อมแผนการรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการบริหารจัดการครุภัณฑ์ทางด้านงานระงับอัคคีภัยและจัดให้มีการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยให้มีความพร้อมอยู่เสมอ

1.4 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ควรเน้นความสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

1.5 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ควรเน้นความสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพการให้บริการ ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า และด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอื่น ๆ แล้วนำมาเปรียบเทียบเพื่อพัฒนาต่อยอดงานวิจัยให้ดียิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาความคิดเห็นของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครอบคลุมทุกอำเภอในจังหวัดมุกดาหารเพื่อจะได้มุมมอง และภาพรวมของประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะและความคาดหวังต่อการพัฒนาคุณภาพการให้บริการสาธารณะที่ตรงกับความต้องการในปัจจุบัน

2.3 ควรมีการศึกษาสาเหตุปัญหาต่าง ๆ ของประสิทธิการให้บริการสาธารณะเพื่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ประชาชนและสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

2.4 ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กับการทำวิจัยเชิงปริมาณเพราะจะทำให้ทราบถึงประเด็นที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ซึ่งการวิจัยเชิงปริมาณอาจไม่สามารถให้คำตอบในเชิงลึก ได้อย่างชัดเจนครบถ้วน และเพื่อเปิดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นผู้รับประโยชน์โดยตรงจากการให้บริการสาธารณะ

เอกสารอ้างอิง

จารุกัญญา อุดานนท์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครพนม. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 20*(2), 79-95.

จิรวงศ์ ตุลาวัฒนากูล, ไพศาล พากเพียร และประสิทธิ์ กุลบุญญา. (2567). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองไข่นก อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 9*(2), 1843-1858.

ชนิดาภา ลีคำงาม. (2564). *อิทธิพลของการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร.* วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ชลธิชา ชุนสอาด. (2564). การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการสอนด้วยหนังสือนิทานคุณธรรม. *วารสารวิชาการโรงเรียนนายเรือด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์, 8*(1), 95-102.

โชคสุข กรกิตติชัย. (2561). *องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.* สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

นวพล เมาลี, วรวุฒิ อินทนนท์ และสำราญ วิเศษ. (2568). คุณภาพการให้บริการกับประสิทธิภาพของการบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานของงานกองช่าง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม. *วารสารวิจัยและพัฒนาอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง, 4*(2), 101-112.

วาสนา วภักดิ์เพชร. (2562). *อิทธิพลของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการดำเนินงานตามภารกิจถ่ายโอนของเทศบาลตำบลนาในอำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร.* วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สันต์ชัย รัตนะขวัญ. (2559). *การบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.* สถาบันพระปกเกล้า. https://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=การบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.

เสริมสิทธิ์ สร้อยสอดศรี. (2566). การบริหารนโยบายสาธารณะท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระแก้ว. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 15*(1), 37-52.

อารยา สมสวย, ธีรพล กาญจนากาศ, ณฐนนท ทวีสิน และธรรศพงศ์ วงษ์สวัสดิ์. (2567). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 6*(2), 37-48.

อุชุกร ศิริรังษี, ภมร ขันธะหัตถ์ และธนิศร ยืนยง. (2567). การพึ่งพาตนเองและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดนครปฐม. *วารสารวิชาการสิรินธรปริทรรศน์, 25*(1), 494-500.

Cohen, A. R. (1980). *Effective behavior in organizations: Learning from the interplay of cases, concepts, and student experiences*. R. D. Irwin.

Denhardt, R. B., & Denhardt, J. V. (2000). The new public service: Serving rather than steering. *Public Administration Review, 60*(1), 549-559.

Hood, C. (1991). A public management for all seasons? *Public Administration, 69*(1), 3–19.

Millet, J. D. (1954). *Management in the publics service: The quest for effective performance*. McGraw-Hill.

Ostrom, E. (1990). *Governing the commons: The evolution of institutions for collective action.* Cambridge University Press.

Likert, R. (1967). *The human organization: Its management and value*. McGraw-Hill.

Oliver, R. L. (1996). Varieties of value in the consumption satisfaction response. *Advances in Consumer Research, 23*, 75-79.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., and Berry, L. L. (1985). A Conceptual Model of Service. Quality and Its Implications for Future Research. *Journal of Marketing, 49*(4), 41-50.

Pateman, C. (1970). *Participation and democratic theory*. Cambridge University Press.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed). Harper & Row.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

การพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์เพื่อยกระดับสินค้าชุมชนข้าวหอมมะลิบ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

Product innovation development to upgrade the products of the jasmine rice community in Ban Nong Hang, Nong Hang Subdistrict, Uthumphon Phisai District, Sisaket Province

ศิริกมล ประภาสพงษ์[1*]

Sirikamol Prapatpong[1*]

[1]คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

[1]Faculty of Business Administration and Accountancy, Sisaket Rajabhat University

[*]Corresponding author's e-mail: sirikamol.p@sskru.ac.th[1*]

Received: September 10, 2025 Revised: October 17, 2025 Accepted: November 15, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากข้าวหอมมะลิบ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ 2. พัฒนานวัตกรรมและยกระดับผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนข้าวหอมมะลิบ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ และ 3. เสนอแนวทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ข้าวหอมมะลิของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมมะลิบ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ สู่ตลาดสมัยใหม่ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีทั้งวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 คน การประชุมกลุ่มย่อย จำนวน 10 คน และแบบประเมินความพึงพอใจ จำนวน 30 คน วิเคราะห์เชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติพรรณนา และนำเสนอแบบพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาบรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม จดจำได้ง่าย ปลอดภัย เมื่อพิจารณาความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์สบู่ข้าวหอมมะลิ โดยภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด มีคุณภาพและช่องทางการจำหน่ายหลากหลาย ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าการผลิตภัณฑ์ด้วยการแปรรูปผลิตภัณฑ์สบู่ก้อนข้าวหอมมะลิเป็นสบู่เหลว 2. การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย มีแนวทาง 2 ช่องทางดังนี้ 2.1 การตลาดออฟไลน์ มีการส่งเสริมการขาย

ตามเทศกาลประจำปี 2.2 ช่องทางการตลาดออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ และ 3. แนวทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ข้าวหอมมะลิของกลุ่มฯ มี 5 แนวทาง ดังนี้ 3.1 การส่งเสริมศักยภาพเกษตรกรผู้ปลูกข้าว 3.2 การส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายด้วยระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ 3.3 การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความโดดเด่นและสร้างสรรค์ 3.4 การสร้างเครือข่ายการผลิตข้าวอินทรีย์ และ 3.5 การจัดทำบัญชีผลิตข้าว

คำสำคัญ: การพัฒนานวัตกรรม, ผลิตภัณฑ์ชุมชน, การยกระดับสินค้าชุมชน, ข้าวหอมมะลิ

Abstract

This research aims to 1. examine the current conditions and development needs of products made from Jasmine rice in Ban Nong Hang, Nong Hang Subdistrict, Uthumphon Phisai District, Sisaket Province, 2. develop innovations and upgrade community products from Jasmine rice in the same area, and 3. propose guidelines for distributing Jasmine rice products from the Ban Nong Hang community enterprise group to modern markets. This research was a mixed-methods research design, employing both qualitative and quantitative approaches. Data were collected through in-depth interviews with 15 participants, focus group discussions with 10 participants, and satisfaction surveys involving 30 respondents. Qualitative data were analyzed using content analysis, while quantitative data were analyzed using descriptive statistics and presented in narrative form. The results of the research found that: 1. The development of packaging was aesthetically appealing, simple to recognize, and safe. Overall satisfaction with the Jasmine rice soap was rated at the highest level, as it demonstrated high quality and offered diverse distribution channels. Moreover, value addition was promoted by processing the traditional solid Jasmine rice soap into liquid soap. 2. The development of distribution channels was identified in two approaches: 2.1 offline marketing involves promotional activities during annual festivals, while 2.2 online marketing utilizes digital platforms. 3. The community enterprise group proposed five strategic guidelines for the distribution of Jasmine rice products, 3.1 enhancing the capacity of rice farmers, 3.2 promoting distribution channels through e-commerce systems, 3.3 designing distinctive and creative products, 3.4 establishing networks for organic rice production, and 3.5 implementing production accounting systems.

Keywords: innovation development, community products, community product upgrading, jasmine rice

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

บ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ห่างจากตัวจังหวัดศรีสะเกษ ประมาณ 33 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 37.53 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 23,455 ไร่ เขตการปกครองแบ่งออกเป็น 17 หมู่บ้าน จำนวนประชากร 8,122 คน จำนวนครัวเรือน ทั้งหมด 2,513 ครัวเรือน ประชากรร้อยละ 95 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ปีเพาะปลูก 2566/2567 มีพื้นที่ปลูกข้าวรวม 23,455 ไร่ ส่วนมากเป็นพื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิ 14,000 ไร่ ผลผลิตข้าวตำบลหนองห้าง มีจำวน 6300 ตัน/ปี มีจำนวนครัวเรือนที่ปลูกข้าว 1,782 ครัวเรือน (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง, 2567) โดยบ้านหนองห้างนั้นเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการเพาะปลูกข้าว

หอมมะลิ ซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวที่ขึ้นชื่อของภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วยคุณลักษณะเด่นด้านกลิ่นหอมเฉพาะตัว ความนุ่มของเมล็ด และรสชาติเป็นเอกลักษณ์ ข้าวหอมมะลิจากบ้านหนองห้างจึงเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่หล่อเลี้ยงครัวเรือนส่วนใหญ่ของชุมชน อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันการจำหน่ายผลผลิตส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในรูปแบบของ “ข้าวเปลือกหรือข้าวสารดิบ” ซึ่งมีมูลค่าทางเศรษฐกิจต่ำและต้องพึ่งพาพ่อค้าคนกลางเป็นหลัก ทำให้เกษตรกรไม่ได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่าและขาดอำนาจการต่อรองด้านราคาและเงื่อนไขการจำหน่าย นอกจากนี้ เกษตรกรจำนวนมากยังขาดการรวมกลุ่มหรือสหกรณ์ที่เข้มแข็ง ทำให้ไม่สามารถกำหนดราคาหรือจัดการด้านโลจิสติกส์ เพื่อจำหน่ายโดยตรงสู่ตลาดปลายทางได้ ส่งผลให้เกษตรกรในพื้นที่มีการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขึ้น 3 กลุ่ม เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์และจำหน่ายผลผลิตจากข้าวหอมมะลิ ขณะเดียวกันพบว่า ปัจจัยสำคัญที่เป็นปัญหาการผลิต คือ การควบคุมคุณภาพข้าวให้อยู่ในระดับมาตรฐานข้าวอินทรีย์ ปัญหาดังกล่าวส่วนหนึ่งเกิดจากข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีการปลูกและการจัดการแปลงนา การใช้ปุ๋ยและสารเคมีที่ไม่เหมาะสม รวมถึงการขาดความรู้ด้านการแปรรูปและการตลาด ทำให้ผลผลิตบางส่วนไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มหรือแข่งขันในตลาดได้ การพัฒนาผลผลิตของกลุ่มวิสาหกิจข้าวหอมมะลิบ้านหนองห้างจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะไม่เพียงช่วยเพิ่มรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเท่านั้น แต่ยังช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์และเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์จากข้าวหอมมะลิด้วยวิธีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ อาทิ แป้งข้าวจ้าว ข้าวอินทรีย์ น้ำมันรำข้าว ข้าวแต๋นน้ำแตงโม สบู่จมูกข้าวออร์แกนิคส์ โดยเป็นสบู่ก้อนจากจมูกข้าวหอมมะลิได้รับการตอบรับที่ดีจากการจำหน่ายสินค้าในร้านโอทอป กลุ่มจึงมีความต้องการยกระดับผลิตภัณฑ์จากสบู่ก้อนเป็นสบู่เซรั่มน้ำนมข้าวในกลุ่มเวชสำอางเพราะมีส่วนผสมในการช่วยบำรุงและทำความสะอาดผิวที่กำลังเป็นที่นิยมในกลุ่มผู้บริโภคที่นิยมผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ นอกจากจะช่วยเพิ่มมูลค่าของผลผลิตทางการเกษตรแล้ว ยังช่วยสร้างอัตลักษณ์ของสินค้าในชุมชนให้มีความโดดเด่นและสามารถแข่งขันในตลาดได้มากขึ้น ผู้วิจัยจึงมองเห็นความสำคัญของความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากข้าวหอมมะลิเพื่อยกระดับเพิ่มมูลค่าสินค้าชุมชน และยังรวมถึงการยกระดับตลาดการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้มีรูปแบบที่หลากหลายขึ้น เนื่องจากตลาดของกลุ่มยังมีลักษณะการจำหน่ายตามงานเทศกาลประจำปี การขายตรงในชุมชน และจำหน่ายในร้านโอทอปเท่านั้น จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นจึงมีความประสงค์จะศึกษาพัฒนานวัตกรรมและยกระดับผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนข้าวหอมมะลิฯ ตลอดจนพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ข้าวหอมมะลิให้สมาชิกกลุ่มฯ สามารถนำไปปรับใช้ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ได้ด้วยตนเองเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับกลุ่มฯ และชุมชน รวมทั้งเป็นการส่งเสริมการใช้ประโยชน์และสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลผลิตทางการเกษตร อันจะนำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากข้าวหอมมะลิบ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมและยกระดับผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนข้าวหอมมะลิบ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ข้าวหอมมะลิของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมมะลิบ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ สู่ตลาดสมัยใหม่

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมสามารถจำแนกออกเป็นหลายประเภท ซึ่งแต่ละประเภทล้วนมีบทบาทในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), 2005) ความสำคัญของนวัตกรรมไม่ได้จำกัดอยู่แค่การคิดค้นสิ่งใหม่เท่านั้น แต่ยังรวมถึงการนำสิ่งที่มีอยู่มาปรับใช้ในรูปแบบที่สร้างประโยชน์ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Tidd & Bessant, 2018) โดยสรุป แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมในปัจจุบันมีความหลากหลายและครอบคลุมหลายมิติ ตั้งแต่ระดับบุคคล องค์กร ไปจนถึงระบบเศรษฐกิจ การเข้าใจและเลือกใช้แนวทางที่เหมาะสมกับบริบทขององค์กรหรือประเทศจะช่วยให้นวัตกรรมสามารถเติบโตและสร้างผลกระทบเชิงบวกได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการพัฒนานวัตกรรมข้าวหอมมะลิเป็นการผสานความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ ตอบโจทย์ตลาด และสะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร แต่ยังส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่น

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์

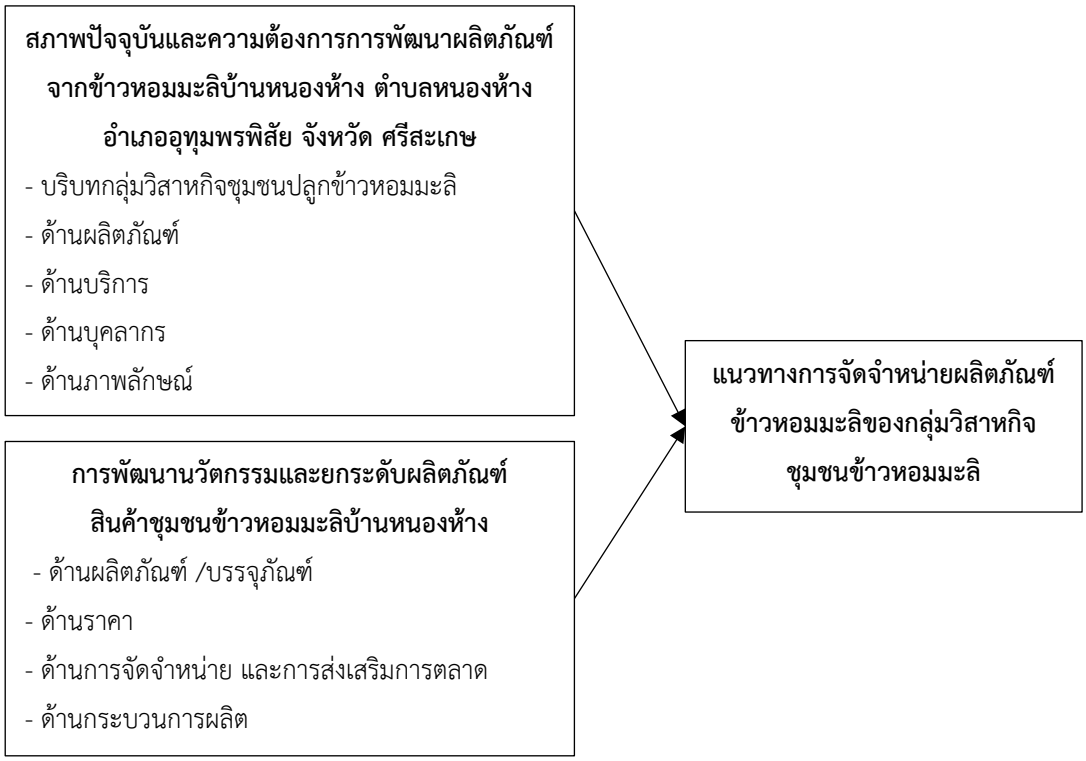
การพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นกระบวนการสำคัญที่องค์กรใช้ในการสร้างคุณค่าใหม่ให้กับลูกค้า และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ โดยมุ่งเน้นที่การตอบสนองต่อความต้องการของตลาด และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภค หนึ่งในแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ คือ โมเดลการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนหลัก ได้แก่ การสร้างแนวคิด การคัดเลือกแนวคิด การพัฒนาแนวคิดให้เป็นต้นแบบ การวิเคราะห์ธุรกิจ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การทดสอบตลาด และการเปิดตัวผลิตภัณฑ์ (Kotler & Keller, 2016) โดยสรุป แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องและปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของตลาด เทคโนโลยี และพฤติกรรมผู้บริโภค องค์กรที่สามารถเลือกใช้แนวทางที่เหมาะสมกับลักษณะของผลิตภัณฑ์และกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเหมาะสมจะมีแนวโน้มในการประสบความสำเร็จในเชิงการตลาดมากยิ่งขึ้น

ความรู้เกี่ยวกับข้าวหอมมะลิ

ข้าวหอมมะลิ ถือเป็นพันธุ์ข้าวที่มีชื่อเสียงและเป็นเอกลักษณ์ของประเทศไทย โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิพันธุ์ ข้าวขาวดอกมะลิ 105 และ กข.15 ซึ่งได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าเป็นข้าวที่มีเนื้อสัมผัสนุ่ม และมีรสชาติอร่อย มีกลิ่นหอมคล้ายใบเตย (อภิวัฒน์ จตุรัส, 2563) ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะที่เกิดจากสารประกอบที่ชื่อว่า 2-Acetyl-1-Pyrroline (2-AP) (Buttery et al., 1982 อ้างถึงใน จารุวรรณ บางแวก และคณะ, 2553) โดยแหล่งปลูกที่มีคุณภาพดีอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย อีกทั้งข้าวหอมมะลิยังได้รับการยอมรับว่าเป็นพันธุ์ข้าวคุณภาพดี และความต้องการสูงในประเทศที่บริโภคข้าวเป็นอาหารหลัก (ปิยลาภ จันทร์เปรม และอรชส นภสินธุวงศ์, 2562) ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีการพัฒนาข้าวหอมมะลิให้สามารถต้านทานโรคและแมลงได้ดีขึ้น โดยไม่สูญเสียกลิ่นหอมอันเป็นเอกลักษณ์ เพื่อให้ข้าวหอมมะลิสามารถแข่งขันได้ในระดับโลก โดยสรุป ข้าวหอมมะลิไม่เพียงแต่เป็นผลิตภัณฑ์เกษตรที่มีความสำคัญเชิงเศรษฐกิจของไทยเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกรไทยอย่างลึกซึ้ง การวิจัยและพัฒนาข้าวหอมมะลิอย่างต่อเนื่องจึงเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและความมั่นคงด้านอาหารของประเทศ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Kotler & Keller (2016) รวมถึงศิริวรรณ เสรีรัตน์ และศุภร เสรีรัตน์ (2560) นักวิชาการด้านการตลาดชั้นนำมาปรับใช้ และกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ประชาชนทั้งเพศชายและเพศหญิงที่อาศัยอยู่ที่บ้านหนองห้าง หมู่ที่ 1 และบ้านหนองห้าง หมู่ที่ 2 ตำบลหนองห้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 1,352 คน มีจำนวนครัวเรือน จำนวน 398 ครัวเรือน (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง, 2567)

กลุ่มเป้าหมาย คือ บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ซึ่งประกอบด้วย 1) กลุ่มบุคคลให้ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 1 คน ตัวแทนบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน ประธานกลุ่มผลิต จำนวน 1 คน นักวิชาการด้านการแปรรูป จำนวน 1 คน นักวิชาการ จำนวน 1 คน ตัวแทนจากร้านจำหน่ายสินค้าชุมชน จำนวน 1 คน และจำนวนสมาชิก จำนวน 8 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน 2) กลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่มย่อย ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน ประธานกลุ่มผลิต จำนวน 1 คน นักวิชาการด้านอาหาร จำนวน 1 คน นักวิชาการ จำนวน 1 คน ตัวแทนจากร้านจำหน่ายสินค้าชุมชน จำนวน 1 คน และสมาชิก จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 10 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกกลุ่มฯ ทั้งเพศชายและเพศหญิง จำนวน 30 คน โดยในการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ใช้เกณฑ์ในการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นสมาชิกกลุ่มฯ เป็นผู้เคยใช้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ อ่านออกเขียนได้ สื่อสารและมีความเข้าใจในแบบสอบถามชัดเจน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้มีจำนวน 3 รูปแบบ คือ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 2) แบบแสดงเค้าโครงข้อคำถามสำหรับการประชุมกลุ่มย่อย และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ เพศ อายุ สถานะ/บทบาทในกลุ่มฯ ระยะเวลาการเข้าร่วมกลุ่มฯ เป็นต้น ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและความต้องการการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากข้าวหอมมะลิบ้าน หนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมการตลาดแบบออนไลน์ และออฟไลน์ และยกระดับผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนข้าวหอมมะลิบ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2) เครื่องมือสำหรับการสนทนากลุ่มย่อย เป็นแบบแสดงเค้าโครงข้อคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอ แนวทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ข้าวหอมมะลิของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมมะลิบ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษสู่ตลาดสมัยใหม่

3) เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่เป็นแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ มีทั้งหมด 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ ฯลฯ ตอนที่ 2 ความพึงพอใจที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากข้าว ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านกระบวนการ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ ใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาค (interval scale) หรือมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ลักษณะของคำถามเป็นปลายปิด โดยกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likertได้ดังนี้ ระดับคะแนน 5 หมายถึง มากที่สุด ระดับคะแนน 4 หมายถึง มาก ระดับคะแนน 3 หมายถึง ปานกลาง ระดับคะแนน 2 หมายถึง น้อย และระดับคะแนน 1 หมายถึง น้อยที่สุด และการแปลค่าเฉลี่ยความพึงพอใจที่มีความพึงพอใจที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากข้าวของกลุ่มวิสาหกิจฯ จะใช้ค่าเฉลี่ยเป็นตัวสถิติวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บมาได้จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2557) โดยจัดระดับค่าเฉลี่ยออกเป็นช่วง ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง ความพึงพอใจมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง ความพึงพอใจมาก ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง ความพึงพอใจปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง ความพึงพอใจน้อย และค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง ความพึงพอใจน้อยที่สุด

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบคุณภาพของแบบสอบถาม โดยทำการตรวจสอบความถูกต้องให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเพื่อให้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นสามารถวัดได้เที่ยงตรงเชิงเนื้อหาตามที่ต้องการ การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งพบค่าอยู่ที่ระหว่าง 0.67 - 1.00 แสดงให้เห็นว่า ข้อคำถามแต่ละข้อมีคุณภาพ (Rovinelli & Hambleton, 1976) จากนั้นหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (reliability) ไปทดลองใช้ (tryout) กับกลุ่มทดลองที่อาศัยในชุมชนบ้านหนองห้าง จำนวน 30 คนใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α coefficient) ตามวิธีของครอนบัค (Cronbach) โดยค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.835 มีค่ามากกว่า 0.70 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีค่าความน่าเชื่อถือและผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (Nunnally, 1978)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในช่วงเวลา

สะดวกให้ข้อมูล ใช้เครื่องบันทึกเสียง (เมื่อได้รับอนุญาต) และจดบันทึกเพิ่มเติม ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ครั้งละประมาณ 30 นาที และการสนทนากลุ่มย่อยดำเนินการในกลุ่มขนาด 10 คน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ในประเด็นแนวทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ข้าวหอมมะลิของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมมะลิบ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ สู่ตลาดสมัยใหม่ โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยเป็นผู้นำในการดำเนินการสนทนาและผู้บันทึกข้อมูล สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้า เก็บรวบรวมข้อมูลจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม และผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยได้ขออนุญาตกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ผู้นำชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทราบก่อนตอบแบบสอบถาม จากนั้นดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบด้วยตนเอง หรือสัมภาษณ์โดยตรงในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างไม่สามารถอ่านหรือเขียนได้สะดวก หลังจากดำเนินการเสร็จสิ้น ผู้วิจัยรับแบบสอบถามกลับและตรวจสอบความครบถ้วนของแบบสอบถามก่อนนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์จัดระเบียบข้อมูล โดยการจัดกลุ่มข้อมูล เรียบเรียงตามประเด็นคำถาม ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลที่เก็บรวบรวม วิเคราะห์โดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบถ้วนแล้วผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้ไปทำการลงรหัสแล้วใช้โปรแกรมประมวลผลสำเร็จรูปสำหรับคำนวณหาค่าสถิติต่าง ๆ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ใช้สำหรับแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อใช้ในการอธิบายแบบสอบถาม เป็นข้อมูลทั่วไปและประเมินค่าความพึงพอใจ และนำเสนอแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์เพื่อยกระดับสินค้าชุมชนข้าวหอมมะลิบ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1. สภาพปัจจุบันและความต้องการการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากข้าวหอมมะลิบ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า วิสาหกิจชุมชนกลุ่มชุมชนข้าวหอมมะลิฯ ดำเนินการจัดตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ดำเนินกิจการเกี่ยวกับการแปรรูปข้าว จำหน่ายในรูปแบบข้าวสารและนำมาแปรรูปเป็นแป้งข้าวเจ้า สบู่ก้อนบำรุงผิวเพื่อจำหน่าย ต่อมาดำเนินการจัดตั้งกลุ่ม “วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวชุมชนข้าวหอมมะลิ บ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ” ขับเคลื่อนกลุ่มโดยมีเครือข่ายจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้างเป็นกำลังสำคัญในการดำเนินการ ปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ และเกษตรกรในพื้นที่เริ่มตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะในประเด็น การแปรรูปข้าวให้หลากหลายให้สอดคล้องกับแนวโน้มผู้บริโภคยุคใหม่ที่ให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ จึงยกระดับผลิตภัณฑ์สบู่จมูกข้าวออร์แกนิคส์เป็นสบู่เหลวเซรั่มน้ำนมข้าวหอมมะลิ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ยังมีข้อจำกัดหลายประการ อาทิ องค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีการแปรรูปและมาตรฐานความปลอดภัยอาหาร การออกแบบบรรจุภัณฑ์และตราสินค้าที่สามารถแข่งขันในตลาดได้ ช่องทางการตลาดและระบบประชาสัมพันธ์สมัยใหม่ ดังนั้น ชุมชนจึงมีความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากข้าวหอมมะลิ ในหลายมิติทั้งการพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการตลาด การเพิ่มทักษะด้านการผลิต การออกแบบ และการตลาดให้แก่สมาชิกกลุ่มฯ การสร้างอัตลักษณ์และตราสินค้าชุมชน เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่น และมีกระบวนการในการควบคุมการผลิตเพื่อให้ได้ตามมาตรฐาน

ภาพที่ 2 สบู่จมูกข้าวออร์แกนิคส์และสบู่เหลวเซรั่มน้ำนมข้าวหอมมะลิ

2. การพัฒนานวัตกรรมและยกระดับผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนข้าวหอมมะลิบ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวฯ มีการพัฒนานวัตกรรมช่องทางการตลาด จากเดิมกลุ่มฯ มีช่องทางการตลาดที่เป็นตลาดแบบออฟไลน์ขายตรงไปยังลูกค้า และจำหน่ายในร้านค้าโอทอป ปัจจุบันกลุ่มได้ใช้นวัตกรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการจัดทำช่องทางการจำหน่ายสินค้าแบบออนไลน์ ซึ่งการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางออนไลน์เป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยให้เข้าถึงลูกค้าได้กว้าง สร้างยอดขายเพิ่ม และช่วยให้แบรนด์เป็นที่รู้จักมากขึ้น แพลตฟอร์มหลักที่ใช้ในการจำหน่ายสินค้า ได้แก่ ติ๊กต็อก ที่เน้นคอนเทนต์วิดีโอ และติ๊กต็อกช็อป ไลน์ ที่เน้นการสื่อสารโดยตรงและการสั่งซื้อที่สะดวก และเฟซบุ๊กที่มีฟีเจอร์หลากหลายสำหรับการขายสินค้า การผสานช่องทางเหล่านี้เข้าด้วยกันผ่านกลยุทธ์การตลาดแบบผสานช่องทาง (omnichannel) จะช่วยให้กลุ่มสามารถสร้างระบบการขายที่แข็งแกร่งและสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนในยุคดิจิทัล โดยการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์จากกลุ่มตัวอย่างเป็นสมาชิกกลุ่มฯ เป็นผู้เคยใช้ผลิตภัณฑ์ฯ มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	8	26.66
หญิง	22	73.33
อายุ		
น้อยกว่า 25 ปี	3	10.00
25-30 ปี	5	16.66
31- 35 ปี	10	33.33
36-40 ปี	4	13.33
41- 45 ปี	3	10.00
มากกว่า 45 ปี	5	16.66
สถานภาพ		
โสด	3	10.00
สมรส	24	80.00
หม้าย/หย่าร้าง	3	10.00

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ระดับประถมศึกษาปีที่ 6	14	46.66
ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3	10	33.33
ระดับมัธยมศึกษาปีที่.6	3	10.00
ระดับปริญญาตรี	3	10.00
ระดับสูงกว่าปริญญาโทขึ้นไป	-	0
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
รายได้น้อยกว่า10,000 บาท	20	66.66
รายได้ 10,001-15,000 บาท	4	13.00
รายได้ 15,001-20,000 บาท	1	3.33
รายได้ 20,001-25,000 บาท	2	6.66
รายได้ 25,001-30,000 บาท	2	6.66
รายได้ มากกว่า 30,000 บาทขึ้นไป	1	3.33
อาชีพ		
เกษตรกร	20	66.66
พนักงานบริษัทเอกชน	2	6.66
ข้าราชการ	3	10.00
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	1	3.33
รับจ้างทั่วไป	4	13.33
ภาพรวม	30	100

จากตารางที่ 1 ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 30 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 73.33 อายุ 31- 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.33 มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 80.00 ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 46.66 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 คิดเป็นร้อยละ 66.66 และมีอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 66.66 เมื่อพิจารณาความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์จากกลุ่มตัวอย่าง แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์

ประเด็น	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านบรรจุภัณฑ์			
1. ผลิตภัณฑ์/บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม	3.93	0.64	มาก
2. ผลิตภัณฑ์/บรรจุภัณฑ์มีความโดดเด่น จดจำได้ง่าย	4.07	0.52	มาก
3. ผลิตภัณฑ์/บรรจุภัณฑ์มีลักษณะที่สะอาดปลอดภัย	4.00	0.58	มาก
4. ผลิตภัณฑ์/บรรจุภัณฑ์สามารถนำเสนอข้อมูลได้ครบถ้วนชัดเจน	3.83	0.59	มาก
ภาพรวมรายด้าน	3.95	0.58	มาก

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์ (ต่อ)

ประเด็น	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านราคา			
1. ระดับความเหมาะสมของราคาบรรจุภัณฑ์เมื่อเทียบกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์	3.33	0.95	ปานกลาง
2. ความคุ้มค่าของราคาบรรจุภัณฑ์เมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกันในท้องตลาด	3.23	0.93	ปานกลาง
3. ความชัดเจนของการแสดงราคาและข้อมูลที่เกี่ยวข้องบนบรรจุภัณฑ์	3.53	0.89	มาก
4. ความพึงพอใจต่อราคาของบรรจุภัณฑ์เมื่อเปรียบเทียบกับความทนทานและการป้องกันสินค้า	2.87	0.68	ปานกลาง
5. ความเหมาะสมของราคาบรรจุภัณฑ์เมื่อเปรียบเทียบกับการออกแบบและความสวยงาม	3.87	0.68	มาก
ภาพรวมรายด้าน	3.36	0.83	ปานกลาง
ด้านการจัดจำหน่าย			
1. มีความหลากหลายของช่องทางการจัดจำหน่ายที่สามารถหาซื้อผลิตภัณฑ์ได้ง่าย	2.93	0.64	ปานกลาง
2. ความสะดวกในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ผ่านร้านค้าทั่วไปหรือร้านค้าชุมชน	3.03	0.55	ปานกลาง
3. ความชัดเจนของการแสดงบรรจุภัณฑ์บนชั้นวางสินค้าในแต่ละช่องทางการจัดจำหน่าย	2.03	0.55	น้อย
4. ความพึงพอใจต่อการจัดจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ (เช่น เว็บไซต์ แพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ)	2.10	0.60	น้อย
5. ความเหมาะสมของบรรจุภัณฑ์ต่อการขนส่งและจัดจำหน่ายในแต่ละช่องทาง	3.0	1.9	ปานกลาง
ภาพรวมรายด้าน	2.61	0.85	ปานกลาง
ด้านการส่งเสริมการตลาด			
1. ความน่าสนใจของบรรจุภัณฑ์ในการดึงดูดความสนใจจากผู้บริโภค	4.27	0.64	มาก
2. ความสอดคล้องของบรรจุภัณฑ์กับภาพลักษณ์และแคมเปญการตลาดของผลิตภัณฑ์	4.33	0.66	มาก
3. ความเหมาะสมของบรรจุภัณฑ์ในการใช้เป็นสื่อส่งเสริมการขาย (เช่น การแจกตัวอย่างสินค้า)	4.40	0.67	มาก
4. ความชัดเจนของข้อมูลโปรโมชันหรือส่วนลดที่แสดงบนบรรจุภัณฑ์	4.31	0.47	มาก
5. ความสามารถของบรรจุภัณฑ์ในการกระตุ้นการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค	4.10	0.48	มาก
ภาพรวมรายด้าน	4.28	0.58	มาก
ด้านกระบวนการผลิต			
1. ความพึงพอใจต่อคุณภาพของบรรจุภัณฑ์ที่ได้จากกระบวนการผลิต	3.47	0.50	ปานกลาง
2. ความเหมาะสมของวัสดุที่ใช้ในกระบวนการผลิตบรรจุภัณฑ์ (เช่น ความแข็งแรงทนทาน)	3.40	0.62	ปานกลาง
3. ความใส่ใจในกระบวนการผลิตบรรจุภัณฑ์ที่ส่งผลต่อความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์	3.53	0.50	มาก

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์ (ต่อ)

ประเด็น	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
4. ความสม่ำเสมอของมาตรฐานบรรจุภัณฑ์ในแต่ละครั้งของการผลิต	3.42	0.62	ปานกลาง
5. ความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของกระบวนการผลิตบรรจุภัณฑ์	3.54	0.50	มาก
ภาพรวมรายด้าน	3.47	0.55	ปานกลาง
ภาพรวม	3.53	0.67	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความพึงพอใจโดยภาพรวมที่มีต่อผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.53, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความพึงพอใจด้านการส่งเสริมการตลาดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.28, S.D. = 0.58) รองลงมาคือ ความพึงพอใจด้านบรรจุภัณฑ์ ($\overline{X}$ = 3.95, S.D. = 0.58) และสุดท้ายความพึงพอใจด้านการจัดจำหน่ายอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.61, S.D. = 0.85) ตามลำดับ

3. แนวทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ข้าวหอมมะลิของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมมะลิบ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ สู่ตลาดสมัยใหม่ พบว่า

3.1 การส่งเสริมศักยภาพเกษตรกรผู้ปลูกข้าว การเพิ่มมูลค่าของผลผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในปัจจุบัน นอกจากเกษตรกรผู้ปลูกจะเน้นที่คุณภาพของข้าวและเมล็ดพันธุ์การผลิตเพื่อให้เกิดการส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายเพิ่มขึ้น ซึ่งการปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์เป็นหนึ่งในผลผลิตทางการเกษตรที่มีมูลค่าสูงและเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม การผลิตข้าวอินทรีย์ต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญ และมาตรฐานที่เข้มงวด กลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ จึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรให้สามารถปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยการมุ่งเน้นและพัฒนาให้กับเกษตรกร

3.2 การส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายด้วยระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในปัจจุบัน เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจในทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ต้องการขยายตลาดและเพิ่มโอกาสในการจำหน่ายสินค้า ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ จึงกลายเป็นช่องทางสำคัญที่ช่วยให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวสามารถเข้าถึงลูกค้าทั้งในและต่างประเทศได้สะดวกมากขึ้น ช่วยลดต้นทุนในการดำเนินธุรกิจ และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันในตลาด ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจสำหรับกลุ่มฯ ในการเริ่มหันมาใช้นวัตกรรมทางเทคโนโลยีเหล่านี้ให้มากขึ้น เพื่อส่งเสริมให้เกิดช่องทางการตลาดที่หลาย ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ทั้งกับผู้ผลิตและผู้บริโภคได้มีสื่อกลางในการติดต่อซื้อขายกันสูงขึ้น

3.3 การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความโดดเด่นและสร้างสรรค์ ในยุคปัจจุบัน การแข่งขันในตลาดสินค้าเกษตรแปรรูปมีความเข้มข้นมากขึ้น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวจึงต้องให้ความสำคัญกับการ ออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความโดดเด่น สร้างสรรค์ และดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค ไม่เพียงแต่เพื่อเพิ่มยอดขาย แต่ยังช่วยยกระดับคุณค่าและสร้างอัตลักษณ์ให้กับสินค้าของชุมชนอีกด้วย

3.4 การสร้างเครือข่ายการผลิตข้าวอินทรีย์ การผลิตข้าวอินทรีย์เป็นแนวทางที่ช่วยส่งเสริมความยั่งยืนทางการเกษตร ลดการใช้สารเคมี และตอบสนองความต้องการของตลาดที่ให้ความสำคัญกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างเครือข่ายการผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การเพาะปลูก การแปรรูป ไปจนถึงการจัดจำหน่าย โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มคุณภาพและปริมาณของผลผลิต รวมถึงสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเกษตรกร ซึ่งแนวทางนี้จะช่วยผลักดันโอกาสของกลุ่มวิสาหกิจฯ ขนาดเล็กให้เติบโตขึ้นได้

3.5 การจัดทำบัญชีการผลิตข้าว การจัดทำบัญชีการผลิตข้าวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวฯ ดำเนินงานที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการพัฒนาและเสริมสร้างความยั่งยืนในธุรกิจเกษตรกรรม โดยเฉพาะการปลูกข้าวที่เป็นสินค้าเกษตรหลักในหลายพื้นที่ของประเทศไทย การทำบัญชีการผลิตข้าวช่วยให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวสามารถบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความเสี่ยงทางการเงิน และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาด เพราะหนึ่งในความสำคัญของการจัดทำบัญชีการผลิตข้าวคือ การสามารถติดตามต้นทุนการผลิตได้อย่างแม่นยำ การรู้ต้นทุนการผลิตทำให้กลุ่มวิสาหกิจสามารถประเมินราคาขายที่เหมาะสมเพื่อให้ได้กำไรที่สมเหตุสมผล การจัดทำบัญชียังช่วยให้สามารถจัดการกับค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการปลูกข้าว ซึ่งทำให้สามารถวางแผนการใช้จ่ายได้อย่างมีระเบียบและไม่เกินงบประมาณที่ตั้งไว้

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์เพื่อยกระดับสินค้าชุมชนข้าวหอมมะลิบ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ในครั้งนี้ผู้วิจัยขอยกประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันและความต้องการการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากข้าวหอมมะลิบ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า กลุ่มฯ มีการผลิตสินค้าจากข้าวหอมมะลิที่หลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ข้าวสาร และต้องการแปรรูปผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ โดยต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากข้าวหอมมะลิเป็นผลิตประเภทสบู่ ก้อนและสบู่เหลว ให้มีหลายขนาด และออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่มีลักษณะใส สะอาดปลอดภัย มีความโดดเด่นแตกต่างจากผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจอื่นๆ ทำให้ผลิตภัณฑ์มีความน่าสนใจมากขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรยุทธ์ นาคโดด และคณะ (2565) พบว่า การออกแบบให้มีเอกลักษณ์และใช้วัตถุดิบที่ปลอดภัยในการใช้งานเพื่อสร้างความแตกต่างจากกลุ่มวิสาหกิจอื่น ๆ และออกแบบบรรจุภัณฑ์โดยใช้วัสดุที่เหมาะสมกับรูปแบบผลิตภัณฑ์นั้น ๆ และออกแบบลวดลายให้ดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค

2. การพัฒนานวัตกรรมและยกระดับผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนข้าวหอมมะลิบ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า กลุ่มวิสาหกิจข้าวหอมมะลิบ้านหนองห้างฯ การตลาดแบบออฟไลน์ยังคงเป็นเครื่องมือหลักที่ช่วยให้การจำหน่ายผลิตภัณฑ์มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับลักษณะของตลาดเป้าหมาย ซึ่งช่องทางเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการเข้าถึงลูกค้า สร้างความน่าเชื่อถือ และส่งเสริมความสัมพันธ์ระยะยาวและยังมีบทบาทสำคัญในเชิงยุทธศาสตร์เนื่องจากช่วยสร้างความไว้วางใจและเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่มั่นคงกับลูกค้า โดยเฉพาะในกลุ่มผู้บริโภคที่ต้องการความมั่นใจในคุณภาพสินค้า การได้พบปะกับผู้ขายโดยตรงยังช่วยสร้างความภักดีต่อแบรนด์และกระตุ้นให้เกิดการซื้อซ้ำ สอดคล้องกับการศึกษาของ Kotler & Keller (2016) ระบุว่า การตลาดเชิงประสบการณ์ที่เกิดขึ้นผ่านช่องทางออฟไลน์สามารถสร้างความไว้วางใจและความพึงพอใจของลูกค้าได้มากกว่าการซื้อสินค้าออนไลน์เพียงอย่างเดียว ซึ่งการขายผ่านตลาดนัดและร้านค้าชุมชนส่งผลเชิงบวกต่อยอดขายและการเติบโตของธุรกิจเกษตรอินทรีย์

ในส่วนของนวัตกรรมการตลาดออนไลน์ก็เป็นส่วนสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมมะลิบ้านหนองห้างฯ เนื่องจากสามารถขยายตลาดและเพิ่มการเข้าถึงลูกค้าได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล โดยการใช้เทคโนโลยีในการสนับสนุนกลยุทธ์ทางการตลาดทำให้ธุรกิจสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น และช่วยให้สามารถแข่งขันในตลาดที่มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานของ Chaffey & Ellis-Chadwick (2019) ระบุว่า การใช้เครื่องมือดิจิทัลช่วยวิเคราะห์มีความสำคัญอยางมาก เพราะข้อมูลออนไลน์ช่วยให้กลุ่มวิสาหกิจเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภค วางแผนการตลาดอย่างแม่นยำ และปรับกลยุทธ์ให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย

เมื่อพิจารณาความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมมะลิบ้านหนองห้าง พบว่าความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และจากผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์สบู่เหลว

เซรั่มจากข้าวหอมมะลิ พบว่า กลุ่มได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า สูตรนี้มีกลิ่นความหอม ทำให้ผิวชุ่มชื้น นุ่มนวล เหมาะกับทุกเพศ ทุกวัย แล้วยังสามารถนำไปเป็นของที่ระลึกเป็นสินค้าที่มีไว้เพื่อจำหน่ายอันจะนำไปสู่การสร้างความเข็มแข็งให้แก่เศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของเรวัต สุขสิกาญจน์ และเจษฎา สุขสิกาญจน์ (2564) พบว่า บรรจุภัณฑ์ที่มีความโดดเด่นส่วนหนึ่งเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค โดยเฉพาะบรรจุภัณฑ์ที่มีการออกแบบที่ดีสามารถเพิ่มการรับรู้และความน่าสนใจให้แก่ผลิตภัณฑ์

ความพึงพอใจต่อการส่งเสริมการตลาดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีความพึงพอใจต่อความเหมาะสมของบรรจุภัณฑ์ในการใช้เป็นสื่อส่งเสริมการขายเนื่องจากบรรจุภัณฑ์ไม่เพียงแค่ทำหน้าที่ในการบรรจุสินค้าเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารและดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค โดยเฉพาะในกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่เป็นที่รู้จักหรือใหม่ในตลาด การส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ขนาดทดลองจะช่วยตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภค และสามารถสร้างการซื้อต่อไปได้ สอดคล้องกับ Kuvykaite et al. (2009) พบว่า กลยุทธ์ทางการตลาดของสินค้าการให้ผู้บริโภคได้ทดลองใช้สินค้าขนาดเล็กในราคาที่เข้าถึงได้จะช่วยสร้าง “ประสบการณ์ตรง” ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความไว้วางใจและกระตุ้นการซื้อซ้ำในอนาคตของผู้บริโภคได้

ความพึงพอใจต่อด้านกระบวนการผลิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีความพึงพอในต่อความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของกระบวนการผลิตบรรจุภัณฑ์โดยใช้กระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างความพึงพอใจให้กับผู้บริโภค ซึ่งในระยะยาวจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นในผู้บริโภคและเพิ่มโอกาสในการขยายตลาด สอดคล้องกับงานวิจัยของนภัสราพร บุตรเวียงพันธ์ และปิยะมาศ สื่อสวัสดิ์วณิชย์ (2568) พบว่า การตลาดเพื่อสิ่งแวดล้อมมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความตระหนักในพื้นที่ สามารถนาไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์การตลาดที่ยั่งยืน และส่งเสริมการปรับตัวของธุรกิจในพื้นที่เพื่อรองรับพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป พร้อมทั้งช่วยผลักดันนโยบายเชิงสิ่งแวดล้อมในระดับชุมชน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลในระยะยาว

3. แนวทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ข้าวหอมมะลิของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมมะลิบ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ สู่ตลาดสมัยใหม่ พบว่า

3.1 การส่งเสริม ศักยภาพเกษตรกรผู้ปลูกข้าว โดยเฉพาะการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในปัจจุบันถือเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนและเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร โดยเฉพาะในภาคเกษตรกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจในระดับชุมชนและประเทศ การปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ซึ่งเป็นผลผลิตที่มีมูลค่าสูงทั้งในตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ จึงเป็นโอกาสสำคัญที่ช่วยเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรให้สามารถแข่งขันในตลาดที่มีความต้องการสูงและกำลังเติบโต สอดคล้องกับ Panpluem & Yin (2021) พบว่า เกษตรกรจะได้เปรียบ เมื่อใช้ห่วงโซ่ระบบการผลิตและจัดจำหน่ายที่มีระยะเวลาสั้นกว่าและมีประสิทธิภาพ โดยส่วนใหญ่ของผลผลิตจะถูกส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ และส่วนหนึ่งจำหน่ายตลาดภายในประเทศ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรมีช่องทางการตลาดข้าวอินทรีย์ส่งออกที่มั่นคงและสร้างรายได้จากต่างประเทศได้อย่างชัดเจน

3.2 การส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายด้วยระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในปัจจุบันเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจในทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ต้องการขยายตลาดและเพิ่มโอกาสในการจำหน่ายสินค้าที่ช่วยให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวสามารถเข้าถึงลูกค้าทั้งในและต่างประเทศได้สะดวกมากขึ้น โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตมีบทบาทสำคัญในการดำเนินธุรกิจของทุกภาคส่วน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนก็สามารถใช้ช่องทางนี้ในการขยายตลาดและเพิ่มโอกาสในการจำหน่ายสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับ Worapongpat (2024) พบว่า การพัฒนาสื่อดิจิทัลต่าง ๆ อาทิ เพจเฟซบุ๊ก ทำให้การรับรู้และความน่าเชื่อถือของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคอนเทนต์ที่ดีและการอัปเดตข้อมูลดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอช่วยดึงยอดเข้าชมและการจดจำแบรนด์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้เพิ่มขึ้น

3.3 การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความโดดเด่นและสร้างสรรค์ ในยุคปัจจุบัน การแข่งขันในตลาดสินค้าเกษตรแปรรูปมีความเข้มข้นมากขึ้น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวจึงต้องให้ความสำคัญกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ ให้มีความโดดเด่น สร้างสรรค์และดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค ไม่เพียงแต่เพื่อเพิ่มยอดขาย แต่ยังช่วยยกระดับคุณค่าและสร้างอัตลักษณ์ให้กับสินค้าของชุมชนอีกด้วย สอดคล้องกับ Orth & Malkewitz (2008) พบว่า องค์ประกอบสำคัญของการออกแบบผลิตภัณฑ์สี รูปร่าง ลวดลาย ส่งผลต่อการสร้างความประทับใจและการตัดสินใจซื้อต่อผลิตภัณฑ์นั้น

3.4 การสร้างเครือข่ายการผลิตข้าวอินทรีย์ การผลิตข้าวอินทรีย์เป็นแนวทางที่ช่วยส่งเสริมความยั่งยืนทางการเกษตร ลดการใช้สารเคมี และตอบสนองความต้องการของตลาดที่ให้ความสำคัญกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างเครือข่ายการผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันอย่างเป็นระบบ รวมถึงสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเกษตรกร ซึ่งแนวทางนี้จะช่วยผลักดันโอกาสของกลุ่มวิสาหกิจฯ ขนาดเล็กให้เติบโตขึ้นและสร้างโอกาสในการแข่งขันในตลาดที่มีความต้องการข้าวอินทรีย์สูง สอดคล้องกับดนธินี ฟองคำ และนนทนันท์ พงษ์เพ็ชร (2565) พบว่า การเสริมศักยภาพของวิสาหกิจผ่านเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ทั้งการตลาด เทคโนโลยี การบริหารจัดการเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้กลุ่มองค์กรสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในตลาด และช่วยเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนได้ในระยะยาว

3.5 การจัดทำบัญชีการผลิตข้าว การจัดทำบัญชีการผลิตข้าวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวฯ เป็นการดำเนินงานที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการพัฒนาและเสริมสร้างความยั่งยืนในธุรกิจเกษตรกรรม การทำบัญชีการผลิตข้าวช่วยให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวสามารถบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความเสี่ยงทางการเงิน และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาด เพราะหนึ่งในความสำคัญของการจัดทำบัญชีการผลิตข้าวคือ การสามารถติดตามต้นทุนการผลิตได้อย่างแม่นยำ การรู้ต้นทุนการผลิตทำให้กลุ่มวิสาหกิจสามารถประเมินราคาขายที่เหมาะสมเพื่อให้ได้กำไรที่สมเหตุสมผล สอดคล้องกับปิยฉัตร ทองแพง (2562) พบว่า กรณีที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการผลิตไม่มีพื้นฐานบัญชีในการจัดทำบัญชีจึงทำให้เกิดความยุ่งยาก การจัดทำบัญชีที่เป็นระบบออกแบบฟอร์มที่เรียบง่ายและเชื่อมระบบบัญชีกับไอที มีการถ่ายทอดองค์ความรู้จะช่วยให้ชุมชนเข้าใจและสามารถใช้งานการบันทึกบัญชีได้อย่างเหมาะสมการบริหารจัดการจหน่ายผลิตภัณฑ์กลุ่มฯ

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์เพื่อยกระดับสินค้าชุมชนข้าวหอมมะลิบ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ในครั้งนี้สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เรียกว่า นวัตกรรมข้าวหอมมะลิ เพื่อการยกระดับคุณค่าชุมชน “Jasmine Rice Innovation for Community Value Enhancement” ได้ดังนี้

ตารางที่ 3 องค์ความรู้ใหม่นวัตกรรมข้าวหอมมะลิเพื่อการยกระดับคุณค่าชุมชน

อัตลักษณ์ชัดเจน (just identity)	ราคาสะท้อนคุณค่า (new value pricing)
- สร้างจุดขายจากความเป็น “ข้าวหอมมะลิแท้”	- กำหนดราคาตามคุณภาพ (value-based pricing)
- เล่าเรื่องราวแหล่งปลูก อัตลักษณ์ชุมชน	- เพิ่มสินค้าหลายระดับ (premium/ regular/ gift set)
- ตราสินค้าเชิงวัฒนธรรม	- สร้างมูลค่าทางใจ ไม่แข่งราคา
นวัตกรรมบรรจุภัณฑ์ (innovation packaging)	กระบวนการเป็นมิตรสิ่งแวดล้อม (organic & green process)
- บรรจุภัณฑ์รักษ์โลก (ถุงกระดาษ, ชีวภาพ)	- ลดการใช้สารเคมีในกระบวนการผลิต
- ระบบคิวอาร์โค้ดตรวจสอบย้อนกลับได้	- ใช้พลังงานหมุนเวียน เช่น แสงอาทิตย์
- ดีไซน์ทันสมัย ดึงดูดใจตลาดรุ่นใหม่	- บริหารจัดการเศษวัสดุเหลือทิ้ง

ตารางที่ 3 องค์ความรู้ใหม่นวัตกรรมข้าวหอมมะลิเพื่อการยกระดับคุณค่าชุมชน (ต่อ)

ขยายตลาดออนไลน์ (net market expansion)	ผลลัพธ์ขององค์ความรู้ใหม่
- ทำการตลาดผ่านเฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ติ๊กต็อก ช้อปปี้	- มูลค่าผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้น
- ขยายฐานลูกค้าผ่านกลยุทธ์การตลาดด้วยคอนเทนต์	- ชุมชนมีรายได้ที่มั่นคง
- เสริมกิจกรรมแคมเปญการตลาดออนไลน์	- สินค้ามีความน่าเชื่อถือระดับสากล
	- ขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 กลุ่มขาดการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับผลิตสินค้าและการวางแผนเพื่อควบคุมต้นทุนเพื่อให้เกิดการคำนวณต้นทุนที่แท้จริงของสินค้า กลุ่มฯ ควรมีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับค่าวัตถุดิบทางตรง แรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายในการผลิต เพื่อประโยชน์ในการบริหารต้นทุนและการกำหนดราคาขาย

1.2 สมาชิกกลุ่มฯ ยังขาดความรู้และทักษะในการผลิตการอบรมทำให้กลุ่มแม่บ้านเข้าใจขั้นตอนการผลิตสบู่ที่ถูกต้องในด้านการยกระดับมาตรฐาน หากมีทักษะความรู้เพิ่มมากขึ้นสมาชิกกลุ่มฯ จะสามารถผลิตสบู่ไปจำหน่ายได้เองหรือร่วมผลิตกับกลุ่มวิสาหกิจ ทำให้เกิดการกระจายรายได้สู่ครัวเรือนในชุมชน ดังนั้น ควรมีการเผยแพร่หรือจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สบู่ที่พัฒนาขึ้นให้กับกลุ่มแม่บ้านเพื่อเพิ่มรายได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ปัจจุบันกลุ่มได้พัฒนาสบู่ก้อนและสบู่เหลวเซรั่มจากข้าวหอมมะลิ แต่ยังขาดรูปแบบที่หลากหลายและการเพิ่มสรรพคุณทางสมุนไพรท้องถิ่นจะสามารถสร้างความแตกต่างและมูลค่าเพิ่มให้สินค้าและยังสามารถเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่มีความต้องการแตกต่างกัน ทั้งด้านคุณสมบัติของสบู่อาทิ สบู่ลดสิว ลดกลิ่น ดังนั้น ควรศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์สบู่ก้อนให้มีหลากหลายรูปแบบ และนำสมุนไพรในท้องถิ่นมาสกัดเป็นส่วนผสมแล้วแปรรูป เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่หลากหลาย

2.2 ข้าวหอมมะลิในรูปแบบดั้งเดิมมีมูลค่าไม่สูงมากเมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์แปรรูป การเพิ่มมูลค่าในการสร้างรายได้และลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เดียว จึงควรให้กลุ่มฯ ศึกษาการต่อยอดพัฒนาผลิตภัณฑ์จากข้าวหอมมะลิเป็นสินค้าชนิดอื่น ๆ เพิ่มขึ้น เพื่อให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวหอมมะลิต่อไป

เอกสารอ้างอิง

จารุวรรณ บางแวก, อรวรรณ จิตต์ธรรม และอรณิชชา สุวรรณโฉม. (2553). การประเมินสารหอม 2-Acetyl-1-Pyrrolline: 2AP ในข้าวกล้องพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 โดยเทคนิค NIR Spectroscopy. *วารสารวิชาการเกษตร, 28*(1), 89-95.

ดนธินี ฟองคำ และนนทนันท์ พงษ์เพ็ชร. (2565). การเสริมสร้างเครือข่ายทางธุรกิจและการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเมืองนครสวรรค์. *วารสารสังคมพัฒนศาสตร์, 5*(1), 15-27.

นภัสราพร บุตรเวียงพันธ์ และปิยะมาศ สื่อสวัสดิ์วณิชย์. (2568). พฤติกรรมการบริโภคและการตลาดเพื่อสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อการตระหนักถึงสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภคในจังหวัดนครสวรรค์. *วารสารปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 4*(1), 1–17.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS* (พิมพ์ครั้งที่ 15). เอส อาร์ พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์.

ปิยฉัตร ทองแพง. (2562). แนวทางการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตำบลผักไหม อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 13*(2), 108-118.

ปิยลาภ จันทร์เปรม และอรชส นภสินธุวงศ์. (2562). ประสิทธิภาพเชิงกำไรของการปลูกข้าวหอมมะลิ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. *วารสารแก่นเกษตร, 47*(5), 981-994.

เรวัต สุขสิกาญจน์ และเจษฎา สุขสิกาญจน์. (2564). การออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์สบู่สมุนไพรแตงกวากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงในครัวเรือน ตำบลขุนทะเล อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสถาปัตยกรรม การออกแบบและการก่อสร้าง, 3*(3), 73–91.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และศุภร เสรีรัตน์. (2560). *การบริหารการตลาดยุคใหม่: (Marketing Management) ฉบับปรับปรุงใหม่*. บริษัทธรรมสาร.

สุรยุทธ์ นาคโดด, ภานุพงศ์ ธนะโคตร, พรสวรรค์ นนทะภา และอภิชาติ เอี่ยมวิจารณ์. (2565). การออกแบบผลิตภัณฑ์สบู่รังไหม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านกลางหมื่น ตำบลกลางหมื่น อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารช่อพะยอม*, *33*(2), 40–60.

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง. (2567). *แผนพัฒนาท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง*. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง.

อภิวัฒน์ จตุรัส. (2563). *แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด.* วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Chaffey, D., & Ellis-Chadwick, F. (2019). *Digital marketing: Strategy, implementation and practice* (7th ed). Pearson Education.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th ed). Pearson Education.

Kuvykaite, R., Dovaliene, A., & Navickiene, L. (2009). Impact of package elements on consumer's purchase decision. *Economics and Management*, 14, 441–447. https://ecoman.ktu.lt/index.php/Ekv/article/view/9405.

Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed). McGraw-Hill.

Panpluem, N., & Yin, C. (2021). Supply chain characteristics of certified organic rice in Yasothon Province, Thailand. *Sukhothai Thammathirat University Agricultural Journal, 3*(1), 45-54. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/stouagjournal/article/view/249525.

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1976). *On the use of content specialists in the assessment of criterion referenced test item validity*. Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association, San Francisco. https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED121845.pdf.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2005). *Oslo manual: Guidelines for collecting and interpreting innovation data* (3rd ed). OECD Publishing.

Orth, U. R., & Malkewitz, K. (2008). Holistic package design and consumer brand impressions. *Journal of Marketing, 72*(3), 64-81. https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1509/JMKG.72.3.064.

Tidd, J., & Bessant, J. (2018). *Managing Innovation: Integrating Technological, Market and Organizational Change* (6th ed). Wiley.

Worapongpat, N. (2024). Marketing management and digital marketing Jasmine rice, Nong Hin Housewives Group, Ratchaburi. *International Journal of Multidisciplinary in Educational & Cultures Studies, 2*(1), 1–14. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/ijec/article/view/270721.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน: กรณีศึกษา บริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด

Factors affecting employee performance: A case study Mega Prime Group Co., Ltd.

เจษฎา เลิศวารีเวช[1*], นัทนิชา โชติพิทยานนท์[2]

Jedsada Lertvareevej[1*], Natnicha Chotpittayanon[2]

[1,2] วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

[1, 2]College of Politics and Governance, Suan Sunandha Rajabhat University

[*]Corresponding author's e-mail: s66563833014@ssru.ac.th[1*], natnicha.ch@ssru.ac.th[2]

Received: July 05, 2025 Revised: September 12, 2025 Accepted: October 08, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงาน บริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด 2. เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงาน กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด กลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานทั้งหมดของบริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด จำนวน 80 คน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยมีค่าความเที่ยงตรงแต่ละข้อไม่ต่ำกว่า 0.5 และค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.75 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบที การวิเคราะห์ความแปรปรวน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน พบว่า พนักงานบริษัทมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน และผลการทดสอบสมมติฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. พนักงานที่มีปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการทำงานแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน โดยพบเพียง 1 ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพ

ในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน คือ ปัจจัยด้านสถานภาพ และ 2. คุณภาพชีวิตการทำงาน มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยความสัมพันธ์ที่พบเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับค่อนข้างสูง (r = 0.732) โดยพบว่า คุณภาพชีวิตการทำงาน ด้านความภูมิใจองค์การมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานมากที่สุด (r = 0.820) รองลงมาคือ ด้านสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ (r = 0.728) และที่น้อยที่สุด คือ ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน (r = 0.549)

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน, คุณภาพชีวิตการทำงาน, พนักงานบริษัท

Abstract

This research aimed to study the level and factors affecting work performance and quality of work life of 80 employees of Mega Prime Group Co., Ltd. The study used a quantitative research method. Data were collected using a quality-tested questionnaire with an internal consistency (IOC) of at least 0.5 for each item and an alpha coefficient of 0.75. Descriptive statistics were used to analyze the data, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, and inferential statistics, including t-tests, analysis of variance, and Pearson's product moment correlation coefficient. The results revealed that the company's employees had the highest overall work performance and the highest overall work quality. The results of the hypothesis testing revealed that 1. employees with different personal factors, gender, age, education level, and working period did not differ in work performance. Only one factor, namely, status, influenced work performance differently. 2. Quality of work life was significantly related to work performance of Mega Prime Group Co., Ltd. employees at the 0.05 level, with a positive relationship. It was found to be at a relatively high level (r = 0.732). It was found that the quality of working life in the aspect of organizational pride was most related to the efficiency of employees' work performance (r = 0.820), followed by the aspect of safe and hygienic environment (r = 0.728), and the least was the aspect of advancement and job security (r = 0.549).

Keywords: work efficiency, quality of working life, company employees

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันองค์การธุรกิจได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงอัตรากำลังคนขององค์การที่ถูกจำกัดลดน้อยลง การปรับเปลี่ยนโครงสร้างการทำงาน การใช้ระบบประกันคุณภาพ และผลกระทบจากเศรษฐกิจที่ตกต่ำทำให้สวัสดิการและผลตอบแทนที่ได้รับน้อยลง โดยปัญหานี้ หากไม่เร่งแก้ไขอย่างถูกต้องจะทำให้การปฏิบัติงานของบุคลากรไม่เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตามที่ต้องการ ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของหน่วยงานและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร อย่างไรก็ตาม ปัญหาทั้งหลายไม่ว่าจะยุ่งยากมากน้อยเพียงใด สามารถแก้ไขให้สำเร็จลงได้ด้วยทรัพยากรบุคคลที่มีศักยภาพ มีความพร้อมที่จะปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จทั้งต่อตนเองและองค์การ (อัครเดช ไม้จันทร์, 2560)

ประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานจึงเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนองค์การในปัจจุบัน เพราะพนักงานที่มีประสิทธิภาพจะช่วยเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน สร้างนวัตกรรม และยกระดับความสามารถในการแข่งขันขององค์การในตลาด โดยปัจจัยสำคัญที่องค์การไม่ควรมองข้าม คือ คุณภาพชีวิตในการทำงาน (quality of working life) และคุณภาพของการทำงาน (quality of work) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน โดยคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจะสร้างความพึงพอใจ แรงจูงใจ และสุขภาพกาย/จิตที่ดี ขณะที่คุณภาพการทำงานที่ดี (กระบวนการและมาตรฐานที่ชัดเจน) ช่วยให้พนักงานทำงานได้อย่างมีทิศทาง เกิดผลลัพธ์ที่ดีขึ้น และเป็นมาตรฐานเดียวกัน (ธนสิน จันทเดช, 2567) ซึ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานนั้นต้องพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน การพัฒนาทุกด้านจะเกิดขึ้นต้องมีการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในการทำงานเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญและมีความสัมพันธ์กับการบริหารทรัพยากรขององค์การต่าง ๆ เป็นอย่างมาก เช่น การบริหารเงินเดือน การพัฒนาโอกาสและความก้าวหน้าในสายงาน สวัสดิการและแรงงานสัมพันธ์ความปลอดภัยในการทำงาน การมีพนักงานที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีไม่เพียงแต่จะทำให้เกิดความร่วมมือในการทำงานของพนักงานในองค์การ แต่ยังส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมในการทำงานอีกด้วยผลกระทบจากปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีสารสนเทศ คุณภาพชีวิตในการทำงานและความพึงพอใจในงาน

จากที่กล่าวข้างต้นนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด เพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงานของพนักงาน พร้อมกับวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการทำงาน เพื่อให้พนักงานได้มีโอกาสในการพัฒนาตนเอง ให้มีประสิทธิภาพในการทำงานที่ดีมากยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงาน บริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงาน กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ประสิทธิภาพในการทำงานในองค์การเป็นหัวใจสำคัญในการนำองค์การไปสู่การบรรลุผลความสำเร็จของการดำเนินงาน องค์การจะมีผลผลิตเป็นที่น่าพอใจทั้งในด้านการผลิต การบริการ มีความเจริญก้าวหน้า และสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้า และบุคลากรขององค์การ (จิตติมา อัครธิติพงศ์, 2556) โดยประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานส่วนมากจะพิจารณาจากการเปรียบเทียบระหว่างผลผลิตที่ได้จากการใช้ทรัพยากรไป เพื่อแสดงการทำงานขององค์การบรรลุตามเป้าหมายขององค์การ ผลลัพธ์ที่ได้ดีแค่ไหน อย่างไร ที่ใช้กระบวนการนั้นปฏิบัติงาน (อุสุมา ศักดิ์ไพศาล, 2556) ซึ่งดนัย เทียนพุฒ (2545) กล่าวว่า การปฏิบัติงานของแต่ละคนจะถูกกำหนดด้วยประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 คุณลักษณะเฉพาะบุคคล (individual attributes) แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ลักษณะประชากรศาสตร์ (demographic characteristics) เป็นลักษณะที่เกี่ยวกับ เพศ อายุ เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ 2) คุณลักษณะความรู้ ความสามารถ (competence characteristics) เป็นลักษณะที่เกี่ยวกับความรู้ความสามารถ ความถนัดและความชำนาญของบุคคล และ 3) คุณลักษณะทางจิตวิทยา (psychological characteristics) เป็นคุณลักษณะทางด้านจิตวิทยา ได้แก่ ทัศนคติ ค่านิยม การรับในเรื่องต่าง ๆ ส่วนที่ 2 ระดับความพยายามในการทำงาน (work effort) จะเกิดขึ้น

จากการมีแรงจูงใจในการทำงาน ได้แก่ ความต้องการ แรงผลักดันอารมณ์ความรู้สึก ความสนใจ ความตั้งใจ และส่วนที่ 3 แรงสนับสนุนจากองค์การหรือหน่วยงาน (organization support) ได้แก่ ค่าตอบแทนความยุติธรรม การติดต่อสื่อสาร และวิธีการที่จะมอบหมายงาน

โดยจากการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมีหลายองค์ประกอบด้วยกัน ซึ่งผู้วิจัยเลือกแนวคิดทฤษฎีของ Petersen et al. (2012) มาปรับใช้ในการศึกษา โดยทำการแบ่งประสิทธิภาพในการทำงานออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) คุณภาพของงาน (quality) จะต้องมีคุณภาพสูงโดยผู้ลิตและผู้ใช้ได้ประโยชน์คุ้มค่า ผลิตภัณฑ์ที่ผู้ผลิตมอบให้กับผู้บริโภคต้องมีมาตรฐาน คุณภาพดี สามารถสร้างความพึงพอใจสูงสุดของลูกค้าหรือผู้มารับบริการ 2) ปริมาณงาน (quantity) งานที่เกิดขึ้นต้องเป็นไปตามคาดหวังของหน่วยงาน มีขอบเขตการทำงานที่ชัดเจนระบุหน้าที่ความรับผิดชอบเฉพาะของแต่ละบุคคลในการทำงาน 3) เวลา (time) คือ เวลาที่ใช้ดำเนินการจะต้องอยู่ในหลักความถูกต้อง และมีการพัฒนางานให้มีความทันสมัย รวดเร็วยิ่งขึ้น และ 4) ค่าใช้จ่าย (costs) ในการดำเนินงานจะต้องมีความเหมาะสมกับงาน และวิธีการจะต้องลดต้นทุนให้น้อย และให้ได้กำไรมากที่สุด

กล่าวโดยสรุป ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน หมายถึง การปฏิบัติงานของทีมงานที่มีความสามารถ ทักษะ สมรรถนะในการปฏิบัติงานส่งผลต่อความสำเร็จตามเป้าหมายของงาน และองค์การ ตามระยะเวลาที่วางแผน แบ่งประสิทธิภาพในการทำงานเป็น 4 ด้าน คือ 1) คุณภาพของงาน 2) ปริมาณงาน 3) เวลา และ 4) ค่าใช้จ่าย

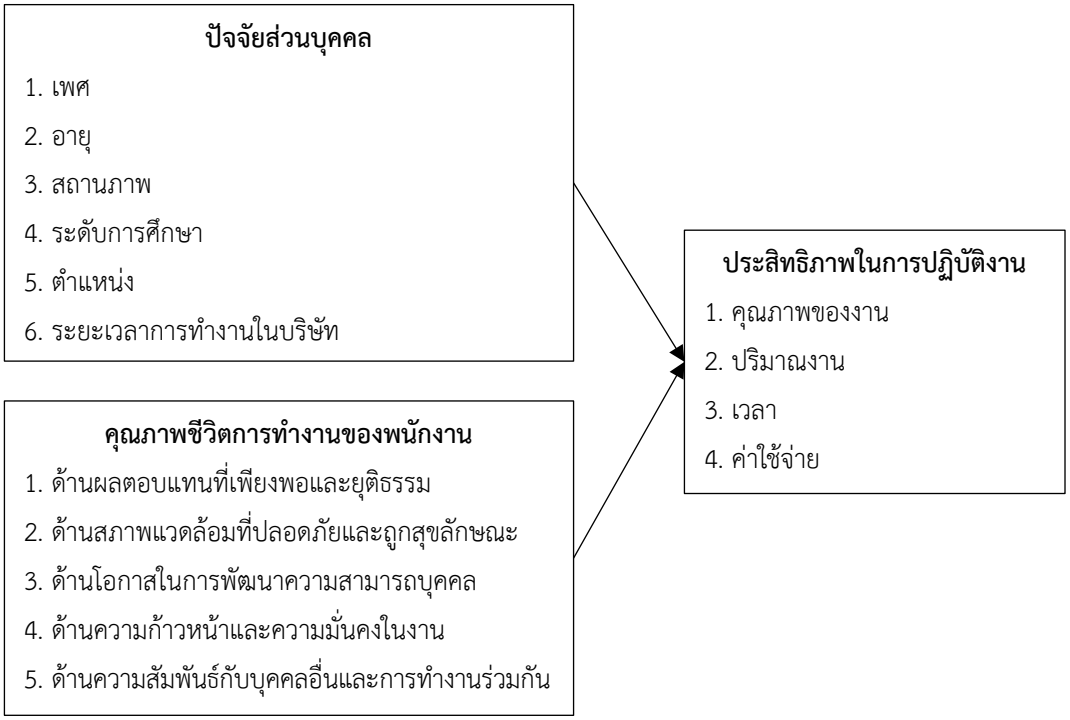
แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน

คุณภาพชีวิตการทำงาน หมายถึง การประเมินสถานะในลักษณะต่าง ๆ ของงาน ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการสร้างสมดุลระหว่างงานและชีวิตของบุคคล คุณภาพชีวิตการทำงานจะให้ความสำคัญกับผลของงานที่มีต่อบุคคลและประสิทธิภาพขององค์การ รวมทั้งความพอใจของบุคลากรกับการแก้ปัญหาและการตัดสินใจขององค์การ (ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์, 2551) โดยคุณภาพชีวิตการทำงานวัดได้จากระดับการรับรู้ของบุคคลที่แตกต่างกัน เพราะความต่างด้านพื้นฐาน ภูมิหลัง ประสบการณ์ และลักษณะอื่น ๆ (เฉลิมขวัญ เมฆสุข และประสพชัย พสุนนท์, 2560) ซึ่งคุณภาพชีวิตการทำงาน มีความสำคัญต่อองค์การอย่างมาก เพราะเป็นแนวคิดที่ผสมผสานการทำงานและชีวิต โดยคำนึงถึงรูปแบบการทำงานที่ดีและมีความเหมาะสม บุคคลจะมองงานกับชีวิตเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่ง Walton (1973) ได้ให้มุมมองของคุณภาพชีวิตการทำงานไว้ 7 ด้าน ได้แก่ 1) ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ 2) สิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย 3) โอกาสในการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคคล 4) ความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน 5) ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและการทำงานร่วมกัน 6) ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว หรือด้านภาวะอิสระจากงาน และ 7) ลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือความภูมิใจองค์การ โดยจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน พบว่า บุคลากรที่มีสถานภาพแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และพบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรกรณีศึกษาของบริษัทธุรกิจให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่แห่งหนึ่งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (อังคณา ธนานุภาพพันธ์ และคณะ, 2564)

กล่าวโดยสรุป คุณภาพชีวิตในการทำงาน หมายถึง ลักษณะสภาพชีวิตที่ดีมีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจของบุคคลในขณะทำงานและมีสัมพันธภาพที่สอดคล้องผสมผสานกันระหว่างงานกับชีวิต ส่งผลให้บุคคลมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีส่งผลดีต่อประสิทธิภาพการทำงาน เพราะเมื่อพนักงานมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี จะส่งผลให้พนักงานมีความสุข มีแรงจูงใจสูง ลดความเครียด และมีความมุ่งมั่นในการทำงานมากขึ้น ซึ่งท้ายที่สุดจะนำไปสู่ผลงานที่มีคุณภาพ ปริมาณงานเพิ่มขึ้น และประสิทธิภาพโดยรวมขององค์การที่ดีขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานบริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด จำนวน 80 คน (บริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด, 2568) ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ใช้ประชากรทั้งหมด 80 คน มาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเนื่องจากเป็นจำนวนประชากรขนาดเล็ก และผู้วิจัยต้องการศึกษาให้ครอบคลุมความคิดเห็นของพนักงานทั้งหมด เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่สามารถนำไปใช้ในการวางแผนการดำเนินงานด้านการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานได้อย่างเหมาะสมมากที่สุด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานบริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ระยะเวลาการทำงานในบริษัท

ส่วนที่ 2 ระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่าย โดยลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2541) โดย 5 หมายถึง มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด 4 คะแนน หมายถึง มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก 3 คะแนน หมายถึง มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง 2 คะแนน หมายถึง มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับน้อย และ 1 คะแนน หมายถึง มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด แบ่งเป็น 7 ด้าน ได้แก่ ด้านผลตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ด้านสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ ด้านโอกาสในการพัฒนาความสามารถบุคคล ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและการทำงานร่วมกัน ด้านภาวะอิสระจากงาน และด้านความภูมิใจองค์การ โดยลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2541) โดย 5 หมายถึง มีคุณภาพในระดับมากที่สุด 4 หมายถึง มีคุณภาพในระดับมาก 3 หมายถึง มีคุณภาพในระดับปานกลาง 2 หมายถึง มีคุณภาพในระดับน้อย และ 1 หมายถึง มีคุณภาพในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การสร้างเครื่องมือ คือ แบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดให้ครอบคลุมแนวคิดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย 3) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบ พิจารณาทั้งด้านเนื้อหา และโครงสร้างของคำถาม แล้วจึงเสนอขอความเห็นชอบต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ซึ่งการหาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ได้ค่า IOC แต่ละข้อไม่ต่ำกว่า 0.50 ซึ่งผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (สุวิมล ติรกานันท์, 2543) 4) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (tryout) กับพนักงานในบริษัทอื่น ซึ่งมีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) พบว่า แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.75 ซึ่งผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด (สายทิตย์ ยะฟู, 2560) และ 5) นำแบบสอบถามที่ได้รับความเห็นชอบผ่านการตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงแล้วไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรเป้าหมาย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างเดือนมกราคม - เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2568 โดยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองจากพนักงานบริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด จนครบ 80 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ มีขั้นตอนดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนของพนักงานบริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ระยะเวลาการทำงานในบริษัท โดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และการหาค่าร้อยละ (percentage)

4.2 วิเคราะห์ส่วนที่ 2 ระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่าย โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายในด้านต่าง ๆ ซึ่งกำหนดตามแนวทางของลิเคิร์ท (Likert scale) ดังนี้

4.50 – 5.00 คะแนน หมายถึง มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด

3.50 – 3.49 คะแนน หมายถึง มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

2.50 – 3.49 คะแนน หมายถึง มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง

1.50 – 2.49 คะแนน หมายถึง มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.49 คะแนน หมายถึง มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.3 วิเคราะห์ส่วนที่ 3 ปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายในด้านต่าง ๆ ซึ่งกำหนดตามแนวทางของลิเคิร์ท (Likert scale) ดังนี้

4.50 – 5.00 คะแนน หมายถึง มีคุณภาพชีวิตการทำงานอยู่ในระดับมากที่สุด

3.50 – 3.49 คะแนน หมายถึง มีคุณภาพชีวิตการทำงานอยู่ในระดับมาก

2.50 – 3.49 คะแนน หมายถึง มีคุณภาพชีวิตการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง

1.50 – 2.49 คะแนน หมายถึง มีคุณภาพชีวิตการทำงานอยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.49 คะแนน หมายถึง มีคุณภาพชีวิตการทำงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.4 การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 พนักงานบริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด ที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ระยะเวลาการทำงานในบริษัทแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ใช้ค่า t-test ใช้ทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระ ซึ่งจำแนกเป็น 2 กลุ่ม และการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว ใช้ one- way ANOVA หรือ F-test สำหรับตัวแปรที่แบ่งกลุ่มมากกว่า 2 กลุ่ม หากพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะใช้การเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheff's test)

4.5 การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 คุณภาพชีวิตการทำงาน ได้แก่ ด้านผลตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ด้านสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ ด้านโอกาสในการพัฒนาความสามารถบุคคล ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและการทำงานร่วมกัน ด้านภาวะอิสระจากงาน และด้านความภูมิใจองค์การ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product – moment correlation coefficients) เกณฑ์การแปลผลความสัมพันธ์ของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย 5 ระดับ ดังนี้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่า	0.81 ขึ้นไป	มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าอยู่ระหว่าง	0.61 – 0.80	มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูง
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าอยู่ระหว่าง	0.41 – 0.60	มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าอยู่ระหว่าง	0.20 – 0.41	มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างต่ำ
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าต่ำกว่า	0.20	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงาน บริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด

ผลการวิจัยพบว่า พนักงานส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 เพศหญิง จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 โดยพบว่าส่วนใหญ่อายุ ระหว่าง 36 – 46 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 มีสถานภาพสมรส จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 โดยมีการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ที่ปริญญาตรี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 56.25 ตำแหน่งเป็นพนักงานทั่วไป จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 เป็นหัวหน้าหน่วยงาน จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50 เป็นผู้จัดการ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 6.25 เป็นผู้บริหาร จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 6.25 และมีระยะเวลาการทำงานมากกว่า 5 ปี มากที่สุด จำนวน 40 คนคิดเป็นร้อยละ 50.00

2. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด

ผลการวิจัยพบว่า พนักงานบริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.58, σ = 0.61) โดยด้านที่พนักงานมีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ ด้านค่าใช้จ่าย มีระดับประสิทธิภาพอยู่ในระดับ

มากที่สุด (μ = 4.65, σ = 0.67) รองลงมาคือ ด้านคุณภาพของงานมีระดับประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.64, σ = 0.50) ด้านปริมาณงานมีระดับประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.58, σ = 0.64) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีระดับประสิทธิภาพน้อยที่สุดคือ ด้านเวลา มีระดับประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก (μ = 4.46, σ = 0.64) โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเมก้า ไพร์ม กรุ๊ปจำกัด

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	μ	σ	ระดับประสิทธิภาพ	ลำดับ
1. คุณภาพของงาน	4.64	0.50	มากที่สุด	2
2. ปริมาณงาน	4.58	0.64	มากที่สุด	3
3. เวลา	4.46	0.64	มาก	4
4. ค่าใช้จ่าย	4.65	0.67	มากที่สุด	1
ภาพรวม	4.58	0.61	มากที่สุด	-

3. คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด

ผลการวิจัยพบว่า พนักงานบริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด มีคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.68, σ = 0.58) โดยด้านที่มีคุณภาพชีวิตการทำงานมากที่สุด คือ ด้านความภูมิใจองค์การ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.72, σ = 0.54) รองลงมา คือ ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.72, σ = 0.55) ด้านโอกาสในการพัฒนาความสามารถบุคคล มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.71, σ = 0.61) ตามลำดับ ส่วนด้านที่พบว่า มีคุณภาพชีวิตการทำงานน้อยที่สุด คือ ด้านภาวะอิสระจากงาน แต่ก็พบว่า มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกับ (μ = 4.65, σ = 0.57) โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด

ปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตการทำงาน	μ	σ	ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน	ลำดับ
1. ด้านผลตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม	4.57	0.61	มากที่สุด	5
2. ด้านสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ	4.68	0.62	มากที่สุด	3
3. ด้านโอกาสในการพัฒนาความสามารถบุคคล	4.71	0.61	มากที่สุด	2
4. ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน	4.72	0.55	มากที่สุด	1
5. ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและการทำงานร่วมกัน	4.68	0.56	มากที่สุด	3
6. ด้านภาวะอิสระจากงาน	4.65	0.57	มากที่สุด	
7. ด้านความภูมิใจองค์การ	4.72	0.54	มากที่สุด	4
ภาพรวม	4.68	0.58	มากที่สุด	-

4. ผลการทดสอบสมมติฐาน

4.1 พนักงานบริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด ที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ระยะเวลาการทำงานในบริษัทแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า พนักงานที่มีปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และระยะเวลาการทำงานแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน โดยพบว่า 1 ตัวแปรที่ทำให้พนักงานมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน คือ สถานภาพ โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบความแตกต่างของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตัวแปร	t / F	Sig.
1. เพศ	0.298	0.586
2. อายุ	0.941	0.565
3. สถานภาพ	1.725	0.023*
4. ระดับการศึกษา	2.043	0.108
5. ตำแหน่งงาน	1.081	0.325
6. ระยะเวลาการทำงานในบริษัท	0.110	0.954

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.2 คุณภาพชีวิตการทำงาน ได้แก่ ด้านผลตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ด้านสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ ด้านโอกาสในการพัฒนาความสามารถบุคคล ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและการทำงานร่วมกัน ด้านภาวะอิสระจากงาน และด้านความภูมิใจองค์การ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า คุณภาพชีวิตการทำงาน มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยความสัมพันธ์ที่พบเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับค่อนข้างสูง (r = 0.732) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1. คุณภาพชีวิตการทำงาน ด้านความภูมิใจองค์การ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานมากที่สุด โดยความสัมพันธ์ที่พบเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับสูง (r = 0.820)

2. คุณภาพชีวิตการทำงาน ด้านสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ โดยความสัมพันธ์ที่พบเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับค่อนข้างสูง (r = 0.728)

3. คุณภาพชีวิตการทำงาน ด้านภาวะอิสระจากงาน โดยความสัมพันธ์ที่พบเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับค่อนข้างสูง (r = 0.721)

4. คุณภาพชีวิตการทำงาน ด้านโอกาสในการพัฒนาความสามารถบุคคล โดยความสัมพันธ์ที่พบเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับค่อนข้างสูง (r = 0.714)

5. คุณภาพชีวิตการทำงาน ด้านผลตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม โดยความสัมพันธ์ที่พบเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง (r = 0.609)

6. คุณภาพชีวิตการทำงาน ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและการทำงานร่วมกัน โดยความสัมพันธ์ที่พบเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง (r = 0.565)

7. คุณภาพชีวิตการทำงาน ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน โดยความสัมพันธ์ที่พบเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง (r = 0.549)

โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงาน กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด

คุณภาพชีวิตการทำงาน	ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน		
	r	Sig.	ลำดับที่
1. ด้านผลตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม	0.609	0.044*	5
2. ด้านสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ	0.728	0.046*	2
3. ด้านโอกาสในการพัฒนาความสามารถบุคคล	0.714	0.050*	4
4. ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน	0.549	0.050*	7
5. ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและการทำงานร่วมกัน	0.565	0.031*	6
6. ด้านภาวะอิสระจากงาน	0.721	0.047*	3
7. ด้านความภูมิใจองค์การ	0.820	0.050*	1
ภาพรวม	0.732	0.028*	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การอภิปรายผล

1. พนักงานบริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่พนักงานมีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ ด้านค่าใช้จ่าย ทั้งนี้เนื่องจากบริษัทสามารถบริหารจัดการต้นทุนได้อย่างเหมาะสม โดยการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น และนำไปลงทุนในส่วนที่สร้างผลตอบแทนหรือเพิ่มประสิทธิภาพให้องค์กร ดังนั้นจึงพบว่า พนักงานบริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านค่าใช้จ่ายมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับสมใจ ลักษณะ (2544) ที่กล่าวว่า การทำงานที่มีประสิทธิภาพนั้น บริษัทจะต้องใช้กลวิธีหรือเทคนิคการทำงานที่จะสร้างผลงานได้มาก เป็นผลงานที่มีคุณภาพเป็นที่น่าพอใจ โดยสิ้นเปลืองต้นทุนค่าใช้จ่าย พลังงาน และเวลาน้อยที่สุด และพบว่า พนักงานบริษัทมีคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีคุณภาพชีวิตการทำงานมากที่สุด คือ ด้านความภูมิใจองค์การ ทั้งนี้เนื่องจากในการดำเนินงานของบริษัทนั้น มีการส่งเสริมให้พนักงานรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม (ownership) เห็นคุณค่าในงานและตนเอง มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และได้รับการตอบแทนที่เหมาะสม ซึ่งทั้งหมดนี้จะนำไปสู่ความความภูมิใจองค์การ ซึ่งสอดคล้องกับกอบสุข อินทโชติ (2554) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของคุณภาพชีวิตการทำงาน คือ การส่งเสริมให้พนักงานมีความภูมิใจองค์การ โดยสามารถทำได้โดยค่าตอบแทนที่เพียงพอและเป็นธรรม การให้การยอมรับทางสังคมในหน่วยงาน เป็นต้น

2. พนักงานที่มีเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และระยะเวลาการทำงานแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการที่บริษัทเมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด มีการกำหนดภาระหน้าที่การทำงานที่เหมาะสม สอดคล้องกับความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญของพนักงานแต่ละคนไว้อย่างชัดเจน ดังนั้นไม่ว่าพนักงานจะเข้ามาทำงานในตำแหน่งอะไร มีเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และระยะเวลาการทำงานอย่างไร ก็จะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเต็มกำลังความสามารถของตนเอง ดังเช่นการศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด ในครั้งนี้ที่พบว่า พนักงานบริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นผลการศึกษาครั้งนี้จึงพบว่า เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และระยะเวลาการทำงานแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

สอดคล้องกับผลการศึกษาของอังคณา ธนานุภาพพันธ์ และคณะ (2564) ที่ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรกรณีศึกษาของบริษัทธุรกิจให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่แห่งหนึ่ง ที่พบว่า บุคลากรที่มีสถานภาพแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. คุณภาพชีวิตการทำงาน มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยความสัมพันธ์ที่พบเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ทั้งนี้เนื่องจากคุณภาพชีวิตการทำงาน (quality of work life) เป็นสิ่งที่สะท้อนความผูกพันและความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์การ อันเป็นผลมาจากการดูแลเอาใจใส่และให้ความสำคัญต่อพนักงานในฐานะที่เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าสูงที่สุดขององค์การนั้น ๆ ซึ่งเมื่อพนักงานมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ ย่อมส่งผลทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานและความพึงพอใจในงานจะต้องดำเนินควบคู่กันไป ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงพบว่า คุณภาพชีวิตการทำงาน มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผลการศึกษาที่พบสอดคล้องกับผลการศึกษาของอังคณา ธนานุภาพพันธ์ และคณะ (2564) ที่พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรกรณีศึกษาของบริษัทธุรกิจให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่แห่งหนึ่งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Greenberg & Baron (2008) ที่กล่าวไว้ว่า เมื่อบุคคลรู้สึกว่าตนมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี ย่อมเกิดความพึงพอใจในงาน มีขวัญกำลังใจสูงขึ้น มีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและองค์การ ก็จะทุ่มเทความรู้ความสามารถในการทำงาน มีการปรับปรุงคุณภาพของงาน สนใจงานมากขึ้นจากการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การรับฟังความคิดเห็น รู้สึกว่างานของตนมีคุณค่า และเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จขององค์การ ส่งผลให้บุคคลปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ รู้สึกผูกพันกับองค์การ ทำงานอย่างสม่ำเสมอ ไม่ขาดงาน ลดอัตราการเปลี่ยนงาน ความเครียด อุบัติเหตุ และความเจ็บป่วยจากการทำงาน ส่งผลถึงการลดต้นทุนด้านค่ารักษาพยาบาล ย่อมเกิดผลดีต่อองค์การโดยตรง ทำให้ผลผลิตสูงขึ้น เป็นการเพิ่มประสิทธิผลขององค์การ เช่น ผลกำไรเพิ่มขึ้น การบรรลุเป้าหมายขององค์การ เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด พบว่าปัจจัยด้านสถานภาพ เป็นปัจจัยที่ทำให้พนักงานมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานแตกต่างกัน ดังนั้นสิ่งสำคัญที่จะส่งเสริมพนักงานที่มีสถานภาพแต่ละสถานภาพที่แตกต่างกันออกไป คือ การกำหนดภาระหน้าที่ที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของพนักงานเป็นหลักเพื่อให้พนักงานแต่ละคน สามารถทำงานได้แล้วเสร็จในระยะเวลาทำงาน ไม่จำเป็นต้องอยู่ทำงานต่อนอกเวลางาน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลครอบครัวของพนักงานได้ โดยเฉพาะพนักงานที่มีบุตร เพราะปัญหาเรื่องการไม่มีเวลาดูแลครอบครัวอันเนื่องมาจากการทำงานนี้เอง เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้พนักงานตัดสินใจลาออก ทำให้องค์การต้องสูญเสียพนักงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในตำแหน่งนั้นไป และต้องเสียงบประมาณในการจัดหาคัดเลือกพนักงานใหม่ด้วย และนอกจากนั้นสิ่งที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานที่องค์การต้องให้ความสำคัญ คือ การส่งเสริมให้พนักงานรู้สึกว่าตนเองมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี ซึ่งปัจจุบันคุณภาพชีวิตด้านผลตอบแทน เงินเดือนสูงไม่ใช่สิ่งที่สำคัญที่สุด แต่พนักงานให้ความสำคัญกับ “ความภูมิใจองค์การ” ของตนเอง ดังนั้นองค์การควรมีการพิจารณาวางแผนการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำให้องค์การมีภาพลักษณ์ที่ดี เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจแก่พนักงาน เช่น การทำกิจกรรมที่รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร (Corporate Social Responsibility: CSR) อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เพื่อส่งเสริมพนักงานที่มีสถานภาพแต่ละสถานภาพที่แตกต่างกันออกไป ได้ทำงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานได้อย่างเต็มที่ องค์การควรมีการกำหนดภาระหน้าที่ที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถของพนักงานเป็นหลัก เพื่อให้พนักงานแต่ละคน สามารถทำงานได้แล้วเสร็จในระยะเวลาทำงาน ไม่จำเป็นต้องอยู่ทำงานต่อนอกเวลางาน ซึ่งอาจจะกระทบต่อการดำเนินชีวิตส่วนตัว

1.2 ควรให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน ในด้านของการส่งเสริมให้พนักงานรู้สึกว่าตนเองมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี ซึ่งปัจจุบันพบว่า พนักงานให้ความสำคัญกับ “ความภูมิใจองค์การ” ของตนเอง ดังนั้นองค์การควรมีการพิจารณาวางแผนการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำให้องค์การมีภาพลักษณ์ที่ดี เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจแก่พนักงาน เช่น การทำกิจกรรม CSR กับสังคม

1.3 องค์การควรเปิดโอกาสให้พนักงานของบริษัทควรร่วมกันกำหนดแผนปฏิบัติงาน กำหนดตัวชี้วัดเป้าหมายของแผนงานให้ชัดเจน เพื่อให้สอดคล้องกับแนวปฏิบัติที่ดีของพนักงาน และทำให้พนักงานมีกำลังใจในการทำงานที่สามารถบรรลุเป้าหมายได้เป็นอย่างดี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาองค์การด้วยแนวคิดการจัดการองค์ความรู้ในองค์การ (Knowledge Management: KM) จากระดับปฏิบัติงาน ระดับผู้บริหารต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ใหม่ ๆ ในองค์การ

2.2 ควรศึกษาแนวทางการบริหารความเสี่ยงและมาตรการความปลอดภัยในองค์การ เพราะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ สร้างความมั่นใจให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ป้องกันความเสียหายต่อทรัพย์สินและชีวิต เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน สร้างความน่าเชื่อถือและความยั่งยืนให้กับองค์กร อีกทั้งยังช่วยให้พนักงานในองค์การเตรียมพร้อมรับมือได้เป็นอย่างดี และถือเป็นคู่มือแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับพนักงาน

เอกสารอ้างอิง

กอบสุข อินทโชติ. (2554). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่องค์การของพนักงานในบริษัทผลิตชิ้นส่วนอุตสาหกรรมยานยนต์แห่งหนึ่งในนิคมอุตสาหกรรมอมตะนครจังหวัดชลบุรี.* วิทยานิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

จิตติมา อัครธิติพงศ์. (2556). *เอกสารประกอบการสอนวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.* สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

เฉลิมขวัญ เมฆสุข และประสพชัย พสุนนท์. (2560). ปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการ บริษัท สยามฟิตติ้งส์ จำกัด. *วารสาร ธุรกิจปริทรรศน์, 9*(1), 33-50.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2541). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 7). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์. (2551). *พฤติกรรมองค์การ.* ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ดนัย เทียนพุฒ. (2545). *การบริหารทรัพยากรบุคคลสู่ศตวรรษที่ 21* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นาโกต้า.

ธนสิน จันทเดช. (2567). คุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมการบริการในเขตอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 7*(3), 324-341.

บริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด. (2568). *จำนวนพนักงานของบริษัท.* บริษัท เมก้า ไพร์ม กรุ๊ป จำกัด.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 7). สำนักพิมพ์ประสานมิตร.

สมใจ ลักษณะ. (2544). *การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

สายทิตย์ ยะฟู. (2560). *การวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

สุวิมล ติรกานันท์. (2543). *การประเมินโครงการ: แนวทางสู่การปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัครเดช ไม้จันทร์. (2560). *ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มอุตสาหกรรมติดตั้ง เครื่องจักรสายการผลิตในจังหวัดสงขลา.* วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อังคณา ธนานุภาพพันธ์, พงศ์พันธ์ ศรีเมือง และโสภณ สระทองมา. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรกรณีศึกษาของบริษัทธุรกิจให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่แห่งหนึ่ง. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7*(1), 236-249.

อุสุมา ศักดิ์ไพศาล. (2556). *คุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท อินเตอร์เรียลตี้ แมเนจเม้นท์ จำกัด.* การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

Greenberg, J., & Baron, R. A. (2008). *Behavior in organizations* (9th ed). Pearson Prentice Hall.

Petersen, E., Plowman, E. G., & Trickett, J. M. (2012). *Business organization and management*. Literary Licensing, LLC.

Walton, R. E. (1973). Quality of working life: What is it? *Sloan Management Review, 15*(1), 11–21.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์เพื่อพัฒนาช่องทางการจำหน่ายและเพิ่มยอดขายแก่ผู้ประกอบการในจังหวัดศรีสะเกษ

Factors affecting online purchasing behavior of ornamental plants to develop distribution channels and increase sales for entrepreneurs in Sisaket Province

เพ็ญลักษณ์ อ่อนทรวง[1*]

Penlak Onthuang[1*]

[1]คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

[1]Faculty of Business Administration and Accountancy, Sisaket Rajabhat University

[*]Corresponding author's e-mail: penlux.onid@gmail.com[1*]

Received: July 05, 2025 Revised: August 28, 2025 Accepted: January 22, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์ เพื่อพัฒนาช่องทางการจำหน่าย และเพิ่มยอดขายแก่ผู้ประกอบการในจังหวัดศรีสะเกษ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมาย 20 คน และแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์มีความแตกต่างอยู่ 4 ปัจจัย คือ 1. ด้านดาราหรือคนดังมีไม้ดอกไม้ประดับชนิดนั้น ๆ แตกต่างกันส่งผลต่อพฤติกรรมของประชาชนในการเลือกซื้อดอกไม้ออนไลน์ 2. ด้านความรวดเร็วในการตอบกลับข้อมูลของลูกค้าที่แตกต่างกันส่งผลต่อพฤติกรรมของประชาชนในการเลือกซื้อดอกไม้ออนไลน์ 3. ด้านความหลากหลายของไม้ดอกไม้ประดับให้เลือกในร้านที่แตกต่างกันส่งผลต่อพฤติกรรมของประชาชนในการเลือกซื้อดอกไม้ออนไลน์ และ 4. ด้านเจ้าของร้านเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือมีความถนัดในการปลูกและดูแลไม้ดอกไม้ประดับโดยเฉพาะที่แตกต่างกันส่งผลต่อพฤติกรรมของประชาชนในการเลือกซื้อดอกไม้ออนไลน์ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้พบว่าพฤติกรรมประชากรที่ติดตามร้านดอกไม้ในระบบออนไลน์มากกว่า 10 ร้านค้า มีความสนใจในประเภทของไม้ดอกไม้ประดับที่มีความหลากหลาย ลักษณะรูปทรงที่สวยงาม และราคาถูกกว่าตลาดออฟไลน์ พฤติกรรมเหล่านี้

มีผลต่อการซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์ ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาช่องทางการจำหน่ายและเพิ่มยอดขายแก่ผู้ประกอบการไม้ดอกไม้ประดับ

คำสำคัญ: ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อ, ไม้ดอกไม้ประดับ, ออนไลน์, ช่องทางการจำหน่าย

Abstract

This research aimed to study factors affecting online purchasing behavior for ornamental plants to develop distribution channels and increase sales for entrepreneurs in Sisaket Province. This research used a mixed-method approach, combining qualitative and survey research. Data were gathered via comprehensive interviews with 20 target groups and questionnaires administered to a sample of 400 participants. The results revealed that there were four significant factors affecting online purchasing behavior: 1. celebrities or celebrities owning different types of ornamental plants, which influenced people's online purchasing behavior, 2. the speed of customer response to information, which influenced people's online purchasing behavior, 3. the variety of ornamental plants available in different stores, which influenced people's online purchasing behavior; and 4. the shop owner's expertise in growing and caring for ornamental plants, which significantly affected people's online purchasing behavior at the 0.05 level. Furthermore, it was found that people who follow more than 10 online flower shops are interested in various ornamental plants, beautiful shapes, and lower prices than offline markets. These behaviors impact the online shopping process for ornamental plants. Entrepreneurs of ornamental plants can use these findings to develop distribution channels and boost sales.

Keywords: factors affecting purchasing behavior, ornamental plants, online, distribution channels

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ไม้ดอกไม้ประดับจัดเป็นพืชที่มีความสำคัญในการทำรายได้สูงสุดต่อหน่วยพื้นที่ปลูก ประเทศไทยเป็นพื้นที่เขตร้อนชื้น มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตและทำให้เกิดความหลากหลายของพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ที่มีความสวยงามเกิดขึ้นมากมาย ไม้ดอกไม้ประดับเป็นพรรณไม้ที่มีความสวยงามทั้งใบ ดอก ผล เมล็ด ราก ตลอดจนรูปทรงของลำต้น ซึ่งนำมาใช้ประโยชน์ได้ ไม่ว่าจะเป็นพืชชนิดใดทั้งพืชผัก ไม้ผล พืชสวน พืชไร่ต่าง ๆ หากมีความสวยงามก็นำมาใช้ประดับตกแต่งได้ (กาญจวรรณ เหมหงษา, 2558) หลังจากเกิดการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา (Covid-19) ซึ่งส่งผลต่อสภาพเศรษฐกิจเกือบทุกอาชีพ แต่การซื้อขายไม้ดอกไม้ประดับกลับได้รับความสนใจและเกิดเป็นกระแสนิยมเพิ่มเป็นอย่างมากอย่างต่อเนื่อง เพราะสามารถผ่อนคลายความเครียดจากสภาวะที่เกิดโรคระบาดร้ายแรงได้ การสั่งซื้อต้นไม้ในระบบออนไลน์ได้รับความนิยมมากขึ้น เนื่องจากสะดวกสบายไม่ต้องออกจากบ้านเพื่อเสี่ยงไปเดินเลือกซื้อเองในช่วงที่เกิดโรคระบาด นอกจากนี้ยังเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในครอบครัว ไม้ดอกไม้ประดับที่ได้รับความนิยม เช่น แก้วกาญจนา ลิ้นมังกร มอนสเตอร่า กวักมรกต ว่านงาช้าง แคคตัส เดหลี หน้าวัว เป็นต้น เนื่องจากพืชเหล่านี้สามารถปลูกในบ้านได้และยังมีประโยชน์ในการฟอกอากาศ (พุฒิพงศ์ รอดเจริญ, 2558)

ผู้ประกอบการธุรกิจไม้ดอกไม้ประดับในจังหวัดศรีสะเกษส่วนใหญ่พบมากที่สุดในอำเภอเมือง ซึ่งพันธุ์พืชที่นำมาจำหน่ายจะรับมาจากภาคเหนือ และนำมาเพาะขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ เริ่มมีคนสนใจนำไปปลูกประมาณ ปี พ.ศ. 2562 ที่นิยมมากที่สุด คือ พืชที่สามารถฟอกอากาศได้หรือพืชที่ปลูกในห้องได้ ทั้งเพื่อประดับและเพื่อเสริมความเป็นสิริมงคลตามความเชื่อส่วนบุคคล เมื่อกระแสไม้ดอกไม้ประดับเริ่มแพร่หลายจึงทำให้เป็นธุรกิจมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว เริ่มจากการเป็นลูกค้ากลายเป็นเจ้าของธุรกิจไม้ดอกไม้ประดับเอง จากช่องทางการจัดจำหน่ายหลายช่องทางในยุคสมัยนี้ที่มีเครื่องมือสื่อสารให้เลือกมากมาย เช่น การขายไม้ดอกไม้ประดับผ่านออนไลน์ในแอปพลิเคชันต่าง ๆ และการจัดส่งสินค้าที่มีความรวดเร็วมากขึ้น เป็นต้น ทั้งนี้ธุรกิจไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์ก็ยังจัดเป็นที่นิยมในกลุ่มลูกค้าที่เข้ามาเลือกชมจำนวนมาก จึงทำให้ประชากรส่วนใหญ่เลือกซื้อไม้ดอกไม้ประดับผ่านออนไลน์ และส่งเสริมให้ธุรกิจไม้ดอกไม้ประดับในตลาดออนไลน์มีรายได้เพิ่มมากขึ้น หรือเปลี่ยนจากวิกฤตเป็นโอกาส (นิภาพร มีชำนาญ, 2554)

ปัจจุบันจะพบว่า ผู้ประกอบการร้านไม้ดอกไม้ประดับในเขตอำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เริ่มมีการนำกลยุทธ์ทำธุรกิจตลาดออนไลน์มากขึ้น นอกจากการเปิดหน้าร้านจำหน่ายโดยตรงกับลูกค้า ส่วนใหญ่จะเปิดออนไลน์การจำหน่ายเป็นเพจเฟซบุ๊ก (facebook) และเชื่อมต่อข้อมูลธุรกิจการจำหน่ายในรูปแบบของไลน์กลุ่ม และมีการเปิดในรูปแบบเว็บไซต์ด้วย นอกจากนี้ยังมีระบบการรับส่งดอกไม้ไปยังผู้บริโภคที่สั่งซื้อสินค้า ในขณะเดียวกันร้านไม้ดอกไม้ประดับที่เป็นผู้ค้าดั้งเดิม ซึ่งผู้ประกอบการเป็นคนรุ่นเก่ายังมีอยู่จำนวนมากและหลายร้านยังเป็นรูปแบบเดิม คือ มีการจำหน่ายเฉพาะหน้าร้าน ต้องเริ่มวางกลยุทธ์และแผนการตลาดของร้านใหม่ เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น เพื่อให้สามารถแข่งขันกับตลาดออนไลน์ได้ ซึ่งการขายดอกไม้ออนไลน์ถือเป็นช่องทางการตลาดที่มีความสำคัญเพิ่มขึ้นในยุคดิจิทัล เนื่องจากผู้บริโภคมีพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์มากขึ้น ทั้งในด้านความสะดวก รวดเร็ว และเข้าถึงสินค้าได้ตลอดเวลา ซึ่งจังหวัดศรีสะเกษมีการปลูกดอกไม้หลากหลายชนิด ทั้งดอกไม้ประดับและดอกไม้สำหรับงานพิธีต่าง ๆ แต่ผู้ผลิตรายย่อยหลายรายยังมีข้อจำกัดด้านช่องทางการจัดจำหน่าย รวมถึงการขาดทักษะการใช้ช่องทางออนไลน์ในการจำหน่ายไม้ดอกไม้ประดับทำให้ไม่สามารถเข้าถึงตลาดที่กว้างขึ้นได้

ดังนั้น งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อไม้ดอกไม้ประดับในรูปแบบออนไลน์ ซึ่งถือเป็นประเด็นสำคัญในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในพฤติกรรมการบริโภคของผู้คนมากขึ้น โดยการวิจัยตั้งอยู่บนแนวคิดว่าช่องทางการจำหน่ายที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงช่วยเพิ่มยอดขายให้แก่ผู้ประกอบการเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันในระยะยาว ดังนั้น การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพล เช่น ราคา ความสะดวก ความน่าเชื่อถือของแพลตฟอร์ม และคุณภาพของสินค้า จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคให้สามารถพัฒนาธุรกิจไม้ดอกไม้ประดับได้ยั่งยืน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์เพื่อพัฒนาช่องทางการจำหน่ายและเพิ่มยอดขายแก่ผู้ประกอบการในจังหวัดศรีสะเกษ

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อ

สุณิสา ตรงจิตร์ (2559) กล่าวว่า การค้นหาข้อมูลในยุคปัจจุบันมีความสำคัญต่อการช่วยตัดสินใจสำหรับผู้บริโภคเพื่อทราบถึงแหล่งข้อมูลที่ตรงกับความต้องการหรือ ความจำเป็นในสินค้าหรือบริการแล้วผู้บริโภคก็จะทำการค้นหาข้อมูล

ในการช่วยตัดสินใจ โดยแหล่งข้อมูลของผู้บริโภค แบ่งเป็นแหล่งบุคคลที่มีประสบการณ์ในสินค้านั้น หรือบุคคลอ้างอิงที่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับสินค้าที่ต้องการ แหล่งการค้นหาข้อมูลในสื่อโซเชียลออนไลน์ การหาข้อมูลจากโฆษณา แหล่งข้อมูลสาธารณะ หาข้อมูลสินค้าหรือบริการจากสื่อสารมวลชน หรือองค์กรคุ้มครองผู้บริโภค และแหล่งประสบการณ์ผู้บริโภคที่เคยทดลองใช้หรือประสบการณ์ในสินค้าและบริการนั้น ๆ มาก่อนโดยการหาข้อมูลที่มาจากการผู้เคยใช้และทำการรีวิวสินค้านั้น ๆ ส่วน Kotler (2000) กล่าวว่า การตัดสินใจของผู้บริโภคเกิดจากปัจจัยภายใน คือ แรงจงใจ การรบริการเรียนรู้ บุคลิกภาพ และทัศนคติ ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงความต้องการ และตระหนักว่ามีสินค้าให้เลือกมากมาย กิจกรรมที่มีผู้บริโภคเข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับข้อมูลที่มีอยู่ หรือข้อมูลที่ฝ่ายผู้ผลิตให้มาและสุดท้าย คือ การประเมินค่าของทางเลือกเหล่านั้น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค

วุฒิ สุขเจริญ (2559) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้บริโภคในอนาคตมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนไปในด้านความสนใจและใช้ข้อมูลในระบบออนไลน์มากขึ้น เนื่องจากการเข้าถึงที่สะดวก รวดเร็ว เข้าถึงข้อมูลได้ง่ายขึ้น การหาข้อมูลจากผู้มีประสบการณ์ที่มีการแบ่งปันข้อมูลทางสื่อออนไลน์มากขึ้น และพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีเวลาจำกัดและเห็นความสำคัญของเวลา จึงมักเลือกซื้อสินค้า หรือสั่งซื้อสินค้าผ่านทางเว็บไซต์หรือ โทรศัพท์มือถือ หรือการให้บริการส่งสินค้าถึงบ้าน เพื่อช่วยประหยัดเวลาในการเดินทางเพื่อเลือกสินค้าและบริการ และ Kotler (2003) ยังกล่าวว่า ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้า จะประกอบด้วย 1) ปัญหาผู้บริโภคตระหนักว่าตนมีความต้องการหรือปัญหาที่ต้องมีการแก้ไข สิ่งนี้อาจถูกกระตุ้นโดยสิ่งเร้าภายใน เช่น ความหิว หรือสิ่งเร้าภายนอก เช่น การโฆษณา 2) การค้นหาข้อมูล เมื่อทราบความต้องการแล้ว ผู้บริโภคจะค้นหาข้อมูลเพื่อแก้ไขปัญหา ซึ่งอาจมาจากแหล่งข้อมูลภายใน เช่น ความรู้ส่วนตัว หรือแหล่งข้อมูลภายนอก เช่น อินเทอร์เน็ต เพื่อน โฆษณา 3) การประเมินทางเลือก ผู้บริโภคเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์หรือแบรนด์ต่าง ๆ ตามคุณลักษณะต่าง ๆ เช่น คุณภาพ ราคา และคุณลักษณะ การประเมินนี้ได้รับอิทธิพลจากความชอบส่วนตัวและประสบการณ์ในอดีต 4) การตัดสินใจซื้อ หลังจากประเมินทางเลือกอื่นแล้ว ผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์หรือแบรนด์เฉพาะ และ 5) พฤติกรรมหลังการซื้อ หลังจากการซื้อ ผู้บริโภคจะประเมินการตัดสินใจของตนตามความพึงพอใจหรือความไม่พอใจ ขั้นตอนนี้เกี่ยวข้องกับการประเมินว่าผลิตภัณฑ์ตรงตามความคาดหวังหรือไม่และรู้สึกว่าตนตัดสินใจถูกแล้วหรือไม่

การตลาดออนไลน์และการตลาดดอกไม้ออนไลน์

Kitchen et al. (2004) กล่าวว่า การตลาดออนไลน์ เป็นการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือหรือโทรทัศน์ที่สามารถปฏิสัมพันธ์ได้ รวมถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร อย่างไรก็ตาม Kitchen et al. (2004) ยังกล่าวว่า การตลาดการตลาดออนไลน์ควรบูรณาการเข้ากับช่องทางการตลาดแบบดั้งเดิม เพื่อสร้างข้อความของแบรนด์ที่เป็นหนึ่งเดียว ซึ่งเกี่ยวข้องกับการประสานงานกิจกรรมออนไลน์ด้วยความพยายามแบบออฟไลน์ เช่น การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ และการส่งเสริมการขาย และอีกประการที่สำคัญ คือ การดูแลความสอดคล้องในการส่งข้อความ และการสร้างแบรนด์ทั้งช่องทางออนไลน์และออฟไลน์เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งจะช่วยเสริมภาพลักษณ์ของแบรนด์และหลีกเลี่ยงความสับสนในหมู่ผู้บริโภค Kitchen et al. (2004) เน้นย้ำถึงความสำคัญของการบูรณาการช่องทางการตลาดออนไลน์เข้ากับกิจกรรมการตลาดแบบดั้งเดิม เพื่อสร้างกลยุทธ์ที่สอดคล้องกันด้วยการจัดช่องทางออนไลน์ให้สอดคล้องกับกิจกรรมออฟไลน์ การรักษาความสม่ำเสมอในการส่งข้อความ และการใช้ประโยชน์จากเครื่องมือและเทคนิคออนไลน์ต่าง ๆ ธุรกิจต่าง ๆ จึงจะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพทางการตลาดและสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นกับผู้บริโภคได้ และเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การประสานงาน และการประเมินอย่างต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุการบูรณาการการตลาดออนไลน์เข้ากับกลยุทธ์การตลาดโดยรวมให้ประสบความสำเร็จ

Tseng et al. (2024) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคในร้านดอกไม้ออนไลน์ เนื่องด้วยการเติบโตของร้านดอกไม้ออนไลน์ในยุคดิจิทัลและการแข่งขันทางการตลาดที่เพิ่มสูงขึ้น ธุรกิจจึงจำเป็นต้องเข้าใจพฤติกรรม

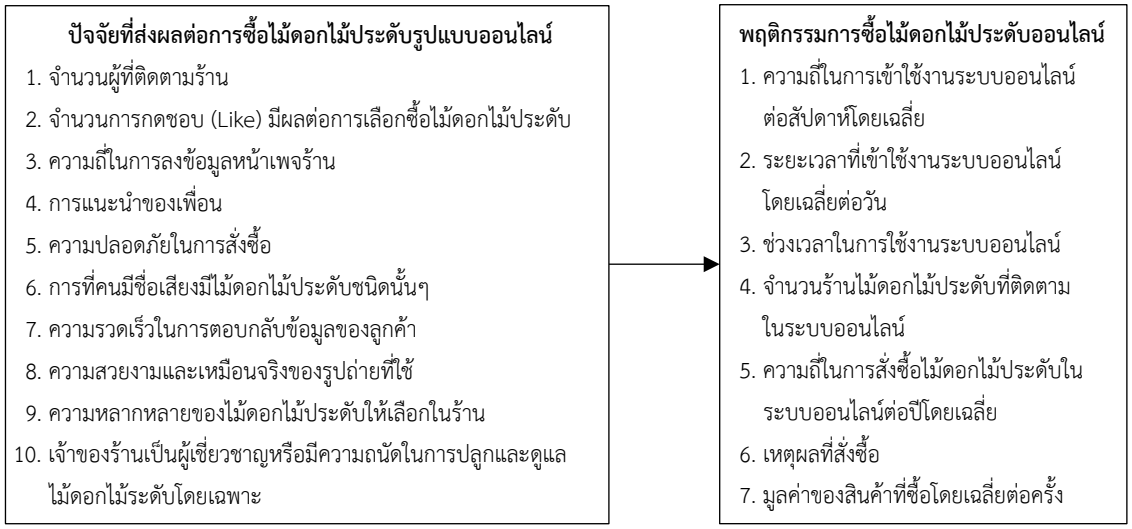
การซื้อของผู้บริโภคและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนั้น โดยการมีส่วนร่วมกับผลิตภัณฑ์ (product involvement) มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้บริโภคมากที่สุด รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมกับโฆษณา (advertising involvement) ส่วนการมีส่วนร่วมในการซื้อ (purchase involvement) มีอิทธิพลน้อยที่สุด นอกจากนี้ ผู้บริโภคมีความต้องการสูงต่อการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานของเว็บไซต์ (perceived ease of use) ในขณะที่ความต้องการด้านรูปลักษณ์ของเว็บไซต์ (website appearance) อยู่ในระดับต่ำกว่า ซึ่งผู้ประกอบการร้านดอกไม้ออนไลน์ ควรมีการออกแบบและปรับปรุงเว็บไซต์ให้ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคให้ดียิ่งขึ้น จะช่วยเพิ่มความตั้งใจซื้อ (purchase intention) และความพึงพอใจ (satisfaction) ต่อความต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น

แนวคิดมูลค่าทางการแข่งขันของ “ผู้ประกอบการธุรกิจไม้ดอกไม้ประดับในจังหวัดศรีสะเกษ”

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดศรีสะเกษ (2566) กล่าวถึง จังหวัดศรีสะเกษมีฐานเศรษฐกิจส่วนใหญ่พึ่งพากิจกรรมทางการเกษตร เป็นพื้นที่หนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพการขยายตัวของธุรกิจไม้ดอกไม้ประดับ ทั้งในมิติการผลิตเพื่อการจำหน่ายและการเชื่อมโยงกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ข้อมูลพื้นฐานด้านโครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดชี้ว่า ภาคการเกษตรยังคงเป็นแกนหลักของรายได้และการจ้างงาน ทำให้การพัฒนาเกษตรกรรมรูปแบบใหม่ ๆ เช่น การปลูกไม้ดอกไม้ประดับมีความสำคัญต่อการยกระดับมูลค่าการผลิตของชุมชนและภูมิภาคอย่างแท้จริง ในบริบทท้องถิ่นของจังหวัดศรีสะเกษ มีปรากฏการณ์ที่แสดงถึงการเปลี่ยนผ่านจากการผลิตเชิงเกษตรแบบเดิมไปสู่การเพิ่มมูลค่าผลผลิตผ่านการสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดตั้งสวนดอกไม้เมืองหนาวเชิงท่องเที่ยว ซึ่งไม่เพียงสร้างรายได้จากการจำหน่ายดอกไม้แต่ยังขยายรายได้จากการบริการนักท่องเที่ยว กิจกรรมการถ่ายภาพ และการจำหน่ายที่ระลึก เพิ่มสัดส่วนของมูลค่าทางการแข่งขันให้แก่ผู้ประกอบการในพื้นที่ สิ่งนี้สะท้อนว่า การบูรณาการระหว่างการผลิต การตลาด และการท่องเที่ยวเป็นกลยุทธ์ที่ช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการในจังหวัดได้อย่างเป็นรูปธรรม (อปท.นิวส์., 2566) ดังนั้น มูลค่าทางการแข่งขันของผู้ประกอบการไม้ดอกไม้ประดับในจังหวัดศรีสะเกษไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพียงการเพาะปลูกหรือปริมาณผลผลิตเท่านั้น แต่ยังแฝงด้วยศักยภาพเชิงนวัตกรรมทางการตลาด การบูรณาการกับการท่องเที่ยว การนำแนวคิดความยั่งยืนมาใช้ และการพัฒนาความสามารถในการเข้าถึงตลาดผ่านดิจิทัลซึ่งจะเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญให้ธุรกิจท้องถิ่นสามารถเติบโตอย่างมั่นคงและแข่งขันได้ในระดับประเทศและระหว่างประเทศต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์เพื่อพัฒนาช่องทางการจำหน่ายและเพิ่มยอดขายแก่ผู้ประกอบการในจังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของณัฐณิศา โกกนุต และกิตติ แก้วเขียว (2562) และกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงสำรวจ มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริโภคทั้งเพศชายและเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษ จำนวน 38,818 คน (เทศบาลเมืองศรีสะเกษ, 2566)

กลุ่มเป้าหมาย หมายถึง บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ซึ่งประกอบด้วย

1) กลุ่มบุคคลให้ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านค้าไม้ดอกไม้ประดับในเขตเมืองศรีสะเกษ ที่มีเฉพาะหน้าร้าน จำนวน 5 คน และผู้ประกอบการที่ทั้งหน้าร้านและออนไลน์ จำนวน 5 คน ตัวแทนผู้ที่เคยใช้บริการซื้อไม้ดอกไม้ประดับในอำเภอเมืองศรีสะเกษทั้งออนไลน์และออฟไลน์ ซึ่งเป็นผู้ซื้อมาเพื่อเพาะจำหน่าย จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 20 คน

2) กลุ่มบุคคลให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่มย่อย ในประเด็นแนวทางการพัฒนาช่องทางการจำหน่าย และเพิ่มยอดขายแก่ผู้ประกอบการในอำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 15 คน ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านค้าไม้ดอกไม้ประดับในเขตเมืองศรีสะเกษที่มีเฉพาะหน้าร้าน จำนวน 3 คน และผู้ประกอบการที่ทั้งหน้าร้านและออนไลน์ จำนวน 3 คน ตัวแทนผู้ที่เคยใช้บริการซื้อไม้ดอกไม้ประดับในอำเภอเมืองศรีสะเกษทั้งออนไลน์และออฟไลน์ ซึ่งเป็นผู้ซื้อมาเพื่อเพาะจำหน่าย จำนวน 3 คน ตัวแทนผู้ประกอบการสวนไม้ดอกไม้ประดับ จำนวน 3 คน ตัวแทนหน่วยงานหอการค้าจังหวัด จำนวน 1 คน ตัวแทนหน่วยงานท้องถิ่น จำนวน 1 คน และตัวแทนหน่วยงานเกษตรอำเภอ จำนวน 1 คน

3) กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (accidental selection random sampling) ได้แก่ ประชาชนทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีพฤติกรรมเลือกซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์ ในอำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวนกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการใช้สูตรคำนวณของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่าง 396 คน โดยทำการเก็บกลุ่มตัวอย่างจริง 400 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพจากการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัย เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นประเด็นในการใช้สัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย ตอนที่ 1 พฤติกรรมการใช้งาน

ระบบออนไลน์ในการติดตามข้อมูลไม้ดอกไม้ประดับ ตอนที่ 2 การซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์ ตอนที่ 3 พัฒนาช่องทางการจำหน่ายและเพิ่มยอดขายแก่ผู้ประกอบการไม้ดอกไม้ประดับ และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องบันทึกเสียง อุปกรณ์บันทึกการสัมภาษณ์ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อให้สามารถชี้แจงข้อสงสัยกับผู้ให้สัมภาษณ์ได้ชัดเจน สำหรับเครื่องมือการประชุมสนทนากลุ่มย่อย ประเด็นแนวทางการพัฒนาช่องทางการจำหน่าย และเพิ่มยอดขายแก่ผู้ประกอบการในอำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ นอกจากนี้ เครื่องมือการวิจัยเชิงสำรวจ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยดำเนินการ คือ แบบสอบถาม มีลักษณะปลายปิด โดยแบ่งเป็นตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดระดับข้อมูลด้านพฤติกรรมการเข้าใช้งานระบบออนไลน์ ประเกอบด้วย ความถี่ในการเข้าใช้งานระบบออนไลน์ต่อสัปดาห์โดยเฉลี่ย ระยะเวลาที่เข้าใช้งานระบบออนไลน์โดยเฉลี่ยต่อวัน ช่วงเวลาที่ใช้งานระบบออนไลน์มากที่สุด จำนวนร้านไม้ดอกไม้ประดับที่ติดตามในระบบออนไลน์ ความถี่ในการสั่งซื้อไม้ดอกไม้ประดับในระบบออนไลน์ต่อปีโดยเฉลี่ย เหตุผลที่สั่งซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์ และมูลค่าของไม้ดอกไม้ประดับที่ซื้อโดยเฉลี่ยต่อครั้ง ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์ของประชากรในอำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาค้นคว้า เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก นำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและนำมาแก้ไขตามข้อเสนอของผู้ทรงคุณวุฒิให้ถูกต้อง นัดหมายในช่วงเวลาปกติกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสะดวกที่จะให้ข้อมูล โดยเก็บข้อมูลที่ร้านไม้ดอกไม้ประดับทั้งแบบออฟไลน์และออนไลน์ ผู้ที่เคยใช้บริการซื้อไม้ดอกไม้ประดับในอำเภอเมืองศรีสะเกษทั้งออนไลน์และออฟไลน์ซึ่งเป็นผู้ซื้อมาเพื่อเพาะจำหน่าย ตัวแทนผู้ประกอบการสวนไม้ดอกไม้ประดับ ตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.2 แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้ 1) ผู้วิจัยทำการขอหนังสือขออนุญาตในการแจกแบบสอบถามจากคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ถึงผู้ประกอบการร้านจำหน่ายดอกไม้ในเมืองศรีสะเกษ 2) ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตนำเสนอต่อประชาชน ซึ่งเป็นประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ 3) ทำการแจกแบบสอบถาม จำนวน 400 ฉบับ โดยการแจกจ่ายและเก็บคืนแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีพฤติกรรมเลือกซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์ ในอำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ ได้รับแบบสอบถามกลับคืนทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 100 4) ทำการเก็บแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างทำการตอบเรียบร้อยแล้ว และ 5) ตรวจความถูกต้องความครบถ้วนสมบูรณ์ แล้วไปวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์ของประชากรจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาช่องทางการจำหน่าย และเพิ่มยอดขายแก่ผู้ประกอบการในอำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีหลักการให้คะแนน ดังนี้ การวิเคราะห์ระดับความสำคัญ มีค่าคะแนนระดับ 5 หมายถึง มากที่สุด การวิเคราะห์ระดับความสำคัญ มีค่าคะแนนระดับ 4 หมายถึง มาก การวิเคราะห์ระดับความสำคัญ มีค่าคะแนนระดับ 3 หมายถึง ปานกลาง การวิเคราะห์ระดับความสำคัญ มีค่าคะแนนระดับ 2 หมายถึง น้อย และการวิเคราะห์ระดับความสำคัญ มีค่าคะแนนระดับ 1 หมายถึง น้อยที่สุด/ไม่มีผล โดยจัดระดับค่าเฉลี่ยออกเป็นช่วงดังนี้ คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง สำคัญมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง สำคัญมาก คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง สำคัญปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง สำคัญน้อย คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง สำคัญน้อยที่สุด และหลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา โดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์เพื่อพัฒนาช่องทางการจำหน่ายและเพิ่มยอดขายแก่ผู้ประกอบการในจังหวัดศรีสะเกษ ได้ผลการวิจัยดังนี้

1. พฤติกรรมการใช้งานระบบออนไลน์ในการติดตามข้อมูลไม้ดอกไม้ประดับจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ผู้บริโภคและผู้สนใจไม้ดอกไม้ประดับในจังหวัดศรีสะเกษ มีแนวโน้มใช้สื่อออนไลน์เพื่อเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า บริการ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับไม้ดอกไม้ประดับอย่างต่อเนื่อง จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า พฤติกรรมการใช้งานออนไลน์ของกลุ่มนี้มีลักษณะเด่นหลายประการ ประการแรก ผู้ใช้ส่วนใหญ่เข้าถึงข้อมูลผ่านแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียของร้านดอกไม้ โดยมักใช้แพลตฟอร์มเหล่านี้เพื่อติดตามโปรโมชัน รูปแบบสินค้าใหม่ และกิจกรรมพิเศษที่จัดโดยผู้ประกอบการ การติดตามนี้มักเกิดขึ้นในลักษณะการเลือกติดตามหลายร้านพร้อมกัน เพื่อเปรียบเทียบสินค้า ราคา และคุณภาพ ซึ่งสะท้อนถึงความสนใจที่หลากหลายและการคัดเลือกตามความพึงพอใจส่วนบุคคล ประการที่สอง ผู้ใช้ให้ความสำคัญกับ เนื้อหาเชิงภาพและวิดีโอ ของสินค้า เช่น รูปช่อดอกไม้ แคตตาล็อกออนไลน์ หรือคลิปแนะนำการจัดดอกไม้ เนื่องจากสามารถช่วยให้ผู้บริโภคประเมินคุณภาพ รูปทรง และความสวยงามของไม้ดอกไม้ประดับก่อนตัดสินใจซื้อ ซึ่งลักษณะนี้สอดคล้องกับแนวโน้มการซื้อสินค้าผ่านระบบออนไลน์ที่ผู้บริโภคมักต้องการรับรู้ประสบการณ์เชิงภาพอย่างชัดเจน ประการที่สาม พฤติกรรมของผู้ติดตามมักเกี่ยวข้องกับความคาดหวังด้านราคาและความคุ้มค่า กลุ่มผู้บริโภคมักเปรียบเทียบราคาสินค้าออนไลน์กับตลาดออฟไลน์ และมักมีความสนใจในสินค้าที่มีความหลากหลาย สวยงาม และราคาที่เข้าถึงได้ง่าย การติดตามข้อมูลออนไลน์จึงไม่เพียงแต่เพื่อความรู้หรือแรงบันดาลใจ แต่ยังมีบทบาทสำคัญต่อ การตัดสินใจซื้อ และเป็นเครื่องมือที่ผู้ประกอบการสามารถใช้พัฒนาช่องทางจำหน่ายและวางกลยุทธ์ด้านราคา ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงสำรวจที่พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่เลือกซื้อดอกไม้ทางออนไลน์ เนื่องจากราคาที่ถูกกว่าการซื้อหน้าร้าน

2. การซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์ พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่เปรียบเทียบราคาสินค้าออนไลน์กับตลาดออฟไลน์เพื่อหาความคุ้มค่า โดยมักเลือกซื้อจากร้านที่ให้ข้อมูลชัดเจนเกี่ยวกับราคา โปรโมชัน และค่าใช้จ่ายในการจัดส่ง นอกจากนี้พฤติกรรมการซื้อออนไลน์ยังได้รับอิทธิพลจากคุณภาพของเว็บไซต์และความน่าเชื่อถือของร้านค้า ผู้ซื้อมักคำนึงถึงความง่ายในการใช้งานเว็บไซต์ การแสดงรายละเอียดสินค้าอย่างครบถ้วน รวมถึงรีวิวและคะแนนความพึงพอใจจากผู้ซื้อก่อนหน้า

3. แนวทางการพัฒนาช่องทางการจำหน่าย และเพิ่มยอดขายแก่ผู้ประกอบการไม้ดอกไม้ประดับในอำเภอเมือง มีดังนี้

3.1 การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเข้าถึงลูกค้า การพัฒนาช่องทางการจำหน่ายและการเพิ่มยอดขายของผู้ประกอบการไม้ดอกไม้ประดับในอำเภอเมืองจังหวัดศรีสะเกษ เป็นประเด็นสำคัญที่สะท้อนถึงความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจในยุคดิจิทัล ผู้ประกอบการในพื้นที่มีแนวโน้มหันมาใช้ ช่องทางออนไลน์เป็นเครื่องมือหลัก เพื่อเข้าถึงกลุ่มลูกค้าที่กว้างขึ้น นอกจากการขายผ่านร้านค้าปลีกแล้ว การจัดจำหน่ายผ่าน แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียและ อีคอมเมิร์ซช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถนำเสนอสินค้าที่มีความหลากหลาย เช่น ช่อดอกไม้ประดิษฐ์ พืชฟอร์มสวย และสินค้าเฉพาะเทศกาลได้อย่างสะดวกและเข้าถึงผู้บริโภคได้ตรงกลุ่มเป้าหมาย

3.2 การออกแบบประสบการณ์การซื้อที่สะดวกและน่าเชื่อถือ การสร้าง ประสบการณ์การซื้อที่สะดวก รวดเร็วและน่าเชื่อถือ สำหรับลูกค้า เช่น การออกแบบเว็บไซต์หรือเพจร้านค้าให้ใช้งานง่าย การจัดหมวดหมู่สินค้าที่ชัดเจน พร้อมข้อมูลรายละเอียดของสินค้า รูปภาพและวิดีโอประกอบการตัดสินใจ รวมถึงการรับประกันคุณภาพและบริการหลังการขาย เช่น การจัดส่งตรงเวลา การแพ็คสินค้าอย่างปลอดภัย และการให้คำปรึกษาออนไลน์ ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยเพิ่ม ความพึงพอใจและความเชื่อมั่นของผู้บริโภค

3.3 การใช้กลยุทธ์การตลาดสร้างสรรค์ และการบูรณาการช่องทางออนไลน์และออฟไลน์อย่างเหมาะสม ผู้ประกอบการสามารถเพิ่มยอดขายผ่าน กลยุทธ์การตลาดเชิงสร้างสรรค์ เช่น การจัดโปรโมชันพิเศษช่วงเทศกาล การสร้างชุด

สินค้าพิเศษ หรือการร่วมกิจกรรมชุมชนและงานเทศกาลดอกไม้ เพื่อดึงดูดความสนใจของลูกค้า ทั้งยังสามารถใช้การสื่อสารแบบสองทางผ่านคอมเมนต์ รีวิว หรือแชตออนไลน์ เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับผู้ซื้อและกระตุ้นให้เกิดการซื้อซ้ำ อีกประเด็นสำคัญ คือ การบูรณาการช่องทางออนไลน์และออฟไลน์เข้าด้วยกัน ซึ่งช่วยให้ผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อสินค้าได้หลากหลายช่องทาง เช่น การสั่งซื้อออนไลน์แล้วรับสินค้าที่หน้าร้าน หรือการเข้าชมช่อดอกไม้จริงก่อนตัดสินใจซื้อผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ แนวทางนี้ไม่เพียงเพิ่มยอดขาย แต่ยังช่วยสร้างประสบการณ์การซื้อที่ดีและยกระดับภาพลักษณ์ของร้านค้า ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงสำรวจที่พบว่า พฤติกรรมประชากรที่ติดตามร้านดอกไม้ในระบบออนไลน์มากกว่า 10 ร้านค้า มีความสนใจในประเภทของไม้ดอกไม้ประดับที่มีความหลากหลาย ลักษณะรูปทรงที่สวยงาม และราคาถูกกว่าตลาดออฟไลน์ พฤติกรรมเหล่านี้มีผลต่อการซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์ ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาช่องทางการจำหน่ายและเพิ่มยอดขายแก่ผู้ประกอบการไม้ดอกไม้ประดับ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. พฤติกรรมการเข้าใช้งานระบบออนไลน์ ผลการวิจัยพบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเข้าใช้งานทุกวัน คิดเป็นร้อยละ 100 เมื่อพิจารณาระยะเวลาที่เข้าใช้งานระบบออนไลน์โดยเฉลี่ยต่อวัน พบว่า ระยะเวลามากที่สุดคือ 5-7 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 99.5 และใช้ระยะเวลามีค่าเท่ากัน 2 กลุ่ม คือ 3 – 5 ชั่วโมง และใช้ระยะเวลา 7 ชั่วโมงขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 0.3 ในส่วนของช่วงเวลาใดที่ใช้งานระบบออนไลน์มากที่สุด พบว่า เวลา 18.01 – 24.00 น. มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 99.3 และช่วงเวลา 12.01 – 18.00 น. คิดเป็นร้อยละ 0.8 ซึ่งส่วนใหญ่จำนวนร้านไม้ดอกไม้ประดับที่ติดตามในระบบออนไลน์พบว่า ได้ติดตามจำนวน 10 ร้านขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 100 โดยความถี่ในการสั่งซื้อไม้ดอกไม้ประดับในระบบออนไลน์ต่อปีโดยเฉลี่ย ส่วนใหญ่ คือ 10 ครั้งขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งเหตุผลที่สั่งซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์ ส่วนใหญ่มาจากชนิดของไม้ดอกไม้ประดับ ลักษณะรูปทรงที่สวยงาม และราคาถูกกว่าตลาดออฟไลน์ คิดเป็นร้อยละ 29.60 รองลงมาคือบริการการจัดส่ง คิดเป็นร้อยละ 11.0 และมอบให้โอกาสพิเศษ คิดเป็นร้อยละ 0.10 โดยมูลค่าของไม้ดอกไม้ประดับที่ซื้อโดยเฉลี่ยต่อครั้ง ส่วนใหญ่ คือ 100 – 1,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 100 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 พฤติกรรมการเข้าใช้งานระบบออนไลน์

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
ความถี่ในการเข้าใช้งานระบบออนไลน์ต่อสัปดาห์โดยเฉลี่ย		
ทุกวัน	400	100.0
ระยะเวลาที่เข้าใช้งานระบบออนไลน์โดยเฉลี่ยต่อวัน		
3-5 ชั่วโมง	1	0.3
5-7 ชั่วโมง	398	99.5
7 ชั่วโมงขึ้นไป	1	0.3
ช่วงเวลาที่ใช้งานระบบออนไลน์มากที่สุด		
12.01-18.00 น.	3	0.8
18.01-24.00 น.	397	99.3
จำนวนร้านไม้ดอกไม้ประดับที่ติดตามในระบบออนไลน์		
10 ร้านขึ้นไป	400	100.0
ความถี่ในการสั่งซื้อไม้ดอกไม้ประดับในระบบออนไลน์ต่อปีโดยเฉลี่ย		
10 ร้านขึ้นไป	400	100.0

ตารางที่ 1 พฤติกรรมการเข้าใช้งานระบบออนไลน์ (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
เหตุผลที่สั่งซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์		
ชนิดของไม้ดอกไม้ประดับ	400	29.60
ลักษณะรูปทรงที่สวยงาม	400	29.60
มอบให้โอกาสพิเศษ	1	0.10
บริการการจัดส่ง	149	11.00
การให้บริการ	1	0.10
ราคาถูกกว่าตลาดออฟไลน์	400	29.60
มูลค่าของไม้ดอกไม้ประดับที่ซื้อโดยเฉลี่ยต่อครั้ง		
100 - 1,000 บาท	400	100.0

2. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์ของประชากรในอำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ภาพรวมของปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.30, S.D. = 0.39) เมื่อพิจารณาข้อมูลปัจจัยอื่นๆ พบว่า ความปลอดภัยในการสั่งซื้อ อยู่ในระดับสูงที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00) รองลงมา คือ จำนวนคนที่ติดตามร้าน จำนวนการกดชอบ (Like) มีผลต่อการเลือกซื้อไม้ดอกไม้ประดับ ($\overline{X}$ = 4.41, S.D. = 0.49) ความถี่ในการลงข้อมูลหน้าเพจร้าน การแนะนำของเพื่อน ($\overline{X}$ = 4.33, S.D. = 0.47) การที่ดาราหรือคนดังมีไม้ดอกไม้ประดับชนิดนั้น ๆ ($\overline{X}$ = 3.84, S.D. = 0.37) และระดับน้อยที่สุด คือ ความสวยงามและเหมือนจริงของรูปถ่ายที่ใช้ความสวยงามและเหมือนจริงของรูปถ่ายที่ใช้ ($\overline{X}$ = 3.65, S.D. = 0.48) ตามลำดับ จากข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่าทุกปัจจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจไม้ดอกไม้ประดับได้ และสำคัญอย่างยิ่งที่ปัจจุบันผู้ประกอบการไม้ดอกไม้ประดับได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โรคระบาดโควิคสายพันธุ์ 2019 ต้องปิดหน้าร้านเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เป็นการเรียนรู้ ปรับตัว หรือพลิกวิกฤตให้เกิดโอกาสด้วยการพัฒนาช่องทางการจำหน่ายไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์ โดยข้อมูลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์ของประชากรในอำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์ของประชากรในอำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์	$\overline{X}$	S.D.	ความหมาย
1. จำนวนคนที่ติดตามร้าน	4.41	0.49	มากที่สุด
2. จำนวนการกดชอบ (Like) มีผลต่อการเลือกซื้อไม้ดอกไม้ประดับ	4.41	0.49	มากที่สุด
3. ความถี่ในการลงข้อมูลหน้าเพจร้าน	4.33	0.47	มากที่สุด
4. การแนะนำของเพื่อน	4.33	0.47	มากที่สุด
5. ความปลอดภัยในการสั่งซื้อ	5.00	0.00	มากที่สุด
6. การที่ดาราหรือคนดังมีไม้ดอกไม้ประดับชนิดนั้นๆ	3.84	0.37	มาก
7. ความรวดเร็วในการตอบกลับข้อมูลของลูกค้า	4.03	0.17	มาก
8. ความสวยงามและเหมือนจริงของรูปถ่ายที่ใช้	3.65	0.48	มาก
9. ความหลากหลายของไม้ดอกไม้ประดับให้เลือกในร้าน	4.42	0.49	มากที่สุด
10. เจ้าของร้านเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือมีความถนัดในการปลูกและดูแลไม้ดอกไม้ระดับโดยเฉพาะ	4.56	0.50	มากที่สุด
ภาพรวม	4.30	0.39	มากที่สุด

จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยสถิติ ANOVA พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์มีความแตกต่างอยู่ 4 ปัจจัย คือ 1) ด้านดาราหรือคนดังมีไม้ดอกไม้ประดับชนิดนั้น ๆ แตกต่างกันส่งผลต่อพฤติกรรมของประชาชนในการเลือกซื้อดอกไม้ออนไลน์ 2) ด้านความรวดเร็วในการตอบกลับข้อมูลของลูกค้าที่แตกต่างกันส่งผลต่อพฤติกรรมของประชาชนในการเลือกซื้อดอกไม้ออนไลน์ 3) ด้านความหลากหลายของไม้ดอกไม้ประดับให้เลือกในร้านที่แตกต่างกันส่งผลต่อพฤติกรรมของประชาชนในการเลือกซื้อดอกไม้ออนไลน์ และ 4) ด้านเจ้าของร้านเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือมีความถนัดในการปลูกและดูแลไม้ดอกไม้ประดับโดยเฉพาะที่แตกต่างกันส่งผลต่อพฤติกรรมของประชาชนในการเลือกซื้อดอกไม้ออนไลน์ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ข้อมูลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความแปรปรวนปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ปัจจัยด้านความหลากหลายของไม้ดอกไม้ประดับให้เลือกในร้าน					
ระหว่างกลุ่ม	0.613	1	0.613	2.549	0.111
ภายในกลุ่ม	95.777	398	0.241		
รวม	96.390	399			
ปัจจัยด้านความถี่ในการลงข้อมูลหน้าเพจร้าน					
ระหว่างกลุ่ม	0.613	1	0.613	2.549	0.111
ภายในกลุ่ม	95.777	398	0.241		
รวม	96.390	399			

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความแปรปรวนปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์ (ต่อ)

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ปัจจัยด้านการแนะนำของเพื่อน					
ระหว่างกลุ่ม	0.174	1	0.174	0.781	0.377
ภายในกลุ่ม	88.604	398	0.223		
รวม	88.778	399			
ปัจจัยด้านความปลอดภัยในการสั่งซื้อ					
ระหว่างกลุ่ม	0.000	1	0.000	-	-
ภายในกลุ่ม	0.000	398	0.000		
รวม	0.000	399			
ปัจจัยด้านการที่คนมีชื่อเสียงมีไม้ดอกไม้ประดับชนิดนั้นๆ					
ระหว่างกลุ่ม	1.153	1	1.153	8.612	0.004
ภายในกลุ่ม	53.285	398	0.134		
รวม	54.438	399			
ปัจจัยด้านความรวดเร็วในการตอบกลับข้อมูลของลูกค้า					
ระหว่างกลุ่ม	0.812	1	0.812	29.846	0.000
ภายในกลุ่ม	10.828	398	0.027		
รวม	11.640	399			
ปัจจัยด้านความสวยงามและเหมือนจริงของรูปถ่ายที่ใช้					
ระหว่างกลุ่ม	0.574	1	0.574	2.528	0.113
ภายในกลุ่ม	90.426	398	0.227		
รวม	91.000	399			
ปัจจัยด้านความหลากหลายของไม้ดอกไม้ประดับให้เลือกในร้าน					
ระหว่างกลุ่ม	1.117	1	1.117	4.623	0.032
ภายในกลุ่ม	96.160	398	0.242		
รวม	97.277	399			
ปัจจัยด้านเจ้าของร้านเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือมีความถนัดในการปลูกและดูแลไม้ดอกไม้ระดับโดยเฉพาะ					
ระหว่างกลุ่ม	1.430	1	1.430	5.846	0.016
ภายในกลุ่ม	97.360	398	0.245		
รวม	98.790	399			

การอภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ในครั้งนี้ผู้วิจัยขอยกประเด็นสำคัญมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์ของประชากรในอำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า พฤติกรรมการซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์ของประชากรในอำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

มีการปรับเปลี่ยนกิจวัตรประจำวันหรือการใช้ชีวิตประจำวันบนสังคมออนไลน์มากขึ้น ดังนั้นการศึกษาแนวโน้มความต้องการของธุรกิจดอกไม้ออนไลน์ควรมีนำกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์เข้ามาปรับใช้ในการดำเนินกิจการของร้าน ทั้งนี้ช่องทางการจำหน่ายไม้ดอกไม้ประดับมีการแข่งขันมากขึ้นเช่นกัน ผู้ประกอบการไม้ดอกไม้ประดับจึงต้องคำนึงถึงพฤติกรรมของประชากรในอำเภอเมืองศรีสะเกษที่เปลี่ยนไปในทิศทางใดมากที่สุด เพื่อหาแนวทางหรือกลยุทธในการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายให้ตรงต่อความต้องการของผู้บริโภค

นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์ โดยเฉพาะ ความแตกต่างของกลยุทธ์ที่ร้านนำมาปรับใช้ เช่น การใช้ภาพหรือกระแสด้านดาราหรือคนดังมีไม้ดอกไม้ประดับชนิดนั้น ๆ ด้านความรวดเร็วในการตอบกลับข้อมูลของลูกค้า ด้านความหลากหลายของไม้ดอกไม้ประดับให้เลือกในร้าน และด้านเจ้าของร้านเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือมีความถนัดในการปลูกและดูแลไม้ดอกไม้ประดับโดยเฉพาะ รวมถึงความรวดเร็วในการสื่อสารตอบกลับข้อมูลกับลูกค้าในด้านต่าง ๆ ที่ลูกค้าสนใจเหล่านี้ ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจในการซื้อสินค้าที่ร้านง่ายขึ้น และด้วยข้อมูลที่อยู่บนโลกออนไลน์มีจำนวนมากที่ผู้บริโภคสามารถหาได้ง่ายขึ้นจากระบบออนไลน์ ทำให้ผู้บริโภคสามารถใช้ประกอบการตัดสินใจและสามารถตัดสินใจสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของชิษณุพงศ์ สุกก่ำ (2560) กล่าวว่า ผู้บริโภคนิยมสั่งสินค้าออนไลน์เพิ่มขึ้น เนื่องจากหลายปัจจัยตั้งการเริ่มตั้งแต่การหาข้อมูลของสินค้าและร้านค้าออนไลน์ก่อนซื้อ สามารถนำข้อมูลร้านค้าในระบบออนไลน์มาเปรียบเทียบราคา อ่านรีวิวของลูกค้าคนอื่น การกดติดตาม กดชอบ (Like) แม้กระทั่งถ่ายรูปสินค้าขึ้นสื่อออนไลน์ของเว็บเพจร้านค้า หรือการส่งคำถามข้อคิดเห็นเพื่อขอความเห็นจากญาติหรือเพื่อนสนิทให้ช่วยในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่สนใจได้ง่ายขึ้น ปัจจัยเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้ประกอบการต้องศึกษาเรียนรู้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจำหน่ายไม้ดอกไม้ประดับ เมื่อพฤติกรรมของประชากรเปลี่ยนไปอยู่บนโลกออนไลน์ ผู้ประกอบการจำเป็นที่ต้องศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อไม้ดอกไม้ประดับของผู้บริโภค ทั้งนี้จากการวิเคราะห์พฤติกรรมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนั้น ผู้ประกอบการต้องมีความกระตือรือร้นในการรับข่าวสาร ข้อมูล สิ่งใหม่ หรือกระแสที่เกิดขึ้นในไม้ดอกไม้ประดับ เพื่อเป็นความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจไม้ดอกไม้ประดับที่ในปัจจุบันสามารถเป็นผู้จำหน่ายรายใหม่ได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของนิภาพร มีชำนาญ (2554) กล่าวว่า ช่องทางการจัดจำหน่ายของธุรกิจไม้ดอกไม้ประดับจำเป็นต้องมีกลยุทธ์การขายด้วยการขายออนไลน์จะส่งผลให้ยอดขายเพิ่มขึ้นจากการขายหน้าร้านปกติ ทั้งนี้ ยังลดต้นทุนจากการจ้างแรงงาน หรือลดต้นทุนการขายของร้าน และพบว่าในอนาคตแนวโน้มของพฤติกรรมการซื้อต้นไม้ช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคจะมีเพิ่มมากขึ้น

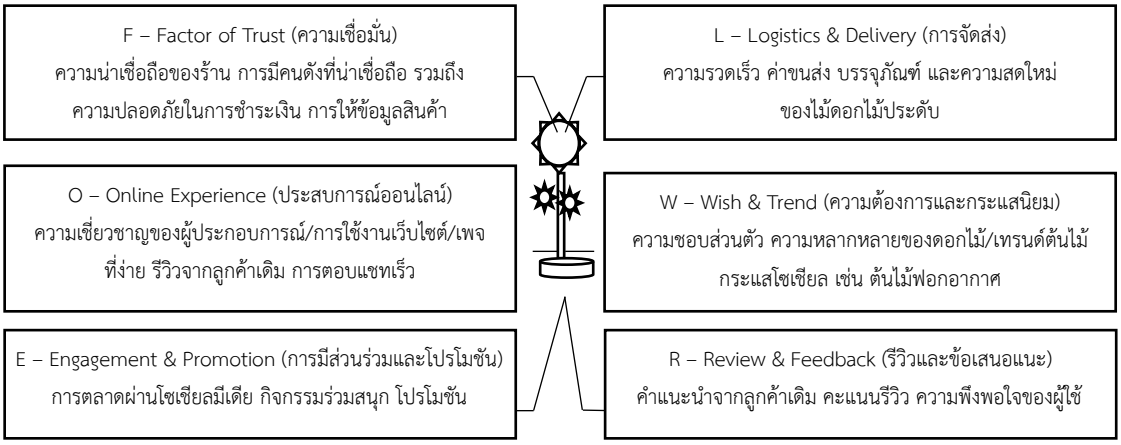
2. แนวทางการพัฒนาช่องทางการจำหน่าย และเพิ่มยอดขายแก่ผู้ประกอบการไม้ดอกไม้ประดับในอำเภอเมืองศรีสะเกษ พบว่า มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเข้าถึงลูกค้า การพัฒนาช่องทางการจำหน่ายและการเพิ่มยอดขายของผู้ประกอบการไม้ดอกไม้ประดับสะท้อนถึงความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจในยุคดิจิทัล ผู้ประกอบการในพื้นที่มีแนวโน้มหันมาใช้ช่องทางออนไลน์เป็นเครื่องมือหลัก เพื่อเข้าถึงกลุ่มลูกค้าที่กว้างขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lilavanichakul (2020) กล่าวว่า ประเทศไทยเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มตัว ภายใต้แนวนโยบาย Thailand 4.0 ซึ่งสนับสนุนให้ SMEs และเกษตรกรใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อขยายช่องทางจำหน่าย เทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยลดข้อจำกัดด้านการตลาดแบบดั้งเดิม และสร้างความใกล้ชิดระหว่างผู้ประกอบการและผู้บริโภค

ในส่วนของการออกแบบประสบการณ์การซื้อที่สะดวกและน่าเชื่อถือสำหรับลูกค้า พร้อมข้อมูลรายละเอียดของสินค้า รูปภาพและวิดีโอประกอบการตัดสินใจ รวมถึงการรับประกันคุณภาพและบริการหลังการขาย เป็นการสร้างความพึงพอใจและความเชื่อมั่นของผู้บริโภค สอดคล้องกับ McKnight et al. (2002) กล่าวว่า การสร้างความน่าเชื่อถือของระบบออนไลน์ ความปลอดภัย การใช้ระบบรีวิวจากผู้ใช้จริง และการมีช่องทางติดต่อที่ชัดเจน เช่น แชตออนไลน์หรือสายด่วนบริการลูกค้าช่วยเสริมสร้างความมั่นใจให้ลูกค้าและเป็นตัวแปรสำคัญในการตัดสินใจซื้อออนไลน์ และการใช้กลยุทธ์การตลาดสร้างสรรค์และการบูรณาการช่องทางออนไลน์และออฟไลน์อย่างเหมาะสม ผู้ประกอบการสามารถเพิ่มยอดขายผ่าน กลยุทธ์การตลาด

เชิงสร้างสรรค์ การร่วมกิจกรรมชุมชนและงานเทศกาลดอกไม้ เพื่อดึงดูดความสนใจของลูกค้า ทั้งยังสามารถใช้การสื่อสารแบบสองทางผ่านคอมเมนต์ รีวิว หรือแชตออนไลน์ เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับผู้ซื้อและกระตุ้นให้เกิดการซื้อซ้ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Verhoef et al. (2015) กล่าวว่า กลยุทธ์หลากหลายช่องทางสามารถเพิ่มความพึงพอใจและอัตราการซื้อซ้ำได้อย่างมีนัยสำคัญ

องค์ความรู้ใหม่

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์เพื่อพัฒนาช่องทางการจำหน่าย และเพิ่มยอดขายแก่ผู้ประกอบการในจังหวัดศรีสะเกษ สรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ คือ FLOWER โมเดล รายละเอียดดังภาพ

ภาพที่ 2 FLOWER โมเดล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จังหวัดศรีสะเกษควรมีการวางแผนเพื่อสร้างการแข่งขันธุรกิจไม้ดอกไม้ประดับ โดยการผลักดันให้ผู้ประกอบการปรับปรุงและพัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรม ให้ผู้ประกอบการได้ความรู้มากขึ้น

1.2 จังหวัดศรีสะเกษควรจัดตั้งหน่วยงานช่วยเหลือในการให้ข้อมูล หรือบริการ ด้านสายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ เช่น อบรม ให้ความรู้ แจกพันธุ์พืช เป็นต้น เพื่อพัฒนาสายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับให้กับผู้ประกอบการ

1.3 จังหวัดศรีสะเกษควรพัฒนาการขนส่งจากหน่วยงานรัฐบาลหรือรัฐวิสาหกิจ ส่งเสริมการขนส่งไม้ดอกไม้ประดับ เช่น ไปรษณีย์ไทยร่วมกับผู้ประกอบการไม้ดอกไม้ประดับ จัดโปรโมชันแบบส่งด่วนลด 50% เป็นต้น เพื่อช่วยส่งเสริมการจำหน่ายไม้ดอกไม้ประดับรูปแบบออนไลน์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักทุกอำเภอในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อจะได้ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อไม้ดอกไม้ประดับให้ครอบคลุมและละเอียดมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรขยายขอบเขตการวิจัยในการสอบถามผู้ประกอบการให้กว้างขึ้นในเชิงของพื้นที่ที่ทำการศึกษา โดยศึกษาในอำเภอที่มีร้านจำหน่ายไม้ดอกไม้ประดับจำนวนมาก

2.3 ควรศึกษาอุปสรรคในการจำหน่ายรูปแบบออนไลน์ หรือศึกษาปัญหาที่ผู้ประกอบการต้องลงทุนด้านเทคโนโลยีและแนวทางการแก้ไขอุปสรรคที่ผู้ประกอบการต้องวางแผนในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กาญจวรรณ เหมหงษา. (2558). *แผนธุรกิจ ร้านดอกไม้ออนไลน์ Give you by Khun Sup Khun N.* การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ชิษณุพงศ์ สุกก่ำ. (2560). *ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคใน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ณัฐณิศา โกกนุต และกิตติ แก้วเขียว. (2562). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการและปัจจัยทางจิตวิทยาที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อไม้ดอกไม้ประดับของลูกค้าในอำเภอเมือง จังหวัดชุมพร. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม*, 9(1), 118 -128.

นิภาพร มีชำนาญ. (2554). *กลยุทธ์ทางการตลาดของผู้ประกอบการไม้ดอกไม้ประดับ : กรณีศึกษา หมู่บ้านดงบัง อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี.* การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

พุฒิพงศ์ รอดเจริญ. (2558). *การศึกษากิจกรรมทางโลจิสติกส์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรไม้ดอกไม้ประดับประเภท โกสน.* การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

เทศบาลเมืองศรีสะเกษ. (2566). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566–2570) เทศบาลเมืองศรีสะเกษ*. งานวิเคราะห์นโยบายและแผน เทศบาลเมืองศรีสะเกษ.

วุฒิ สุขเจริญ. (2559). *พฤติกรรมผู้บริโภค* (พิมพ์ครั้งที่ 3). จี.พี.ไซเบอร์พริ้นท์.

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดศรีสะเกษ. (2566). *ข้อมูลเศรษฐกิจการค้าจังหวัดศรีสะเกษ ประจำเดือนธันวาคม 2566.* สำนักงานพาณิชย์จังหวัดศรีสะเกษ.

สุณิสา ตรงจิตร์. (2559). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านช่องทางตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Marketplace).* การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อปท.นิวส์. (2566). *เชิญเที่ยวชมสวนดอกไม้เมืองหนาวสวยงาม ใหญ่สุดของศรีสะเกษ รอง ผวจ.เปิดอย่างเป็นทางการ*. สืบค้น 21 สิงหาคม 2568 จาก https://www.opt-news.com/news/39424.

Kitchen, P.J., Brignell, J., Li, T., & Jones, G. (2004). The emergence of IMC: A theoretical perspective. *Journal of Advertising Research, 44*(1), 19 - 30.

Kotler, P. (2000). *Marketing management* (10th ed). Prentice Hall.

Kotler, P. (2003). *Marketing Management* (11th ed). Prentice-Hall.

Lilavanichakul, A. (2020). Development of agricultural e-commerce in Thailand. *FFTC Journal of Agricultural Policy, 1*(Special issue), 7-17.

McKnight, D. H., Choudhury, V., & Kacmar, C. (2002). Developing and validating trust measures for e-commerce: An integrative typology. *Information Systems Research, 13*(3), 334–359.

Tseng, K.-S., Lee, K.-W., & Wang, Y.-C. (2024). Analysis of consumer behavior in online flower shops: Study on involvement and influencing factors. *International Journal of Science, Engineering and Management, 11*(9), 44–52. https://ijsem.org/article/8%20September%202024%20IJSEM.pdf.

Verhoef, P. C., Kannan, P. K., & Inman, J. J. (2015). From multi-channel retailing to omni-channel retailing: Introduction to the special issue on multi-channel retailing. *Journal of Retailing, 91*(2), 174-181.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed). Harper & Row.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร

Factors affecting quality of life of Wanon Niwat District, Sakon Nakhon Province

สุดใจ ปุนหาวงค์[1*], ละมัย ร่มเย็น[2], สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง[3]

Sudjai Punhawong[1*], Lamai Romyen[2], Sanyasorn Swasthaisong[3]

[1]หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

[2,3]สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

[1]Master of Public Administration Program in Public Administration, Sakon Nakhon Rajabhat University

[2,3] Department of Public Administration, Faculty of Management Science, Sakon Nakhon Rajabhat University

[*]Corresponding author's e-mail: sudjai.pun@gmail.com[1*], lamairomyen@gmail.com[2], sanyasorn@snru.ac.th[3]

Received: October 27, 2025 Revised: November 07, 2025 Accepted: November 12, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร 2. เปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส เมื่อจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล 3. ศึกษาอิทธิผลของด้านการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส 4. ศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอวานรนิวาส จำนวน 399 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1. การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. คุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส แตกต่างกันตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และตำบลที่อาศัยอยู่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ยกเว้นคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านเพศ 3. การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงสามารถร่วมกันพยากรณ์ระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส ได้ร้อยละ 83.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยของตัวแปรการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยสูงที่สุด ได้แก่ การมีคุณธรรม รองลงมาคือ การมีความรู้ความเข้าใจ ความพอประมาณ และการเสริมสร้างความมีเหตุผลตามลำดับ ยกเว้นการร่วมสร้างภูมิคุ้มกัน 4. แนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในอำเภอวานรนิวาส ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาคนและโครงสร้างพื้นฐานแบบยั่งยืน ใช้ศูนย์ช่วยเหลือประชาชนประจำอำเภอ และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เป็นกลไกหลัก ส่งเสริมอาชีพ สุขภาพ การศึกษา ทักษะอาชีพ เทคโนโลยีดิจิทัล วัฒนธรรม และการรวมกลุ่มประชาชน ภายใต้หลัก PDCA และการมีส่วนร่วมของชุมชน

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต, การพัฒนาคุณภาพชีวิต, การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The purposes of the research included the following: 1. To study the level of living according to the sufficiency economy philosophy and the quality of life of people in Wanon Niiwat District, Sakon Nakhon Province. 2. To compare the quality of life of people in the Wanon Niiwat District, classified by personal characteristics. 3. To study the influence of living according to the sufficiency economy principles on the quality of life of people in Wanon Niiwat District. 4. To study the guidelines for developing the quality of life according to the sufficiency economy principles of people in Wanon Niiwat District. The sample consisted of 399 people residing in the Wanon Niiwat District. The stratified sampling method was used, using a questionnaire as the data collection tool. The statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, one-way analysis of variance, and multiple regression analysis. The research revealed these results: 1. The overall practice of living life according to the principles of sufficiency economy of the people in Wanon Niiwat District is at a high level. The overall quality of life of the people in Wanon Niiwat District was at a high level. 2. Quality of life of residents in Wanon Niiwat District, Sakon Nakhon province, differed significantly at the 0.01 level based on personal characteristics such as age, education level, occupation, average monthly income, and subdistrict of residence. The exception was gender. 3. The variables of living according to the sufficiency economy philosophy can jointly predict the quality of life of people in Wanon Niiwat District by 83.20 percent with statistical significance at the 0.01 level. When considering the sub-components of the variable of living according to the sufficiency economy philosophy, it was found that the variable with the highest regression coefficient was morality. Next were knowledge and understanding, moderation, and building rationality, respectively, except for building immunity. 4. Guidelines for improving the quality of life of people in Wanon Niiwat District are based on the principles of sufficiency economy, sustainable human and infrastructure development, and the use of district public assistance centers and village public health volunteers as the main mechanisms. Promote careers, health, education, vocational skills, digital technology, culture, and community integration under the PDCA principle and community participation.

Keywords: factors affecting quality of life, quality of life improvement, living according to the principles of sufficiency economy

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตมากขึ้น เพราะหากประชากรในประเทศมีคุณภาพชีวิตที่ดีก็จะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศให้ง่ายและรวดเร็วขึ้น ซึ่งคุณภาพชีวิตนั้น เป็นการรับรู้ถึงความพึงพอใจในการดำรงชีวิต การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีในด้านต่าง ๆ ที่ตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตและส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในทางที่ดี ได้แก่ ด้านสุขภาพกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นต้องไม่ก่อให้เกิดปัญหาต่อตนเองและสังคม ตลอดจนการรับรู้ความพึงพอใจและการรับรู้สภาวะทางด้านร่างกายจิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสภาพแวดล้อม ได้แก่ การมีสุขภาพดี ไม่มีความเจ็บป่วยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิต การได้รับความผ่อนคลายทางด้านจิตใจ การพึงพอใจในรายได้และการสนับสนุน ตลอดจนการรับรู้และพึงพอใจในสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนแบ่งออกเป็น 4 ด้าน (อนรรฆ อิสเฮาะ, 2562) ดังนี้ 1) คุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย เป็นการรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของประชาชนซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้ถึงพละกำลังในการดำเนินชีวิต การรับรู้ถึงความเป็นอิสระไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการเคลื่อนไหวของตนเป็นต้น 2) คุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจ เป็นการรับรู้สภาพทางจิตใจของประชาชน เช่น การรับรู้ความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ การตัดสินใจและความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของตน รับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับความเศร้าหรือกังวล เป็นต้น 3) คุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นการรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของประชาชนกับบุคคลอื่นการรับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคมหรือการรับรู้ได้ว่าตนเป็นผู้ช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย 4) คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน เช่น การรับรู้ว่าตนมีชีวิตอยู่อย่างอิสระไม่ถูกกักขังมีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต การรับรู้ได้ว่าได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีปราศจากมลพิษต่าง ๆ เป็นต้น

วิกฤตเศรษฐกิจที่ผ่านมาถือเป็นบทเรียนที่สำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาที่ไม่สมดุลและขาดเสถียรภาพ ซึ่งเกิดผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในวงกว้าง ส่วนหนึ่งนั้นเป็นผลมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่คำนึงถึงระดับความเหมาะสมของศักยภาพ และภูมิสังคม จนกระทั่งความพร้อมทางด้านทรัพยากรมนุษย์และระบบการพึ่งพิงความรู้และเงินทุนหรือตลาดจากภายนอกประเทศเข้ามาแทนที่การสร้างความเข้มแข็งของโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศให้เกิดความมั่นคงและเข้มแข็ง หรือการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีเพื่อให้มีความพร้อมรับความเสี่ยงจากความผันผวนที่เกิดขึ้นจากภายในและภายนอกประเทศ พร้อมกันนี้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ถูกทับถมกันมาอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมได้ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการกระจายทุน กระจายความเจริญและกระจายรายได้ระหว่างกลุ่มคนและเชิงพื้นที่เกิดปัญหาทางสังคม ความย่อหย่อนทางศีลธรรม ความเสื่อมสลายของวัฒนธรรมที่ดีของสังคมไทย ตลอดจนความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แนวทางในการแก้ปัญหาความยากจนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความกินดีอยู่ดีบนพื้นฐานแห่งความพอเพียงตามความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนที่มีอยู่ เมื่อประชาชนโดยส่วนใหญ่ซึ่งเป็นฐานล่างของประเทศมีความพออยู่พอกินแล้ว ก็จะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับฐานเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้ การที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ด้วยตัวเองโดยไม่เดือดร้อน ต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน โดยการตั้งตัวให้มีความพอมี พอกิน พอใช้ ไม่มุ่งหวังเพียงแต่ความเจริญ เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจสูงขึ้นไปตามลำดับ โดยการหันกลับมายึดหลักทางสายกลางในการดำเนินชีวิตในการพึ่งตนเองทั้ง 5 ประการ ได้แก่ 1) พึ่งตนเองทางด้านจิตใจ คนที่มีความสมบูรณ์พร้อมต้องมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกว่าตนเองสามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้นจึงต้องสร้างพลังผลักดันให้มีภาวะจิตใจที่ฮึกเหิม ใช้ชีวิตด้วยความสุจริต แม้ว่าบางทีอาจไม่ได้รับความสำเร็จก็ตาม ไม่ท้อแท้กับปัญหาที่เกิดขึ้นใช้ความพยายามในการดำเนินชีวิตให้มาก 2) พึ่งตนเองทางสังคม คือ การเสริมสร้างให้แต่ละชุมชนในท้องถิ่นได้ร่วมมือให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นำความรู้

ที่ได้รับมาถ่ายทอดและเผยแพร่เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน 3) พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ คือ การส่งเสริมให้มีการนำเอาศักยภาพของคนในท้องถิ่นที่สามารถเสาะแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติหรือวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้นมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะส่งผลดีในการพัฒนาประเทศเช่นเดียวกับหลายประเทศที่นำมาใช้ในการพัฒนา 4) พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยีควรส่งเสริมให้มีการค้นคว้าทดลอง ทดสอบเพื่อให้ได้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้และมีความสอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและสังคมไทยและนำมาปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม 5) พึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ คือ สามารถดำรงตนอยู่ได้ในระดับเบื้องต้น กล่าวคือ แม้ไม่มีเงินก็ยังมีข้าว ปลา อาหาร ผักผลไม้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อใช้ในการยังชีพ และสามารถนำไปสู่การพัฒนาในระดับประเทศซึ่งเป็นการพัฒนาในระดับที่สูงขึ้นด้วยการพัฒนาในลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียงนี้จึงเป็นการใช้คนเป็นเป้าหมายและเน้นการพัฒนาแบบองค์รวม หรือการพัฒนาแบบบูรณาการ ทั้งด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เป็นต้น เพื่อก้าวสู่เป้าหมายของความพอเพียง

ในพื้นที่อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก มีสภาพความเป็นอยู่ในชุมชน มีความสมัครสมานสามัคคี การดำเนินชีวิตเน้นการพึ่งพาตนเอง ประชาชนส่วนใหญ่ปลูกผักไว้บริโภคในครัวเรือนทั้งผักพื้นบ้านและผักที่มีความต้องการของตลาด อาทิ คะน้า กวางตุ้ง ผักกาด ถั่วฝักยาว ผักบุ้ง มีความสนใจและดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีปราชญ์ชาวบ้านด้านเศรษฐกิจพอเพียงเป็นต้นแบบและคอยให้คำแนะนำปรึกษา ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเลี้ยงชีพและการประกอบอาชีพ และสามารถส่งเสริมให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบของการดำเนินการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลคูสะคาม จากแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่ การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตถือเป็นแนวทางในการใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และผลการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ได้แก่ ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยด้านการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีความแตกต่างกันไปในบริบทพื้นที่ที่ทำการศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เพื่อศึกษาว่าประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับใด มีการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับใด ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล และปัจจัยด้านการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร หรือไม่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร ได้อย่างชัดเจน และเร่งหาแนวทางในการพัฒนาหรือยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนให้ดีขึ้นและมีความเหมาะสมในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร ตามคุณลักษณะส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาอิทธิผลของด้านการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร
4. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร

การทบทวนวรรณกรรม

องค์ประกอบของเศรษฐกิจพอพียง

กรอบแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะและ 2 เงื่อนไข คือ

1. คุณลักษณะของความพอเพียง จะต้องประกอบไปด้วย 3 คุณลักษณะพร้อม ๆ กันดังนี้

1.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น

1.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึง ถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

1.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

2. เงื่อนไข มี 2 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม

2.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

2.2 เงื่อนไขคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต อดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภไม่ตระหนี่ผลที่เกิดจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

ตัวชี้วัดในการวัดคุณภาพชีวิต

ขณะที่องค์การอนามัยโลก (WHO) (The WHOQOL Group, 1995 อ้างถึงใน ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต และคณะ, 2556) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมวัฒนธรรม และค่านิยม ในเวลานั้น ๆ และมีความสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมาย ความคาดหวัง และมาตรฐานที่แต่ละคนกำหนดขึ้น ซึ่งประกอบด้วย 4 มิติ ดังนี้

1. มิติด้านสุขภาพกาย (physical)
2. มิติด้านสุขภาพจิต (psychological)
3. มิติด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (social relationships)
4. มิติด้านสภาพแวดล้อม (environmental)

จากเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตชุดย่อขององค์การอนามัยโลก ฉบับภาษาอังกฤษ ได้มีการแปลและพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตชุดย่อฉบับภาษาไทย แบ่งการประเมินออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านร่างกาย คือ การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคล ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ถึงความรู้สึกสุขสบาย ไม่มีความเจ็บปวดการรับรู้ถึงความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดทางร่างกายได้ การรับรู้ถึงพละกำลังในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้เรื่องการนอนหลับและพักผ่อน รวมทั้งการรับรู้เรื่องการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งการรับรู้เหล่านี้มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

2. ด้านจิตใจ คือ การรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ การตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้ เรื่องราวต่าง ๆ ของตน และการรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับความเศร้าหรือกังวล เป็นต้น

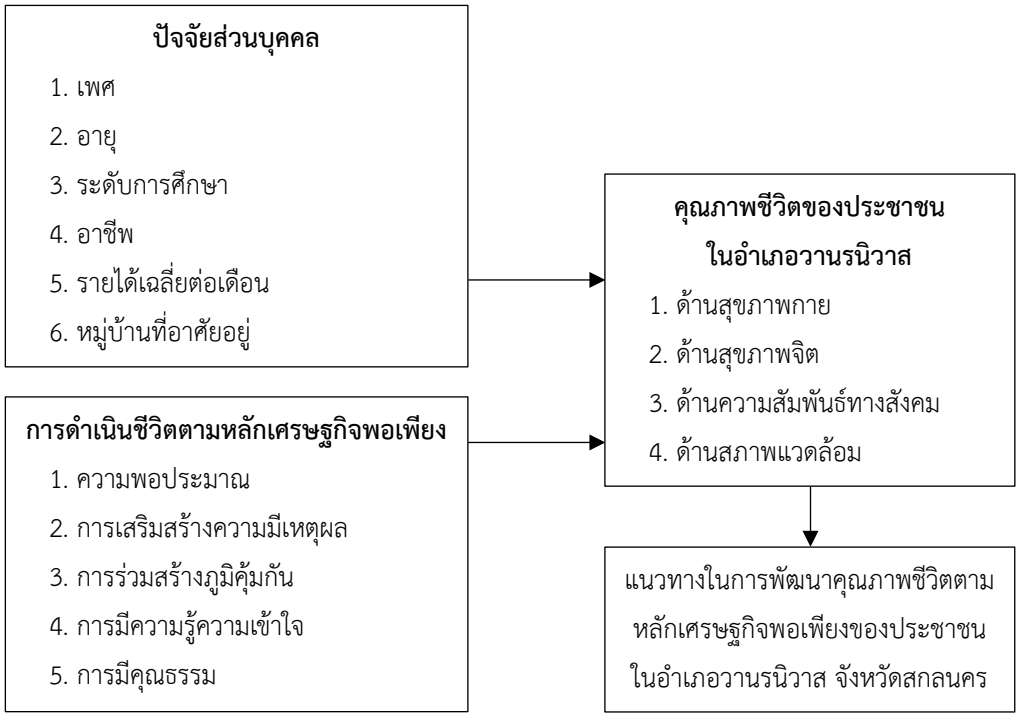
3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าตนได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ทางเพศหรือการมีเพศสัมพันธ์

4. ด้านสภาพแวดล้อม คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าตนมีชีวิตอยู่อย่างมีอิสระ มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต การรับรู้ได้ว่าอยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่าง ๆ การคมนาคมที่สะดวก มีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่าตนมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสารหรือฝึกฝนต่าง ๆ การรับรู้ว่าตนได้มีกิจกรรมสันทนาการและมีกิจกรรมในเวลาว่างสรุปได้ว่าคุณภาพชีวิตมีความสำคัญทั้งต่อบุคคลและสังคม คุณภาพชีวิตที่ดีเป็นสิ่งที่มนุษย์กำหนดขึ้น บุคคลและครอบครัวที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีย่อมมีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านการศึกษา อาชีพ รายได้ สุขภาพอนามัย เป็นต้น

สรุป ผู้วิจัยได้นำ 1) กรอบแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย 3 คุณลักษณะและ 2 เงื่อนไข มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร 2) องค์ประกอบคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย รายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร จำนวน 126,287 คน (ข้อมูลจากที่ว่าการอำเภอวานรนิวาส)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร จำนวน 399 คน การหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคำนวณจากสูตรของ Yamane (1973) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 หรือยอมให้มีความคลาดเคลื่อนได้ร้อยละ 5 แล้วจะทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจรายการ (check list)

ตอนที่ 2 การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนค แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 คุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (open-ended form)

การสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ โดยทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร นิยามศัพท์เฉพาะ และงานวิจัยเกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางในการกำหนดรูปแบบของแบบสอบถามและข้อคำถาม จากนั้นนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจแก้ไขเนื้อหาและความถูกต้อง จากนั้นทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่าความเที่ยงตรงทำการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (tryout) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าอำนาจจำแนก (discrimination power) โดยใช้วิธีการหาค่าสหสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวม (item total correlation) คิดข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.361 ขึ้นไป แล้วหาค่าความเชื่อมั่นโดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ไว้ที่ 0.70

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ถึงกำนันทุกตำบลในเขตอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร จำนวน 399 คน

3.2 ส่งแบบสอบถามให้ผู้ที่เกี่ยวข้องพร้อมชี้แจงรายละเอียด ความมุ่งหมายของการออกแบบสอบถามนี้ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันในการตอบแบบสอบถาม

3.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองและการลงพื้นที่จริง เพื่อนำแบบสอบถามไปแจกแก่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 399 คน ในตำบลต่าง ๆ ในเขตพื้นที่อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดความมุ่งหมายของการออกแบบสอบถาม

3.4 ตรวจสอบความถูกต้องความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อนำแบบสอบถามไปประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถาม แล้วลงรหัส (coding form) เสร็จแล้ว ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล ตามแบบสอบถาม ตอนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การแจกแจงความถี่ (frequency distribution) และค่าร้อยละ (percentage)

4.2 การวิเคราะห์ระดับ 1) การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร และ 2) คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร ใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร แตกต่างกันตามคุณลักษณะส่วนบุคคล ผู้วิจัยใช้สถิติ t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 กรณีที่ตัวแปรอิสระมี 2 กลุ่ม และใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) ในกรณีที่ตัวแปรอิสระมีมากกว่า 2 กลุ่ม เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe’ s test)

4.4 การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยในเบื้องต้นจะทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรในตัวแบบที่ใช้ในการศึกษาเพื่อป้องกันการเกิด Multicollinearity ผู้วิจัยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient)

4.5 การศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยจะหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร โดยการสัมภาษณ์ (interview) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน จากแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมา โดยเมื่อได้รับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จัดกลุ่มประเด็นนำเสนอเชิงพรรณนาอ้างอิงคำพูดบุคคล เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร ต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร

ด้านที่	การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	$\overline{X}$	S.D.	ความหมาย
1	ความพอประมาณ	3.75	0.58	มาก
2	การเสริมสร้างความมีเหตุผล	3.58	0.50	มาก
3	การร่วมสร้างภูมิคุ้มกัน	3.44	0.56	ปานกลาง
4	การมีความรู้ความเข้าใจ	3.42	0.70	ปานกลาง
5	การมีคุณธรรม	3.51	0.78	มาก
	ภาพรวม	3.55	0.44	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.55) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านความพอประมาณ ($\overline{X}$ = 3.75) รองลงมาคือ ด้านการเสริมสร้างความมีเหตุผล ($\overline{X}$ = 3.58) ด้านการมีคุณธรรม ($\overline{X}$ = 3.51) ด้านการร่วมสร้างภูมิคุ้มกัน ($\overline{X}$ = 3.44) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีความรู้ความเข้าใจ ($\overline{X}$ = 3.42)

2. ผลการวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร

ด้านที่	คุณภาพชีวิต	$\overline{X}$	S.D.	ความหมาย
1	ด้านสุขภาพกาย	3.53	0.73	มาก
2	ด้านสุขภาพจิต	3.27	0.76	ปานกลาง
3	ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	3.42	0.83	ปานกลาง
4	ด้านสภาพแวดล้อม	3.86	0.51	มาก
	ภาพรวม	3.52	0.58	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า คุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.52) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อม ($\overline{X}$ = 3.86) รองลงมาคือ ด้านสุขภาพกาย ($\overline{X}$ = 3.53) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ($\overline{X}$ = 3.42) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านสุขภาพจิต ($\overline{X}$ = 3.27)

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร ตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านเพศ

	คุณภาพชีวิต	$\overline{X}$		t	Sig.
		ชาย (221 คน)	หญิง (178 คน)		
1	ด้านสุขภาพกาย	3.51	3.55	-0.630	0.529
2	ด้านสุขภาพจิต	3.26	3.28	-0.302	0.763
3	ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	3.45	3.39	0.765	0.445
4	ด้านสภาพแวดล้อม	3.86	3.87	-0.309	0.758
	ภาพรวม	3.51	3.53	-0.285	0.776

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านเพศ โดยใช้ค่า t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า คุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร ทั้งโดยภาพรวม และรายได้ในทุกด้านไม่มีความแตกต่างกัน

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร ตามคุณลักษณะส่วนบุคคล

คุณลักษณะส่วนบุคคล	แหล่งความแปรปรวน	F	df	MS	F	Sig.
อายุ	ระหว่างกลุ่ม	0.034	2	0.017	0.082	0.921
	ภายในกลุ่ม	80.490	387	0.208		
	รวม	80.524	389			
ระดับการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	0.622	2	0.311	1.506	0.223
	ภายในกลุ่ม	79.902	387	0.206		
	รวม	80.524	389			
อาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	0.461	4	0.115	0.555	0.696
	ภายในกลุ่ม	80.062	385	0.208		
	รวม	80.524	389			
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ระหว่างกลุ่ม	0.524	4	0.131	0.630	0.641
	ภายในกลุ่ม	80.000	385	0.208		
	รวม	80.524	389			
ตำบลที่อาศัยอยู่	ระหว่างกลุ่ม	0.399	3	0.133	0.640	0.590
	ภายในกลุ่ม	80.125	386	0.208		
	รวม	80.524	389			

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่า คุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และตำบลที่อาศัยอยู่ จึงยอมรับสมมติฐาน

4. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร แสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร

ตัวแปรพยากรณ์	B	Std. error	β	t	P-value	Collinearity	
						Tolerance	VIF
(Constant)	0.275	0.108		2.552	0.011		
ความพอประมาณ	0.124	0.033	0.123	3.717	0.000**	0.389	2.571
การเสริมสร้างความมีเหตุผล	0.090	0.030	0.076	3.013	0.003**	0.664	1.507
การร่วมสร้างภูมิคุ้มกัน	0.019	0.026	0.018	0.755	0.450	0.725	1.379
การมีความรู้ความเข้าใจ	0.309	0.028	0.372	11.240	0.000**	0.389	2.571
การมีคุณธรรม	0.381	0.020	0.506	19.053	0.000**	0.605	1.653
$R = 912$, $R^2 = 0.832$, Adj. $R^2 = 0.830$, $F = 389.576$, Sig. = 0.000**							

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 5 พบว่า ตัวแปรการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงสามารถร่วมกันพยากรณ์ระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร ได้ร้อยละ 83.20 ($R^2 = 0.832$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยของตัวแปรการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยสูงที่สุด ได้แก่ การมีคุณธรรม ($\beta = 0.506$) รองลงมาคือ การมีความรู้ความเข้าใจ ($\beta = 0.372$) ความพอประมาณ ($\beta = 0.123$) และการเสริมสร้างความมีเหตุผล ($\beta = 0.076$) ตามลำดับ ยกเว้นการร่วมสร้างภูมิคุ้มกัน

5. ผลการศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร สามารถสรุปผลได้ดังนี้

5.1 แนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร คือ การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียงผ่านการศึกษา อบรม และเวทีเรียนรู้ในครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษา เพื่อให้ประชาชนดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ทั้งด้านการใช้จ่าย การทำบัญชีครัวเรือน การประกอบอาชีพสุจริต และการพัฒนาทักษะท้องถิ่น เช่น เกษตรอินทรีย์ ปลูกพืชผัก และแปรรูปผลิตภัณฑ์ พร้อมส่งเสริมการรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ และกลุ่มการผลิต เพื่อเสริมการพึ่งพาตนเองและสร้างเศรษฐกิจหมุนเวียน โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนการวางแผน ทรัพยากร และประสานงานกับทุกภาคส่วนเพื่อความยั่งยืน

5.2 แนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร คือ การพัฒนาคนแบบองค์รวมควบคู่กับการสร้างระบบและโครงสร้างพื้นฐานที่มั่นคง โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงและความร่วมมือทุกภาคส่วน ใช้ศูนย์ช่วยเหลือประชาชนประจำอำเภอ (คชอ.) เป็นกลไกหลัก ส่งเสริมอาชีพท้องถิ่น เกษตรยั่งยืน การแปรรูปผลิตภัณฑ์ วิสาหกิจชุมชน และการทำบัญชีครัวเรือน พัฒนาการเข้าถึงบริการสาธารณสุขโดยมี อสม. เป็นกำลังสำคัญ พร้อมดูแลสุขภาพจิตด้วยหลักธรรมและการฝึกสติ สนับสนุนการเรียนรู้และพัฒนาทักษะอาชีพ เทคโนโลยีดิจิทัล และการพึ่งพาตนเองตั้งแต่เยาวชน รวมทั้งส่งเสริมการรวมกลุ่มและสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น กระบวนการทั้งหมดดำเนินตามวงจรคุณภาพ (PDCA) โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การอภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร พบว่า คุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านสุขภาพกายมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านสุขภาพจิต มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของวาสนา พิทักษ์ธรรม (2564) ได้ศึกษาการดำเนินชีวิตและคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนองค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนองค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของศุทธา แสนกิจตะ (2563) ได้ทำการศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลชัยพฤกษ์ ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลชัยพฤกษ์ มีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของอนรรฆ อิสเฮาะ (2562) ได้ทำการศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะกอม อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะกอมอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับดี

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า คุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส แตกต่างกันตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และตำบลที่อาศัยอยู่ จึงยอมรับสมมติฐาน ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เป็นเพราะว่าอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนครมีประชากรหลากหลายด้านอายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และที่อยู่อาศัย อายุส่งผลต่อสุขภาพ รายได้ และการเข้าถึงบริการ คนหนุ่มสาวมีแรงกายและโอกาสทำงานมากกว่าผู้สูงอายุซึ่งบางรายไม่มีรายได้และขาดการดูแล การศึกษาสูงช่วยให้เข้าถึงอาชีพมั่นคง รายได้ดี และข้อมูลสิทธิประโยชน์ ขณะที่การศึกษาต่ำจำกัดโอกาสอาชีพมั่นคงเช่นข้าราชการมีสวัสดิการดีกว่าอาชีพอิสระที่รายได้ไม่แน่นอน รายได้สูงเอื้อต่อการเลือกที่อยู่อาศัย การรักษาพยาบาลและการศึกษา ส่วนรายได้ต่ำจำกัดคุณภาพชีวิต อีกทั้งตำบลใกล้ศูนย์อำเภอมีโครงสร้างพื้นฐานและบริการภาครัฐดีกว่าตำบลห่างไกลที่ยังขาดการพัฒนา ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของอนรรฆ อิสเฮาะ (2562) พบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพสมรส ระดับ การศึกษา และรายได้ต่อเดือน แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่ประชาชนที่มี เพศ แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของอัสมะ สะมะแอและคณะ (2566) ได้ทำการศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนในตำบลเฉลิม อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา และสมาชิกในครอบครัว ที่แตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาชาญชัย ฐิตเมธี (หนูทอง) (2561) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาชุมชนวัดไตรรัตนารามเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ผลการวิเคราะห์อิทธิผลของด้านการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร พบว่า การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีคุณธรรม การมีความรู้ความเข้าใจ ความพอประมาณ และการเสริมสร้างความมีเหตุผล สามารถร่วมกันพยากรณ์ระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร ได้ร้อยละ 83.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ยกเว้นการร่วมสร้างภูมิคุ้มกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของวาสนา พิทักษ์ธรรม (2564) พบว่า เงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับมาก ทั้งด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล และด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี และสอดคล้องกับ

งานวิจัยของดวงใจ วงศ์เกย และวัลลี พุทโสม (2565) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณภาพชีวิตกับความพึงพอใจในชีวิตและความอยู่ดีมีสุขระยะยาวของประชาชนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ผลการวิจัยพบว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีอิทธิพลทางตรงต่อความอยู่ดีมีสุขระยะยาว คุณภาพชีวิตมีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจในชีวิตและความอยู่ดีมีสุขระยะยาว และความพึงพอใจในชีวิตมีอิทธิพลทางตรงต่อความอยู่ดีมีสุขระยะยาว

ส่วนการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงด้านการร่วมสร้างภูมิคุ้มกัน ไม่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเกิดจากหลายปัจจัย ได้แก่ ประชาชนขาดความเข้าใจและไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกันในชีวิต ซึ่งหมายถึงการเตรียมรับความเปลี่ยนแปลงหรือความเสี่ยง เช่น การเก็บออม การมีรายได้หลายทาง หรือการวางแผนระยะยาว เมื่อขาดความรู้และการตระหนักก็ไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งสภาพเศรษฐกิจและสังคมยังไม่เอื้อต่อการสร้างภูมิคุ้มกัน หลายพื้นที่มีรายได้ไม่มั่นคงหรือยากจน ทำให้ยากต่อการออมและวางแผน ชุมชนยังพึ่งพาความช่วยเหลือจากภาครัฐหรือองค์กรต่าง ๆ มากกว่าการพึ่งพาตนเอง ส่งผลให้ขาดการพัฒนาความสามารถรับมือปัญหา และแม้จะมีการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง แต่การปฏิบัติและติดตามผลยังไม่ทั่วถึง ทำให้หลักการนี้ไม่ส่งผลชัดเจนต่อคุณภาพชีวิต

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้คือ

1. ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า คุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร ถูกกำหนดโดยปัจจัยเชิงโครงสร้างและปัจเจกบุคคลหลายด้าน ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และตำบลที่อาศัยอยู่ขณะเดียวกัน เพศไม่ได้เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำ การพัฒนาคุณภาพชีวิตในพื้นที่ควรมุ่งเน้นการลดช่องว่างด้านอายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และโครงสร้างพื้นที่ มากกว่าการมุ่งจำแนกเพศ เพื่อให้การวางนโยบายและการจัดสรรทรัพยากรตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้อย่างตรงจุดและเป็นธรรม

2. การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ในด้าน การมีคุณธรรม ความรู้ความเข้าใจ ความพอประมาณ และการเสริมสร้างความมีเหตุผล มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร ขณะที่การร่วมสร้างภูมิคุ้มกัน กลับไม่ส่งผลชัดเจนต่อคุณภาพชีวิต ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตในพื้นที่ควรมุ่ง เสริมสร้างคุณธรรม ความรู้ความพอประมาณ และการคิดอย่างมีเหตุผล เป็นลำดับแรก พร้อมทั้งวางกลยุทธ์สนับสนุนให้ประชาชนเข้าใจและปฏิบัติด้านการสร้างภูมิคุ้มกันได้มากขึ้นในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส ด้านการมีความรู้ความเข้าใจ โดยการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ บูรณาการความร่วมมือจากภาครัฐและท้องถิ่นให้หมู่บ้าน/ชุมชนมีการดึงคนที่มีความสามารถทั้งนอกหมู่บ้านและในหมู่บ้านมาช่วยพัฒนาชุมชน ด้านการร่วมสร้างภูมิคุ้มกันโดยการปลูกฝังและรณรงค์การใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ เพื่อให้ประชาชนมีการออมเพื่อสะสมทรัพย์ไว้ใช้เมื่อยามจำเป็นและมีการทำบัญชีครัวเรือนเพื่อช่วยทำให้เกิดการวางแผนการใช้เงินในครอบครัว

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส ด้านสุขภาพจิตโดยการจัดกิจกรรม เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ให้ประชาชนสามารถการจัดการกับความเศร้า หรือกังวลได้ ปลูกฝังความเชื่อทางด้านศาสนา การให้ความหมายของชีวิต และความเชื่ออื่น ๆ ที่มีผลในทางที่ดีต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการเอาชนะ

อุปสรรค เพื่อให้ประชาชนมีความมั่นใจในตนเอง และมีภาพลักษณ์ที่ดีในชุมชน และด้านความสัมพันธ์ทางสังคม โดยการส่งเสริมให้หมู่บ้านชุมชนทุกแห่ง จัดกิจกรรมในชุมชน เพื่อสร้างความสามัคคี และความสัมพันธ์ที่ดีของประชาชนในชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากชุมชน และรู้จักการให้ความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นอยู่เสมอ

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาการคุณภาพชีวิตประชาชนประชาชนที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ประชาชนที่มีการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกร และประกอบอาชีพอื่น ๆ และประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลวานรนิวาสเนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนกลุ่มดังกล่าวมีคุณภาพชีวิตต่ำกว่าประชาชนกลุ่มอื่น ๆ

1.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรใช้รูปแบบการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร โดยมุ่งเน้นการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมีคุณธรรม ด้านการมีความรู้ความเข้าใจ ด้านความพอประมาณ และด้านการเสริมสร้างความมีเหตุผลตามลำดับ โดยควรเน้นการปลูกฝังคุณธรรมผ่านกิจกรรมชุมชน การให้ความรู้ที่เข้าใจง่ายและนำไปใช้ได้จริง ส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ และสนับสนุนการคิดอย่างมีเหตุผลผ่านการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูลและหลักวิชาการ

1.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร โดยการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจผ่านการศึกษาและอบรมในทุกระดับ ส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ทั้งด้านการเงิน อาชีพ และการดำรงชีวิตตามบริบทท้องถิ่น พร้อมสนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพและบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบูรณาการความร่วมมือเพื่อความยั่งยืนของชุมชน

1.6 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส โดยการมุ่งพัฒนาคนแบบองค์รวม ควบคู่กับระบบพื้นฐานที่ยั่งยืน โดยใช้ คชอ. และ อสม. เป็นกลไกหลัก ส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นเกษตรยั่งยืน การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การทำบัญชีครัวเรือน พัฒนาทักษะอาชีพ สุขภาพกายใจ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผ่านความร่วมมือทุกภาคส่วนภายใต้หลัก PDCA และการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับวิถีชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยวิจัยเรื่องดังกล่าว โดยทำการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภออื่น ๆ ของจังหวัดสกลนคร เพื่อที่จะได้ทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในแต่ละอำเภอ

2.2 ควรมีการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร

2.3 ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เช่น ประสิทธิผลการให้บริการสาธารณะ การจัดสวัสดิการสังคม ภาวะผู้นำของผู้นำหมู่บ้าน ฯลฯ และใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติขั้นสูง เช่น การวิเคราะห์เส้นทาง (path analysis) เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม ของตัวแปรศึกษา เป็นต้น

2.4 ควรศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพทั้งจากตัวเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบงานการจัดสวัสดิการสังคม เจ้าหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอวานรนิวาส และจากประชาชนในพื้นที่อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ดวงใจ วงศ์เกย และวัลลี พุทโสม. (2565). ปัจจัยเชิงสาเหตุของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณภาพชีวิตกับความพึงพอใจในชีวิตและความอยู่ดีมีสุขระยะยาวของประชาชนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 16*(3), 94-113.

พระมหาชาญชัย ฐิตเมธี (หนูทอง). (2561). *การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษา ชุมชนวัดไตรรัตนาราม เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วาสนา พิทักษ์ธรรม. (2564). การดำเนินชีวิตและคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของประชาชนองค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6*(12), 305-317.

ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต, เฉลิมพล แจ่มจันทร์, กาญจนา ตั้งชลทิพย์ และจรัมพร โห้ลำยอง. (2556). *คุณภาพชีวิต การทำงานและความสุข*. โรงพิมพ์ธรรมดาเพรส.

ศุทธา แสนกิจตะ. (2563). คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลชัยพฤกษ์ ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย. *วารสารศรีล้านช้างปริทรรศน์, 6*(1), 1-24.

อนรรฆ อิสเฮาะ. (2562). *คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะกอม อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา.* สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อัสมะ สะมะแอ, อารีน่า เละนิยะ, วาดัส ยะโก๊ะ และมุบดี อุเด็น. (2566). คุณภาพชีวิตของประชาชนในตำบลเฉลิม อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส. *รายงานสืบเนื่องจากการประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14* วันที่ 19 พฤษภาคม 2566 (หน้า 907-920). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed). Harper & Row.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

ความรู้และทักษะทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก

The accounting knowledge and skills influencing the efficiency of accounting practices of local administrative organizations in the eastern region

ลัญจกร โนนทิง[1*], มัตธิมา กรงเต้น[2]

Lanjakorn Nonthing[1*], Mattima Krongten[2]

[1,2] หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

[1,2] Master of Accountancy Program, School of Accountancy, Sripatum University

Corresponding author's e-mail: lunjakorn.non@spumail.net[1], mattima.kro@spumail.net[2]

Received: August 20, 2025 Revised: October 28, 2025 Accepted: November 02, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้และทักษะทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้จัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออก 7 จังหวัด ได้แก่ ปราจีนบุรี ตราด ชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี และสระแก้ว จำนวนทั้งสิ้น 537 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้จัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (นักวิชาการเงินและบัญชี เจ้าพนักงานการเงินและบัญชี) ในเขตภาคตะวันออก จำนวน 230 คน เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ผลการศึกษาพบว่า ความรู้ทางวิชาชีพบัญชีด้านการบัญชีการเงิน ด้านองค์กรและธุรกิจ และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีด้านการทันเวลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ความรู้ทางวิชาชีพบัญชีด้านองค์กรและธุรกิจและด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน ด้านการทันเวลา ด้านค่าใช้จ่าย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และ 0.05 ทักษะทางวิชาชีพบัญชีด้านการเป็นผู้นำ มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีด้านคุณภาพของงาน และทักษะทางวิชาชีพบัญชีด้านการสื่อสาร

ร่วมงานกับผู้อื่น มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน ด้านการทันเวลา และด้านค่าใช้จ่ายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

คำสำคัญ: ความรู้ทางวิชาชีพบัญชี, ทักษะทางวิชาชีพบัญชี, ประสิทธิภาพการจัดทำบัญชี, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This study aimed to examine accounting professional knowledge and accounting professional skills that affect the accounting efficiency of local administrative organizations in the Eastern region. The population used in the study consisted of accountants of local administrative organizations in seven Eastern provinces, namely: Prachinburi, Trat, Chonburi, Chachoengsao, Rayong, Chanthaburi, and Sa Kaeo, totaling 537 individuals. The sample group used in the study comprised 230 accountants from local administrative organizations (financial and accounting academics and financial and accounting officers) in the Eastern region. Data were collected via questionnaires and analyzed using statistical methods. The results indicated that accounting professional knowledge in accounting, organizational and business accounting, and information technology had a significant positive direct effect on accounting efficiency in terms of timeliness at a 0.05 statistical significance level. Accounting professional knowledge in organizational and business accounting and information technology had a significant positive direct effect on accounting efficiency regarding work quality, work quantity, timeliness, and cost, at 0.01 and 0.05 statistical significance levels. Accounting professional skills in leadership influenced accounting efficiency in terms of work quality, while accounting professional skills in communication and collaboration with others had a significant positive direct effect on accounting efficiency in terms of work quality, work quantity, timeliness, and cost at the 0.01 statistical significance level.

Keywords: accounting knowledge, accounting skills, efficiency of accounting practices, local administrative organizations

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกมีแนวโน้มในการบริหารงานและใช้จ่ายงบประมาณสูงขึ้นตามภารกิจการพัฒนาท้องถิ่นและจำนวนโครงการที่เพิ่มขึ้น จึงทำให้การจัดทำบัญชีต้องมีความรัดกุมและโปร่งใส เพื่อลดความเสี่ยงด้านการทุจริตและสร้างความเชื่อมั่นต่อหน่วยงานกำกับดูแล เช่น สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน และกระทรวงมหาดไทย อีกทั้งข้อมูลทางการเงินยังมีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจของผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่ในการตรวจสอบการใช้งบประมาณ (วารุณี ปืนฮวน และวรรณกิตติ์ วรรณศิลป์, 2563) การดำเนินงานในลักษณะนี้จำเป็นต้องอาศัยระบบการบัญชีที่มีประสิทธิภาพ สามารถติดตามรายรับ รายจ่าย และสถานะการเงินขององค์กรได้อย่างถูกต้องและทันสมัย เพื่อให้ผู้บริหารสามารถวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน วางแผนการจัดทำงบประมาณ และกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างแม่นยำ อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือขององค์กรต่อประชาชน ผู้ตรวจสอบ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การมีระบบบัญชีที่ดีจะเอื้อต่อการจัดทำรายงานทางการเงินที่โปร่งใสและเป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีภาครัฐ ส่งผลให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจต่อกระบวนการบริหารงานท้องถิ่น การจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังอยู่ภายใต้

ข้อกำหนดของกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 ที่กำหนดให้หน่วยงานรัฐและรัฐวิสาหกิจต้องมีการจัดทำบัญชีตามมาตรฐานและต้องผ่านการตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีภาครัฐ เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลสะท้อนฐานะการเงินและผลการดำเนินงานที่แท้จริง นอกจากนี้ ระบบการบัญชีที่มีประสิทธิภาพยังช่วยลดความคลาดเคลื่อนในการจัดทำงบประมาณและภาษีอากร ลดความเสี่ยงด้านการใช้จ่ายงบประมาณ และเอื้อต่อการบริหารต้นทุนโครงการต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

นักบัญชีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีบทบาทสำคัญในการรวบรวมข้อมูลทางการเงิน จัดทำรายงานทางบัญชี ปิดงบการเงินประจำปี และนำเสนอข้อมูลต่อผู้บริหารท้องถิ่นและสภาท้องถิ่นเพื่อประกอบการพิจารณาโครงการและการใช้งบประมาณ ในอดีตนักบัญชีมักจะเน้นงานด้านการบันทึกข้อมูลและความถูกต้องตามมาตรฐานบัญชี แต่ในปัจจุบันนักบัญชีท้องถิ่นต้องพัฒนาทักษะวิเคราะห์ข้อมูลเชิงกลยุทธ์ และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่ผู้บริหารสามารถเข้าใจและใช้ประโยชน์ได้ทันเวลารวมถึงต้องมีความรู้ด้านกฎหมาย ระเบียบพัสดุ และการบริหารโครงการมากขึ้น ดังนั้น ความรู้และทักษะทางวิชาชีพบัญชีจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยนักบัญชีควรได้รับการฝึกอบรมที่ครอบคลุมมาตรฐานการบัญชีภาครัฐและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ลดข้อผิดพลาด และทำให้ข้อมูลทางการเงินมีความถูกต้องและทันสมัย ซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้การใช้จ่ายงบประมาณและการพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปตามเป้าหมายอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ (กษมาพร ยังส้มป่อย, 2561) หากนักบัญชีขาดความรู้ ความเข้าใจ หรือทักษะวิชาชีพที่เหมาะสม อาจทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการจัดทำบัญชี การวางแผนงบประมาณผิดพลาด หรือนำไปสู่การใช้จ่ายงบประมาณที่ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาท้องถิ่นโดยรวมและสร้างความเสี่ยงต่อการตรวจสอบจากหน่วยงานกำกับดูแล การพัฒนาทักษะบุคลากรด้านการบัญชีจึงเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดทำบัญชีอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล (ทิพย์สุดา ทาสีดำ, 2563)

การศึกษาในครั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญกับการศึกษาความรู้และทักษะทางวิชาชีพบัญชีในมิติต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดทำบัญชี โดยเฉพาะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก ซึ่งยังไม่ค่อยมีงานศึกษาที่เจาะลึกในพื้นที่นี้มาก่อน อีกทั้งยังศึกษาความสามารถของนักบัญชีในมิติต่าง ๆ ผลการศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรและระบบบัญชีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม และนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับการพัฒนาระบบบัญชีและบุคลากรทางการเงินในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความทันสมัย โปร่งใส และตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความรู้ทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก

2. เพื่อศึกษาทักษะทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ทางวิชาชีพบัญชี

วิชาชีพบัญชี (accounting professions) หมายถึง วิชาชีพในด้านการทำบัญชี ด้านการสอบบัญชี ด้านการบัญชีบริหาร ด้านการวางระบบบัญชี ด้านการบัญชีภาษีอากร ด้านการศึกษาและเทคโนโลยีการบัญชี สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2556) ได้ให้ความหมายว่า ความรู้ทางวิชาชีพ (professional knowledge) หมายถึง หัวข้อการเรียนของวิชาบัญชี รวมทั้ง

สาขาวิชาทางธุรกิจต่าง ๆ ที่เมื่อรวมกันแล้วจะเกิดองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อนักวิชาชีพบัญชี ได้แก่ ความรู้ทั่วไป ประกอบด้วย ความรู้ด้านสังคม ความรู้ด้านเศรษฐกิจ ความรู้ด้านการเมือง และความรู้ด้านวัฒนธรรม ความรู้เกี่ยวข้องกับวิชาชีพบัญชี ประกอบด้วย ความรู้ทางด้านเศรษฐศาสตร์ ความรู้ด้านการตลาด ความรู้ด้านการเงิน ความรู้ด้านการจัดการ ความรู้ด้านกฎหมาย และความรู้ด้านภาษีอากร ความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย ความรู้พื้นฐานการใช้คอมพิวเตอร์ ความรู้ในการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี และความรู้ทางระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ความรู้ในวิชาชีพบัญชี ประกอบด้วย ความรู้ด้านบัญชีการเงิน ความรู้ด้านบัญชีบริหาร ความรู้ด้านการสอบบัญชี และความรู้ด้านการตรวจสอบภายใน มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี (International Education Standards: IES) ฉบับที่ 2 เรื่อง เนื้อหาของโปรแกรมการศึกษาทางวิชาชีพบัญชี มีจุดมุ่งหมายคือ ทำให้มั่นใจได้ว่าบุคคลที่พร้อมจะเป็นผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี มีความรู้ทางวิชาชีพบัญชีในขั้นสูงที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีได้อย่างมีสมรรถนะภายใต้สภาวะแวดล้อมที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งความรู้หลักของโปรแกรมการศึกษาทางวิชาชีพบัญชี ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ความรู้ทางการบัญชีการเงินและความรู้ที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดพื้นความรู้หลักที่จำเป็นต่อความสำเร็จในอาชีพผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีที่ส่วนประกอบของความรู้ด้านการบัญชีการเงินและความรู้ที่เกี่ยวข้องยังคงต้องพัฒนาและผสมผสานกับความรู้ ทักษะ ค่านิยม จริยธรรม และทัศนคติทางวิชาชีพที่ผู้ประกอบวิชาชีพทุกคนจำเป็นต้องมี 2) ความรู้ทางด้านองค์กรและธุรกิจ จะช่วยให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีเข้าใจสภาพแวดล้อมที่ปฏิบัติงานความรู้อย่างกว้าง ๆ ด้านธุรกิจ ด้านองค์กรภาครัฐและองค์กรที่ไม่แสวงผลกำไร มีความจำเป็นต่อผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ความรู้ด้านองค์กรและธุรกิจได้ รวมไปถึงวิธีจัดองค์กร วิธีจัดหาเงินทุน และวิธีบริหารงานธุรกิจในสภาพแวดล้อมระดับโลกที่ธุรกิจดำเนินงานอยู่ การศึกษาด้านองค์กรและธุรกิจ ทำให้บุคคลที่จะมาเป็นผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี มีความรู้เรื่องสภาพแวดล้อมที่ผู้ว่าจ้างและลูกค้าดำเนินอยู่ นอกจากนี้ การศึกษาด้านองค์กรและธุรกิจยังอธิบายเนื้อหาของการนำไปใช้ ซึ่งทักษะทางวิชาชีพทั้งหมดที่ได้ในกระบวนการก่อนมีคุณสมบัติเป็นผู้ประกอบวิชาชีพ การที่มีความสามาถเข้าใจได้นั้นมีความแตกต่างจากการมีความสามารถและการมีประสบการณ์ที่จะดำเนินการ มีส่วนร่วม ตลอดจนช่วยการจัดการองค์กรและธุรกิจ 3) ความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีไม่เพียงใช้ข้อมูลสารสนเทศและใช้ทักษะการควบคุมเทคโนโลยีสารสนเทศ แต่ยังต้องมีบทบาทสำคัญโดยเป็นส่วนหนึ่งของคณะทำงานเพื่อประเมิน ออกแบบ และจัดการระบบสารสนเทศเหล่านั้น ผู้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่หลากหลายได้ใช้เครื่องมือและเทคนิคของระบบข้อมูล ซึ่งช่วยการบรรลุเป้าหมายของตนเองและผู้อื่น สมรรถนะอย่างกว้าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้ใช้ ปรับใช้ระบบและเครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมมาใช้กับธุรกิจและปัญหาทางบัญชี แสดงความเข้าใจระบบธุรกิจและบัญชี ปรับใช้การควบคุมกับระบบการทำงานของตนเอง จากการทบทวนวรรณกรรมตามแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ทางวิชาชีพบัญชี สรุปได้ว่า ความรู้ทางวิชาชีพบัญชี มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงได้ศึกษาตัวแปรนี้ ประกอบด้วย ด้านบัญชีการเงิน ด้านองค์กรและธุรกิจ และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทักษะทางวิชาชีพบัญชี

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2558) กำหนดมาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี (International Education Standards for Professional Accountants) ฉบับที่ 3 (ฉบับปรับปรุง) เรื่อง ทักษะทางวิชาชีพบัญชีระบุว่า บุคคลผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีต้องมีทักษะทางวิชาชีพ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะทางปัญญา (intellectual skills) ซึ่งแบ่งย่อย ได้แก่ มีความรู้ความเข้าใจ สามารถประยุกต์ใช้ สามารถวิเคราะห์ได้ สามารถสังเคราะห์ได้ นำองค์ความรู้หลากหลายด้านมาประมวลเข้าด้วยกันแล้วทำการคาดการณ์และให้ผลสรุปได้และสามารถประเมินคุณค่าได้สิ่งที่สำคัญ คือ บุคคลที่พร้อมจะเป็นผู้ประกอบวิชาชีพต้องบรรลุระดับสูงที่สุดของทักษะเหล่านี้ ณ ช่วงเวลาที่มีคุณสมบัติเป็นผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีทักษะทางปัญญาช่วยให้นักบัญชีแก้ปัญหาตัดสินใจและใช้ดุลยพินิจที่ดีแก้ไขสถานการณ์ที่ซับซ้อนขององค์กรได้ทักษะทางปัญญาที่จำเป็นประกอบไปด้วยทุกเรื่อง 2) ทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่งาน (technical and functional skills)

ประกอบด้วยทักษะทั่วไปและทักษะเฉพาะเจาะจงสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี 3) ทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล (personal skills) ซึ่งเกี่ยวข้องกับทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีการพัฒนาทักษะเหล่านี้จะช่วยการเรียนรู้และการปรับคุณลักษณะเฉพาะบุคคล 4) ทักษะทางปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร (interpersonal and communication skills) ซึ่งช่วยให้ผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีสามารถปฏิบัติงานร่วมกับบุคคลอื่นในองค์กรได้ดี รับและส่งผลสารสนเทศได้การตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและมีประสิทธิภาพ ส่วนประกอบของทักษะทางปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร 5) ทักษะการบริหารองค์กรและการจัดการธุรกิจ (organizational and business management skills) มีความสำคัญเพิ่มขึ้นต่อผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีซึ่งจะมีการเรียกร้องให้เป็นผู้แสดงบทบาทในเชิงรุกในการจัดองค์การในแต่ละวัน ขณะที่ก่อนหน้านี้บทบาทของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีอาจถูกจำกัดอยู่เพียงแค่การเก็บและรวบรวมข้อมูลเพื่อให้หน่วยงานอื่นนำไปใช้ แต่ในปัจจุบันผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีได้เข้าไปมีบทบาทกับหลายหน่วยงานมากขึ้น จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีความรู้ด้านธุรกิจมากขึ้น

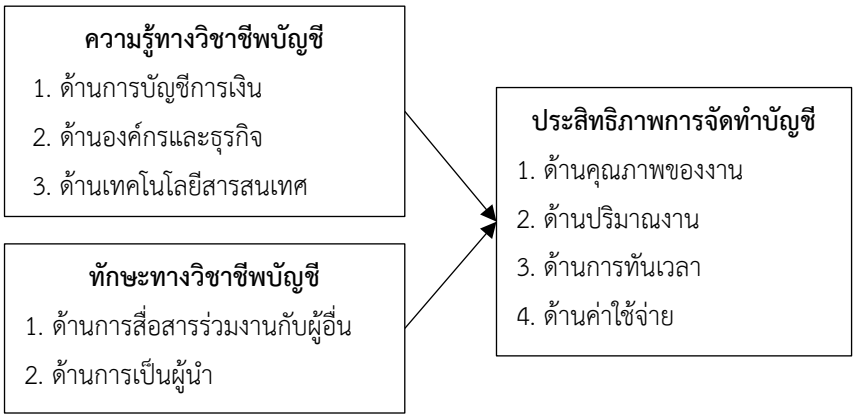
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพการจัดทำบัญชี

ศศิวิมล ภิวัฒน์ (2560) ได้อธิบายว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้าน และได้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้ 1) คุณภาพ หมายถึง ผลงานที่ปฏิบัติงานออกมานั้นต้อง ถูกต้อง เรียบร้อย ทันเวลา ได้มาตรฐานที่กำหนดไว้ 2) ปริมาณงาน หมายถึง จำนวนผลงานที่การปฏิบัติงานต้องไปตามความคาดหวังขององค์การปริมาณงานที่ออกมานั้นต้องสมดุลกับอัตรากำลังคนในหน่วยงาน 3) เวลางาน หมายถึง เวลาที่ใช้ในการดำเนินงานเหมาะสมกับลักษณะงานผลงานเสร็จตามกำหนดเมื่อเทียบกับความยากง่ายของงาน และพนักงานทำงานอย่างถูกต้อง รวดเร็ว 4) ค่าใช้จ่าย หมายถึง การใช้ทรัพยากรและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในองค์กรอย่างประหยัด คุ้มค่าที่สุด และดูแลรักษาเครื่องมือเครื่องใช้อย่างถูกต้อง สามารถสรุปได้ว่าความหมายและจำแนกมิติของประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไว้อย่างสอดคล้องกัน

ทิพย์สุดา ทาสีดำ (2565) ได้ศึกษาความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบระหว่างความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชีและประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีในสำนักงานบัญชี ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ความสามารถทางด้านบัญชีประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีของนักบัญชี และเพื่อทดสอบผลกระทบของความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชีกับประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีในสำนักงานบัญชี ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักบัญชีในสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า 1) นักบัญชีส่วนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุส่วนใหญ่อยู่ที่ 30 - 40 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ปริญญาตรี ประสบการณ์ในการทำงานด้านการจัดทำบัญชีส่วนใหญ่น้อยกว่า 6 ปี 2) นักบัญชี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชี โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) นักบัญชี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก 4) ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชี ด้านความรู้เกี่ยวกับธุรกิจ ด้านเจตคติและด้านการสื่อสารส่งผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีในสำนักงานบัญชีโดยรวม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (independent variables) ได้แก่ ความรู้ทางวิชาชีพบัญชี ประกอบด้วย 1) ด้านการบัญชีการเงิน 2) ด้านองค์กรและธุรกิจ 3) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะทางวิชาชีพบัญชี ประกอบด้วย 1) ด้านการเป็นผู้นำ 2) ด้านการสื่อสารร่วมงานกับผู้อื่น สำหรับตัวแปรตาม (dependent variable) ได้แก่ ประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก ประกอบด้วย 1) ด้านคุณภาพของงาน 2) ด้านปริมาณงาน 3) ด้านการทันเวลา 4) ด้านค่าใช้จ่าย และกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่นั กบัญชีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออก 7 จังหวัด โดยมีจำนวนประชากรแต่ละจังหวัด ประกอบด้วย สระแก้ว ฉะเชิงเทรา จันทบุรี ระยอง ชลบุรี และปราจีนบุรี รวมทั้งสิ้น 537 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้ คือ นักบัญชีที่ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน (finite population) ของ Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 230 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามความรู้และทักษะทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก มี 4 ส่วนประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเพื่อประเมินความรู้ทางวิชาชีพบัญชี ได้แก่ ด้านการบัญชีการเงิน ด้านองค์กรและธุรกิจ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเพื่อประเมินทักษะทางวิชาชีพบัญชี ได้แก่ ด้านการสื่อสารร่วมงานกับผู้อื่น ด้านการเป็นผู้นำ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเพื่อประเมินประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก ประกอบด้วย ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน ด้านการทันเวลา ด้านค่าใช้จ่าย

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเป็นส่วนที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเขียน ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อให้ข้อมูลนอกเหนือจากแบบสอบถามที่จัดทำขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียดในดังนี้

1) วิเคราะห์กรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) จากการศึกษาข้างต้นผู้ศึกษาได้นำมาสร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดของงานวิจัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน

3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบเนื้อหาและโครงสร้างเพื่อทำการ ปรับปรุงแก้ไข

4) นำแบบสอบถามฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC)

5) หาความเชื่อมั่น (reliability) โดยนำแบบสอบถามฉบับร่างที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อย แล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วคำนวณหาความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการหาความเชื่อมั่น (Cronbach's alpha coefficient) โดยมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.964 ซึ่งมีค่าสูงกว่าค่าความเชื่อมั่นที่กำหนด 0.80

6) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (questionnaire) โดยสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับ ปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ทางวิชาชีพบัญชี ทักษะทางวิชาชีพบัญชี ประสิทธิภาพการจัดทำบัญชี และข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าและรวบรวมจาก หนังสือ วารสาร บทความ สิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ เอกสารต่าง ๆ และข้อมูลวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้ทั้งหมดโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้ค่าสถิติในการวิเคราะห์ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์ทำงาน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive analysis) ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

4.2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ทางวิชาชีพบัญชี ได้แก่ ด้านการบัญชีการเงิน ด้านองค์กรและธุรกิจ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะทางวิชาชีพบัญชี ได้แก่ ด้านการสื่อสารร่วมงานกับผู้อื่น ด้านการเป็นผู้นำ และประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก ประกอบด้วย ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน ด้านการทันเวลา ด้านค่าใช้จ่าย โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ในการหาค่าเฉลี่ย (mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

4.3 การทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความรู้ทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบสมมติฐานความรู้ทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีด้านคุณภาพของงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก

ตัวแปร	β	t	Sig.
ค่าคงที่		9.202	0.000**
ด้านการบัญชีการเงิน	0.028	0.401	0.689
ด้านองค์กรและธุรกิจ	0.273	3.913	0.000**
ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	0.196	2.841	0.005**
$R = 0.408$, $R^2 = 0.166$, Adjusted $R^2 = 0.155$, $SE_{est} = 0.367$, $F = 15.008$, Sig. = 0.000**			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า ความรู้ทางวิชาชีพบัญชีด้านการบัญชีการเงิน ไม่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกด้านคุณภาพของงาน และความรู้ทางวิชาชีพบัญชีด้านองค์กรและธุรกิจมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกด้านคุณภาพของงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และความรู้ทางวิชาชีพบัญชีด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกด้านคุณภาพของงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐานความรู้ทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีด้านปริมาณงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก

ตัวแปร	β	t	Sig.
ค่าคงที่		8.320	0.000**
ด้านการบัญชีการเงิน	0.043	0.586	0.559
ด้านองค์กรและธุรกิจ	0.179	2.449	0.015*
ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	0.135	1.871	0.063
$R = 0.287$, $R^2 = 0.082$, Adjusted $R^2 = 0.070$, $SE_{est} = 0.439$, $F = 6.769$, Sig. = 0.000**			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า ความรู้ทางวิชาชีพบัญชีด้านการบัญชีการเงินไม่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกด้านปริมาณงาน และความรู้ทางวิชาชีพบัญชีด้านองค์กรและธุรกิจมีอิทธิพลเชิงทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกด้านปริมาณงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และความรู้ทางวิชาชีพบัญชีด้านเทคโนโลยีสารสนเทศไม่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกด้านปริมาณงาน

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานความรู้ทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีด้านการทันเวลาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก

ตัวแปร	β	t	Sig.
ค่าคงที่		7.462	0.000**
ด้านการบัญชีการเงิน	0.142	1.967	0.050*
ด้านองค์กรและธุรกิจ	0.218	3.039	0.003**
ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	0.067	0.950	0.343
$R = 0.343$, $R^2 = 0.118$, Adjusted $R^2 = 0.106$, $SE_{est} = 0.437$, $F = 10.077$, Sig. = 0.000**			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า ความรู้ทางวิชาชีพบัญชีด้านการบัญชีการเงินมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกด้านการทันเวลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

0.05 และความรู้ทางวิชาชีพบัญชีด้านองค์กรและธุรกิจมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกด้านการทันเวลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และความรู้ทางวิชาชีพบัญชีด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกด้านการทันเวลา

ตารางที่ 4 แสดงการทดสอบสมมติฐานความรู้ทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีด้านค่าใช้จ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก

ตัวแปร	β	t	Sig.
ค่าคงที่		7.968	0.000**
ด้านการบัญชีการเงิน	0.081	1.129	0.260
ด้านองค์กรและธุรกิจ	0.155	2.178	0.030*
ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	0.221	3.141	0.002**
$R = 0.363$, $R^2 = 0.131$, Adjusted $R^2 = 0.120$, $SE_{est} = 0.411$, $F = 11.399$, Sig. = 0.000**			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษาพบว่า ความรู้ทางวิชาชีพบัญชีด้านการบัญชีการเงินไม่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกด้านค่าใช้จ่าย และความรู้ทางวิชาชีพบัญชีด้านองค์กรและธุรกิจมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกด้านค่าใช้จ่าย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และความรู้ทางวิชาชีพบัญชีด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกด้านค่าใช้จ่าย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

2. ผลการศึกษาทักษะทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐานทักษะทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีด้านคุณภาพของงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก

ตัวแปร	β	t	Sig.
ค่าคงที่		9.512	0.000**
ด้านการสื่อสารร่วมงานกับผู้อื่น	0.199	3.049	0.003**
ด้านการเป็นผู้นำ	0.274	4.200	0.000**
$R = 0.390$, $R^2 = 0.152$, Adjusted $R^2 = 0.144$, $SE_{est} = 0.3697$, $F = 20.320$, Sig. = 0.000**			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 5 ผลการศึกษาพบว่า ทักษะทางวิชาชีพด้านการสื่อสารร่วมงานกับผู้อื่นมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกด้านคุณภาพของงาน และทักษะทางวิชาชีพ

ด้านการเป็นผู้นำมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกด้านคุณภาพของงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

ตารางที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐานทักษะทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีด้านปริมาณงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก

ตัวแปร	β	t	Sig.
ค่าคงที่		8.747	0.000**
ด้านการสื่อสารร่วมงานกับผู้อื่น	0.105	1.558	0.121
ด้านการเป็นผู้นำ	0.235	3.476	0.001**
$R = 0.289$, $R^2 = 0.084$, Adjusted $R^2 = 0.076$, $SE_{est} = 0.4380$, $F = 10.360$, Sig. = 0.000**			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า ทักษะทางวิชาชีพด้านการสื่อสารร่วมงานกับผู้อื่นไม่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกด้านปริมาณงาน และทักษะทางวิชาชีพด้านการเป็นผู้นำมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกด้านปริมาณงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

ตารางที่ 7 ผลการทดสอบสมมติฐานทักษะทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีด้านการทันเวลา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก

ตัวแปร	β	t	Sig.
ค่าคงที่		8.819	0.000**
ด้านการสื่อสารร่วมงานกับผู้อื่น	0.087	1.280	0.202
ด้านการเป็นผู้นำ	0.248	3.606	0.000**
$R = 0.290$, $R^2 = 0.084$, Adjusted $R^2 = 0.076$, $SE_{est} = 0.445$, $F = 10.402$, Sig. = 0.000**			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 7 ผลการศึกษาพบว่า ทักษะทางวิชาชีพด้านการสื่อสารร่วมงานกับผู้อื่นไม่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกด้านการทันเวลา และทักษะทางวิชาชีพด้านการเป็นผู้นำมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกด้านการทันเวลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

ตารางที่ 8 ผลการทดสอบสมมติฐานทักษะทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีด้านค่าใช้จ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก

ตัวแปร	β	t	Sig.
ค่าคงที่		9.008	0.000**
ด้านการสื่อสารร่วมงานกับผู้อื่น	0.040	0.616	0.538
ด้านการเป็นผู้นำ	0.366	5.593	0.000**
$R = 0.381$, $R^2 = 0.146$, Adjusted $R^2 = 0.138$, $SE_{est} = 0.4074$, $F = 19.330$, Sig. = 0.000**			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 8 ผลการศึกษาพบว่า ทักษะทางวิชาชีพด้านการสื่อสารร่วมงานกับผู้อื่นไม่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกด้านค่าใช้จ่าย และทักษะทางวิชาชีพด้านการเป็นผู้นำมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกด้านค่าใช้จ่าย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

การอภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้และทักษะทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทางวิชาชีพบัญชีในแต่ละด้านกับผลลัพธ์การปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชี สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ความรู้ทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก

ความรู้ทางวิชาชีพบัญชีด้านการบัญชีการเงินมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก โดยเฉพาะด้านการจัดทำรายงานและการนำส่งงบการเงินให้ทันเวลาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การมีความเข้าใจที่ครอบคลุมเกี่ยวกับลักษณะ โครงสร้าง กระบวนการดำเนินงาน และสภาพแวดล้อมทางธุรกิจขององค์กร ไม่จำกัดเพียงการเข้าใจตัวเลขทางการเงินเท่านั้น แต่รวมถึงการรับรู้กลยุทธ์ทางธุรกิจ โมเดลการดำเนินธุรกิจ ห่วงโซ่คุณค่า และปัจจัยแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกที่มีผลต่อผลการดำเนินงาน จะช่วยให้ผู้ทำบัญชีสามารถจัดลำดับความสำคัญด้านเวลาได้ดีขึ้น ส่งผลให้รายงานทางการเงินทั้งรายเดือน รายไตรมาส และรายปีถูกต้องและทันต่อการวางแผนภาษีและการเสนอต่อผู้บริหาร ความรู้ทางวิชาชีพบัญชีด้านองค์กรและธุรกิจมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกในทุกด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพงาน ด้านความทันเวลาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และด้านปริมาณงานและค่าใช้จ่ายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งสะท้อนว่า การมีความเข้าใจที่ครอบคลุมเกี่ยวกับลักษณะ โครงสร้าง กระบวนการดำเนินงาน และสภาพแวดล้อมทางธุรกิจขององค์กร ไม่จำกัดเพียงการเข้าใจตัวเลขทางการเงินเท่านั้น แต่ยังช่วยให้ผู้ทำบัญชีสามารถจัดทำงบการเงินได้ครบถ้วน ถูกต้องตามมาตรฐานรายงานทางการเงิน และสามารถนำเสนองบอย่างมีแบบแผนเพื่อการคำนวณภาษีตามนโยบายขององค์กร รวมถึงจัดลำดับขั้นตอนการตรวจสอบเอกสารการเบิกจ่ายตามระเบียบ กฎเกณฑ์ ให้ชัดเจน โปร่งใส และสามารถตรวจสอบคุณภาพงานก่อนรายงานต่อองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังช่วยในการจัดลำดับความสำคัญด้านเวลาและการวางแผนลดค่าใช้จ่าย โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าของเวลาและงบประมาณ ความรู้ทางวิชาชีพบัญชีด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก โดยเฉพาะ

ด้านคุณภาพงานและการควบคุมค่าใช้จ่ายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 การเข้าใจเทคโนโลยีสารสนเทศและโปรแกรมบัญชีดิจิทัลอย่างถูกต้องและรวดเร็วช่วยให้ผู้ทำบัญชีสามารถจัดทำงบการเงินได้ครบถ้วน ถูกต้องตามมาตรฐาน และนำเสนองบอย่างมีแบบแผนเพื่อการคำนวณภาษีและวางแผนลดค่าใช้จ่ายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของทิพย์สุดา ทาสีดำ (2565) ที่พบว่า ความรู้ด้านธุรกิจ เจตคติ และการสื่อสารส่งผลบวกต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชี

2. ทักษะทางวิชาชีพที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก

ทักษะทางวิชาชีพบัญชีด้านการเป็นผู้นำมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก โดยเฉพาะด้านคุณภาพงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 การมีทักษะในการนำเสนอความคิดเห็น อภิปรายรายงาน ถ่ายทอดความรู้ กฎ ระเบียบ และข้อกฎหมาย รวมถึงการมอบหมายงานและให้คำปรึกษาเพื่อลดความขัดแย้งและแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้ทำบัญชีสามารถจัดทำงบการเงินได้ครบถ้วน ถูกต้องตามมาตรฐาน และนำเสนองบอย่างเป็นแบบแผนเพื่อใช้ในการคำนวณภาษีตามนโยบายหรือแผนขององค์กร ทักษะทางวิชาชีพบัญชีด้านการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกทุกด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพงาน ด้านปริมาณงาน ด้านความทันเวลา และด้านค่าใช้จ่ายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพทั้งในภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ การนำเสนอแนวคิดโน้มน้าวจูงใจ และการทำงานเป็นทีม ช่วยให้ผู้ทำบัญชีจัดทำงบการเงินครบถ้วน ถูกต้องตามมาตรฐาน นำเสนองบอย่างเป็นแบบแผนเพื่อนำไปใช้ในการคำนวณภาษีและวางแผนลดค่าใช้จ่ายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

ความรู้ทางวิชาชีพบัญชีและทักษะทางวิชาชีพบัญชี มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก โดยเฉพาะความรู้ด้านการบัญชีการเงิน ด้านองค์กรและธุรกิจ และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ล้วนมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความสามารถในการจัดทำงบการเงินให้มีคุณภาพ ถูกต้อง ครบถ้วน ทันเวลา และสามารถควบคุมค่าใช้จ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความรู้ด้านการบัญชีการเงิน ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถเข้าใจโครงสร้างและกลไกของงบการเงิน ตลอดจนสามารถรายงานข้อมูลทางการเงินได้ตามมาตรฐานอย่างถูกต้องและรวดเร็ว ความรู้ด้านองค์กรและธุรกิจมีส่วนช่วยให้ผู้ทำบัญชีเข้าใจบริบทของหน่วยงาน ทั้งในเชิงกลยุทธ์ ห่วงโซ่คุณค่า และการจัดสรรทรัพยากร ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการวางแผนการเงิน การวิเคราะห์ต้นทุน และการลดค่าใช้จ่ายในองค์กร ส่วนความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยให้สามารถประยุกต์ใช้เครื่องมือและโปรแกรมทางบัญชีที่เหมาะสม ลดความซ้ำซ้อนของกระบวนการ และยกระดับคุณภาพงานโดยรวม นอกจากนี้ ทักษะทางวิชาชีพบัญชียังมีอิทธิพลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชี โดยเฉพาะทักษะการเป็นผู้นำ ซึ่งเอื้อต่อการบริหารจัดการงานในทีม การมอบหมายงาน การตัดสินใจ และการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ร่วมงาน และทักษะด้านการสื่อสารร่วมงานกับผู้อื่น ที่เอื้อให้เกิดความร่วมมือ การประสานงาน และการโน้มน้าวเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในการทำงาน ส่งผลให้การดำเนินงานบัญชีขององค์กรเป็นไปด้วยความราบรื่นและสามารถตอบสนองต่อเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิผล โดยสรุป องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้และทักษะทางวิชาชีพบัญชีในมิติต่าง ๆ อย่างรอบด้าน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรด้านบัญชีให้สามารถจัดทำบัญชีได้อย่างถูกต้อง มีคุณภาพ ทันต่อเวลา และคุ้มค่า ตอบสนองต่อความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการบริหารงานภาครัฐได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก ควรส่งเสริมและพัฒนาความรู้ทางวิชาชีพบัญชีให้แก่บุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านบัญชีการเงิน องค์กรและธุรกิจ และเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้บุคลากรสามารถจัดทำบัญชีได้อย่างถูกต้อง ทันเวลา และลดค่าใช้จ่ายในกระบวนการจัดทำบัญชี

1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกควรจัดอบรมและพัฒนาทักษะด้านการเป็นผู้นำและการสื่อสารร่วมงานกับผู้อื่นให้กับผู้ทำบัญชี ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม การสื่อสารภายในและระหว่างหน่วยงาน ตลอดจนการบริหารจัดการงานบัญชีให้มีคุณภาพ ปริมาณงานที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

1.3 ผลการศึกษาควรสร้างแรงจูงใจและเส้นทางความก้าวหน้าทางอาชีพสำหรับนักบัญชีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก เพื่อให้เกิดความผูกพันต่อองค์กร มีความตั้งใจในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และรักษามาตรฐานวิชาชีพบัญชีในระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายพื้นที่การศึกษาให้ครอบคลุมภูมิภาคอื่นของประเทศ เช่น ภาคเหนือ ภาคใต้ หรือภาคกลาง เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนหรือความต่างของความรู้และทักษะทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีในบริบทที่หลากหลายยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาปัจจัยแวดล้อมอื่นที่อาจมีผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชี เช่น แรงจูงใจในการทำงาน ภาวะผู้นำของผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์กร หรือสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี เพื่อให้เข้าใจภาพรวมของการพัฒนาระบบบัญชีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างครอบคลุม

เอกสารอ้างอิง

กษมาพร ยังส้มป่อย. (2561). *ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในเขตกรุงเทพมหานคร*. การศึกษาค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ทิพย์สุดา ทาสีดำ. (2565). ผลกระทบของความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางการบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของสำนักงานบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *มนุษยสังคมสาร (มสส.) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 20*(2), 179–200.

วารุณี ปืนฮวน และวรรณกิตติ์ วรรณศิลป์. (2563). ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากเทคโนโลยีดิจิทัลต่อสภาวะการทำงานของพนักงานธนาคารพาณิชย์. *รายงานสืบเนื่องจากการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 15* วันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ.2563 (หน้า 2158-2168). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต.

ศศิวิมล ภิวัฒน์. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่ง. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 13*(1), 198–215.

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2556). *มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ฉบับที่ 2 เรื่อง เนื้อหาของโปรแกรมการศึกษาทางวิชาชีพบัญชี*. สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์.

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2558*). มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ฉบับที่ 3 (ฉบับปรับปรุง) เรื่อง ทักษะทางวิชาชีพ.* สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed). Harper & Row.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

กรอบกระบวนทัศน์สำหรับการออกแบบการวิจัย: แนวทางการเลือกวิธีการวิจัยตามหลักเครสเวลล์

A paradigmatic framework for research design: guidelines for selecting research methods based on Creswell's principles

วีรชัย คำธร[1*]

Wirachai Kamthorn[1*]

[1]สาขาจิตวิทยาชีวิตและความตาย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1] Department of Psychology of Life and Death, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

[*]Corresponding author's e-mail: wirachai.k@dru.ac.th[1*]

Received: September 19, 2025 Revised: November 05, 2025 Accepted: December 05, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษานี้นำเสนอกรอบแนวคิดสำหรับการออกแบบการวิจัยอย่างเป็นระบบ โดยยึดหลักการของเครสเวลล์ในการพัฒนาแผนการวิจัยที่มีประสิทธิภาพ กรอบการศึกษาประกอบด้วยสี่องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การระบุข้อเสนอทางปรัชญาของความรู้ การพิจารณากลยุทธ์การสอบถาม การระบุระเบียบวิธีวิจัย และการเลือกแนวทางการวิจัยที่เหมาะสม การระบุข้อเสนอทางปรัชญาครอบคลุมสี่กระบวนทัศน์หลัก คือ กระบวนทัศน์หลังยุคปฏิฐานนิยม (post-positivist) ที่เน้นการทดสอบทฤษฎีและลดปัจจัยรบกวน กระบวนทัศน์คอนสตรัคติวิสต์ (constructivism) ที่มุ่งเข้าใจความหมายที่บุคคลสร้างขึ้น กระบวนทัศน์แบบมีส่วนร่วม (advocacy/participatory) ที่เน้นการเปลี่ยนแปลงและการมีส่วนร่วม และกระบวนทัศน์แบบปฏิบัตินิยม (pragmatism) ที่เน้นการแก้ปัญหาและผลลัพธ์ที่ได้ กลยุทธ์การสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยแบบผสมผสาน โดยแต่ละแนวทางมีเทคนิคและวิธีการที่เฉพาะเจาะจง การระบุระเบียบวิธีวิจัยประกอบด้วย การกำหนดเครื่องมือวิจัย ขั้นตอนการดำเนินงาน และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล การเลือกแนวทางการวิจัยควรพิจารณาจากเกณฑ์สำคัญ 4 ประการ คือ ปัญหาวิจัยและคำถามวิจัย ประสบการณ์ส่วนตัวของนักวิจัย ผู้อ่านเป้าหมาย และข้อจำกัดด้านเวลา ทรัพยากร และความเชี่ยวชาญ กรอบการศึกษานี้มีประโยชน์สำหรับนักวิจัยในการออกแบบงานวิจัยที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การศึกษา

คำสำคัญ: กรอบการวิจัย, การออกแบบการวิจัย, กระบวนทัศน์การวิจัย

Abstract

This study presents a systematic framework for research design based on Creswell's principles for developing effective research plans. The study framework consists of four primary elements: delineating philosophical knowledge claims, evaluating inquiry strategies, determining research methods, and choosing suitable research approaches. The identification of philosophical claims encompasses four major paradigms: The four major paradigms include post-positivism, which emphasizes testing theories and reducing confounding variables; constructivism, which focuses on understanding meanings constructed by individuals; advocacy/ participatory, which emphasizes transformation and participation; and pragmatism, which focuses on problem-solving and achieving desired outcomes. Inquiry strategies are divided into three categories: quantitative research, qualitative research, and mixed methods research, with each approach having specific techniques and methods. The identification of research methods consists of determining research instruments, operational procedures, and data analysis methods. The selection of research approaches should consider four critical criteria: research problems and research questions, researchers' personal experiences, target audiences, and constraints regarding time, resources, and expertise. This study framework is beneficial for researchers when designing quality research that aligns with study objectives.

Keywords: research framework, research design, research paradigm

บทนำ

การออกแบบการวิจัยเป็นขั้นตอนสำคัญที่กำหนดทิศทางและคุณภาพของงานวิจัย โดยเฉพาะในยุคที่มีความหลากหลายของแนวทางการวิจัยและความซับซ้อนของปรากฏการณ์ที่ต้องศึกษา (Onwuegbuzie & Hitchcock, 2022) (Johnson & Onwuegbuzie, 2004) นักวิจัยจำเป็นต้องมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับกระบวนทัศน์การวิจัย กลยุทธ์การสอบถาม และระเบียบวิธีวิจัยที่เหมาะสมกับปัญหาที่ต้องการศึกษา (Mertens, 2020) การเลือกแนวทางการวิจัยที่ไม่เหมาะสมอาจส่งผลต่อความน่าเชื่อถือและความใช้ประโยชน์ได้ของผลการวิจัย (Tashakkori & Teddlie, 2010) ปัจจุบันนักวิจัยหลายคนประสบปัญหาในการเลือกแนวทางการวิจัยที่เหมาะสม เนื่องจากขาดความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างกระบวนทัศน์การวิจัยต่าง ๆ และการประยุกต์ใช้ในบริบทที่เฉพาะเจาะจง (Shannon-Baker, 2018) นอกจากนี้การศึกษาของ Alavi et al. (2020) แสดงให้เห็นว่า การขาดความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างปรัชญาการวิจัย กลยุทธ์การสอบถาม และระเบียบวิธีวิจัย เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความผิดพลาดในการออกแบบการวิจัย

Creswell เป็นนักวิชาการที่มีผลงานโดดเด่นในด้านระเบียบวิธีวิจัย โดยเฉพาะการวิจัยแบบผสมผสาน (Plano Clark & Ivankova, 2015) กรอบแนวคิดของเครสเวลล์ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในวงการวิชาการระหว่างประเทศ เนื่องจากให้แนวทางที่เป็นระบบและครอบคลุมสำหรับการออกแบบการวิจัย (Fetters & Molina-Azorin, 2019) การศึกษาของ Morgan (2017) ชี้ให้เห็นว่า กรอบแนวคิดของ Creswell ช่วยให้นักวิจัยสามารถเชื่อมโยงระหว่างมิติปรัชญา ยุทธศาสตร์และเทคนิคการวิจัยได้อย่างสอดคล้องกัน อย่างไรก็ตาม การนำกรอบแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในบริบทของประเทศไทย

ยังมีจำกัด และจำเป็นต้องมีการศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนและเป็นระบบ ทั้งนี้การศึกษาล่าสุดในด้านระเบียบวิธีวิจัยแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีกรอบแนวคิดที่ชัดเจนสำหรับการออกแบบการวิจัย (Schoonenboom & Johnson, 2017) โดย Molina-Azorin (2016) เสนอว่า นักวิจัยควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างกระบวนทัศน์การวิจัย การเลือกกลยุทธ์การสอบถาม และการกำหนดระเบียบวิธีวิจัยที่เหมาะสม การศึกษาของ Wisdom et al. (2012) ยังแสดงให้เห็นว่าการใช้กรอบแนวคิดที่เป็นระบบช่วยเพิ่มคุณภาพของงานวิจัยและลดข้อผิดพลาดในการออกแบบการวิจัย ด้วยเหตุผลดังกล่าว การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอกรอบกระบวนทัศน์สำหรับการออกแบบการวิจัยตามแนวคิดของเครสเวลล์อย่างเป็นระบบ โดยครอบคลุมการระบุข้อเสนอทางปรัชญาของความรู้ การพิจารณากลยุทธ์การสอบถาม การระบุระเบียบวิธีวิจัย และเกณฑ์สำหรับการเลือกแนวทางการวิจัยที่เหมาะสม ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์สำหรับนักวิจัยในการออกแบบงานวิจัยที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การศึกษา รวมทั้งเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาขีดความสามารถด้านการวิจัยของนักวิจัยไทย

กรอบกระบวนทัศน์สำหรับออกแบบการวิจัย

กรอบกระบวนทัศน์การวิจัย (research paradigm framework) หมายถึง โครงสร้างทางความคิดที่เป็นระบบซึ่งเชื่อมโยงระหว่างปรัชญาการวิจัย กลยุทธ์การสอบถาม และระเบียบวิธีวิจัยเข้าด้วยกัน เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบและดำเนินการวิจัยอย่างมีหลักการและสอดคล้องกัน (Creswell & Creswell, 2018) กรอบนี้ช่วยให้นักวิจัยสามารถตัดสินใจเลือกแนวทางการวิจัยที่เหมาะสมกับธรรมชาติของปัญหาวิจัยและวัตถุประสงค์การศึกษา

การออกแบบการวิจัย (research design) หมายถึง แผนงานและกระบวนการโดยรวมสำหรับการดำเนินการวิจัยตั้งแต่การกำหนดคำถามวิจัยที่กว้างไปจนถึงขั้นตอนรายละเอียดของการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล (Creswell, 2014) การออกแบบการวิจัยที่ดีต้องมีความสอดคล้องระหว่างกระบวนทัศน์การวิจัย กลยุทธ์การสอบถาม และระเบียบวิธีวิจัยที่เลือกใช้

กระบวนทัศน์การวิจัย (research paradigm) หมายถึง ชุดของความเชื่อและสมมติฐานพื้นฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของความรู้และความเป็นจริงที่กำหนดทิศทางและวิธีการในการศึกษาปรากฏการณ์ต่าง ๆ (Mertens, 2020) กระบวนทัศน์การวิจัยมีอิทธิพลต่อการเลือกกลยุทธ์การสอบถามและระเบียบวิธีวิจัยที่เหมาะสมสำหรับแต่ละประเภทของการศึกษา ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการออกแบบการวิจัยที่มีคุณภาพและน่าเชื่อถือ

การระบุข้อเสนอทางปรัชญาของความรู้เป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการออกแบบการวิจัย โดยนักวิจัยจำเป็นต้องเข้าใจและเลือกกระบวนทัศน์ที่สอดคล้องกับธรรมชาติของปัญหาวิจัย ซึ่งประกอบด้วยสี่กระบวนทัศน์หลัก ได้แก่ กระบวนทัศน์หลังยุคปฏิฐานนิยม (post-positivist) ที่เหมาะสำหรับการทดสอบทฤษฎีและความสัมพันธ์เชิงเหตุผล กระบวนทัศน์คอนสตรัคติวิสต์ (constructivism) ที่เน้นการสร้างความหมายและความเข้าใจประสบการณ์ กระบวนทัศน์แบบมีส่วนร่วม (advocacy/participatory) ที่มุ่งสู่การเปลี่ยนแปลงและการเสริมพลัง และกระบวนทัศน์แบบปฏิบัตินิยม (pragmatism) ที่เน้นการแก้ปัญหาในทางปฏิบัติ การเลือกกระบวนทัศน์ที่เหมาะสมจะนำไปสู่การพิจารณากลยุทธ์การสอบถามที่สอดคล้องและมีประสิทธิภาพในขั้นตอนถัดไป

การระบุข้อเสนอทางปรัชญาของความรู้ (identify the philosophical knowledge claims)

Creswell อธิบายว่า การกำหนดโลกทัศน์ (worldview) หรือกระบวนทัศน์ (paradigm) ที่นักวิจัยยึดถือปฏิบัติ ซึ่งรวมถึง 1) เน้นการทดสอบทฤษฎี ลดปัจจัยรบกวน (post positivism) 2) เข้าใจความหมายที่บุคคลสร้างขึ้น (constructivism) 3) เน้นการเปลี่ยนแปลงและการมีส่วนร่วม (advocacy/participatory) และ 4) เน้นปัญหาและผลลัพธ์ที่ได้ (pragmatism) รายละเอียดมีดังนี้ ประการที่ 1 กระบวนทัศน์หลังยุคปฏิฐานนิยม เน้นการทดสอบทฤษฎี ลดปัจจัยรบกวน มีลักษณะสำคัญคือ 1) เชื่อว่าความจริงมีอยู่จริง แต่ไม่สามารถเข้าใจได้อย่างสมบูรณ์ 2) เน้นการทดสอบทฤษฎีและสมมติฐาน 3) ลดอคติ

และความลำเอียงของผู้วิจัย 4) ใช้การวัดที่เป็นวัตถุวิสัย โดยมีตัวอย่างเช่น การวิจัยเรื่อง ผลของการใช้เทคโนโลยีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยใช้การทดลองแบบควบคุม วัดคะแนนสอบก่อน-หลัง และใช้กลุ่มควบคุม ประการที่ 2 กระบวนทัศน์คอนสตรัคติวิสต์ เข้าใจความหมายที่บุคคลสร้างขึ้น มีลักษณะสำคัญ คือ 1) เชื่อว่าความจริงถูกสร้างขึ้นโดยบุคคลและสังคม 2) เน้นการเข้าใจประสบการณ์และความหมายของผู้เข้าร่วมวิจัย 3) ใช้วิธีการเชิงคุณภาพ 4) ผู้วิจัยมีบทบาทในการตีความ มีตัวอย่างเช่นการศึกษาประสบการณ์การเรียนออนไลน์ของนักศึกษาในช่วง COVID-19 โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อเข้าใจมุมมองและความรู้สึกของนักศึกษา ประการที่ 3 กระบวนทัศน์แบบมีส่วนร่วม เน้นการเปลี่ยนแปลงและการมีส่วนร่วม มีลักษณะสำคัญ คือ 1) มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเสริมพลัง 2) ให้ความสำคัญกับกลุ่มที่ถูกกีดกัน 3) ผู้เข้าร่วมวิจัยมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการวิจัย 4) เน้นการปฏิบัติการ (action research) มีตัวอย่างโครงการวิจัย การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อแก้ปัญหาความยากจนในชนบท โดยให้ชุมชนเป็นผู้ร่วมกำหนดปัญหาและแนวทางการแก้ไข ประการที่ 4 กระบวนทัศน์แบบปฏิบัตินิยม เน้นปัญหาและผลลัพธ์ที่ได้ มีลักษณะสำคัญคือ 1) เน้นการแก้ปัญหาจริง 2) ไม่ยึดติดกับระเบียบวิธีใดวิธีหนึ่ง 3) ใช้วิธีการที่หลากหลายตามความเหมาะสม 4) ผลลัพธ์มีความสำคัญมากกว่ากระบวนการ มีตัวอย่างเช่น การวิจัยการพัฒนาระบบการจัดการความรู้ในองค์กร โดยใช้ทั้งแบบสอบถาม (เชิงปริมาณ) และการสัมภาษณ์ (เชิงคุณภาพ) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมสำหรับการพัฒนาระบบจริง

การพิจารณากลยุทธ์การสอบถามที่จะใช้ (consider what strategy of inquiry to use)

การเลือกการออกแบบวิจัย (research design) หรือแนวทางการศึกษาวิจัย เช่น 1) เชิงปริมาณ ได้แก่ การทดลอง การสำรวจ 2) เชิงคุณภาพ ได้แก่ ethnography, grounded theory, case study 3) แบบผสมผสาน ได้แก่ sequential, concurrent, transformative ทั้งนี้ Creswell (2014) อธิบายเกี่ยวกับกลยุทธ์การสอบถาม (strategies of inquiry) คือ แผนการและขั้นตอนการวิจัยที่ครอบคลุมตั้งแต่สมมติฐานพื้นฐานไปจนถึงวิธีการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ และตีความข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภทหลัก มีดังนี้

ประการที่ 1 กลยุทธ์การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative strategies) ได้แก่ 1) การทดลอง (experimental design) หมายถึง การจัดกระทำเพื่อทดสอบผลกระทบของตัวแปรต้นต่อตัวแปรตาม ตัวอย่าง เช่น การศึกษาผลของโปรแกรมการสอนแบบออนไลน์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยแบ่งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ซึ่งเหมาะสำหรับการใช้ทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล 2) การสำรวจ (survey design) หมายถึง การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่ออธิบายทัศนคติ ความคิดเห็น หรือพฤติกรรมของประชากร ตัวอย่างเช่น การสำรวจทัศนคติของครูต่อการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 500 คน ซึ่งเหมาะสำหรับการใช้อธิบายแนวโน้มและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ประการที่ 2 กลยุทธ์การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative strategies) ได้แก่ 1) ethnography หมายถึง การศึกษาวัฒนธรรมและพฤติกรรมของกลุ่มคนในสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ตัวอย่างเช่น การศึกษาวัฒนธรรมการเรียนรู้ในชุมชนชาวเขาเผ่าม้งในภาคเหนือของประเทศไทย โดยการอาศัยอยู่ร่วมกับชุมชนเป็นเวลา 6 เดือน ซึ่งเหมาะสำหรับการใช้การทำความเข้าใจรูปแบบวัฒนธรรมและพฤติกรรมกลุ่ม 2) grounded theory หมายถึง การพัฒนาทฤษฎีจากข้อมูลเชิงประจักษ์ผ่านกระบวนการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์แบบวนเวียน ตัวอย่างเช่นการพัฒนาทฤษฎีการปรับตัวของนักศึกษาต่างชาติในมหาวิทยาลัยไทย จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักศึกษา 25 คน ซึ่งเหมาะสำหรับการใช้การสร้างทฤษฎีใหม่ในพื้นที่ที่ยังมีทฤษฎีจำกัด 3) case study หมายถึงการศึกษาเจาะลึกกรณีหนึ่งหรือหลายกรณีในบริบทที่เฉพาะเจาะจง ตัวอย่างเช่นการศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนตัวอย่างที่ได้รับรางวัลโรงเรียนดีเด่น ซึ่งเหมาะสำหรับการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนในบริบทเฉพาะ

ประการที่ 3 กลยุทธ์การวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods strategies) ได้แก่ 1) การออกแบบแบบต่อเนื่อง (sequential design) หมายถึง การดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพอย่างเป็นลำดับ ตัวอย่างเช่น การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนออนไลน์ด้วยแบบสอบถาม (ปริมาณ) ก่อนตามด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก (คุณภาพ) เพื่ออธิบายผลลัพธ์ 2) การออกแบบแบบพร้อมกัน (concurrent design) หมายถึง การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพพร้อมกันแล้วนำมาเปรียบเทียบ ตัวอย่างเช่น การศึกษาประสิทธิภาพของโปรแกรมพัฒนาครู โดยวัดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน (ปริมาณ) พร้อมกับการสังเกตการสอนและสัมภาษณ์ครู (คุณภาพ) 3) การออกแบบเพื่อการเปลี่ยนแปลง (transformative design) หมายถึง การใช้กรอบทฤษฎี เพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคมเป็นแนวทางในการออกแบบวิจัยผสมผสาน ตัวอย่างเช่น การศึกษาการเข้าถึงการศึกษาของเด็กพิการในชนบท โดยใช้ทฤษฎีสิทธิมนุษยชนเป็นกรอบและรวมเด็กพิการเป็นผู้ร่วมวิจัย

การระบุระเบียบวิธีวิจัยที่จะใช้ (identity a research method to use)

Creswell อธิบายว่า การระบุระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้เป็นการกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และการตีความที่เฉพาะเจาะจงรวมถึง 1) เครื่องมือวิจัย 2) ขั้นตอนการดำเนินงาน 3) วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล การระบุระเบียบวิธีวิจัยที่จะใช้ (identify a research method to use) ตามแนวคิดของ Creswell (2014) การระบุระเบียบวิธีวิจัยเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการออกแบบงานวิจัย ซึ่งประกอบด้วยการกำหนดองค์ประกอบ 3 ส่วนหลัก

ประการที่ 1 เครื่องมือวิจัย (research instruments) หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Creswell, 2014) ตัวอย่างเช่น การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบทดสอบ แบบวัดทัศนคติ เครื่องมือวัดทางกายภาพ การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสังเกตการณ์ แนวทางการสนทนากลุ่ม การวิจัยแบบผสมผสาน ได้แก่ การผสมผสานเครื่องมือทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ตัวอย่างเฉพาะงานวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียน ซึ่งอาจใช้แบบสอบถามวัดแรงจูงใจ (เชิงปริมาณ) และแนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักเรียน (เชิงคุณภาพ)

ประการที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินงาน (procedures) หมายถึง การกำหนดลำดับขั้นตอนการดำเนินการวิจัยอย่างเป็นระบบ (Creswell, 2014) มีองค์ประกอบสำคัญ 1) การเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล 2) การขออนุญาตและจริยธรรมการวิจัย 3) ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล 4) การจัดการและจัดเก็บข้อมูล ตัวอย่างขั้นตอนเชิงปริมาณ ได้แก่ ขออนุญาตจากสถานศึกษา สุ่มตัวอย่าง แจกแบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความสมบูรณ์ ส่วนตัวอย่างขั้นตอนเชิงคุณภาพ ได้แก่ เลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง นัดหมายสัมภาษณ์ บันทึกการสัมภาษณ์ ถอดเทป ตรวจสอบความถูกต้อง

ประการที่ 3 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล (data analysis methods) หมายถึงการกำหนดวิธีการประมวลผลข้อมูล เพื่อตอบคำถามวิจัย (Creswell & Plano Clark, 2017) การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และสถิติเชิงอนุมาน (t-test, ANOVA, การวิเคราะห์ความถดถอย และ chi-square) ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) การวิเคราะห์ตามประเด็น (thematic analysis) การเข้ารหัส (coding) แบบเปิดและแบบเลือกสรร ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ เช่น กรณีศึกษางานวิจัยเรื่อง ผลของการใช้เทคโนโลยีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กำหนดเครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถามการใช้เทคโนโลยี แนวการสัมภาษณ์ครูและนักเรียน ซึ่งกำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน ได้แก่ ขออนุญาตจากโรงเรียน ทดสอบก่อนเรียน (pre-test) ดำเนินการทดลองเป็นเวลา 8 สัปดาห์ ทดสอบหลังเรียน (post-test) สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมการทดลอง ทั้งนี้กำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ใช้ paired t-test เปรียบเทียบคะแนนก่อน-หลัง วิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีกับผลสัมฤทธิ์

สรุปการเลือกแนวทางการวิจัยที่เหมาะสมระหว่างเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ หรือแบบผสมผสาน เป็นการตัดสินใจที่สำคัญ ซึ่งต้องพิจารณาจากธรรมชาติของคำถามวิจัย วัตถุประสงค์การศึกษา และทรัพยากรที่มีอยู่ การวิจัยเชิงปริมาณเหมาะสำหรับ

การทดสอบทฤษฎีและวัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร การวิจัยเชิงคุณภาพเหมาะสำหรับการสำรวจและทำความเข้าใจเชิงลึก ส่วนการวิจัยแบบผสมผสานให้ทั้งความกว้างและความลึกของข้อมูล การตัดสินใจเลือกแนวทางที่เหมาะสมจะนำไปสู่การพิจารณาเกณฑ์เฉพาะเจาะจงที่จะช่วยให้การเลือกมีความเหมาะสมกับบริบทของการวิจัย

การเลือกแนวทางการวิจัยเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ หรือแบบผสมผสาน

การตัดสินใจเลือกใช้ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ เมื่อต้องการทดสอบทฤษฎี วัดความสัมพันธ์ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ เมื่อต้องการสำรวจและเข้าใจประสบการณ์ 3) การวิจัยแบบผสมผสาน เมื่อต้องการความครอบคลุมและความลึกของข้อมูล ทั้งนี้การเลือกแนวทางการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ หรือการวิจัยแบบผสมผสานตาม Creswell (2014) ซึ่งการเลือกแนวทางการวิจัยขึ้นอยู่กับธรรมชาติของปัญหาวิจัยและวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยแต่ละแนวทางมีลักษณะเฉพาะดังนี้

ประการที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ มีลักษณะเน้นการทดสอบทฤษฎี วัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และใช้ข้อมูลเชิงตัวเลข (Creswell, 2014) เหมาะสำหรับ การทดสอบสมมติฐานการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล และการทำนายผลลัพธ์ มีตัวอย่างเช่น การศึกษาผลของการใช้เทคโนโลยีการศึกษาต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยเปรียบเทียบคะแนนสอบก่อนและหลังการทดลอง และหรือการสำรวจความพึงพอใจของพนักงานต่อสวัสดิการองค์กร โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ประการที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ มีลักษณะมุ่งเน้นการสำรวจและเข้าใจประสบการณ์ ความหมาย และบริบททางสังคม เหมาะสำหรับการสำรวจปรากฏการณ์ที่ซับซ้อน การทำความเข้าใจมุมมองและประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมวิจัย และการพัฒนาทฤษฎีใหม่ ตัวอย่างเช่น การศึกษาประสบการณ์การปรับตัวของนักเรียนต่างชาติในมหาวิทยาลัยไทย โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม หรือการศึกษาความหมายของความสุขในการทำงานจากมุมมองของพนักงานรุ่นใหม่ผ่านการสนทนากลุ่ม (focus group)

ประการที่ 3 การวิจัยแบบผสมผสาน มีลักษณะแบบผสมผสานทั้งแนวทางเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและลึกซึ้ง (Creswell & Plano Clark, 2017) เหมาะสำหรับเมื่อข้อมูลเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ เมื่อต้องการทั้งการวัดขนาดของปัญหาและความเข้าใจเชิงลึก และเมื่อต้องการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล (triangulation) ตัวอย่างเช่น 1) sequential explanatory design เริ่มต้นด้วยการสำรวจความครอบคลุมของการใช้เทคโนโลยีในโรงเรียน (เชิงปริมาณ) ตามด้วยการสัมภาษณ์ครูเพื่อเข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้งาน (เชิงคุณภาพ) และ 2) concurrent triangulation design ศึกษาประสิทธิภาพของโปรแกรมการปรับพื้นฐานนักศึกษาใหม่ โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น คะแนน GPA อัตราการคงอยู่ และเชิงคุณภาพ เช่น ประสบการณ์ส่วนตัว ความรู้สึก พร้อมกัน

ทั้งนี้การตัดสินใจทางเลือก ตามแนวคิดของ Creswell (2014) การเลือกแนวทางโดยพิจารณาจาก 1) คำถามวิจัย “อะไร” หรือ “เท่าไร” (เชิงปริมาณ) และ “ทำไม” หรือ “อย่างไร” (เชิงคุณภาพ) 2) วัตถุประสงค์ เป็นการทดสอบหรือการสำรวจและหรือการเข้าใจเชิงลึก 3) ทรัพยากรที่มี ได้แก่ เวลา งบประมาณ ความเชี่ยวชาญของนักวิจัย 4) ผู้อ่านเป้าหมาย คือเป็นความต้องการของสาขาวิชาหรือองค์กร เป็นสำคัญ

สรุปเกณฑ์การเลือกแนวทางการวิจัยที่ Creswell เสนอประกอบด้วยสี่ปัจจัยสำคัญที่นักวิจัยต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ ได้แก่ ลักษณะของปัญหาวิจัยและคำถามวิจัยที่เป็นแกนหลักในการกำหนดทิศทาง ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของนักวิจัยที่มีผลต่อความสามารถในการดำเนินการวิจัย ผู้อ่านเป้าหมายที่มีความคาดหวังและมาตรฐานที่แตกต่างกัน และข้อจำกัดด้านเวลา ทรัพยากร และความเชี่ยวชาญที่เป็นข้อพิจารณาในทางปฏิบัติ การชั่งน้ำหนักเกณฑ์เหล่านี้อย่างสมดุลจะนำไปสู่การตัดสินใจเลือกแนวทางการวิจัยที่เหมาะสมที่สุดสำหรับแต่ละงานวิจัย

เกณฑ์ที่เป็นประโยชน์สำหรับการเลือก (criteria useful for selecting an approach)

เกณฑ์ที่เป็นประโยบน์สำหรับการเลือกเครสเวลล์เสนอให้พิจารณา คือ 1) ปัญหาวิจัยและคำถามวิจัย 2) ประสบการณ์ส่วนตัวของนักวิจัย 3) ผู้อ่าน (audience) ที่จะรับผลงาน 4) ข้อจำกัด ด้านเวลา ทรัพยากร และความเชี่ยวชาญ เกณฑ์ที่เป็นประโยชน์สำหรับการเลือกแนวทางการวิจัย (criteria useful for selecting an approach) ตามเครสเวลล์ (Creswell, 2014) การเลือกแนวทางการวิจัยที่เหมาะสมควรพิจารณาจากเกณฑ์หลัก 4 ประการดังนี้

ประการที่ 1 ปัญหาวิจัยและคำถามวิจัย (research problem and questions) เกณฑ์การเลือกแนวทางวิจัยขึ้นอยู่กับลักษณะของปัญหาที่ต้องการศึกษา หากปัญหาหรือปรากฏการณ์ยังไม่มีการศึกษามาก่อนและต้องการสำรวจความเข้าใจเบื้องต้น จึงเหมาะสมกับแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ตัวอย่าง เช่น เชิงปริมาณเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเวลาใช้โซเชียลมีเดียกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการศึกษาประสบการณ์การปรับตัวของนักศึกษาต่างชาติในมหาวิทยาลัยไทย ส่วนการศึกษาแบบผสมผสานเป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำงานและการหาแนวทางพัฒนา เป็นต้น

ประการที่ 2 ประสบการณ์ส่วนตัวของนักวิจัย (personal experience of researcher) เป็นเกณฑ์เกี่ยวกับประสบการณ์การฝึกอบรม พื้นฐานความรู้ และความถนัดส่วนบุคคลของนักวิจัยมีอิทธิพลต่อการเลือกแนวทางการวิจัย ผู้ที่มีพื้นฐานด้านเทคนิค การเขียนเชิงวิทยาศาสตร์ สถิติ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ มักเลือกแนวทางเชิงปริมาณ ในขณะที่ผู้ที่ชอบการเขียนเชิงวรรณกรรม การสัมภาษณ์ หรือการสังเกตใกล้ชิด มักเลือกแนวทางเชิงคุณภาพ ตัวอย่างเช่น นักวิจัยที่มีพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและสถิติ นักวิจัยที่ต้องการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ควรเลือกใช้แนวทางการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative approach) นักวิจัยด้านมานุษยวิทยาควรเลือกใช้แนวทางชาติพันธุ์วรรณนา (ethnographic approach) เพื่อศึกษาวัฒนธรรม ส่วนนักวิจัยที่มีประสบการณ์ทั้งสองด้าน ควรเลือกใช้แนวทางวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods approach)

ประการที่ 3 ผู้อ่าน (audience) ที่จะรับผลงาน เกณฑ์คือ นักวิจัยต้องพิจารณากลุ่มเป้าหมายที่จะอ่านงานวิจัย ซึ่งอาจเป็นบรรณาธิการวารสาร คณะกรรมการวิทยานิพนธ์ ผู้เข้าร่วมประชุมวิชาการ หรือเพื่อนร่วมงานในสาขา (Creswell, 2014) ตัวอย่างเช่น วารสารวิทยาศาสตร์ นิยมงานวิจัยเชิงปริมาณที่มีการทดสอบสมมติฐาน ส่วนวารสารสังคมศาสตร์ยอมรับทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ส่วนคณะกรรมการที่หลากหลาย โดยเลือกแนวทางผสมผสานอาจให้ความครอบคลุมมากขึ้น เป็นต้น

ประการที่ 4 ข้อจำกัดด้านเวลา ทรัพยากร และความเชี่ยวชาญ เกณฑ์เกี่ยวกับการวิจัยแบบผสมผสานใช้เวลานานกว่าเพราะต้องเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และเหมาะสำหรับผู้ที่มีทักษะและชอบการวิจัยทั้งสองรูปแบบ ตัวอย่างเช่น ข้อจำกัดเวลานักศึกษาปริญญาตรีอาจเลือกใช้การสำรวจเชิงปริมาณ (quantitative survey) แทนการศึกษาแบบติดตามระยะยาว (longitudinal study) ข้อจำกัดงบประมาณอาจเลือกใช้แบบสอบถามออนไลน์ (online questionnaire) แทนการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ส่วนข้อจำกัดความเชี่ยวชาญ ผู้เริ่มต้นอาจเลือกแนวทางที่มีขั้นตอนปฏิบัติชัดเจน (protocol-based approach เป็นต้น

สรุปกรอบกระบวนทัศน์การวิจัยของเครสเวลล์ที่นำเสนอในบทความนี้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงที่เป็นระบบระหว่างปรัชญาการวิจัย กลยุทธ์การสอบถาม และระเบียบวิธีวิจัย โดยการเข้าใจองค์ประกอบแต่ละส่วนและความสัมพันธ์ระหว่างกัน นักวิจัยสามารถออกแบบการวิจัยที่มีความสอดคล้องและมีคุณภาพ การประยุกต์ใช้กรอบนี้ต้องพิจารณาจากบริบทและธรรมชาติของปัญหาวิจัย ความเชี่ยวชาญของนักวิจัย และข้อจำกัดที่มีอยู่ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่น่าเชื่อถือและมีประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ในสาขาที่เกี่ยวข้อง

องค์ความรู้

สรุปประเด็นองค์ความรู้หลักครอบคลุมประเด็นสำคัญทั้งทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการออกแบบการวิจัย คือ

1) ปรัชญาการวิจัย (research philosophy) ได้แก่ 1) ทดสอบทฤษฎี ลดปัจจัยรบกวน (post-positivism) เน้นการทดสอบทฤษฎีและลดปัจจัยรบกวน มีรากฐานจากปรัชญาเชิงจริงที่เชื่อว่าความจริงมีอยู่แต่ไม่สามารถเข้าใจได้อย่างสมบูรณ์ 2) สร้างความหมายจากประสบการณ์ (constructivism) มุ่งเข้าใจความหมายที่บุคคลสร้างขึ้น โดยเชื่อว่าความจริงถูกสร้างขึ้นทางสังคม 3) เน้นการเปลี่ยนแปลงและมีส่วนร่วม (advocacy/participatory) มุ่งเสริมพลังกลุ่มที่ถูกกีดกัน 4) เน้นการแก้ปัญหาและผลลัพธ์ (pragmatism) ไม่ยึดติดกับระเบียบวิธีใดวิธีหนึ่ง 2) กรอบแนวคิดของเครสเวลล์ ได้แก่ ความเป็นมาและพัฒนาการของแนวคิด การเชื่อมโยงระหว่างปรัชญา กลยุทธ์ และระเบียบวิธี การประยุกต์ใช้ในบริบทการวิจัยสมัยใหม่

กรอบกระบวนทัศน์การวิจัยของเครสเวลล์ ประกอบด้วย องค์ความรู้หลักสี่ประการที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบตั้งแต่ระดับปรัชญาไปจนถึงการปฏิบัติ ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปองค์ความรู้หลักของกรอบกระบวนทัศน์การวิจัยตามแนวคิดของเครสเวลล์

องค์ประกอบ	รายละเอียด	ตัวอย่างการประยุกต์ใช้
1. ปรัชญาการวิจัย (research philosophy)	ทดสอบทฤษฎี ลดปัจจัยรบกวน (post-positivism) สร้างความหมายจากประสบการณ์ (constructivism) เน้นการเปลี่ยนแปลงและมีส่วนร่วม (advocacy/participatory) เน้นการแก้ปัญหาและผลลัพธ์ (pragmatism)	ทดสอบทฤษฎี ลดปัจจัยรบกวนเหมาะสำหรับการทดสอบผลของเทคโนโลยีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ส่วนทฤษฎีสร้างความหมายจากประสบการณ์เหมาะสำหรับการศึกษาประสบการณ์การเรียนออนไลน์
2. กลยุทธ์การสอบถาม (strategies of inquiry)	เชิงปริมาณ (การทดลอง การสำรวจ) เชิงคุณภาพ (ethnography, grounded theory, case Study) แบบผสมผสาน (sequential design, concurrent design, transformative design)	การทดลองเหมาะสำหรับทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุผล กรณีศึกษาเหมาะสำหรับศึกษาปรากฏการณ์เฉพาะเจาะลึก วิธีผสมผสานให้ความครอบคลุมทั้งกว้างและลึก
3. ระเบียบวิธีวิจัย (research methods)	เครื่องมือวิจัย แบบสอบถาม แบบทดสอบ แนวสัมภาษณ์ แบบสังเกต ขั้นตอนดำเนินงาน การเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง จริยธรรมการวิจัย การเก็บข้อมูล วิธีวิเคราะห์ สถิติเชิงพรรณนาและอนุมาน การวิเคราะห์เนื้อหาและประเด็น	ใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ด้วยการทดสอบที และการวิเคราะห์เชิงประเด็น (thematic analysis) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม
4. เกณฑ์การเลือกแนวทาง (selection criteria)	ปัญหาวิจัยและคำถามวิจัย ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของนักวิจัย ผู้อ่านเป้าหมาย ข้อจำกัดด้านเวลา ทรัพยากร และความเชี่ยวชาญ	คำถาม “เท่าไร” หรือ “มากน้อยแค่ไหน” เหมาะกับเชิงปริมาณ ส่วนคำถาม “ทำไม” หรือ “อย่างไร” เหมาะกับเชิงคุณภาพ

กรอบกระบวนทัศน์การวิจัยของเครสเวลล์แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงที่เป็นระบบระหว่างปรัชญา กลยุทธ์ และระเบียบวิธีการวิจัย โดยนักวิจัยสามารถเลือกกระบวนทัศน์ กลยุทธ์ และระเบียบวิธีที่เหมาะสมกับธรรมชาติของปัญหาวิจัย วัตถุประสงค์การศึกษา และบริบทของการวิจัย เพื่อออกแบบงานวิจัยที่มีคุณภาพ มีความสอดคล้อง และสามารถตอบคำถามวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบเหล่านี้จะช่วยให้นักวิจัยสามารถพัฒนาแผนการวิจัยที่มีคุณภาพและน่าเชื่อถือ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยประยุกต์ในสาขาวิชาต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

Alavi, M., Archibald, M., McMaster, R., Lopez, V., & Cleary, M. (2020). Philosophical paradigms and inquiry designs: Building research capacity among nurse practitioner students. *Nurse Education Today, 84*, 104243.

Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4th ed). SAGE Publications.

Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (5th ed). SAGE Publications.

Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2017). *Designing and conducting mixed methods research* (3rd ed). SAGE Publications.

Fetters, M. D., & Molina-Azorin, J. F. (2019). A checklist of mixed methods elements in a submission for advancing the methodology of mixed methods research. *Journal of Mixed Methods Research, 13*(4), 414-423.

Johnson, R. B., & Onwuegbuzie, A. J. (2004). Mixed methods research: A research paradigm whose time has come. *Educational Researcher, 33*(7), 14-26.

Mertens, D. M. (2020). *Research and evaluation in education and psychology: Integrating diversity with quantitative, qualitative, and mixed methods* (5th ed). SAGE Publications.

Molina-Azorin, J. F. (2016). Mixed methods research: An opportunity to improve our studies and our research skills. *European Journal of Management and Business Economics, 25*(2), 37-38.

Morgan, D. L. (2017). *Integrating qualitative and quantitative methods: A pragmatic approach*. SAGE Publications. https://doi.org/10.4135/9781544304533.

Onwuegbuzie, A. J., & Hitchcock, J. H. (2022). Towards a comprehensive meta-framework for full integration in mixed methods research. In R. B. Johnson & A. J. Onwuegbuzie (Eds.), *The Routledge handbook for advancing integration in mixed methods research* (pp. 565-606). Routledge.

Plano Clark, V. L., & Ivankova, N. V. (2015). *Mixed methods research: A guide to the field*. SAGE Publications.

Schoonenboom, J., & Johnson, R. B. (2017). How to construct a mixed methods research design. *KZfSS Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie, 69*(S2), 107-131.

Shannon-Baker, P. (2018). Making paradigms meaningful in mixed methods research. *Journal of Mixed Methods Research, 10*(4), 319-334.

Tashakkori, A., & Teddlie, C. (Eds.). (2010). *SAGE handbook of mixed methods in social and behavioral research* (2nd ed). SAGE Publications.

Wisdom, J. P., Cavaleri, M. A., Onwuegbuzie, A. J., & Green, C. A. (2012). Methodological reporting in qualitative, quantitative, and mixed methods health services research articles. *Health Services Research, 47*(2), 721-745.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

ความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน ในการใช้งาน ChatGPT เพื่อการจัดการเรียนรู้

The opinions of teachers under the Secondary Education Service Area Office Nan on the use of ChatGPT for learning management

ณัฐธยาน์ ภิบาล[1*], ภิรดา ชัยรัตน์[2]

Natthaya Phiban[1*], Pirada Chairat[2]

[1,2] หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

[1,2] Master of Arts Program in Political Science, Kasetsart University

[*]Corresponding author's e-mail: natthaya.phi@ku.th[1*], pirada.c@ku.th[2]

Received: October 04, 2025 Revised: October 21, 2025 Accepted: December 30, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้งาน ChatGPT ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน 2. ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน 3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้งาน ChatGPT กับการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน และ 4. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการใช้งาน ChatGPT ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน จำนวน 300 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า 1. ครูมีการใช้งาน ChatGPT ในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านการวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ 2. ครูมีการจัดการเรียนรู้ในด้านการวัดและประเมินผลมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ และด้านเนื้อหาสาระการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ 3. การใช้งาน ChatGPT มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการจัดการเรียนรู้

ของครู ในด้านการวางแผนและออกแบบการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการสนับสนุนการเรียนรู้ และ 4. ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่านที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีการจัดการเรียนรู้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: การใช้งาน ChatGPT, การจัดการการเรียนรู้ด้วย ChatGPT, ปัญญาประดิษฐ์

Abstract

This research study aimed to 1. investigate teachers' perceptions regarding the use of ChatGPT in secondary education schools under the Nan Secondary Educational Area Office. 2. Examine teachers' perceptions concerning learning management practices in schools under the Nan Secondary Educational Area Office. 3. Explore the relationship between ChatGPT usage and learning management practices among teachers under the Nan Secondary Educational Area Office, and 4. compare teachers' perceptions of ChatGPT usage according to personal demographic factors. The sample consisted of 300 teachers employed under the Nan Secondary Educational Area Office. A questionnaire was employed as the research instrument. Statistical analyses included frequency distributions, percentages, means, standard deviations, t-tests, one-way ANOVA, and Pearson product-moment correlation coefficient, with a statistical significance level of 0.05. The findings revealed that: 1. teachers utilized ChatGPT most frequently in the domain of assessment and evaluation of learning outcomes, followed by learning activity organization, and least frequently in planning and designing learning management, 2. teachers demonstrated the highest level of learning management practice in the assessment and evaluation domain, followed by learning objectives, and the least in content and subject matter management, 3. ChatGPT usage demonstrated a statistically significant positive relationship with teachers' learning management practices in the domains of planning and designing learning, assessment and evaluation of learning outcomes, and learning support services, and 4. teachers with different personal demographic characteristics showed no statistically significant differences in their learning management practices.

Keywords: ChatGPT usage, ChatGPT learning management, Artificial Intelligence (AI)

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคปัจจุบัน โลกกำลังก้าวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งเข้ามามีบทบาทในทุกมิติของชีวิตมนุษย์ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษา หนึ่งในเทคโนโลยีที่โดดเด่นและมีอิทธิพลอย่างมาก คือ เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้ถูกนำมาใช้ในหลากหลายสาขา โดยเฉพาะ ChatGPT หรือ Chatbot ถือเป็นหนึ่งในนวัตกรรมที่เกิดจาก AI ซึ่งได้รับการพัฒนาให้เป็นโมเดลการประมวลผลภาษาธรรมชาติ โดยเรียนรู้จากข้อมูลขนาดใหญ่ ทำให้สามารถโต้ตอบกับผู้ใช้งานได้อย่างเป็นธรรมชาติและทันเวลา จนกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ครูและผู้สอนสามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น การให้คำแนะนำ ค้นหาข้อมูล สร้างสื่อประกอบการเรียน และวางแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนมีความหลากหลายและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

การศึกษาการใช้งาน ChatGPT เพื่อการจัดการเรียนรู้จะช่วยให้ครูสามารถเข้าใจประโยชน์ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น (บัวพรรณ คำเฉลา และคณะ, 2568)

กระทรวงศึกษาธิการมีแผนยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 – 2569 ที่มุ่งเน้นการผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ากับการเรียนรู้ พัฒนาทักษะวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการคิดวิเคราะห์ (analytical thinking) พร้อมส่งเสริมการใช้ AI และภาษาอังกฤษเชิงวิชาการผ่านเทคโนโลยี นอกจากนี้ กระทรวงสนับสนุน “ระบบเรียนรู้ตลอดชีวิต anywhere and anytime” เพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา โดยสามารถเข้าถึงการศึกษาคุณภาพได้ทุกที่ การส่งเสริมแนวคิดนี้สอดคล้องกับนโยบายของ ASEAN ในการผลักดันการศึกษาให้รองรับแรงงานยุคดิจิทัล ซึ่งถือเป็นกรอบนโยบายสำคัญในการใช้ AI สนับสนุนระบบบริหารจัดการศึกษาในระดับท้องถิ่น (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2567)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน เป็นหน่วยงานการศึกษาที่อยู่ภายใต้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่หลักในการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาของจังหวัดน่าน มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 30 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน, 2568) ในปัจจุบันได้เริ่มมีการนำ ChatGPT หรือ AI Chatbot มาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู อย่างไรก็ตาม แม้ว่า ChatGPT จะมีศักยภาพในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน แต่การใช้งานยังอยู่ในช่วงเริ่มต้น ครูบางคนยังมีความกังวลเกี่ยวกับประสิทธิภาพ ความเหมาะสม ผลกระทบจากการใช้ ตลอดจนการขาดแคลนการอบรมหรือการสนับสนุนด้านเทคนิค มีผลให้การใช้งานยังไม่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายเท่าที่ควร (เขมณัฏฐ์ มิ่งศิริธรรม, 2566) ดังนั้น การศึกษาความคิดเห็นของครูต่อการใช้ ChatGPT เพื่อการจัดการเรียนรู้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติ ความพร้อม และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สามารถนำไปปรับใช้ในระดับหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ยังสามารถใช้ผลการศึกษานี้เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำหลักสูตรการอบรมสำหรับครู เพื่อเสริมสร้างทักษะการใช้เทคโนโลยี AI อย่างมั่นใจ และลดความเสี่ยงในการใช้งานที่ไม่เหมาะสม เช่น การพึ่งพา ChatGPT มากเกินไป จนมีผลให้ทักษะการคิดวิเคราะห์ของครูหรือนักเรียนลดลง (กัญชลารักษ์ ทีปกากร, 2568) ทั้งนี้ผู้ใช้งานควรมีองค์ความรู้ในเรื่องนั้นอย่างเหมาะสม เพื่อสามารถนำข้อมูลที่ได้จาก ChatGPT ไปวิเคราะห์ ตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำไปใช้

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน ในการใช้งาน ChatGPT เพื่อการจัดการเรียนรู้ เพื่อสำรวจความคิดเห็น ความเข้าใจ และแนวโน้มการใช้งาน ChatGPT ในบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษา รวมถึงเพื่อเสนอแนะแนวทางการใช้ ChatGPT ที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความต้องการของครูผู้สอนและผู้เรียนในยุคเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูต่อการใช้ ChatGPT ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ ChatGPT กับการจัดการเรียนรู้ของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน
4. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการใช้ ChatGPT ตามปัจจัยส่วนบุคคล ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน

การทบทวนวรรณกรรม

ความหมายของ ChatGPT

ChatGPT (Chat Generative Pre-trained Transformer) คือ ปัญญาประดิษฐ์ประเภทแชตบอท (chatbot) ที่เป็นแพลตฟอร์มสนทนาอัจฉริยะ ซึ่งเป็น generative AI ที่สามารถสร้างสิ่งใหม่โดยการเรียนรู้จากข้อมูลขนาดใหญ่ (big data) ผ่านเทคนิคการเรียนรู้แบบเชิงลึก (deep learning) และลักษณะเด่นของ ChatGPT คือ ความสามารถในการประมวลผลภาษามนุษย์ (natural language processing) ที่ทำให้สามารถตอบสนองบทสนทนาได้เสมือนมนุษย์จริง โดยมีการขอโทษ เสนอความช่วยเหลือเพิ่มเติม และแก้ไขข้อผิดพลาด นอกจากนี้ยังสามารถสร้างเนื้อหาหลากหลาย เช่น ตอบคำถาม เขียนโค้ด พัฒนาโปรแกรม เขียนแผนธุรกิจ แปลภาษา เขียนเรียงความ สรุปเนื้อหา วางแผนการสอน และอื่น ๆ ทั้งนี้ยังสามารถประมวลผลได้ในระยะเวลาสั้น ๆ (เขมณัฏฐ์ มิ่งศิริธรรม, 2566)

การจัดการเรียนรู้ ทิศนา แขมมณี (2560) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ คือ กระบวนการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูผู้สอนจัดขึ้นอย่างมีระบบและมีแบบแผน โดยคำนึงถึงหลักการ วิธีสอน เทคนิค และสื่อที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยเน้นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติ (active learning) เพื่อให้เกิดการสร้างความรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ตรงและบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนดรูปแบบการจัดการเรียนรู้

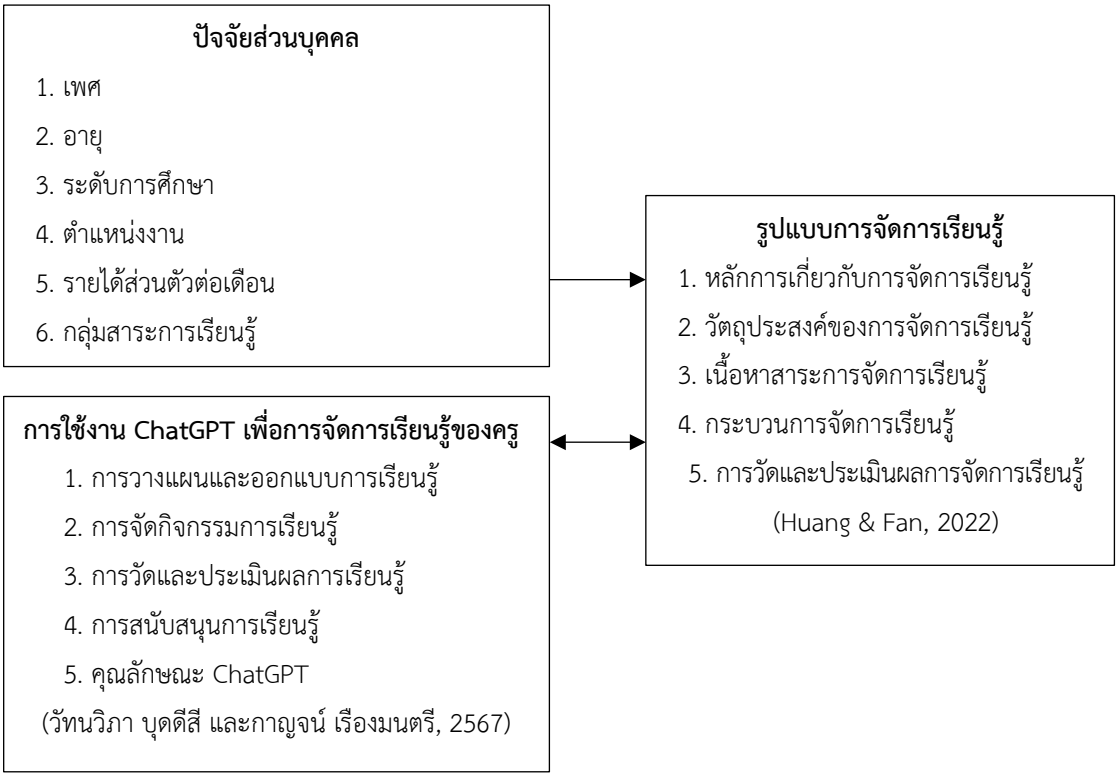
รูปแบบการจัดการเรียนรู้ Joyce et al. (2004) เสนอว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) แนวคิดและหลักการของรูปแบบ เป็นพื้นฐานสำคัญที่ชี้ทิศทางและแนวทางการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา และวิธีดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกรอบความคิดหรือทฤษฎีที่รองรับรูปแบบนั้น 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อกำหนดผลลัพธ์หรือพฤติกรรมที่คาดหวังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนหลังจากใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3) เนื้อหา (content) คือ สาระการเรียนรู้หรือข้อมูลที่ใช้เป็นฐานสำหรับจัดกิจกรรมการสอน 4) กิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วยขั้นตอน วิธีการ และกระบวนการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ เช่น วิธีการนำเสนอ การสาธิต การอภิปรายกลุ่ม หรือการใช้สื่อและเทคโนโลยีประกอบ และ 5) การวัดและประเมินผล เป็นเครื่องมือสำคัญในการสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่ และช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงรูปแบบหรือกิจกรรมให้เหมาะสมได้

จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า ChatGPT มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากสามารถสร้างเนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูล และช่วยครูวางแผนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เขมณัฏฐ์ มิ่งศิริธรรม, 2566) ขณะที่แนวคิดการจัดการเรียนรู้ให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรมอย่างเป็นระบบและเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (ทิศนา แขมมณี, 2560) และตามกรอบแนวคิดของ Joyce et al. (2004) กล่าวถึง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ดีต้องครอบคลุมหลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา ขั้นตอนกิจกรรม และการประเมินผล ซึ่ง ChatGPT สามารถสนับสนุนได้ในทุกองค์ประกอบ

อย่างไรก็ตาม ยังพบว่ามีงานวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูต่อการใช้ ChatGPT ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ในบริบทสถานศึกษาไทยค่อนข้างจำกัด โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาที่กำลังเปลี่ยนผ่านสู่การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเพิ่มคุณภาพการสอน ดังนั้น งานวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน ในการใช้งาน ChatGPT เพื่อการจัดการเรียนรู้ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเติมเต็มองค์ความรู้ในบริบทดังกล่าว

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย รายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน จำนวน 987 คน (กลุ่มบริหารงานบุคคล ข้อมูล ณ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2568)

กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คน ด้วยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามคุณลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างบุคลากรสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน ลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน รายได้ส่วนตัวต่อเดือน และกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยใช้แบบสอบถามแบบตรวจรายการ (check list)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน ในการใช้งาน ChatGPT เพื่อการจัดการเรียนรู้มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) มีหลักเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ เห็นด้วยมากที่สุด = 5 คะแนน เห็นด้วยมาก = 4 คะแนน เห็นด้วยปานกลาง = 3 คะแนน เห็นด้วยน้อย = 2 คะแนน และเห็นด้วยน้อยที่สุด = 1 คะแนน

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) โดยมีหลักเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ เห็นด้วยมากที่สุด = 5 คะแนน เห็นด้วยมาก = 4 คะแนน เห็นด้วยปานกลาง = 3 คะแนน เห็นด้วยน้อย = 2 คะแนน และเห็นด้วยน้อยที่สุด = 1 คะแนน

การกำหนดเกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้มาตรวัดข้อมูล ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{5-1}{5} = 0.08$$

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวผู้วิจัยกำหนดการแปลความหมายของระดับคะแนนเป็น 5 ระดับ ดังนี้

คะแนน 4.21 - 5.00 คะแนน แสดงว่า ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน มีความคิดเห็นระดับมากที่สุด

คะแนน 3.41 - 4.20 คะแนน แสดงว่า ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน มีความคิดเห็นระดับมาก

คะแนน 2.61 - 3.40 คะแนน แสดงว่า ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน มีความคิดเห็นระดับปานกลาง

คะแนน 1.81 - 2.60 คะแนน แสดงว่า ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน มีความคิดเห็นระดับน้อย

คะแนน 1.00 - 1.80 คะแนน แสดงว่า ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน มีความคิดเห็นระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดสอบความเที่ยงตรง (validity) และความเชื่อมั่น (reliability) ดังนี้

1) การทดสอบความเที่ยงตรง โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ด้วยดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยแต่ละข้อมีค่า IOC เกิน 0.50 จึงนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจของผู้เชี่ยวชาญนำไปดำเนินการหาค่าความเชื่อมั่นต่อไป

2) การหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองกับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง คือ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ จำนวน 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าครอนบาค ซึ่งจากการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของผลการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในภาพรวมเท่ากับ 0.893

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คน ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลในแบบสอบถามเมื่อกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้มาดำเนินการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ (percentage) และความถี่ (frequency) ใช้อธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ใช้ในการอธิบายความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน ในการใช้งาน ChatGPT เพื่อการจัดการเรียนรู้

การทดสอบค่าที (t-test) สำหรับการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามที่ตัวแปรอิสระสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ เพศ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) สำหรับการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของ

ตัวแปรตาม กับตัวแปรอิสระที่จำแนกออกเป็น 3 กลุ่มขึ้นไป ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน รายได้ส่วนตัวต่อเดือน และกลุ่มสาระการเรียนรู้

ค่าความสัมพันธ์ระหว่างการใช้งาน ChatGPT กับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน โดยจะมีค่าอยู่ระหว่าง -1 ถึง 1 โดยหากมีค่าเท่ากับ -1 หมายถึง ตัวแปร X และ Y มีความสัมพันธ์เชิงลบโดยสมบูรณ์ มีค่าเท่ากับ 0 หมายถึง ตัวแปร X และ Y ไม่มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง และหากมีค่าเท่ากับ 1 หมายถึง ตัวแปร X และ Y มีความสัมพันธ์เชิงบวกแบบตามกันโดยสมบูรณ์

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นการใช้งาน ChatGPT เพื่อการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้งาน ChatGPT ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน พบว่า การใช้งาน ChatGPT ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน พบว่า มีการใช้งาน ChatGPT ของครู มีระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 รองลงมาคือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 การวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้และคุณลักษณะของ ChatGPT และคุณลักษณะของ ChatGPT มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การสนับสนุนการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการใช้งาน ChatGPT ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน

การใช้งาน ChatGPT ของครู	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. การวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้	4.40	0.56	มากที่สุด
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.41	0.55	มากที่สุด
3. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.44	0.50	มากที่สุด
4. การสนับสนุนการเรียนรู้	4.32	0.66	มากที่สุด
5. คุณลักษณะของ ChatGPT	4.40	0.48	มากที่สุด
ภาพรวม	4.39	0.55	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้งาน ChatGPT มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 เห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสนับสนุนการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 เห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน การจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน พบว่า มีการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ลำดับที่ 1 คือ หลักการเกี่ยวกับ

การจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 รองลงมาคือ วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน

การจัดการเรียนรู้ของครู	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. หลักการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้	4.28	0.76	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้	4.22	0.72	มากที่สุด
3. เนื้อหาสาระการจัดการเรียนรู้	4.18	0.74	มาก
4. กระบวนการจัดการเรียนรู้	3.95	0.70	มาก
5. การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้	4.16	0.66	มาก
ภาพรวม	4.16	0.71	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครู ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมเห็นด้วยในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ลำดับที่ 1 คือ หลักการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.28 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้งาน ChatGPT กับการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร การใช้งาน ChatGPT เพื่อการจัดการเรียนรู้ กับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน มีความสัมพันธ์สูง อธิบายได้ดังนี้ การวางแผนและออกแบบการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้และการสนับสนุนการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์ระดับสูง แต่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และคุณลักษณะ ChatGPT ไม่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้งาน ChatGPT กับการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน

ตัวแปร	รูปแบบการจัดการเรียนรู้		ระดับความสัมพันธ์
	r	Sig.	
การวางแผนและออกแบบการเรียนรู้	0.571*	0.026*	สูง
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	0.020	0.224	ไม่มีความสัมพันธ์
การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	0.536*	0.002*	สูง
การสนับสนุนการเรียนรู้	0.783*	0.000*	สูงมาก
คุณลักษณะ ChatGPT	0.012	0.211	ไม่มีความสัมพันธ์
ภาพรวม	0.668*	0.000*	สูง

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้งาน ChatGPT เพื่อการจัดการเรียนรู้กับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน โดยการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า การใช้งาน ChatGPT เพื่อการจัดการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์กันสูง เมื่อพิจารณาพบว่า

การใช้งาน ChatGPT ด้านการวางแผนและออกแบบการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์กันสูง

การใช้งาน ChatGPT ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์กันสูง

การใช้งาน ChatGPT ด้านการสนับสนุนการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์กันสูงมาก

ขณะที่การใช้งาน ChatGPT ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านคุณลักษณะ ChatGPT ไม่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการเรียนรู้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เปรียบเทียบความคิดเห็นการใช้งาน ChatGPT ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 4 ผลวิเคราะห์การใช้งาน ChatGPT ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน จำแนกตามเพศ

เพศ	N	$\overline{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	119	4.37	0.161	1.366	0.244
หญิง	181	4.42	0.200		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ครูเพศชายมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 และครูเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 โดยผลการทดสอบค่า t-test ค่า Sig. เท่ากับ 0.244 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ที่ 0.05 แสดงว่า การใช้งาน ChatGPT ของครูที่เพศแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 5 ผลวิเคราะห์การใช้งาน ChatGPT ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.096	3	0.032	0.913	0.435
ภายในกลุ่ม	10.359	296	0.035		
ภาพรวม	10.455	299			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการทดสอบ one-way ANOVA มีค่า Sig. เท่ากับ 0.435 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แสดงว่า ครูที่มีอายุต่างกันไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการใช้งาน ChatGPT กล่าวได้ว่า อายุไม่ใช่ปัจจัยที่มีผลให้ระดับการใช้งาน ChatGPT ของครูแตกต่างกันในเชิงสถิติ

ตารางที่ 6 ผลวิเคราะห์การใช้งาน ChatGPT ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน จำแนกตามการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.061	2	0.031	0.874	0.418
ภายในกลุ่ม	10.392	297	0.035		
ภาพรวม	10.453	299			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 พบว่า ค่า Sig. เท่ากับ 0.418 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ที่ 0.05 แสดงว่า ครูที่มีจำนวนปีการศึกษาต่างกันไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในการใช้งาน ChatGPT กล่าวได้ว่า จำนวนปีการศึกษาไม่ได้เป็นปัจจัยที่ทำให้ครูมีระดับการใช้ ChatGPT แตกต่างกัน

ตารางที่ 7 ผลวิเคราะห์การใช้งาน ChatGPT ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน จำแนกตามตำแหน่งงาน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.0152	5	0.030	0.869	0.502
ภายในกลุ่ม	10.301	294	0.035		
ภาพรวม	10.453	299			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 7 พบว่า ค่า Sig. เท่ากับ 0.502 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แสดงว่า ตำแหน่งงานที่ต่างกัน มีการใช้งาน ChatGPT ไม่แตกต่างกันในเชิงสถิติ กล่าวได้ว่า ตำแหน่งงานไม่ได้มีผลต่อระดับการใช้งาน ChatGPT ของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 8 ผลวิเคราะห์การใช้งาน ChatGPT ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.063	3	0.021	0.595	0.619
ภายในกลุ่ม	10.391	296	0.035		
ภาพรวม	10.454	299			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 8 พบว่า ค่า Sig. เท่ากับ 0.619 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แสดงว่า ครูที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการใช้งาน ChatGPT กล่าวได้ว่า รายได้ต่อเดือนมิใช่ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความแตกต่างด้านการใช้งาน ChatGPT ของครู

ตารางที่ 9 ผลวิเคราะห์การใช้งาน ChatGPT ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.0212	6	0.035	1.010	0.419
ภายในกลุ่ม	10.241	293	0.035		
ภาพรวม	10.453	299			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 9 พบว่า ผลการทดสอบ one-way ANOVA มีค่า Sig. เท่ากับ 0.419 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แสดงว่า ครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการใช้งาน ChatGPT กล่าวได้ว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ไม่ใช่ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการใช้งาน ChatGPT ของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่านมีความคิดเห็นเชิงบวกในระดับมากที่สุดต่อการใช้ ChatGPT เพื่อการจัดการเรียนรู้ สะท้อนว่าครูมองเทคโนโลยีดังกล่าวเป็นเครื่องมือที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสอน โดยเฉพาะด้านการวัดและประเมินผล ช่วยออกแบบข้อสอบ คำถาม และให้ข้อเสนอแนะได้อย่างสะดวกและมีคุณภาพ ผลดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของเขมณัฏฐ์ มิ่งศิริธรรม (2566) ที่ระบุว่า ChatGPT สนับสนุนการเรียนการสอนได้หลากหลาย ทั้งการสร้างแบบทดสอบ สื่อการสอน การแก้ปัญหาทางเทคนิค และการแปลภาษา ช่วยให้ครูประหยัดเวลาและยกระดับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน

ในประเด็นด้านการจัดการเรียนรู้ ครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเน้นแนวคิดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสะท้อนความสามารถของครูในการใช้ ChatGPT ให้สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาและหลักสูตรสมัยใหม่ ผลดังกล่าวปรากฏสอดคล้องกับ Joyce et al. (2004) ที่เสนอว่า องค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนรู้ต้องครอบคลุมขั้นตอนการสอน ระบบสังคม และหลักการตอบสนอง ซึ่ง ChatGPT สามารถสนับสนุนครูในด้านการวางแผนหน่วยการสอน การออกแบบกิจกรรม และการสร้างสื่อได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของคชา โกศิลา และจิรันธนิน ทองธิราช (2567) ที่เสนอว่า ปัญญาประดิษฐ์ เช่น ChatGPT เป็นเครื่องมือที่ช่วยเสริมสร้างห้องเรียนแห่งความสุข ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และสนับสนุนการเรียนรู้เชิงลึกของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยยังชี้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ ChatGPT กับรูปแบบการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะด้านการวางแผน การวัดผล และการสนับสนุนการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ด้านกิจกรรมการเรียนรู้และคุณลักษณะของ ChatGPT ยังไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งอาจเป็นเพราะครูยังอยู่ในช่วงทดลองใช้ หรือยังไม่คุ้นเคยกับการประยุกต์ ChatGPT ในระดับกิจกรรมเชิงลึก ข้อค้นพบนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของนิธิภัทร์ ตันติเจริญวิวัฒน์ (2566) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพล

ต่อการใช้งาน ChatGPT ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจ ความคาดหวังประสิทธิภาพ และสภาพสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งหมายความว่าการใช้งานอย่างมีประสิทธิผลยังต้องอาศัยความพร้อม ความเข้าใจเครื่องมือ และทักษะการใช้งานของผู้ใช้เป็นสำคัญ

เมื่อพิจารณาความแตกต่างของความคิดเห็นตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง รายได้ และกลุ่มสาระการเรียนรู้ พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า ChatGPT เป็นเทคโนโลยีที่เข้าถึงง่าย ใช้งานได้กับทุกกลุ่มครูโดยไม่จำกัดพื้นฐานหรือคุณลักษณะส่วนบุคคล ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของวราพร นาคประทุม และดั้นดุสิต โปราณานนท์ (2564) ที่พบว่า ทัศนคติด้านความเชื่อในความสามารถของเทคโนโลยี AI เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการยอมรับและพร้อมใช้งาน โดยไม่ได้ขึ้นกับเพศหรืออายุของผู้ใช้ แต่ขึ้นกับการรับรู้ประโยชน์และความเชื่อมั่นในศักยภาพของเทคโนโลยีเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ ผลการศึกษาเชิงเปรียบเทียบยังสนับสนุนข้อค้นพบของสุพัตรา ปากดี และธีระภาพ เพชรมาลัยกุล (2567) ที่ระบุว่า ปัญญาประดิษฐ์สำหรับการศึกษาถูกนำไปใช้ได้ในหลากหลายบริบท ทั้งการออกแบบกิจกรรม การสร้างสื่อ การวัดและประเมินผล และการวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล ซึ่งเป็นบริบทที่ครูทุกกลุ่มสามารถใช้งานได้โดยไม่จำเป็นต้องมีทักษะเฉพาะด้านสูง ทำให้ความแตกต่างตามปัจจัยบุคคลมีผลเพียงเล็กน้อยหรือแทบไม่มีเลย

โดยภาพรวม ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ChatGPT เป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพสูงสำหรับการจัดการเรียนรู้ และได้รับการยอมรับจากครูในทุกกลุ่มอย่างกว้างขวาง ทั้งในด้านการสนับสนุนการสอน การวางแผน การวัดและประเมินผล และการพัฒนาทักษะเชิงคิดของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม การนำไปใช้ในระดับกิจกรรมหรือการออกแบบการเรียนรู้เชิงลึกยังต้องการการฝึกอบรม การสร้างความคุ้นเคย และการกำกับดูแลเพื่อให้สามารถใช้เครื่องมือได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุด

สรุปได้ว่า ChatGPT ได้รับการยอมรับจากครูในระดับสูง สามารถช่วยลดภาระ เพิ่มประสิทธิภาพ และสนับสนุนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ โดยไม่มีข้อจำกัดจากความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคล อย่างไรก็ตาม ChatGPT ยังมีข้อจำกัดด้านความถูกต้องของข้อมูล ความคลาดเคลื่อนทางภาษา อคติที่อาจเกิดจากข้อมูลการฝึกสอน รวมถึงข้อจำกัดด้านอายุของผู้ใช้งาน จึงจำเป็นที่ผู้สอนต้องพิจารณา วิเคราะห์ และตรวจสอบข้อมูลก่อนนำไปใช้จริง

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยครั้งนี้นับเป็นการศึกษาที่มุ่งสำรวจมิติการใช้ ChatGPT ของครูมัธยมศึกษาจังหวัดน่าน อย่างบูรณาการทั้งด้านรูปแบบการใช้งาน บทบาทของครูในกระบวนการจัดการเรียนรู้ และปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งแตกต่างจากงานก่อนหน้าที่มักเน้นการใช้เทคโนโลยี เพื่อการผลิตสื่อการสอนเพียงด้านเดียว งานวิจัยนี้จึงช่วยเติมเต็มช่องว่างทางองค์ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อยกระดับการออกแบบการเรียนรู้ของครู โดยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

1. ChatGPT ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนงานวัดผลและประเมินผลมากกว่าด้านอื่น ชี้ให้เห็นบทบาทใหม่ของปัญญาประดิษฐ์ในการเพิ่มคุณภาพและความหลากหลายของการประเมิน

2. ประสิทธิภาพของ ChatGPT ไม่ได้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ แต่ต้องอาศัยความเข้าใจของครูในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสม

3. ChatGPT เป็นเทคโนโลยีที่มีความเป็นสากลและเข้าถึงได้เท่าเทียม โดยไม่ขึ้นกับลักษณะเฉพาะของผู้ใช้

4. ปัญญาประดิษฐ์ช่วยขับเคลื่อนให้ครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้ออกแบบและผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

5. องค์ความรู้ที่ได้สามารถใช้เป็นฐานสำหรับการกำหนดแนวทางพัฒนา AI ในสถานศึกษา ทั้งด้านการอบรมครูและการส่งเสริมการรู้เท่าทันดิจิทัล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าความสัมพันธ์ต่ำ และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอาจสะท้อนถึงข้อจำกัดในการนำ ChatGPT มาใช้ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ควรส่งเสริมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้หรือกิจกรรมที่บูรณาการ ChatGPT ในรูปแบบที่ผู้เรียนมีส่วน

1.2 ด้านคุณลักษณะของ ChatGPT ด้านนี้มีคะแนนต่ำและไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน ซึ่งอาจเกิดจากครูยังมีข้อกังวลหรือความไม่มั่นใจเกี่ยวกับความแม่นยำ ความเหมาะสมของเนื้อหา หรือข้อจำกัดของ ChatGPT ในการใช้งานจริง ควรมีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับขอบเขต ความสามารถ และข้อจำกัดของ ChatGPT อย่างชัดเจน

1.3 ด้านการสนับสนุนการเรียนรู้ พบว่าคะแนนความคิดเห็นเฉลี่ยอาจยังต่ำกว่าด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งอาจเป็นเพราะครูยังไม่เห็นรูปธรรมว่าการใช้ ChatGPT จะช่วยส่งเสริมผู้เรียนในแบบรายบุคคลได้อย่างไร ควรมีการพัฒนาแนวทางการใช้ ChatGPT เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เฉพาะบุคคล

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมหลายเขตพื้นที่การศึกษา หรือเปรียบเทียบระหว่างเขตการศึกษาต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย และสามารถอ้างอิงหรือใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบายระดับกว้างได้มากขึ้น

2.2 ควรเพิ่มการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) หรือการสนทนากลุ่ม (focus group) เพื่อให้เข้าใจถึงมุมมอง ประสบการณ์ หรืออุปสรรคของครูในการใช้ ChatGPT อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบการใช้งาน ChatGPT กับเครื่องมืออื่น เช่น Google Bard, Claude หรือระบบปัญญาประดิษฐ์เฉพาะทางการศึกษา เพื่อให้สามารถเลือกใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กัญชลารักษ์ ทีปกากร. (2568). การเรียนรู้กับ AI ในปี 2568 : ครูไทยปรับตัวอย่างไรในยุค Generative AI. *ราชสีมาปริทัศน์, 1*(2), 1-10.

เขมณัฏฐ์ มิ่งศิริธรรม. (2566). ChatGPT กับการศึกษายุคดิจิทัล. *วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย*, *15*(2), 1–10.

คชา โกศิลา และจิรันธนิน ทองธิราช. (2567). การใช้ PowerChatGPT สำหรับการจัดการเรียนการสอนยุคดิจิทัล. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมการอาชีวศึกษา*, *8*(1), 92–97.

ทิศนา แขมมณี. (2560). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 21). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิธิภัทร์ ตันติเจริญวิวัฒน์. (2566). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้งาน ChatGPT ของกลุ่มนักพัฒนาซอฟต์แวร์.* การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมทางธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บัวพรรณ คำเฉลา, วีรพงษ์ สุทาวัน และคเณชาภรณ์ คชกุล. (2568). การใช้เครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ ChatGPT เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในรายวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์. *วารสารกว๊านพะเยา, 2*(4), 1–16.

วราพร นาคประทุม และดั้นดุสิต โปราณานนท์. (2564). ความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่มีผลต่อความพร้อมในการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการบริหารโครงการ. *วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร*, *18*(2), 1–25.

วัทนวิภา บุดดีสี และกาญจน์ เรืองมนตรี. (2567). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, *8*(1), 56–68.

สุพัตรา ปากดี และธีระภาพ เพชรมาลัยกุล. (2567). แนวทางการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, *4*(6), 555-572.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน. (2568). *สถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน.* สืบค้น 15 ตุลาคม 2568 จาก https://www.spmnan.go.th/school_list/.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2567). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568-2569.* สืบค้น 15 พฤศจิกายน 2568 จาก https://share.google/jho8z3W1iyzOHN20i.

Joyce, B., Weil, M., & Calhoun, E. (2004). *Models of teaching* (7th ed.). Pearson Allyn & Bacon.

Huang, L., & Fan, X. (2022). *Learning process management model based on formative assessment*. In V. Balakrishnan et al. (Eds.), Proceedings of the 2022 3rd International Conference on Modern Education and Information Management (ICMEIM 2022) (pp. 201–212). Atlantis Press. https://www.atlantis-press.com/article/125980397.pdf.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed). Harper & Row.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดหนองคาย

Factors affecting local election behavior among eligible voters in Nong Khai Province

วิริยะ หอมไกรลาศ[1*], สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง[2], ละมัย ร่มเย็น[3]

Viriya Homkailas[1*], Sanyasorn Swasthaisong[2], Lamai Romyen[3]

[1]หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

[2,3] สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

[1]Master of Public Administration Program in Public Administration, Sakon Nakhon Rajabhat University

[2,3] Department of Public Administration, Faculty of Management Science, Sakon Nakhon Rajabhat University

[*]Corresponding author's e-mail: sudjai.pun@gmail.com[1*], sanyasorn@snru.ac.th[2], lamairomyen@gmail.com[3]

Received: October 08, 2025 Revised: November 06, 2025 Accepted: November 12, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความแตกต่างของพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดหนองคายตามปัจจัยส่วนบุคคล รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์และตรวจสอบอิทธิพลของทัศนคติทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อพฤติกรรมดังกล่าว กลุ่มตัวอย่าง 400 คน ได้จากการสุ่มแบบชั้นภูมิตาม 9 อำเภอ เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย 4 ตอน ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ทัศนคติทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง และพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน พร้อมค่าดัชนีความตรงของเนื้อหาและค่าความเชื่อมั่นแบบแอลฟาแครอนบาคทั้งฉบับและรายมิติอยู่ในระดับดี ข้อมูลวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและการเปรียบเทียบรายคู่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการถดถอยเชิงพหุคูณ โดยตรวจสอบสมมติฐานสำคัญ ได้แก่ ความเป็นเชิงเส้น ความเป็นอิสระของค่าคลาดเคลื่อน การแจกแจงใกล้ปกติของค่าคลาดเคลื่อน ความแปรปรวนคงที่ และการไม่มีพหุสหสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง และพฤติกรรมการเลือกตั้งอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบระบุว่า รายได้แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติ และอายุแตกต่างเฉพาะด้านอุดมการณ์ ส่วนเพศ สถานภาพสมรส อาชีพ และประสบการณ์ทางการเมืองไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมในระดับสูง ขณะที่ทัศนคติทางการเมืองมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง แบบจำลองถดถอยยืนยันอิทธิพลทางบวกของทั้งสองตัวแปร โดยการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีน้ำหนักมากกว่า และแบบจำลองผ่านเกณฑ์สมมติฐานทั้งหมดอยู่ในระดับยอมรับได้

คำสำคัญ: ทัศนคติทางการเมือง, การมีส่วนร่วมทางการเมือง, พฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น, ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

Abstract

This study examined differences in local electoral behavior among eligible voters in Nong Khai by personal factors and investigated the relationships and influences of political attitudes and political participation on such behavior. The sample comprised 400 respondents obtained through stratified sampling across nine districts. The research instrument was a five-point Likert-scale questionnaire consisting of four sections: personal factors, political attitudes, political participation, and local election behavior. Content validity was reviewed by five experts, and reliability for the whole scale and subscales was at acceptable levels. Data were analyzed using descriptive statistics, t-tests, one-way ANOVA with pairwise comparisons, Pearson correlations, and multiple regression. Assumption checks showed that there was linearity, independence of errors, normality of residuals, homoscedasticity, and no multicollinearity within acceptable limits. Findings showed high levels of political attitudes, political participation, and local electoral behavior. Group comparisons revealed significant disparities based on monthly income and an age effect limited to the ideology dimension, whereas sex, marital status, occupation, and political experience exhibited no significant differences. There was a strong positive correlation between political participation and voting behavior, and a moderate positive correlation between political attitudes and voting behavior. Multiple regression confirmed positive influences of both predictors on electoral behavior, with political participation exerting the stronger effect. The model fit indices were satisfactory.

Keywords: political attitude, political participation, electoral behavior, eligible voter

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การเลือกตั้งท้องถิ่นเป็นกลไกพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับพื้นที่ เพราะผลของนโยบายและการบริหารจัดการท้องถิ่นส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยตรง ทั้งโครงสร้างพื้นฐาน บริการสาธารณะและกระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสาธารณะ ความเข้มแข็งของการเมืองท้องถิ่นจึงพึ่งพาพฤติกรรมการไปใช้สิทธิและการตัดสินใจเลือกของประชาชนอย่างมีข้อมูลและมีความรับผิดชอบทางการเมือง อย่างไรก็ดี หลายพื้นที่ยังเผชิญความท้าทายด้านพฤติกรรมการเลือกตั้ง เช่น ความแตกต่างระหว่างกลุ่มประชากร ความไม่สม่ำเสมอของการมีส่วนร่วมในชีวิตประจำวัน และข้อจำกัดด้านการรับรู้ข้อมูลเชิงนโยบาย ช่องว่างเหล่านี้ทำให้เกิดคำถามเชิงประจักษ์ว่า อะไรคือปัจจัยที่เชื่อมจากทัศนคติทางการเมืองของประชาชน ไปสู่การลงมือมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง และสะท้อนออกมาเป็นพฤติกรรมการเลือกตั้งจริงในคูหา ในบริบทจังหวัดหนองคาย โครงสร้างชุมชน เครือข่ายสังคม และช่องทางการสื่อสารท้องถิ่นมีความใกล้ชิด เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนข้อมูล

และการชวนเชิญเข้าร่วมกิจกรรมของสาธารณะ ขณะเดียวกันพื้นที่ยังมีความหลากหลายของลักษณะส่วนบุคคล ทั้งช่วงวัย อาชีพ และระดับรายได้ ซึ่งอาจสัมพันธ์กับต้นทุนการเข้าถึงข้อมูล เวลา และการเดินทาง ความหลากหลายดังกล่าวอาจทำให้ผลของปัจจัยส่วนบุคคลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งแตกต่างกันไปตามกลุ่มย่อยของประชากรในพื้นที่ การทำความเข้าใจความสัมพันธ์เชิงระบบระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคล ทัศนคติทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง และพฤติกรรมการเลือกตั้ง จึงเป็นโจทย์เชิงวิชาการและเชิงนโยบายที่สำคัญ วรรณกรรมจำนวนมากชี้ว่าทัศนคติทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีบทบาทต่อพฤติกรรมการไปใช้สิทธิและการตัดสินใจเลือก แต่หลักฐานเชิงประจักษ์ที่เจาะจงต่อบริบทจังหวัดหนองคายยังมีจำกัด

นอกจากนี้ หลายงานศึกษาเน้นวัดระดับความคิดเห็นและพฤติกรรมแบบแยกส่วน ยังขาดแบบจำลองเชิงพยากรณ์ที่ตรวจสอบสมมติฐานทางสถิติอย่างเป็นระบบ เพื่อชั่งน้ำหนักอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ภายใต้เงื่อนไขของพื้นที่จริง งานวิจัยนี้จึงออกแบบให้ตรวจสอบทั้งความแตกต่างตามปัจจัยส่วนบุคคล ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหลัก และอิทธิพลเชิงสาเหตุเชิงสถิติผ่านแบบจำลองถดถอยพหุคูณ พร้อมการตรวจสอบสมมติฐานของแบบจำลองอย่างครบถ้วน เพื่อเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว ความสำคัญของการศึกษาครั้งนี้อยู่ในสามมิติ มิติวิชาการ งานวิจัยนำเสนอหลักฐานเชิงประจักษ์ในระดับจังหวัดที่อธิบายความเชื่อมโยงจากทัศนคติไปสู่การมีส่วนร่วม และต่อเนื่องไปสู่พฤติกรรมการเลือกตั้ง พร้อมแบบจำลองเชิงพยากรณ์ที่ผ่านเกณฑ์ทางสถิติ มิติระเบียบวิธี งานวิจัยยกระดับมาตรฐานการรายงานผลด้วยการตรวจสอบสมมติฐานของแบบจำลองอย่างเป็นระบบ การรายงานตัวชี้วัดความสอดคล้องของแบบจำลอง และการอธิบายขนาดอิทธิพลเชิงเปรียบเทียบของตัวแปรที่ชัดเจน มิตินโยบายและปฏิบัติการ ข้อค้นพบให้แนวทางออกแบบมาตรการส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่เข้าถึงได้ ลดต้นทุนเวลา ระยะทาง ขั้นตอนและการเข้าถึงข้อมูล ตลอดจนใช้ประโยชน์จากเครือข่ายชุมชนในการเชื่อมจากความตั้งใจไปสู่การลงมือจริง เพื่อยกระดับพฤติกรรมการไปใช้สิทธิของประชาชนอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจดำเนินการวิจัยเรื่องนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อให้คำตอบต่อโจทย์สำคัญของการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย ว่าปัจจัยใดแตกต่างกันตามคุณลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยใดสัมพันธ์และส่งอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งและสามารถสังเคราะห์ออกมาเป็นสมการเชิงพยากรณ์ที่นำไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบายได้จริง ผลลัพธ์ที่ได้คาดว่าจะช่วยเสริมสร้างฐานความรู้สำหรับนักวิชาการ หน่วยงานเลือกตั้งท้องถิ่น และผู้กำหนดนโยบาย ในการออกแบบมาตรการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและยกระดับคุณภาพประชาธิปไตยในระดับพื้นที่อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับทัศนคติทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง และพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ต่อเดือน และประสบการณ์ทางการเมือง
3. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของทัศนคติทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น

การทบทวนวรรณกรรม

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งชี้ให้เห็นว่า การตัดสินใจในคูหาไม่ได้เกิดจากเหตุผลด้านใดด้านหนึ่ง แต่เป็นผลจากหลายปัจจัยที่ทำงานร่วมกัน แนวคิดการเลือกอย่างมีเหตุผลอธิบายว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะชั่งน้ำหนักระหว่างต้นทุนกับผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ เช่น เวลา ค่าเดินทาง ความยุ่งยากของขั้นตอน เทียบกับผลลัพธ์เชิงนโยบายหรือความพึงพอใจทางการเมือง (Downs, 1957; Riker & Ordeshook, 1968) ขณะเดียวกัน แนวจิตวิทยาการเมืองเสนอว่า การยึดโยง

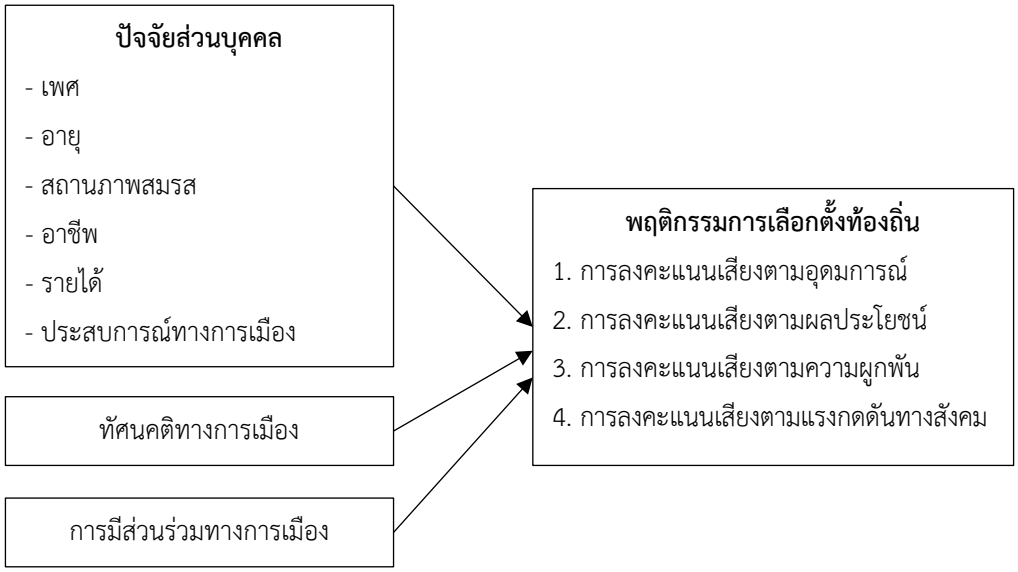
ทางอุดมการณ์ ความรู้สึกผูกพันกับพรรคหรือกลุ่มการเมือง และภาพลักษณ์ของผู้สมัคร ล้วนเป็นฐานสำคัญของการตัดสินใจ (Campbell et al., 1960) จึงไม่อาจอธิบายพฤติกรรมการเลือกตั้งด้วยเหตุผลด้านผลประโยชน์เพียงอย่างเดียว แต่ต้องพิจารณาทั้งมิติความรู้สึก การยึดโยง และบริบททางสังคมที่โอบล้อมผู้มีสิทธิเลือกตั้งอยู่ด้วย กรอบทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนของ Ajzen (1991) ขยายความเข้าใจเรื่องทัศนคติและการตัดสินใจเชิงพฤติกรรม โดยเสนอว่า ความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งขึ้นกับสามองค์ประกอบหลัก ได้แก่ ทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรมนั้น การรับรู้บรรทัดฐานทางสังคม และการรับรู้ว่าตนสามารถควบคุมหรือปฏิบัติได้จริง หากประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อการเลือกตั้งท้องถิ่น เชื่อว่าสังคมหรือชุมชนรอบข้างเห็นว่าควรไปใช้สิทธิ และรู้สึกว่าการไปเลือกตั้งทำได้ไม่ยุ่งยาก ปัจจัยเหล่านี้ย่อมสะสมเป็นความตั้งใจที่จะไปใช้สิทธิ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับงานของ Cialdini et al. (1990) ที่ชี้ว่า พฤติกรรมมนุษย์จำนวนมากตอบสนองต่อบรรทัดฐานและความคาดหวังทางสังคม เมื่อคนรับรู้ว่ากลุ่มของตนควรมีส่วนร่วม ก็มีแนวโน้มจะปรับพฤติกรรมให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานนั้น ในมิติบรรทัดฐานและอิทธิพลทางสังคม ยังมีหลักฐานจากงานภาคสนามที่แสดงให้เห็นว่า การแจ้งเตือน การชวน และแรงกดดันทางสังคมจากเครือข่ายใกล้ชิด สามารถเพิ่มอัตราการไปใช้สิทธิได้อย่างมีนัยสำคัญ (Gerber et al., 2008) ทำให้เห็นว่า พฤติกรรมการเลือกตั้งมิได้เป็นเพียงการตัดสินใจส่วนบุคคล แต่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยสัญญาณและแรงผลักจากคนรอบข้าง ซึ่งสัมพันธ์กับกรอบทฤษฎีที่มองการเมืองในฐานะพฤติกรรมที่ฝังอยู่ในเครือข่ายสังคมแนวคิดด้านทุนทางสังคมให้ความสำคัญกับโครงสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจในชุมชนว่า เป็นปัจจัยที่กำหนดโอกาสในการรับข้อมูล การร่วมกิจกรรม และการถูกชักชวน (Putnam, 2000; Huckfeldt & Sprague, 1995) ชุมชนที่มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นมักมีช่องทางการสื่อสารและกลไกการชวนกันไปใช้สิทธิที่ชัดเจน ทำให้ต้นทุนด้านข้อมูลและการตัดสินใจลดลง ขณะเดียวกัน Civic Voluntarism Model (Verba et al., 1995) เสนอว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองขึ้นกับ 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1. ทรัพยากร เช่น เวลา การศึกษา รายได้ ทักษะ 2. แรงจูงใจ และ 3. การถูกชักชวนผ่านเครือข่าย หากขาดทรัพยากร คนอาจมีทัศนคติที่ดีแต่ไม่สามารถเปลี่ยนเป็นการลงมือได้เต็มที่ งานวิจัยของ Wolfinger & Rosenstone (1980) และ Rosenstone & Hansen (1993) ก็ชี้ว่า กลุ่มที่มีทรัพยากรสูงมักมีโอกาสเข้าร่วมทางการเมืองมากกว่า เพราะรับมือกับต้นทุนของการมีส่วนร่วมได้ดีกว่า งานวิจัยของ Zaller (1992) เสนอว่า ด้วยกระบวนการรับและใช้ข้อมูลทางการเมือง อธิบายว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะรับข้อมูลเฉพาะเท่าที่เข้าถึงและสอดคล้องกับกรอบคิดเดิม จากนั้นจึงนำชุดข้อมูลบางส่วนมาใช้เมื่อต้องตัดสินใจในคูหา หากพื้นที่หนึ่งมีช่องทางข้อมูลที่เข้มแข็ง โปร่งใส ใกล้ชิดกับชีวิตประจำวัน ความเชื่อมโยงระหว่างทัศนคติ การรับรู้ และการลงคะแนนจะชัดเจนขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดต้นทุนผลประโยชน์ของ Downs และสมการการลงคะแนนของ Riker & Ordeshook ที่มองการได้รับข้อมูลและความรู้สึกหน้าที่พลเมืองเป็นส่วนหนึ่งของผลตอบแทนในการไปใช้สิทธิ ด้านอัตลักษณ์และพลวัตทางสังคม ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคมของ Tajfel & Turner (1979) ชี้ให้เห็นว่า คนมักนิยามตนเองผ่านการเป็นสมาชิกของกลุ่มบรรทัดฐานและท่าทีของกลุ่มจึงส่งผลต่อการเลือกข้างและการมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีตัวแบบในชุมชน เช่น ผู้นำท้องถิ่นหรือกลุ่มกิจกรรมที่ยืนยันการไปใช้สิทธิอย่างสม่ำเสมอ สามารถสร้างแรงคาดหวังร่วมของกลุ่มและยกระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกได้ แนวคิดการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (1977) ย้ำว่า พฤติกรรมจำนวนมากเกิดจากการสังเกตแบบอย่างและการได้รับการเสริมแรง หากบรรยากาศชุมชนให้คุณค่ากับการเลือกตั้ง การเลียนแบบและความคุ้นชินทางพฤติกรรมก็จะตามมา งานด้านพัฒนาการทางการเมือง เช่น Converse (1964) และ Sears & Levy (2003) ชี้ว่า ทัศนคติและรูปแบบการมีส่วนร่วมของบุคคลถูกหล่อหลอมจากประสบการณ์ทางสังคมและเหตุการณ์ทางการเมืองในแต่ละช่วงวัย ความแตกต่างระหว่างกลุ่มอายุจึงอาจปรากฏชัดในบางมิติ เช่น อุดมการณ์หรือการตีความการเมือง แต่ไม่จำเป็นต้องส่งผลต่อทุกด้านของพฤติกรรมการเลือกตั้งอย่างเท่าเทียมกัน มุมมองนี้ช่วยรองรับการตีความผลวิจัยที่พบความแตกต่างเชิงช่วงวัยเฉพาะบางด้าน ในภาพกว้าง Norris (2002) เสนอแนวคิดว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองสมัยใหม่มิได้ลดลง แต่เปลี่ยนรูปและอาศัยช่องทางใหม่ทั้งในระบบเลือกตั้งและนอกระบบเลือกตั้ง หากเชื่อมกับบริบทท้องถิ่นที่มีเวทีชุมชน กลไกสื่อสารระดับหมู่บ้านและกิจกรรมสาธารณะ จะเห็นว่า

โครงสร้างโอกาสในระดับพื้นที่สามารถเสริมให้ทัศนคติที่ดีและบรรทัดฐานเชิงบวกแปรเปลี่ยนเป็นการมีส่วนร่วมที่ต่อเนื่องในชีวิตจริงได้ Coleman (1990) ยังเสนอให้มองโครงสร้างทางสังคม บรรทัดฐานและความสัมพันธ์ในฐานะทรัพยากรเชิงโครงสร้างที่กำหนดช่องทางการกระทำของปัจเจก งานในสายนี้ช่วยสนับสนุนมุมมองว่าพฤติกรรมการเลือกตั้งไม่ใช่ผลลัพธ์ของการตัดสินใจลำพัง หากแต่เกิดจากการผสมผสานระหว่างทัศนคติ แรงจูงใจ ต้นทุน ทรัพยากร และข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่แต่ละคนเผชิญ เมื่อสังเคราะห์วรรณกรรมทั้งหมดเข้าด้วยกัน งานศึกษานี้จึงวางกรอบแนวคิดโดยมองว่าทัศนคติทางการเมืองและบรรทัดฐานทางสังคมเป็นแรงผลักภายในทรัพยากรส่วนบุคคลและเครือข่ายชุมชนทำหน้าที่ลดต้นทุนและเพิ่มโอกาสของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองในชีวิตประจำวันและการมีส่วนร่วมดังกล่าวจะสะท้อนต่อไปในพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นในลักษณะที่ตรวจสอบได้เชิงประจักษ์ ทั้งในมิติความแตกต่างตามปัจจัยส่วนบุคคล ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และอิทธิพลของตัวแปรด้านทัศนคติและการมีส่วนร่วมต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งจริงในบริบทจังหวัดหนองคาย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นเพื่อใช้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยยึดโยงกับทฤษฎีหลัก 5 ประการ ดังนี้ 1) ทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผล (rational choice/spatial voting) ของ Downs (1957) เห็นว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งประเมินผลได้เสียของนโยบาย เมื่อทัศนคติทางการเมืองเอนเอียงเชิงผลประโยชน์และโครงสร้างรายได้/อาชีพเอื้อประโยชน์ ย่อมมีแนวโน้มลงคะแนน ตามผลประโยชน์ (Downs, 1957) 2) ทฤษฎีโครงสร้างความเชื่อและการลงคะแนนตามประเด็น (ideological constraint/issue voting) มองว่าผู้ที่มีโครงสร้างอุดมการณ์ชัดและคัดกรองข้อมูลตามจุดยืน จะจับคู่ผู้สมัครและนโยบายกับหลักคิดของตนได้สม่ำเสมอ จึงลงคะแนน ตามอุดมการณ์ (Converse, 1964; Zaller, 1992) 3) ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคมและแบบจำลองมิชิแกน (social identity & party identification) ชี้ว่าการระบุตัวกับกลุ่ม/พรรคทำหน้าที่เป็นเข็มทิศระยะยาว ส่งผลให้เกิดการลงคะแนน ตามความผูกพัน (Tajfel & Turner, 1979; Campbell et al., 1960) 4) ทฤษฎีบรรทัดฐานทางสังคมและผลเครือข่าย (social norms/network effects) อธิบายว่า ความคาดหวังของชุมชนและแรงกดดันจากเครือข่ายทางสังคมผลักให้ผู้มีสิทธิปรับพฤติกรรมการลงคะแนนให้สอดคล้องกับบรรทัดฐาน จึงเกิดการลงคะแนน ตามแรงกดดันทางสังคม (Cialdini, 2006; Huckfeldt & Sprague, 1995) และ 5) โมเดลอาสาสมัครเชิงพลเมือง/โมเดลทรัพยากร (civic voluntarism/resource model) ระบุว่า ทรัพยากร เวลา และประสบการณ์การมีส่วนร่วมยกระดับความรู้และประสิทธิผลทางการเมือง (political efficacy) เพิ่มโอกาสการไปใช้สิทธิและทำให้รูปแบบการเลือกมีแบบแผนมากขึ้น (Verba et al., 1995) นอกจากนี้ การเรียนรู้เชิงสังคม และทุนทางสังคมช่วยอธิบายการก่อตัวของทัศนคติและช่องทางการชักชวนภายในเครือข่าย ซึ่งท้ายที่สุดสะท้อนในพฤติกรรมการลงคะแนน (Bandura, 1977; Coleman, 1990; Putnam, 2000)

ทฤษฎีทั้งหมดข้างต้นจึงสนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ทัศนคติทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง กับตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดหนองคาย และกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย รายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองคาย ในการเลือกตั้งวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2568 มีผู้มีสิทธิ 406,647 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2568) ครอบคลุมทุกอำเภอ ได้แก่ เมืองหนองคาย ท่าบ่อ โพนพิสัย ศรีเชียงใหม่ สังคม สระใคร เฝ้าไร่ รัตนวาปี และโพธิ์ตาก รวม 9 อำเภอ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย จำนวน 400 คน จากการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคำนวณจากสูตรของ Yamane (1973) และสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลที่อาจมีผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น มีลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจรายการ (check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามที่ออกแบบขึ้นเพื่อวัดความคิดเห็น มุมมอง และความเชื่อของประชาชนต่อการเมืองและการเลือกตั้งท้องถิ่น มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามที่วัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่น มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ระดับ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดหนองคาย มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 5 คำถามแบบปลายเปิด (open-ended) เพื่อให้ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการตัดสินใจในการเลือกตั้ง

การทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน พิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา ความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ และความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัย จากนั้น

คำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) พบว่า ทุกรายการมีค่า IOC อยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้ (≥ 0.50) ตามเกณฑ์มาตรฐาน โดยข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่าหรือมีข้อเสนอแนะถูกปรับแก้ก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

การทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง และคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha) เพื่อประเมินความสม่ำเสมอภายในของแต่ละตอนของแบบสอบถาม ผลการตรวจสอบพบว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับยอมรับได้ตามเกณฑ์ ($\alpha \geq 0.70$) ทั้งในส่วนของทัศนคติทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง และพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น รวมทั้งในภาพรวมของแบบสอบถาม แสดงให้เห็นว่า เครื่องมือมีเสถียรภาพเพียงพอสำหรับการนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ถึงผู้ว่าราชการจังหวัดหนองคาย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดหนองคาย จำนวน 400 คน

3.2 ส่งแบบสอบถามไปให้ผู้ที่เกี่ยวข้องพร้อมชี้แจงรายละเอียดความมุ่งหมายของการออกแบบสอบถาม เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันในการตอบแบบสอบถาม

3.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองและลงพื้นที่จริงประกอบกับการเก็บข้อมูลผ่านระบบออนไลน์

3.4 ตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อนำแบบสอบถามไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามตลอดจนระดับทัศนคติทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง และพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น

4.2 การทดสอบค่าที (independent samples t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่างที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ทำการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีที่เหมาะสมตามสมมติฐานของข้อมูล

4.3 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง และพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น

4.4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) เพื่อศึกษาความสามารถในการพยากรณ์และอิทธิพลของทัศนคติทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น โดยรายงานค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (B) สัมประสิทธิ์มาตรฐาน (β) ค่า t ค่า R ค่า R^2 ค่า R^2 ที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted R^2) และค่า F ของแบบจำลอง รวมทั้งตรวจสอบสมมติฐานที่เกี่ยวข้องก่อนการแปลผล

4.5 การตรวจสอบสมมติฐานของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบสมมติฐานที่จำเป็นอย่างเป็นระบบ ได้แก่ ความเป็นเชิงเส้นโดยใช้แผนภาพกระจาย ความเป็นอิสระของค่าคลาดเคลื่อนด้วยสถิติ Durbin-Watson การแจกแจงใกล้ปกติของค่าคลาดเคลื่อนด้วยสถิติ Kolmogorov-Smirnov ความแปรปรวนคงที่ด้วยการพิจารณาแผนภาพกระจายของเศษเหลือกับค่าที่พยากรณ์ และพหุสหสัมพันธ์ด้วยค่าดัชนี VIF และค่า Tolerance ผลการตรวจสอบพบว่าเงื่อนไขทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้ จึงดำเนินการประมาณแบบจำลองและรายงานผลถดถอยพหุคูณ

ในการแปลผลค่าเฉลี่ยจากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ใช้เกณฑ์ดังนี้

1.00–1.80 = มีพฤติกรรมการเลือกตั้ง /ทัศนคติทางการเมือง/การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับน้อยที่สุด

1.81–2.60 = มีพฤติกรรมการเลือกตั้ง /ทัศนคติทางการเมือง/การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับน้อย

2.61–3.40 = มีพฤติกรรมการเลือกตั้ง /ทัศนคติทางการเมือง/การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับปานกลาง

3.41–4.20 = มีพฤติกรรมการเลือกตั้ง /ทัศนคติทางการเมือง/การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับมาก

4.21–5.00 = มีพฤติกรรมการเลือกตั้ง /ทัศนคติทางการเมือง/การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับมากที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น ทัศนคติทางการเมือง และการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดหนองคายในจังหวัดหนองคาย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น ทัศนคติทางการเมือง และการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดหนองคาย

ตัวแปร	$\overline{X}$	S.D.	ความหมาย
1. พฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น	3.66	0.79	มาก
2. ทัศนคติทางการเมือง	3.77	0.77	มาก
3. การมีส่วนร่วมทางการเมือง	3.65	0.79	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดหนองคายโดยรวมมีระดับ พฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น ทัศนคติทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ทัศนคติทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\overline{X}$ = 3.77, S.D. = 0.77) แสดงว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการเมือง เช่น การตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกตั้ง การมีมุมมองเชิงบวกต่อกระบวนการประชาธิปไตย และการเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

2. พฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยรองลงมา ($\overline{X}$ = 3.66, S.D. = 0.79) แสดงว่า ประชาชนมีพฤติกรรมการใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับมาก เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างสม่ำเสมอ การพิจารณาคุณสมบัติของผู้สมัครก่อนตัดสินใจเลือก และการติดตามข่าวสารการเลือกตั้ง

3. การมีส่วนร่วมทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกัน ($\overline{X}$ = 3.65, S.D. = 0.79) สะท้อนว่า ประชาชนมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และการร่วมผลักดันประเด็นสาธารณะ

โดยสรุป ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดหนองคายมีความตระหนักและให้ความสำคัญต่อการเมืองท้องถิ่นในระดับมาก ทั้งในด้านทัศนคติ พฤติกรรม และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งสะท้อนถึงการเติบโตของจิตสำนึกประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน.

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของทัศนคติทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดหนองคาย ทั้งนี้ ในการตรวจสอบสมมติฐานของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบเงื่อนไขก่อนดำเนินการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า

1. ความเป็นเชิงเส้น ตรวจด้วยแผนภาพกระจายของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ผลปรากฏว่าความสัมพันธ์มีลักษณะเชิงเส้นเพียงพอสำหรับการใช้แบบจำลองเชิงเส้น

2. ความเป็นอิสระของค่าคลาดเคลื่อน ประเมินด้วยค่าสถิติ Durbin-Watson เท่ากับ 1.92 ซึ่งอยู่ในช่วง 1.50 ถึง 2.50 จัดว่าอยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้ สะท้อนว่าค่าคลาดเคลื่อนไม่แสดงปัญหาการพึ่งพากันอย่างมีนัยสำคัญ

3. การแจกแจงใกล้ปกติของค่าคลาดเคลื่อน ตรวจด้วยสถิติ Kolmogorov-Smirnov ให้ค่า p มากกว่า 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานว่าเศษเหลือมีการแจกแจงใกล้เคียงการแจกแจงปกติ

4. ความแปรปรวนคงที่ ตรวจด้วยแผนภาพกระจายระหว่างค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐานกับค่าที่พยากรณ์ ไม่พบรูปแบบรูปพัดหรือแนวโน้มที่ชัดเจน สอดคล้องกับสมมติฐานความแปรปรวนคงที่ของเศษเหลือ

5. พหุสหสัมพันธ์ ตรวจด้วยค่าดัชนี VIF และค่า Tolerance ของตัวแปรอิสระทุกตัว พบว่า VIF น้อยกว่า 10 และ Tolerance มากกว่า 0.10 จึงไม่พบปัญหาพหุสหสัมพันธ์ที่น่ากังวล ทั้งนี้ค่าสหสัมพันธ์รายคู่ระหว่างตัวแปรอิสระอยู่ในช่วง r เท่ากับ 0.152 ถึง 0.692 ซึ่งไม่เกิน 0.80 สนับสนุนข้อสรุปว่า แบบจำลองมีความเหมาะสมในการนำเสนอผลถดถอยพหุคูณต่อไป

จากนั้น ผู้วิจัยตรวจสอบสมมติฐานของแบบจำลองถดถอยพหุคูณ พบว่า เชิงเส้น อิสระของค่าคลาดเคลื่อน การแจกแจงใกล้ปกติ ความแปรปรวนคงที่ และไม่พบพหุสหสัมพันธ์ อยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้ ค่าที่ใช้ตรวจ ได้แก่ Durbin–Watson เท่ากับ 1.92 ผล Kolmogorov–Smirnov มี p มากกว่า .05 VIF ประมาณ 2.54 และ Tolerance ประมาณ 0.39 โดยเกณฑ์ยอมรับได้ คือ Tolerance มากกว่า 0.10 และ VIF น้อยกว่า 10

ตารางที่ 2 การตรวจสอบพหุสหสัมพันธ์ของตัวแปรทำนายในแบบจำลองถดถอยพหุคูณด้วยค่า Tolerance และ VIF

ตัวแปรพยากรณ์	Collinearity	
	Tolerance	VIF
ทัศนคติทางการเมือง (AT)	0.39	2.54
การมีส่วนร่วมทางการเมือง (PP)	0.39	2.54

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าความคงทน (Tolerance) ของตัวแปรทำนายทั้งทัศนคติทางการเมือง (AT) และการมีส่วนร่วมทางการเมือง (PP) เท่ากับ 0.39 และค่า VIF เท่ากับ 2.54 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้ จึงสรุปได้ว่า แบบจำลองไม่พบปัญหาพหุสหสัมพันธ์ และสามารถดำเนินการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณในตารางถัดไปได้อย่างเหมาะสม

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของทัศนคติทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดหนองคาย

ตัวแปรพยากรณ์	B	S.E.b	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	0.53	0.11		4.67	$p < 0.001$
ทัศนคติทางการเมือง (AT)	0.14	0.05	0.14	3.09	$p < 0.001$
การมีส่วนร่วมทางการเมือง (PP)	0.71	0.04	0.71	15.82	$p < 0.001$
$R = 0.826$, $R^2 = 0.683$, Adjusted $R^2 = 0.681$, Std. Error = 0.443, $F = 426.967$, $p < 0.001$					

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่า ทัศนคติทางการเมือง (AT) และการมีส่วนร่วมทางการเมือง (PP) ส่งอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยทัศนคติทางการเมือง (AT) มีค่า B = 0.14, S.E.b = 0.05, β = 0.14, t = 3.09, p < 0.001 ขณะที่การมีส่วนร่วมทางการเมือง (PP) มีค่า B = 0.71, S.E.b = 0.04, β = 0.71, t = 15.82, p < 0.001 แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง (PP) มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นมากกว่าทัศนคติทางการเมือง (AT) เมื่อพิจารณาจากค่า β นอกจากนี้ ค่าคงที่มีค่า B = 0.53, S.E.b = 0.11, t = 4.67, p < 0.001 สรุปได้ว่า เมื่อประชาชนมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นและมีทัศนคติทางการเมืองเชิงบวกสูงขึ้น ยิ่งคาดหมายให้เกิดพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นที่เข้มแข็งมากขึ้น โดยเฉพาะปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งมีน้ำหนักอิทธิพลเด่นชัดที่สุดตามค่า (β) ของแบบจำลอง ทั้งนี้ผลการตรวจสอบพหุสหสัมพันธ์ได้รายงานไว้ในตารางก่อนหน้าแล้วและอยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้

สรุปผลการทดสอบ แบบจำลองมีนัยสำคัญทางสถิติและอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นได้ร้อยละ 68.3 (R^2 = 0.683, Adjusted R^2 = 0.681) โดยรวมแล้วการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีน้ำหนักเชิงอิทธิพลสูงกว่าทัศนคติทางการเมือง ตามค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน (β)

สรุปแบบจำลองและสมการพยากรณ์ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณชี้ว่า ทัศนคติทางการเมือง (AT) และการมีส่วนร่วมทางการเมือง (PP) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีอิทธิพลมากกว่า (β_PP = 0.71 > β_AT = 0.14) แบบจำลองผ่านการตรวจสอบสมมติฐานหลักแล้วอยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้ แบบจำลองและสมการพยากรณ์ ดังนี้

สมการทั่วไป $\hat{Y} = \beta_0 + \beta_1$ (ทัศนคติทางการเมือง) + β_2 (การมีส่วนร่วมทางการเมือง) + ε

สมการเชิงตัวเลข $\hat{Y}$ = 0.53 + 0.14(ทัศนคติทางการเมือง) + 0.71(การมีส่วนร่วมทางการเมือง) + ε

การอภิปรายผล

1. ระดับของทัศนคติทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองและพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่าโดยภาพรวมประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดหนองคาย มีทัศนคติทางการเมืองในทางบวก มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองในชีวิตประจำวัน และมีพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นที่สอดคล้องกับทั้งทัศนคติ ทางการเมืองและการมี ส่วนร่วมทางการเมือง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ทำได้สูงกว่าคือการรับรู้ข่าวสาร การเข้าถึงกิจกรรมและการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะ ขณะที่ด้านที่ทำได้ต่ำกว่า คือ การติดตามผลและการประเมินผลหลังการดำเนินกิจกรรม ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับบริบทของจังหวัดหนองคายที่ผลของนโยบายท้องถิ่นใกล้ตัวและจับต้องได้ ช่องทางสื่อสารของชุมชนทำงานได้จริงและบรรทัดฐานของชุมชนเอื้อต่อการแปลงความตั้งใจเป็นการปฏิบัติ ทั้งยังสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการวิจัยที่อธิบายว่าทัศนคติทางการเมืองและบรรทัดฐานของชุมชนผลักดันไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองและส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น โดยไปในทิศทางเดียวกับงานวิจัยของ Campbell et al. (1960), Cialdini et al. (1990) และ Ajzen (1991)

2. ความแตกต่างของพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการวิจัยพบว่า รายได้ต่อเดือนแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น ขณะที่อายุแตกต่างเฉพาะด้านอุดมการณ์ ส่วนเพศ สถานภาพสมรส อาชีพ และประสบการณ์ทางการเมืองไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ภาพรวมสะท้อนบทบาทของทรัพยากรที่ช่วยลดต้นทุนของการไปใช้สิทธิ เช่น เวลา การเดินทาง และการเข้าถึงข้อมูล ทำให้กลุ่มที่มีทรัพยากรพร้อมจัดการข้อจำกัดได้คล่องตัวกว่า ความแตกต่างตามช่วงวัยที่ปรากฏเฉพาะด้านอุดมการณ์สัมพันธ์กับการสั่งสมประสบการณ์ทางสังคมและการเมืองตามช่วงชีวิต จึงไม่ขยายผลไปทุกมิติของพฤติกรรม ขณะที่ปัจจัยพื้นฐานอื่นไม่ก่อให้เกิดความแตกต่าง อาจสะท้อนพลังของเครือข่ายชุมชน

การสื่อสารในพื้นที่และความสะดวกของกระบวนการเลือกตั้งที่ช่วยยกระดับความพร้อมใกล้เคียงกันในหลายกลุ่ม ผลดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการวิจัยที่ให้ความสำคัญกับทรัพยากรและโอกาสในการมีส่วนร่วมในฐานะตัวขับพฤติกรรมมากกว่าคุณลักษณะพื้นฐานเพียงลำพัง และไปในทิศทางเดียวกับงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ Civic Voluntarism Model ซึ่งชี้บทบาทของเวลา ทักษะ ทรัพยากร และการชวนเชิญผ่านเครือข่ายต่อพฤติกรรมการเมือง (Verba et al., 1995; Rosenstone & Hansen, 1993; Wolfinger & Rosenstone, 1980) รวมทั้งหลักฐานว่าด้วยอิทธิพลของช่วงชีวิตต่อโครงสร้างอุดมการณ์ (Converse, 1964; Sears & Levy, 2003) และบทบาทของเครือข่ายและทุนทางสังคมในชุมชนท้องถิ่น (Huckfeldt & Sprague, 1995; Putnam, 2000; Norris, 2002) ซึ่งช่วยอธิบายว่า ทำไมปัจจัยพื้นฐานบางประการจึงไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างเชิงพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญในบริบทจังหวัดหนองคาย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความเชื่อมโยงกับพฤติกรรมเด่นชัดกว่าทัศนคติทางการเมือง การตีความในบริบทจังหวัดหนองคายชี้ว่า เมื่อประชาชนติดตามข้อมูลสาธารณะ เข้าร่วมเวทีประชาคม สื่อสารในเครือข่ายชุมชนและช่วยงานสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ ความพร้อมเชิงพฤติกรรมจะก่อตัวเป็นความเคยชินการมีส่วนร่วม ทำให้การไปใช้สิทธิเป็นขั้นตอนต่อเนื่องตามธรรมชาติ ขณะเดียวกันทัศนคติทางการเมืองในทางบวกทำหน้าที่เป็นแรงหนุนภายใน ช่วยลดความรู้สึกว่าการเมืองไกลตัวและเปิดรับข้อมูลเชิงนโยบายมากขึ้น ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการวิจัยที่วางให้ทัศนคติทางการเมืองและบรรทัดฐานของชุมชนผลักดันไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองและส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น อีกทั้งไปในทิศทางเดียวกับงานที่อธิบายว่าผลตอบแทนด้านข้อมูลและแรงค้ำจากเครือข่ายช่วยเพิ่มน้ำหนักการตัดสินใจออกไปใช้สิทธิ (Downs, 1957; Riker & Ordeshook, 1968) รวมถึงหลักฐานภาคสนามที่ยืนยันอิทธิพลของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมต่อการออกไปใช้สิทธิ (Gerber et al., 2008) ข้อเสนอเชิงปฏิบัติจากผลนี้ คือ ควรต่อยอดกิจกรรมการมีส่วนร่วมที่เข้าถึงง่าย สม่ำเสมอ และมีการเชิญชวนอย่างเป็นระบบ เพื่อแปลงทัศนคติที่ดีให้กลายเป็นการตัดสินใจในวันเลือกตั้งได้จริงและต่อเนื่อง

4. อิทธิพลของทัศนคติทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น ผลการวิเคราะห์แบบจำลองถดถอยพหุคูณยืนยันว่า ทัศนคติทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น โดยรวมแล้วการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีอิทธิพลมากกว่า สอดคล้องกับผลความสัมพันธ์ในข้อที่ 3 และตอกย้ำบทบาทเชิงกลไกของการลงมือปฏิบัติ เช่น การติดตามข้อมูลท้องถิ่น การเข้าร่วมเวทีสาธารณะ การสื่อสารในเครือข่ายชุมชนและการช่วยงานสาธารณะที่เชื่อมจากเจตคติไปสู่ การกระทำจริงในคูหาลงคะแนน ผลการตรวจสอบสมมติฐานของแบบจำลอง ได้แก่ ความเป็นอิสระของค่าคงเหลือ ความเป็นเส้นตรง การกระจายใกล้ปกติ ความแปรปรวนคงที่และการไม่มีพหุสหสัมพันธ์ที่น่ากังวลอยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้ จึงเพิ่มความเชื่อมั่นต่อข้อสรุปเชิงอิทธิพลในบริบทจังหวัดหนองคาย ทั้งนี้ผลลัพธ์สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการวิจัย และสนับสนุนงานที่ให้บทบาทนำแก่ทรัพยากร เวลา ทักษะ และการชวนเชิญผ่านเครือข่ายในการผลักดันพฤติกรรมทางการเมือง (Verba et al.,1995; Huckfeldt & Sprague, 1995; Putnam, 2000; Norris, 2002) นัยเชิงปฏิบัติ คือ ควรลงทุนกับโครงสร้างการมีส่วนร่วมที่ลดต้นทุนการเข้าร่วม ได้แก่ เวลา ระยะทาง ขั้นตอนและการเข้าถึงข้อมูล พร้อมอาศัยเครือข่ายชุมชนเป็นคันโยก เพื่อแปลงทัศนคติทางการเมืองที่ดีให้เป็นพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในชีวิตประจำวันมีผลต่อพฤติกรรมการไปใช้สิทธิ์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นมากกว่าการมีทัศนคติที่ดีเพียงอย่างเดียว ประชาชนที่ติดตามข่าวท้องถิ่น เข้าร่วมเวทีชุมชน และสื่อสารในเครือข่าย จะตัดสินใจไปใช้สิทธิสูงกว่าอย่างชัดเจน

2. ทัศนคติทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองสามารถอธิบายพฤติกรรม การเลือกตั้งท้องถิ่นได้ดีในบริบทจังหวัดหนองคาย แบบจำลองผ่านการตรวจสอบสมมติฐานที่สำคัญครบถ้วน จึงมีความน่าเชื่อถือในการนำไปใช้พยากรณ์ค่าเฉลี่ยของกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ใกล้เคียง

3. กลไกเชื่อมจากความคิดไปสู่การลงมือทำ กิจกรรมการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอทำให้เกิดความเคยชินและลดความรู้สึกว่าการเมืองไกลตัว เมื่อชุมชนมีพื้นที่แลกเปลี่ยนข้อมูลและเชิญชวนกันอย่างต่อเนื่อง การไปใช้สิทธิกลายเป็นพฤติกรรมปกติของประชาชน

4. ความแตกต่างด้านพฤติกรรมตามรายได้ต่อเดือนอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ปัจจัยพื้นฐานอื่นหลายด้าน ไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนว่าทรัพยากรช่วยลดต้นทุนของการมีส่วนร่วม เช่น เวลา การเดินทาง และการเข้าถึงข้อมูล พร้อมกันนั้นเครือข่ายชุมชนและช่องทางสื่อสารท้องถิ่นช่วยดึงระดับความพร้อมของกลุ่มต่าง ๆ ให้ใกล้เคียงกัน

5. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรลงทุนในกิจกรรมที่เข้าถึงง่ายและต่อเนื่อง ลดต้นทุนการเข้าร่วมของประชาชนและใช้เครือข่ายชุมชนเป็นคันโยกเพื่อแปลงทัศนคติที่ดีให้เป็นการตัดสินใจไปใช้สิทธิ์ มาตรการลักษณะนี้มีโอกาสยกระดับอัตราการไปใช้สิทธิอย่างทั่วถึงและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลวิจัยชี้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นมากที่สุด จึงควรสื่อสารนโยบายให้เข้าใจง่ายและเข้าถึงได้จริง เช่น ทำสรุปนโยบายหน้าเดียว จัดเวทีสาธารณะประจำอำเภอ เปิดช่องทางถามตอบที่กำหนดเวลาตอบกลับชัดเจน และสื่อสารทั้งออฟไลน์และออนไลน์ เพื่อพาประชาชนก้าวจากการรับรู้ ไปสู่การลงมือมีส่วนร่วม

1.2 เมื่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงตามผลประโยชน์และการลงคะแนนเสียงตามความผูกพันอยู่ในระดับสูง ควรเน้นผลลัพธ์ที่จับต้องได้ต่อครัวเรือนและชุมชน เช่น การบริการสาธารณะ โครงสร้างพื้นฐานความคืบหน้าโครงการ พร้อมใช้ผู้นำชุมชนเป็นผู้ตั้งคำถามและอธิบาย ไม่ใช่ชี้นำเพื่อคงความโปร่งใสและบรรทัดฐานพลเมืองเชิงบวก

1.3 กลุ่มรายได้ปานกลางตอบสนองต่อข้อเสนอเชิงนโยบายมากกว่ากลุ่มรายได้สูง จึงควรเน้นสารเกี่ยวกับบริการสาธารณะและประโยชน์ต่อชุมชนให้ชัดส่วนกลุ่มรายได้สูงให้เน้นความโปร่งใส ความคาดการณ์ได้ของกติกา และการลดขั้นตอนต้นทุนทางกฎระเบียบ

1.4 กรณีพบความต่างเฉพาะในมิติการลงคะแนนเสียงตามอุดมการณ์ ระหว่างวัยหนุ่มสาวกับวัยกลางคน ดังนั้นสำหรับอายุ 18–40 ปี ควรย้ำหลักการความรับผิดชอบ และการตรวจสอบได้ ส่วนอายุ 41–60 ปี ควรเชื่อมหลักการเข้ากับผลลัพธ์ที่เห็นได้จริงในครัวเรือนและชุมชน

1.5 เพศ สถานภาพสมรส อาชีพ และประสบการณ์ทางการเมืองไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างอย่าง มีนัยสำคัญ จึงไม่จำเป็นต้องแยกแคมเปญตามตัวแปรเหล่านี้ เพียงสื่อสารด้วยสารกลางที่เข้าถึงได้ทุกกลุ่มจัดช่องทางที่หลากหลายและเป็นมิตร และย้ำบรรทัดฐานพลเมืองเชิงบวก แทนการใช้แรงกดดันหรือการตำหนิ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรเพิ่มตัวแปรกลางและตัวแปรกำกับที่อธิบายกลไกระหว่างทัศนคติการมีส่วนร่วม และพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นให้ชัดเจนขึ้น เช่น ความเข้าใจเนื้อหานโยบาย ความไว้วางใจต่อสถาบันท้องถิ่น ความน่าเชื่อถือ ของผู้สมัคร และทุนทางสังคมระดับชุมชน การเก็บตัวแปรเหล่านี้จะช่วยเปิดเส้นทางอธิบายที่ครบวงจร และลดปัญหาการตีความเชิงเส้นตรงที่อาจมองข้ามบทบาทของปัจจัยแทรกซ้อน

2.2 ควรปรับปรุงเครื่องมือวัดให้มีความละเอียดและความเที่ยงตรงสูงขึ้นโดยใช้มาตรวัด 7 ระดับ เพิ่มข้อคำถามที่ไล่ระดับให้ครอบคลุมทุกมิติย่อย และทบทวนถ้อยคำให้ชัดเจน ลดความกำกวมของรายการคำถาม ควบคู่กับการทดสอบความเชื่อมั่นรายมิติและตรวจสอบค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถาม เพื่อให้คะแนนสะท้อนโครงสร้างแนวคิดได้แม่นยำ

2.3 ควรผสานวิธีเชิงคุณภาพควบคู่กับเชิงปริมาณ โดยจัดสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มย่อยสำคัญ เช่น กลุ่มรายได้ปานกลาง กลุ่มวัยต่าง ๆ และผู้นำชุมชน เพื่ออธิบายเหตุผลเบื้องหลังรูปแบบตัวเลขที่พบ และระบุปัจจัยเชิงบริบทที่แบบสอบถามอาจไม่ครอบคลุม ผลเชิงคุณภาพจะช่วยตีความตัวเลขให้ลึกขึ้นและชี้แนะแนวทางปรับเครื่องมือวัดสำหรับการศึกษาในอนาคต

2.4 ควรออกแบบการเก็บข้อมูลแบบหลายระยะเวลา ครอบคลุมช่วงก่อนเลือกตั้ง ระหว่างการหาเสียงและหลังเลือกตั้ง เพื่อจับพลวัตและทิศทางเชิงเหตุผลของการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ควรใช้ชุดคำถามแกนกลางที่สอดคล้องกันทุกระยะ เพื่อติดตามเส้นทางการเปลี่ยนจากทัศนคติและการมีส่วนร่วมไปสู่พฤติกรรมได้อย่างต่อเนื่องและน่าเชื่อถือ

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2568). *ข้อมูลผู้มีสิทธิเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองคาย วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2568*. สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, *50*(2), 179–211.

Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Prentice-Hall.

Campbell, A., Converse P. E., Miller W. E., & Stokes D. E. (1960). *The American Voter*. John Wiley and Sons.

Cialdini, R. B. (2006). *Influence The Psychology of Persuasion* (Rev. ed). Harper Business.

Cialdini, R. B., Kallgren, C. A., & Reno, R. R. (1990). A focus theory of normative conduct. *Journal of Personality and Social Psychology, 58*(6), 1015–1026.

Coleman, J. S. (1990). *Foundations of Social Theory*. The University of Chicago Press.

Converse, P. E. (1964). The nature of belief systems in mass publics. In D. E. Apter (Ed.), *Ideology and Discontent* (pp. 206–261). Free Press.

Downs, A. (1957). *An economic theory of democracy*. Harper.

Gerber, A. S., Green, D. P., & Larimer, C. W. (2008). Social pressure and voter turnout. *American Political Science Review*, *102*(1), 33–48.

Huckfeldt, R., & Sprague, J. (1995). *Citizens, politics, and social communication: Information and influence in an election campaign.* Cambridge University Press.

Norris, P. (2002). *Democratic phoenix: reinventing political activism*. Cambridge University Press.

Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.

Riker, W. H., & Ordeshook, P. C. (1968). A theory of the calculus of voting. *American Political Science Review, 62*(1), 25–42.

Rosenstone, S. J., & Hansen, J. M. (1993). *Mobilization, participation, and democracy in America*. Macmillan.

Sears, D. O., & Levy, S. (2003). Childhood and adult political development. In D. O. Sears, L. Huddy, & R. Jervis (Eds.), *The Oxford Handbook of Political Psychology*. Oxford University Press.

Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. In W. G. Austin & S. Worchel (Eds.), *The Social Psychology of Intergroup Relations*. Brooks and Cole.

Verba, S., Schlozman, K. L., & Brady, H. E. (1995). *Voice and equality: Civic voluntarism in American politics*. Harvard University Press.

Wolfinger, R. E., & Rosenstone, S. J. (1980). *Who Votes*. Yale University Press.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed). Harper & Row.

Zaller, J. (1992). *The nature and origins of mass opinion*. Cambridge University Press.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

การวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่าจากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของชุมชนอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

Supply chain and value chain analysis of agricultural waste materials in Hua Sai community Nakhon Si Thammarat Province

พิชญาภา พริ้มพราย[1], ทิพาวรรณ พันธุสินธุ์[2], วิลาวัลย์ ภูมี[3], ศุภฤกษ์ กาธรรมณี[4], อภิศันย์ ศิริพันธ์[5], พงศ์พัชร บัวเพ็ชร[6*]

Phitchayapha Primpray[1], Thipawan Puntusintu[2], Wilaiwan Phumee[3], Suppharerk Kathammanee[4], Aphisan Siriphan[5], Pongpat Buapet[6*]

[1,4,6]หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

[2]ธนาคารกรุงเทพ

[3,5]สาขาอุตสาหกรรมศิลป์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

[1,4,6]Bachelor of Science Program in Logistics and Supply Chain Management,

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

[2]Bangkok Bank

[3,5]Department of Industrial Arts, Faculty of Industrial Technology, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

[*]Corresponding author's e-mail: anchalee_pri@nstru.ac.th[1], Thipawa.Pun2513@gmail.com[2], Wilawan_jin@nstru.ac.th[3], suppharerk_kat@nstru.ac.th[4], apisan_sir@nstru.ac.th[5], pongpat_bua@nstru.ac.th[6*]

Received: September 18, 2025 Revised: October 09, 2025 Accepted: December 16, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาลักษณะการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรทุกกระบวนการ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ และ 2. วิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่าของผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 315 คน ใช้แบบสัมภาษณ์ จำนวน 40 คน และจัดการสนทนากลุ่ม

จำนวน 20 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 53.02 อายุระหว่าง 50–59 ปี ร้อยละ 34.60 ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท และมีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร ผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุเหลือใช้ส่วนใหญ่คือมูลสัตว์ ร้อยละ 31.11 การวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า เศษวัสดุเหลือใช้หลัก คือ มูลแพะ เนื่องจากชาวบ้านเลี้ยงแพะเป็นอาชีพเสริมจากการเกษตร การบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานมีการจัดการที่เหมาะสมด้านสถานที่ มีการเลือกพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ที่เป็นที่ต้องการของตลาด สุขลักษณะในการเลี้ยงเกษตรกรยังขาดความรู้ สุขลักษณะของโรงเรือนที่ไม่ได้มาตรฐาน ด้านโภชนาการอาหารสัตว์ ทำให้เกิดปัญหาอาหารลูกแพะและได้รับผลกระทบจากราคาตลาดที่ลดลง เนื่องจากการนำเข้า การวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่า นอกจากนี้ยังพบว่า มีกิจกรรมหลักและกิจกรรมสนับสนุนครบถ้วน ตั้งแต่การจัดหาวัตถุดิบ การควบคุมคุณภาพ กระบวนการเลี้ยง การผสมพันธุ์ และการควบคุมโรค การพัฒนาองค์ความรู้ของเกษตรกร การจัดการอาหารสัตว์ และการสร้างมูลค่าเพิ่มจากเศษวัสดุ เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมศักยภาพการแข่งขัน และความยั่งยืนของระบบการผลิต

คำสำคัญ: ห่วงโซ่อุปทาน, ห่วงโซ่คุณค่า, ผลิตภัณฑ์, วัสดุเหลือใช้

Abstract

This research aimed to 1. study the management characteristics of the agricultural waste supply chain throughout the entire process from upstream, midstream, and downstream and 2. analyze the supply chain and value chain of products made from agricultural waste. The study was conducted as a participatory action research using both quantitative and qualitative approaches. Data were collected through questionnaires with a sample of 315 participants, interviews with 40 participants, and focus group discussions with 20 participants. Data were analyzed using basic statistics methods, including percentage, mean, and standard deviation, with the level of statistical significance set at 0.05. The results revealed that the majority of the sample (53.02%) were male, 34.60% were aged 50–59 years, had an education level below a bachelor's degree, had a monthly income of less than 10,000 baht, and were farmers. The main occupation of agricultural waste was animal manure (31.11%). Qualitative research revealed that the main waste material was goat manure, as villagers raised goats as a secondary occupation in addition to agriculture. The supply chain management was appropriate in terms of location and selection of male and female breeders in demand in the market; farmers lacked knowledge in raising goats, and barn hygiene was not up to standard. In terms of animal nutrition, this has led to problems with baby goat feed and has resulted in the impact of lower market prices due to imports. The supply chain and value chain analysis also revealed that there are complete main and supporting activities from raw material procurement quality control, raising processes, breeding and disease control, farmer knowledge development, animal feed management, and value creation from waste materials, which are important approaches to enhancing the competitiveness and sustainability of the production system.

Keywords: supply chain, value chain, products, waste materials

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีรายได้เพียงพอในการดำรงชีวิต รวมถึงสามารถพัฒนาต่อยอดเป็นธุรกิจการเกษตรได้อย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาเกษตรกรให้มีความครอบคลุมทุกด้าน ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำรวมทั้งส่งเสริมเกษตรกรให้มีการนำเทคโนโลยี และนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ในการพัฒนาการผลิตให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพพร้อมกับขยายช่องทางการตลาดให้มากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันรูปแบบการตลาดได้มีการปรับเปลี่ยนไปสู่ตลาดแบบออนไลน์มากขึ้น การเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการผลิต ระบบโลจิสติกส์ ล้วนมีส่วนในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคเป็นอย่างยิ่ง (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2564) ได้ให้ความสำคัญกับนโยบายตลาดนำการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้อย่างยั่งยืน ประกอบกับยุทธศาสตร์การพัฒนาระเทศที่มุ่งเน้นส่งเสริมรูปแบบการทำเกษตรแบบแปลงใหญ่ รวมทั้งส่งเสริมเกษตรกรให้นำเทคโนโลยี และนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ในการพัฒนาการผลิตให้ได้สินค้าคุณภาพ การขยายช่องทางการตลาดให้มากขึ้น การเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันด้านต่าง ๆ การจัดการระบบโลจิสติกส์ภาคการเกษตรตลอดกระบวนการผลิต ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำอย่างครบวงจร ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภค และสร้างความมั่นคงทางด้านรายได้แก่เกษตรกร จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง กรมส่งเสริมการเกษตรจึงได้ตกลงความร่วมมือพัฒนาและส่งเสริมระบบโลจิสติกส์ภาคการเกษตร

ในปัจจุบันการเลี้ยงแพะของเกษตรกรไทยยังประสบปัญหาหลายประการ ทั้งด้านการจัดการฟาร์ม การผลิต และการตลาด เกษตรกรส่วนใหญ่ขาดความรู้ด้านการจัดการฟาร์มและโภชนาการสัตว์ ส่งผลให้ประสิทธิภาพการผลิตต่ำและอัตราการตายของลูกแพะสูง (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564) ต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่เกิดจากค่าอาหารสัตว์ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 60 ของต้นทุนรวมทั้งหมด และมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ราคาจำหน่ายแพะกลับผันผวนตามภาวะเศรษฐกิจและการนำเข้าแพะจากต่างประเทศ นอกจากนี้ เกษตรกรยังประสบปัญหาด้านตลาด เนื่องจากขาดช่องทางการจำหน่ายที่มั่นคงและมาตรฐานสินค้า ทำให้ต้องพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง ส่งผลให้ราคาจำหน่ายต่ำ อีกทั้งปัญหาด้านสุขภาพสัตว์ยังเป็นอุปสรรคสำคัญ โดยเฉพาะโรคพยาธิภายในและโรคระบบทางเดินอาหารที่เกิดจากการจัดการคอกไม่ถูกสุขลักษณะ นอกจากนี้ เกษตรกรรายย่อยยังขาดการเข้าถึงเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมการผลิตที่เหมาะสม เช่น ระบบการให้อาหาร การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทาน ส่งผลให้การเลี้ยงแพะของไทยยังอยู่ในระดับเริ่มต้นและขาดความยั่งยืนในระยะยาว โดยสรุป ปัญหาการเลี้ยงแพะในปัจจุบันจึงครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ต้นทุนการผลิต โรคระบาด การตลาด และการขาดนวัตกรรม ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพื่อเสริมศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรและยกระดับอุตสาหกรรมแพะของประเทศให้เติบโตอย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรผู้เลี้ยงแพะ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะของการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรตลอดกระบวนการ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะห่วงโซ่อุปทาน (supply chain) และห่วงโซ่คุณค่า (value chain) ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน

การทบทวนวรรณกรรม

การจัดการห่วงโซ่อุปทาน

การจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management: SCM) คือ การวางแผนหรือออกแบบในการปฏิบัติการควบคุมติดตามกิจกรรมในองค์กรทั้ง ห่วงโซ่อุปทาน เพื่อทำให้องค์กรของตนเองมีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดต้นทุนและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจหลาย ๆ องค์กรก็มีแนวคิดที่จะนำการบริหารห่วงโซ่อุปทานมาใช้ ซึ่งมีทั้งทางตรงและทางอ้อมในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าในการสร้างคุณค่าในการแข่งขันการยกระดับการปฏิบัติงาน ภายในองค์กรและการปรับปรุงห่วงโซ่อุปทานให้สอดคล้องกับอุปสงค์จากการวัดการปฏิบัติงานภายในห่วงโซ่อุปทาน แต่ละกิจกรรมที่เกิดขึ้นในทุกขั้นตอนการผลิต โดยห่วงโซ่อุปทาน คือ การเชื่อมโยงกนทางธุรกิจตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ถึงปลายน้ำ มีการเชื่อมโยงกันที่ดีในทางธุรกิจจะทำให้การดำเนินงานภายในห่วงโซ่อุปทานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

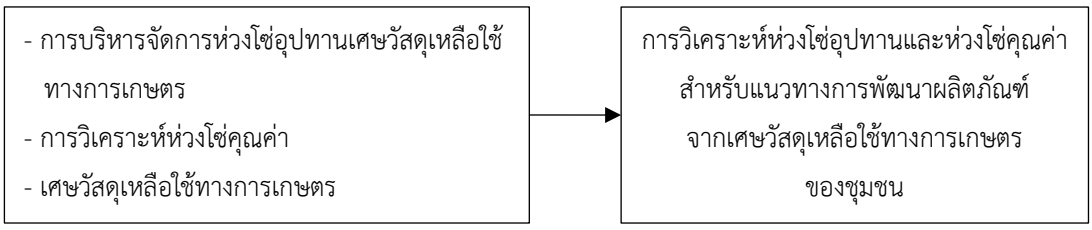
การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า

การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า (value chain analysis) เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงของกิจกรรมการผลิต ทั้งการสร้างมูลค่าและไม่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กร นำมาใช้เป็นเครื่องมือศึกษา วิเคราะห์ และคัดแยกกิจกรรมที่สร้างคุณค่าและสูญเปล่าให้กับผู้ผลิต (Porter, 1985) มุ่งให้ความสำคัญกับกิจกรรมทั้งหมดภายในห่วงโซ่คุณค่า โดยมุ่งพัฒนาศักยภาพและความสามารถทางธุรกิจร่วมกับการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานไปพร้อมกัน เพื่อลดความสูญเปล่าและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า ซึ่งสามารถประเมินจากรูปแบบการส่งมอบกระบวนการแปรรูปกล้วย ลูกค้าจัดซื้อจัดหาแบบกรีนการผลิตแบบลีน การกระจายสินค้าแบบลีน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ กระบวนการแปรรูปเชื้อเพลิงอัดแท่ง สินค้าคงคลัง วัตถุดิบคงคลังโลจิสติกส์แบบลีน การปฏิบัติงานที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่าคู่แข่งขัน เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและการปฏิบัติหน้าที่ของแรงงานให้มีความสอดคล้องกัน (จรูญโรจน์ สุทธนะ, 2552) ห่วงโซ่คุณค่าได้แบ่งกิจกรรมการดำเนินงานออกเป็น 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมพื้นฐานเป็นกิจกรรมที่ดำเนินงาน เพื่อผลิตสินค้าส่งมอบให้กับลูกค้า และกิจกรรมสนับสนุนเป็นกิจกรรมที่ดำเนินงานเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของกิจกรรมหลัก โดยกิจกรรมพื้นฐานประกอบด้วย 5 กิจกรรม คือ การวางแผนจัดหาปัจจัยการผลิต การปฏิบัติงาน การกระจายสินค้า การขายและการตลาด และการให้บริการส่วนกิจกรรมสนับสนุนมี 4 กิจกรรม คือ การจัดซื้อจัดหาทรัพยากรการพัฒนาเทคโนโลยี การบริหารทรัพยากรมนุษย์ โครงสร้างพื้นฐานขององค์กร (Porter, 1985)

เศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เป็นสิ่งที่เหลือจากการทำการเกษตร เช่น การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ หรือการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งรวมถึงวัสดุที่เหลือจากการเก็บเกี่ยวผลผลิต ซากพืช ซากสัตว์ หรือของเสียที่เกิดจากกระบวนการผลิตทางการเกษตร การใช้ประโยชน์จากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566) กล่าวว่า การใช้ประโยชน์จากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ประกอบด้วยประโยชน์จากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรด้านต่าง ๆ และทางเลือกในการจัดการเศษวัสดุทางการเกษตร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย การวิพากษ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดกลุ่มข้อมูล แยกแยะองค์ประกอบของข้อมูลรวม ทั้งหาความสัมพันธ์ของข้อมูลเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์งานวิจัย มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ตัวแทนเจ้าบ้านตามเลขที่บ้าน ทั้ง 9 หมู่บ้าน ตามทะเบียนบ้านของเทศบาลตำบลเกาะเพชร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 1,483 ครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นเจ้าบ้านหรือตัวแทนเจ้าบ้านตามเลขที่บ้านทั้ง 9 หมู่บ้านในตำบลเกาะเพชร ตามบัญชีรายชื่อในทะเบียนราษฎร์ของอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช หาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Yamane (1973) มีความคลาดเคลื่อน 5% ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 315 คน ครบจำนวนกลุ่มตัวอย่างทุกหมู่บ้าน ใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 40 คน สำหรับการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม จำนวน 20 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 แบบสอบถาม มีลักษณะดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะของการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานและโลจิสติกส์เศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ซึ่งใช้คำถามปลายปิด (close-ended questions) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert) 5 ระดับ คือ ระดับความคิดเห็น 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง 4 หมายถึง เห็นด้วย 3 หมายถึง ไม่แน่ใจ 2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย และ 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับวิเคราะห์ลักษณะห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ซึ่งใช้คำถามปลายเปิด (open-ended questions)

2.2 แบบสัมภาษณ์ ใช้ในการศึกษาการวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่าจากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของชุมชนในการเลี้ยงแพะเนื้อ ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายเปิด โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการห่วงโซ่อุปทานและห่างโซ่คุณค่า ในประเด็นพันธมิตรในห่วงโซ่ เทคโนโลยีสารสนเทศ เครือข่ายธุรกิจและทำเลที่ตั้ง บุคลากร ความฉับไวในการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 การบูรณาการกระบวนการทางการเกษตร การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบริหารจัดการตามความต้องการของลูกค้า การบริหารการผลิต การตอบสนอง การส่งเสริมเพื่อสนับสนุนสินค้าเกษตร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวบข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งได้ 2 ประเภท ได้แก่ 1) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data source) เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย รวมถึงศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งได้รวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา บทความ วารสาร สัมมนาวิชาการ บทความวิชาการทั้งในและต่างประเทศ และ 2) แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (primary data source) โดยเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่มย่อยด้วยการบันทึกเสียงและจดบันทึกรายละเอียดประเด็นต่าง ๆ อีกทั้งเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามจากเกษตรกรผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของชุมชน อำเภอหัวไทร

จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล จำนวน 315 คน ใช้แบบสัมภาษณ์ จำนวน 40 คน และได้จัดการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) จำนวน 20 คน

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ โดยเริ่มจากการสร้างแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์จากเอกสาร งานวิจัย รวมถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบขั้นต้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะและวัตถุประสงค์การวิจัย ตลอดจนความชัดเจนของข้อคำถามและความถูกต้องของภาษา โดยใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ ซึ่งมีการให้คะแนนตั้งแต่ +1 (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์) 0 (ไม่แน่ใจ) และ -1 (ไม่สอดคล้อง) ข้อมูลที่ได้จะถูกนำไปวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยใช้เกณฑ์ของ Rovinelli & Hambleton (1977) และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (จิระพงศ์ เรืองกุน, 2564) ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.65 และมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ 0.80

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ หลังจากดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยเอาข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) เป็นการรวบรวมข้อมูลต่างกัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถาม พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย (ชาย โพธิสิตา, 2562) และนำเอาข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดยอาศัยการตีความและการสร้างข้อสรุปในเชิงอุปมานหรืออุปนัย (inductive method) จากข้อมูลเชิงคุณภาพที่หลากหลาย ซึ่งนำเอาข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าวิจัยและการสัมภาษณ์มาจัดกระทำให้เป็นระบบและหาความหมาย รวมทั้งเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่อให้สามารถนำไปสู่ความเข้าใจต่อการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ที่ศึกษา (สุบิน ยุระรัช, 2559)

4.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในการหาค่าทางสถิติ ดังนี้ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบตรวจรายการ (check list) วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการห่วงโซ่อุปทานและห่างโซ่คุณค่า ในประเด็นพันธมิตรในห่วงโซ่ เทคโนโลยีสารสนเทศ เครือข่ายธุรกิจและทำเลที่ตั้ง บุคลากร ความฉับไวในการปฏิบัติงาน การบูรณาการกระบวนการทางการเกษตร การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบริหารจัดการตามความต้องการลูกค้า การบริหารการผลิต การตอบสนอง การส่งเสริมเพื่อสนับสนุนสินค้าเกษตร ผู้วิจัยได้แปลผลตามเกณฑ์การแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

4 หมายถึง เห็นด้วยมาก

3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยกำหนดเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

4.51 - 5.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง อยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง

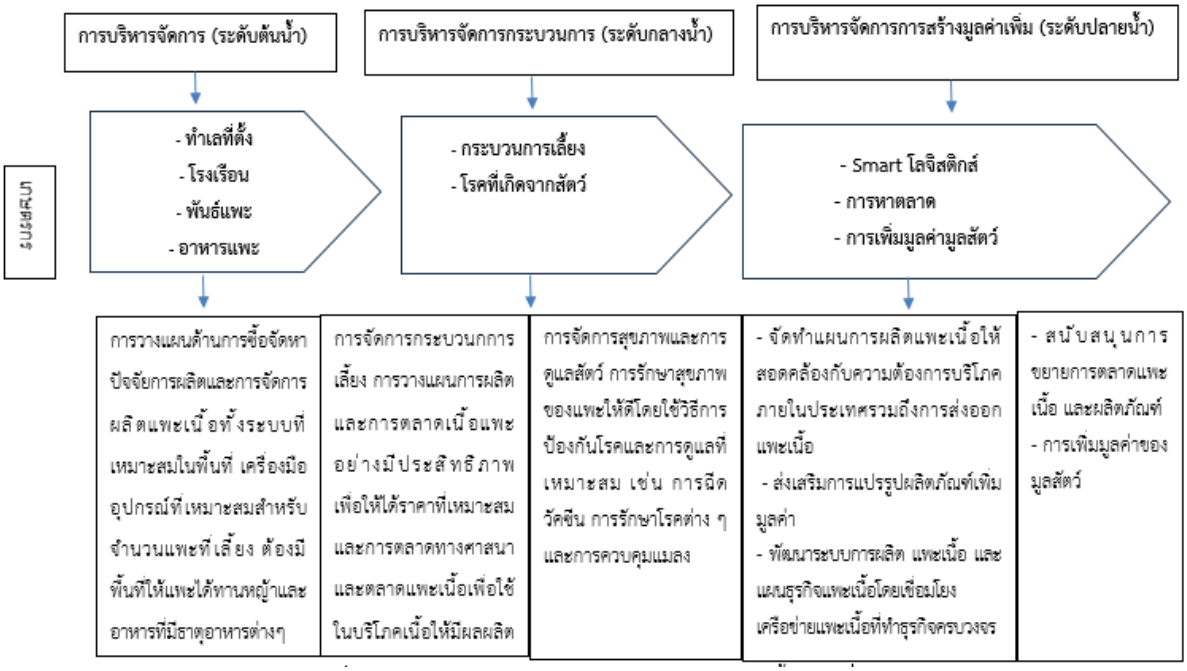
1.51 - 2.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง 315 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 53.02 มีอายุ 50-59 ปี จำนวน 109 คน ร้อยละ 34.60 ผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของชุมชน ส่วนมากจะเป็นเศษวัสดุเหลือใช้จากมูลเลี้ยงเพาะ คิดเป็นร้อยละ 31.11 ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 256 คน คิดเป็นร้อยละ 81.27 รองลงมาคือ ปริญญาตรี จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 16.51 มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 45.08 รองลงมาคือ 10,000-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.33 อาชีพหลัก คือ เกษตรกร จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 56.51 รองลงมาคือ รับจ้างทั่วไป จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 24.76 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างเดียว จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 62.86 และกำจัดวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรด้วยการนำไปใช้ประโยชน์ เช่น ทำปุ๋ย ขาย ใช้ในครัวเรือน จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 47.30 ความคิดเห็นในการวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่า สำหรับแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของชุมชน พันธมิตรในห่วงโซ่ พบว่า ผลิตภัณฑ์วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรไม่มีการวางแผนและการควบคุมกระบวนการในการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ย 4.15 เทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่มีการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ย 4.28 เครือข่ายธุรกิจและทำเลที่ตั้งในการดำเนินการไม่มีเครือข่ายในการดำเนินงานมีค่าเฉลี่ย 4.05 บุคลากรไม่มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาธุรกิจ มีค่าเฉลี่ย 4.08 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ไม่มีการวางแผนพัฒนาและควบคุมให้ได้ผลิตภัณฑ์คุณภาพอย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.12

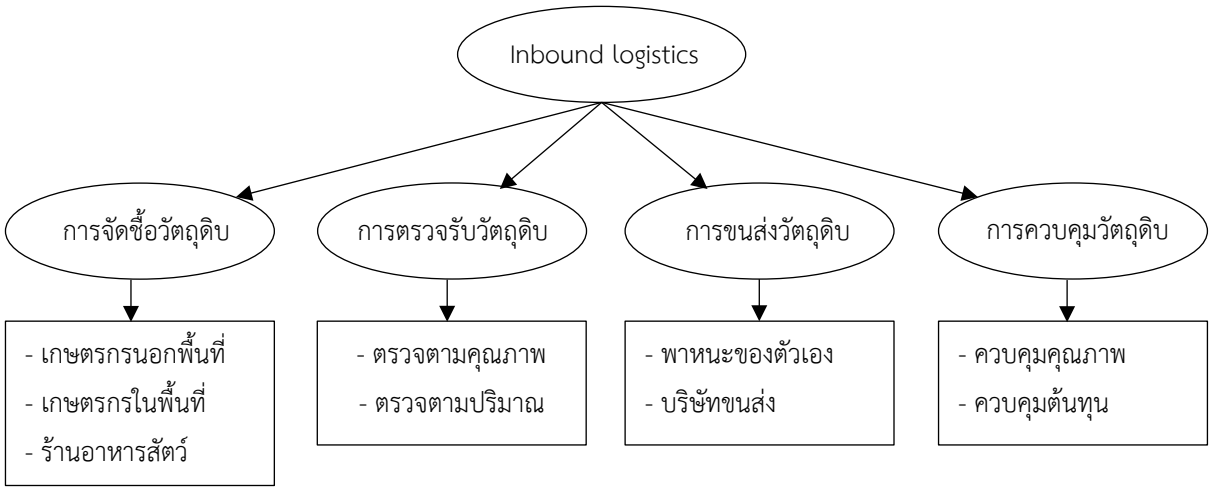
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพการจัดการห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงแพะ ในการดำเนินธุรกิจมีผลการวิเคราะห์กระบวนการดำเนินงานตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การวิเคราะห์กระบวนการดำเนินงานตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ

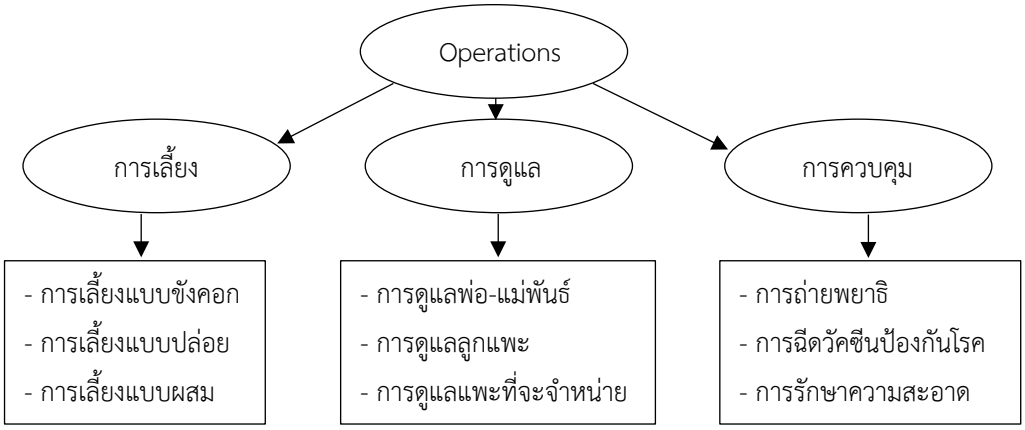
ผลการวิเคราะห์ลักษณะห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของกลุ่มผู้ประกอบการเลี้ยงแพะ ดังนี้

1. Inbound logistics การนำเข้าและการจัดการทั้งหมดของวัตถุดิบที่ใช้นำมาเป็นอาหารให้แพะ ประกอบด้วย การจัดซื้อวัตถุดิบมาเป็นอาหารให้กับแพะ การขนส่งวัตถุดิบ การควบคุมวัตถุดิบ การบริหารจัดการวัตถุดิบ คงคลัง ดังภาพที่ 3

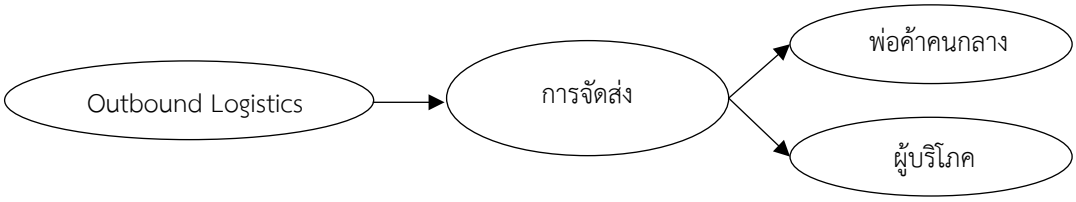
ภาพที่ 3 กิจกรรม Inbound logistics

2. Operations กระบวนการการผลิตแพะเนื้อ ตั้งแต่แรกเกิดถึงแพะที่พร้อมจำหน่าย ซึ่งรายละเอียดประกอบด้วย การเลี้ยง การดูแลรักษา การควยคุมโรค การขุนแพะก่อนจำหน่ายแพะเนื้อพ่อพันธ์ แพะตัวเมีย ดังภาพที่ 4

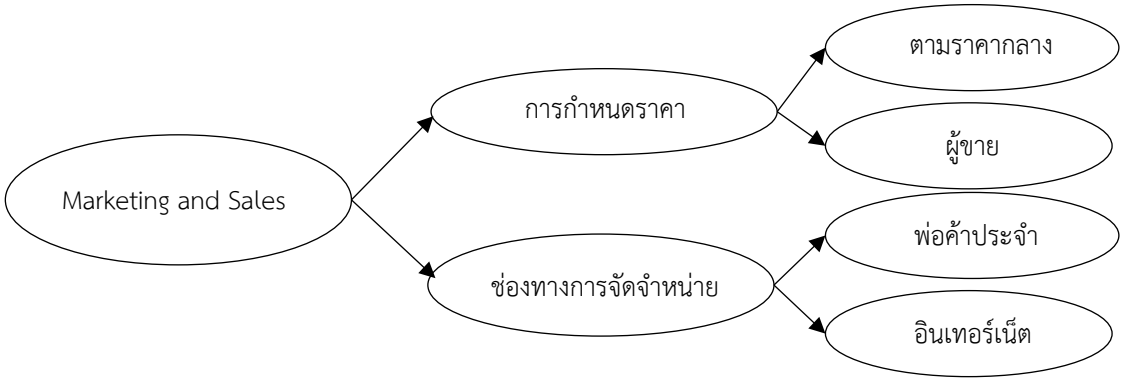
ภาพที่ 4 กิจกรรม Operation

3. Outbound logistics เป็นกระบวนการในการจำหน่ายแพะเนื้อ ประกอบด้วย การรจัดส่งแพะเนื้อให้ผู้บริโภค ในกระบวนการจำหน่ายในส่วนของแพะเนื้อ เมื่อเกษตรกรมีแพะเนื้อที่พร้อมจะจำหน่าย จะติดต่อไปทางผู้ซื้อหรือพ่อค้าโดยตรง ซึ่งจะมีออเดอร์รออยู่แล้ว ทางผู้ซื้อหรือพ่อค้าจะมารับที่บ้านเกษตรกรโดยตรง ซึ่งข้อดีคือเกษตรกรไม่มีค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 กิจกรรม Outbound logistics

4. Marketing and sales เป็นกระบวนการตลาดแพะเนื้อประกอบด้วย การกำหนดราคาขายและช่องทางการจัดจำหน่าย ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 กิจกรรม Marketing and Sales

โดยสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 50-59 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.60 ผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของชุมชน ส่วนมากจะเป็นเศษวัสดุเหลือใช้จากมูลเลี้ยงเพาะ จำวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 31.11 ระดับการศึกษาส่วนมากมีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 256 คน คิดเป็นร้อยละ 81.27 มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 45.08 อาชีพหลักคือเกษตรกร จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 56.51 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างเดียว จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 62.86 และกำจัดวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรด้วยการนำไปใช้ประโยชน์ เช่น ทำปุ๋ย ขาย ใช้ในครัวเรือน จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 47.30

การบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานและโลจิสติกส์เศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรตลอดกระบวนการตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ การบริหารจัดการระบบโลจิสติกส์ตลอดโซ่อุปทานตั้งแต่กระบวนการเลี้ยงแพะไปจนถึงการขนส่งออกจากฟาร์ม ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการฟาร์มเลี้ยงแพะในเรื่องของการจัดการภายในฟาร์มเลี้ยงแพะ พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะไม่มีปัญหาในด้านการบริหารจัดการภายในฟาร์มเลี้ยงแพะ ในช่วงเริ่มแรกเกษตรกรจะต้องปรับตัวกับการจัดการกับสถานที่ โรงเรือน บางส่วนซื้อพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์แพะมาแล้วท้องอืด ซัก ไม่มีแรง ในช่วงหน้าฝนแพะจะปรับตัวลำบากกับสภาพอากาศแปรปรวน ในส่วนของการดูแลเอาใจใส่ จะต้องให้สารอาหารและฉีดยาดี ๆ ไม่เช่นนั้นแพะอาจเกิดอาการป่วยได้ และในส่วนของโรงเรือนและอุปกรณ์การเลี้ยงแพะ เกษตรกรเกือบทั้งหมดไม่พบปัญหา เกษตรกเลี้ยงในโรงเรือนและมีการปล่อยบ้างเป็นบางครั้ง แรงงานที่ใช้คนในครัวเรือน ไม่พบปัญหาเกี่ยวกับแรงงานในการเลี้ยง ไม่มีปัญหาเรื่องกลิ่นมูลแพะไปรบกวนชุมชนที่อยู่ใกล้ฟาร์ม เพราะเป็นพื้นที่ปลอดโปร่งและมีอากาศถ่ายเท ทำให้ไม่มีกลิ่นไปรบกวนบ้านใกล้เคียง

การวิเคราะห์และสังเคราะห์ ลักษณะห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่า ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ลักษณะของการจัดการห่วงโซ่อุปทานของการเลี้ยงแพะ ทำการแยกกระบวนการวิเคราะห์/สังเคราะห์ลักษณะห่วงโซ่อุปทานในกระบวนการเลี้ยงแพะของเกษตรกรทุกกระบวนการ ซึ่งมีความแตกต่างกันในเวลาการเลี้ยงแพะและการดูแลรักษา รวมถึงการจัดการกิจกรรมห่วงโซ่อุปทานของแพะ มีการวิเคราะห์การจัดการในกิจกรรมหลักและกิจกรรมสนับสนุนตั้งแต่แพะแรกเกิดจนถึงการนำแพะไปจำหน่ายให้กับลูกค้าโดยพ่อค้าคนกลาง โดยเริ่มจากกระบวนการนำเข้าและการจัดการทั้งหมด วัตถุดิบที่ใช้นำมาเป็นอาหาร การจัดซื้อวัตถุดิบมาเป็นอาหารแพะและอาหารเสริมแพะ จากแหล่งวัตถุดิบภายในพื้นที่และนอกพื้นที่ เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะจัดหาอาหารในท้องถิ่นและซื้อจากร้านขายอาหารสัตว์ การขนส่งวัตถุดิบจะต้องใช้ยานพาหนะในการขนส่งวัตถุดิบ และมีการตรวจรับวัตถุดิบโดยการตรวจตามปริมาณและคุณภาพที่ต้องการ การควบคุมวัตถุดิบและการบริหารจัดการวัตถุดิบคงคลังให้มีสภาพพร้อมใช้งาน กระบวนการในการเลี้ยงส่วนใหญ่เลี้ยงแบบขังคอก การดูแลรักษาแพะตัวผู้และตัวเมียคล้ายกัน แต่จะแยกแพะตัวผู้และตัวเมียไม่ให้เลี้ยงปนกันตั้งแต่อายุ 3 เดือน การใช้พ่อพันธุ์

และแม่พันธุ์ผสมพันธุ์กันต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 8 เดือน การควบคุมโรคจะเริ่มตั้งแต่ภายลังหย่านม ทำการถ่ายพยาธิตัวกลม ตัวตืด และพยาธิใบไม้ในตับ การถ่ายพยาธิและฉีดวัคซีนจะต้องทำอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้แพะมีสุขภาพดี และสำคัญที่สุดในการควบคุมโรคคือ การจัดการความสะอาดของโรงเรือนและอุปกรณ์ในการเลี้ยงแพะ การขุนแพะเนื้อก่อนจำหน่ายจะมีการคัดลูกแพะตัวผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป เพื่อนำมาขุนให้แพะตัวโตและเพิ่มน้ำหนักตัว เวลาจำหน่ายทำให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น เกณฑ์ในการคัดแยกลูกแพะจะขึ้นอยู่กับการตัดสินใจและประสบการณ์ของเกษตรกร กระบวนการจัดการจัดจำหน่ายแพะเนื้อ พ่อค้าคนกลางจะมารับซื้อและขนส่งเอง ทำให้เกษตรกรจะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย การตลาดของแพะราคาขายในการขายแพะมีการขายอยู่ 2 ลักษณะ คือ แพะเนื้อทั่วไปจะขายเป็นตัวโดยการชั่งน้ำหนักขายเป็นกิโลกรัม ซึ่งราคาจะอยู่ที่กิโลกรัมละ 120-130 บาท แพะพ่อพันธุ์จะมีการตกลงราคาขายระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย โดยส่วนใหญ่ราคาขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ขายมากกว่า ช่องทางในการจัดจำหน่ายจะขายตามออเดอร์ของผู้หรือพ่อค้าขายประจำ

การอภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพจากเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ สามารถอภิปรายได้ดังนี้

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 50–59 ปี มีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะเป็นแรงงานในครัวเรือนที่อยู่ในช่วงวัยกลางคนถึงสูงอายุ มีประสบการณ์ทางการเกษตรแต่ขาดโอกาสเข้าถึงเทคโนโลยีและการบริหารจัดการสมัยใหม่ สอดคล้องกับแนวคิดของ Porter (1985) ที่ระบุว่า การสร้างความได้เปรียบเชิงแข่งขันในห่วงโซ่คุณค่าขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของแรงงาน หากแรงงานยังคงใช้รูปแบบการผลิตแบบดั้งเดิม ย่อมจำกัดศักยภาพในการเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร นอกจากนี้ ผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรส่วนใหญ่เป็นวัสดุจากมูลเลี้ยงเพาะ ซึ่งเกษตรกรนำกลับมาใช้ประโยชน์ เช่น การทำปุ๋ยหรือใช้ในครัวเรือน สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าในระดับชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (circular economy) ที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดและลดของเสียในกระบวนการผลิต (Ellen MacArthur Foundation, 2019)

การบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานและโลจิสติกส์ของฟาร์มเลี้ยงแพะ ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาสำคัญในการบริหารจัดการภายในฟาร์มเลี้ยงแพะ ทั้งด้านแรงงาน โรงเรือน และอุปกรณ์การเลี้ยง เนื่องจากใช้แรงงานภายในครัวเรือนและมีการออกแบบโรงเรือนที่เหมาะสมกับสภาพอากาศ ทำให้ไม่เกิดปัญหากลิ่นรบกวนชุมชน อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พบในช่วงเริ่มต้น ได้แก่ การปรับตัวของแพะกับสภาพอากาศ โดยเฉพาะช่วงฤดูฝน ปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานตามแนวคิดของ Christopher (2016) ที่ชี้ว่า การบูรณาการข้อมูลและการจัดการโลจิสติกส์ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำมีผลโดยตรงต่อความสามารถในการแข่งขันและต้นทุนการผลิตของเกษตรกร

การวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่า กิจกรรมหลักในห่วงโซ่อุปทาน การจัดซื้อวัตถุดิบและอาหารแพะมาจากทั้งภายในและนอกพื้นที่ เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ยานพาหนะส่วนตัวในการขนส่งและตรวจสอบคุณภาพด้วยตนเอง ซึ่งช่วยลดต้นทุน แต่ยังขาดระบบควบคุมมาตรฐานคุณภาพวัตถุดิบที่ชัดเจน การเลี้ยงแพะส่วนใหญ่เป็นแบบขังคอก แยกเพศตัวผู้และตัวเมียตั้งแต่อายุ 3 เดือน และเริ่มใช้ผสมพันธุ์เมื่ออายุไม่ต่ำกว่า 8 เดือน เกษตรกรมีการดูแลสุขภาพแพะโดยการฉีดวัคซีนและถ่ายพยาธิเป็นประจำ แสดงให้เห็นถึงความตระหนักด้านสุขภาพสัตว์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในห่วงโซ่คุณค่า เนื่องจากมีผลต่อคุณภาพของแพะเนื้อที่จำหน่าย การจำหน่ายแพะส่วนใหญ่เป็นการขายตรงให้พ่อค้าคนกลาง โดยพ่อค้ามารับซื้อและขนส่งเอง เกษตรกรจึงไม่ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายด้านการขนส่ง แต่มีข้อจำกัดคือ ไม่มีอำนาจต่อรองด้านราคา และขาดการเข้าถึงตลาดปลายทางที่หลากหลาย ทำให้การตลาดส่วนใหญ่ใช้การขายตามออเดอร์หรือตามพ่อค้าประจำ ราคาขายอยู่ที่ 120–130 บาทต่อกิโลกรัม แพะพ่อพันธุ์มีการตกลงราคากันเองโดยอิงจากความพึงพอใจของผู้ขายมากกว่าต้นทุนจริง แสดงให้เห็นถึงการขาดระบบการตลาด

ที่เป็นมาตรฐานและไม่มีการสร้างตราสินค้าชุมชน ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Porter (1985) ที่อธิบายว่าห่วงโซ่คุณค่าที่มีประสิทธิภาพต้องเกิดจากการพัฒนาทุกกิจกรรมในกระบวนการอย่างเป็นระบบ ทั้งการผลิต การตลาด และการสนับสนุน หากบางกิจกรรมในห่วงโซ่ขาดความเชื่อมโยง จะส่งผลให้ไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้เต็มที่

องค์ความรู้ใหม่

จากการดำเนินการสามารถสรุปกิจกรรมหลักในกระบวนการเลี้ยงแพะ ซึ่งมีกิจกรรมสนับสนุนในด้านการวางแผน การจัดซื้อวัตถุดิบ (procurement) การบริหารทรัพยากรบุคคล (human resource management) เป็นกิจกรรมที่สนับสนุนให้กิจกรรมทั้งหมดในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 กิจกรรมหลักและกิจกรรมสนับสนุนในกระบวนการเลี้ยงแพะ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ส่งเสริมการฝึกอบรม จัดอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกร ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคนถึงสูงอายุ ในหัวข้อที่จำเป็นต่อการแข่งขันในยุคปัจจุบัน เช่น การจัดการฟาร์มสมัยใหม่ (smart farming) การตลาดออนไลน์ การทำบัญชีฟาร์มอย่างง่าย และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เพื่อลดช่องว่างทางความรู้และเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการบริหารจัดการสมัยใหม่

1.2 การรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์หรือวิสาหกิจชุมชน สนับสนุนให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันเพื่อ จัดซื้อวัตถุดิบอาหารสัตว์ร่วมกัน ซึ่งจะช่วยเพิ่มอำนาจในการต่อรองราคาและสามารถสร้างมาตรฐานการควบคุมคุณภาพวัตถุดิบกลางของกลุ่มได้

1.3 ขยายช่องทางการตลาดที่หลากหลาย ส่งเสริมให้เกษตรกรลดการพึ่งพาพ่อค้าคนกลางเพียงอย่างเดียว โดยสนับสนุนการหาช่องทางตลาดใหม่ๆ เช่น การจำหน่ายตรงสู่ผู้บริโภคผ่านช่องทางออนไลน์ การทำสัญญากับร้านอาหาร โรงแรม หรือโรงพยาบาล และการพัฒนาตลาดเฉพาะกลุ่ม (niche market)

1.4 กำหนดมาตรฐานราคาที่เป็นธรรม เมื่อมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง ควรมีการกำหนดโครงสร้างและมาตรฐานราคาซื้อขายที่เป็นธรรม ทั้งแพะเนื้อและโดยเฉพาะ แพะพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ โดยอาจอิงจากต้นทุนการผลิตและคุณภาพ เพื่อสร้างเสถียรภาพด้านราคาและรายได้

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณทุนสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณสนับสนุนงานมูลฐาน (fundamental fund) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

งานวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ หรือความปลอดภัยทางชีวภาพ เลขที่การรับรอง REC 047/2566

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). *แนวทางการจัดการความรู้สู่งานส่งเสริมการเกษตร ปี พ.ศ. 2566*. สืบค้น 18 กันยายน 2568 จาก https://research.doae.go.th/wp-content/uploads/2025/06/แนวทางจัดการความรู้สู่งานส่งเสริมการเกษตร-ปี2566.pdf.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2564). *ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) และแผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564).* สืบค้น 18 กันยายน 2568 จาก https://www.ldd.go.th/www/files/96524.pdf.

จรูญโรจน์ สุทธนะ. (2552). *ห่วงโซ่คุณค่าด้านการบริการสาธารณสุขของเทศบาลตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่*. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จิระพงศ์ เรืองกุน. (2564). *การออกแบบการวิจัย: แนวทางการวิจัยเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และผสานวิธี* (พิมพ์ครั้งที่ 2). เนชั่นไฮเวย์ 1954.

ชาย โพธิสิตา. (2562). *ศาสตร์และศิลป์การวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 8). อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุวีริยาสาส์น.

สุบิน ยุระรัช. (2559). *การเขียนรายงานการวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.* วิชั่นพรีเพรส.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2564). *การผลิตและการตลาดแพะเนื้อในพื้นที่ภาคตะวันตก.* กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

Christopher, M. (2016). *Logistics & supply chain management* (5th ed). Pearson Education.

Ellen MacArthur Foundation. (2019). *Completing the picture: How the circular economy tackles climate change*. Ellen MacArthur Foundation.

Porter, M. E. (1985). *Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance*. Free Press.

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research, 2*(2), 49–60.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed). Harper & Row.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

กระบวนการสื่อสารและส่วนประสมการตลาดงานหัตถศิลป์สินค้าต้องลายไทใหญ่

The communication process and marketing mix of Tai Yai handicrafts products

สุรชัย ศรีนรจันทร์[1*], จิรวัฒน์ รักชาติ[2]

Surachai Srinorajan[1*], Jirawat Rugchat[2]

[1,2]คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

[1,2]Faculty of Liberal Arts, Maejo University

[*]Corresponding author's e-mail: surachaisrinorajan@gmail.com[1*]

Received: September 24, 2025 Revised: September 28, 2025 Accepted: October 26, 2025

บทคัดย่อ

ต้องลายไทใหญ่เป็นงานหัตถศิลป์ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปัจจุบันมีช่างฝีมือเหลือจำนวนน้อยลงตามลำดับ ทั้งมูลค่าทางเศรษฐกิจยังขับเคลื่อนเพียงภายในจังหวัด การศึกษากระบวนการสื่อสารและส่วนประสมการตลาดงานหัตถศิลป์สินค้าต้องลายไทใหญ่ จึงเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดแนวทางเพื่อการส่งเสริมการตลาดที่มีประสิทธิภาพสูง ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า ในด้านผลิตภัณฑ์สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ ผลิตภัณฑ์สำหรับตกแต่งสถานที่ พิธีกรรม และของที่ระลึก แต่ราคายังไม่มีการกำหนดราคาที่ชัดเจน สถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ยังมีการเข้าถึงที่ยาก มีจำหน่ายเฉพาะพื้นที่เท่านั้น ส่วนด้านการส่งเสริมการขายแม้จะได้รับการกำหนดให้เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัด แต่ยังเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเพียงภายในพื้นที่ สำหรับด้านการสื่อสารจุดเด่นสำคัญ คือ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ ส่งผลให้การซื้อขายสินค้าและยังคงเป็นที่นิยม โดยเฉพาะผู้ผลิตและผู้ขายต่างมีประสบการณ์ที่สอดคล้องกัน อย่างไรก็ตาม ยังคงมีปัญหาในการใช้สื่อออนไลน์ โดยเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการสูงวัยที่ยังไม่สามารถเข้าถึงได้ ทั้งนี้ควรมีการพัฒนาสินค้าที่ยังคงรักษาอัตลักษณ์จำกัดจำนวน ขยายช่องทางการจัดจำหน่ายให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้าในตลาดสมัยใหม่มากขึ้น วางจำหน่ายในร้านค้าหัตถกรรมและของที่ระลึกในเมืองใหญ่ภายนอกจังหวัด เพื่อเป็นการกระจายสินค้าและสร้างโอกาสการเข้าถึงสินค้า พัฒนากลยุทธ์การสื่อสารการตลาดด้วยการสร้างเรื่องราว อีกทั้งการใช้บุคคลที่มีอิทธิพลในสังคมออนไลน์เพื่อช่วยโปรโมตผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะผู้ที่สนใจในด้านศิลปะและวัฒนธรรม และสร้างชุมชนลูกค้าทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์

คำสำคัญ: การสื่อสารการตลาด, สินค้าทางวัฒนธรรม, ชาติพันธุ์ไทใหญ่

Abstract

Tai Yai handicrafts are a distinctive cultural product of Mae Hong Son Province, Thailand. However, the province is seeing a decline in the number of skilled artisans, and the economic value of these crafts remains largely restricted. This study examines the communication process and marketing mix for Tai Yai handicrafts products through qualitative research. The findings indicate that three main product categories: decorative items, ritual objects, and souvenirs. However, pricing lacks standardization, and distribution channels are limited, making the products difficult to access outside the local area. Promotional efforts, despite their recognition as a provincial identity, have only reached a limited local audience. A significant cultural communication element is the deep-rooted Buddhist faith among the Tai Yai ethnic group, which sustains the demand for these products, particularly among producers and sellers who share similar cultural experiences. Nevertheless, challenges persist in online media usage, especially among older entrepreneurs. The study suggests developing limited edition products that maintain cultural authenticity, expanding distribution channels to include major urban centers, and enhancing marketing communication strategies through storytelling and the use of online influencers, particularly those with an interest in art and culture, to create both online and offline customer communities.

Keywords: marketing communication, cultural products, Tai Yai ethnic group

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

งานหัตถศิลป์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะสินค้าต้องลายไทใหญ่ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งสะท้อนถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและประเพณีที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ อย่างไรก็ตาม ในยุคของการตลาดยุคใหม่ การรักษาความเป็นเอกลักษณ์นี้ให้คงอยู่และสามารถแข่งขันในตลาดได้นั้น จำเป็นต้องมีการผสมผสานส่วนประสมทางการตลาด (marketing mix) ที่เหมาะสม ซึ่งประกอบด้วยผลิตภัณฑ์ (product) ราคา (price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (place) และการส่งเสริมการตลาด (promotion) (Kotler & Keller, 2012) และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในส่วนนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้สินค้าหัตถศิลป์สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม ในด้านผลิตภัณฑ์ การนำเสนอความเป็นเอกลักษณ์และคุณภาพของสินค้าที่ต้องลายไทใหญ่นั้นต้องอาศัยการสื่อสารที่สามารถทำให้ผู้บริโภคเข้าใจถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมที่อยู่เบื้องหลังสินค้าเหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในบริบทของการตลาดที่มีการแข่งขันสูง (Singh & Sirdeshmukh, 2000) การตั้งราคาที่เหมาะสมกับคุณค่าของผลิตภัณฑ์จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค และการเลือกช่องทางการจัดจำหน่ายที่เหมาะสมสามารถช่วยให้สินค้าสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมได้มากขึ้น ส่วนการส่งเสริมการขายนั้น การใช้สื่อที่ตรงกับความสนใจและความต้องการของผู้บริโภคจะช่วยกระตุ้นการซื้อและการรับรู้ในสินค้าที่ต้องลายไทใหญ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การศึกษาสินค้าทางวัฒนธรรมของจังหวัดลำปาง ทั้งส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) นักท่องเที่ยวยังให้ความสำคัญต่อปัจจัยการรับบริการในระดับมาก อีกทั้งยังมีเพิ่มเติมในด้านบุคคลากร ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านลักษณะทางกายภาพ ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญเช่นกัน (ทนาวุธ ทุ่งพรวญ และธนกร สิริสุคันธา, 2566) ซึ่งอีกทั้งสำหรับท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนักท่องเที่ยวยังให้ความสำคัญกับตัวของผลิตภัณฑ์เป็นอันดับสูงสุด (พิศมัย จัตุรัตน์ และชวลีย์ ณ ถลาง, 2566) ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ผลกระทบส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมซื้อสินค้า

และบริการภูมิปัญญาท้องถิ่น ในงานวิจัยของทรัพย์มณี บุญญโก และปิยพงษ์ นฤมิตสุวิมล (2568) พบว่า ราคาเป็นปัจจัยแรกที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญ รองลงมาคือ ผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการตลาด และช่องทางการจัดจำหน่าย ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของสาธิยา บุญมี และคณะ (2567) ที่พบว่า ราคาเป็นปัจจัยแรกของการตัดสินใจซื้อเครื่องเบญจรงค์

นอกจากนี้ ยังมีความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารและการตลาดของสินค้าหัตถศิลป์ไทใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นความท้าทายในการสร้างการรับรู้ในกลุ่มผู้บริโภคที่ไม่คุ้นเคยกับสินค้าดังกล่าว และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารที่หลากหลายทั้งออนไลน์และออฟไลน์ หรือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความยั่งยืนของการผลิต การนำกลยุทธ์การตลาดที่รวมส่วนประสมทางการตลาดมาใช้ให้สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของสินค้าจะสามารถช่วยให้สินค้าหัตถศิลป์ต้องลายไทใหญ่สามารถเติบโตในตลาดได้อย่างยั่งยืน โดยงานวิจัยหลายฉบับชี้ให้เห็นว่าการสื่อสารที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคสามารถส่งเสริมการยอมรับและการซื้อสินค้าทางวัฒนธรรมได้ (Smith, 2013; Thompson & Arsel, 2004)

การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาทของส่วนประสมทางการตลาดในการส่งเสริมการสื่อสารและการตลาดของสินค้าหัตถศิลป์ต้องลายไทใหญ่ โดยเน้นไปที่การประยุกต์ใช้แนวคิดทางการตลาดเพื่อสร้างคุณค่าและการรับรู้ที่มีความหมายต่อตลาดเป้าหมาย ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนที่ผลิตสินค้าที่ต้องลายไทใหญ่สามารถรักษามรดกทางวัฒนธรรมและสร้างรายได้ที่ยั่งยืนได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังจะพิจารณาถึงแนวทางการพัฒนาเชิงนโยบายและการวิจัยในอนาคต เพื่อสนับสนุนการสื่อสารและการตลาดที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดในปัจจุบัน (Porter, 1998; Schwartz, 2006) ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้มิได้มีความสำคัญเพียงในเชิงการตลาดเท่านั้น แต่ยังมีคุณค่าในด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทใหญ่ การเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง การปรับตัวเข้าสู่สังคมดิจิทัล และการใช้สินค้าหัตถศิลป์เป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรม (cultural product) ที่สามารถขับเคลื่อนซอฟต์พาวเวอร์ (soft power) ของประเทศได้ การวิจัยจึงเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยให้ชุมชนผู้ผลิตสินค้าหัตถศิลป์สามารถรักษามรดกทางวัฒนธรรม ควบคู่กับการสร้างมูลค่าเพิ่มและความยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารสินค้าหัตถศิลป์สินค้าต้องลายไทใหญ่
2. เพื่อศึกษาส่วนประสมการตลาดของสินค้าหัตถศิลป์สินค้าต้องลายไทใหญ่

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดส่วนประสมทางการตลาด (marketing mix)

ส่วนประสมทางการตลาด ตามแนวคิดของ Kotler & Keller (2012) เป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่ผู้ประกอบการสามารถควบคุมและปรับใช้เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ผู้บริโภค ประกอบด้วย 4Ps ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (product) ต้องมีคุณค่าและความแตกต่าง เพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่ผู้บริโภค ราคา (price) สะท้อนทั้งต้นทุน การแข่งขันและคุณค่าที่ผู้บริโภครับรู้ ช่องทางการจัดจำหน่าย (place) มุ่งเน้นการกระจายสินค้าให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และการส่งเสริมการตลาด (promotion) เป็นกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้และกระตุ้นพฤติกรรมการซื้อ ทั้งนี้ในส่วนด้านผลิตภัณฑ์ที่เป็นสินค้าทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการนำเสนอความเป็นเอกลักษณ์และคุณภาพของสินค้าที่ทางวัฒนธรรมนั้นต้องอาศัยการสื่อสารที่สามารถทำให้ผู้บริโภคเข้าใจถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมที่อยู่เบื้องหลังสินค้าเหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการตลาดที่มีการแข่งขันสูง (Singh & Sirdeshmukh, 2000) การตั้งราคาที่เหมาะสมกับคุณค่าของผลิตภัณฑ์จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค และการเลือกช่องทางการจัดจำหน่ายที่เหมาะสม สามารถช่วยให้สินค้าสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมได้มากขึ้น ส่วนการส่งเสริมการขายนั้น การใช้สื่อที่ตรงกับความสนใจและความต้องการของผู้บริโภค

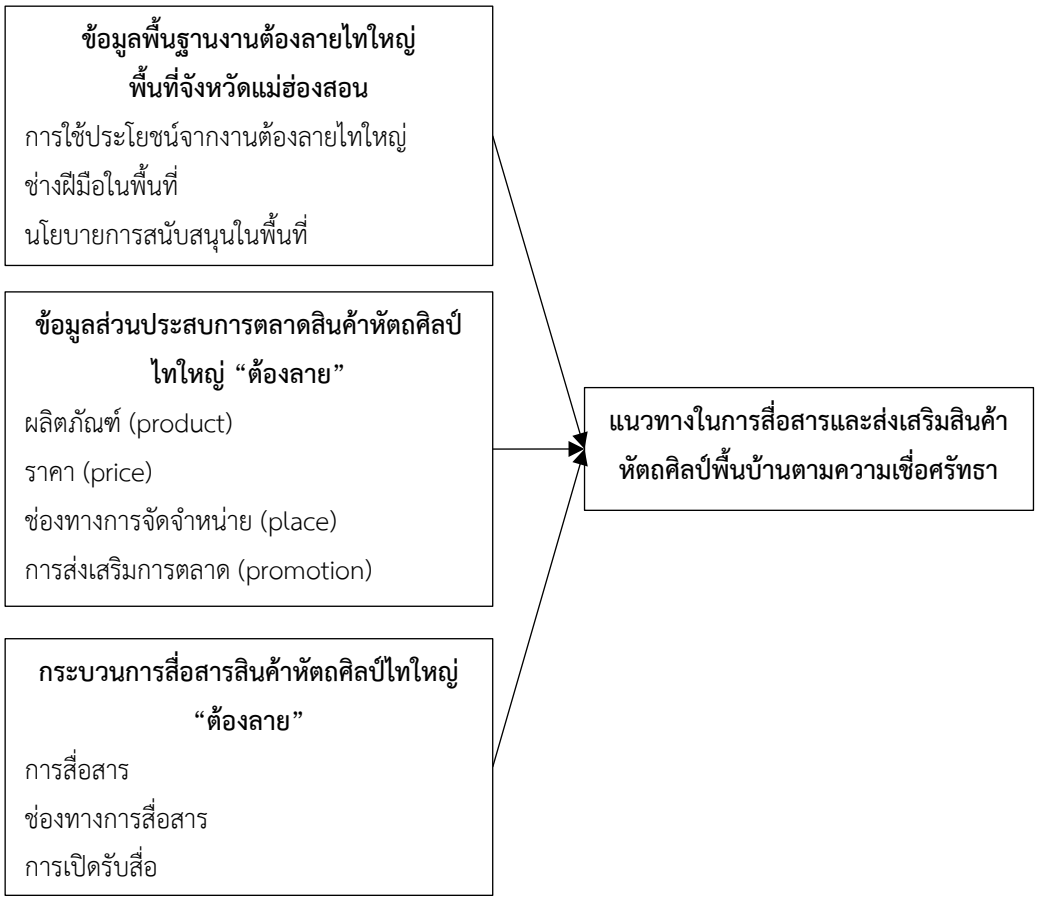
จะช่วยกระตุ้นการซื้อและการรับรู้ในสินค้าที่ต้องลายไทใหญ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น กรณีศึกษาส่วนประสมทางการตลาด กล่าวถึง ผลิตภัณฑ์ควรมีความหลากหลาย เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย อีกทั้งเป็นสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นจะได้รับความนิยมสำหรับนักท่องเที่ยว อีกทั้งสินค้าประเภทของฝาก ของที่ระลึก มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวในการตัดสินใจซื้อ ด้านราคาส่งผลต่อขาดความน่าเชื่อถือและความน่าสนใจสำหรับลูกค้า ราคาควรสะท้อนถึงคุณค่าของผลิตภัณฑ์ ราคาที่เหมาะสมชัดเจน ส่งผลต่อการสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า แต่ทั้งนี้หากสินค้ามีคุณภาพก็จะเป็นที่ยอมรับ อีกทั้งทางด้านช่องทางการจัดจำหน่าย การเข้าถึงที่ยากเป็นข้อจำกัดของการจำหน่ายสินค้า ช่องทางการจัดจำหน่ายที่เหมาะสมจะช่วยให้ผลิตภัณฑ์เข้าถึงลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดการสื่อสารสินค้าหัตถศิลป์

การสื่อสารสินค้าหัตถศิลป์ คือ การถ่ายทอดคุณค่า ความประณีต และเรื่องราวเบื้องหลังของงานฝีมือที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น บนพื้นฐานของเรื่องเล่าที่มีชีวิต (living storytelling) ซึ่งสื่อให้เห็นว่า สินค้าแต่ละชิ้นไม่ใช่เพียงวัตถุ แต่เป็นผลงานที่มาจากจิตวิญญาณของช่างฝีมือ ถ่ายทอดผ่านกระบวนการผลิตที่พิถีพิถัน สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม เช่นเดียวกับการศึกษาของเมธาวี จำเนียร (2563) พบว่า การเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ก่อเกิดรายได้ที่เพิ่มขึ้น อัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นที่มีความเป็นหนึ่งเดียว มีความผูกพันกับบริบทเชิงพื้นที่ ผู้บริโภคมีแนวโน้มเลือกซื้อผลิตภัณฑ์หัตถศิลป์จากการเล่าสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้รวมถึงการใช้กลยุทธ์การเล่าเรื่อง (storytelling) ที่สื่อสารถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น เทคนิคการทอผ้า การย้อมสีธรรมชาติ หรือความเชื่อที่แฝงอยู่ในลวดลาย สร้างอารมณ์ร่วม (emotional engagement) เป็นปัจจัยสำคัญในการจูงใจให้เกิดการซื้อสินค้าหัตถศิลป์ (พัชราพรรณ เสงี่ยมศักดิ์ และธรรมวิมล สุขเสริม, 2561) เช่นเดียวกับ การค้นหาอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชนมีความจำเป็นต่อการสร้างความน่าสนใจให้แก่ผู้ซื้อให้มีความต้องการซื้อผลิตภัณฑ์เหล่านั้น นอกจากนี้ กลยุทธ์ในการสื่อสารก็เป็นอีกประเด็นสำคัญในการสร้างการรับรู้ แม้ยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปแต่กลยุทธ์การสื่อสารแบบปากต่อปาก (word-of-mouth) ยังใช้ในการกระจายข้อมูลและสร้างกระแสเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ ที่ทำให้สินค้าหรือข้อมูลถูกบอกต่อ โดยผู้คนต่อคนให้มากที่สุด ข้อดีคือ ไม่มีค่าใช้จ่ายหรือใช้จ่ายน้อย นอกจากนี้ การสื่อสารแบบปากต่อปากยังทำให้เกิดการกระตุ้นเชิงบวกกับแบรนด์อีกด้วย ถือว่าเป็นการตลาดที่ทรงพลังและมีมูลค่ามหาศาลอย่างยิ่ง ข้อพึ่งระวังคือ การโฆษณาเกินจริงอาจส่งผลต่อกระแสตีกลับของข้อมูลได้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น การบอกต่อและการตัดสินใจใช้บริการร้านกาแฟสด ปัจจัยการตลาดแบบบอกต่อบนสื่อออนไลน์ ด้านข่าวที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ด้านการให้คำแนะนำ และด้านประสบการณ์ส่วนตัว มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านกาแฟสดของผู้บริโภค หรือแม้กระทั้งการบอกต่อภาพลักษณ์ประเทศไทยของชาวเวียดนาม พบว่า การบอกต่อแบบปากต่อปากบนสื่อออนไลน์ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวประเทศไทยมีผลต่อการทำนายความตั้งใจท่องเที่ยวประเทศไทยของชาวเวียดนามได้ (วู ถิ โห่ง และวีรพงษ์ พวงเล็ก, 2567)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกส่วนประสมการตลาด และการสื่อสารทางการตลาด เพื่อเป็นการส่งเสริมสินค้าหัตถศิลป์สินค้าต้องลายไทใหญ่ เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอขุนยวม และอำเภอแม่สะเรียง ซึ่งมีประชากรชาติพันธุ์ไทใหญ่สูงสุด 3 อันดับแรกของจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย แบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ช่างต้องลาย ผู้สืบทอดและผู้สร้างสรรค์ผลงานหัตถศิลป์ ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการจำหน่ายและพัฒนาผลิตภัณฑ์ และหน่วยงานรัฐ/เอกชนที่มีบทบาทในการสนับสนุน ส่งเสริม และกำหนดทิศทางด้านการตลาดและการพัฒนา เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่มีความรู้ ความเข้าใจและมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการผลิต การจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาดงานหัตถศิลป์พื้นบ้าน โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักจาก ผู้มีประสบการณ์ตรงในการประกอบอาชีพหรือการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง มีความรู้ ความชำนาญ หรือข้อมูลเชิงลึกที่สามารถสะท้อนสภาพจริงของบริบทการผลิตและการตลาดได้

กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ให้ข้อมูล คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลโดยใช้วิธีการแบบเจาะจง (purposive sampling) เพื่อเข้าถึงบุคคลที่มีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์ดังกล่าว จากนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการลูกโซ่ (snowball sampling) โดยให้ผู้ให้ข้อมูลหลักคนแรกแนะนำ

บุคคลอื่นที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงหรือเกี่ยวข้องเพิ่มเติม จนได้ข้อมูลซ้ำหรืออิ่มตัว (data saturation) รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 36 คน รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย	จำนวน
ช่างต้องลาย	15
ผู้ประกอบการ	12
หน่วยงานรัฐ/เอกชน	9
ภาพรวม	36

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล โดยเลือกใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่มีการกำหนดประเด็นคำถามหลักไว้ล่วงหน้า แต่ยังคงเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยสามารถซักถามเพิ่มเติมหรือขยายความตามคำตอบที่ได้รับ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและลุ่มลึกยิ่งขึ้น ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล (demographic information) เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานภาพ รวมถึงประเภทงานที่เกี่ยวข้องกับสินค้าหัตถศิลป์ไทใหญ่ “ต้องลาย” เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการวิเคราะห์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเชิงลึกเกี่ยวกับ ส่วนประสมทางการตลาด (marketing mix: 4Ps) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด เพื่อสะท้อนมุมมองและการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูลต่อการดำเนินงานด้านการตลาด

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับ กระบวนการสื่อสารและช่องทางการสื่อสาร ของสินค้าหัตถศิลป์ไทใหญ่ “ต้องลาย” โดยเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลแสดงประสบการณ์ ทัศนคติ และข้อเสนอแนะที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารที่เหมาะสม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) โดยมีแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วยแนวคิดส่วนประสมการตลาด และกระบวนการสื่อสาร ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน และดำเนินการสัมภาษณ์ไปยังกลุ่มเป้าหมายประชากรกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ที่กำหนดไว้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้แนวทางทฤษฎีฐานราก (grounded theory) โดยนำไฟล์เสียงจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มมาถอดเป็นข้อความแบบคำต่อคำและตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นทำการลงรหัสข้อมูล (coding) เริ่มจากการแยกหน่วยความหมาย (open coding) การจัดกลุ่มรหัสเป็นหมวดหมู่ (axial coding) และการสังเคราะห์หาประเด็นแกนหลัก (selective coding) เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษา ทั้งนี้มีการจัดทำแผนการลงรหัส (coding scheme) เพื่อความเป็นระบบและเชื่อมโยงกับทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมตรวจสอบความน่าเชื่อถือด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าและการตรวจสอบกลับกับผู้ให้ข้อมูล โดยงานวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เรียบร้อยแล้ว

ผลการวิจัย

1. องค์ประกอบการสื่อสารสินค้าหัตถศิลป์สินค้าต้องลายไทใหญ่

จากการศึกษาการสื่อสารการตลาดหัตถศิลป์ไทใหญ่ สามารถอธิบายตามองค์ประกอบการสื่อสาร (SMCR) และรูปแบบการสื่อสารได้ ดังนี้ ผู้ส่งสาร (sender) คือ สล่าครู หรือ ช่างพื้นบ้านที่มีความชำนาญ สล่ารุ่นใหญ่ กลุ่มผู้สืบทอดภูมิปัญญาดังเดิมจากสล่าครู เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ สถาบันการศึกษา โดยที่อาศัยความศรัทธาในการสื่อสาร และเลือกที่จะสร้างชิ้นงานเฉพาะงานที่เกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อ ในการสืบทอดภูมิปัญหาเท่านั้น เพราะเป็นความเชื่อความศรัทธาดังเดิมของการทำต้องลาย ปางซอย ในการประดับตกแต่งที่ศาสนา ตลอดถึงชื่อเสียงและการส่งเสริมของหน่วยงานรัฐมีผลทำให้การเกิดการรับรู้ที่เพิ่มขึ้น เนื้อหาสาร (message) มีเนื้อหาในความศรัทธาทางพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นปางซอย จองพารา หรือแม้กระทั่งผลิตภัณฑ์ใหม่ ล้วนแล้วแต่เป็นสินค้าที่มีเนื้อหาทางความเชื่อ จากการสัมภาษณ์ พบว่า ครูสล่าหรือช่างรุ่นใหม่เห็นตรงกันว่าต้องลาย คือ การใช้เพื่อความศรัทธาทางพระพุทธศาสนา ดังนั้น เนื้อหาที่เกิดขึ้นในลวดลายของการต้องลาย จึงมีความเกี่ยวพันธ์กับศาสนา เช่น ลายเครือเถา ลายดอกไม้ ลายสัตว์ในวรรณคดี เป็นต้น ซึ่งมีเนื้อหาและความหมายถึงการบูชา ช่องทางการสื่อสาร (channel) ปัจจุบันการสื่อสารมีความหลากหมายมากขึ้น ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ เช่น การจัดงานการออกงานส่งเสริมทางการตลาดในงานมหกรรมสินค้าต่าง ๆ การเป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้ของสล่าครู ก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ให้เกิดการรับรู้ การถ่ายทำรายการจากสื่อต่าง ๆ และช่องทางออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ติ๊กต็อก ยูทูบ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นช่องทางออนไลน์และออฟไลน์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ คือ การบอกปากต่อปากกันมามากกว่า ส่วนปัญหาของช่องทางการสื่อสารที่พบเจอ คือ ช่องทางออนไลน์ยังไม่เป็นที่ยอมรับในกลุ่มของสล่ามากนัก โดยเฉพาะกลุ่มสล่าครูที่มีอายุมากจะยังไม่เข้าถึงสื่อออนไลน์และยังใช้งานไม่ได้เท่าที่ควร สามารถสื่อสารให้เพียงช่องทางไลน์ ส่วนเฟซบุ๊กใช้ได้เพียงการดู แต่ยังไม่สามารถจัดการระบบหลังบ้านได้ อีกทั้งสื่อออนไลน์ยังมีปัญหาให้เรื่องของการแสดงความคิดเห็นในด้านลบที่กระทบผลงานและความน่าเชื่อถือของสินค้าตนเอง จึงไม่ได้เป็นที่ยอมรับและได้ปิดตัวลงไป

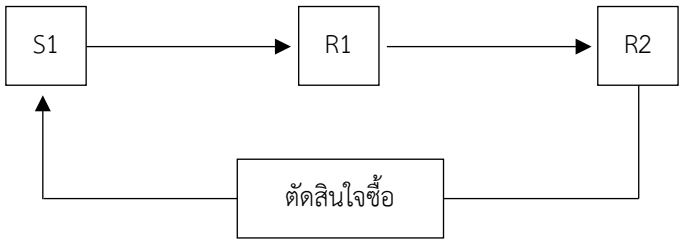
> “ลูกค้าบางครั้งก็มาจากติ๊กต็อกมีเยอะเลยช่วงนั้นค่อนข้างเยอะเลย แต่เล่นไปมีดราม่าเยอะ ชอบมีคอมเมนท์ตำหนิ แนะนำ นู้นนี้นั้นเยอะไปหมด เลยช่วงหลังไม่อัปเดตละ”
>
> (ช่างต้องลาย จ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2567)

และผู้รับสาร (receiver) กลุ่มผู้รับสารและผู้ซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์สินค้าต้องลายไทใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ภายในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งผู้รับสารกลุ่มดังกล่าวมักจะสั่งทำปางซอย ไปติดประดับตกแต่งวัดต่าง ๆ ตามศรัทธาของตนเอง รวมถึงการจัดงานระดมทุนของชุมชน เพื่อบูรณะอาคารภายในวัด และอีกกลุ่มหนึ่ง คือ จองพารา ที่ซื้อซ้ำเป็นประจำทุกปีเพื่อใช้ในงานประเพณีปอยเหลินสิบเอ็ด ส่วนกลุ่มประเภทกรอบรูปสัญลักษณ์ต่าง ๆ จะเป็นกลุ่มข้าราชการในพื้นที่ที่ซื้อเป็นของที่ระลึกในงานวันเกษียณอายุราชการของเจ้านาย เพื่อนพี่น้อง และเป็นของที่ระลึกให้กับหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น

> “ของที่ระลึกต้องลาย ส่วนใหญ่ผู้ซื้อมักจะมาถามหาช่วงงานเกษียณอายุราชการ สิงหาคม ถึง ตุลาคม โดยประมาณ ซึ่งทางร้านก็จะจัดหาสินค้ามาไว้ขาย ส่วนใหญ่ผู้ที่มาซื้อก็จะเป็นหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดนี้ล่ะ ส่วนงานปางซอยทางร้านเราไม่ได้นำมาขาย เพราะส่วนใหญ่คณะศรัทธาจะไปคุยกับพ่อครูเอง”
>
> (ผู้ประกอบการ ก, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2567)

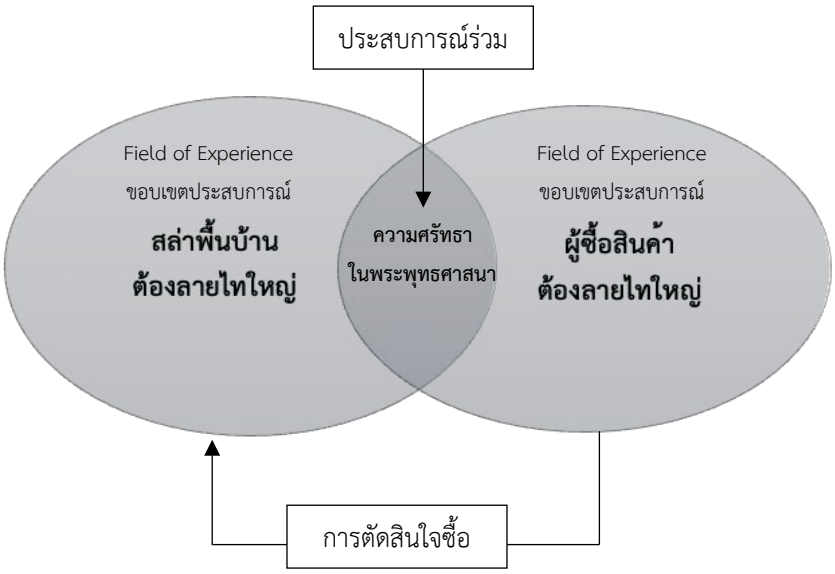
2. รูปแบบและกระบวนการสื่อสารการตลาดหัตถศิลป์ไทใหญ่

จากการศึกษาพบว่า รูปแบบการสื่อสารที่ได้รับความนิยมส่งผลต่อการสื่อสารทางการตลาดของ ผลิตภัณฑ์สินค้าต้องลายไทใหญ่ เป็นการสื่อสารแบบปากต่อปาก (word of mouth) ซึ่งจากการซื้อสินค้าต้องลายนั้นได้รับการบอกต่อจากปากต่อปากของผู้ที่เคยมีประสบการณ์ซื้อ หรือการพบเห็นจากการที่มีผู้ซื้อไปแล้วเกิดความชอบเหมือนกันจึงสอบถามที่มาของสินค้าและตามมาซื้อ เช่น S1 ผู้ส่งสาร คือ สล่าหรือผู้ประกอบการสื่อสารสินค้าหัตถศิลป์ ไปยัง R1 ผู้รับสาร หรือผู้ซื้อคนที่ 1 จากนั้น R2 ผู้รับสารคนที่ 2 ได้พบเห็นสินค้า แล้วสอบถามที่มาของสินค้าจึงตัดสินใจซื้อตาม กลายเป็นผู้ซื้อคนที่ 2 จากการบอกต่อ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กระบวนการสื่อสารแบบปากต่อปาก (word of mouth) ของการตัดสินใจซื้อ

นอกจากนั้นปัจจัยที่สำคัญในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สินค้าต้องลายไทใหญ่ที่มีจุดร่วมเดียวกันระหว่างผู้ส่งสาร (สล่า ช่างต้องลาย) กับผู้รับสาร (ผู้ว่าจ้าง ผู้ซื้อ) คือ ความศรัทธา กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ ที่มีประชากรหนาแน่นในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นที่ยอมรับอย่างมากในความศรัทธาทางพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า ผ่านการแดสงออกบนพื้นที่ของพิธีกรรมและศิลปกรรม แสดงออกถึงอัตลักษณ์และตัวตน เช่น การบวชลูกแก้ว (ปอยส่างลอง) รำโต รำนกกิ่งกะหล่า ทั้งนี้ชาวไทใหญ่ยอมลงทุนและใช้จ่ายกับงานทางศาสนาอย่างมาก ซึ่งเมื่อผู้ส่งสารที่เป็นสล่า ช่างต้องลาย และผู้รับสาร ที่เป็นผู้ว่าจ้างหรือผู้ซื้อสินค้า มีประสบการณ์รวมกันภายใต้ “ความศรัทธา” เดียวกันจึงทำให้การซื้อขายผลิตภัณฑ์สินค้าต้องลายไทใหญ่ ปางซอยจองพารา จึงมีมูลค่าและเกิดการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องภายในกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ แต่ยังไม่ได้รับความนิยมในวงกว้างภายนอกกลุ่มที่ไม่ใช่คนไทยใหญ่ จึงไม่ได้เห็นความสำคัญของผลิตภัณฑ์สินค้าต้องลายไทใหญ่ ดังนั้น ผลิตภัณฑ์สินค้าต้องลายไทใหญ่จึงยังไม่ใช่สินค้าที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ทั้งนี้โอกาสที่สำคัญคือการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าต้องลายไทใหญ่ให้เป็นสินค้าที่จัดอยู่ในกลุ่มความเชื่อ ความศรัทธา หรือเรียกว่า “สายมู” ก็มีโอกาสที่จะได้รับการยอมรับในวงกว้างมากยิ่งขึ้น โดยเห็นจากการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ของกลุ่มช่างฝีมือรุ่นใหม่ เช่น กรอบรูปพวก ท้าวเวสสุวรรณ ราหุลอมจันทร์ พระพุทธรูป เป็นต้น ซึ่งเป็นที่ยอมรับและมียอดการสั่งซื้อที่ดี จึงสามารถอธิบายได้ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แบบจำลองประสบการณ์ร่วมสินค้าต้องลายไทใหญ่

3. การวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาด

หัตถศิลป์สินค้าต้องลายไทใหญ่ หรืองานต้องลาย เป็นงานศิลปะของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ หรือ การฉลุลายสังกะสีแบบไทใหญ่ (ปานซอยไตผสมพม่า) นิยมใช้เป็นของตกแต่งทางโครงสร้างสถาปัตยกรรมในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เช่น การประดับตกแต่งชายคาศาลาวัด ฐานพระพุทธรูป หรือบ้านเรือนแต่มีเฉพาะคุ้มเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน ซึ่งมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามลักษณะ เช่น ต้องลาย ปานซอย ปานถ่อง แต่ทั้งนี้ในงานวิจัยนี้จะเรียกว่า ต้องลายไทใหญ่ เพื่อความเข้าใจเดียวกัน จากการวิเคราะห์นี้อ้างอิงแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด ซึ่งประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด พบสาระสำคัญ ดังนี้

ด้านผลิตภัณฑ์ หัตถศิลป์ต้องลายไทใหญ่ (ปานซอย) เป็นการฉลุลายบนโลหะ เช่น สังกะสี อะลูมิเนียม หรือเงิน สะท้อนอัตลักษณ์และความเชื่อทางศาสนา ผลิตภัณฑ์แบ่งได้ 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ตกแต่งสถานที่ เช่น ปานซอย ปานถ่อง ใช้ประดับชายคาโบสถ์ วิหาร หรือบ้านเรือนของเจ้านายท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์พิธีกรรม เช่น จองพารา ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในประเพณีทางศาสนาของชาวไทใหญ่ ปัจจุบันมีการปรับวัสดุจากกระดาษเป็นโลหะเพื่อความคงทน และผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก เช่น โคมไฟ กรอบรูป ของตกแต่งที่พัฒนาขึ้นเพื่อตลาดสมัยใหม่ โดยยังคงรูปแบบและลวดลายดั้งเดิม โดยรวมสะท้อนให้เห็นการปรับตัวของสล่าช่างฝีมือในการย่อขนาดงานใหญ่ให้เหมาะสมกับความต้องการร่วมสมัย แต่ยังคงคุณค่าด้านศิลป์และความเชื่อไว้ครบถ้วน มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น สะท้อนอัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรม และสามารถต่อยอด พัฒนาเป็นของตกแต่งและของที่ระลึก เพิ่มมูลค่าเชิงพาณิชย์ ทั้งนี้การผลิตยังใช้แรงงานช่างฝีมือจำนวนจำกัด ขาดการถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่อย่างเป็นระบบ ผลิตภัณฑ์บางประเภท (เช่น จองพารา) มีการใช้เฉพาะในพิธีกรรม ทำให้ไม่ต่อยอดเชิงตลาดกว้างได้ รวมถึงยังขาดมาตรฐานการออกแบบร่วมสมัยเพื่อเข้ากับรสนิยมผู้บริโภครุ่นใหม่

ด้านราคา การกำหนดราคาของหัตถศิลป์ต้องลายมีทั้งแบบดั้งเดิมและสมัยใหม่ แบบดั้งเดิม เช่น ปานซอย จองพารา เน้นศรัทธามากกว่าผลกำไร ราคาขึ้นอยู่กับขนาดและวัสดุ โดยบางครั้งช่างนำกำไรที่ได้ร่วมทำบุญกับวัดหรืองานพิธี แบบสมัยใหม่ เช่น ของที่ระลึก มีการกำหนดราคาชัดเจน (400–500 บาทต่อชิ้น) โดยใช้วัสดุที่เบากว่าและทำเสร็จได้เร็วขึ้น รองรับตลาดเชิงพาณิชย์ อย่างไรก็ตาม ราคายังไม่มีมาตรฐานกลาง โดยเฉพาะงานพิธีกรรมที่ขึ้นอยู่กับการต่อรองระหว่างผู้ซื้อและผู้ผลิต ซึ่งอาจกระทบต่อความเป็นธรรมและการแข่งขันทางการตลาด

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย การกระจายสินค้าแบ่งออกเป็น 3 ช่องทางหลัก ได้แก่ ผ่านหน่วยงานรัฐและท้องถิ่น เช่น ศูนย์แสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ร้าน “เฮ็ดก้อเหลียว” จำหน่ายโดยตรงที่บ้านช่างฝีมือ ซึ่งลูกค้าส่วนใหญ่เป็นผู้สั่งทำประจำหรือบอกต่อออนไลน์ โดยเฉพาะช่างรุ่นใหม่ที่ใช้ติ๊กต็อกและเฟซบุ๊ก เพื่อขยายการรับรู้และเข้าถึงตลาดนอกพื้นที่ ถึงแม้จะมีช่องทางหลากหลาย แต่จำนวนร้านยังน้อย การพบเห็นสินค้าในพื้นที่ทั่วไปจึงค่อนข้างจำกัด

ด้านการส่งเสริมการตลาด การส่งเสริมมีทั้งเชิงสถาบันและเชิงชุมชน ได้แก่ การยกย่องเชิงวัฒนธรรม เช่น การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งช่วยสร้างเครดิตและคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ อีกทั้งยังมีกิจกรรมชุมชนและประเพณี เช่น งานเปิดเมิงไต ประเพณีแห่จองพารา ปอยเหลินสิบเอ็ด ที่ช่วยเผยแพร่และสร้างการรับรู้ ตลอดจนมีการสืบทอดในโรงเรียน โดยได้นำการต้องลายเข้าสู่หลักสูตรท้องถิ่นศึกษา และตั้งเป็นชมรมเพื่อฝึกอาชีพแก่นักเรียน และมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อทั้งโทรทัศน์ สารคดีในยูทูบ และสื่อออนไลน์ ช่วยเพิ่มการรับรู้แก่สาธารณะ การตลาดทางตรง การสื่อสารโดยตรงระหว่างช่างฝีมือและผู้ซื้อยังคงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและความสัมพันธ์ ทั้งนี้ยังไม่พบการใช้วิธีการโฆษณาเชิงพาณิชย์ (advertising) หรือการขายผ่านพนักงานขาย (personal selling) อย่างเป็นระบบ

ดังนั้น จากการวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดของหัตถศิลป์ “ต้องลายไทใหญ่” แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เชื่อมโยงความศรัทธากับการสร้างมูลค่าเชิงพาณิชย์ได้เป็นอย่างดี และการส่งเสริมที่ได้รับแรงหนุนจากภาครัฐ สื่อมวลชน และกิจกรรมท้องถิ่น ซึ่งล้วนมีบทบาทสำคัญในการธำรงอัตลักษณ์และขยายโอกาสทางเศรษฐกิจของภูมิปัญญาชาวไทใหญ่ในปัจจุบัน แต่ทั้งนี้ยังพบจุดอ่อนที่สำคัญอยู่ในหลายประเด็น เช่น การกำหนดราคาที่แตกต่างตามลักษณะการผลิตไม่แน่นอน ช่องทางการจัดจำหน่ายที่อาศัยทั้งหน่วยงานรัฐ และบ้านช่างฝีมือโดยตรง การเข้าถึงผลิตภัณฑ์ยังมีเพียงในพื้นที่ ซึ่งทำให้ถูกจำกัดการเข้าถึงและโอกาสของการขายสินค้า

“จอมพาราหลังหนึ่งประมาณ 30,000 – 35,000 บาท ได้งบจาก อบต. มาทำ ซื้อของจ้างคนช่วย เหลือจริง ๆ ก็ไม่เท่าไหร่ แล้วก็เอาไปทำบุญ แต่ถ้าทำให้วัดนี้ไม่คิดค่าแรง แค่ค่าวัสดุอุปกรณ์ก็พอละ ถามเงินทำบุญร่วมด้วย”
(ช่างต้องลาย ข, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2567)

“จากการประชุมของคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในปีนี้เราได้มาเสนอการต้องลายปานซอย เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของจังหวัดรายการใหม่ ซึ่งมีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ที่บ่งชี้ทางวัฒนธรรมของจังหวัดเป็นอย่างดีและมีความแตกต่างจากจังหวัดอื่น”
(หน่วยงานรัฐ ก, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2567)

“ทางโรงเรียนได้มีการเลือกเอาวิถีชีวิตการประกอบอาชีพต้องลาย มาบรรจุเป็นวิชาเรียนท้องถิ่นศึกษา เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาท้องถิ่น และทางโรงเรียนเราก็ได้ตั้งเป็นชมรม เด็ก ๆ ก็มีรายได้ระหว่างเรียน จากการต้องลายขาย”
(ช่างต่อลาย ง, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2567)

“ที่ซื้อโคมต้องลายมานี้ เพราะรู้สึกว่ามันอยู่ได้ถาวรดี อยู่ได้นานนะ แต่ก่อนเราก็ประดับตกแต่งด้วยโคมแขวนจากผ้า จากกระดาษ อยู่ได้สักปีก็ต้องเปลี่ยนละ แต่โคมต้องลายนี้อยู่ได้นานมากละ อันนี้ก็น่าจะ 5 ปีได้ละ ลูกค้าที่มาพักโรงแรมก็ถามนะว่าซื้อมาจากไหนก็เอานามบัตรที่ตัดมาด้วยนี้ให้กับลูกค้าต่อ”
(ผู้ประกอบการ ข, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2567)

การอภิปรายผล

การศึกษาส่วนประสมทางการตลาดและกลยุทธ์การสื่อสารสำหรับงานหัตถศิลป์สินค้าต้องลายไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ให้ข้อค้นพบที่น่าสนใจ ในประเด็นแรก ส่วนประสมการตลาด (4P) 1) ผลิตภัณฑ์สินค้าต้องลายไทใหญ่ สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ผลิตภัณฑ์สำหรับตกแต่งสถานที่ ผลิตภัณฑ์สำหรับพิธีกรรม และผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Kotler & Keller (2012) ที่กล่าวว่า ผลิตภัณฑ์ควรมีความหลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย อีกทั้งเป็นสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นจะได้รับความนิยมสำหรับนักท่องเที่ยว อีกทั้งสินค้าประเภทของฝาก ของที่ระลึก มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวในการตัดสินใจซื้อ ด้านราคา ยังไม่มีการกำหนดราคาที่ชัดเจน ขึ้นอยู่กับสถานที่และระดับความยากง่ายของการผลิต ซึ่งอาจส่งผลให้ขาดความน่าเชื่อถือและความน่าสนใจสำหรับลูกค้า ราคาควรสะท้อนถึงคุณค่าของผลิตภัณฑ์ ราคาที่เหมาะสมชัดเจน ส่งผลต่อการสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า ทั้งนี้หากสินค้ามีคุณภาพก็จะเป็นที่ยอมรับ อีกทั้งด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ยังมีการเข้าถึงที่ยาก จำหน่ายเฉพาะในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเท่านั้น ซึ่งจำกัดโอกาสในการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าที่กว้างขึ้น เมื่อการเข้าถึงสินค้ายากจึงเป็นข้อจำกัดของการจำหน่ายสินค้า ช่องทางการจัดจำหน่ายที่เหมาะสมจะช่วยให้ผลิตภัณฑ์เข้าถึงลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนด้านการส่งเสริมการตลาด แม้ว่าผลิตภัณฑ์เหล่านี้จะได้รับการกำหนดให้เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดและมีการจัดกิจกรรมในการส่งเสริมอยู่เป็นประจำ ซึ่งส่งผลดีต่อการส่งเสริมการตลาด

รูปแบบของการสื่อสารหัตถศิลป์สินค้าต้องลายไทใหญ่ จุดเด่นสำคัญ คือ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ ซึ่งมีผลให้การซื้อขายสินค้าดังกล่าวยังคงเป็นที่นิยมในกลุ่มผู้บริโภค โดยทั้งผู้ผลิตและผู้ขายต่างมีประสบการณ์ที่สอดคล้องกัน ซึ่งเป็นปัจจัยในการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ตามที่ Schramm (1954) และ Solomon (2011) ได้กล่าวถึงความสำคัญของประสบการณ์ร่วมกันในการสื่อสาร หรือการสื่อสารเรื่องราวที่เน้นเอกลักษณ์ท้องถิ่น ทำให้ผู้ซื้อเกิดความประทับใจและเกิดภาพจำต่อสินค้าได้ อีกทั้งกระบวนการสื่อสารแบบปากต่อปาก ทำให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและมีความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมร่วมกัน ซึ่งเอื้อต่อการสื่อสารแบบปากต่อปาก ตามที่ Kotler & Keller (2012) ได้กล่าวว่า การสื่อสารแบบปากต่อปากเป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการสร้างการรับรู้และความน่าเชื่อถือให้กับตราสินค้า รวมถึงการหนุนเสริมด้วยกลยุทธ์การสื่อสารด้วยการเล่าเรื่อง (storytelling) และใช้บุคคลที่มีชื่อเสียง (influencer) มาช่วยในการประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการ

องค์ความรู้ใหม่

กระบวนการสื่อสารงานหัตถศิลป์พื้นบ้านตามความศรัทธา ในการสื่อสารงานสินค้าหัตถศิลป์พื้นบ้านตามความศรัทธามีองค์ประกอบและกระบวนการดังนี้ ผู้ส่งสาร คือ สล่าครูและช่างฝีมือพื้นบ้าน ผู้สืบทอดภูมิปัญญาที่ผูกพันกับศาสนาและประเพณีท้องถิ่นซึ่งไม่เพียงผลิตผลงาน แต่ยังเป็นผู้ถ่ายทอดคุณค่าทางวัฒนธรรมผ่านลวดลายต่าง ๆ ส่วนผู้รับสาร คือ ผู้ว่าจ้างและผู้ซื้อ ที่ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความศรัทธา ข้าราชการท้องถิ่น และหน่วยงานในชุมชนซึ่งใช้ผลิตภัณฑ์ เพื่อตกแต่งวัด งานบุญ หรือเป็นของที่ระลึก ความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายตั้งอยู่บนพื้นฐานของศรัทธาร่วมทางความเชื่อนั้น ๆ และพิธีกรรมสำคัญ ส่วนรูปแบบการสื่อสารใช้กระบวนการบอกต่อแบบปากต่อปาก ซึ่งเกิดขึ้นในชุมชนที่มีความไว้วางใจและความใกล้ชิดทางสังคม ผู้ซื้อที่พึงพอใจมักจะแนะนำต่อ ทำให้เกิดการสั่งซื้อซ้ำและขยายวงกว้าง อีกทั้งยังมีการใช้สื่อออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก หรือติ๊กต็อก โดยเฉพาะช่างรุ่นใหม่ แม้จะยังมีข้อจำกัดในการบริหารจัดการ แต่ก็แสดงให้เห็นถึงการประสมประสานระหว่างสื่อดั้งเดิมและสื่อสมัยใหม่ นอกจากนี้ การออกงานประเพณีท้องถิ่นหรือการถ่ายทำสารคดีก็ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางที่สร้างการรับรู้ในวงกว้าง ภายใต้เนื้อหาของความหมายเชิงศรัทธา ที่ไม่ใช่เพียงศิลปะตกแต่ง แต่เป็นสัญลักษณ์ทางศรัทธาที่สะท้อนจิตวิญญาณมีนัยถึงการบูชาและความมงคล กระบวนการผลิตที่ประณีตจึงเป็นทั้งการสร้างสรรค์ศิลป์และการปฏิบัติทางศาสนา ผู้ซื้อ

ยินดีจ่ายในราคาสูง เพราะมองว่าสินค้านี้คือ “การทำบุญ” ไม่ใช่แค่การแลกเปลี่ยนเชิงพาณิชย์ องค์ความรู้ที่ได้คือการสื่อสารที่ประสบความสำเร็จในชุมชน มิได้อิงเพียงกลยุทธ์การตลาด ตั้งอยู่บนพลังความเชื่อและค่านิยมทางวัฒนธรรม และการต่อยอดสู่อนาคต ให้มีศักยภาพขยายสู่ตลาดสมัยใหม่ หากบูรณาการกลยุทธ์การเล่าเรื่อง (storytelling) เชื่อมโยงคุณค่าความศรัทธาเข้ากับกระแสความเชื่อร่วมสมัย เช่น สายมู หรือการสร้างผลิตภัณฑ์รุ่นใหม่ที่คงอัตลักษณ์ แต่ปรับรูปแบบให้ร่วมสมัย อาทิ กรอบรูปพระพุทธรูปหรือโคมไฟตกแต่ง นอกจากนี้ การใช้ บุคคลที่มีอิทธิพล (influencers) ด้านศิลปะและวัฒนธรรมบนแพลตฟอร์มออนไลน์ยังช่วยสร้างชุมชนผู้สนใจได้ทั้งในและนอกพื้นที่ การต่อยอดเช่นนี้จะทำให้งานหัตถศิลป์พื้นบ้านมิใช่เพียงมรดกท้องถิ่น แต่กลายเป็นสินค้าวัฒนธรรมร่วมสมัยที่มีมูลค่าและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

หัตถศิลป์สินค้าต้องลายไทใหญ่ เป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น มีความชัดเจนในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยเฉพาะคุณค่าแห่งความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ ผลของการวิเคราะห์ทางด้านส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ถือว่า มีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนตามยุคสมัยที่มีความหลากหลายขึ้น แต่ในด้านของการกำหนดราคา สถานที่จัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด ยังคงต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้เกิดการเข้าถึงสินค้าอย่างแพร่หลายต่อไป ส่วนด้านการสื่อสาร จุดเด่นที่สำคัญ คือ ประสบการณ์ร่วมของผู้รับสารและผู้ส่งสาร เป็นโอกาสสำคัญที่จะทำให้สินค้าถูกการสื่อสารด้วยเนื้อหาของคุณค่าความศรัทธาเดียวกัน อีกทั้งการบอกต่อปากต่อปากเป็นกลยุทธที่เหมาะสมกับการใช้เป็นกระบวนการสื่อสารทั้งออนไลน์และออฟไลน์ ออฟไลน์ ทั้งนี้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาด้านการสื่อสารและการตลาดของหัตถศิลป์ต้องลายไทใหญ่สู่ตลาดสมัยใหม่ ด้านการสื่อสาร ควรพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารการตลาดด้วยการสร้างเรื่องราว (storytelling) สร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ผ่านการเล่าเรื่อง อีกทั้งการใช้บุคคลที่มีอิทธิพล (influencers) ที่มีอิทธิพลในสังคมออนไลน์เพื่อช่วยโปรโมตผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะผู้ที่สนใจในด้านศิลปะและวัฒนธรรม และสร้างชุมชนลูกค้าผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น กลุ่มเฟซบุ๊กที่สามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นเกี่ยวกับหัตถศิลป์ไทใหญ่ ส่วนด้านผลิตภัณฑ์ควรให้จุดอ่อนของส่วนประสบการตลาดในพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่ตลาดสมัยใหม่แต่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ นำเสนอจุดเด่นในเรื่องของลวดลายและเทคนิคการทำที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมไทใหญ่ และให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความร่วมสมัยและสามารถเข้าถึงตลาดที่กว้างขึ้นการทำลายที่จำกัดจำนวน (limited edition) ด้านราคา ควรมีการตั้งราคาให้สอดคล้องกับคุณค่าทางวัฒนธรรมและความยากง่ายในการผลิต รวมถึงการอบรมเรื่องการคำนวณต้นทุน กำไร ให้กับผู้ประกอบการในการคำนวณค่าใช้จ่ายต้นทุนที่แท้จริงในการประเมินราคาผลงาน ด้านช่องทางการตลาด ควรขยายช่องทางการจัดจำหน่ายให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้าในตลาดสมัยใหม่มากขึ้น วางจำหน่ายในร้านค้าหัตถกรรมและของที่ระลึกในเมืองใหญ่ภายนอกจังหวัด เพื่อเป็นการกระจายสินค้าและสร้างโอกาสการเข้าถึงสินค้า และด้านการส่งเสริมการตลาด ควรมีการส่งเสริมให้สล่าช่างฝีมือพัฒนากลยุทธการสื่อสารการตลาด เช่น การโฆษณา การจัดโปรโมชั่นต่าง ๆ เพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับสินค้าของตนเอง

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย การยกระดับหัตถศิลป์ไทใหญ่ด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุน ววน.) ในการนี้ข้าพเจ้าขอขอบคุณสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่ได้ให้การสนับสนุนทุนวิจัยอย่างดียิ่ง ข้าพเจ้าขอขอบคุณทีมวิจัยที่ประกอบด้วย อาจารย์พสุนิต สารมาศ (หัวหน้าทีมวิจัย) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรวัฒน์ รักชาติ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิทธิพงษ์ ทองศรีเกตุ อาจารย์จิราภรณ์ ศรีนาค และอาจารย์ธนิยาภรณ์ ศรีหาตา ที่ได้ร่วมแรงร่วมใจในการดำเนินงานจนสำเร็จลุล่วง ทำให้บทความชิ้นนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อสาธารณะได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ช่างต้องลาย ก. (24 เมษายน 2567). บ้านต่อแพ ตำบลแม่เงา อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58140. สัมภาษณ์.

ช่างต้องลาย ข. (24 เมษายน 2567). บ้านเมืองปอน ตำบลเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58140. สัมภาษณ์.

ช่างต้องลาย ค. (24 เมษายน 2567). บ้านมวยต่อ ตำบลต่อแพ อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58140. สัมภาษณ์.

ช่างต้องลาย ง. (25 เมษายน 2567). บ้านในสอย ตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000. สัมภาษณ์.

ช่างต้องลาย จ. (25 เมษายน 2567). บ้านท่าโป่งแดง ตำบลผาบ่อง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000. สัมภาษณ์.

ทนาวุธ ทุ่งพรวญ และธนกร สิริสุคันธา. (2566). ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดลำปาง. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 8*(1), 615-626.

ทรัพย์มณี บุญญโก และปิยพงษ์ นฤมิตสุวิมล. (2568). การวิเคราะห์ผลกระทบส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมซื้อสินค้าและบริการภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่อุทยานธรณีโคราช จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 3*(1), 44–60.

ผู้ประกอบการ ก. (10 มีนาคม 2567). ร้านเฮ็ดก้อเหลียว ศูนย์พัฒนาและแสดงสินค้าชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ถนนขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000. สัมภาษณ์.

ผู้ประกอบการ ข. (24 เมษายน 2567). ตำบลขุนยวม อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58140. สัมภาษณ์.

พัชราพรรณ เสงี่ยมศักดิ์ และธรรมวิมล สุขเสริม. (2561). ความต้องการซื้อผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาของไทย. *วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์, 4*(2), 157-173.

พิศมัย จัตุรัตน์ และชวลีย์ ณ ถลาง. (2566). ส่วนประสมทางการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนของกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 18*(63), 29–37.

เมธาวี จำเนียร. (2563). การสร้างตราสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 9*(2), 125-138.

วู ถิ โห่ง และวีรพงษ์ พวงเล็ก. (2567). ปัจจัยภาพลักษณ์ประเทศไทย การสื่อสารแบบปากต่อปากบนสื่อออนไลน์และความไว้วางใจที่ส่งผลต่อความตั้งใจท่องเที่ยวประเทศไทยของชาวเวียดนาม. *วารสารบริหารธุรกิจและภาษา, 12*(1), 126-143.

สาธิยา บุญมี, ฉัตรชัย เหล่าเขตการณ์ และชลิดา โป๊ะมา. (2567). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องเบญจรงค์ดอนไก่ดีของนักท่องเที่ยว จังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี (ฉบับบัณฑิตศึกษา), 2*(3), 46–57.

หน่วยงานรัฐ ก. (9 มีนาคม 2567). ศาลากลางจังหวัดแม่ฮ่องสอน (หลังเก่า) ถนนขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000. สัมภาษณ์.

หน่วยงานรัฐ ข. (10 มีนาคม 2567). วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน ถนนปางล้อนิคม ตำบลจองคำ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000. สัมภาษณ์.

หน่วยงานรัฐ ค. (10 มีนาคม 2567). องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ถนนขุนลุมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000. สัมภาษณ์.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2012). *Marketing management* (14th ed). Prentice Hall.

Porter, M. E. (1998). *The competitive advantage: creating and sustaining superior performance*. Free Press.

Schramm, W. (1954). *The process and effects of mass communication*. University of Illinois Press.

Schwartz, S. H. (2006). A theory of cultural value orientations: explication and applications. *Comparative Sociology, 5*(2), 137-182.

Singh, J. & Sirdeshmukh, D. (2000). Agency and trust mechanisms in consumer satisfaction and loyalty judgments. *Journal of the Academy of Marketing Science, 28*(1), 150-167.

Smith, A. (2013). Marketing and cultural values. *International Journal of Consumer Research, 7*(3), 235-250.

Solomon, M. R. (2011). *Consumer behavior: Buying, having, and being* (9th ed). Pearson Education.

Thompson, C. J. & Arsel, Z. (2004). The Starbucks brandscape and consumers' (anticorporate) experiences of globalization. *Journal of Consumer Research*, *31*(3), 631-642.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

Factors affecting the digital performance competency of local government organization personnel in Mueang Nakhon Phanom District, Nakhon Phanom Province

ชญานิษฐ์ สมพมิตร[1*], ชาติชัย อุดมกิจมงคล[2], สามารถ อัยกร[3]

Chayanit Sompamit[1*], Chardchai Udomkijmongkol[2], Samart Aiyakorn[3]

[1]หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

[2,3]สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

[1]Master of Public Administration Program in Public Administration, Sakon Nakhon Rajabhat University

[2,3]Department of Public Administration, Faculty of Management Science, Sakon Nakhon Rajabhat University

[*]Corresponding author's e-mail: chayanitspm10@gmail.com[1*], chardchai_u@hotmail.com[2], saamm_5@hotmail.com[3]

Received: September 19, 2025 Revised: November 14, 2025 Accepted: November 18, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการยอมรับเทคโนโลยี แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม 2. ศึกษาอิทธิพลของการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม และ 3. ศึกษาอิทธิพลของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จำนวน 284 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1. การยอมรับเทคโนโลยี แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. การยอมรับเทคโนโลยี ด้านทัศนคติ มีอิทธิพลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถทำนายระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม ได้ร้อยละ 53.30 และ 3. ปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ความก้าวหน้าในงาน ความสำเร็จในงาน และการเจริญเติบโต ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมืองนครพนมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยทำนายสมรรถนะได้ร้อยละ 78.20 ส่วนปัจจัยค้ำจุน ได้แก่ ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ลักษณะอาชีพ ความมั่นคงในงาน และนโยบายการบริหาร มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และทำนายสมรรถนะได้ร้อยละ 84.40

คำสำคัญ: การยอมรับเทคโนโลยี, แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน, สมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัล

Abstract

The purposes of the research included the followings: 1. to study the level of technology acceptance, work motivation and digital performance of personnel in local government organizations in Mueang Nakhon Phanom District, 2. to study the influence of technology acceptance on the digital performance of local government personnel in Mueang Nakhon Phanom District, and 3. to study the influence of work motivation on the digital performance of local government personnel in Mueang Nakhon Phanom District. The sample consisted of 284 local government personnel in Mueang Nakhon Phanom District. Using a stratified random sampling method. The tool used for data collection was a questionnaire and statistics employed for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The research revealed these results: 1. The overall level of technology acceptance, work motivation, and digital performance competence among personnel in local government organization in Muang Nakhon Phanom District was high. 2. Technology acceptance in terms of attitude significantly influenced the digital performance of local government personnel in Mueang Nakhon Phanom District at the 0.01 level. It predicted the digital performance level of local government personnel in Mueang Nakhon Phanom District at 53.30%. 3. Motivational factors—career advancement, job achievement, and growth significantly influenced the digital performance competence of local administrative personnel in Mueang Nakhon Phanom District at the 0.01 level, explaining 78.20% of the variance. Supporting factors—supervisor relationships, job characteristics, job security, and administrative policy also showed significant effects at the 0.01 level, predicting 84.40% of the variance.

Keywords: technology acceptance, work motivation, digital performance competency

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยกำหนดทิศทางและนโยบายในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลพัฒนาองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมุ่งให้ “ทรัพยากรบุคคล” เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนสู่รัฐบาลดิจิทัล ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) ที่เน้นการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อสนับสนุนประเทศไทย 4.0 ผ่านหลักการ 5 ประการ ได้แก่ 1) เชื่อมโยงการพัฒนาประเทศสู่การพัฒนาระดับบุคคลและประสิทธิภาพการบริหารภาครัฐ 2) เสริมบทบาทความเป็นผู้นำ 3) พัฒนาทักษะการคิด ทักษะอนาคต และทัศนคติที่คำนึงถึงประโยชน์ของชาติ 4) ส่งเสริมสมดุลการเรียนรู้ เน้นทั้งทักษะเชิงวิชาชีพ (hard skills) และทักษะเชิงอารมณ์สังคม (soft skills) ตลอดจนทักษะดิจิทัล (digital skills) เช่น การรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ทั้งนี้คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบแนวทางพัฒนาทักษะดิจิทัลของข้าราชการเมื่อ 26 กันยายน 2560 เพื่อเป็นกรอบพัฒนาบุคลากรภาครัฐ (สาวิตรี มงคลศิลป์, 2567) จากนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2561–2580 ซึ่งมีเป้าหมายในภาพรวม คือ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศด้วยการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล สร้างโอกาสทางสังคมอย่างเท่าเทียมด้วยข้อมูลข่าวสารและบริการต่าง ๆ ผ่านสื่อดิจิทัลเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เตรียมความพร้อมให้บุคลากรทุกกลุ่มมีความรู้และทักษะที่เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพในยุคดิจิทัล และปฏิรูปกระบวนทัศน์การทำงานและการให้บริการของภาครัฐด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและการใช้ประโยชน์จากข้อมูล เพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดความโปร่งใส มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)

บุคลากรหรือทรัพยากร คือ องค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์การ รวมทั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย เพราะการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเกิดขึ้นไม่ได้เลย หากไม่มีเจ้าหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการ เพราะเจ้าหน้าที่คือผู้ที่จะปฏิบัติงานในการจัดทำบริการสาธารณะต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะการที่องค์การหนึ่ง ๆ จะบรรลุถึงเป้าหมายได้สำเร็จนั้น จะต้องอาศัยบุคลากรที่มีสมรรถนะ (competency) ที่เหมาะสมกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายขององค์การ กล่าวคือ บุคลากรจะต้องมีความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งรวมถึงสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลด้วย ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐ คือ การยอมรับเทคโนโลยี หมายถึง การที่บุคคลให้การยอมรับและมีความตั้งใจปรับวิธีการทำงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้อยู่เสมอ เพื่อต้องการพัฒนาวิธีการทำงานให้ดียิ่งขึ้น ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน 2) การรับรู้ประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ และ 3) ทัศนคติ (Davis, 1989) ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐ จะทำให้บุคคลแสดงออกถึงพฤติกรรมการทำงานและผลสัมฤทธิ์ที่ดีของงานตามที่องค์การต้องการ เพราะถ้าข้าราชการและบุคลากรภาครัฐมีการยอมรับเทคโนโลยี จะทำให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนำไปสู่ประสิทธิผล (effectiveness) ที่องค์การต้องการ

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร รวมถึงสมรรถนะด้านดิจิทัลของข้าราชการและพนักงานภาครัฐ องค์กรจึงต้องหาวิธีสร้างแรงจูงใจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย อีกทั้งแรงจูงใจยังช่วยแก้ปัญหาการทำงาน ปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และสนับสนุนการรักษาพนักงาน ผู้บริหารควรตระหนักว่าแรงจูงใจเป็นปัจจัยละเอียดอ่อน เปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ และเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จขององค์กร องค์กรที่มีแรงจูงใจสูงย่อมมีผลการปฏิบัติงานสูงและประสบความสำเร็จ ขณะที่องค์กรที่ขาดแรงจูงใจมักไม่บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องสร้างความเชื่อมั่น ความมั่นคง และสิ่งจูงใจเพื่อให้บุคลากรทำงานอย่างเต็มศักยภาพ แม้บุคลากรมีความสามารถหากขาดแรงจูงใจก็อาจทำให้งานไม่มีประสิทธิภาพ การเพิ่มแรงจูงใจจึงช่วยยกระดับผลการทำงานและประหยัดทรัพยากร (นิติพล ภูตะโชติ, 2559)

อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 14 แห่ง ได้แก่ เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 1 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 12 แห่ง ทุกแห่งดำเนินงานตามยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ประชาชนโดยยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การจัดทำแผนพัฒนางบประมาณ จัดซื้อจัดจ้าง การตรวจสอบ และเปิดเผยข้อมูล ตามกฎหมายและระเบียบที่กำหนด การปฏิบัติงานต้องอาศัยทรัพยากรบุคคลเพื่อให้บรรลุภารกิจ โดยปัจจุบันมุ่งใช้เทคโนโลยีดิจิทัลพัฒนากระบวนการทำงานให้ทันสมัย มีประสิทธิภาพและส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อความก้าวหน้าในอาชีพราชการ ความสำเร็จขององค์กรในยุคดิจิทัลจึงต้องอาศัยเทคโนโลยีและการสนับสนุนบุคลากรให้ทำงานเต็มศักยภาพ ซึ่งบุคลากรเป็นกำลังสำคัญในการจัดบริการสาธารณะและพัฒนาองค์กรให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากความสำคัญดังที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม คือ การยอมรับเทคโนโลยี และแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน หากบุคลากรมีการยอมรับเทคโนโลยี รวมทั้งมีแรงจูงในการปฏิบัติงานที่ดี จะเอื้ออำนวยให้บุคลากรปฏิบัติงานด้านดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะก่อให้เกิดความพึงพอใจ มีผลทำให้มีประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยจะนำไปใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปเป็นข้อมูลหรือแนวทางในพัฒนาและส่งเสริมให้บุคลากรมีทักษะและความรู้ด้านดิจิทัล มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และมีความพร้อมในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติราชการต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการยอมรับเทคโนโลยี แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการยอมรับเทคโนโลยี ที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

การทบทวนวรรณกรรม

แบบจำลองการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM)

แบบจำลองการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยี นำเสนอโดย Davis (1989) ใช้วัดความสำเร็จของการใช้เทคโนโลยี แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี ถูกพัฒนามาจากทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (theory of reasoned action) ของ Fishbein & Ajzen (1975) เป็นแบบจำลองที่อธิบายเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้งาน โดยเสนอว่า เมื่อผู้ใช้งานได้รับเสนอข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้งานและระยะเวลาของการใช้งานหรือการยอมรับเทคโนโลยีประกอบไปด้วย

1) การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับ (perceived usefulness) ถูกจำกัดความโดย Davis (1989) ว่า เป็นระดับความเชื่อของบุคคลต่อการใช้เทคโนโลยีนั้น ๆ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของตนเองได้

2) การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน (perceived ease of use) โดย Davis (1989) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า ระดับความเชื่อมั่นในการใช้งานนั้น ไม่ต้องการความพยายามในการใช้งานมากเกินไป กล่าวคือ การใช้งานง่าย ปัจจุบันนี้ การนำ

แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) เข้ามาใช้ศึกษาเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีกันอย่างแพร่หลาย เช่น การเรียนออนไลน์ การช้อปปิ้งออนไลน์ และการแบ่งปันข้อมูลท่องเที่ยวผ่านเว็บไซต์

3) ทัศนคติที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้ (attitude toward use) ความหมายในมุมมองของ Davis (1989) คือ สิ่งที่เกิดจากการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับและการได้รับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานของเทคโนโลยี ทำให้เกิดเป็นความตั้งใจใช้เทคโนโลยีนั้น ในขณะที่ Fishbein & Ajzen (1975) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทัศนคติที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้ คือ การประเมินของบุคคลต่อภาพรวมของพฤติกรรมใด ๆ ที่ทำให้เกิดความเชื่อเกี่ยวกับผลของพฤติกรรมที่ตามมา การประเมินผลนั้น อาจจะเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ

ในการศึกษาวิจัย การยอมรับเทคโนโลยีของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยตามแนวคิดเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีในการทำงานของ Davis (1989) ประกอบด้วย 1) การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน 2) การรับรู้ถึงประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ และ 3) ทัศนคติ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ

ทฤษฎีนี้ได้ศึกษาถึงสาเหตุของการจูงใจให้บุคคลได้ทำงาน โดยพบปัจจัยที่เกี่ยวของกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน 2 ปัจจัย เป็นองค์ประกอบที่เกิดจากลักษณะภายในและภายนอกของงานเอง ดังนี้ (Herzberg et al., 1959)

1) ปัจจัยจูงใจ (motivator factors) เป็นปัจจัยที่จะกระตุ้นให้คนที่ทำงานแล้วมีความรู้สึกพอใจในงานที่ทำอยู่ กล่าวคือ มีความรู้สึกในด้านที่ดีและเป็นการจูงใจภายในของงานเอง จึงทำให้เกิดความพอใจในงานขึ้น ปัจจัยเหล่านี้ส่วนใหญ่แล้วจะเกี่ยวข้องกับงานที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำโดยคนจะถูกจูงใจในการให้ผลผลิต เช่น ความสำเร็จของงานความรับผิดชอบ การยอมรับนับถือลักษณะของงานโดยตัวของมันเอง ความเจริญก้าวหน้าในตนเองและอาชีพ ปัจจัยกระตุ้นเหล่านี้จะนำไปสู่การจูงใจในวิธีการบริหารงานได้ด้วย

2) ปัจจัยบำรุงรักษา (hygiene factors) ซึ่งเป็นปัจจัยที่ป้องกันมิให้คนเกิดความไม่พอใจในงานที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำ เช่น นโยบายของหน่วยงานหรือองค์การการบริหารการปกครองบังคับบัญชา สภาพของการปฏิบัติงาน และความมั่นคง เป็นต้น ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้มิได้เป็นแรงจูงใจที่จะทำให้เกิดผลผลิตเพิ่มขึ้น แต่ก็จะส่งเสริมให้คนที่ทำงานได้ปฏิบัติงานไปด้วยความเรียบร้อยเท่านั้นและเป็นการจูงใจภายนอกของงาน

ในการวิจัยนี้ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการจูงใจหรือทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg et al. (1959) มาประยุกต์ เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ซึ่งประกอบไปด้วย

1) ปัจจัยจูงใจ ประกอบด้วย ลักษณะของงาน ความสำเร็จในงาน ความก้าวหน้าในการทำงาน ความรับผิดชอบ การเจริญเติบโต และการยอมรับนับถือ

2) ปัจจัยค้ำจุน ประกอบด้วย ลักษณะของอาชีพ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา นโยบายและการบริหารงาน สภาพการทำงาน ความมั่นคงในงาน และค่าตอบแทน

แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัล

ทักษะด้านดิจิทัลยังนำสมรรถนะทางการบริหารของข้าราชการพลเรือนสามัญ ตามหนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร 1008/ว27 ลงวันที่ 29 กันยายน 2552 เรื่อง มาตรฐานและแนวทางการกำหนดความรู้ ความสามารถ ทักษะสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับตำแหน่งข้าราชการพลเรือนสามัญ จำนวน 4 สมรรถนะจาก 6 สมรรถนะมาใช้ในการนี้ด้วย ได้แก่ วิสัยทัศน์ (visioning) การวางกลยุทธ์ภาครัฐ (strategic orientation) ศักยภาพเพื่อนำ การเปลี่ยนแปลง (change leadership) การสอนงานและมอบหมายงาน (coaching and empowering other) มีรายละเอียดดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2552)

1) วิสัยทัศน์ หมายถึง ความสามารถหรือความตั้งใจที่จะรับบทในการเป็นผู้นำของกลุ่ม กำหนดทิศทาง เป้าหมาย วิธีการทำงาน ให้ทีมปฏิบัติงานได้อย่างราบรื่น เต็มประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ของส่วนราชการ

2) การวางกลยุทธ์ภาครัฐ หมายถึง ความเข้าใจวิสัยทัศน์และนโยบายภาครัฐและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ของส่วนราชการได้

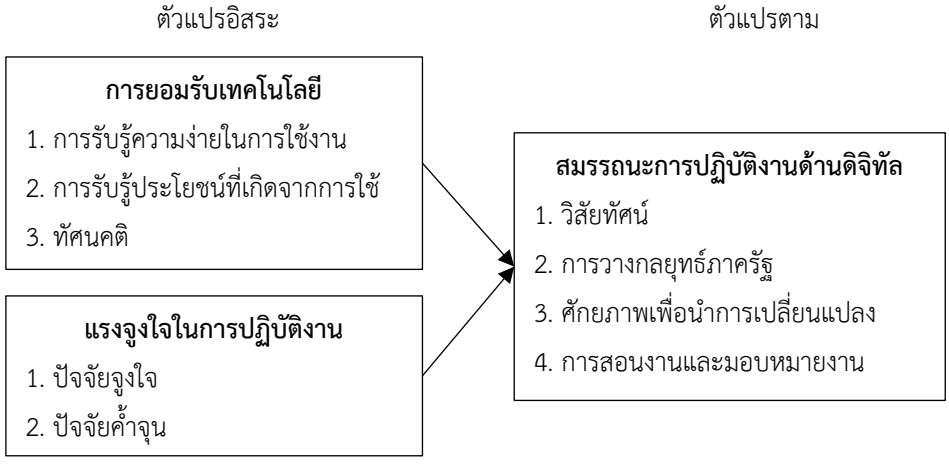
3) ศักยภาพเพื่อนำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความสามารถในการกระตุ้น หรือผลักดันหน่วยงานไปสู่การปรับเปลี่ยนที่เป็นประโยชน์ รวมถึงการสื่อสารให้ผู้อื่นรับรู้ เข้าใจ และดำเนินการให้การปรับเปลี่ยนนั้นเกิดขึ้นจริง

4) การสอนงานและมอบหมายงาน หมายถึง ความตั้งใจที่จะส่งเสริมการเรียนรู้หรือการพัฒนาผู้อื่นในระยะยาวจนถึงระดับที่เชื่อมั่นว่าจะสามารถมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้ผู้นั้นมีอิสระที่จะตัดสินใจในการปฏิบัติหน้าที่ราชการของตนได้

ในการวิจัยนี้ สมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม ทำการศึกษาตามสมรรถนะทางการบริหาร ตามหนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร 1008/ว27 ลงวันที่ 29 กันยายน 2552 เรื่อง มาตรฐานและแนวทางการกำหนดความรู้ ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับตำแหน่งข้าราชการพลเรือนสามัญ จำนวน 4 สมรรถนะ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ การวางกลยุทธ์ภาครัฐ ศักยภาพเพื่อนำการเปลี่ยนแปลง และการสอนงานและมอบหมายงาน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2552)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำ 1) แนวคิดเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีในการทำงานของ Davis (1989) 2) ทฤษฎีการจูงใจหรือทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg et al. (1959) และ 3) สมรรถนะของทางการบริหาร ตามหนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร. 1008/ว27 ลงวันที่ 29 กันยายน 2552 (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2552) มาประยุกต์ เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม จำนวน 1,086 คน (ข้อมูลจากสำนักงานท้องถิ่นอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ประจำปี 2566)

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ ได้แก่ บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม จำนวน 284 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการเทียบตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) และสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ โดยแยกประชากรจากแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจรายการ (check list)

ตอนที่ 2 การยอมรับเทคโนโลยีของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 4 สมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด

การสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ โดยการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางในการกำหนดรูปแบบของแบบสอบถาม และข้อคำถาม จากนั้นนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจแก้ไขเนื้อหาและความถูกต้อง จากนั้นตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่าความเที่ยงตรงทำการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) และคิดข้อคำถามที่มีค่า IOC 0.50 ขึ้นไป พบว่า ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80 - 1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (tryout) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาจำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าอำนาจจำแนก (discrimination power) โดยใช้วิธีการหาค่าสหสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวม (item total correlation) คิดข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.361 ขึ้นไป ได้ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.379 - 0.815 แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (alpha – coefficient) คิดข้อคำถามที่มีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป โดยแบบสอบถามภาพรวมได้ค่าความเชื่อมั่น 0.856

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ถึงนายกเทศมนตรีเมืองนครพนม เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจาก ผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม จำนวน 284 คน

3.2 ส่งแบบสอบถามไปให้ผู้ที่เกี่ยวข้องพร้อมชี้แจงรายละเอียด ความมุ่งหมายของการออกแบบสอบถามนี้ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันในการตอบแบบสอบถาม

3.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองและการลงพื้นที่จริง เพื่อนำแบบสอบถามไปแจกแก่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 284 คน พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียด ความมุ่งหมายของการออกแบบสอบถาม

3.4 ตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อนำแบบสอบถามไปประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถาม

4.2 ตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วลงรหัส (coding form)

4.3 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

4.3.1 การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล ตามแบบสอบถาม ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การแจกแจงความถี่ (frequencies) และค่าร้อยละ (percentage)

4.3.2 การวิเคราะห์ระดับ 1) การยอมรับเทคโนโลยีของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม 2) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม และ 3) สมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม ใช้ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

4.3.3 การทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษา 1) อิทธิพลของการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรในสำนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม 2) อิทธิพลของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรในสำนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยในเบื้องต้นจะทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรในตัวแบบที่ใช้ในการศึกษาเพื่อป้องกันการเกิด multicollinearity ผู้วิจัยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการยอมรับเทคโนโลยีของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการยอมรับเทคโนโลยีของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

ด้านที่	การยอมรับเทคโนโลยี	$\overline{X}$	S.D.	ความหมาย
1	การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน	3.72	0.56	มาก
2	การรับรู้ประโยชน์ที่เกิดจากการใช้	3.66	0.61	มาก
3	ทัศนคติ	3.92	0.56	มาก
	ภาพรวม	3.77	0.44	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การยอมรับเทคโนโลยีของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.77) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทัศนคติ ($\overline{X}$ = 3.92) รองลงมาคือ การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน ($\overline{X}$ = 3.72) และการรับรู้ประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ ($\overline{X}$ = 3.66)

2. ผลการวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนมจังหวัดนครพนม

ด้านที่	แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน	$\overline{X}$	S.D.	ความหมาย
1	ปัจจัยจูงใจ	3.98	0.36	มาก
2	ปัจจัยค้ำจุน	3.82	0.38	มาก
	ภาพรวม	3.90	0.35	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.90) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปัจจัยจูงใจ ($\overline{X}$ = 3.98) และปัจจัยค้ำจุน ($\overline{X}$ = 3.82) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัจจัยจูงใจของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

ด้านที่	ปัจจัยจูงใจ	$\overline{X}$	S.D.	ความหมาย
1	ลักษณะของงาน	3.91	0.45	มาก
2	ความสำเร็จในงาน	4.01	0.41	มาก
3	ความก้าวหน้าในการทำงาน	3.99	0.55	มาก
4	ความรับผิดชอบ	4.10	0.53	มาก
5	การเจริญเติบโต	3.94	0.62	มาก
6	การยอมรับนับถือ	3.95	0.48	มาก
	ภาพรวม	3.98	0.36	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยจูงใจของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.98) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความรับผิดชอบ ($\overline{X}$ = 4.10) รองลงมาคือ ด้านความสำเร็จในงาน ($\overline{X}$ = 4.01) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ลักษณะของงาน ($\overline{X}$ = 3.91) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัจจัยค้ำจุนของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

ด้านที่	ปัจจัยค้ำจุน	$\overline{X}$	S.D.	ความหมาย
1	ลักษณะของอาชีพ	4.03	0.48	มาก
2	ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	3.88	0.42	มาก
3	ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา	3.85	0.54	มาก
4	นโยบายและการบริหารงาน	3.88	0.57	มาก
5	สภาพการทำงาน	3.65	0.71	มาก
6	ความมั่นคงในงาน	3.89	0.46	มาก
7	ค่าตอบแทน	3.58	0.88	มาก
	ภาพรวม	3.82	0.38	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยค้ำจุนของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.82) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านลักษณะของอาชีพ ($\overline{X}$ = 4.03) รองลงมาคือ ด้านความมั่นคงในงาน ($\overline{X}$ = 3.89) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านค่าตอบแทน ($\overline{X}$ = 3.58) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

ด้านที่	สมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัล	$\overline{X}$	S.D.	ความหมาย
1	วิสัยทัศน์	3.91	0.67	มาก
2	การวางกลยุทธ์ภาครัฐ	3.98	0.70	มาก
3	ศักยภาพเพื่อนำการเปลี่ยนแปลง	3.84	0.50	มาก
4	การสอนงานและมอบหมายงาน	4.04	0.66	มาก
	ภาพรวม	3.94	0.46	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า สมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.94) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสอนงานและมอบหมายงาน ($\overline{X}$ = 4.04) รองลงมาคือ ด้านการวางกลยุทธ์ภาครัฐ ($\overline{X}$ = 3.98) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านศักยภาพเพื่อนำการเปลี่ยนแปลง ($\overline{X}$ = 3.84)

4. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของยอมรับเทคโนโลยี ที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณอิทธิพลของยอมรับเทคโนโลยี ที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

ตัวแปรพยากรณ์	B	Std. error	β	t	P-value	Collinearity	
						Tolerance	VIF
(Constant)	1.486	0.167		8.923	0.000		
การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน	0.027	0.038	0.032	0.690	0.491	0.758	1.319
การรับรู้ประโยชน์ที่เกิดจากการใช้	0.025	0.038	0.033	0.660	0.510	0.663	1.509
ทัศนคติ	0.578	0.037	0.707	15.806	0.000**	0.834	1.200
R = 730, R^2 = 0.533, Adj. R^2 = 0.528, F = 106.324, Sig. = 0.000**							

จากตารางที่ 6 พบว่า การยอมรับเทคโนโลยีของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ด้านทัศนคติ (β = 0.707) มีอิทธิพลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถทำนายระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ได้ร้อยละ 53.30 (R^2 = 0.533)

5. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยจูงใจของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยจูงใจของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

ตัวแปรพยากรณ์	B	Std. error	β	t	P-value	Collinearity	
						Tolerance	VIF
(Constant)	0.702	0.175		4.001	0.000		
ลักษณะของงาน	0.045	0.038	0.044	1.199	0.232	0.572	1.748
ความสำเร็จในงาน	0.407	0.047	0.365	8.740	0.000**	0.452	2.212
ความก้าวหน้าในการทำงาน	0.405	0.046	0.487	8.864	0.000**	0.261	3.838
ความรับผิดชอบ	0.069	0.026	0.080	2.660	0.008	0.878	1.139
การเจริญเติบโต	0.138	0.033	0.186	4.190	0.000**	0.400	2.498
การยอมรับนับถือ	0.023	0.039	0.024	0.603	0.547	0.478	2.094
R = 884, R^2 = 0.782, Adj. R^2 = 0.777, F = 165.789, Sig. = 0.000**							

จากตารางที่ 7 พบว่า ปัจจัยจูงใจของแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน (β = 0.487) ความสำเร็จในงาน (β = 0.365) การเจริญเติบโต (β = 0.186) และความรับผิดชอบ (β = 0.080) มีอิทธิพลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถทำนายระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ได้ร้อยละ 78.200 (R^2 = 0.782)

6. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยค้ำจุนของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยค้ำจุนของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

ตัวแปรพยากรณ์	B	Std. error	β	t	P-value	Collinearity	
						Tolerance	VIF
(Constant)	0.458	0.123		3.732	0.000		
ลักษณะของอาชีพ	0.266	0.032	0.281	8.252	0.000**	0.488	2.049
ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	0.073	0.034	0.067	2.159	0.032	0.585	1.710
ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา	0.327	0.035	0.389	9.224	0.000**	0.318	3.142
นโยบายและการบริหารงาน	0.147	0.041	0.182	3.599	0.000**	0.220	4.547
สภาพการทำงาน	0.025	0.021	0.039	1.204	0.230	0.527	1.899
ความมั่นคงในงาน	0.215	0.050	0.215	4.283	0.000**	0.225	4.438
ค่าตอบแทน	0.019	0.015	0.036	1.210	0.227	0.642	1.559
R = 919, R^2 = 0.844, Adj. R^2 = 0.840, F = 238.608, Sig. = 0.000**							

จากตารางที่ 8 พบว่า ปัจจัยค้ำจุนด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา (β = 0.389) ลักษณะของอาชีพ (β = 0.281) ความมั่นคงในงาน (β = 0.215) และนโยบายและการบริหารงาน (β = 0.182) มีอิทธิพลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (β = 0.067) มีอิทธิพลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสามารถทำนายระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม ได้ร้อยละ 84.40 (R^2 = 0.844)

การอภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยเพื่อศึกษาอิทธิพลของการยอมรับเทคโนโลยี ที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม พบว่า การยอมรับเทคโนโลยีด้านทัศนคติมีอิทธิพลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถทำนายระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม ได้ร้อยละ 53.30 ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะทัศนคติของบุคลากรเป็นปัจจัยทางจิตวิทยาที่ส่งผลต่อการยอมรับและใช้เทคโนโลยี โดยบุคลากรส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวก เห็นว่าเทคโนโลยีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ลดขั้นตอน และให้บริการประชาชนได้รวดเร็วทันสมัย ทัศนคติที่ดีนี้กระตุ้นให้เรียนรู้ ทดลองและประยุกต์ใช้ดิจิทัล กำหนดพฤติกรรมเปิดรับการเปลี่ยนแปลง กล้าเรียนรู้ และพัฒนาทักษะ เช่น การใช้โปรแกรมการจัดการเอกสารออนไลน์ และการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ ส่งผลให้เกิดสมรรถนะดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยในครั้งนี้

สอดคล้องกับงานวิจัยของภัคกมล ใจมา (ม.ป.ป.) ได้ทำการศึกษา การยอมรับและการใช้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการและพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการและพนักงานส่วนท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของณิชาดา นพรัตน์ (2565) การยอมรับนวัตกรรมการให้บริการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานธนาคารกรุงเทพ สาขาจังหวัดปทุมธานี ช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของ โรคโควิด-19 พบว่า การยอมรับนวัตกรรมการให้บริการส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานธนาคารกรุงเทพ สาขาจังหวัดปทุมธานี สอดคล้องกับงานวิจัยของชาคริตส์ ปานผ่อง (2566) ได้ทำการศึกษาแรงจูงใจในการทำงาน การยอมรับเทคโนโลยี และวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการทำงานของบุคลากรในกรมโยธาธิการและผังเมือง การยอมรับเทคโนโลยีโดยรวมส่งผลต่อประสิทธิผลการทำงานของบุคลากรในกรมโยธาธิการและผังเมือง ร้อยละ 30.3 และสอดคล้องกับงานวิจัยของรัศมี ขวาโยธา และพรพิมล กะชามาศ (2567) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในยุคดิจิทัลของพนักงานธนาคารอาคารสงเคราะห์ พบว่า ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยี ตัวแปรย่อยได้แก่ การรับรู้ถึงประโยชน์ในการใช้งาน การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน และพฤติกรรมของผู้ใช้งาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในยุคดิจิทัลของพนักงานธนาคารอาคารสงเคราะห์

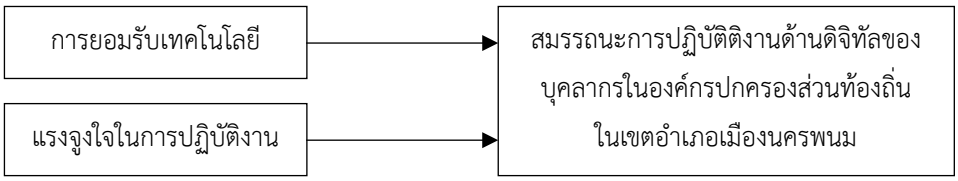
2. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม พบว่า ปัจจัยจูงใจ ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน ความสำเร็จในงานและการเจริญเติบโต มีอิทธิพลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถทำนายระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม ได้ร้อยละ 78.20 ส่วนปัจจัยค้ำจุนด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ลักษณะของอาชีพ ความมั่นคงในงาน และนโยบายและการบริหารงาน มีอิทธิพลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถทำนายระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม ได้ร้อยละ 84.40 จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยจูงใจและค้ำจุนเป็นกลไกสำคัญที่กระตุ้นให้บุคลากรเรียนรู้ พัฒนา และใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ผู้ที่เห็นโอกาสเติบโตจะพัฒนาศักยภาพต่อเนื่อง โดยเฉพาะในยุคที่องค์กรเน้นดิจิทัล ความสำเร็จและการยอมรับจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานสร้างความภาคภูมิใจและแรงผลักดัน หากผู้บังคับบัญชาส่งเสริม ให้คำแนะนำ และเปิดโอกาสบุคลากรจะมั่นใจและกล้าปรับพฤติกรรม งานที่ท้าทายด้านเทคโนโลยีกระตุ้นการเรียนรู้ ความมั่นคงในงานช่วยให้พร้อมลงทุนพัฒนาทักษะ และนโยบายดิจิทัลที่ชัดเจนผลักดันให้บุคลากรเห็นความจำเป็นในการเพิ่มสมรรถนะ ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของอุไรลักษณ์ ปุ่มเป้า (2565) ได้ทำการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรแรงจูงใจในการปฏิบัติงานสามารถพยากรณ์สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากร อบต.ในอำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม ได้ร้อยละ 87.60 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของอิสรพงศ์ เอกวนาการ (2565) ที่ได้ทำการศึกษาแรงจูงใจที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการทำงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า แรงจูงใจมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับสมรรถนะในการทำงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของศิรินญภัฐ สิทธิจักร์ และคณะ (2567) ได้ทำการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม พบว่า ปัจจัยจูงใจด้านความก้าวหน้าการเจริญเติบโต และลักษณะงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ส่วนด้านความสำเร็จในงานมีผลที่ระดับ 0.05 โดยร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานได้ร้อยละ 78.90

ขณะที่ปัจจัยค้ำจุนด้านนโยบายและการบริหาร ลักษณะอาชีพ ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานได้ร้อยละ 87.90

องค์ความรู้ใหม่

1. การยอมรับเทคโนโลยีของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านทัศนคติ มีอิทธิพลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัล กล่าวคือ บุคลากรที่มีทัศนคติในเชิงบวกต่อการใช้เทคโนโลยี จะสามารถนำเทคโนโลยีไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งผลให้สมรรถนะด้านดิจิทัลสูงขึ้นตามไปด้วย จึงบ่งชี้ว่า เพียงการรับรู้ว่าเทคโนโลยีง่ายต่อการใช้งานหรือมีประโยชน์ ไม่เพียงพอที่จะทำให้บุคลากรมีสมรรถนะด้านดิจิทัลเพิ่มขึ้น แต่ทัศนคติที่ดีต่อเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลได้อย่างแท้จริง

2. ปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงาน ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน ความสำเร็จในงาน และการเจริญเติบโต มีอิทธิพลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัล ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในส่วนของปัจจัยค้ำจุน พบว่า ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ลักษณะของอาชีพ ความมั่นคงในงาน และนโยบายการบริหารงาน ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัล สรุปได้ว่า การพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลควรเน้นการเสริมสร้างแรงจูงใจด้านความก้าวหน้า ความสำเร็จ และการเจริญเติบโต รวมถึงปัจจัยค้ำจุนที่เกี่ยวข้องกับผู้บังคับบัญชา อาชีพ และความมั่นคงในงาน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบอิทธิพลของการยอมรับเทคโนโลยี และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนมควรพัฒนาการยอมรับเทคโนโลยีของบุคลากร โดยเน้นทัศนคติเชิงบวกต่อเทคโนโลยี การอบรม การสนับสนุนอุปกรณ์และโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม รวมถึงสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้บุคลากรเข้าใจขั้นตอนการทำงานของเทคโนโลยี สามารถประยุกต์ใช้กับวิธีการทำงานเดิม และเห็นคุณค่าของเทคโนโลยีในการเพิ่มความถูกต้อง ลดข้อผิดพลาด และสนับสนุนการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนมควรเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยมอบหมายงานที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ให้อิสระในการทำงาน รวมถึงเปิดโอกาสให้แสดงศักยภาพผ่านงานที่ท้าทาย พร้อมสนับสนุนการฝึกอบรมและพัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

1.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนมควรพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัล โดยอบรมและส่งเสริมให้บุคลากรทุกระดับ โดยเฉพาะผู้บริหาร มีทัศนคติเปิดรับการเปลี่ยนแปลง เข้าใจแนวโน้มเทคโนโลยี และถ่ายทอดวิสัยทัศน์ดิจิทัลได้ชัดเจน เพื่อสร้างความเชื่อมั่น กระตุ้นความเต็มใจ และเตรียมความพร้อมขององค์กรต่อการปรับตัว

1.4 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนมควรให้ความสำคัญต่อทัศนคติของบุคลากรต่อเทคโนโลยี ซึ่งมีผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัล โดยสร้างความตระหนักรู้ถึงประโยชน์ของเทคโนโลยี ปลูกฝังทัศนคติเชิงบวก และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ เพื่อให้บุคลากรเปิดใจและพร้อมใช้เทคโนโลยีในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนมควรเสริมสร้างปัจจัยจูงใจ ได้แก่ ความก้าวหน้า ความสำเร็จ และการเจริญเติบโต รวมทั้ง ปัจจัยค้ำจุน เช่น ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ลักษณะของอาชีพ ความมั่นคงในงาน และนโยบายการบริหาร ซึ่งล้วนมีอิทธิพลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัล โดยควรพัฒนาและรักษาปัจจัยเหล่านี้ให้ต่อเนื่องเพื่อยกระดับประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาถึงปัจจัยหรือตัวแปรอื่น ๆ ที่มีผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหาร ความสุขในการทำงาน วัฒนธรรมองค์การ เป็นต้น

2.2 ควรทำการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าว โดยทำการเปรียบเทียบกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภออื่น ๆ ของจังหวัดนครพนม เพื่อที่จะได้ทราบอิทธิพลของการยอมรับเทคโนโลยี และอิทธิพลของแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน ของแต่ละพื้นที่

2.3 ควรใช้วิธีวิจัยแบบผสานวิธี (mixed methodology) โดยการผสานวิธีคิดและระเบียบวิธีเชิงปริมาณและคุณภาพเข้าด้วยกันใช้การสังเกต พฤติกรรมของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม เกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยี สมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัล ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นระยะ ๆ ซึ่งจะทำให้ได้รับข้อมูลเชิงลึกและตามสภาพความเป็นจริงมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

ชาคริตส์ ปานผ่อง. (2566). *การศึกษาแรงจูงใจในการทำงาน การยอมรับเทคโนโลยี และวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการทำงานของบุคลากรในกรมโยธาธิการและผังเมือง.* การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ณิชาดา นพรัตน์. (2565). *การยอมรับนวัตกรรมการให้บริการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานธนาคารกรุงเทพ สาขาจังหวัดปทุมธานี ช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของ โรคโควิด-19*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการนวัตกรรมทางธุรกิจ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นิติพล ภูตะโชติ. (2559). *พฤติกรรมองค์การ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภัคกมล ใจมา. (ม.ป.ป.). *การยอมรับและการใช้เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการและพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่.* มหาวิทยาลัยรามคำแหง. สืบค้น 19 กันยายน 2568 จาก http://www.ba-abstract.ru.ac.th/AbstractPdf/2563-5-14_1632293061.pdf.

รัศมี ขวาโยธา และพรพิมล กะชามาศ. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในยุคดิจิทัลของพนักงานธนาคารอาคารสงเคราะห์. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 9*(1), 171-184.

ศิรินญภัฐ สิทธิจักร์, ชาติชัย อุดมกิจมงคล และสามารถ อัยกร. (2567). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร,* 4(2), 495-510.

สาวิตรี มงคลศิลป์. (2567). *แนวทางการพัฒนาบุคลากรด่านอาหารและยาในยุคดิจิทัล.* กองด่านอาหารและยา สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา.

สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *กรอบสมรรถนะด้านดิจิทัลสำหรับพลเมืองไทย.* กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2552). *มาตรฐานและแนวทางการกำหนดความรู้ ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับตำแหน่งข้าราชการพลเรือนสามัญ.* สำนักพัฒนาระบบจำแนกตำแหน่งและค่าตอบแทน สำนักงาน ก.พ.

อิสรพงศ์ เอกวนาการ. (2565). *แรงจูงใจที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการทำงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่.* วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อุไรลักษณ์ ปุ่มเป้า. (2565). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2*(2), 17-33.

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly, 13*(3), 319-340.

Fishbein, M., & Ajzen, I. (1975). *Belief, attitude, intention, and behavior: An introduction to theory and research*. Addison-Wesley.

Herzberg, F., Mausner, B., & Snyderman, B. B. (1959). *The motivation to work.* John Wiley & Sons.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607-610.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีของบุคลากรแผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Factors affecting the efficiency of financial and accounting staff in the Public Health Department, Savannakhet Province, Lao People's Democratic Republic

พนพาสุก หลวงพะคุน[1], ชนินทร์ วะสีนนท์[2], จิตติ กิตติเลิศไพศาล[3], พิศดาร แสนชาติ[4*]

Phonphasouk Luangpakoun[1], Chanin Wasinon[2], Jitti Kittilertpaisan[3], Pissadarn Saenchat[4*]

[1,2,3,4]หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

[1,2,3,4]Master of Arts Program in Public and Private Management, Sakon Nakhon Rajabhat University

[*]Corresponding author's e-mail: pissadarn@snru.ac.th[4*]

Received: September 28, 2025 Revised: October 08, 2025 Accepted: October 20, 2025

บทคัดย่อ

ผลการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีของบุคลากรแผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อวัดจากคุณภาพของงาน ปริมาณงาน และเวลาที่ใช้ในกระบวนการปฏิบัติงาน การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. ระดับของปัจจัยการปฏิบัติงานและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีของบุคลากรแผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต และ 2. ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 172 คน ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นและสุ่มอย่างง่าย โดยการจับสลากแบบไม่ทดแทน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจัยการปฏิบัติงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในงาน ความรับผิดชอบในงาน สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน และจรรยาบรรณในวิชาชีพ นอกจากนั้นยังพบว่ามีการปฏิบัติในระดับมาก จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการบัญชี ความเข้าใจในนโยบาย ความสัมพันธ์ของบุคลากรในหน่วยงาน และความพร้อมในการปฏิบัติงาน ในขณะที่ด้านขวัญกำลังใจ

ในการปฏิบัติงานจัดอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ความรับผิดชอบในงาน สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน และขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน โดยสามารถร่วมกันทำนายระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ได้ร้อยละ 33.7

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน, งานการเงินและบัญชี, ความรับผิดชอบ, สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน, ขวัญกำลังใจ

Abstract

The financial and accounting performance of personnel in the Public Health Department, Savannakhet Province, Lao People's Democratic Republic, had not yet been able to achieve its goals effectively when measured by the quality of work, work volume and time spent in the work process. This research aimed to study 1. the level of operational factors and efficiency of financial and accounting work of personnel in the Public Health Department, Savannakhet Province, and 2. factors affecting efficiency of financial and accounting work. It was quantitative research with a sample group totaling 172 people, using stratified random sampling and simple random sampling without replacement. The research tool used is a 5-level estimation questionnaire. The statistics used for analyzing data included frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson’s correlation coefficient, and multiple regression analysis. The results of the research found that: 1. Overall, performance factors were at a high level. When considering each aspect, there were four aspects which most highly performed: work knowledge and understanding, work accountability, work environment, and professional ethics. Furthermore, four aspects demonstrated high performance: accounting information technology skills, policy understanding, personnel relations within the organization, and work readiness. Additionally, the overall financial accounting performance reached its peak. And 2. factors that significantly affected performance at the .05 level were work accountability, work environment, and work morale, which together could predict performance at 33.7 percent.

Keywords: performance efficiency, finance and accounting, accountability, work environment, morale

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

งานการเงินและบัญชี เป็นงานที่แสดงถึงประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารทุกระดับ มีความสำคัญต่อการรักษาประโยชน์ของทุกองค์การ รวมถึงองค์การด้านสาธารณสุขด้วย (ชญานันทน์ รุ่งแสง และพรทิวา แสงเขียว, 2567) โดยผู้บริหารจำเป็นต้องใช้แหล่งข้อมูลจากผู้ปฏิบัติงานการเงินและบัญชีมาช่วยวิเคราะห์การปฏิบัติงานและการวางแผนว่าทำอย่างไรจึงจะสามารถบริหารงบประมาณให้เกิดความคุ้มค่าและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และต้องมีความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงานที่จะช่วยลดภาระขั้นตอนให้เกิดความผิดพลาดน้อยลง (สุปรานี พรพิริยะศานติ, 2567) ดังนั้น ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีต้องสามารถปฏิบัติงานให้ครบถ้วนสมบูรณ์ครอบคลุมทั้งด้านคุณภาพ ด้านปริมาณ และด้านการใช้เวลาด้วยความละเอียดรอบคอบ ความทุ่มเทและจริงจังในการปฏิบัติงาน (ชลากร เขียวพิมพา และจิรพงษ์ จันทร์งาม, 2566) อันจะช่วยสนับสนุนให้การบริหารองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

แผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต มีบุคลากรผู้ปฏิบัติงานการเงินและบัญชี รวมจำนวน 300 คน จำแนกเป็นงานจัดเก็บรายได้ของห้องการสาธารณสุขและโรงพยาบาล จำนวน 68 คน งานบัญชีของห้องการสาธารณสุขและโรงพยาบาล จำนวน 59 คน งานคลังเงินสดของห้องการสาธารณสุขและโรงพยาบาล จำนวน 17 คน และงานบัญชีของสุขศาลา จำนวน 158 คน โดยมีหน้าที่ในการจัดทำแผนงบประมาณประจำปี ประสานงานกับหน่วยงานการเงินภายในแขวงเกี่ยวกับการใช้จ่ายงบประมาณ และสรุปรายงานทางการเงินตามคู่มือการบริหารการเงิน ซึ่งผลการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีของแผนกสาธารณสุข ในปัจจุบันยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีปัญหาหลัก คือ การจัดทำเอกสารรายงานทางบัญชี รองลงมาคือ ปัญหาด้านงบประมาณ การเก็บรักษาเงินคลัง การสรุปรายได้ ค่าใช้จ่าย การจัดเก็บรายได้ การนำส่งเงินคลัง การบันทึกบัญชี และการจัดทำเอกสารเบิกจ่าย (แผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต, 2566) แต่ยังไม่มีรายงานข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยการปฏิบัติงานและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีของบุคลากร จึงทำให้ขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ที่จะนำมาใช้พิจารณาวางแผนแก้ไขปัญหาและพัฒนางานอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้การวัดประสิทธิภาพการปฏิบัติงานจะวัดจากด้านคุณภาพของงาน ปริมาณงาน และเวลาที่ใช้ในกระบวนการปฏิบัติงาน (กุลธิดา ธนสมบัติศิริ และดารณี เอื้อชนะจิต, 2565; ศศิธร แทนรินทร์ และสำเริง ไกยวงค์, 2568) โดยความสำเร็จของการปฏิบัติงานขึ้นอยู่กับบุคลากรผู้รับผิดชอบ ซึ่งทุกคนมีศักยภาพที่สามารถฝึกฝนและพัฒนาได้ หากมีความมุ่งมั่นในการปรับปรุงตนเอง และมีการประเมินผลเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้า (ปุญญาดา จงละเอียด, 2561) โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชี ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในงาน (ชุติมา มากแบน, 2566) ความรับผิดชอบในงาน (กุลธิดา ธนสมบัติศิริ และดารณี เอื้อชนะจิต, 2565; ศศิธร แทนรินทร์ และสำเริง ไกยวงค์, 2568) ความพร้อมในการปฏิบัติงาน (ชลากร เขียวพิมพา และจิรพงษ์ จันทร์งาม, 2566) ขวัญกำลังใจ (ปุญญาดา จงละเอียด, 2561; ธัญญารัตน์ สาริกา, 2566) ความสัมพันธ์ในหน่วยงาน (ปุญญาดา จงละเอียด, 2561; ธัญญารัตน์ สาริกา, 2566) ความเข้าใจนโยบาย (อาภาวรรณ สงวนหงษ์ และเบญจพร โมกขะเวส, 2564) สภาพแวดล้อมในการทำงาน (ปุญญาดา จงละเอียด, 2561; ธัญญารัตน์ สาริกา, 2566) จรรยาบรรณในวิชาชีพ (กุลธิดา ธนสมบัติศิริ และดารณี เอื้อชนะจิต, 2565; ชลากร เขียวพิมพา และจิรพงษ์ จันทร์งาม, 2566) ทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศทางการบัญชี (สุปรานี พรพิริยะศานติ, 2567) ทั้งนี้หากการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีของบุคลากรแผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต มีปัจจัยเหล่านั้นครบถ้วนก็จะทำให้เกิดประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น

อย่างไรก็ตาม จากอดีตจนถึงปัจจุบันยังไม่เคยมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยการปฏิบัติงานและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานการเงินและบัญชี แผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมาก่อน จึงจำเป็นต้องทำการศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าวอย่างเป็นระบบ ซึ่งการวิจัยนี้จะทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานการเงินและบัญชี โดยผลการวิจัยจะสามารถนำมาใช้พัฒนาความรู้ ความสามารถของบุคลากรในการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นข้อมูลสารสนเทศที่ช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของแผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต และองค์กรอื่น ๆ ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่มีบริบทที่คล้ายคลึงกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยการปฏิบัติงานและระดับของประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีของบุคลากรแผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีของบุคลากรแผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

การทบทวนวรรณกรรม

1. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน หมายถึง การบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยมีเทคนิควิธีการที่เหมาะสมในการดำเนินงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยลดปัญหาอุปสรรคและลดความขัดแย้งให้น้อยที่สุด (กฤตภาคิน มิ่งโสภา และณกมล จันทร์สม, 2564) ทำให้ผลการปฏิบัติงานมีความถูกต้องครบถ้วน มีคุณภาพและมาตรฐานตรงตามเป้าหมายที่องค์กรตั้งไว้ โดยใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ทำให้ประหยัดทั้งเวลา ทรัพยากรและกำลังคน (ชัยวุฒิ เทโพธิ์ และพงษ์เสถียร เหลืองอลงกต, 2563)

2. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมีองค์ประกอบ 5 ประการ (กฤตภาคิน มิ่งโสภา และณกมล จันทร์สม, 2564) ได้แก่ 1) คุณภาพของงาน (quality) คือ ผลการปฏิบัติงานควรมี คุณภาพดี ได้ประโยชน์คุ้มค่า มีมาตรฐาน สามารถสร้างความประทับใจและความพึงพอใจสูงสุดให้แก่ผู้มารับบริการ 2) ปริมาณงาน (quantity) คือ ผลการปฏิบัติงานที่ได้เป็นไปตามคาดหวังของหน่วยงาน โดยมีขอบเขตการทำงานที่ชัดเจน มีความถูกต้อง แม่นยำ เพื่อให้ได้ปริมาณงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ 3) เวลา (time) คือ เวลาที่ใช้ปฏิบัติงานจะต้องอยู่ในหลักความถูกต้อง รวดเร็ว ทันการณ์ และมีการพัฒนางานให้มีความทันสมัยยิ่งขึ้น 4) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ (costs) คือ งบประมาณที่ใช้ในการปฏิบัติงานมีความเหมาะสมกับงาน มีวิธีการลดต้นทุนการผลิต และลดการสูญเสียในการใช้ทรัพยากร 5) กระบวนการปฏิบัติงาน (method) คือ วิธีการ ขั้นตอน หรือกระบวนการในการปฏิบัติงานที่มีการวางแผน การติดตาม การตรวจสอบ และการควบคุมที่ดี อย่างไรก็ตาม การวัดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ มักจะวัดจาก 1) คุณภาพงาน คือ ผลการปฏิบัติงานมีความถูกต้อง ครบถ้วน เชื่อถือได้ และเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด 2) ปริมาณงาน คือ ผลงานที่ได้มีจำนวนตรงตามเป้าหมายที่วางแผนไว้ และ 3) เวลาในการทำงาน คือ สามารถปฏิบัติได้เสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้อย่างเหมาะสมและเป็นไปตามมาตรฐาน (อริยา ศรีสวัสดิ์ และคณะ, 2568) ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงได้กำหนดตัวแปรตามของการวิจัย คือ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีของบุคลากรแผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของแผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต สามารถปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จทั้งด้านคุณภาพของงาน ปริมาณของงาน และเวลาที่ใช้ในกระบวนการปฏิบัติงาน

3. ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ตามทฤษฎีแรงจูงใจของ Frederick Herzberg (Alshmemri et al., 2017) อธิบายว่า แรงจูงใจและความพึงพอใจในการทำงานของบุคคลขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 กลุ่ม คือ 1) ปัจจัยจูงใจ และ 2) ปัจจัยค้ำจุนหรือปัจจัยสุขอนามัย ดังนี้

3.1 ปัจจัยจูงใจ (motivation factor) เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยจะทำให้พนักงานเกิดความพึงพอใจในการทำงาน ได้แก่ ความสำเร็จในการทำงาน การยอมรับนับถือ ความรับผิดชอบ และความก้าวหน้า ดังนี้

3.1.1 ความสำเร็จในการทำงาน (achievement) หมายถึง ทำงานได้ความสำเร็จ สมบูรณ์ ทำให้มีผลงานที่ชัดเจน รวมทั้งสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้เสร็จสิ้น สามารถวัดผลงานได้จากการทำงานได้ตามเป้าหมาย ตามกำหนดเวลาและความพึงพอใจต่อผลการปฏิบัติงาน

3.1.2 การยอมรับนับถือ (recognition) หมายถึง ผู้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้การยอมรับ เห็นด้วยกับความสำเร็จของงาน ผู้ปฏิบัติงานได้รับการยกย่องชมเชย ได้รับความเชื่อถือไว้วางใจในผลงาน

3.1.3 ความรับผิดชอบ (responsibility) หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานสามารถจัดลำดับของการทำงานได้เอง มีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน มีความสำนึกในอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในงาน รวมถึงการมีอิสระในการปฏิบัติงาน

3.1.4 ความก้าวหน้า (advancement) หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานมีโอกาสเปลี่ยนแปลงหน้าที่การงานในองค์กรได้ สามารถเลื่อนตำแหน่งหรือระดับที่สูงขึ้น มีโอกาสได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะความสามารถให้เพิ่มขึ้นได้

3.2 ปัจจัยค้ำจุนหรือปัจจัยสุขอนามัย (hygiene factors) เป็นปัจจัยภายนอกที่ช่วยยกระดับความรู้สึกที่มีต่องาน ได้แก่ นโยบายและการบริหาร การปกครองบังคับบัญชา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สภาพการทำงาน และเงินเดือน ดังนี้

3.2.1 นโยบายและการบริหาร (policy and administration) หมายถึง นโยบายของหน่วยงาน การบริหารงาน การจัดระบบงานของผู้บังคับบัญชา การเปิดโอกาส ให้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และผู้ปฏิบัติสามารถจัดลำดับการทำงานได้สอดคล้องกับนโยบาย

3.2.2 การปกครองบังคับบัญชา (supervision technical) หมายถึง สภาพการ ปกครองบังคับบัญชางานของผู้บริหารระดับสูงที่เกี่ยวกับการกระจายงาน การมอบหมายงาน และอำนาจความยุติธรรม

3.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (interpersonal relationship) หมายถึง สภาพความสัมพันธ์หรือการมีปฏิสัมพันธ์ในสถานการณ์ต่าง ๆ ของบุคคลกับผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชา ทั้งที่เป็นการร่วมมือปฏิบัติงาน การช่วยเหลือ การสนับสนุนและการปรึกษาหารือ

3.2.4 สภาพการทำงาน (working condition) หมายถึง สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการทำงาน ทั้งสถานที่ทำงาน วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ สิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ความสะดวกสบายในการทำงาน และความสมดุลของปริมาณงานกับจำนวนบุคลากร

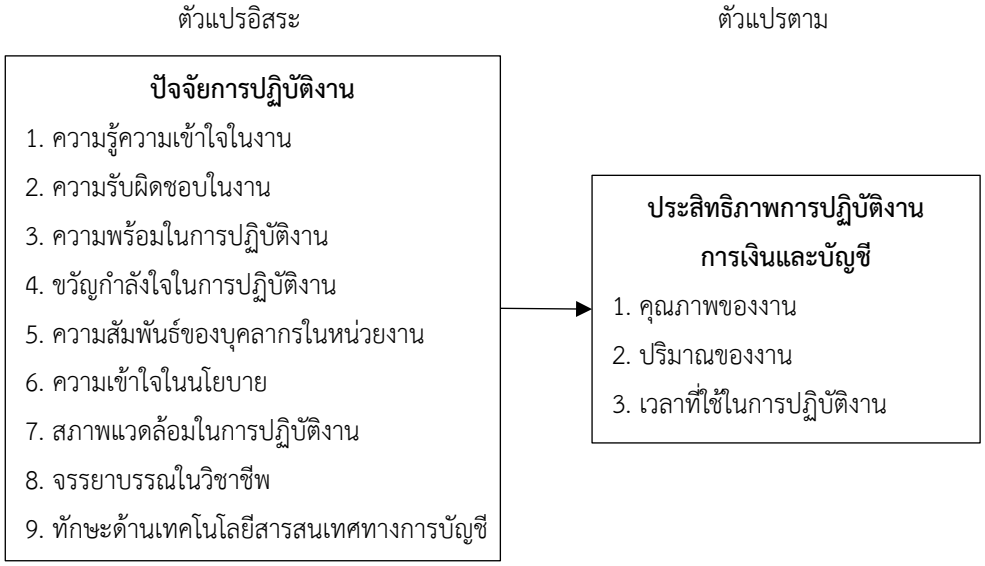
3.2.5 เงินเดือน (salary) หมายถึง ค่าตอบแทนรายเดือน รายสัปดาห์ รายวัน หรือรายคาบ โดยกำหนดตามความเหมาะสมกับงานที่รับผิดชอบ ซึ่งรวมถึงค่าจ้าง ค่าตอบแทน สวัสดิการ และประโยชน์เกื้อกูลอื่น ๆ จากการทำงานด้วย

4. จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชี ประกอบด้วย 1) ความรู้ความเข้าใจในงาน โดยการทำงานเกี่ยวกับบัญชีนั้นต้องมีการทำความเข้าใจเกี่ยวกับด้านการบัญชีก่อนที่จะลงมือปฏิบัติของจริง (ชุติมา มากแบน, 2566) 2) ความรับผิดชอบในงาน โดยความรับผิดชอบเป็นหัวใจสำคัญของงานการเงินและบัญชีที่ต้องการความแม่นยำและน่าเชื่อถือบุคลากรที่มีความรับผิดชอบจะใส่ใจในรายละเอียดและตรวจสอบงานอย่างละเอียด (กุลธิดา ธนสมบัติศิริ และดารณี เอื้อชนะจิต, 2565; ศศิธร แทนรินทร์ และสำเริง ไกยวงค์, 2568) 3) ความพร้อมในการปฏิบัติงาน โดยผู้ปฏิบัติงานต้องพัฒนาตนเองโดยการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับระบบบัญชีอยู่เสมอ ให้มีข้อมูลด้านการเงินการบัญชีที่มีความถูกต้อง มีความน่าเชื่อถือ และทันเวลาต่อการใช้งานในการตัดสินใจ (ชลากร เขียวพิมพา และจิรพงษ์ จันทร์งาม, 2566) 4) ขวัญกำลังใจ โดยขวัญกำลังใจที่ดีส่งผลให้บุคลากรมีแรงจูงใจในการทำงาน เพิ่มความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่ (ปุญญาดา จงละเอียด, 2561; ธัญญารัตน์ สาริกา, 2566) 5) ความสัมพันธ์ในหน่วยงาน โดยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงานจะทำให้การทำงานมีความราบรื่น ทำให้การดำเนินงานขององค์กรก็จะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ปุญญาดา จงละเอียด, 2561; ธัญญารัตน์ สาริกา, 2566) 6) ความเข้าใจนโยบาย โดยการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเงินและบัญชีต้องยึดถือกฎเกณฑ์และระเบียบโดยเคร่งครัด (อาภาวรรณ สงวนหงษ์ และเบญจพร โมกขะเวส, 2564) 7) สภาพแวดล้อมในการทำงาน โดยการมีสภาพแวดล้อมที่ดีจะช่วยทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีสุขภาพที่ดีและมีความสุขในการทำงาน ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จและความมั่นคงขององค์กร (ปุญญาดา จงละเอียด, 2561; ธัญญารัตน์ สาริกา, 2566) 8) จรรยาบรรณในวิชาชีพ การยึดถือความซื่อสัตย์สุจริต ความเที่ยงธรรม ความเป็น อิสระในการรักษาความลับ พฤติกรรมทางวิชาชีพ และความโปร่งใสจะช่วยให้ปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ (กุลธิดา ธนสมบัติศิริ และดารณี เอื้อชนะจิต, 2565; ชลากร เขียวพิมพา และจิรพงษ์ จันทร์งาม, 2566) และ 9) ทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศทางการบัญชี โดยการใช้เทคโนโลยีจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการทรัพยากรทางการเงินในองค์กรสุขภาพ (สุปรานี พรพิริยะศานติ, 2567)

จากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยดังกล่าว ในการวิจัยนี้จึงได้นำมากำหนดเป็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชี ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจในงาน ความรับผิดชอบในงาน ความพร้อมในการปฏิบัติงาน ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์ของบุคลากรในหน่วยงาน ความเข้าใจในนโยบาย และสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน จรรยาบรรณในวิชาชีพ และ ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการบัญชี

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีของบุคลากรแผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานการเงินและบัญชีสังกัด แผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 300 คน จำแนกเป็นงานจัดเก็บรายได้ของห้องการสาธารณสุขและโรงพยาบาล จำนวน 68 คน งานบัญชีของห้องการสาธารณสุขและโรงพยาบาล จำนวน 59 คน งานคลังเงินสดของห้องการสาธารณสุขและโรงพยาบาล จำนวน 17 คน และงานบัญชีของสุขศาลา จำนวน 158 คน (แผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต, 2566)

กลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกจากประชากร และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) จำนวน 172 คน ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) โดยคำนวณสัดส่วนตามสถานที่ปฏิบัติงาน แล้วทำการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยการจับสลากแบบไม่ทดแทน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ มีจำนวนข้อคำถาม 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา อายุ ระยะเวลาการทำงานการเงินและบัญชี และรายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการปฏิบัติงาน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert) 5 ระดับ จำนวนข้อคำถามทั้งหมด 46 ข้อ ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจในงาน 5 ข้อ ความรับผิดชอบในงาน 5 ข้อ ความพร้อมในการปฏิบัติงาน 5 ข้อ ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน 8 ข้อ ความสัมพันธ์ของบุคลากรในหน่วยงาน 5 ข้อ ความเข้าใจในนโยบาย 5 ข้อ สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน 5 ข้อ จรรยาบรรณในวิชาชีพ 3 ข้อ และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการบัญชี 5 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert) 5 ระดับ มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 10 ข้อ ประกอบด้วย ด้านคุณภาพของงาน 4 ข้อ ด้านปริมาณของงาน 3 ข้อ และ ด้านเวลาที่ใช้ในกระบวนการปฏิบัติงาน 3 ข้อ

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ มีรายละเอียดดังนี้

1) ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวข้อง แล้วสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย และกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ เพื่อสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการวิจัยและนิยามเชิงปฏิบัติการ

2) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบแก้ไขความถูกต้องของเนื้อหา

3) การหาคุณภาพของเครื่องมือของแบบสอบถามเพื่อหาค่าความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยผลการประเมินค่าความสอดคล้องของข้อคำถามอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.50 จึงถือว่านำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไปได้ (Agah et al., 2023)

4) การทดลองใช้ (tryout) แบบสอบถามกับบุคลากรผู้ปฏิบัติงานการเงินและบัญชี แผนกสาธารณสุขแขวงคำม่วน จำนวน 30 คน (ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง) โดยผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (reliability) จากค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ทั้งฉบับมีค่า 0.97 และมีค่าความเชื่อมั่นรายด้าน ได้แก่ ปัจจัยการปฏิบัติงาน (9 ด้าน) มีค่า 0.94 ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (3 ด้าน) มีค่า 0.92 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดค่า ≥ 0.70 ถือว่าดี (เฉลิมพล ศรีหงษ์, 2565; Kennedy, 2022) จากผลการทดลองใช้เครื่องมือจึงไม่มีการปรับแก้ข้อคำถาม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลถึงหัวหน้าแผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต เพื่อขอเก็บข้อมูลจากบุคลากรผู้ปฏิบัติงานการเงินและบัญชี แผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

3.2 ส่งแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างผ่านหัวหน้างานการเงินห้องการสาธารณสุขเมือง พร้อมชี้แจงรายละเอียดความมุ่งหมายของการออกแบบสอบถามนี้ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันในการตอบแบบสอบถาม

3.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยหัวหน้างานการเงินห้องการสาธารณสุขเมือง นำส่งให้ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของการตอบแบบสอบถาม ได้รับกลับคืนมา จำนวน 172 ชุด

3.4 ตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อนำไปประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถามแล้วลงรหัส (coding form) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (frequencies) และค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ของคำถามรายข้อและรายด้าน

4.2 วิเคราะห์ระดับของปัจจัยการปฏิบัติงานและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชี จากค่าเฉลี่ยขององค์ประกอบแต่ละด้าน โดยแบ่งอัตรภาคชั้นเป็น 5 ชั้น ดังนี้ (ละเอียด ศิลาน้อย และกันฑิมาลย์ จินดาประเสริฐ, 2562)

ค่าเฉลี่ย 4.20 – 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.40 – 4.19 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.60 – 3.39 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.80 – 2.59 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.79 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

4.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการปฏิบัติงานและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชี โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient)

4.4 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

1. ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 172 คน เป็นชาย 112 คน (ร้อยละ 65.10) หญิง 60 คน (ร้อยละ 34.90) ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบปริญญาตรี จำนวน 153 คน (ร้อยละ 89.00) คน (ร้อยละ 8.70) ส่วนใหญ่อายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 81 คน (ร้อยละ 47.10) รองลงมาอายุมากกว่า 40 ขึ้นไป จำนวน 54 คน (ร้อยละ 31.40) ส่วนใหญ่มีระยะเวลาการทำงาน 11 ปีขึ้นไป จำนวน 144 คน (ร้อยละ 83.70) และมีรายได้ต่อเดือนโดยเฉลี่ย 6,000 บาท

2. ระดับปัจจัยการปฏิบัติงาน และระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานการเงินและบัญชี แผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แสดงดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยการปฏิบัติงานของบุคลากรแผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ด้าน	ปัจจัยการปฏิบัติงาน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1	ความรู้ความเข้าใจในงาน	4.55	0.37	มากที่สุด
2	ความรับผิดชอบในงาน	4.31	0.24	มากที่สุด
3	ความพร้อมในการปฏิบัติงาน	3.45	0.29	มาก
4	ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน	3.36	0.21	ปานกลาง
5	ความสัมพันธ์ของบุคลากรในหน่วยงาน	3.46	0.25	มาก
6	ความเข้าใจในนโยบาย	3.76	0.23	มาก
7	สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน	4.29	0.22	มากที่สุด
8	จรรยาบรรณในวิชาชีพ	4.24	0.43	มากที่สุด
9	ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการบัญชี	3.97	0.10	มาก
	ภาพรวม	3.93	0.11	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับปัจจัยที่การปฏิบัติงานของบุคลากรแผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.93, S.D. = 0.11) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด 4 ด้าน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในงาน ($\overline{X}$ = 4.55, S.D. = 0.37) ความรับผิดชอบในงาน ($\overline{X}$ = 4.31, S.D. = 0.24) สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ($\overline{X}$ = 4.29, S.D. = 0.22) และจรรยาบรรณในวิชาชีพ ($\overline{X}$ = 4.24, S.D. = 0.43) มีการปฏิบัติในระดับมาก 4 ด้าน ได้แก่ ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการบัญชี ความเข้าใจในนโยบาย ความสัมพันธ์ของบุคลากรในหน่วยงาน และ ความพร้อมในการปฏิบัติงาน ส่วนด้านขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานนั้นจัดอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.36, S.D. = 0.21)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการการเงินและบัญชีของบุคลากรแผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ด้าน	ประสิทธิภาพการปฏิบัติการการเงินและบัญชี	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1	คุณภาพของงาน	4.00	0.00	มาก
2	ปริมาณของงาน	4.51	0.31	มากที่สุด
3	เวลาที่ใช้ในกระบวนการปฏิบัติงาน	4.65	0.35	มากที่สุด
	ภาพรวม	4.38	0.16	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า บุคลากรแผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย มีระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.38, S.D. = 0.16) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย มีดังนี้ เวลาที่ใช้ในกระบวนการปฏิบัติงาน ($\overline{X}$ = 4.65, S.D. = 0.35) ปริมาณของงาน ($\overline{X}$ = 4.51, S.D. = 0.31) และคุณภาพของงาน ($\overline{X}$ = 4.00, S.D. = 0.00)

3. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีของบุคลากรแผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แสดงดังตารางที่ 3 และ 4

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการปฏิบัติงานกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีของบุคลากรแผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ปัจจัย	FE_1	FE_2	FE_3	FE_4	FE_5	FE_6	FE_7	FE_8	FE_9	TFE
FE_1	1	0.072	0.007	0.029	-0.008	-0.004	0.152*	-0.026	-0.014	0.069
FE_2		1	-0.040	0.145	0.009	-0.089	0.255**	0.044	-0.103	0.494**
FE_3			1	0.347**	0.444**	0.692**	-0.039	0.058	0.201**	-0.046
FE_4				1	0.189*	0.064	0.109	0.065	0.070	0.219**
FE_5					1	0.524**	-0.117	-0.106	0.108	-0.021
FE_6						1	-0.051	-.069	0.443**	-0.072
FE_7							1	0.037	0.052	0.400**
FE_8							0.037	1	-0.084	-0.104
FE_9									1	0.058
TFE										1

*p < 0.05 **p < 0.001

หมายเหตุ: FE_1 = ความรู้ความเข้าใจในงาน FE_2 = ความรับผิดชอบในงาน FE_3 = ความพร้อมในการปฏิบัติงาน FE_4 = ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน FE_5 = ความสัมพันธ์ของบุคลากรในหน่วยงาน FE_6 = ความเข้าใจในนโยบาย FE_7 = สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน FE_8 = จรรยาบรรณในวิชาชีพ FE_9 = ทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศ TFE = ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานรวม

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยการปฏิบัติงานที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีของบุคลากรแผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต โดยมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ ความรับผิดชอบในงาน (FE_2, r = 0.494) ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน (FE_4, r = 0.219) และสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน (FE_7, r = 0.400) ส่วนปัจจัยเรื่อง ความรู้ความเข้าใจในงาน (FE_1) ความพร้อมในการปฏิบัติงาน (FE_3) ความสัมพันธ์ของบุคลากรในหน่วยงาน (FE_5) ความเข้าใจในนโยบาย (FE_6) จรรยาบรรณในวิชาชีพ (FE_8) และ ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการบัญชี (FE_9) ไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีของบุคลากรแผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์กันเองของปัจจัยการปฏิบัติงานแต่ละคู่ พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีความสัมพันธ์กัน มีเพียงบางคู่ที่มีความสัมพันธ์กัน แต่เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แล้วมีค่าระหว่าง 0.152 - 0.692 ซึ่งระดับความสัมพันธ์ไม่เกิน 0.80 จึงไม่มีปัญหาภาวะ multicollinearity ที่ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันสูงมาก (ธีระดา ภิญโญ, 2562)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีของบุคลากรแผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ตัวแปรพยากรณ์	B	SE	β	t	p	f^2	Tolerance	VIF
(Constant)	1.770	0.510	-	3.473	0.001			
1. ความรู้ความเข้าใจในงาน	0.004	0.028	-0.009	-0.137	0.891		0.989	1.011
2. ความรับผิดชอบในงาน	0.282	0.045	0.411	6.260	0.000**	0.23	0.950	1.052
3. ความพร้อมในการปฏิบัติงาน	-0.029	0.056	-0.051	-0.516	0.607		0.390	2.566
4. ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน	0.115	0.054	0.152	2.122	0.035*	0.03	0.746	1.340
5. ความสัมพันธ์ของบุคลากรในหน่วยงาน	0.001	0.050	0.002	0.028	0.978		0.649	1.542
6. ความเข้าใจในนโยบาย	-0.035	0.078	-0.049	-0.450	0.653		0.291	3.433
7. สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน	0.204	0.049	0.276	4.171	0.000**	0.10	0.281	3.563
8. จรรยาบรรณในวิชาชีพ	-0.051	0.024	-0.135	-2.117	0.360		0.226	4.427
9. ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการบัญชี	0.149	0.113	0.095	1.316	0.190		0.968	1.033

f^2 = Cohen's f^2 effect size (0.02 = small, 0.15 = medium, 0.35 = large), Durbin-Watson = 1.877,
R^2 = 0.372, Adjusted R^2 = 0.337, F(9,162) = 10.71, *p < 0.05 **p < 0.001

จากตารางที่ 4 พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ปัจจัยการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เรียงลำดับตามค่าอิทธิพล ได้แก่ ความรับผิดชอบในงาน มีอิทธิพลในระดับปานกลาง (β = 0.411, f^2 = 0.23) สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน มีอิทธิพลในระดับน้อย (β= 0.276, f^2 = 0.10) และ ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน มีอิทธิพลในระดับน้อย (β = 0.152, f^2 = 0.03) โดยสามารถร่วมกันทำนายระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ได้ร้อยละ 33.7 (Adjusted R^2 = 0.337) โดยสามารถสร้างสมการในรูปคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐาน ได้ดังต่อไปนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$\hat{Y}$ = 1.77 + 0.282(ความรับผิดชอบในงาน) + 0.204(สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน) + 0.115(ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน)

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$\hat{Z}$ = 0.411(ความรับผิดชอบในงาน) + 0.276(สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน) + 0.152(ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน)

จากสมการพยากรณ์ สามารถอธิบายได้ว่า 1) เมื่อความรับผิดชอบในงานเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น 0.282 หน่วย 2) เมื่อสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานดีขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น 0.204 หน่วย และ 3) เมื่อขวัญกำลังใจเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น 0.115 หน่วย

ซึ่งการวิจัยนี้ได้ทำการตรวจสอบสมมติฐานของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า 1) ความเป็นเชิงเส้น (linearity) ตรวจสอบด้วย scatter plot พบความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปร 2) ความเป็นอิสระของค่าคลาดเคลื่อน (independence) ค่า Durbin-Watson เท่ากับ 1.877 (อยู่ในช่วง 1.5 - 2.5 ยอมรับได้) 3) การแจกแจงแบบปกติของค่าคลาดเคลื่อน (normality) ตรวจสอบด้วย Kolmogorov-Smirnov test ($p > 0.05$) และ 4) ความแปรปรวนคงที่ (homoscedasticity): ตรวจสอบด้วย scatter plot ไม่พบรูปแบบที่ชัดเจน 5) multicollinearity พบว่า ค่า VIF ของทุกตัวแปรมีค่าต่ำกว่า 10 และค่า Tolerance มีค่ามากกว่า 0.1 และค่า r มีค่า 0.152 - 0.692

การอภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาระดับของปัจจัยการปฏิบัติงานและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานการเงินและบัญชี แผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สามารถอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นต่อไปนี้

1.1 ปัจจัยการปฏิบัติงาน ทั้ง 9 ด้านของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานการเงินและบัญชี แผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต โดยภาพรวมจัดอยู่ในระดับมาก โดยมีความรู้ความเข้าใจในงาน ความรับผิดชอบในงาน สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานและจรรยาบรรณในวิชาชีพอยู่ในระดับมากที่สุด มีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการบัญชี มีความเข้าใจในนโยบาย มีความสัมพันธ์ของบุคลากรในหน่วยงาน และมีความพร้อมในการปฏิบัติงานในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า บุคลากรกลุ่มดังกล่าวมีความพร้อมในการปฏิบัติงาน สามารถปรับตัวและรักษาสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว มีการร่วมมือ มีความไว้วางใจ มีการยอมรับในหน่วยงาน รวมถึงมีความเข้าใจและยึดมั่นในนโยบายของภาครัฐ จึงมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจากกระทรวงสาธารณสุข สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (2562) ได้มอบนโยบายให้แผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขตทำการฝึกอบรมบุคลากร แล้วทำการติดตาม ตรวจสอบ และปรับปรุงงานบัญชีอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจในระบบบัญชีและเทคโนโลยี รวมทั้งมีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน มีความมั่นใจ และมีความสามารถในการปรับตัว (แผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต, 2567) สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชร์นรินทร์ ผินโพธิ์ และประเวศ เพ็ญวุฒิกุล (2567) ที่พบว่า ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของโรงพยาบาลมีวัฒนธรรมภายในองค์กรด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร ความรู้ทางด้านบัญชี ความเข้าใจในขั้นตอนการจัดทำบัญชี และเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพบัญชีอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของชุติมา มากแบน (2566) ที่พบว่า ปัจจัยในการปฏิบัติงานงานการเงินและบัญชีของสำนักงานศาลยุติธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจ ทักษะประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสาร และด้านระบบและเทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก แต่ในขณะเดียวกันก็พบว่า บุคลากรผู้ปฏิบัติงานการเงินและบัญชี แผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าบุคลากรดังกล่าวยังได้รับค่าตอบแทน สวัสดิการ ความก้าวหน้า

ในอาชีพ ความมั่นคง ความปลอดภัย และโอกาสพัฒนาทักษะไม่เป็นไปดังที่คาดหวัง แตกต่างจากงานวิจัยของพัชร์นรินทร์ ผินโพธิ์ และประเวศ เพ็ญวุฒิกุล (2567) ที่พบว่า ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของโรงพยาบาลมีความก้าวหน้า ความมั่นคงในการทำงาน ค่าตอบแทนและสวัสดิการ อยู่ในระดับมาก

1.2 ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานการเงินและบัญชี แผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขตโดยรวมจัดอยู่ในระดับมากที่สุด โดยองค์ประกอบด้านเวลาที่ใช้ในกระบวนการปฏิบัติงานและปริมาณของงานจัดอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนคุณภาพของงานนั้นจัดอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า บุคลากรผู้ปฏิบัติงานการเงินและบัญชีสามารถปฏิบัติงานได้ตามระยะเวลาที่กำหนดและได้ปริมาณงานครบถ้วนตามจำนวนที่ตั้งเป้าหมายไว้ แต่อาจมีคุณภาพงานบางส่วนยังไม่ถูกต้องตามมาตรฐานงานที่ควรจะเป็น ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากแผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขตมีการตรวจสอบ ติดตาม รายงานและสรุปรายงานเป็นประจำทุกเดือน และมีการประชุมปรึกษาหารือ ทบทวน เพื่อแก้ไขปัญหาเมื่อติดขัดหรือมีอุปสรรคทุกฝ่ายก็จะระดมความคิดเห็น หาแนวทางพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น พร้อมทั้งต้องรายงานผลไปยังทุกระดับชั้นเพื่อรับทราบอยู่คลอดเวลาจึงทำให้ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติการการเงินและบัญชีอยู่ในระดับมากที่สุด (แผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต, 2567) สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชร์นรินทร์ ผินโพธิ์ และประเวศ เพ็ญวุฒิกุล (2567) ที่พบว่า ภาพรวมของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีจัดอยู่ในระดับมาก โดยด้านความถูกต้องของงบการเงิน ด้านความน่าเชื่อถือของงบการเงิน ด้านทันต่อเวลา จัดอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของชุติมา มากแบน (2566) ที่พบว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานการเงินและการบัญชีของบุคลากรโดยรวมอยู่ในระดับมาก และพิจารณาทั้งด้านสามารถตรวจสอบได้ ด้านเสร็จตามเวลาที่กำหนด ด้านความมีคุณภาพ และด้านความถูกต้อง จัดอยู่ในระดับมากทุกด้าน

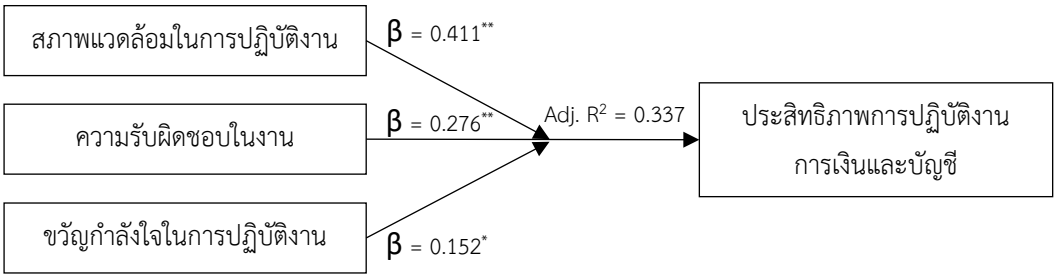
2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานการเงินและบัญชี แผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประกอบด้วย ความรับผิดชอบในงาน สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน และ ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน และสามารถร่วมกันทำนายระดับประสิทธิภาพได้ร้อยละ 33.7 ทั้งนี้เป็นเพราะ 1) ความรับผิดชอบเป็นหัวใจสำคัญของงานการเงินและบัญชีที่ต้องการความแม่นยำและน่าเชื่อถือ โดยบุคลากรที่มีความรับผิดชอบสูงจะใส่ใจในรายละเอียดและตรวจสอบงานอย่างละเอียด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกุลธิดา ธนสมบัติศิริ และดารณี เอื้อชนะจิต (2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิธร แทนรินทร์ และสำเริง ไกยวงค์ (2568) ที่พบว่า ความรับผิดชอบในงานส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชี 2) สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานมีความสำคัญต่อการทำงาน เพราะการมีสภาพแวดล้อมที่ดีจะช่วยลดความเครียด เพิ่มสมาธิ และดึงดูดรักษาพนักงานไว้ได้ดีขึ้น จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีสุขภาพที่ดีและมีความสุขในการทำงาน ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จและความมั่นคงขององค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของปุญญาดา จงละเอียด (2561) สอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญารัตน์ สาริกา (2566) และสอดคล้องกับงานวิจัยของชญานันทน์ รุ่งแสง และพรทิวา แสงเขียว (2567) ที่พบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชี และ 3) ขวัญกำลังใจที่ดีส่งผลให้บุคลากรมีแรงจูงใจในการทำงาน เพิ่มความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่ ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของปุญญาดา จงละเอียด (2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญารัตน์ สาริกา (2566) ที่พบว่า ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชี รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชร์นรินทร์ ผินโพธิ์ และประเวศ เพ็ญวุฒิกุล (2567) ที่พบว่า ความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน และด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ มีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี

แต่ในส่วนผลการวิจัยที่พบว่า ความรู้ความเข้าใจในงาน ความพร้อมในการปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์ของบุคลากรในหน่วยงาน ความเข้าใจในนโยบาย จรรยาบรรณในวิชาชีพ และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการบัญชี ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีของบุคลากร แผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต นั้น อาจเป็นเพราะ 1) บุคลากร

ดังกล่าวมีความรู้ความเข้าใจในงานแต่ยังไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างครบถ้วน 2) บุคลากรอาจมีความพร้อมในการปฏิบัติงานบางประการ แต่อาจก็ไม่มีความพร้อมบางประการ เช่น ไม่พร้อมด้านร่างกายหรือจิตใจ อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ไม่เพียงพอ เป็นต้น 3) การปฏิบัติงานการเงินและบัญชีต้องใช้สมาธิในการคิดคำนวณรายละเอียดของงานอย่างรอบคอบ จึงต้องการความเป็นเป็นส่วนตัวในการปฏิบัติงานมากกว่าการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น 4) บุคลากรมีความเชื่อว่าการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีเป็นหน้าที่ปกติ ลักษณะงานมีมาตรฐานและจรรยาวิชาชีพกำกับไว้อย่างชัดเจน จึงไม่ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงานไปตามนโยบายที่เปลี่ยนไป และ 5) บุคลากรมีทักษะพื้นฐานเพียงพอในการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีที่ไม่ซับซ้อนมากนัก

องค์ความรู้ใหม่

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีของบุคลากร แผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว วัดได้จากด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณของงาน และด้านเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงาน โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานดังกล่าว ได้แก่ ความรับผิดชอบในงาน สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน และขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เป็นเพราะ 1) ความรับผิดชอบเป็นหัวใจสำคัญของงานการเงินและบัญชีที่ต้องการความแม่นยำและน่าเชื่อถือ โดยบุคลากรที่มีความรับผิดชอบสูงจะใส่ใจในรายละเอียดและตรวจสอบงานอย่างละเอียด 2) สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานมีความสำคัญต่อการทำงาน เพราะการมีสภาพแวดล้อมที่ดีจะช่วยทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีสุขภาพที่ดีและมีความสุขในการทำงาน ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จและความมั่นคงขององค์กร 3) ขวัญกำลังใจที่ดีส่งผลให้บุคลากรมีแรงจูงใจในการทำงานให้มีความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน และให้ค่าตอบแทนและสวัสดิการที่ดี จะเพิ่มความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่ ๆ มีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีของบุคลากรแผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

กระทรวงสาธารณสุข และแผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ควรให้ความสำคัญและกำหนดนโยบายส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีของบุคลากร ดังนี้

1.1 ส่งเสริมความรับผิดชอบของบุคลากรทั้งต่อตนเองและต่อทีมงานในการปฏิบัติงาน ให้สามารถจัดการกับความผิดพลาดและข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีได้อย่างเหมาะสม

1.2 จัดสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานให้มีความสะดวก ปลอดภัย พร้อมให้บริการ จัดให้มีวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างพอเพียง โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการปฏิบัติงาน

1.3 สร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน โดยส่งเสริมบุคลากรให้มีโอกาสได้ใช้ความสามารถและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน ให้มีความมั่นคงก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน เพิ่มเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการ และประโยชน์ที่เกื้อกูลให้มีอัตราที่สูงขึ้น รวมทั้งให้รางวัลและยกย่องบุคลากรที่มีความเพียรพยายามในการทำงานและมีผลงานดีเด่น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีที่มีประสิทธิภาพของบุคลากรแผนกสาธารณสุขแขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนาการเพิ่มสมรรถนะการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีของบุคลากรแผนกสาธารณสุขแขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2.3 ควรขยายการวิจัยไปยังหน่วยงานสาธารณสุขในแขวงอื่นของประเทศลาว เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานด้านการเงินและบัญชีในบริบทต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. (2562). *ข้อตกลงว่าด้วยการจัดตั้งและการเคลื่อนไหวของแผนกสาธารณสุขแขวงและนครหลวง เลขที่ 0454/ สท ลงวันที่ 11/3/2019*. กรมแผนการและการเงิน กระทรวงสาธารณสุข สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.

กฤตภาคิน มิ่งโสภา และณกมล จันทร์สม. (2564). แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 23*(2), 209-222.

กุลธิดา ธนสมบัติศิริ และดารณี เอื้อชนะจิต. (2565). คุณลักษณะของนักบัญชียุคใหม่ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีในสำนักงานรับทำบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสาร มทร.อีสาน ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 9*(2), 12-23.

เฉลิมพล ศรีหงษ์. (2565). การประเมินความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม: จะทำอย่างไรให้ถูกต้อง. *วารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์, 5*(1), 28-47.

ชญานันทน์ รุ่งแสง และพรทิวา แสงเขียว**.** (2567). ประสิทธิภาพการควบคุมภายในและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการเงินและบัญชี ที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานการเงินในทัศนะของนักบัญชีในสำนักงานบัญชีพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, *7*(2), 590–605.

ชลากร เขียวพิมพา และจิรพงษ์ จันทร์งาม. (2566). มาตรฐานในการปฏิบัติงานและคุณสมบัติของนักบัญชีมืออาชีพที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 8*(1), 627-638.

ชัยวุฒิ เทโพธิ์ และพงษ์เสถียร เหลืองอลงกต. (2563). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, *14*(1), 251–265.

ชุติมา มากแบน. (2566). ปัจจัยในการปฏิบัติงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานการเงินและบัญชีของสำนักงานศาลยุติธรรม. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 25*(2), 208-219.

ธัญญารัตน์ สาริกา. (2566). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินการคลัง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ*. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ. https://research.rmutsb.ac.th/fullpaper/2566/research.rmutsb-99-20230531105625944.pdf.

ธีระดา ภิญโญ. (2562). การศึกษาการรายงานผลการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติคสำหรับงานวิจัย. *Veridian-E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts), 12*(5), 544-558.

ปุญญาดา จงละเอียด. (2561). ปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 5*(3), 1028-1043.

พัชร์นรินทร์ ผินโพธิ์ และประเวศ เพ็ญวุฒิกุล (2567). สภาพแวดล้อมขององค์กร การปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของโรงพยาบาลในสังกัดกองทัพบก. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, *4*(3), 1188–1203.

แผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต. (2566). *รายงานผลการปฏิบัติงานของแขนงการเงิน แผนกสาธารณสุข.* แขนงการเงิน แผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.

แผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต. (2567). *บันทึกรายงานห้องการแผนกสาธารณสุขแขวงสะหวันนะเขต.* แผนกสาธารณสุข แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.

ละเอียด ศิลาน้อย และกันฑิมาลย์ จินดาประเสริฐ. (2562). การใช้มาตรประมาณค่า ในการศึกษาวิจัยทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ การโรงแรม และการท่องเที่ยว. *วารสารบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 8*(15), 112-126.

ศศิธร แทนรินทร์ และสำเริง ไกยวงค์. (2568). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการเงินและบัญชีในมหาวิทยาลัยราชภัฏ. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9*(2), 139-160.

สุปรานี พรพิริยะศานติ. (2567). การพัฒนาระบบตรวจสอบภายในด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ 5 มิติเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเงินของเครือข่ายสุขภาพจังหวัดมุกดาหาร. *วารสารวิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางสุขภาพ, 5*(3), 164-178.

อริยา ศรีสวัสดิ์, ชนินทร์ วะสีนนท์, วศิน เพชรพงศ์พันธ์ และพิศดาร แสนชาติ. (2568). อิทธิพลของการปฏิบัติตามนโยบายองค์กรคุณธรรมต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานสรรพากรภาค 10. *วารสารการบริหารการจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน*, *3*(2), 469–482.

อาภาวรรณ สงวนหงษ์ และเบญจพร โมกขะเวส. (2564). การบริหารการเงินและบัญชีที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรงานการเงินและบัญชี สังกัดกระทรวง*พาณิชย์. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4*(3), 1013-1026.

Agah, J. J., Ocheni, C. A., Ezugwu, I. J., Nnaji, A. D., Nnenanya, G. C., & Eke, J. C. (2023). Application of item objective congruence index (IOC-index) for proper alignment of 2020 physics WASSCE items with objectives and content. *Journal of education, 9*(1), 57-63.

Alshmemri, M., Shahwan-Akl, L., & Maude, P. (2017). Herzberg's two-factor theory. *Life Science Journal 14*(5), 12-16.

Kennedy, I. (2022). Sample size determination in test-retest and Cronbach alpha reliability estimates. *British Journal of Contemporary Education, 2*(1), 17-29.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

Development of scaffolding learning activities to enhance choreography ability for vocational students

Yang Xueqin[1*], Thanyaluck Khechornphak[2]

[1,2]Curriculum and Instruction, Rajabhat Maha Sarakham University

[*]Corresponding author's e-mail: 179694686@qq.com[1*]

Received: September 27, 2025 Revised: October 18, 2025 Accepted: October 31, 2025

Abstract

The purposes of this study were to 1. develop scaffolding learning activities to enhance choreography abilities for vocational students, 2. compare choreography abilities using the scaffolding learning activities between pre-test and post-test, and 3. study student satisfaction with the scaffolding learning activities. The sample comprised 40 first-year students from the dance art program at Jiangxi Transportation Vocational and Technical College during the first semester of 2024, chosen via simple random sampling. Research tools included 10 lesson plans based on a five-phase scaffolding model (goal setting, knowledge activation, collaborative practice, skill refinement, and autonomous performance evaluation); a choreography ability test measuring technical proficiency, creative expression, cultural authenticity, and overall performance; and 13 items satisfaction questionnaire. Data analysis employed percentages, means, standard deviations, and paired t-tests. The results showed that 1. the scaffolding learning activities received an average suitability score of 4.29 (S.D. = 0.40) from expert evaluation, indicating high appropriateness, 2. students had significantly higher choreography ability post-test (M = 60.00, S.D. = 5.07) than pre-test (M = 33.55, S.D. = 11.80), with t = 25.127, p < 0.001, and 3. overall student satisfaction was at a high level (M = 4.43, S.D. = 0.44). These findings highlight that scaffolding learning activities not only improves choreography skills and student engagement but also promotes creative autonomy and cultural appreciation among vocational students. Additionally, the study contributes to the advancement of culturally responsive education by

integrating artistic creativity with the preservation and transmission of cultural heritage, thereby cultivating both technical excellence and a profound sense of cultural identity among students.

Keywords: scaffolding learning activities, choreography ability, vocational students

Background and Significance

Vocational dance education faces ongoing challenges in preparing students for the creative and rapidly evolving demands of the performing arts industry. Traditional pedagogical models that emphasize repetition and imitation are often insufficient for developing higher-order choreography skills such as creativity, problem-solving, and expressive interpretation (Smith-Autard, 2010). In this context, educational innovation is essential to cultivate both technical proficiency and artistic autonomy. Scaffolding learning theory, which provides structured and gradually reduced support as learners gain competence (Vygotsky, 1978; Wood et al., 1976), has been widely recognized for its potential to bridge the gap between guidance and independence in creative learning.

Previous research in performing arts education has shown that guided and reflective learning environments enhance creative development and learner engagement (Bruner, 1983; Sawyer, 2011). For instance, structured scaffolding models have successfully improved performance outcomes in music and visual arts education (Hmelo-Silver et al., 2007; Fisher & Frey, 2013). In dance pedagogy, scaffolding can support students in exploring movement vocabulary, spatial awareness, and compositional structures, while progressively shifting responsibility from instructor to learner (Smith-Autard, 2010). However, in vocational settings, especially within folk dance traditions, instruction still relies heavily on rote imitation, limiting opportunities for students to integrate creativity with cultural understanding (Biggs & Tang, 2011).

Applying scaffolding learning activities in vocational dance education provides a promising approach to strengthen students' choreography abilities. By designing learning stages that include goal setting, knowledge activation, collaborative creation, skill refinement, and autonomous performance, students are encouraged to experiment, reflect, and internalize both technical and cultural elements. This research therefore addresses the urgent need for instructional reform that not only enhances technical performance but also promotes cultural appreciation, creativity, and lifelong learning among vocational dance students.

Objectives

1. To develop scaffolding learning activities for choreography abilities.
2. To compare choreography abilities using the scaffolding learning activities between the pre-test and the post-test.
3. To study student satisfaction with the scaffolding learning activities

Literature Review

The development of scaffolding learning activities to enhance choreography abilities among vocational students integrates theories of educational psychology, dance pedagogy, and creative learning. The review is organized into four sections: 1) scaffolding in dance pedagogy, 2) choreographic skill development, 3) technological integration in performing arts, and 4) cultural authenticity in dance education.

Scaffolding in dance pedagogy

Scaffolding theory, first proposed by Vygotsky (1978) and further developed by Wood et al. (1976), describes a process in which teachers provide structured support that is gradually removed as learners become more independent. This concept aligns with the Zone of Proximal Development (ZPD), emphasizing the balance between assistance and autonomy. In dance education, scaffolding transforms instruction from passive imitation to active exploration, allowing learners to engage in creative problem-solving and reflection (Smith-Autard, 2010).

Researchers such as Hmelo-Silver et al. (2007) and Fisher & Frey (2013) emphasize that effective scaffolding includes continuous feedback, collaboration, and gradual withdrawal of teacher control. In this study, the five-phase scaffolding model applied in lesson design consisted of:

1. Goal setting – identifying learning objectives and performance criteria.
2. Knowledge activation – connecting prior dance knowledge with new concepts.
3. Collaborative learning – encouraging peer dialogue and shared choreography design.
4. Skill refinement – applying feedback and revising movement sequences.
5. Autonomous performance – performing and reflecting independently.

This model supports both technical proficiency and creative autonomy, consistent with studies in music and art education (Sawyer, 2011).

Choreographic skill development

Choreographic ability involves integrating technical skill, creative composition, and expressive communication. Smith-Autard (2010) emphasizes that true choreographic competence requires learners to understand both movement principles and artistic intention.

In summary, choreographic skill development in vocational dance education requires a balance of technical proficiency, creative ideation, and cultural contextualization. The overemphasis on imitation in the current curriculum at Jiangxi Transportation Vocational and Technical College limits creative growth. Scaffolding, through its structured phases of observation, analysis, experimentation, refinement, and presentation, can address this gap by gradually fostering student independence. Research shows that scaffolded pedagogy enhances knowledge retention, promotes creative risk-taking, and increases originality, offering significant potential for bridging the technical and creative aspects of dance education.

Technological integration

Technological tools such as video feedback, motion analysis, and digital choreography platforms can enhance precision and creativity in dance learning. When combined with scaffolding, technology allows teachers to offer individualized feedback and promote learner autonomy. For example, reflective video analysis has been shown to improve performance retention and spatial awareness. In this study, technology was used as a supportive medium during the knowledge activation and skill refinement phases, helping students visualize and evaluate their choreography.

In summary, while digital tools like motion capture, video analysis, and 3D visualization have the potential to enhance technical precision and spatial awareness in dance education, their integration in vocational programs remains limited. Scaffolding can amplify the benefits of these technologies by structuring their use, such as through digital portfolios and motion capture feedback, fostering student autonomy and competence. This approach aligns with self-determination theory, promoting intrinsic motivation and better preparing students for the dynamic demands of the arts industry.

Cultural authenticity

Maintaining cultural authenticity is essential in choreography, especially for traditional and folk-dance education. Scholars such as Kaeppler (2000) and Shay (2006) emphasize that dance embodies cultural identity and meaning. Scaffolding learning allows students to engage with cultural materials critically by observing, interpreting, and re-creating movement patterns within their cultural context. Biggs & Tang (2011) suggests that combining cultural understanding with reflective learning leads to higher learner motivation and cultural sensitivity.

In summary, preserving cultural authenticity is essential in dance education, particularly for Jiangxi folk dances that represent regional identity. Scaffolding effectively integrates cultural exploration, improving cultural knowledge retention through guided analysis. The use of digital tools, such as video archives, further enhances this process, promoting meaningful reinterpretation of traditions and ensuring that cultural heritage is preserved while encouraging creative innovation.

Based on the literature review above, the researcher concludes that integrating scaffolding learning in dance education helps fill critical gaps in technical skills, creativity, and cultural authenticity in vocational dance training. By providing structured support, scaffolding enhances students' ability to integrate technical skills with creativity, cultural authenticity, and the effective use of digital technologies. This approach fosters independence, encourages creativity, and ensures cultural heritage preservation while promoting the creation of new work through the integration of scaffolding and technology. As a result, students are better prepared to face the rapidly changing challenges of the performing arts industry, bridging the gap between traditional teaching methods and the current demands of dance education.

Conceptual framework

Based on the researcher's study of theoretical concepts and review of related research literature, a conceptual framework for the research has been established, as shown in Figure. 1.

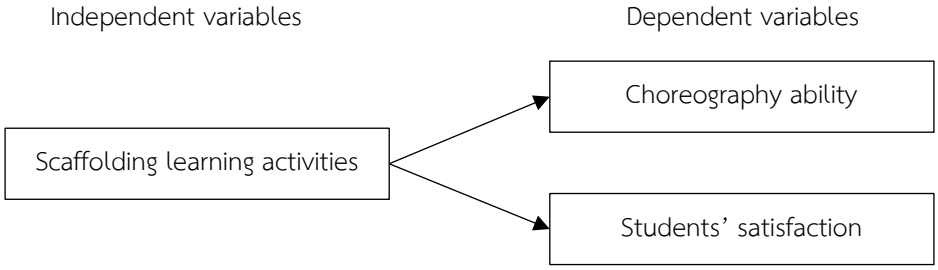

Figure. 1 Research conceptual framework

Methods

This study is exploratory research. The researcher has outlined the following research steps:

1. Population and sample

The population comprised 80 first-year students in the Performing Arts Program at Jiangxi Transportation Vocational and Technical College during the first semester of 2024.

A simple random sampling method was used to select 40 participants (15 males, 25 females, aged 18–20 years). Among them, 60% had no prior dance experience and 40% possessed basic dance training. Randomization was performed using an Excel random generator to ensure gender and experience balance.

2. Research tools

Three research tools were developed for data collection:

Lesson Plans: The researcher designed 10 lesson plans aligned with the scaffolding learning model to improve students' choreography ability. The plans were designed based on research in dance education and scaffolding theory, with a total teaching time of 450 minutes over 10 weeks. The plans were evaluated for appropriateness by experts and revised based on their feedback.

Choreography Ability Test: The researcher created a test to measure students' choreography abilities across technical proficiency, creative expression, cultural authenticity, and overall performance. The test utilized a 5-level rating scale, and the inter-observer consistency was evaluated using the Item Objective Congruence (IOC) method.

Satisfaction Questionnaire: A 13-item satisfaction questionnaire was developed to assess student engagement, clarity of objectives, cultural relevance, and effectiveness of multimedia tools. The questionnaire used a 5-point Likert scale and was validated by experts before being administered to the students.

3. Data collection

Data collection was conducted in four stages:

Pre-test (O1): The choreography ability test was administered to the 40-student sample to assess baseline scores. The test evaluated students' technical skills, creativity, cultural authenticity, and overall performance.

Intervention (X): A 10-week scaffolding intervention, consisting of 10 sessions of 40–60 minutes each, was conducted in a dance studio with multimedia and motion capture technology. The intervention followed a five-phase scaffolding model, including goal setting, knowledge activation, collaborative learning, skill development, and autonomous evaluation.

Post-test (O2): After the intervention, the choreography ability test was re-administered to measure students' improvement. The test was identical to the pre-test to ensure accurate comparisons.

Satisfaction Survey: Following the post-test, students completed a 13-item satisfaction questionnaire to assess their overall experience with the scaffolding learning activities.

4. Data analysis

Data analysis was conducted using Microsoft Excel. The pre- and post-test scores were analyzed to calculate percentages, means, and standard deviations for each dimension (technical proficiency, creative expression, cultural authenticity, and overall performance). A paired t-test (dependent samples) was used to compare pre-test and post-test scores and test the hypothesis that post-test scores would be significantly higher. Satisfaction data were analyzed by calculating means and standard deviations for each item, and overall satisfaction was measured using a five-point Likert scale to measure students' satisfaction (Likert, 1932). The results were cross-checked and stored securely for reproducibility.

Results

1. To develop scaffolding learning activities for choreography abilities.

Ten lesson plans were developed based on the five-phase scaffolding model. Each plan integrated technical, creative, and cultural components, encouraging students to progress from guided movement imitation toward independent choreography. Expert evaluation using a 5-point rubric indicated that the learning activities achieved a high level of appropriateness (M = 4.29, S.D. = 0.40). The evaluation criteria included content accuracy, clarity of objectives, pedagogical relevance, and cultural suitability. This confirms that the scaffolding model was well designed for enhancing vocational students' choreography abilities.

2. To compare choreography abilities using the scaffolding learning activities between the pre-test and the post-test.

Table 1 presents the comparison of students' choreography ability before and after the 10-week scaffolding intervention. The total score of the choreography test was 80 points. The pre-test mean score was 33.55 (S.D. = 11.80), while the post-test mean score increased to 60.00 (S.D. = 5.07). A paired-samples t-test showed a statistically significant improvement ($t = 25.127$, $p < 0.001$). The effect size (Cohen's $d = 3.18$) indicates a very large improvement.

Table 1 Comparison of choreography ability scores

Test	Mean	S.D.	t	df	p	Cohen's d
Pre-test	33.55	11.80	25.127	39	< 0.001	3.18
Post-test	60.00	5.07				

These results demonstrate that the scaffolding learning activities significantly enhanced students' choreography abilities, particularly in technical proficiency, creative expression, and cultural authenticity.

3. To study student satisfaction with the scaffolding learning activities

Student satisfaction was assessed using a 13-item questionnaire rated on a 5-point Likert scale. The overall mean score was 4.43 (S.D. = 0.44), interpreted as a high level of satisfaction. The highest-rated items included "improves basic skills via multimedia" (M = 4.50, S.D. = 0.42) and "enhances participation with classmates" (M = 4.50, S.D. = 0.42). All items scored above 4.35, indicating consistently positive responses to the learning activities.

Table 2 Student satisfaction means

Item	Mean	S.D.	Level
Improves basic skills via mixed media	4.50	0.42	High
Enhances participation with classmates	4.50	0.42	High
Clarity of learning objectives	4.45	0.45	High
Effectiveness of multimedia resources	4.44	0.43	High
Support for creative expression	4.43	0.44	High
Cultural relevance of activities	4.42	0.45	High
Feedback improves learning efficiency	4.41	0.46	High
Engagement in collaborative tasks	4.40	0.44	High
Autonomy in choreography design	4.39	0.45	High
Overall course engagement	4.38	0.46	High
Ease of understanding movement concepts	4.37	0.47	High
Practicality of spatial design tasks	4.36	0.46	High
Support for technical skill development	4.35	0.47	High
Overall	4.43	0.44	High

Note: Rating scale: 1 = Strongly Disagree, 2 = Disagree, 3 = Neutral, 4 = Agree, 5 = Strongly Agree. Interpretation criteria: 4.51–5.00 = Very High, 3.51–4.50 = High, 2.51–3.50 = Moderate, 1.51–2.50 = Low, 1.00–1.50 = Very Low.

The satisfaction results suggest that the scaffolding learning activities provided an engaging and culturally meaningful learning experience. Students reported higher motivation, greater participation, and improved understanding of choreographic processes through technology-enhanced lessons.

Discussion

The purpose of this study was to develop scaffolding learning activities to enhance choreography ability and to assess their effectiveness among vocational dance students. The discussion below interprets the findings in relation to the research objectives and previous international studies.

1. Development of scaffolding learning activities

The lesson plans developed in this study received a high suitability score (M = 4.29), confirming their appropriateness for vocational dance education. The five-phase scaffolding model goal setting, knowledge activation, collaborative learning, skill refinement, and autonomous performance provided a structured yet flexible framework for learning. This finding aligns with Hmelo-Silver et al. (2007), who emphasized that scaffolding supports learners in constructing complex knowledge through guided participation. Similarly, Fisher & Frey (2013) highlighted that gradual withdrawal of teacher support enhances learner autonomy and engagement. In this context, the structured scaffolding process encouraged students to connect technical skills with creative exploration, addressing the limitations of traditional imitation-based teaching methods.

2. Comparison of choreography abilities between pre-test and post-test

The results demonstrated a significant improvement in students' choreography ability after the scaffolding intervention (Cohen's d = 3.18). This large effect size suggests that scaffolding provides meaningful learning support. The improvement mirrors the findings of Sawyer (2011), who argued that creativity in performance art emerges through iterative cycles of guided practice and independent experimentation. The integration of technology such as video playback and motion analysis—enhanced feedback precision and supported reflective learning.

3. Student satisfaction with scaffolding learning activities

The high satisfaction level (M = 4.43) indicates that students perceived the scaffolding approach as engaging and relevant. The results align with Deci & Ryan's (2000) self-determination theory, which states that learning environments promoting autonomy, competence, and relatedness foster intrinsic motivation. By allowing students to collaborate, self-assess, and perform independently, the scaffolding lessons cultivated ownership of learning and a sense of accomplishment. Furthermore, the incorporation of cultural elements in lesson design increased students' appreciation of local traditions while maintaining creative freedom, echoing Kaeppler (2000) and Shay (2006), who emphasized the importance of preserving cultural meaning in dance education.

Overall, the results confirm that scaffolding learning activities are highly effective in enhancing choreography abilities among vocational students. The structured five-phase process improved both

technical and creative dimensions while maintaining cultural authenticity. The large statistical effect and high satisfaction scores reflect the pedagogical value of scaffolding as a learner-centered approach. This aligns with global trends in performing arts education that emphasize creativity, reflection, and student empowerment. Hence, scaffolding can be considered a sustainable pedagogical innovation that integrates theory and practice, responding to the evolving needs of 21st-century dance education.

New body of knowledge

This study provides new insights into the integration of scaffolding learning activities in developing choreography skills, particularly in the context of vocational dance education. The approach combines technical skills, creativity, and cultural authenticity. The use of the scaffolding model not only helps students develop technical skills but also fosters creativity and preserves cultural heritage, which is vital in dance education. The integration of digital technologies, such as motion capture and multimedia, enhances both technical proficiency and spatial awareness. This development ensures that the teaching methods effectively respond to the rapidly changing demands of the performing arts and dance industries. The results from the pre-test and post-test comparison show clear improvements in students' choreography skills, with progress in technical ability, creativity, and cultural authenticity. The student satisfaction survey also reflects high levels of satisfaction across all areas, particularly in skill development through multimedia and collaborative group work. Connecting learning activities to cultural heritage adds depth to the content, enabling students to understand and create work that is unique and culturally meaningful.

Suggestions

1. Suggestions for applying research results

1.1 Integration of Scaffolding in Dance Curriculum: The scaffolding model should be integrated into dance curricula to develop both technical skills and creativity.

1.2 Use of Digital Tools: Digital tools such as motion capture and multimedia should be incorporated into teaching to enhance learning effectiveness.

1.3 Cultural Authenticity: Cultural authenticity should be preserved by integrating folk dance and cultural symbols into the curriculum.

1.4 Collaboration: Group work and student engagement should be encouraged to foster creativity and teamwork.

2. Suggestions for future research

2.1 Longitudinal Studies: Future research should examine the long-term impact of scaffolding on skill retention.

2.2 Cross-Institutional and Cross-Cultural Research: Research should expand to multiple institutions and diverse cultural contexts for broader insights.

2.3 Control Group Studies: Future studies should include control groups to validate the findings

with stronger evidence.

2.4 Exploring Other Digital Tools: The use of additional digital tools like Virtual Reality (VR) or Artificial Intelligence (AI) should be explored for enhancing dance education.

2.5 Creative Skill Assessment: Future research should focus on developing frameworks to assess creative skills like improvisation in dance education.

Reference

Biggs, J., & Tang, C. (2011). *Teaching for quality learning at university* (4th ed). Society for Research into Higher Education & Open University Press.

Bruner, J. S. (1983). *Child's talk: Learning to use language.* Oxford University Press.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, *11*(4), 227–268.

Fisher, D., & Frey, N. (2013). *Better learning through structured teaching: A framework for the gradual release of responsibility* (2nd ed). ASCD.

Hmelo-Silver, C. E., Duncan, R. G., & Chinn, C. A. (2007). Scaffolding and achievement in problem-based and inquiry learning: A response to Kirschner, Sweller, and Clark. *Educational Psychologist, 42*(2), 99–107.

Kaeppler, A. L. (2000). Dance ethnology and the anthropology of dance. *Dance Research Journal, 32*(1), 116–125.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology, 22*(140), 1–55.

Sawyer, R. K. (2011). *Explaining creativity: The science of human innovation* (2nd ed). Oxford University Press.

Shay, A. (2006). *Choreographing identities: Folk dance, ethnicity, and festival.* McFarland.

Smith-Autard, J. (2010). *The art of dance in education* (3rd ed). London, A&C Black.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes.* Harvard University Press.

Wood, D., Bruner, J. S., & Ross, G. (1976). The role of tutoring in problem solving. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 17*(2), 89–100.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

การเปรียบเทียบการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์โดยกลุ่มที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว (อินโทรเวิร์ต) และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว (เอ็กซ์โทรเวิร์ต) ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก

A comparison of online learning among undergraduate students with introverted and extroverted personalities, Faculty of Business Administration, Krirk University

ศศิวัฒน์ ตันติบุญยานนท์[1*], ณัฐพล มหาทรัพย์[2]

Sasiwat Tantiboonyanont[1*], Nathapon Mahasap[2]

[1,2]คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก

[1,2]Faculty of Business Administration, Krirk University

[*]Corresponding author's e-mail: sasiwat.tanti@gmail.com[1*], nathapon.m@hotmail.com[2]

Received: September 27, 2025 Revised: October 10, 2025 Accepted: October 18, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์โดยกลุ่มอินโทรเวิร์ตและกลุ่มเอ็กซ์โทรเวิร์ตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก โดยใช้เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐาน แบบทดสอบบุคลิกภาพ Maudsley Personality Inventory (MPI) และแบบสอบถามความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ในระบบ LMS กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษา จำนวน 382 คน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-มั่นคง และมีระดับความพึงพอใจต่อการเรียนออนไลน์อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านประสิทธิภาพของระบบ LMS ด้านการเข้าถึง และด้านการสนับสนุนการใช้งาน นอกจากนี้ยังพบว่า นักศึกษากลุ่มบุคลิกภาพแบบเก็บตัวมีระดับความพึงพอใจสูงกว่านักศึกษากลุ่มบุคลิกภาพแบบแสดงตัวอย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า บุคลิกภาพมีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ในทิศทางบวก โดยเฉพาะนักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-มั่นคงมีความพึงพอใจสูงที่สุด ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นถึง

ความสำคัญของการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนออนไลน์ที่เหมาะสมกับลักษณะบุคลิกภาพของผู้เรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และความพึงพอใจในระบบการเรียนออนไลน์

คำสำคัญ: บุคลิกภาพแบบเก็บตัว (อินโทรเวิร์ต), บุคลิกภาพแบบแสดงตัว (เอ็กซ์โทรเวิร์ต), การเรียนออนไลน์ผ่านระบบ LMS, ความพึงพอใจในการเรียนรู้

Abstract

This study aimed to comparison of online learning by introvert and extrovert groups of undergraduate students, Faculty of Business Administration, Krirk University. The subject matter is quantitative research with a sample group of students from the Faculty of Business Administration, Krirk University. Research instruments included a demographic questionnaire, the Maudsley Personality Inventory (MPI), and an online learning satisfaction survey using the LMS platform. The sample consisted of 382 students. The findings revealed that the majority were classified as Introvert-Stable. Overall, students' satisfaction with online learning was at a high level, particularly regarding system efficiency, accessibility, and user support. Introverted students indicated markedly elevated satisfaction levels in contrast to their extroverted peers. The analysis showed a significant positive relationship between personality types and online learning satisfaction, with Introvert-Stable students demonstrating the highest levels of satisfaction. These findings highlight the importance of designing online learning activities tailored to students' personality traits to enhance both learning effectiveness and satisfaction with online education systems.

Keywords: introverted personality, extroverted personality, online learning via LMS system, learning satisfaction

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยเกริกถือเป็นหนึ่งในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนยุคบุกเบิกของประเทศไทย และมีเอกลักษณ์สำคัญที่โดดเด่น คือ ความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมของนักศึกษาที่เข้ามาศึกษา ทั้งนักศึกษาไทย นักศึกษาจากประเทศเพื่อนบ้าน อาทิ ลาว กัมพูชา และเมียนมา ตลอดจนนักศึกษาจากประเทศจีนและกลุ่มประเทศอาหรับที่เลือกเข้าศึกษาในสาขาต่าง ๆ ของวิทยาลัยนานาชาติและวิทยาลัยนานาชาติอิสลามกรุงเทพ ความหลากหลายนี้นำไปสู่สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีมิติซับซ้อน ทั้งด้านภาษา วัฒนธรรม และรูปแบบการเรียนการสอน ทั้งการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้าและการเรียนการสอนออนไลน์ รวมถึงการเรียนการสอนหลายภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาอาหรับ

การเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นในอัตราเร่งเมื่อเกิดเหตุการณ์แพร่ระบาดโควิด-19 และหลังจากนั้นก็เป็นส่วนหนึ่งร่วมกับการเรียนปกติแบบดั้งเดิม เพราะช่วยทำให้การเรียนง่ายและสะดวกขึ้น ตามแนวคิด anywhere any time คือ เรียนที่ไหนเมื่อไหร่ก็ได้ เป็นการช่วยลดความเหลื่อมล้ำหรือการขาดโอกาสในการเรียนรู้ได้วิธีหนึ่ง (Meng et al., 2024) การศึกษาออนไลน์ (online learning) เป็นการผสมผสานการเรียนรู้และเทคโนโลยีเข้าด้วยกัน โดยยังคงการติดต่อระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ซึ่งทำได้ทั้งการสื่อสารแบบประสานเวลา (synchronous) และไม่ประสานเวลา (asynchronous) ที่ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ ดังนั้น แนวทางการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นเรื่องจำเป็น

นอกเหนือจากปัจจัยทางด้านกายภาพสิ่งแวดล้อมและทักษะความพร้อมของผู้สอนแล้ว คุณลักษณะของผู้เรียนก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้การออกแบบการเรียนการสอนได้ผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ (Hammerstein et al., 2023) ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำคุณลักษณะของผู้เรียนตามแนวคิดของ Jung (1921) เพื่อทำความเข้าใจถึงลักษณะบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแบบแสดงตัว ต่อความพึงพอใจและความคิดเห็นในการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยระบบออนไลน์ให้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพต่อไป

ในสภาพการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายดังกล่าว ปัจจัยด้าน “บุคลิกภาพของผู้เรียน” ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และการปรับตัวในชั้นเรียน โดยเฉพาะบุคลิกภาพแบบเก็บตัว (introvert) และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว (extrovert) ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดด้านจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน และการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเชื้อชาติและวัฒนธรรม (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2536) งานวิจัยที่ผ่านมาในระดับนานาชาติพบว่า บุคลิกภาพทั้งสองประเภทอาจส่งผลแตกต่างต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยส่วนใหญ่ยังคงมุ่งเน้นในบริบทของประเทศตะวันตกหรือในกลุ่มผู้เรียนที่มีความเป็นเนื้อเดียวกันทางวัฒนธรรม ปัจจุบันยังไม่ค่อยมีงานวิจัยในบริบทของมหาวิทยาลัยไทยที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมสูงเช่นนี้ ที่มุ่งเน้นศึกษาผลของบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแบบแสดงตัว ต่อการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมพหุภาษาและพหุวัฒนธรรมโดยตรง ความเข้าใจจากงานวิจัยนี้จะช่วยให้คณาจารย์และผู้พัฒนาหลักสูตรสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ วิธีการสอน และสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนที่เอื้อต่อผู้เรียนที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกันและมีเชื้อชาติวัฒนธรรมที่หลากหลาย การเติมเต็มช่องว่างนี้จึงเป็นทั้งความท้าทายและความจำเป็น เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้พัฒนาการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นและส่งเสริมความเท่าเทียมทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์ระหว่างกลุ่มบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแบบแสดงตัวของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างด้านบุคลิกภาพที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของนักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแบบแสดงตัวของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ ต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์

การทบทวนวรรณกรรม

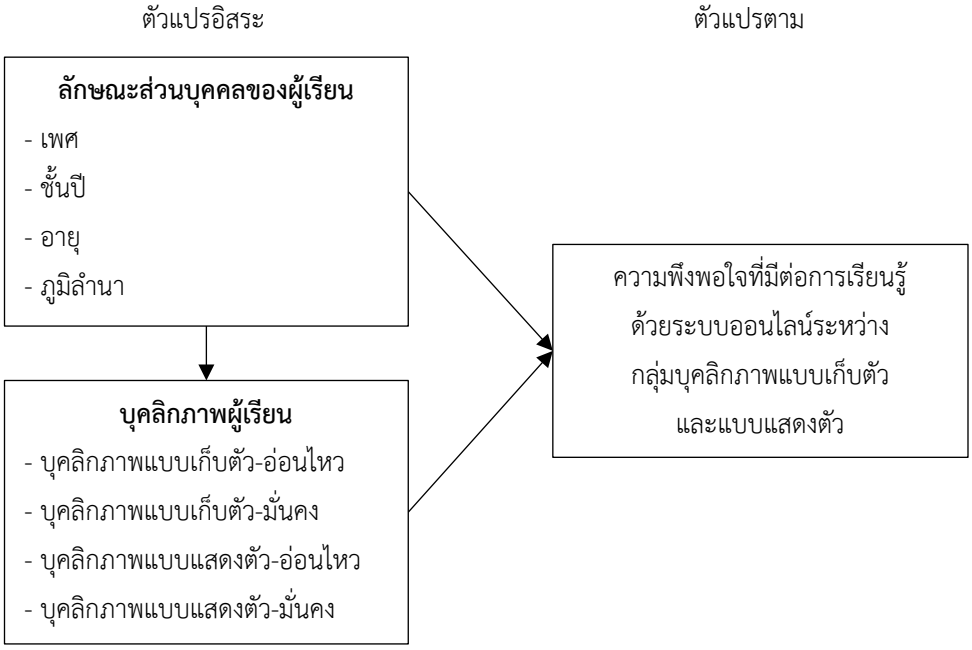
ทฤษฎีบุคลิกภาพ

บุคลิกภาพ หมายถึง รูปแบบเฉพาะตัวของความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่ดำรงอยู่อย่างคงที่ของแต่ละบุคคล และทำให้แต่ละคนมีความแตกต่างจากผู้อื่น (American Psychological Association, 2018) การแบ่งบุคลิกภาพออกเป็นแบบเก็บตัว (introvert) และแบบแสดงตัว (extrovert) มีต้นกำเนิดจากทฤษฎีของ Jung (1921) ซึ่งกล่าวว่า การมุ่งเน้นพลังงานของบุคคลไปที่โลกภายในหรือนอกตัว เป็นตัวกำหนดแนวโน้มบุคลิกภาพพื้นฐาน โดยบุคลิกภาพแบบเก็บตัว (introvert) หมายถึง บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวมักแสดงพฤติกรรมที่หันเหออกจากสังคม มีแนวโน้มปฏิสัมพันธ์ในเชิงลบกับสิ่งแวดล้อม มักใช้ความคิดและการกระทำที่ผูกพันกับตนเองมากกว่ากับผู้อื่น เป็นคนลึกลับ ชอบเก็บตัว ไม่ชอบการเข้าสังคมหรือการสังสรรค์ ส่วนบุคลิกภาพแบบแสดงตัว (extrovert) หมายถึง บุคคลที่มีบุคลิกภาพที่มักชื่นชอบการเข้าสังคม มีแนวโน้มให้ความสนใจต่อสิ่งแวดล้อมและเรื่องราวภายนอกตนเอง ชอบแสวงหาและเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น ชอบการเป็นจุดเด่น รักการแต่งกายให้ดูดี

ดังนั้น บุคลิกภาพเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อรูปแบบการเรียนรู้และความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ โดยเฉพาะการจำแนกเป็นบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแบบแสดงตัว กล่าวคือ ผู้เรียนแบบเก็บตัวมักมีการจัดการเวลาอย่างเป็นระบบ มีวินัยสูง และชอบการเรียนรู้แบบไม่ประสานเวลาหรือการทำงานเดี่ยว ขณะที่ผู้เรียนแบบแสดงตัวมีความยืดหยุ่นในการจัดตารางเรียน ชอบกิจกรรมกลุ่ม และต้องการแรงกระตุ้นจากภายนอก ชี้ให้เห็นว่าบุคลิกภาพมีบทบาทสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมการเรียนรู้และความพึงพอใจของผู้เรียนในบริบทออนไลน์ โดยเฉพาะในยุคที่การเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาคณะบริหารธุรกิจทั้งภาคปกติ ภาคพิเศษ และภาคระบบการศึกษาทางไกล ที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยเกริก จำนวน 1,196 คน (งานทะเบียนประวัตินักศึกษา, 2568) ที่เคยเรียนหรือกำลังเรียนในรายวิชาที่มีการเรียนการสอนผ่านระบบ LMS (Learning Management System)

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก จำนวน 382 คน โดยการสุ่มตัวอย่างง่าย (simple random sampling) ตามตารางสำเร็จรูปของ Yamane (1973)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ เพศ ชั้นปี อายุ และภูมิลำเนา

2.2 แบบทดสอบบุคลิกภาพ MPI (Maudsley Personality Inventory) เป็นแบบทดสอบบุคลิกภาพของ Eysenck มีข้อคำถามทั้งหมด 48 ข้อ (เนตรนภิส จันทวัฒนะ, 2544) สำหรับประเมินบุคลิกภาพที่แสดงออกใน 2 ด้าน คือ ด้านพฤติกรรม extraversion – introversion และด้านอารมณ์ neuroticism – stability

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนออนไลน์ ประกอบด้วยรายการประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเข้าถึงและใช้งานระบบ LMS 2) ด้านการเรียนการสอนผ่านระบบ LMS 3) ด้านประสิทธิภาพของระบบ LMS และ 4) ด้านการสนับสนุนการใช้งาน โดยเครื่องมือทั้งหมดผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และมีค่าความเชื่อมั่น (reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ 0.91

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการในปีการศึกษา 2567 ผ่านช่องทางออนไลน์โดยใช้ google forms โดยเริ่มจากการแจกแจงคำชี้แจงและขอความยินยอมให้เข้าร่วมการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและแบบทดสอบจะถูกนำมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อวิเคราะห์การแจกแจงความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) การทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มด้วยการทดสอบ t-test แบบอิสระ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) และการทดสอบ Chi-square

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก จำนวน 382 คน แบ่งเป็นเพศชาย ร้อยละ 52.36 เพศหญิง ร้อยละ 47.64 กำลังศึกษาในชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 24.61 ชั้นปีที่ 2 ร้อยละ 21.20 ชั้นปีที่ 3 ร้อยละ 27.49 และชั้นปีที่ 4 ร้อยละ 26.70 มีอายุไม่เกิน 28 ปี (เจนเนอเรชั่น Z) ร้อยละ 87.17 อายุมากกว่า 28 ปี ร้อยละ 12.83 และส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ร้อยละ 45.29

2. ระดับความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์

ระดับความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์ของนักศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.46, S.D. = 0.63) เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเข้าถึงและใช้งานระบบ LMS ($\overline{X}$ = 4.48, S.D. = 0.68) ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์ของนักศึกษา

ความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านการเข้าถึงและใช้งานระบบ LMS	4.48	0.68	มากที่สุด
ด้านการเรียนการสอนผ่านระบบ LMS	4.45	0.74	มากที่สุด
ด้านประสิทธิภาพของระบบ LMS	4.46	0.68	มากที่สุด
ด้านการสนับสนุนการใช้งาน	4.46	0.69	มากที่สุด
ภาพรวม	4.46	0.63	มากที่สุด

3. การเปรียบเทียบความพึงพอใจตามบุคลิกภาพ

การเปรียบเทียบความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์ของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก ที่มีบุคลิกภาพต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์ของนักศึกษา จำแนกตามบุคลิกภาพผู้เรียน

ความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์	บุคลิกภาพผู้เรียน	N	$\overline{X}$	S.D.	F	p
ด้านการเข้าถึงและใช้งานระบบ LMS	แบบแสดงตัว-มั่นคง	46	4.41	0.72	23.81	0.00*
	แบบแสดงตัว-อ่อนไหว	29	3.97	0.99		
	แบบเก็บตัว-มั่นคง	258	4.64	0.47		
	แบบเก็บตัว-อ่อนไหว	49	3.97	0.89		
ด้านการเรียนการสอนผ่านระบบ LMS	แบบแสดงตัว-มั่นคง	46	4.43	0.65	27.50	0.00*
	แบบแสดงตัว-อ่อนไหว	29	3.70	1.18		
	แบบเก็บตัว-มั่นคง	258	4.63	0.50		
	แบบเก็บตัว-อ่อนไหว	49	3.94	1.01		
ด้านประสิทธิภาพของระบบ LMS	แบบแสดงตัว-มั่นคง	46	4.45	0.68	28.31	0.00*
	แบบแสดงตัว-อ่อนไหว	29	3.78	0.96		
	แบบเก็บตัว-มั่นคง	258	4.63	0.48		
	แบบเก็บตัว-อ่อนไหว	49	3.97	0.91		
ด้านการสนับสนุนการใช้งาน	แบบแสดงตัว-มั่นคง	46	4.45	0.77	23.36	0.00*
	แบบแสดงตัว-อ่อนไหว	29	3.76	1.01		
	แบบเก็บตัว-มั่นคง	258	4.61	0.50		
	แบบเก็บตัว-อ่อนไหว	49	4.05	0.85		
ภาพรวม	แบบแสดงตัว-มั่นคง	46	4.43	0.62	32.26	0.00*
	แบบแสดงตัว-อ่อนไหว	29	3.80	0.98		
	แบบเก็บตัว-มั่นคง	258	4.63	0.43		
	แบบเก็บตัว-อ่อนไหว	49	3.98	0.79		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์พบว่า นักศึกษาที่มีบุคลิกภาพต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า นักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-มั่นคง มีความพึงพอใจสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.63) นักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว-มั่นคง มีความพึงพอใจรองลงมา ($\overline{X}$ = 4.43) นักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-อ่อนไหว มีความพึงพอใจระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.98) และนักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว-อ่อนไหว มีความพึงพอใจต่ำสุด ($\overline{X}$ = 3.80)

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบรายคู่จำแนกตามบุคลิกภาพผู้เรียน และความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์

บุคลิกภาพผู้เรียน	$\overline{X}$	แสดงตัว-มั่นคง	แสดงตัว-อ่อนไหว	เก็บตัว-มั่นคง	เก็บตัว-อ่อนไหว
		4.43	3.80	4.63	3.98
แบบแสดงตัว-มั่นคง	4.43	-	0.63*	0.20	0.45*
แบบแสดงตัว-อ่อนไหว	3.80		-	0.83*	0.18
แบบเก็บตัว-มั่นคง	4.63			-	0.65*
แบบเก็บตัว-อ่อนไหว	3.98				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า บุคลิกภาพแบบแสดงตัว-มั่นคง มีความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์แตกต่างจากบุคลิกภาพแสดงตัว-อ่อนไหว และเก็บตัว-อ่อนไหว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 บุคลิกภาพแบบแสดงตัว-อ่อนไหว มีความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์แตกต่างจากบุคลิกเก็บตัว-มั่นคง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-มั่นคง มีความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์แตกต่างจากบุคลิกเก็บตัว-อ่อนไหว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. การเปรียบเทียบตามลักษณะส่วนบุคคล

ผลการวิเคราะห์พบว่า นักศึกษาเพศต่างกันมีความพึงพอใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยเพศชายมีความพึงพอใจสูงกว่าเพศหญิง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการเข้าถึงและใช้งานระบบ LMS ด้านประสิทธิภาพของระบบ LMS และด้านการสนับสนุนการใช้งาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยนักศึกษาเพศชายมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์ในทุกด้านสูงกว่าเพศหญิง ส่วนด้านการเรียนการสอนผ่านระบบ LMS ไม่แตกต่างกัน ส่วนชั้นปีที่กำลังศึกษาไม่มีผลต่อความพึงพอใจ อีกทั้งนักศึกษาที่มีอายุต่างกันมีความพึงพอใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยกลุ่มอายุไม่เกิน 28 ปี (เจเนอเรชัน Z) มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์สูงกว่านักศึกษาที่มีอายุมากกว่า 28 ปี (เจเนอเรชัน Y) นอกจากนี้นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาต่างกันพบว่ามีความพึงพอใจ ด้านการเข้าถึงและใช้งานระบบ LMS และด้านการเรียนการสอนผ่านระบบ LMS แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านประสิทธิภาพของระบบ LMS และด้านการสนับสนุนการใช้งานไม่แตกต่างกัน

5. ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับบุคลิกภาพ

การทดสอบความสัมพันธ์ด้วยสถิติ Chi-Square มีรายละเอียด ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ของลักษณะส่วนบุคคล (เพศ) กับบุคลิกภาพ

เพศ	บุคลิกภาพ				χ^2	p	อธิบายผล
	แบบแสดงตัว มั่นคง	แบบแสดงตัว อ่อนไหว	แบบเก็บตัว มั่นคง	แบบเก็บตัว อ่อนไหว			
ชาย	14	9	165	12	43.31	0.00*	สัมพันธ์กัน
หญิง	32	20	93	37			
รวม	46	29	258	49			
Cramer's V = 0.34, p = 0.00*							

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพอย่างมีนัยสำคัญ (χ^2 = 43.31, p < 0.05) หมายความว่า เพศที่แตกต่างกันจะมีบุคลิกภาพแต่ละแบบที่แตกต่างกัน เพศชายส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่มบุคลิกภาพแบบเก็บตัวมั่นคง เพศหญิงพบมากที่สุดในบุคลิกภาพแบบเก็บตัวอ่อนไหว และแบบแสดงตัวมั่นคง

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ของลักษณะส่วนบุคคล (ชั้นปี) กับบุคลิกภาพ

ชั้นปี	บุคลิกภาพ				χ^2	p	อธิบายผล
	แบบแสดงตัวมั่นคง	แบบแสดงตัวอ่อนไหว	แบบเก็บตัวมั่นคง	แบบเก็บตัวอ่อนไหว			
ชั้นปีที่ 1	18	5	58	13	16.81	0.06	ไม่สัมพันธ์กัน
ชั้นปีที่ 2	8	6	62	5			
ชั้นปีที่ 3	6	9	70	20			
ชั้นปีที่ 4	14	9	68	11			
รวม	46	29	258	49			
Cramer's V = 0.12, p = 0.06							

จากตารางที่ 5 พบว่า ชั้นปีของนักศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพแต่ละรูปแบบ

ตารางที่ 6 ความสัมพันธ์ของลักษณะส่วนบุคคล (อายุ) กับบุคลิกภาพ

อายุ	บุคลิกภาพ				χ^2	p	อธิบายผล
	แบบแสดงตัวมั่นคง	แบบแสดงตัวอ่อนไหว	แบบเก็บตัวมั่นคง	แบบเก็บตัวอ่อนไหว			
ไม่เกิน 28 ปี	34	21	244	34	39.38	0.00*	สัมพันธ์กัน
มากกว่า 28 ปี	12	8	14	15			
รวม	46	29	258	49			
Cramer's V = 0.32, p = 0.00*							

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพอย่างมีนัยสำคัญ (χ^2 = 39.38, p < 0.05) หมายความว่า นักศึกษาที่อายุน้อยกว่า 28 ปี มีแนวโน้มสูงที่จะเป็นคนเก็บตัวมั่นคง แสดงถึงความมีวินัย สุขุม และอารมณ์เสถียร ขณะเดียวกันยังมีบางส่วนที่มั่นใจในการแสดงออก นักศึกษาที่อายุมากกว่า 28 ปี มีแนวโน้มที่จะมี บุคลิกเก็บตัวอ่อนไหวมากกว่าเมื่อเทียบกับกลุ่มอายุน้อย สะท้อนว่า อายุที่มากขึ้นอาจสัมพันธ์กับการใส่ใจรายละเอียด ความอ่อนไหว หรือความเปราะบางทางอารมณ์ที่เพิ่มขึ้น

ตารางที่ 7 ความสัมพันธ์ของลักษณะส่วนบุคคล (ภูมิลำเนา) กับบุคลิกภาพ

ภูมิลำเนา	บุคลิกภาพ				χ^2	p	อธิบายผล
	แบบแสดงตัว มั่นคง	แบบแสดงตัว อ่อนไหว	แบบเก็บตัว มั่นคง	แบบเก็บตัว อ่อนไหว			
กทม./ปริมณฑล	17	12	126	18	37.85	0.01*	สัมพันธ์กัน
ภาคเหนือ	2	1	29	2			
ภาคอีสาน	9	5	53	6			
ภาคกลาง	6	6	15	7			
ภาคตะวันออก	3	1	8	4			
ภาคตะวันตก	0	0	7	0			
ภาคใต้	9	4	20	12			
รวม	46	29	258	49			
Cramer's V = 0.18, p = 0.01*							

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 7 พบว่า ภูมิลำเนาต่างกันสะท้อนความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการปรับตัวกับเทคโนโลยี นักศึกษาที่อายุน้อยกว่า 28 ปี โดยมีแนวโน้มสูงที่จะเป็นคนเก็บตัวมั่นคง แสดงถึงความมีวินัย สุขุม และอารมณ์เสถียร ขณะเดียวกันยังมีบางส่วนที่มั่นใจในการแสดงออก นักศึกษาที่อายุมากกว่า 28 ปี มีแนวโน้มที่จะมีบุคลิกเก็บตัวอ่อนไหวมากกว่าเมื่อเทียบกับกลุ่มอายุน้อย สะท้อนว่าอายุที่มากขึ้นอาจสัมพันธ์กับการใส่ใจรายละเอียด ความอ่อนไหว หรือความเปราะบางทางอารมณ์ที่เพิ่มขึ้น

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยสนับสนุนแนวคิดของ Eysenck (1967) ที่กล่าวว่า บุคลิกภาพส่งผลต่อพฤติกรรมและความชอบของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Bandura (1986) ในเรื่องการเรียนรู้แบบสังเกต (observational Learning) ซึ่งอธิบายได้ว่า มนุษย์สามารถเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ ๆ ได้จากการสังเกตผู้อื่น และความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง (self-efficacy) ที่เน้นว่า ความเชื่อมั่นนี้มีผลต่อแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การที่กลุ่มบุคลิกภาพแบบเก็บตัวมีความพึงพอใจต่อการเรียนออนไลน์สูงกว่า เนื่องจากการเรียนแบบไม่ประสานเวลา (asynchronous) เหมาะสมกับผู้เรียนที่ต้องการเวลาในการคิดวิเคราะห์ การเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อบันทึกเหมาะกับลักษณะที่ชอบใคร่ครวญ การลดความกดดันทางสังคมในสภาพแวดล้อมออนไลน์ และความยืดหยุ่นในการเลือกเวลาเรียน ในขณะที่กลุ่มบุคลิกภาพแบบแสดงตัวมีความพึงพอใจต่ำกว่า เนื่องจากการขาดปฏิสัมพันธ์แบบทันที ชอบการเรียนรู้แบบกลุ่ม ความยากในการรักษาความสนใจเมื่อไม่มีการโต้ตอบทันที

ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับบุคลิกภาพแสดงให้เห็นว่า เพศชายมีแนวโน้มเป็นบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-มั่นคงมากกว่าเพศหญิง กลุ่มอายุน้อยมีแนวโน้มเป็นบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-มั่นคงมากกว่ากลุ่มอายุมาก ภูมิลำเนามีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพอย่างมีนัยสำคัญ และชั้นปีไม่มีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพ โดยนักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-มั่นคงมีระดับความพึงพอใจสูงในทุกด้าน สอดคล้องกับแนวคิดของ Costa & McCrae (1992) ที่เสนอว่า ผู้ที่มีลักษณะบุคลิกภาพมั่นคง

มีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติบวกต่อสถานการณ์ใหม่ ๆ เช่น การเรียนออนไลน์ ในทางตรงกันข้าม นักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว-อ่อนไหวมีระดับความพึงพอใจต่ำกว่ากลุ่มอื่น ๆ แสดงให้เห็นถึงความเปราะบางทางอารมณ์และการเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคยได้ยากขึ้น

บุคลิกภาพมีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ (Bolliger & Erichsen, 2013) งานวิจัยหลายชิ้นระบุว่า การออกแบบการเรียนรู้ที่คำนึงถึงบุคลิกภาพจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความพึงพอใจของผู้เรียน (Denphaisarn, 2014; Komarraju & Karau, 2005) แนวโน้มใหม่ในการออกแบบการเรียนออนไลน์ คือ การออกแบบเส้นทางการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล โดยใช้ข้อมูลบุคลิกภาพเป็นฐาน เพื่อให้ผู้เรียนเรียนได้ตรงกับสไตล์ของตัวเองที่สุด (personality-based personalized learning paths) (Lee & Ferwerda, 2017) แนวคิดนี้เสนอให้กำหนดเส้นทางการเรียนที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพแต่ละประเภท เพื่อเพิ่มความพึงพอใจและลดอัตราการถอนตัวออกจากหลักสูตรออนไลน์ (Tlili et al., 2023) การปรับเส้นทางการเรียนรู้ให้เหมาะกับบุคลิกภาพต้องพิจารณาความแตกต่างระหว่างบุคคลอย่างรอบด้าน เพื่อออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและรองรับความหลากหลายได้อย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นองค์ความรู้ใหม่ว่า บุคลิกภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการเรียนรู้ออนไลน์ นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ในช่วงวัยเรียนระดับปริญญาตรี ซึ่งมีทักษะในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลที่ดี ส่งผลต่อความพึงพอใจต่อการใช้ระบบ LMS ในระดับสูง โดยนักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-มั่นคง มีความพึงพอใจสูงที่สุด แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มความมั่นคงทางอารมณ์ และการใช้ชีวิตแบบมีการวางแผน มีแนวโน้มประสบความสำเร็จในการเรียนรู้แบบอิสระสูงกว่ากลุ่มอื่น ขณะที่นักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว-อ่อนไหวมีความพึงพอใจต่ำที่สุด

ข้อค้นพบนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาระบบการเรียนการสอนออนไลน์ในอนาคต โดยควรคำนึงถึงความแตกต่างของบุคลิกภาพผู้เรียนในการออกแบบกิจกรรมและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของตนเอง โดยประสิทธิภาพของระบบ เช่น ความเสถียรของระบบ LMS การรองรับผู้ใช้งานจำนวนมาก และความแม่นยำในการติดตามผลการเรียนรู้ จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์ด้วย

การศึกษานี้เป็นการเพิ่มองค์ความรู้ในด้านจิตวิทยาการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษา โดยมีแนวโน้มของการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งสู่การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ การอภิปราย และการทำงานกลุ่ม การจัดการเรียนการสอนจึงควรมีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบการเรียนการสอนออนไลน์แบบผสมผสานระหว่างการเรียนแบบประสานเวลาและไม่ประสานเวลาเพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เพิ่มฟังก์ชันการช่วยเหลือผู้ใช้สำหรับนักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว-อ่อนไหว เช่น แชตบอตหรือระบบให้คำปรึกษาทางออนไลน์

1.2 ออกแบบอินเทอร์เฟซ (interface) หรือส่วนที่เชื่อมโยงระหว่างผู้ใช้กับระบบของ LMS ให้เป็นมิตร เข้าใจง่ายและเสถียรยิ่งขึ้น

1.3 พัฒนาการสื่อสารสองทางระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

1.4 คณาจารย์ควรออกแบบกิจกรรมที่เอื้อให้ผู้เรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว สามารถมีส่วนร่วมในลักษณะที่ไม่กดดัน เช่น ฟอรั่ม (กระดานถามตอบ) หรือการส่งความคิดเห็นแบบไม่ประสานเวลา

1.5 สำหรับกลุ่มบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ควรจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วม เช่น การอภิปรายถ่ายทอดสด หรือการนำเสนอในชั้นเรียนแบบออนไลน์แบบเรียลไทม์

1.6 ควรส่งเสริมการใช้ระบบ LMS ที่หลากหลายและยืดหยุ่น ทั้งในรูปแบบประสานเวลา (synchronous) และไม่ประสานเวลา (asynchronous)

1.7 ควรมีการประเมินบุคลิกภาพของผู้เรียนก่อนการวางแผนการเรียนการสอน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความแตกต่างด้านบุคลิกภาพเพิ่มเติม เช่น ลักษณะบุคลิกภาพ 5 ประการ (big five personality traits) เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อระบบการเรียนออนไลน์

2.2 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั่วประเทศ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลายมากขึ้น ตามบริบทของแต่ละมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในแต่ละภูมิภาค

2.3 ควรศึกษาในบริบทการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น การเรียนรู้ผ่านเมทาเวิร์ส (metaverse) หรือระบบจัดการการเรียนรู้ที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI-based Learning Management System: LMS)

2.4 ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนควบคู่กับความพึงพอใจ รวมถึงศึกษาการเปลี่ยนแปลงของบุคลิกภาพกับการเรียนรู้ในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

งานทะเบียนประวัตินักศึกษา. (2568). *ข้อมูลจำนวนนักศึกษามหาวิทยาลัยเกริก*. ฝ่ายทะเบียนและวัดผล สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยเกริก.

เนตรนภิส จันทวัฒนะ. (2544). *ระดับเชาวน์ปัญญาและบุคลิกภาพของเยาวชนในค่ายบำบัดฟื้นฟูเยาวชนติดยาเสพติดของวิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา*. กลุ่มงานฟื้นฟูสมรรถภาพ ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดจังหวัดสงขลา กรมการแพทย์ กระทวงสาธารณสุข.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2536). *ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ : รู้เรา รู้เขา.* หมอชาวบ้าน.

American Psychological Association. (2018). Personality. In *APA Dictionary of Psychology*. Retrieved September 22, 2025, from https://dictionary.apa.org/personality.

Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice-Hall.

Bolliger, D. U., & Erichsen, E. A. (2013). Student satisfaction with blended and online courses based on personality type. *Canadian Journal of Learning and Technology, 39*(1). https://doi.org/10.21432/T2B88W.

Costa, P. T., Jr., & McCrae, R. R. (1992). *Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R) and NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI) professional manual*. Psychological Assessment Resources.

Denphaisarn, N. (2014). A new framework for e-learning using learning style and personality. International *Journal of Sciences: Basic and Applied Research (IJSBAR), 13*(1), 145-159.

Eysenck, H. J. (1967). *The biological basis of personality*. Charles C. Thomas.

Hammerstein, S., König, C., Dreisörner, T., & Frey, A. (2023). Effects of remote learning during COVID-19 lockdown on children's learning abilities and school performance: A systematic review. *European Journal of Psychology of Education, 38*(2), 157-175.

Jung, C. G. (1921). *Psychological Types*. Princeton University Press.

Komarraju, M., & Karau, S. J. (2005). The relationship between the big five personality traits and academic motivation. *Personality and individual differences, 39*(3), 557-567.

Lee, M. J., & Ferwerda, B. (2017). Personalizing online educational tools. In *Proceedings of the 2017 ACM Workshop on Theory-Informed User Modeling for Tailoring and Personalizing Interfaces* (pp. 27-30). Association for Computing Machinery.

Meng, W., Yu, L., Liu, C., Pan, N., Pang, X., & Zhu, Y. (2024). A systematic review of the effectiveness of online learning in higher education during the COVID-19 pandemic period. *Frontiers in Education, 8*, 1334153. https://doi.org/10.3389/feduc.2023.1334153.

Tlili, A., Denden, M., Essalmi, F., Jemni, M., Chang, M., Kinshuk, & Chen, N. S. (2023). Automatic modeling learner's personality using learning analytics approach in an intelligent Moodle learning platform. *Interactive Learning Environments, 31*(5), 2529-2543.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed). Harper & Row.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

Factors affecting the work efficiency of personnel of local government organizations in Mueang Nakhon Phanom District, Nakhon Phanom Province

ศุภกร ฉิมตระกูล[1*], ชาติชัย อุดมกิจมงคล[2], สามารถ อัยกร[3]

Chayanit Sompamit[1*], Chardchai Udomkijmongkol[2], Samart Aiyakorn[3]

[1]หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

[2,3]สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

[1]Master of Public Administration Program in Public Administration, Sakon Nakhon Rajabhat University

[2,3]Department of Public Administration, Faculty of Management Science, Sakon Nakhon Rajabhat University

[*]Corresponding author's e-mail: suparkorn.c0108@gmail.com[1*], chardchai_u@hotmail.com[2], saamm_5@hotmail.com[3]

Received: September 28, 2025 Revised: October 17, 2025 Accepted: November 14, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. ระดับประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม 2. ระดับวัฒนธรรมองค์การ แรงจูงใจในการทำงาน ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม และ 3. อิทธิพลของวัฒนธรรมองค์การ และแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จำนวน 284 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. วัฒนธรรมองค์การขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม โดยภาพรวม

อยู่ในระดับมาก แรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3. วัฒนธรรมเอกภาพ วัฒนธรรมพันธกิจ วัฒนธรรมปรับตัว และวัฒนธรรมส่วนร่วม มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถทำนายระดับประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนมได้ร้อยละ 83.80 แรงจูงใจในการทำงาน ด้านนโยบายและการบริหารงาน ด้านสถานะของอาชีพ ด้านลักษณะของงาน ด้านการนิเทศงาน ด้านการได้รับการพัฒนา มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสามารถทำนายระดับประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม ได้ร้อยละ 79.70

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพในการทำงาน, บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The purposes of the research included the following to study: 1. the level of work efficiency of local government personnel in Mueang Nakhon Phanom District, 2. the level of organizational culture and work motivation of local government personnel in Muang Nakhon Phanom District, and 3. the influence of organizational culture and work motivation on the work efficiency of local government personnel in Mueang Nakhon Phanom District. The sample group consisted of 284 local government personnel in Muang Nakhon Phanom District. Using a stratified random sampling method, the tool used for data collection was a questionnaire, and the statistics employed for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The research revealed these results: 1. the overall performance of local government personnel in Muang Nakhon Phanom District is at a high level. 2. The organizational culture of local government organizations in Mueang Nakhon Phanom District is generally at a high level. The overall motivation of local government personnel in Muang Nakhon Phanom District is at a high level. 3) Unity culture, mission culture, adaptive culture, and participatory culture significantly influenced the work performance of local government personnel in Mueang Nakhon Phanom District at the 0.01 level. It can predict the work efficiency level of local government personnel in Muang Nakhon Phanom District at 83.80 percent. Motivation to work in terms of policy and administration, occupational status, job characteristics, supervision, and development It has a statistically significant influence on the work efficiency of local government personnel in Muang Nakhon Phanom District at the 0.01 level, and on the work environment, it has a statistically significant influence at the 0.05 level. It can predict the work efficiency level of local government personnel in Muang Nakhon Phanom District at 79.70 percent.

Keywords: work efficiency, local government personnel

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันองค์การทั้งภาครัฐและเอกชนต่างให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้บุคลากรมีประสิทธิภาพในการทำงาน ด้วยเหตุผลว่าการที่บุคลากรมีประสิทธิภาพในการทำงาน เป็นสิ่งสำคัญอันจะนำมาซึ่งความสำเร็จขององค์การในอนาคต ทั้งนี้ เพราะบุคลากรที่มีความสุขกับการทำงานจะมีความผูกพันและจะทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ประสิทธิภาพในการทำงาน จะนำมาซึ่งความผูกพัน ความจงรักภักดีและแรงจูงใจให้กับองค์การในระยะยาว บุคลากรอยู่กับองค์การนานขึ้นสามารถ แสดงผลงานได้ในระดับสูงและความสำเร็จตามเป้าหมาย ทำงานได้นานและหนักขึ้น แสดงความคิดในเชิงบวก ได้รับการเคารพ และยอมรับจากคนอื่น ๆ แสดงถึงประสิทธิภาพที่มีอยู่และการนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาแก้ไขและกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหา ซึ่งลักษณะนิสัยและพฤติกรรมเหล่านี้จะทำให้พนักงาน เพื่อนร่วมงาน ทีมงาน หัวหน้า และผู้มารับบริการในหน่วยงานมีความสุข (ภัทรดนัย ฉลองบุญ, 2559)

ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน คือ วัฒนธรรมองค์การ องค์การโดยทั่วไป จะมีระบบค่านิยมของตนเองที่ยึดถือทำให้เกิดบรรทัดฐานทางพฤติกรรม และระบบควบคุมบุคลากรซึ่งก็คือ วัฒนธรรมองค์การ (organizational culture) ซึ่งในโลกของความเป็นจริงองค์การต่าง ๆ ที่ดำเนินการอยู่จะมีวิถีชีวิต อุปนิสัย บุคลิกภาพ กิจกรรม ประเพณี ความเชื่อ รวมทั้งพฤติกรรมต่าง ๆ ในการแสดงออกมาสู่สายตาของสังคมนั้นย่อมมีความแตกต่างกัน ซึ่งแต่ละองค์การจะมีรูปแบบการกระทำและวัฒนธรรมต่าง ๆ เป็นของตนเอง เพราะแต่ละองค์การจะมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองไม่เหมือนองค์การอื่น ในด้านการบริหารนั้นมีความเชื่อว่า วัฒนธรรมองค์การจะมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์การ คุณภาพของงาน รวมทั้งยังมีผลต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของพนักงานในองค์การ รวมทั้งประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานอีกด้วย ดังนั้นองค์การต่าง ๆ จึงมีความพยายามในการสร้างและแสวงหาวัฒนธรรมที่มีความเหมาะสมกับองค์การของตน ทั้งนี้เพื่อสร้างประสิทธิภาพในการทำงานขององค์การให้เกิดประโยชน์สูงสุด (นิติพล ภูตะโชติ, 2559) นอกจากนั้นแรงจูงใจในการทำงาน ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรหรือทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ “แรงจูงใจ” เป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินงานของทุกองค์การ องค์การจึงมุ่งสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้พนักงานเพิ่มประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ อีกทั้งยังช่วยแก้ปัญหาในการทำงาน ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และดึงดูดบุคลากรใหม่ แรงจูงใจมีความละเอียดอ่อน เปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ และส่งผลโดยตรงต่อผลการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จขององค์การ หากมีแรงจูงใจสูง ย่อมบรรลุเป้าหมายที่กำหนด แต่หากขาดแรงจูงใจก็ไม่อาจประสบความสำเร็จได้

อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 14 แห่ง ได้แก่ เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 1 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 12 แห่ง ซึ่งมีหน้าที่พัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมถึงการจัดการสิ่งสาธารณะ ป้องกันโรคติดต่อ สาธารณภัย การศึกษา ศาสนา และการดูแลกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน อย่างไรก็ตาม การทำงานของบุคลากรบางส่วนยังขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นพนักงานจ้าง ทำให้เกิดปัญหาค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอ ความมั่นคงในงานน้อย และรายได้ไม่พอจนต้องกู้ยืมหรือหารายได้เสริม ส่งผลต่อการอุทิศตนในการทำงาน ขณะเดียวกันสภาพอากาศที่ร้อนและมลพิษทางอากาศที่เพิ่มขึ้นยังส่งผลต่อสุขภาพกายและใจของบุคลากร ดังนั้น ประสิทธิภาพการทำงานจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะสะท้อนถึงความสามารถและทักษะในการบรรลุเป้าหมายของตนเองและองค์การ ซึ่งจะนำไปสู่ความพึงพอใจและความสงบสุขร่วมกัน จากความสำคัญดังที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า องค์การมีหน้าที่ในการส่งเสริมทำให้บุคลากรเกิดประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน คือ วัฒนธรรมองค์การ และแรงจูงใจในการทำงานหากองค์การมีวัฒนธรรมองค์การทำงานที่ดี รวมทั้งมีแรงจูงในการทำงานที่ดี จะเอื้ออำนวยให้พนักงานทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะก่อให้เกิดความพึงพอใจ มีผลทำให้มีประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม โดยมีความมุ่งหมาย

ของการวิจัยเพื่อศึกษาว่า วัฒนธรรมองค์การ แรงจูงใจในการทำงาน และประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม อยู่ในระดับใด วัฒนธรรมองค์การและแรงจูงใจในการทำงานมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม หรือไม่ ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยจะนำไปใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องในการสร้างวิธีการทำงานที่ดี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานแก่บุคลากรในองค์กรที่จะทุ่มเทในการทำงาน ลดความเครียดและความขัดแย้งภายในองค์การ ซึ่งจะช่วยให้องค์การเจริญก้าวหน้า มีความสุข และพัฒนางานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

2. เพื่อศึกษาระดับวัฒนธรรมองค์การ แรงจูงใจในการทำงาน ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมองค์การ และแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

การทบทวนวรรณกรรม

องค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์การ

Denison et al. (2003) ได้กำหนดตัวแบบวัฒนธรรมองค์การ โดยสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมส่วนร่วม (involvement culture) คือ วัฒนธรรมที่มุ่งเสริมสร้างพลังอำนาจแก่บุคลากรทุกระดับ เปิดโอกาสให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น เน้นการใช้โครงสร้างไม่เป็นทางการและการทำงานเป็นทีม โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การเสริมสร้างอำนาจผ่านการกระจายอำนาจการตัดสินใจและการมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีมที่ส่งเสริมความร่วมมือและเชื่อมโยงงานกับเป้าหมายองค์การ และการพัฒนาสมรรถภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างคุณค่าและความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์การ

2. วัฒนธรรมเอกภาพ (consistency culture) เป็นวัฒนธรรมที่มีความเข้มแข็ง คงเส้นคงวา และสร้างเสถียรภาพจากค่านิยมร่วม โดยเน้นการประสานงานและบูรณาการภายในองค์ประกอบหลัก ได้แก่ ค่านิยมแกนกลางที่ชัดเจนและใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ การตกลงร่วมที่ทำให้บุคลากรบรรลุข้อตกลงแม้มีความเห็นต่าง และความร่วมมือกับการบูรณาการที่ช่วยให้การทำงานมีรูปแบบที่เสถียร ประสานงานระหว่างฝ่ายได้ง่าย และเชื่อมโยงเป้าหมายขององค์การอย่างเป็นระบบ

3. วัฒนธรรมปรับตัว (adaptability culture) คือ วัฒนธรรมที่เน้นการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง โดยถูกผลักดันจากผู้รับบริการ การเรียนรู้จากความผิดพลาด และการสร้างสรรค์การเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การสร้างการเปลี่ยนแปลง ที่ยืดหยุ่นและปรับปรุงวิธีทำงานอย่างต่อเนื่อง การเน้นผู้รับบริการ โดยนำข้อเสนอแนะมาใช้พัฒนาการทำงานและเข้าใจความต้องการลูกค้า และการเรียนรู้ขององค์การที่สนับสนุนนวัตกรรม การกล้าเสี่ยง และการสรุปบทเรียนเพื่อเพิ่มศักยภาพการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย

4. วัฒนธรรมพันธกิจ (mission culture) คือ วัฒนธรรมที่องค์การมีเป้าประสงค์และทิศทางชัดเจน นำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์ เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ที่สะท้อนภาพอนาคตขององค์การ องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ทิศทางยุทธศาสตร์และความมุ่งมั่นที่ใช้เป็นกรอบแนวทางการปฏิบัติ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ท้าทาย วัดผลได้ และเป็นที่เข้าใจร่วมกันของ

บุคลากร และวิสัยทัศน์ที่สร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นความกระตือรือร้น และเชื่อมโยงการบรรลุเป้าหมายระยะสั้นกับความสำเร็จระยะยาวขององค์การ

ทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg)

การศึกษาวิจัยแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการจูงใจหรือทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg et al. (1959) มาประยุกต์ เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดเพื่อตอบปัญหาการวิจัย และกำหนดเป็นวัตถุประสงค์

ทฤษฎีแรงจูงใจของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg) เป็นทฤษฎีแรงจูงใจอีกทฤษฎีหนึ่งที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายจากนักบริหาร ทฤษฎีนี้เรียกว่า ทฤษฎีการคงไว้ซึ่งแรงจูงใจ (motivation maintenance theory) หรือทฤษฎี 2 ปัจจัยในการจูงใจ (two-factors theory of motivation) (สมคิด บางโม, 2558)

1. ปัจจัยกระตุ้นหรือปัจจัยจูงใจ (motivation factors) เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจ ในการทำงานในระดับสูง ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ผลผลิตเพิ่มขึ้น ซึ่งทำให้เกิดความ พึงพอใจในการทำงาน ปัจจัยกระตุ้น ได้แก่ ความสำเร็จในการทำงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ลักษณะของงาน ความรับผิดชอบและความก้าวหน้าในการทำงาน

2. ปัจจัยสุขอนามัยหรือปัจจัยค้ำจุน (hygiene factors) เป็นปัจจัยที่มิใช่สิ่งจูงใจโดยตรงที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานแต่เป็นข้อกำหนดเบื้องต้นที่จะป้องกันไม่ให้เกิดความไม่พอใจในงานที่ทำอยู่ ปัจจัยค้ำจุน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้แก่ ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาผู้ใต้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน นโยบายของบริษัทและการบริหาร เงินเดือนหรือค่าตอบแทน สภาพการณ์ของการทำงาน การควบคุมดูแลหรือการบังคับบัญชา และความมั่นคงในงาน

องค์ประกอบของการวัดประสิทธิภาพการทำงาน

Pun & White (2005) ได้ศึกษารูปแบบการดำเนินงานด้วยแบบจำลองการวัดผลสำหรับการจัดการเชิงกลยุทธ์ เพื่อกำหนดเป็นกรอบในการบริหารงาน พบว่า ผลการดำเนินงานเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการจัดการเชิงกลยุทธ์ ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานขององค์กรมีความสำคัญต่อการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การบริหารงาน ซึ่งงานวิจัยได้ทำการคิดค้นรูปแบบตัวชี้วัดเพื่อช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์และพัฒนากระบวนการดำเนินงาน โดยได้ทำการพิสูจน์จากทฤษฎีการวัดผลการดำเนินงานหลาย ๆ เล่ม เพื่อให้เชื่อมโยงไปสู่การกำหนดเป็นกลยุทธ์แบบบูรณาการขององค์กร ซึ่งการวัดผลการดำเนินงานของ (Pun & White, 2005) ประกอบด้วย

1. ศักยภาพทางการแข่งขัน (competitiveness) หมายถึง ความพึงพอใจของลูกค้าในคุณภาพของสินค้าและบริการ การส่งมอบสินค้าและบริการได้ทันตามเวลาที่ตกลงไว้ มีส่วนแบ่งการตลาดสูง สินค้าและบริการเพียงพอต่อความต้องการของลูกค้า

2. ความยืดหยุ่น (flexibility) หมายถึง ความสามารถในการเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารจัดการองค์กร การปรับเปลี่ยนกระบวนการ การปรับเปลี่ยนกำลังการผลิตการปรับเปลี่ยนหน้าที่ของพนักงานให้เหมาะสมตามสถานการณ์ในปัจจุบันได้อย่างรวดเร็ว

3. การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด (resource utilization) หมายถึง การใช้ทรัพยากรตามจำนวน ขนาด คุณภาพ และคุณลักษณะอย่างเหมาะสม ตรงกับความต้องการของหน่วยงานในการผลิตสินค้าและบริการอย่างมีคุณภาพ มีแผนการจัดหาที่มีประสิทธิภาพสามารถจัดหาทรัพยากรได้ตรงกับความต้องการและทันเวลา

4. นวัตกรรม (innovation) หมายถึง การใช้ประโยชน์ของการปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่เดิมมาทำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สิ่งใหม่ ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อนและสิ่งที่มีอยู่เดิมมาประกอบขึ้นใหม่ให้ทันสมัยและใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น

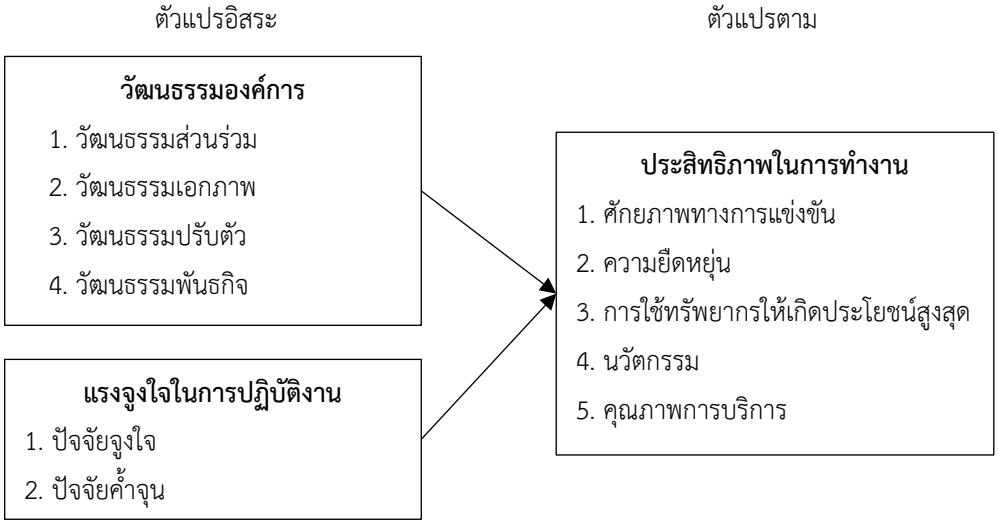
5. คุณภาพการบริการ (service of quality) หมายถึง สิ่งที่ผู้ให้บริการทำการส่งมอบให้แก่ผู้รับบริการ หรือผู้ซื้อที่ไม่สามารถจับต้องได้ แต่เมื่อผู้รับบริการได้รับบริการไปแล้วเกิดความประทับใจกับสิ่งเหล่านั้น สำหรับผู้รับบริการรายใหม่

การได้รับการบริการที่ดีจะทำให้ผู้รับบริการมีความสุข มีความยินดีและมีความระลึกถึงในการที่จะมาขอรับบริการในครั้งต่อไป

สรุปในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำ 1) แนวคิดด้านวัฒนธรรมองค์การของ Denison et al. (2003) มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม 2) ทฤษฎีการจูงใจหรือทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg et al. (1959) มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม 3) แนวคิดระบบการวัดผลการดำเนินงานในภาพรวม (overall performance measurement system) ของ Pun & White (2005) มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม จำนวน 1,086 คน (ข้อมูล ณ สำนักงานท้องถิ่นอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ประจำปี 2566)

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม จำนวน 284 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการเทียบตารางสำเร็จรูปคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970) และสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจรายการ (check list)

ตอนที่ 2 วัฒนธรรมองค์การขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 4 ประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม โดยลักษณะแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (open-ended form)

การสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ โดยการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางในการกำหนดรูปแบบของแบบสอบถาม และข้อคำถาม จากนั้นนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจแก้ไขเนื้อหาและความถูกต้อง จากนั้นตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่าความเที่ยงตรง ทำการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) เลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC 0.50 ขึ้นไป จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (tryout) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าอำนาจจำแนก (discrimination power) โดยใช้วิธีการหาค่าสหสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวม (item total correlation) เลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.361 ขึ้นไป แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) พิจารณาข้อคำถามที่มีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ถึงนายกเทศมนตรีเมืองนครพนม เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจาก ผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม จำนวน 284 คน

3.2 ส่งแบบสอบถามไปให้ผู้ที่เกี่ยวข้องพร้อมชี้แจงรายละเอียด ความมุ่งหมายของการออกแบบสอบถามนี้ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันในการตอบแบบสอบถาม

3.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองและการลงพื้นที่จริง เพื่อนำแบบสอบถามไปแจกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 284 คน พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียด ความมุ่งหมายของการออกแบบสอบถาม

3.4 ตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อนำไปประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถาม ตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วลงรหัส (coding form) แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล รายละเอียดดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล ตามแบบสอบถาม ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การแจกแจงความถี่ (frequencies) และค่าร้อยละ (percentage)

4.2 การวิเคราะห์ระดับ 1) วัฒนธรรมองค์การขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม 2) แรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม และ 3) ประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ใช้ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

4.3 การทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษา 1) อิทธิพลของวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม 2) อิทธิพลของแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเบื้องต้นจะทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรในตัวแบบที่ใช้ในการศึกษาเพื่อป้องกันการเกิด multicollinearity โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับวัฒนธรรมองค์การขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับวัฒนธรรมองค์การขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

ด้านที่	วัฒนธรรมองค์การ	$\overline{X}$	S.D.	ความหมาย
1	วัฒนธรรมส่วนร่วม	3.89	0.58	มาก
2	วัฒนธรรมเอกภาพ	3.96	0.53	มาก
3	วัฒนธรรมปรับตัว	3.98	0.57	มาก
4	วัฒนธรรมพันธกิจ	3.84	0.59	มาก
	ภาพรวม	3.92	0.49	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า วัฒนธรรมองค์การขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.92) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วัฒนธรรมปรับตัว ($\overline{X}$ = 3.98) รองลงมาคือ วัฒนธรรมเอกภาพ ($\overline{X}$ = 3.96) วัฒนธรรมส่วนร่วม ($\overline{X}$ = 3.89) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ วัฒนธรรมพันธกิจ ($\overline{X}$ = 3.84)

2. ผลการวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนมจังหวัดนครพนม

ด้านที่	แรงจูงใจในการทำงาน	$\overline{X}$	S.D.	ความหมาย
1	ปัจจัยจูงใจ	3.99	0.42	มาก
2	ปัจจัยค้ำจุน	3.85	0.41	มาก
	ภาพรวม	3.91	0.38	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า แรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.91) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีแรงจูงใจในการทำงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปัจจัยจูงใจ ($\overline{X}$ = 3.99) และปัจจัยค้ำจุน ($\overline{X}$ = 3.85) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัจจัยจูงใจของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

ด้านที่	ปัจจัยจูงใจ	$\overline{X}$	S.D.	ความหมาย
1	ความสำเร็จของงาน	4.01	0.59	มาก
2	การได้รับการยกย่องชมเชย	3.94	0.51	มาก
3	ลักษณะของงาน	3.90	0.48	มาก
4	ความรับผิดชอบ	4.14	0.63	มาก
5	โอกาสก้าวหน้า	3.99	0.65	มาก
6	การได้รับการพัฒนา	3.97	0.56	มาก
	ภาพรวม	3.99	0.42	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยจูงใจของแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.99) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีแรงจูงใจในการทำงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความรับผิดชอบ ($\overline{X}$ = 4.14) รองลงมาคือ ด้านความสำเร็จของงาน ($\overline{X}$ = 4.01) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านลักษณะของงาน ($\overline{X}$ = 3.90) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัจจัยค้ำจุนของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

ด้านที่	ปัจจัยค้ำจุน	$\overline{X}$	S.D.	ความหมาย
1	นโยบายและการบริหารงาน	3.89	0.56	มาก
2	การนิเทศงาน	3.89	0.48	มาก
3	ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	3.89	0.60	มาก
4	สภาพแวดล้อมการทำงาน	3.66	0.71	มาก
5	เงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล	3.61	0.92	มาก
6	สถานะของอาชีพ	4.02	0.54	มาก
7	ความมั่นคง	3.92	0.49	มาก
	ภาพรวม	3.85	0.41	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยค้ำจุนของแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.85) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีแรงจูงใจในการทำงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสถานะของอาชีพ ($\overline{X}$ = 4.02) รองลงมาคือ ด้านความมั่นคง ($\overline{X}$ = 3.92) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านเงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล ($\overline{X}$ = 3.61) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

ด้านที่	ประสิทธิภาพในการทำงาน	$\overline{X}$	S.D.	ความหมาย
1	ศักยภาพทางการแข่งขัน	3.86	0.70	มาก
2	ความยืดหยุ่น	4.03	0.64	มาก
3	การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด	3.99	0.71	มาก
4	นวัตกรรม	3.83	0.70	มาก
5	คุณภาพการบริการ	3.98	0.54	มาก
	ภาพรวม	3.94	0.55	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.94) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ประสิทธิภาพในการทำงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านความยืดหยุ่น ($\overline{X}$ = 4.03) รองลงมาคือ ด้านการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ($\overline{X}$ = 3.99) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านนวัตกรรม ($\overline{X}$ = 3.83)

4. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณอิทธิพลของวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

ตัวแปรพยากรณ์	B	Std. error	β	t	P-value	Collinearity	
						Tolerance	VIF
(Constant)	0.039	0.107		0.364	0.716		
วัฒนธรรมส่วนร่วม	0.223	0.036	0.238	6.261	0.000**	0.401	2.493
วัฒนธรรมเอกภาพ	0.294	0.037	0.284	7.862	0.000**	0.445	2.247
วัฒนธรรมปรับตัว	0.238	0.034	0.250	6.939	0.000**	0.447	2.236
วัฒนธรรมพันธกิจ	0.260	0.036	0.282	7.257	0.000**	0.384	2.605
R = 0.915, R^2 = 0.838, Adj. R^2 = 0.835, F = 360.240, Sig. = 0.000**							

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 6 พบว่า วัฒนธรรมเอกภาพ (β = 0.284) วัฒนธรรมพันธกิจ (β = 0.282) วัฒนธรรมปรับตัว (β = 0.250) และวัฒนธรรมส่วนร่วม (β = 0.238) มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถทำนายระดับประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ได้ร้อยละ 83.80 (R^2 = 0.838)

5. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

ตัวแปรพยากรณ์	B	Std. error	β	t	P-value	Collinearity	
						Tolerance	VIF
(Constant)	0.608	0.186		3.265	0.001		
ความสำเร็จของงาน	0.001	0.103	0.001	0.013	0.990	0.168	9.662
การได้รับการยกย่องชมเชย	0.039	0.051	0.036	0.752	0.453	0.323	3.096
ลักษณะของงาน	0.347	0.080	0.308	4.342	0.000**	0.350	6.675
ความรับผิดชอบ	0.047	0.029	0.055	1.648	0.101	0.686	1.458
โอกาสก้าวหน้า	0.016	0.085	0.019	0.193	0.847	0.074	9.485
การได้รับการพัฒนา	0.119	0.040	0.122	2.970	0.003**	0.443	2.257
นโยบายและการบริหารงาน	0.518	0.075	0.536	6.875	0.000**	0.124	8.067
การนิเทศงาน	0.234	0.071	0.207	3.306	0.001**	0.193	5.187
ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	0.054	0.035	0.059	1.554	0.121	0.523	1.913
สภาพแวดล้อมการทำงาน	0.060	0.031	0.078	1.975	0.049*	0.478	2.092
เงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล	0.011	0.023	0.019	0.491	0.624	0.497	2.011
สถานะของอาชีพ	0.312	0.070	0.311	4.479	0.000**	0.156	6.407
ความมั่นคง	0.105	0.090	0.095	1.161	0.247	0.113	8.828
$R = 0.893$, $R^2 = 0.797$, Adj. $R^2 = 0.787$, $F = 81.406$, Sig. = 0.000**							

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 7 พบว่า แรงจูงใจในการทำงาน ด้านนโยบายและการบริหารงาน (β = 0.536) ด้านสถานะของอาชีพ (β = 0.311) ด้านลักษณะของงาน (β = 0.308) ด้านการนิเทศงาน (β = 0.207) ด้านการได้รับการพัฒนา (β = 0.122) มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน (β = 0.078) มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสามารถทำนายระดับประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม ได้ร้อยละ 79.70 (R^2 = 0.797)

การอภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม พบว่า วัฒนธรรมเอกภาพ วัฒนธรรมพันธกิจ วัฒนธรรมปรับตัว และวัฒนธรรมส่วนร่วม มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในเขตอำเภอเมืองนครพนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถทำนายระดับประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม ได้ร้อยละ 83.80 ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ เป็นเพราะวัฒนธรรมองค์การมี 4 ด้าน ได้แก่ วัฒนธรรมเอกภาพที่สร้างความเป็นหนึ่ง ลดความขัดแย้งและเพิ่มความร่วมมือ วัฒนธรรมพันธกิจที่กำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ชัดเจน เพื่อให้บุคลากรมีทิศทางเดียว วัฒนธรรมการปรับตัวที่ส่งเสริมความยืดหยุ่นและการเรียนรู้เพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลง และวัฒนธรรมส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้บุคลากรมีบทบาทตัดสินใจและพัฒนาองค์กร ซึ่งทั้งหมดช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืน แต่ก็อาจเป็นอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลงหรือควบรวมองค์กร แนวทางแก้ คือ การผสมผสานวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน รวมทั้งวัฒนธรรมองค์การเป็นรากฐานจากพฤติกรรมสมาชิกที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ เสริมประสิทธิภาพ และสร้างความผูกพันภายใต้ค่านิยมเดียว ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสุกฤตา เก่าจอหอ และพิมพ์พจี บรรจงปรุ (2568) ได้ทำการศึกษาวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลนครนครราชสีมา อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณวัฒนธรรมองค์กร 3 ด้าน คือ วัฒนธรรมเอกภาพ วัฒนธรรมการปรับตัว และวัฒนธรรมพันธกิจส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลนครนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.675 และสามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานได้ร้อยละ 67.50 สอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญใจ อับมา และคณะ (2566) ได้ทำการศึกษา ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรวัฒนธรรมองค์การสามารถร่วมกันทำนายระดับประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอธาตุพนม ได้ร้อยละ 58.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของผกามาศ เจียกสูงเนิน (2565) ได้ทำการศึกษาวัฒนธรรมองค์กร คุณภาพชีวิตในการทำงาน และการรับรู้ความสามารถตนเองที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร เพื่อความสำเร็จขององค์กร ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมองค์กรส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของอาภรณ์ กัวไวยกูล (2564) ได้ทำการศึกษา วัฒนธรรมในองค์กรที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมในองค์กรที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลเมืองสระบุรี โดยภาพรวมพบว่ามีความสัมพันธ์ ในระดับสูงทุกด้าน

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาอิทธิพลของแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม พบว่า แรงจูงใจในการทำงาน ด้านนโยบายและการบริหารงาน ด้านสถานะของอาชีพ ด้านลักษณะของงาน ด้านการนิเทศงาน ด้านการได้รับการพัฒนา มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสามารถทำนายระดับประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม ได้ร้อยละ 79.70 ผลการวิจัยชี้ว่าแรงจูงใจเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร โดยมีบทบาททั้งในการกระตุ้นความมุ่งมั่น ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพิ่มความรับผิดชอบ และสร้างความผูกพันต่อองค์กร แรงจูงใจที่เกิดจากนโยบายและการบริหารที่ชัดเจนและเป็นธรรม สถานะและความมั่นคงทางอาชีพ ความภาคภูมิใจในบทบาทหน้าที่ ลักษณะงานที่ท้าทายและสอดคล้องกับความสามารถ การนิเทศและกำลังใจจากผู้บริหาร การฝึกอบรมและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสม ล้วนช่วยให้บุคลากรทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ มั่นใจ เปิดรับการพัฒนา และพร้อมสร้างผลลัพธ์ที่มีคุณภาพและยั่งยืนตามเป้าหมายขององค์กร ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของกมลศักดิ์ อินทสนธิ์ และอภิชาติ พานสุวรรณ (2568) ได้ทำการศึกษาปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร

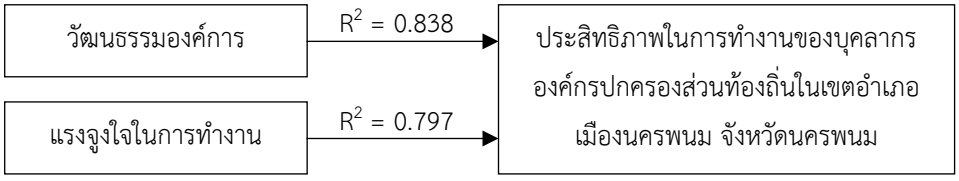
องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอหนองแค สอดคล้องกับในการวิจัยของวีระวัฒน์ ชาแสน และละมัย ร่มเย็น (2566) ได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองนส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรปัจจัยจูงใจของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานสามารถร่วมกันทำนายระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนาแก ได้ร้อยละ 77.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของกัณฑาภรณ์ คำชมภู และละมัย ร่มเย็น (2565) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรโรงพยาบาลศูนย์สกลนคร ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการทำงานสามารถร่วมกันพยากรณ์ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรโรงพยาบาลสกลนคร ได้ร้อยละ 90.80 และสอดคล้องกับงานวิจัยของศิรินญภัฐ สิทธิจักร และคณะ (2567) ได้ทำการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยจูงใจด้านความก้าวหน้า การเจริญเติบโต ลักษณะงาน และความสำเร็จในงานมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานได้ร้อยละ 78.90 ขณะเดียวกันปัจจัยค้ำจุนด้านนโยบายและการบริหารงาน ลักษณะอาชีพ และความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานได้ร้อยละ 87.90

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย มีดังต่อไปนี้

1. วัฒนธรรมองค์การทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ วัฒนธรรมเอกภาพ วัฒนธรรมพันธกิจ วัฒนธรรมปรับตัว และวัฒนธรรมส่วนร่วม มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม โดยแสดงให้เห็นว่าการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ชัดเจน ครอบคลุมทั้งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีเป้าหมายและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สนับสนุนความยืดหยุ่นและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะช่วยเสริมประสิทธิภาพการทำงาน ทำให้บุคลากรมีความมุ่งมั่น มีแรงจูงใจสูง และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิผลและยั่งยืน

2. แรงจูงใจในการทำงาน ด้านนโยบายและการบริหารงาน สถานะของอาชีพ ลักษณะของงาน การนิเทศงาน การพัฒนาและสภาพแวดล้อมการทำงาน ขณะที่แรงจูงใจด้านความสำเร็จของงาน การยกย่องชมเชย ความรับผิดชอบ โอกาสก้าวหน้า ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน เงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล และความมั่นคง ไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การสร้างแรงจูงใจที่มุ่งเน้นระบบการบริหาร การพัฒนาและสนับสนุนบุคลากร รวมถึงสภาพแวดล้อมการทำงานมีความสำคัญมากกว่าปัจจัยพื้นฐานหรือรางวัลตามตำแหน่งในการเพิ่มประสิทธิภาพ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบอิทธิพลของวัฒนธรรมองค์การ และแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองนครพนมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาวัฒนธรรมพันธกิจ โดยส่งเสริมให้ผู้บังคับบัญชาแสดงวิสัยทัศน์อนาคตอย่างชัดเจน และให้ทั้งผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชามุ่งมั่นบรรลุเป้าหมายตามพันธกิจ พร้อมพัฒนาวัฒนธรรมส่วนร่วม โดยผู้บริหารต้องเน้นการทำงานเป็นทีม เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมและสนับสนุนให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการทำงาน

1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองนครพนมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากร โดยด้านลักษณะงาน ผู้บริหารควรมอบหมายงานในปริมาณที่เหมาะสม เปิดโอกาสให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างอิสระ และจัดงานให้สอดคล้องกับความรู้ความสามารถ ส่วนด้านเงินเดือนและสวัสดิการ ควรกำหนดนโยบายค่าตอบแทนทั้งในและนอกเวลาปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับปริมาณงานและความรับผิดชอบ

1.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมืองนครพนม ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเสริมสร้างและพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม ด้านนวัตกรรม โดยผู้บริหารควรกำหนดนโยบายและส่งเสริมให้มีการนำเทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ ที่ทันสมัยมาปรับใช้ในการปฏิบัติงาน และคิดค้นรูปแบบการให้บริการและการปฏิบัติงานใหม่ ๆ อยู่เสมอ ด้านศักยภาพทางการแข่งขัน โดยการปลูกฝังให้บุคลากรปฏิบัติงานให้ได้ตามมาตรฐานของรัฐบาลและสร้างความพึงพอใจให้แก่ประชาชน และให้ความสำคัญเกี่ยวกับการให้บริการให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน

1.4 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองนครพนมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมองค์การทั้งด้านเอกภาพ พันธกิจ การปรับตัว และส่วนร่วม ซึ่งล้วนมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน โดยควรสร้างค่านิยมร่วมให้บุคลากรทุกระดับมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน พร้อมติดตามและประเมินผลวัฒนธรรมองค์การอย่างสม่ำเสมอ เพื่อปรับปรุงให้เหมาะกับบริบทในแต่ละช่วงเวลา อันจะนำไปสู่วัฒนธรรมที่เข้มแข็ง ยั่งยืน และการทำงานที่ตอบสนองประชาชนได้อย่างมีคุณภาพ

1.5 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองนครพนมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญต่อแรงจูงใจในการทำงาน ทั้งด้านนโยบายและการบริหาร สถานะอาชีพ ลักษณะงาน การนิเทศ การพัฒนา และสภาพแวดล้อมการทำงาน ซึ่งล้วนมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพบุคลากร โดยควรเน้นการบริหารโปร่งใสและมีส่วนร่วม ส่งเสริมภาพลักษณ์และความก้าวหน้า มอบหมายงานที่เหมาะสมและท้าทาย นิเทศอย่างสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะต่อเนื่อง และจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความสุขและการทำงาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามเพียงอย่างเดียว ซึ่งอาจทำให้ผลการวิจัยไม่ได้ลงลึกในรายละเอียดของข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนั้น เพื่อให้การวิจัยครั้งต่อไปให้มีความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์มากขึ้น จึงควรพิจารณาการทำวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาในลักษณะเปรียบเทียบ หรืออาจทำวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ (mixed method) เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่มีความชัดเจนลุ่มลึกมากขึ้น

2.2 ควรทำการศึกษา โดยทำการเปรียบเทียบกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภออื่น ๆ ของจังหวัดนครพนม เพื่อที่จะได้ทราบเกี่ยวกับอิทธิพลของวัฒนธรรมองค์การ และแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภออื่น ๆ ของจังหวัดนครพนม

2.3 ควรทำการศึกษาถึงปัจจัยหรือตัวแปรอื่น ๆ ที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม เช่น ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ความผูกพันของบุคลากร เพื่อให้ได้

มุมมองทางวิชาการที่สามารถเติมเต็มแนวคิดเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ผู้ที่สนใจทาการศึกษาซ้ำในเรื่องนี้ ควรพิจารณากลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาที่มีความแตกต่าง เพื่อให้เกิดภาพที่ชัดเจนในเชิงวิชาการและในเชิงการนำผลการวิจัยไปใช้ได้ดียิ่งขึ้น

2.4 ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มากขึ้น โดยใช้การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interviews) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (focus group discussion) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กมลศักดิ์ อินทสนธิ์ และอภิชาติ พานสุวรรณ. (2568). ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี. *วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์, 6*(2), 189-203.

กัณฑาภรณ์ คำชมภู และละมัย ร่มเย็น. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรโรงพยาบาลศูนย์สกลนคร. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 3*(3), 158-173.

ขวัญใจ อับมา, สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง และละมัย ร่มเย็น. (2566). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3*(3) , 61-82.

นิติพล ภูตะโชติ. (2559). *พฤติกรรมองค์การ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผกามาศ เจียกสูงเนิน. (2565). *วัฒนธรรมองค์กร คุณภาพชีวิตในการทำงาน และการรับรู้ ความสามารถตนเองที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรเพื่อความสำเร็จขององค์กร.* วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ภัทรดนัย ฉลองบุญ. (2559). ความสุขในการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 6*(ฉบับพิเศษ), 590-599.

วีระวัฒน์ ชาแสน และละมัย ร่มเย็น. (2566). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 3*(3), 60-74.

ศิรินญภัฐ สิทธิจักร์, ชาติชัย อุดมกิจมงคล และสามารถ อัยกร. (2567). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 4*(2), 495-510.

สมคิด บางโม. (2558). *องค์การและการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 7). วิทยพัฒน์.

สุกฤตา เก่าจอหอ และพิมพ์พจี บรรจงปรุ. (2568). วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลนครนครราชสีมา อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 7*(1), 81-96.

อาภรณ์ กัวไวยกูล. (2564). *วัฒนธรรมในองค์กรที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี.* การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

Denison, D. R., Haaland, S., & Goelzer, P. (2003). Corporate culture and organizational effectiveness: Is there a similar pattern around the world? In W. H. Mobley & P. W. Dorfman (Eds.), *Advances in global leadership, 3*, 205–227. Emerald Group Publishing. https://doi.org/10.1016/S1535-1203(02)03011-3.

Herzberg, F. Bernard, M., & Barbara, B. S. (1959). *The motivation to work*. John Wiley & Sons.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607-610.

Pun, K. F., & White, A. S. (2005). A performance measurement paradigm for integrating strategy formulation: A review of systems and frameworks. *International Journal of Management Reviews, 7*(1), 49–71.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

การเสริมแรงจูงใจต่อการตัดสินใจไปประจำการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของนักบินทหารบก

Increasing motivation for army pilots to be deployed to the three southernmost border provinces of Thailand

ธราพันธ์ พัฒนานันท์ชัย[1*], นปภา ภทรกมลพงษ์[2], คงศักดิ์ ชมชุม[3]

Tharaphan Pattanananchai[1*], Napapa Pataragamonepong[2], Kongsak Chomchum[3]

[1,2,3] หลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการบิน สถาบันการบินพลเรือน

[1,2,3] Master of Management Program in Aviation Management (Aviation Management), Civil Aviation Training Center

[*]Corresponding author's e-mail: tharapan.p@gmail.com[1*], lptc@catc.or.th[2], ksc_ptic@hotmail.com[3]

Received: October 02, 2025 Revised: October 23, 2025 Accepted: October 30, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจไปประจำการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของนักบินทหารบก และ 2. เสนอแนวทางในการสร้างแรงจูงใจต่อการตัดสินใจไปประจำการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของนักบินทหารบก ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักบินกองพันบินที่ 9 จำนวน 49 คน และผู้บังคับบัญชา 2 คน โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย ผลการศึกษาพบว่า 1. แรงจูงใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และปัจจัยแรงจูงใจทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมากทั้งหมด โดยสามารถเรียงลำดับปัจจัยที่ระดับการจูงใจมากไปหาน้อยได้ดังต่อไปนี้ ด้านการเติมเต็มตนเองและการเติบโตส่วนบุคคล ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่ง ด้านความสัมพันธ์อื่น ๆ ด้านการสนับสนุนจากองค์กร และสุดท้ายด้านผลประโยชน์และสวัสดิการและความมั่นคงในชีวิต สะท้อนว่านักบินให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองมากกว่าผลตอบแทนด้านวัตถุ และ 2. แนวทางสร้างแรงจูงใจ ได้แก่ การถ่ายทอดประสบการณ์จากรุ่นพี่ การกำหนดเส้นทางความก้าวหน้า การจัดหาอุปกรณ์และการฝึกเตรียมความพร้อม การสร้างสัมพันธ์กับชุมชน และการกำหนดสวัสดิการตามความเสี่ยงของพื้นที่ ข้อเสนอแนะจากข้อค้นพบแสดงให้เห็นว่า แรงจูงใจทั้ง 5 ด้าน เป็นแรงจูงใจที่สามารถส่งผลต่อการตัดสินใจไปประจำการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของนักบินทหารบกได้ โดยหน่วยงานสามารถ

นำแนวทางการสร้างแรงจูงใจที่ผู้ศึกษานำเสนอไปปรับใช้ได้ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ที่มีสถานการณ์ไม่ปกติ

คำสำคัญ: การเสริมแรงแรงจูงใจ, การตัดสินใจ, สามจังหวัดชายแดนภาคใต้, นักบินทหารบก

Abstract

The purposes of this research were: 1. to examine the motivational factors that influenced Army aviators' decisions to serve in the three southern border provinces, and 2. to propose guidelines for enhancing motivation regarding their decisions to serve in these areas. A mixed-methods approach was employed. Collect data from 49 pilots from the 9th Aviation Battalion and 2 commanders. Data were collected through questionnaires and interviews. The findings revealed that: 1. the overall level of motivation was high, and all five motivational factors are at a very motivating level. The factors can be ranked from most motivating to least motivating as follows: self-fulfillment and personal growth, career advancement and other relationships, and organization support, and last was benefits and welfare, reflecting that pilot valued self-development more than material rewards. 2. Approaches to enhancing motivation included experience sharing from senior pilots, establishing clear career pathways, providing equipment and preparedness training, strengthening community relations, and designing welfare schemes aligned with the risk level of the area. Recommendations from the findings show that the five dimensions of motivation significantly influence the decision of Army pilots to serve in the southern border provinces. The proposed motivational strategies can be adapted at both policy and operational levels to support and promote effective performance in areas with unstable situations.

Keywords: motivation enhancement, decision-making, southern border provinces, army pilots

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันปัญหาด้านความรุนแรงในภาคใต้ ถือได้ว่าเป็นพื้นที่สีแดง ในหลายภาคส่วน โดยเฉพาะกลุ่ม 3 จังหวัดชายแดนใต้ ส่งผลทำให้ระบบการปกครองในภาคใต้หลายแห่งอยู่ในพื้นที่ พระราชกำหนดฉุกเฉินว่าด้วยการดำเนินการควบคุมด้านเวลาและการใช้กำลังทหารในการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อความสงบมากว่า 20 ปี แม้ว่าจะมีความพยายามในแต่ละหน่วยงานรัฐที่จะนำเสนอแผนเพื่อสร้างความสันติ และแนวทางในการปราบปรามการก่อการร้ายและการใช้ ความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ส่งผลทำให้เป็นพื้นที่ที่ต้องการกำลังทหารในการสนับสนุนภารกิจต่าง ๆ มากเป็นพิเศษ (สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, 2566)

ศูนย์การบินทหารบก เป็นส่วนราชการที่ขึ้นตรงต่อกองทัพบกไทย มีภารกิจหลัก คือ อำนวยการประสานงานและดำเนินการควบคุมจราจรทางอากาศ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับข่าวสภาพอากาศ การพยากรณ์อากาศ การบริการข่าวอากาศ บริการข่าวสารการบิน ควบคุมแผนการบิน ตรวจสภาพ กำกับดูแลการซ่อมบำรุงสนามบินพร้อมอุปกรณ์ประจำสนามบิน และให้บริการภาคพื้นดินแก่อากาศยานที่เข้า – ออกสนามบิน (ศูนย์การบินทหารบก, 2567) จากภารกิจขอบเขตข้างต้น ส่งผลให้เป็นส่วนราชการที่ถูกกระจายกำลังไปประจำการอยู่ทั่วประเทศไทย และในแต่ละปีจะมีการจัดสรรกำลังพลให้เหมาะสม

ตามสถานการณ์ของแต่ละพื้นที่ส่งผลทำให้เกิดความจำเป็นในเรื่องของการโยกย้ายเพื่อประจำการตามค่ายต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นจะต้องใช้กองพันบินกองทัพบกเพื่อประสิทธิภาพสูงสุดของแต่ละหน่วยที่ปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละพื้นที่ โดยสำหรับภาคใต้ถือได้ว่าเป็นพื้นที่หนึ่งที่กองพันบินกองทัพบกได้มีการจัดสรรคัดเลือกพลทหารในหน่วยประจำการเป็นประจำทุกปี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจหลักในพื้นที่ โดยเฉพาะกลุ่มสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นพื้นที่ดูแลโดยกองทัพภาคที่ 4 มีหน้าที่กำกับดูแลในพื้นที่ภาคใต้ทั้งหมด ซึ่งในปัจจุบันได้มีหน่วยประจำด้าน กองพันบินมาประจำการหลายหน่วยทั้งแบบประจำการถาวร และแบบหมุนเวียนไป โดยแนวทางของการย้ายไปประจำการของกองทัพประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ การเปิดรับสำหรับผู้ที่มีความเต็มใจ ที่จะโยกย้ายไปประจำการในพื้นที่อื่น และผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับภารกิจ โดยในกลุ่มที่ 2 โดยส่วนใหญ่จะมีการอธิบายประกอบการพิจารณาเพื่อสร้างแรงจูงใจในการย้ายไปประจำการเป็นกรณีพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีความแตกต่างจากพื้นที่ประจำการเดิม หรือพื้นที่เฝ้าระวังที่มีความเสี่ยงสูงย่อมมาพร้อมกับความเสี่ยงและผลตอบแทนที่ทำให้กระทบกับแรงจูงใจในการโยกย้ายไปประจำการได้ โดยเนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบัน พ.ศ. 2568 ปัญหาด้านความมั่นคงของภาคใต้ที่มีความรุนแรงอย่างต่อเนื่องส่งผลให้การประจำการดังกล่าวมีปัจจัยในเรื่องความเสี่ยง รวมไปถึง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นที่ส่งผลต่อการปรับตัวใช้ชีวิตร่วมด้วย ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ให้ความสนใจในประเด็นปัจจัยนิรภัยการบิน เนื่องจากด้วยนโยบายของกองทัพที่มีการหาความสมัครใจในการย้ายไปประจำการเป็นการชั่วคราวของกลุ่มนักบินก่อนที่จะมีการบังคับให้ไปประจำการหากจำนวนผู้สมัครใจไม่มากพอ ในแง่ของศักยภาพในการบินของกลุ่มผู้ที่ ไม่เต็มใจที่จะไปอาจส่งผลต่อศักยภาพได้ ซึ่งจะเป็นปัญหาในแง่ของนิรภัยการบินได้ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาในฐานะผู้ที่สังกัดกองพันบินที่ 9 เป็นหน่วยบินของกองทัพบกที่มีหน้าที่สนับสนุนการปฏิบัติภารกิจของกองทัพสังกัดอยู่ในพื้นที่จังหวัดลพบุรี มีแผนในการย้ายบุคลากร ไปประจำการพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ของกลุ่มนักบินในสังกัด ดังนั้นจึงนำมาสู่ความสนใจ ในการศึกษาการเสริมแรงจูงใจต่อการตัดสินใจไปประจำการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของนักบินทหารบกกองพันบินที่ 9 ในการศึกษาครั้งนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจไปประจำการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของนักบินทหารบก

2. เพื่อเสนอแนวทางในการสร้างแรงจูงใจต่อการตัดสินใจไปประจำการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของนักบินทหารบก

การทบทวนวรรณกรรม

จากการวิเคราะห์เอกสารสามารถสรุปวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นสำคัญได้ดังนี้

ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงาน

ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงาน เป็นสิ่งที่ตัวบุคคลใช้ใน การสร้างผลการทำงาน เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ตนเองมีความปรารถนาและได้ผลลัพธ์จากการทำงาน ตามที่คาดหวังเอาไว้ (Wilkinson et al., 2021) โดยทฤษฎีสำคัญที่ใช้เป็นพื้นฐาน คือ ทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg et al. (1959) ใช้ในการอธิบายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างแรงจูงใจในการทำงานผ่านการสนับสนุนระหว่างสองปัจจัยคือปัจจัยจูงใจ เป็นปัจจัยภายในเป็นความต้องการภายใน ของบุคลากร ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับงานที่บุคลากรได้รับมอบหมายหรือรับผิดชอบ และปัจจัยค้ำจุนเป็นปัจจัยที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับตัวงานโดยตรง แต่มีส่วนสำคัญที่ทำให้บุคลากรพิจารณาว่างานที่ทำอยู่

มีความคุ้มค่าหรือเกิดความพึงพอใจในหน้าที่การงานหรือไม่ และทฤษฎีความต้องการของ McClelland (1961) ใช้อธิบายถึงความต้องการส่วนบุคคลสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ ความต้องการสัมฤทธิ์ผล เป็นความต้องการที่มีส่วนเชื่อมโยงกับจุดมุ่งหมายสูงสุด หรือความสำเร็จที่ตัวบุคคลตั้งเป้าหมายเอาไว้ ความต้องการความผูกพัน เป็นความต้องการที่เป็นลักษณะของอารมณ์ความรู้สึกในเชิงบวกจากมิตรภาพ หรือปัจจัยทางความสัมพันธ์ที่ได้รับระหว่างการใช้ชีวิต หรือการทำงาน ความต้องการในอำนาจ เป็นความต้องการที่มีลักษณะคล้ายกับความต้องการสัมฤทธิ์ผล แต่มีลักษณะที่ชัดเจนในเรื่องการมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น

ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน

ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน เป็นทฤษฎีที่ใช้ทำนาย พฤติกรรมซึ่งใช้กันอย่างแพร่หลายในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับด้านพฤติกรรม (Ajzen, 1991) โดยใช้ในการอธิบายถึงพฤติกรรมใด ๆ ของมนุษย์มีการวางแผน และการทำความเข้าใจโดยมีปัจจัยตัวชี้วัด 3 ตัว ได้แก่ ทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง เป็นตัวกำหนดการแสดงพฤติกรรม (ปรียาภรณ์ ประยงค์กุล และสุจรรยา โลหาชีวะ, 2563)

แนวคิดเกี่ยวกับการโอนย้าย

แนวคิดเกี่ยวกับการโอนย้าย เป็นแนวคิดในการอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งงานจากตำแหน่งหนึ่งไปยังอีกตำแหน่งหนึ่ง หรือการเปลี่ยนแปลงความรับผิดชอบจากที่เคยทำอยู่ในหน่วยงาน โดยลักษณะการโอนย้ายโดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การโอนย้ายชั่วคราว กล่าวคือ การโอนย้ายที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงปริมาณงานเพียงชั่วคราว หรือแทนตำแหน่งงาน หรือเป็นการมอบหมายงานให้บุคคลหนึ่งไปปฏิบัติหน้าที่การงานแทนบุคคลหนึ่งในตำแหน่งงานชั่วคราว และการโอนย้ายถาวร เป็นการโอนย้ายในกรณีที่มีการปรับปรุงโครงสร้างใหม่หรือเปลี่ยนแปลง การดำเนินงานขององค์การ หรือการให้ย้ายตามคำขอของพนักงาน หรือการแก้ไขปัญหาการทำงาน ไม่ตรงตำแหน่งเหล่านี้เป็นการมอบหมายให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งพ้นจากตำแหน่งเดิม เพื่อไปปฏิบัติหน้าที่การงานใหม่เป็นการแน่นอนอย่างถาวร (กรรณิการ์ เกตทอง, 2559) มุมมองด้านการเกณฑ์ทหารและผลประโยชน์ เมื่อพิจารณาจากสถานการณ์ภาคใต้ ด้วยรูปแบบการปกครองที่มีลักษณะพิเศษแม้ว่าจะอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ และกฎหมายไทย แต่ด้วยความเข้มข้นทางความเชื่อและแนวทางปฏิบัติท้องถิ่น การเกณฑ์ทหารมาประจำการในพื้นที่ภาคใต้จึงได้รับการให้ความสำคัญเป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากเป็นการย้ายประจำการไม่ว่าจะชั่วคราวหรือถาวร การพิจารณาผลประโยชน์และสวัสดิการ (benefit and welfare) ถือเป็นสิ่งสำคัญที่มีการให้ความสำคัญในการนำเสนอเพื่อสร้างแรงจูงใจรูปแบบหนึ่ง โดยผู้ปฏิบัติหน้าที่ ในสามจังหวัดชายแดนใต้ หน่วยงานรัฐและกองทัพได้มีนโยบายเฉพาะไม่ว่าจะเป็น “ค่าเสี่ยงภัย” “สวัสดิการพิเศษ” และ “เบี้ยเลี้ยงเฉพาะ” ที่มีความแตกต่างจากการปฏิบัติหน้าที่อื่นด้วยเหตุผลที่การมาปฏิบัติในภาคใต้มีความเสี่ยงสูง อย่างไรก็ตามหลายฝ่ายมีความเห็นว่า แนวทางการนำเสนอผลประโยชน์เป็นเพียงการผลักดันชั่วคราว เพื่อให้มีผู้มาปฏิบัติหน้าที่อย่างต่อเนื่องสำหรับผู้ที่รับได้ในการเสี่ยงภัยที่อาจถึงแก่ชีวิต แต่ยังขาดการแก้ปัญหาถาวร โดยเฉพาะในเรื่องของโครงสร้างการปกครองและการเมืองท้องถิ่นที่กองทัพยังไม่สามารถเข้าไปบริหารจัดการได้ (กมล สดมณี, 2551)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

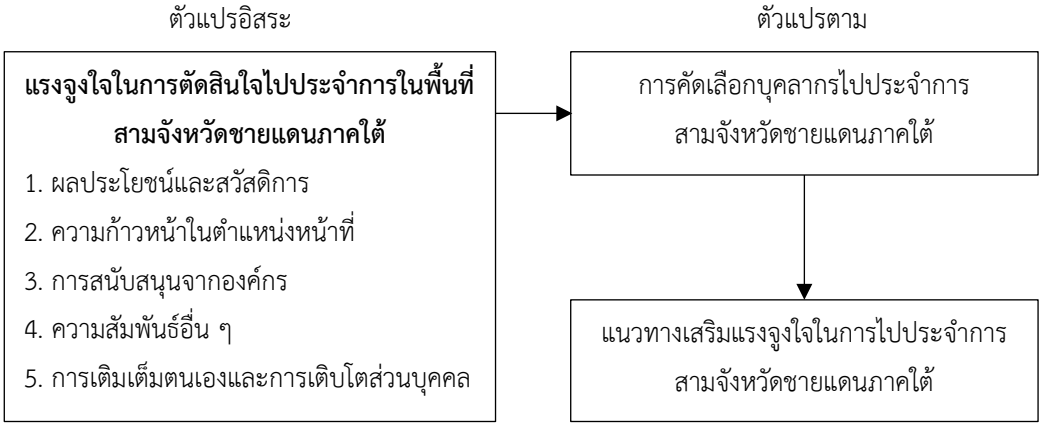
พิเชษฐ์ เมืองโคตร และคณะ (2564) ได้ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยเฉพาะกิจหน่วยบัญชาการต่อสู้อากาศยานและรักษาฝั่ง กองทัพเรือ ในการปฏิบัติงานในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และจังหวัดสงขลา พบว่า ระดับแรงจูงใจของกำลังพลที่มีต่อการปฏิบัติงานในพื้นที่ 3 จังหวัดชายภาคใต้ และจังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีแรงจูงใจมากที่สุด คือ ด้านการมอบหมายความรับผิดชอบ และแรงจูงใจน้อยที่สุด คือ ด้านความสำเร็จของงาน และงานวิจัยของ Davidova et al. (2023) ได้ศึกษาแรงจูงใจในการรับราชการทหารในฐานะองค์ประกอบสำคัญของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในกระทรวงกลาโหมในสาธารณรัฐเช็ก พบว่า ทหารส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับผลตอบแทนภายนอกที่

จับต้องได้อย่างเงินเดือน ความมั่นคง สวัสดิการ และความก้าวหน้าหลังจบสงคราม ขณะที่งานวิจัยของ Greenberg et al. (2021) ได้ศึกษากระบวนการออกแบบโครงสร้างภายในของกองทัพสหรัฐอเมริกาในรูปแบบกระบวนการแตกแขนง (branching process) เพื่อสร้างลำดับการจัดวางกำลังสำคัญทางการทหาร พบว่า กลุ่มทหารใหม่ให้ความสนใจในการเลือกย้ายไปประจำการในสาขาหรือตำแหน่งที่ตนเองมีความเชี่ยวชาญและเป็นประโยชน์ต่อตนเองมากที่สุดเป็นลำดับแรก

จากการทบทวนวรรณกรรมในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนแนวคิดเกี่ยวกับการโอนย้าย และทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงานมาใช้ในการสังเคราะห์โครงสร้างปัจจัย โดยเชื่อมโยงเรื่องของมุมมองด้านการเกณฑ์ทหารและผลประโยชน์ที่เมื่อทางกองทัพมีการพิจารณาผลประโยชน์และสวัสดิการตามนโยบายในเรื่องการโอนย้ายไปสังกัดในพื้นที่ความเสี่ยงสูง นำมาสู่การพัฒนาเครื่องมือข้อคำถามและกรอบแนวคิดการวิจัยในครั้งนี้ต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสมผสาน (mixed method research) มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ นักบินกองพันบินที่ 9 ทั้งหมด 49 คน จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยหลักการพิจารณาความเพียงพอของข้อมูลของประไพพิมพ์ สุธีวสินนนท์ และประสพชัย พสุนนท์ (2559) เนื่องจากประชากรในเชิงปริมาณมีขนาดไม่ถึง 80 คน จึงควรมีการพิจารณาเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมดเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาผลการวิจัย

ประชากรในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้บังคับบัญชาผู้มีส่วนในการตัดสินใจ เลือกนักบินกองพันบินที่ 9 ที่มีคุณสมบัติในการคัดเข้ากระบวนการย้ายไปประจำการสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 2 คน โดยเนื่องจากตามนโยบายและโครงสร้างของกองทัพ ณ ช่วงเวลาของการวิจัยมีเพียงผู้บังคับบัญชาเพียง 2 คน ที่มีอำนาจในการตัดสินใจและประเมินบุคลากรในการย้ายประจำการได้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วย แบบสอบถาม โดยข้อคำถามของงานวิจัยมาจากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ทำการสังเคราะห์ตามทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg et al. (1959) ทฤษฎีความต้องการ

ของ McClelland และนโยบายจริงของกองพันบินที่ 9 โดยข้อคำถามในงานวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบไปด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล และส่วนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยพิจารณาในการนำเสนอการตัดสินใจไปประจำการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

เครื่องมือสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ โดยนำผลการศึกษาเชิงปริมาณมาพัฒนาเป็นข้อสรุปประเด็นสำคัญ เพื่อพัฒนาเป็นข้อคำถามสัมภาษณ์ดำเนินการเฉพาะกลุ่มผู้บังคับบัญชาผู้มีส่วนในการตัดสินใจ สอบถามเกี่ยวกับประเด็นการคัดเลือกบุคลากรไปประจำการสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งในแง่ความจำเป็นและตามโอกาส และแนวทางการสร้างปัจจัยจูงใจ หรือปัจจัยสนับสนุนบุคลากรที่ไปประจำการสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ด้วยลักษณะของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเฉพาะและมีจำนวนที่จำกัด โดยนำเครื่องมือแบบสอบถามเข้ากระบวนการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามเข้ากระบวนการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านความเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาไปนำเสนอการตรวจสอบโดยอาจารย์ หรือผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา หรือขอบเขตที่อยู่ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 3 คน และดำเนินการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จะเป็นการประเมินความสอดคล้องของแต่ละข้อคำถามว่าตรงตามจุดประสงค์ของการศึกษาหรือไม่ โดยค่าคะแนน IOC ที่ได้ จะนำมาพิจารณาว่าข้อคำถามใดมีความสอดคล้องเพียงพอที่จะนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง (มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5) และข้อคำถามใดควรได้รับการปรับปรุงเพิ่มเติม (ต่ำกว่า 0.5) โดยผลการประเมินพบว่าทุกหมวดมีค่าระหว่าง 0.67 – 1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดเอาไว้ จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปทำการสำรวจข้อมูล และนำผลวิจัยที่ได้มาพัฒนาเป็นข้อคำถามสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ และทำการเก็บข้อมูลใช้วิธีการจดบันทึกและบันทึกเสียง เพื่อให้สามารถนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการวิเคราะห์ผ่านค่าสถิติด้านความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยมีเกณฑ์จากสมการต่อไปนี้

$$\text{ช่วงคะแนน} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด - คะแนนต่ำสุด}}{\text{ช่วงคะแนนทั้งหมด}}$$

แทนค่า $\text{ช่วงคะแนน} = \frac{4 - 1}{4} = 0.75$

จากช่วงคะแนนดังกล่าวสามารถกำหนดได้ว่า

1.00 – 1.75 หมายถึง เป็นแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการจูงใจน้อยที่สุด

1.76 – 2.50 หมายถึง เป็นแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการจูงใจน้อย

2.51 – 3.25 หมายถึง เป็นแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการจูงใจมาก

3.26 – 4.00 หมายถึง เป็นแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการจูงใจมากที่สุด

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการใช้รูปแบบการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) โดยผู้วิจัยได้นำการสัมภาษณ์เชิงลึกมาทำการถอดเทป และแบ่งหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์การศึกษา ประกอบด้วย 1) การประเมินความจำเป็นในการกำหนดให้มีการโยกย้ายประจำการในแต่ละรอบ และ 2) การประเมินประเด็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดความสมัครใจที่จะไปประจำการ และนำผลการศึกษาทั้งสองส่วนมาใช้ในการพัฒนาข้อเสนอสำหรับสร้างแรงจูงใจในการย้ายไปประจำการสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ของนักบินทหารบกกองพันบินที่ 9

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลสรุปข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า นักบินกองพันบินที่ 9 ศูนย์การบินทหารบก จำนวน 49 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-35 ปี มีสถานภาพสมรส ไม่มีบุตร ไม่เคยไปประจำการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ครอบครัวไม่ได้อาศัยอยู่ที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การไปประจำการในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผลกระทบเล็กน้อยต่อการดูแลครอบครัว สมาชิกในครอบครัวที่อาศัยอยู่ด้วยมีจำนวน 2-3 คน การรับผิดชอบดูแลครอบครัวรับผิดชอบร่วมกับสมาชิกคนอื่น โดยใช้รายได้เพื่อดูแลครอบครัวอยู่ที่ร้อยละ 25–50

ผลการศึกษาข้อมูลแรงจูงใจในการตัดสินใจไปประจำการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาแรงจูงใจในการตัดสินใจไปประจำการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

แรงจูงใจ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับแรงจูงใจ
ด้านผลประโยชน์และสวัสดิการและความมั่นคงในชีวิต	2.83	0.77	จูงใจมาก
ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่	3.10	0.71	จูงใจมาก
ด้านการสนับสนุนจากองค์กร	2.97	0.66	จูงใจมาก
ด้านความสัมพันธ์อื่น ๆ	3.05	0.73	จูงใจมาก
ด้านการเติมเต็มตนเองและการเติบโตส่วนบุคคล	3.49	0.57	จูงใจมาก
ภาพรวม	3.09	0.57	จูงใจมาก

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลแรงจูงใจในการตัดสินใจไปประจำการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ภาพรวมมีแรงจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 3.09) โดยแรงจูงใจที่มากที่สุด คือ ด้านการเติมเต็มตนเองและการเติบโตส่วนบุคคล ซึ่งส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 3.49) รองลงมาคือ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 3.10) ด้านความสัมพันธ์อื่น ๆ ส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 3.05) ด้านการสนับสนุนจากองค์กรส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 2.97) และน้อยที่สุด คือ ด้านผลประโยชน์และสวัสดิการและความมั่นคงในชีวิต ส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 2.83) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาแรงจูงใจด้านผลประโยชน์ สวัสดิการ และความมั่นคงในชีวิต

ผลประโยชน์ สวัสดิการ และความมั่นคงในชีวิต	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับแรงจูงใจ
1. เบี้ยเลี้ยงประจำในการไปประจำการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามชั้นยศ	3.08	0.89	จูงใจมาก
2. ค่าตอบแทนพิเศษนอกเหนือจากเบี้ยเลี้ยงประจำ	3.08	0.95	จูงใจมาก
3. ค่าเสี่ยงภัยจากการลงไปประจำการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามชั้นยศ	3.10	0.87	จูงใจมาก
4. สวัสดิการด้านการเดินทาง การดำรงชีวิตประจำวันและการสนับสนุนด้านสิ่งจำเป็นจากหน่วยงาน	3.06	1.05	จูงใจมาก
5. การปูนบำเหน็จพิเศษกรณีประสบเหตุระหว่างประจำการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	3.16	1.07	จูงใจมาก

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาแรงจูงใจด้านผลประโยชน์ วัสดิการ และความมั่นคงในชีวิต (ต่อ)

6. อำนาจในการต่อรองด้านสวัสดิการที่เพิ่มขึ้นจากการไปประจำการพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	2.43	1.10	จูงใจน้อย
7. ประโยชน์ทางธุรกิจท้องถิ่น จากเครือข่ายกองทัพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่างการไปประจำการ	1.90	1.10	จูงใจน้อย
ภาพรวม	2.83	0.77	จูงใจมาก

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาข้อมูลแรงจูงใจด้านผลประโยชน์ สวัสดิการ และความมั่นคงในชีวิต พบว่า อยู่ในระดับเป็นแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 2.83) โดยแรงจูงใจที่มากที่สุด คือ การปูนบำเหน็จพิเศษกรณีประสบเหตุระหว่างประจำการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 3.16) รองลงมาคือ ค่าเสี่ยงภัยจากการลงไปประจำการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามชั้นยศส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 3.10) ค่าตอบแทนพิเศษ นอกเหนือจากเบี้ยเลี้ยงประจำส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 3.08) เบี้ยเลี้ยงประจำในการไปประจำการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามชั้นยศ ส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 3.08) สวัสดิการด้านการเดินทาง การดำรงชีวิตประจำวัน และการสนับสนุนด้านสิ่งจำเป็นจากหน่วยงานส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 3.06) อำนาจในการต่อรองด้านสวัสดิการที่เพิ่มขึ้นจากการไปประจำการพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผลต่อการจูงใจน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.43) และประโยชน์ทางธุรกิจท้องถิ่นจากเครือข่ายกองทัพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่างการไปประจำการส่งผลต่อการจูงใจน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.90) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาแรงจูงใจด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่

ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับแรงจูงใจ
1. ตำแหน่งหน้าที่ที่สูงขึ้น จากการได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษอันเนื่องมาจากความสมัครใจในการไปประจำการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	2.61	1.08	จูงใจมาก
2. โอกาสในการได้รับมอบหมายงานอื่นที่สามารถแสดงศักยภาพของตน	3.14	0.91	จูงใจมาก
3. หลักประกันในความมั่นคงของตำแหน่งหน้าที่ หลังเสร็จสิ้นภารกิจจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และกลับมาปฏิบัติหน้าที่ที่หน่วย	3.06	0.94	จูงใจมาก
4. การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานอื่นในการพัฒนาเส้นทางอาชีพ	3.04	1.00	จูงใจมาก
5. โอกาสในการแสดงศักยภาพส่วนบุคคลเพื่อสร้างผลงานหรือบรรลุเป้าหมายส่วนบุคคล	3.37	0.78	จูงใจมาก
6. โอกาสในการแสดงภาวะผู้นำในการบริหารทีมภารกิจในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	3.37	0.83	จูงใจมาก
ภาพรวม	3.10	0.71	จูงใจมาก

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาข้อมูลแรงจูงใจด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ พบว่าอยู่ในระดับเป็นแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 3.10) โดยแรงจูงใจที่มากที่สุด คือ โอกาสในการแสดงภาวะผู้นำในการบริหารทีมภารกิจในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผลต่อการจูงใจมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.37) รองลงมาคือ โอกาสในการแสดงศักยภาพส่วนบุคคลเพื่อสร้างผลงานหรือบรรลุเป้าหมายส่วนบุคคลส่งผลต่อการจูงใจมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.37) โอกาสในการได้รับมอบหมายงานอื่นที่สามารถแสดงศักยภาพของตนส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 3.14) หลักประกันในความมั่นคงของตำแหน่งหน้าที่หลังเสร็จสิ้นภารกิจจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และกลับมาปฏิบัติหน้าที่ที่หน่วยส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 3.06) การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานอื่นในการพัฒนาเส้นทางอาชีพส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 3.04) และน้อยที่สุด คือ ตำแหน่งหน้าที่ที่สูงขึ้นจากการได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ อันเนื่องมาจากความสมัครใจในการไปประจำการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 2.61) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาแรงจูงใจด้านการสนับสนุนจากองค์กร

การสนับสนุนจากองค์กร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับแรงจูงใจ
1. การอำนวยความสะดวกจากองค์กรในการปฏิบัติภารกิจในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	3.14	0.84	จูงใจมาก
2. ความชัดเจนของแนวทางการปรับตัวจากการโยกย้ายตามนโยบายขององค์กร	3.02	0.92	จูงใจมาก
3. การยอมรับในฐานะบุคลากรที่มีความเสียสละและทุ่มเทจากองค์กร	2.96	1.06	จูงใจมาก
4. ความเหมาะสมของขอบเขตหน้าที่ที่กำหนดจากองค์กรซึ่งไม่ก่อให้เกิดแรงกดดันเกินสมควร	3.04	0.89	จูงใจมาก
5. ความยืดหยุ่นของลักษณะงานที่ช่วยให้สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม	3.27	0.76	จูงใจมาก
6. ความมั่นใจว่าหน่วยงานจะให้ความคุ้มครองและสนับสนุนตลอดระยะเวลาการปฏิบัติภารกิจ	3.22	0.85	จูงใจมาก
7. แผนสำรองในการช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน	3.16	0.85	จูงใจมาก
8. การมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นหรือแนวคิดเพื่อพัฒนาภารกิจในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	2.78	1.10	จูงใจมาก
9. โอกาสในตำแหน่งที่สามารถเติบโตในสายงานอื่นที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น	2.63	1.07	จูงใจมาก
10. ความต้องการอื่น ๆ เพิ่มเติมเป็นกรณีพิเศษ	2.43	1.08	จูงใจน้อย
ภาพรวม	2.97	0.66	จูงใจมาก

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษาข้อมูลแรงจูงใจด้านการสนับสนุนจากองค์กร พบว่าอยู่ในระดับเป็นแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 2.97) โดยแรงจูงใจที่มากที่สุด คือ ความยืดหยุ่นของลักษณะงานที่ช่วยให้สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมส่งผลต่อการจูงใจมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.27) รองลงมาคือ ความมั่นใจว่าหน่วยงานจะให้ความคุ้มครองและสนับสนุน

ตลอดระยะเวลาการปฏิบัติภารกิจส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 3.22) แผนสำรองในการช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 3.16) การอำนวยความสะดวกจากองค์กรในการปฏิบัติภารกิจในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 3.14) ความเหมาะสมของขอบเขตหน้าที่ที่กำหนดจากองค์กรซึ่งไม่ก่อให้เกิดแรงกดดันเกินสมควรส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 3.04) ความชัดเจนของแนวทางการปรับตัวจากการโยกย้ายตามนโยบายขององค์กรส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 3.02) การยอมรับในฐานะบุคลากรที่มีความเสียสละและทุ่มเทจากองค์กรส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 2.96) การมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นหรือแนวคิดเพื่อพัฒนาภารกิจในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 2.78) โอกาสในตำแหน่งที่สามารถเติบโตในสายงานอื่นที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 2.63) และความต้องการอื่น ๆ เพิ่มเติมเป็นกรณีพิเศษส่งผลต่อการจูงใจน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.43) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ผลการศึกษาแรงจูงใจด้านความสัมพันธ์อื่น ๆ

ความสัมพันธ์อื่น ๆ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับแรงจูงใจ
1. การสร้างความร่วมมือการปฏิบัติภารกิจกับหน่วยงานอื่นเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ในระยะยาว	3.31	0.82	จูงใจมาก
2. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรจากหน่วยงานอื่นที่ได้ปฏิบัติภารกิจร่วมกัน	3.47	0.71	จูงใจมาก
3. การได้รับโอกาสในการสร้างความสัมพันธ์กับภาคเอกชนหรือเจ้าของธุรกิจในด้านการประกอบธุรกิจ	2.59	1.08	จูงใจมาก
4. การมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	2.88	1.03	จูงใจมาก
5. โอกาสในการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภายนอกที่ช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์หรือความก้าวหน้าในสายงาน	3.06	0.85	จูงใจมาก
6. ความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นกับครอบครัว อันเกิดจากความภาคภูมิใจที่ท่านได้ไปปฏิบัติภารกิจในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	2.98	0.99	จูงใจมาก
ภาพรวม	3.05	0.73	จูงใจมาก

จากตารางที่ 5 ผลการศึกษาข้อมูลแรงจูงใจด้านความสัมพันธ์อื่น ๆ พบว่า อยู่ในระดับเป็นแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 3.05) โดยแรงจูงใจที่มากที่สุดคือ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรจากหน่วยงานอื่นที่ได้ปฏิบัติภารกิจร่วมกันส่งผลต่อการจูงใจมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.47) รองลงมาคือ การสร้างความร่วมมือการปฏิบัติภารกิจกับหน่วยงานอื่นเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ในระยะยาวส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 3.31) โอกาสในการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภายนอกที่ช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์หรือความก้าวหน้าในสายงานส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 3.06) ความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นกับครอบครัว อันเกิดจากความภาคภูมิใจที่ท่านได้ไปปฏิบัติภารกิจในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 2.98) การมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 2.88) และน้อยที่สุด การได้รับโอกาสในการสร้างความสัมพันธ์กับภาคเอกชนหรือเจ้าของธุรกิจในด้านการประกอบธุรกิจส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 2.59) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ผลการศึกษาแรงจูงใจด้านการเติมเต็มตนเองและการเติบโตส่วนบุคคล

การเติมเต็มตนเองและการเติบโตส่วนบุคคล	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับแรงจูงใจ
1. โอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่จากการปฏิบัติงานในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	3.73	0.57	จูงใจมาก
2. การได้ใช้ศักยภาพสูงสุดของตนเองในการแก้ไขปัญหาหรือภารกิจที่ซับซ้อน	3.67	0.59	จูงใจมาก
3. ความพึงพอใจในบทบาทที่มีอิสรภาพ ความเป็นผู้นำ ความท้าทาย และการเติบโตภายในตนเอง	3.55	0.71	จูงใจมาก
4. การมีเป้าหมายส่วนตัวที่สามารถเชื่อมโยงกับภารกิจในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	3.12	1.05	จูงใจมาก
5. ความภาคภูมิใจที่ได้รับความเคารพจากสังคมนอกหน่วย	3.22	0.90	จูงใจมาก
6. ความภาคภูมิใจในการตัดสินใจไปปฏิบัติภารกิจในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	3.41	0.86	จูงใจมาก
7. ความภาคภูมิใจที่ได้รับจากการประสบความสำเร็จในภารกิจและการพัฒนาอาชีพ	3.69	0.58	จูงใจมาก
ภาพรวม	3.49	0.57	จูงใจมาก

จากตารางที่ 6 ผลการศึกษาข้อมูลแรงจูงใจด้านการเติมเต็มตนเองและการเติบโตส่วนบุคคล พบว่า อยู่ในระดับเป็นแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 3.49) โดยแรงจูงใจที่มากที่สุด คือ โอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่จากการปฏิบัติงานในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผลต่อการจูงใจมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.73) รองลงมาคือ ความภาคภูมิใจที่ได้รับจากการประสบความสำเร็จในภารกิจและการพัฒนาอาชีพส่งผลต่อการจูงใจมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.69) การได้ใช้ศักยภาพสูงสุดของตนเองในการแก้ไขปัญหาหรือภารกิจที่ซับซ้อนส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 3.67) ความพึงพอใจในบทบาทที่มีอิสรภาพ ความเป็นผู้นำ ความท้าทาย และการเติบโตภายในตนเองส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 3.55) ความภาคภูมิใจในการตัดสินใจไปปฏิบัติภารกิจในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 3.41) ความภาคภูมิใจที่ได้รับความเคารพจากสังคมนอกหน่วยส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 3.22) และน้อยที่สุด คือ การมีเป้าหมายส่วนตัวที่สามารถเชื่อมโยงกับภารกิจในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผลต่อการจูงใจมาก (ค่าเฉลี่ย 3.12) ตามลำดับ

2. สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาพบว่าทางกองทัพมีมาตรการพื้นฐานในการสนับสนุนสำหรับผู้ที่จะต้องย้ายไปประจำการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ไม่ว่าจะเป็นด้วยความสมัครใจหรือ โดยคัดเลือกด้วยความจำเป็น โดยมีการกำหนดสวัสดิการ เบี้ยเลี้ยง ทรัพยากร และองค์ประกอบสนับสนุนต่าง ๆ ไปจนถึงหลักประกันทางชีวิต การชดเชย หรือความก้าวหน้าที่จะได้รับตั้งแต่ขั้นพื้นฐานและการพิจารณาเป็นพิเศษตามภารกิจ และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการย้าย ไปประจำการ

สิ่งสำคัญของการสร้างแรงจูงใจในการให้นักบินย้ายไปประจำการ คือ เรื่องของการสื่อสารที่นอกเหนือจากการดำเนินการขั้นพื้นฐาน โดยเป็นการปรับมุมมองความเข้าใจของกลุ่มนักบินใหม่ด้วยการสื่อสารพูดคุยเพื่อสร้างแรงจูงใจในส่วนของโอกาสและความเป็นไปได้ในเรื่องการเติบโตทั้งทางตรง และการได้รับเครือข่ายสนับสนุนที่เป็นประโยชน์ต่อสายงานกองทัพ ซึ่งจะ

เป็นผลทางอ้อมในอนาคต เหล่านี้เป็นสิ่งที่ตัวผู้ย้ายพื้นที่ประจำการได้ประสบผลสำเร็จมากกว่าผู้ที่ประจำการที่เดิมโดยทั่วไป ซึ่งจะทำให้ผู้รับฟังรายละเอียดเกิดแรงจูงใจมากยิ่งขึ้น และเกิดความเข้าใจในมุมมองด้านผลประโยชน์และผลลัพธ์ที่ดี

การอภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจไปประจำการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของนักบินทหารบก ผลการวิจัยในเชิงปริมาณพบว่า ด้านการเติมเต็มตนเองและการเติบโตส่วนบุคคล เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดต่อการสร้างแรงจูงใจในการตัดสินใจไปประจำการในพื้นที่ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากนี้ จากผลการสัมภาษณ์ในงานศึกษาเชิงคุณภาพยังยืนยันว่า การเน้นด้านการเติบโตส่วนบุคคลและโอกาสในการพัฒนาตนเอง เป็นสิ่งที่ผู้บังคับบัญชาและผู้ที่เกี่ยวข้องใช้ในการนำเสนอเพื่อสร้างแรงจูงใจแก่นักบิน เนื่องจากในภาพรวมกองทัพมีมาตรการพื้นฐานด้านสวัสดิการเบี้ยเลี้ยง และการสนับสนุนทรัพยากรอยู่แล้ว แต่สิ่งที่ยังไม่ได้ถูกกำหนดไว้อย่างเป็นระบบคือการสื่อสารเรื่องโอกาสในการเติบโต การสร้างเครือข่าย และการได้ประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่อาจช่วยต่อยอดไปสู่ความก้าวหน้าในสายอาชีพ ดังนั้น การนำเสนอเรื่องการเติบโต และโอกาสในอนาคตจึงมีบทบาทสำคัญมาก โดยเฉพาะในกลุ่มนักบินที่ต้องการแสดงผลงานหรือสร้างคุณค่าในหน้าที่การงาน เพื่อให้เกิดผลตอบแทนในระยะยาว แม้จะต้องแลกกับความเสี่ยงของการย้ายประจำการก็ตาม ในทางกลับกัน การสื่อสารในประเด็นสวัสดิการและความมั่นคงในชีวิตยังคงเป็นเพียงการสร้างความเข้าใจในพื้นฐานทั่วไปตามที่กองทัพกำหนดไว้ ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพิเชษฐ์ เมืองโคตร และคณะ (2564) ศึกษาปัจจัยแรงจูงใจของกำลังพลกองทัพเรือในการปฏิบัติภารกิจที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และจังหวัดสงขลา พบว่า ความรับผิดชอบเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างแรงจูงใจ และสัมพันธ์กับประเด็นการเติบโตในหน้าที่การงานซึ่งทำให้บุคคลยิ่งมุ่งมั่นในการทำงานมากขึ้น

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เสนอแนวทางในการสร้างแรงจูงใจต่อการตัดสินใจไปประจำการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของนักบินทหารบก ผลการวิจัยเบื้องต้นปัญหาหลักของนักบินในกรณีศึกษาครั้งนี้เป็นการขาดแคลนแรงจูงใจภายใน และมุ่งเน้นความต้องการจากปัจจัยภายนอกอย่างสวัสดิการ โอกาส หรือความสัมพันธ์ต่าง ๆ เป็นหลัก ซึ่งจะมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Greenberg et al. (2021) ทำการศึกษากระบวนการออกแบบโครงสร้างภายในของกองทัพสหรัฐอเมริกา ในรูปแบบกระบวนการแตกแขนง (branching process) เพื่อสร้างลำดับการจัดวางกำลังสำคัญทางการทหารที่มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากปัจจัยภายนอก โดยเฉพาะในเรื่องโอกาสและความสัมพันธ์ที่สามารถต่อยอดไปยังหน้าที่การงานหลังปลดประจำการได้จากการโดนย้ายไปประจำการพื้นที่อื่น เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Davidova et al. (2023) ศึกษาแรงจูงใจในการรับราชการทหารในฐานะองค์ประกอบสำคัญของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในกระทรวงกลาโหมในสาธารณรัฐเช็ก (Czech Armed Forces) ที่พบว่า ปัจจุบันแรงจูงใจกลุ่มแรงจูงใจด้านอาชีพ (occupational motivation) ได้แก่ เงินเดือน สวัสดิการ โอกาสความก้าวหน้าในหน้าที่ และการงานหลังปลดประจำการ เป็นสิ่งที่สำคัญกว่าแรงจูงใจภายใน จากผลดังกล่าวนำไปสู่ผลการศึกษาในเชิงคุณภาพที่ผู้บังคับบัญชามีการนำเสนอแนวทางการสร้างแรงจูงใจควรมุ่งเน้นทั้งการพัฒนาแรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) และการจัดการปัจจัยภายนอก (extrinsic motivation) ควบคู่กัน โดยสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การออกแบบกระบวนการสื่อสารและการสนับสนุนที่เหมาะสมในห้ามิติที่เกี่ยวข้อง

จากผลการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 1 และ 2 ซึ่งเป็นการนำผลการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพมาดำเนินการอภิปรายสามารถบูรณาการได้ว่า การประเมินปัจจัยแรงจูงใจในการศึกษาครั้งนี้ได้แสดงถึงด้านการเติมเต็มตนเองและการเติบโตส่วนบุคคล เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดต่อการสร้างแรงจูงใจในการตัดสินใจไปประจำการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากแนวทางของการสร้างแรงจูงใจที่ผ่านมาพบว่า การเติบโตส่วนบุคคลกลับเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการสร้างแรงจูงใจ โดยมีตำแหน่งความก้าวหน้าและผลประโยชน์มาใช้ร่วมด้วย โดยผู้วิจัยเล็งเห็นว่า แนวทางของหน่วยงานควรประยุกต์

จากรูปแบบกระบวนการแตกแขนง (branching process) ในผลการศึกษา Greenberg et al. (2021) มาประยุกต์ ซึ่งเป็นทางเลือกสำหรับผู้มีสิทธิถูกย้ายประจำการให้มีตัวเลือกในผลประโยชน์ที่ตัวเองต้องการมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

ผลการศึกษาครั้งนี้มีรูปแบบการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเฉพาะทาง คือ ประชากรที่เป็นทหาร อยู่ภายใต้กรอบการปฏิบัติหน้าที่แบบภารกิจที่จำเป็น ดังนั้นการกำหนดนโยบายการโยกย้ายการทำงานต่าง ๆ จะมีความแตกต่างจากการศึกษาแรงจูงใจในการย้ายไปทำงานจากกลุ่มพนักงานองค์กรโดยทั่วไป ซึ่งด้วยลักษณะของหน้าที่ที่ส่งผลต่อความมั่นคงและมีผลกระทบกับความเสี่ยงในระดับชีวิต ดังนั้นจากผลการศึกษาจึงเล็งเห็นว่า การให้ความสำคัญกับทุกมิติที่มีส่วนขับเคลื่อนแรงจูงใจควรจะต้องมาพร้อมกับการเสนอความคุ้มค่า อย่างการเติมเต็มตนเองและการเติบโตส่วนบุคคลเป็นสำคัญ ซึ่งจะทำให้รู้สึกได้ว่าองค์กรมีความรับผิดชอบและมีหลักประกันในความเสี่ยงดังกล่าว โดยกองทัพเรียนรู้จากผลประโยชน์และการเติบโตที่บุคลากรต้องการมาต่อยอดข้อเสนอในอนาคตให้ได้มากที่สุด ดังนั้น แนวทางการสร้างแรงจูงใจที่มีประสิทธิภาพควรเป็นการบูรณาการทุกมิติจากผลการศึกษาในครั้งนี้ร่วมกัน กล่าวคือ การให้โอกาสการเติบโตและความก้าวหน้า (motivators) ควบคู่กับการจัดการปัจจัยพื้นฐานด้านสวัสดิการและการสนับสนุน (hygiene factors) ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์ ที่ดีในเชิงสังคม ซึ่งจะทำให้เกิดแรงจูงใจที่ยั่งยืน และช่วยให้นักบินทหารบกตัดสินใจเข้าปฏิบัติภารกิจในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยความมั่นใจและความภาคภูมิใจในวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการเติมเต็มตนเองและการเติบโตส่วนบุคคล ควรมีการจัดโครงการถ่ายทอดประสบการณ์จากนักบินรุ่นพี่และนำเสนอเรื่องโอกาสในการสร้างผลงาน ความก้าวหน้า และเครือข่ายการทำงานที่นักบินจะได้รับ สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้นักบินเห็นถึงความคุ้มค่าในการเสี่ยงย้ายไปประจำการ

1.2 ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ควรกำหนดระบบเลื่อนตำแหน่งที่ชัดเจนสำหรับผู้ที่ปฏิบัติภารกิจในพื้นที่เพื่อสร้างแรงจูงใจในเชิงอาชีพและการได้รับการยอมรับ

1.3 ด้านการสนับสนุนจากองค์กร ควรเสริมสร้างความพร้อมเชิงโครงสร้าง เช่น การจัดหาอุปกรณ์ เครื่องแต่งกาย และการฝึกบินในสถานการณ์สมมติที่สอดคล้องกับความเป็นจริง เพื่อเพิ่มความมั่นใจแก่นักบินและลดความกังวลในการปฏิบัติภารกิจ

1.4 ด้านความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ สามารถดำเนินการผ่านกิจกรรมจิตอาสาและการสร้างภาพลักษณ์เชิงบวก ทำให้นักบินได้รับการยอมรับและสนับสนุนจากประชาชนในพื้นที่ ซึ่งช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่ดำเนินไปด้วยความราบรื่น

1.5 ด้านผลประโยชน์ สวัสดิการ และความมั่นคงในชีวิต กองทัพควรจัดทำนโยบายที่มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสภาพความเสี่ยงของแต่ละพื้นที่ เช่น การกำหนดเบี้ยเลี้ยงหรือสิทธิประโยชน์พิเศษเพิ่มเติมตามระดับความเสี่ยง รวมถึงมาตรการดูแลครอบครัวเพื่อสร้างความอุ่นใจ แก่นักบิน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจหรือคุณสมบัติของบุคลากรที่ต้องไปปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่นอกประจำการหลัก อาจศึกษาว่า พฤติกรรม การแสดงออก และคุณลักษณะส่วนบุคคลแบบใดของบุคลากร ที่ทำให้ผู้บังคับบัญชามีแนวโน้มที่จะพิจารณาเลือกไปประจำการในเขตพื้นที่ ที่มีสถานการณ์ไม่ปกติ

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับการเสริมแรงจูงใจต่อการตัดสินใจ ไปประจำการในพื้นที่ที่มีสถานการณ์ไม่ปกติของวิชาชีพอื่น ๆ เช่น ช่างอากาศยาน หรือเจ้าหน้าที่สนับสนุนการบินที่เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง

กมล สดมณี. (2551). *ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของทหารในสังกัดกองพลทหารราบที่ 2 กองพันทหารราบที่ 1 รักษาพระองค์.* วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

กรรณิการ์ เกตทอง. (2559). *สาเหตุและแนวโน้มการลาออก/โอนย้าย ของข้าราชการในหน่วยงานวิชาการ กรณีศึกษาสำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (สคร.).* การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประไพพิมพ์ สุธีวสินนนท์ และประสพชัย พสุนนท์. (2559). กลยุทธ์การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ. *วารสารปาริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ, 29*(2), 31-48.

ปรียาภรณ์ ประยงค์กุล และสุจรรยา โลหาชีวะ. (2563). แนวทางในการป้องกันการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวัยรุ่นไทยตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน. *วารสารพยาบาลสภากาชาดไทย, 13*(2), 39–46.

พิเชษฐ์ เมืองโคตร, จักรชัย สื่อประเสริฐสิทธิ์ และณรงค์ พรมสืบ. (2564). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยเฉพาะกิจหน่วยบัญชา การต่อสู้อากาศยานและรักษาฝั่ง กองทัพเรือ ในการปฏิบัติงานในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และจังหวัดสงขลา. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง, 10*(1), 56-73.

สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ. (2566). *นโยบายการบริหารและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2565 - 2567.* สืบค้น 28 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.nsc.go.th/wp-content/uploads/2023/10/Southern-Border-2022-2024-5-langues.pdf.

ศูนย์การบินทหารบก. (2567). *ประวัติ กองสนามบิน ศูนย์การบินทหารบก.* สืบค้น 28 พฤศจิกายน 2567 จาก https://aavnc.rta.mi.th/airfielddivision/history.html.

Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, *50*(2), 179–211. https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T.

Davidova, M., Holcner, V., Kubinyi, L., Neubauer, J., Binková, K. & Laštovková, J. (2023). Motivation for Military Service as an Important Component of Human Resources Management in the Ministry of Defense in the Czech Republic. *AD ALTA Journal of Interdisciplinary Research, 13*(2), 55-62.

Greenberg, K., Pathak, P. A., & Sönmez, T. (2021). *Mechanism design meets priority design: Redesigning the US Army's branching process*. arXiv. https://doi.org/10.48550/arXiv.2106.06582.

Herzberg, F., Mausner, B., & Snyderman, B. B. (1959). *The motivation to work*. John Wiley & Sons.

McClelland, D. C. (1961). *The achieving society*. Van Nostrand.

Wilkinson, A., Redman, T., & Dundon, T. (Eds.). (2021). *Contemporary human resource management: Text and cases* (6th ed). SAGE Publications Ltd.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

Factors affecting the effectiveness of land and building tax collection by local government organizations in Kusuman District, Sakon Nakhon Province

วาสนา กิรัมย์[1*], ชาติชัย อุดมกิจมงคล[2], สามารถ อัยกร[3]

Wasana Kiram[1*], Chardchai Udomkijmongkol[2], Samart Aiyakorn[3]

[1]หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

[2,3]สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

[1]Master of Public Administration Program in Public Administration, Sakon Nakhon Rajabhat University

[2,3]Department of Public Administration, Faculty of Management Science, Sakon Nakhon Rajabhat University

[*]Corresponding author's e-mail: wasana_atom@hotmail.com[1*], chardchai_u@hotmail.com[2], saamm_5@hotmail.com[3]

Received: October 18, 2025 Revised: January 05, 2026 Accepted: January 19, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. ระดับความรู้เกี่ยวกับการชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง คุณภาพการให้บริการการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง และประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ 2. อิทธิพลของความรู้เกี่ยวกับการชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง และคุณภาพการให้บริการการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ และ 3. แนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้เสียภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จำนวน 392 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.397 - 0.678 และค่าความเชื่อมั่น 0.796 และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1. ความรู้เกี่ยวกับการชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง คุณภาพการให้บริการการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง และประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ตัวแปรย่อยของความรู้เกี่ยวกับการชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างทุกตัวแปรไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับตัวแปรคุณภาพการให้บริการการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ด้านการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ และด้านการตอบสนองต่อผู้มารับบริการ มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถร่วมกันทำนายระดับประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ ได้ร้อยละ 89.10 และ 3) แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง โดยควรมุ่งจัดทำฐานข้อมูลที่ดินให้ครบถ้วนทันสมัย เชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และใช้เทคโนโลยีในการสำรวจและชำระภาษี ควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพบุคลากร การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน และการบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งปรับปรุงบริการประชาชน การประชาสัมพันธ์และช่องทางการชำระที่หลากหลาย รวมถึงการเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นและเผยแพร่ประโยชน์ของการจัดเก็บภาษี

คำสำคัญ: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง, ผู้เสียภาษี, คุณภาพการให้บริการ, ประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง

Abstract

The purposes of the research included the following: 1. to study the level of knowledge regarding land and building tax payments, the quality of land and building tax collection services, and the effectiveness of land and building tax collection by local administrative organizations in Kusuman District, 2. the influence of knowledge about land and building tax payment and the quality of land and building tax collection services on the effectiveness of land and building tax collection of local administrative organizations in Kusuman District and 3. The guidelines for developing the efficiency of land and building tax collection of local administrative organizations in Kusuman District. The sample group consisted of 392 people who pay land and building tax to local administrative organizations in Kusuman District. A stratified sampling method was used. The questionnaire was used as the tool for data collection. The discrimination power values ranged from 0.397 to 0.678, and the reliability coefficient was 0.796, and statistics employed for data analysis incorporated frequency, percentage, standard deviation, and multiple regression analysis. The study revealed these results: 1. knowledge regarding the payment of land and building taxes of the people who pay land and building taxes. The quality of the land and building tax collection services and the effectiveness of the land and building tax collection of local government organizations are at a high level overall. 2. All variables of knowledge about land and building tax payment have no significant influence on the effectiveness of land and building tax collection of local administrative organizations. The quality of land and building tax collection services in terms of service concreteness, service recipient recognition and understanding, reliability, and responsiveness to service recipients significantly influenced the effectiveness of land and

building tax collection of local administrative organizations at the 0.01 level. They could jointly predict the effectiveness of land and building tax collection of local administrative organizations at 89.10 percent. 3. Guidelines for improving the effectiveness of land and building tax collection should focus on creating a comprehensive and up-to-date land database, linking it with relevant agencies, and utilizing technology for tax surveys and payments. This should be coupled with personnel development, clear target setting, and systematic law enforcement. Public services, public relations, and diverse payment channels should also be improved, as well as forums for publicizing opinions and disseminating the benefits of tax collection.

Keywords: local government organization, land and building taxes, taxpayer, service quality, effectiveness of land and building tax collection

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดไว้ว่า รัฐต้องดำเนินการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้ของตนเองโดยจัดระบบภาษีหรือการจัดสรรภาษีที่เหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาการหารายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งก่อนปี พ.ศ. 2562 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดำเนินการจัดเก็บรายได้ภาษีอากรเอง จำนวน 3 ภาษี ได้แก่ ภาษีป้าย โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติภาษีป้าย พ.ศ. 2510 ภาษีโรงเรือนและที่ดิน โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ. 2475 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงปี พ.ศ. 2543 และภาษีบำรุงท้องที่ โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508 จะเห็นว่า ภาษีทั้งสามชนิดนั้น ได้ถูกกำหนดใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว การจัดเก็บภาษีตามกฎหมายจึงไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ดังนั้น สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (สศค.) กระทรวงการคลัง ทราบถึงปัญหาในการจัดเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดินอันเกิดจากฐานภาษีที่ซ้ำซ้อนกับภาษีเงินได้ อัตราภาษีไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน รวมถึงการเปิดให้ใช้ดุลยพินิจในการประเมินค่อนข้างสูง ส่วนภาษีบำรุงท้องที่นั้น เกิดปัญหาการกำหนดราคาปานกลางของที่ดินที่ไม่มีการปรับมานานมากแล้ว และมีการยกเว้นลดหย่อนภาษีจำนวนมาก ทำให้รายได้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บเองค่อนข้างน้อยไม่เพียงพอต่อการบริหารงบประมาณ จึงได้เสนอการแก้ไขปัญหาภาษีที่ดินและสิ่งก่อสร้าง (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2562) กระทรวงมหาดไทย ในฐานะดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีวิธีการจัดเก็บภาษีภายใต้หลักการว่า “ผู้ถือครองทรัพย์สินที่ดินและสิ่งปลูกสร้างจะต้องเสียภาษีทุกราย” คือ การจัดเก็บได้ทั่วถึง ครบถ้วน และเป็นธรรม โดยองค์กรปกรครองส่วนท้องถิ่นต้องรู้ข้อมูลทรัพย์สิน ได้แก่ 1) ต้องรู้แนวเขตการปกครองของตน 2) ต้องรู้ข้อมูลแปลงที่ดินทุกแปลงในเขตปกครองของตน ประกอบด้วย ประเภทของที่ดิน เลขที่เอกสารสิทธิ์ ตำแหน่งที่ตั้งของที่ดิน ขนาดของแปลงที่ดิน และผู้ครอบครองที่ดินและที่อยู่ 3) ต้องรู้โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างทุกหลังบนแปลงที่ดินนั้น ประกอบด้วย ประเภทสิ่งปลูกสร้าง ตำแหน่งที่ตั้ง บนแปลงที่ดิน พื้นที่ จำนวนชั้น และเจ้าของหรือผู้ครอบครองสิ่งปลูกสร้างและที่อยู่ และ 4) การใช้ประโยชน์ในที่ดิน โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างนั้น ๆ ปัจจุบันนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงได้ยกเลิกการจัดเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดิน และภาษีบำรุงท้องที่ และดำเนินการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 (สกล ลีโนทัย, 2563)

อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร มีการแบ่งเขตการปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 6 แห่ง ที่ผ่านมาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมักประสบปัญหาในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ทั้งจากผู้เสียภาษีที่ขาดความรู้ความเข้าใจ ขั้นตอนการประชาสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่ที่ยังไม่ทั่วถึง ความล่าช้าเมื่อต้องรองรับผู้มาชำระภาษีจำนวนมาก รวมถึงการที่เจ้าหน้าที่บางส่วนยังไม่เข้าใจระเบียบและกฎหมายตามพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 อย่างเพียงพอ ทั้งที่กฎหมายนี้มีเป้าหมายเพื่อทำให้การจัดเก็บภาษีมีระบบมากขึ้น กระตุ้นการใช้ประโยชน์ที่ดิน กระจายอำนาจแก่ท้องถิ่น และสร้าง

ความเป็นธรรมต่อผู้เสียภาษี จึงจำเป็นต้องอาศัยความรู้ ความพร้อม แรงจูงใจของผู้เกี่ยวข้อง รวมถึงระบบสนับสนุนต่าง ๆ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิผล ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร เพื่อศึกษาว่า ปัจจัยความรู้เกี่ยวกับการชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง และปัจจัยคุณภาพการให้บริการ ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ หรือไม่อย่างไร ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์สามารถนำไปใช้ปรับปรุงการดำเนินงานการให้บริการด้านการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างได้อย่างประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้เกี่ยวกับการชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง คุณภาพการให้บริการการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง และประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของความรู้เกี่ยวกับการชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง และคุณภาพการให้บริการการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

การทบทวนวรรณกรรม

ความรู้เกี่ยวกับการชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (2562) อธิบายสาระสำคัญของพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ไว้ดังนี้

1. ที่มาของภาษี หมายถึง ที่มาของภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง เช่น การยกเลิกภาษีโรงเรือนและที่ดิน การยกเลิกภาษีบำรุงท้องที่ ผู้รับผิดชอบการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง เป็นต้น

2. แนวทางการจัดเก็บภาษี หมายถึง แนวทางการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง เช่น การทำประโยชน์ในที่ดินและสิ่งปลูกสร้างด้านเกษตรกรรม ด้านที่อยู่อาศัย ด้านอื่น ๆ และการไม่ใช้ทำประโยชน์ในที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง เป็นต้น

3. อัตราการจัดเก็บภาษี หมายถึง อัตราการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง เช่น อัตราการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างด้านเกษตรกรรม ด้านที่อยู่อาศัย และด้านที่ดินอื่นและรกร้างว่างเปล่า เป็นต้น

4. มาตรการดูแลผลกระทบ หมายถึง มาตรการดูแลผลกระทบของภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง เช่น การยกเว้นภาษีและการลดหย่อนภาษี เป็นต้น

5. กระบวนการในการปฏิบัติ หมายถึง กระบวนการในการปฏิบัติของภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง เช่น การจัดทำบัญชีรายการที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง การประเมินภาษี และการชำระภาษี เป็นต้น

6. การกำหนดเวลาที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษี หมายถึง การกำหนดเวลาที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง เช่น ระยะเวลาการชำระภาษี และระยะเวลาการผ่อนชำระภาษี เป็นต้น

สรุปได้ว่า ความรู้เกี่ยวกับการชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง หมายถึง ความสามารถในการคิดและการเข้าใจข้อเท็จจริงของประชาชนผู้เสียภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ตามสาระสำคัญของพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ

Parasuraman et al. (1990) ได้พัฒนาและสร้างรูปแบบเครื่องมือในการวัดคุณภาพการบริการ เรียกว่า SERVQUAL ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ถูกนำไปใช้บ่อยที่สุด สำหรับการวัดคุณภาพการบริการ เป็นการเปรียบเทียบความคาดหวังของลูกค้าก่อนที่จะเข้าพบการบริการ และเป็นการวัดการรับรู้ของผู้บริโภคเกี่ยวกับคุณภาพการบริการ โดยได้พัฒนารูปแบบโมเดลและสรุปรวมมิติสำคัญที่บ่งชี้ถึงคุณภาพการบริการจาก 10 ด้าน เหลือ 5 ด้าน ดังนี้

1. ความเป็นรูปธรรมของการบริการ (tangibility) คือ ลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏให้เห็นถึงสิ่งต่าง ๆ ที่มองเห็นสามารถจับต้องได้ เช่น เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ บุคลากรหรือพนักงาน และการใช้สัญลักษณ์หรือเอกสาร ป้ายต่าง ๆ ที่ใช้สำหรับการติดต่อสื่อสาร อาคาร สถานที่ สำนักงาน การตกแต่ง และบริเวณที่ให้บริการลูกค้า อุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ที่ทันสมัย การแต่งกายของผู้ให้บริการ เป็นต้น

2. ความเชื่อถือไว้วางใจได้ (reliability) คือ เป็นความสามารถในการให้บริการที่ตรงกับสัญญาที่ให้ไว้กับผู้รับบริการทุกครั้ง ซึ่งมีความถูกต้องเหมาะสม และมีความสม่ำเสมอในทุกครั้งของการบริการ ที่จะทำให้ผู้รับบริการรู้สึกว่าการบริการที่ได้รับมีความน่าเชื่อถือ สามารถให้ความไว้วางใจได้

3. การตอบสนองต่อผู้รับบริการ (responsiveness) คือ ความพร้อมและความเต็มใจที่จะให้บริการ โดยสามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างทันท่วงที ผู้รับบริการสามารถเข้ารับบริการได้ง่าย และได้รับความสะดวกจากการใช้บริการ รวมทั้งจะต้องกระจายการให้บริการไปอย่างทั่วถึงและรวดเร็ว

4. การให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ (assurance) คือ การมีทักษะ ความรู้ความเข้าใจ และความสามารถในการให้บริการ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้ ด้วยความสุภาพ มีกิริยา ท่าทาง และมารยาทที่ดีในการให้บริการ รวมทั้งสามารถทำให้ผู้รับบริการเกิดความไว้วางใจ และเกิดความมั่นใจในการรับบริการได้

5. การรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ (empathy) คือ ความสามารถในการดูแลและเอาใจใส่ต่อผู้รับบริการตามความต้องการที่แตกต่างของผู้รับบริการแต่ละคน

โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกตัวแบบและวิธีการประเมินคุณภาพการให้บริการ (SERVQUAL) (Parasuraman et al., 1990) จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ 2) ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ 3) ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า 4) ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า และ 5) ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า มาใช้ในการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยคุณภาพการให้บริการการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ในครั้งนี้

หลักการจัดเก็บภาษี

Smith (1776) นักเศรษฐศาสตร์ชาวอังกฤษ แห่งสำนัก Classic ได้วางหลักสำคัญ 4 ประการ เกี่ยวกับการบริหารภาษีที่ดี (four maxims regarding taxes in general) ซึ่งได้กล่าวไว้ในหนังสือชื่อ The Wealth of Nations ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในทุกประเทศเมื่อปลายศตวรรษที่ 18 และยังเป็นที่ยอมรับอยู่จนถึงปัจจุบัน ได้แก่ (Smith, 1776 อ้างถึงใน วาสนา เมธาวรากุล, 2559)

1. หลักความเป็นธรรม (equity) หมายถึง บุคคลสมควรเสียภาษีตามความต้องการของรัฐตามระดับความสามารถในการเสียภาษีหรือระดับฐานอื่น หลักความเป็นธรรมในการเสียภาษีนี้จะแยกพิจารณาเป็น 2 ประเภท 1) หลักความเป็นธรรมในแนวนอน หมายถึง การเสียภาษีที่เท่ากันสำหรับบุคคลที่อยู่ในภาวะแวดล้อมเหมือนกัน 2) หลักความเป็นธรรมในแนวตั้ง หมายถึง การเสียภาษีในระดับที่ต่างกันสำหรับบุคคลธรรมดาที่อยู่ในฐานภาวะที่ไม่เหมือนกัน

2. หลักความแน่นอน (certainty) หมายถึง ภาษีที่เรียกเก็บควรมีลักษณะที่แน่นอน มิใช่ปราศจากหลักเกณฑ์เวลาที่ชำระก็ดี วิธีการชำระก็ดี จำนวนที่พึงชำระก็ดี ควรเป็นที่ชัดแจ้งแก่ผู้เสียผู้เสียภาษีและบุคคลอื่น ๆ ทุก ๆ คน ตามหลักนี้

เป็นการวางเกณฑ์การจัดเก็บให้ผู้เสียภาษีอากรได้ทราบชัดแจ้งเพื่อให้ผู้เสียภาษีอากรมีโอกาสปรับปรุงวิธีดำเนินธุรกิจของตนและจัดเตรียมค่าใช้จ่ายด้านภาษีอากรล่วงหน้าและสามารถชำระภาษีอากรได้โดยถูกต้องตามกำหนดเวลาและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ

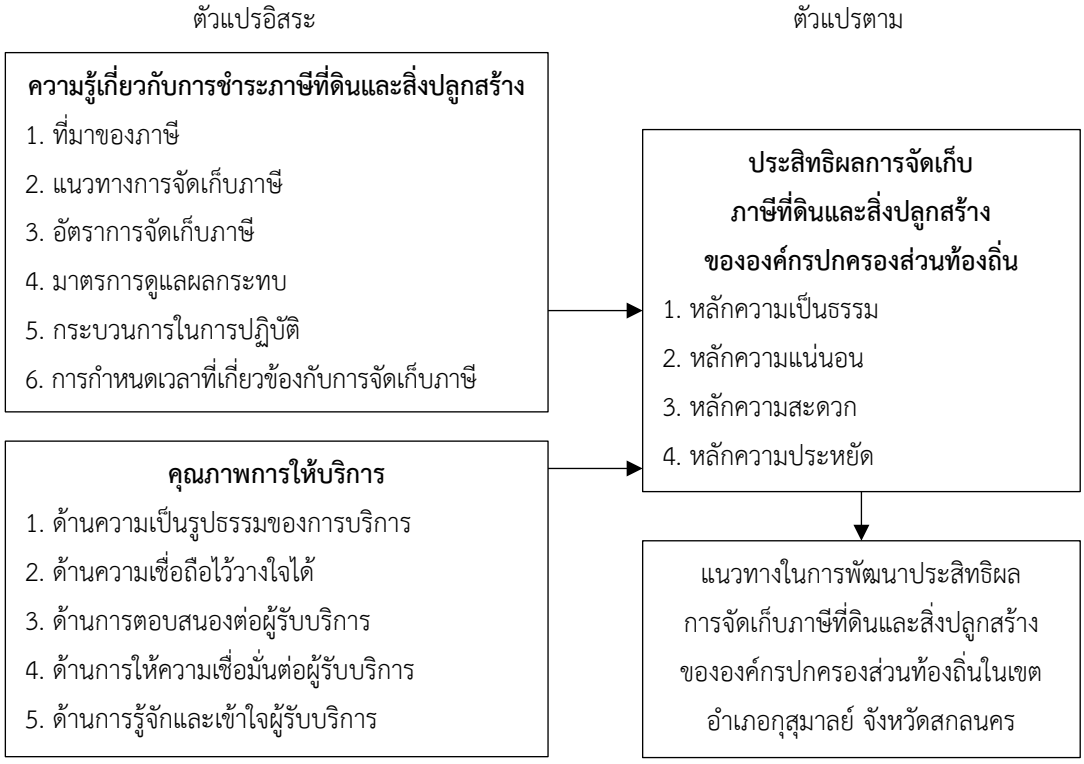
3. หลักความสะดวก (convenience) โดย Smith (1776) เห็นว่า ภาษีอากรทุกประเภทควรเรียกเก็บตามเวลาหรือตามวิธีสะดวกที่สุดแก่ผู้ต้องเสียภาษีตามหลักนี้ หมายถึงว่าเมื่อประชากรมีภาระที่ต้องเสียภาษีอากรให้แก่รัฐแล้ว ก็ควรได้รับความสะดวกในการไปติดต่อชำระภาษี เป็นต้นว่าควรกำหนดระยะเวลาชำระภาษีให้เหมาะแก่ฤดูกาล โดยวางวิธีการจัดเก็บให้ง่ายต่อการชำระและกำหนดสถานที่ที่ต้องเสียภาษีไว้ให้สะดวกแก่การสัญจรไปมา ตลอดจนการให้การแนะนำในการปฏิบัติในการเสียภาษีตามสมควร เป็นต้น หลักความสะดวกนี้หากได้วางไว้เหมาะสมแล้ว ย่อมจูงใจให้ประชาชนร่วมมือเสียภาษีอากรโดยครบถ้วนยิ่งขึ้น

4. หลักความประหยัด (economy) หมายถึง การบริหารการจัดเก็บภาษีควรจะให้เสียค่าใช้จ่ายทั้งผู้จัดเก็บภาษีและผู้เสียภาษีน้อยที่สุด แต่ให้ได้ผลประโยชน์มากที่สุด ตามหลักนี้ Smith (1776) เห็นว่า ค่าใช้จ่ายในการบริหารการจัดเก็บควรจะต่ำและการจัดเก็บภาษีควรจะมีผลกระทบกระเทือนการทำงานเอกชนน้อยที่สุด โดยได้ยกตัวอย่างที่ไม่ถูกต้องตามหลักประหยัด ได้แก่ ภาษีอากรบางประเภท ซึ่งจะต้องใช้เจ้าหน้าที่จัดเก็บจำนวนมาก การใช้เจ้าหน้าที่เข้าไปตรวจกิจการของผู้เสียอากรบ่อยครั้งเกินไป จนทำให้ประชาชนท้อถอยในการทำงาน

โดยการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำหลักการจัดเก็บภาษีอากรที่ดีของ Smith (1776 อ้างถึงใน วาสนา เมธาวรากุล, 2559) มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนผู้เสียภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร จำนวน 18,451 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2567)

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนผู้เสียภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร จำนวน 392 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีการคำนวณจากสูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 โดยจะทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจรายการ (check list)

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของประชาชน ผู้เสียภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ลักษณะของข้อคำถามเป็น แบบเลือกตอบ แล้วนำคะแนนการประเมินมาเทียบบัญญัติไตรยางศ์ จาก 30 คะแนน ให้เป็นคะแนนเต็ม 5 คะแนน

ตอนที่ 3 คุณภาพการให้บริการการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 4 ประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ

การสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ โดยการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร นิยามศัพท์เฉพาะ และงานวิจัยเกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางในการกำหนดรูปแบบของแบบสอบถาม และข้อคำถาม จากนั้นนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจแก้ไขเนื้อหาและความถูกต้อง จากนั้นตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่าความเที่ยงตรงทำการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (tryout) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาจำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าอำนาจจำแนก (discrimination power) โดยใช้วิธีการหาค่าสหสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวม (item total correlation) คิดข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.361 ขึ้นไป แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยการวิเคราะห์เกณฑ์สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ไว้ที่ 0.70

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ถึงนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จำนวน 6 แห่ง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถาม

3.2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองและการลงพื้นที่จริง เพื่อนำแบบสอบถามไปแจกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 392 คน ในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร พร้อมชี้แจงรายละเอียด ความมุ่งหมายของแบบสอบถาม

3.3 ตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อนำแบบสอบถามไปประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถาม ตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วลงรหัส (coding form) แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล รายละเอียดดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล ตามแบบสอบถาม ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การแจกแจงความถี่ (frequencies) และค่าร้อยละ (percentage)

4.2 การวิเคราะห์ 1) ความรู้เกี่ยวกับการชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของประชาชนผู้เสียภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร 2) คุณภาพการให้บริการการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร 3) ประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

4.3 การศึกษาอิทธิพลของความรู้เกี่ยวกับการชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง และคุณภาพการให้บริการการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเบื้องต้นจะทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรในตัวแบบที่ใช้ในการศึกษาเพื่อป้องกันการเกิด multicollinearity โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient)

การศึกษาแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 10 คน เมื่อได้รับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร จากการสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จัดกลุ่มประเด็นนำเสนอเชิงพรรณนา เพื่อสร้างแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนครต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความรู้เกี่ยวกับการชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของประชาชน ผู้เสียภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความรู้เกี่ยวกับการชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของประชาชนผู้เสียภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

ด้านที่	ความรู้เกี่ยวกับการชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง	$\overline{X}$	S.D.	ความหมาย
1	ที่มาของภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง	4.26	0.95	มาก
2	แนวทางการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง	4.50	0.79	มาก
3	อัตราการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง	4.91	0.31	มากที่สุด
4	มาตรการดูแลผลกระทบ	4.08	0.74	มาก
5	กระบวนการในการปฏิบัติ	4.46	0.64	มาก
6	การกำหนดเวลาที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง	4.18	1.03	มาก
	ภาพรวม	3.92	4.40	0.43

จากตารางที่ 1 พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของประชาชนผู้เสียภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.40) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านอัตราการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ($\overline{X}$ = 4.91) รองลงมาคือ ด้านแนวทางการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ($\overline{X}$ = 4.50) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านมาตรการดูแลผลกระทบ ($\overline{X}$ = 4.08)

2. ผลการวิเคราะห์ระดับคุณภาพการให้บริการการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับคุณภาพการให้บริการการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

ด้านที่	คุณภาพการให้บริการการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง	$\overline{X}$	S.D.	ความหมาย
1	ความเป็นรูปธรรมของบริการ	3.85	0.51	มาก
2	ความเชื่อถือไว้วางใจได้	4.06	0.50	มาก
3	การตอบสนองต่อผู้มารับบริการ	4.01	0.42	มาก
4	การให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ	3.91	0.45	มาก
5	การรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ	3.95	0.41	มาก
	ภาพรวม	3.91	3.95	0.36

จากตารางที่ 2 พบว่า คุณภาพการให้บริการการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.95) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ ($\overline{X}$ = 4.06) รองลงมาคือ ด้านการตอบสนองต่อผู้มารับบริการ ($\overline{X}$ = 4.01) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ($\overline{X}$ = 3.85)

3. ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

ด้านที่	ปัจจัยจูงใจ	$\overline{X}$	S.D.	ความหมาย
1	หลักความเป็นธรรม	3.76	0.61	มาก
2	หลักความแน่นอน	3.77	0.67	มาก
3	หลักความสะดวก	3.73	0.59	มาก
4	หลักความประหยัด	3.74	0.65	มาก
	ภาพรวม	3.78	0.55	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.78) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ

หลักความแน่นอน ($\overline{X}$ = 3.77) รองลงมาคือ หลักความเป็นธรรม ($\overline{X}$ = 3.76) หลักความประหยัด ($\overline{X}$ = 3.74) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หลักความสะดวก ($\overline{X}$ = 3.73)

4. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของความรู้เกี่ยวกับการชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลความรู้เกี่ยวกับการชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

ตัวแปรพยากรณ์	B	Std. error	β	t	P-value	Collinearity	
						Tolerance	VIF
(Constant)	4.577	0.517		8.857	0.000	4.577	0.517
ที่มาของภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง	-0.029	0.033	-0.049	-0.874	0.382	-0.029	0.033
แนวทางการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง	-0.044	0.038	-0.063	-1.168	0.243	-0.044	0.038
อัตราการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง	-0.174	0.095	-0.098	-1.821	0.069	-0.174	0.095
มาตรการดูแลผลกระทบ	0.038	0.040	0.051	0.939	0.348	0.038	0.040
กระบวนการในการปฏิบัติ	0.024	0.046	0.028	0.518	0.605	0.024	0.046
การกำหนดเวลาที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง	0.027	0.030	0.051	0.931	0.352	0.027	0.030
$R = 0.346$, $R^2 = 0.221$, Adj. $R^2 = 0.206$, $F = 3.395$, Sig. = 0.000*							

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ตัวแปรย่อยของความรู้เกี่ยวกับการชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างทุกตัวแปร ไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของคุณภาพการให้บริการการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลคุณภาพการให้บริการการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

ตัวแปรพยากรณ์	B	Std. error	β	t	P-value
(Constant)	0.332	0.104		3.176	0.002
ความเป็นรูปธรรมของบริการ	0.715	0.029	0.655	24.838	0.000**
ความเชื่อถือไว้วางใจได้	0.211	0.025	0.191	8.392	0.000**
การตอบสนองต่อผู้มารับบริการ	0.154	0.033	0.117	4.622	0.000**
การให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ	0.023	0.029	0.019	0.774	0.440
การรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ	0.428	0.038	0.319	11.269	0.000**
$R = 0.944$, $R^2 = 0.891$, Adj. $R^2 = 0.889$, $F = 629.554$, Sig. = 0.000**					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 5 พบว่า คุณภาพการให้บริการการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ (β = 0.655) ด้านการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ (β = 0.319) ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ (β = 0.191) และด้านการตอบสนองต่อผู้มารับบริการ (β = 0.117) มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถร่วมกันทำนายระดับประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ได้ร้อยละ 89.10 (R^2 = 0.891) ส่วนการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ ไม่มีมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

7. แนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ได้แก่ ควรเริ่มจากการพัฒนาฐานข้อมูลที่ดินและสิ่งปลูกสร้างให้ครบถ้วน ทันสมัย และเชื่อมโยงกับกรมที่ดิน พร้อมนำเทคโนโลยีระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System: GIS) มาช่วยสำรวจและติดตามพื้นที่ ควบคู่กับการสำรวจภาคสนามและปรับปรุงทะเบียนผู้เสียภาษีให้เป็นปัจจุบัน จัดอบรมบุคลากรด้านกฎหมายภาษี การประเมินราคา และการใช้เทคโนโลยี ปรับปรุงระบบประเมินมูลค่าให้โปร่งใสสอดคล้องราคาตลาด ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ประชาชน จัดทำคู่มือภาษีที่เข้าใจง่าย เปิดช่องทางการชำระที่หลากหลายพร้อมมาตรการจูงใจผู้เสียภาษี ดำเนินการบังคับใช้กฎหมายกับผู้ค้างชำระอย่างจริงจัง สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก พัฒนาระบบติดตามผลการจัดเก็บ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และนำรายได้จากภาษีไปพัฒนาท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างแรงจูงใจและความเชื่อมั่นในการเสียภาษี

การอภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร พบว่า ประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพรรณนภา จีนะสอน และคณะ (2567) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในขณะรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐดนัย นันตา และสุริยจรัส เตชะตันมีนสกุล (2564) ได้ทำการศึกษาประสิทธิผลในการจัดเก็บภาษีของเทศบาลตำบลในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิผลในการจัดเก็บภาษีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของวิรัตน์ ชนะสิมมา และทตมัล แสงสว่าง (2564) ได้ทำการศึกษาคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนที่ชำระภาษีท้องถิ่นกับเทศบาลตำบลหนองนาคำ กรณีศึกษาตำบลบ้านโคก อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มารับบริการชำระภาษีท้องถิ่นกับเทศบาลตำบลหนองนาคำ ในภาพรวมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของผดุงศักดิ์ ทวนสูงเนิน (2561) ได้ศึกษาประสิทธิผลการจัดเก็บรายได้ของเทศบาลเมืองศรีสะเกษ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิผลการจัดเก็บรายได้ของเทศบาลเมืองศรีสะเกษ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ขณะที่รายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาอิทธิพลของความรู้เกี่ยวกับการชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ ซึ่งผลการวิจัยสะท้อนว่าประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีในพื้นที่ชนบทส่วนใหญ่เกิดจากปัจจัยเชิงโครงสร้างและระบบบริหาร มากกว่าปัจจัยด้านความรู้ของประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ แม้ว่าผู้เสียภาษีและผู้ปฏิบัติงานจะมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ขั้นตอน และอัตราภาษี แต่ความรู้นั้นเป็นเพียงปัจจัยด้านการรับรู้ที่ไม่สามารถผลักดันให้เกิดพฤติกรรมการชำระภาษีอย่างมีประสิทธิภาพได้ ปัจจัยที่ส่งผลจริง ได้แก่ ความครบถ้วนของฐานข้อมูล ความโปร่งใสของการประเมินทรัพย์สิน ความสามารถของเจ้าหน้าที่ การสื่อสารที่เข้าถึงประชาชน และการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนกระบวนการจัดเก็บ ขณะเดียวกันแม้ประชาชนมีความรู้ แต่ยังเกิดพฤติกรรมชำระล่าช้า รอการแจ้งเตือน หรือมองว่าภาษีเป็นภาระ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากบริบทสังคม เศรษฐกิจ และทัศนคติของชุมชน รวมถึงมาตรการผ่อนผันหรือลดหย่อนที่อาจยังไม่ตอบโจทย์ ทำให้ไม่รู้สึกถึงความเป็นธรรมของระบบภาษี ยิ่งไปกว่านั้น ความรู้เกี่ยวกับที่มาของภาษีหรือมาตรการดูแลผลกระทบเป็นข้อมูลเชิงนโยบายที่ไม่ส่งผลต่อการปฏิบัติจริง เพราะประชาชนเพียงต้องทราบว่ามีกฎหมายบังคับและต้องชำระตามกำหนด ส่วนขั้นตอนการจัดเก็บมีกรอบเวลาและวิธีการชัดเจนเหมือนกันทั่วประเทศ ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถช่วยเหลือประชาชนได้ในทุกขั้นตอนโดยไม่ต้องพึ่งความรู้เชิงลึกของผู้เสียภาษี ปัจจัยที่มีผลมากกว่าคือ ความสะดวกของช่องทางชำระ แรงจูงใจ เช่น การลดเบี้ยปรับ และความเข้มงวดของการบังคับใช้กฎหมาย ดังนั้น ความรู้เชิงรายละเอียดแม้มีประโยชน์ในเชิงทฤษฎี แต่ไม่ได้เป็นตัวกำหนดหลักของประสิทธิผลการชำระภาษี ซึ่งส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับระบบ กฎหมาย และการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ที่ทำให้การชำระภาษีดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพแม้ประชาชนจะมีความรู้ไม่ครบทุกมิติ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาอิทธิพลของคุณภาพการให้บริการการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ พบว่า คุณภาพการให้บริการการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ การรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ ความเชื่อถือไว้วางใจได้ และการตอบสนองต่อผู้มารับบริการ มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถร่วมกันทำนายระดับประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ ได้ร้อยละ 89.10 จากผลการวิจัยที่พบว่า คุณภาพการให้บริการการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ มีค่าสัมประสิทธิ์ที่สูงที่สุด แสดงให้เห็นว่า สิ่งที่ประชาชนรับรู้ได้โดยตรง เช่น ความชัดเจนของขั้นตอนการชำระภาษี ป้ายประกาศ สถานที่บริการที่เป็นระเบียบ และเอกสารที่เข้าใจง่าย มีผลสำคัญต่อความมั่นใจและลดความสับสน เมื่อบริการมีมาตรฐาน ตรวจสอบได้ และไม่ซับซ้อน ก็จะกระตุ้นให้ประชาชนชำระภาษีตรงเวลาและลดข้อผิดพลาด อีกทั้งคุณภาพการบริการของเจ้าหน้าที่ที่เข้าใจความต้องการและความแตกต่างของผู้เสียภาษี พร้อมให้คำแนะนำตรงประเด็น ช่วยแก้ปัญหาเฉพาะกรณีและทำให้ประชาชนรู้สึกว่าหน่วยงานใส่ใจสิทธิและความสะดวก จึงเกิดทัศนคติที่ดีและยอมปฏิบัติตามกฎหมาย นอกจากนี้ ความโปร่งใส ความซื่อสัตย์และข้อมูลที่ถูกต้อง ทำให้ประชาชนเชื่อมั่นว่าไม่มีการเอาเปรียบ ส่งผลให้ปฏิบัติตามโดยสมัครใจ ลดความจำเป็นในการบังคับใช้กฎหมาย ขณะเดียวกันการตอบสนองอย่างรวดเร็วของเจ้าหน้าที่ก็ช่วยลดความล่าช้าและความไม่พอใจ โดยเฉพาะช่วงใกล้กำหนดชำระภาษี ดังนั้น ประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างจึงขึ้นอยู่กับประสบการณ์การรับบริการโดยตรง หากการให้บริการมีคุณภาพ ชัดเจน และตอบสนองความต้องการ ก็จะลดอุปสรรคและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนชำระภาษีอย่างถูกต้องและตรงเวลา ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของธนิดา จิตรปลื้ม (2568) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการจัดเก็บภาษี ด้านการให้บริการ ด้านบุคลากร ด้านสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และด้านการประชาสัมพันธ์

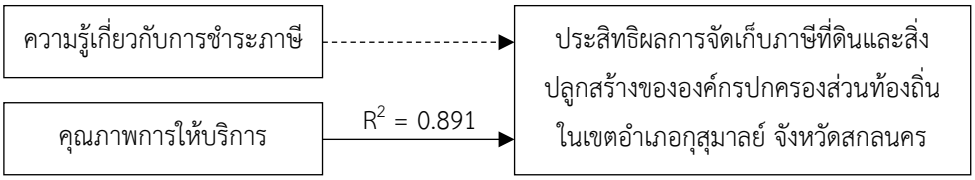
มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างได้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ อ้อมฤทัย ล้านพลแสน และทตมัล แสงสว่าง (2567) ได้ทำการศึกษาคุณภาพของการให้บริการงานจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ ในกองคลัง องค์การบริหารส่วนตำบลท่าหมื่นราม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า คุณภาพการให้บริการในกองคลังองค์การบริหารส่วนตำบลท่าหมื่นราม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ด้านการตอบสนองลูกค้า ด้านการบริการ เป็นรูปธรรม หรือการบริการในลักษณะของกายภาพ ด้านการสร้างความน่าเชื่อถือ ด้านการเอาใจใส่ และด้านการสร้างความมั่นใจ สามารถส่งผลต่อภาพลักษณ์ในกองคลังองค์การบริหารส่วนตำบลท่าหมื่นราม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ได้ร้อยละ 42.10 และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิรัตน์ ชนะสิมมา และทตมัล แสงสว่าง (2564) ได้ศึกษาคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนที่ชำระภาษีท้องถิ่นกับเทศบาลตำบลหนองนาคำ กรณีศึกษาตำบลบ้านโคก อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพการให้บริการส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนที่ชำระภาษีท้องถิ่นกับเทศบาลตำบลหนองนาคำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยตัวแปรคุณภาพการให้บริการทั้ง 5 ตัว สามารถร่วมกันส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนที่ชำระภาษีท้องถิ่นกับเทศบาลตำบลหนองนาคำได้ร้อยละ 36.40 ส่วนคุณภาพการให้บริการการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า การจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างเป็นกระบวนการที่มีกฎหมายระเบียบ และขั้นตอนบังคับที่ชัดเจน ทำให้ผู้เสียภาษีต้องปฏิบัติตามไม่ว่าจะมีความเชื่อมั่นต่อหน่วยงานมากน้อยเพียงใด เพราะประชาชนคาดหวังอยู่แล้วว่าเจ้าหน้าที่ต้องสุจริต โปร่งใส และทำงานตามหน้าที่ จึงทำให้ความเชื่อมั่นไม่ใช่ปัจจัยพิเศษที่มีผลโดยตรงต่อการชำระภาษี ต่างจากปัจจัยอย่างความสะดวก ความเป็นรูปธรรมของบริการ หรือการเข้าใจผู้รับบริการที่มีผลชัดเจนต่อการตัดสินใจของผู้เสียภาษี ยิ่งไปกว่านั้น ขั้นตอนเชิงระบบ เช่น การแจ้งประเมินภาษี การกำหนดระยะเวลา และการติดตามทวงถาม ช่วยให้ประชาชนปฏิบัติตามโดยไม่ต้องอาศัยความเชื่อมั่นเป็นตัวผลักดัน ผลการวิเคราะห์ยังชี้ว่าปัจจัยด้านรูปธรรมของบริการ ความเข้าใจผู้รับบริการ และการตอบสนอง มีอิทธิพลมากกว่า เพราะประชาชนสัมผัสได้โดยตรงและส่งผลต่อประสบการณ์ใช้บริการ ในขณะที่ความเชื่อมั่นมีลักษณะนามธรรมและไม่ใช่ตัวแปรหลักที่กำหนดผลลัพธ์

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย มีดังต่อไปนี้

1. ประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างมิได้เกิดจากระดับความรู้หรือความเข้าใจของผู้เสียภาษีเกี่ยวกับขั้นตอนและกฎหมายภาษี แต่เกิดจากความเข้มแข็งของกลไกทางกฎหมาย ระบบการประเมินและติดตามทวงถามที่เป็นมาตรฐาน กระบวนการบริหารที่มีความชัดเจน รวมถึงความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นปัจจัยที่กำหนดผลลัพธ์การจัดเก็บได้อย่างมีประสิทธิผลมากกว่า

2. ประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในบริบทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นอยู่กับคุณภาพการให้บริการในมิติที่ประชาชนสัมผัสได้โดยตรง ได้แก่ ความเป็นรูปธรรมของบริการ ความสามารถของเจ้าหน้าที่ในการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ ความเชื่อถือไว้วางใจได้ของข้อมูลและขั้นตอน รวมถึงความรวดเร็วในการตอบสนอง ซึ่งล้วนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลลัพธ์การจัดเก็บภาษี ข้อค้นพบนี้สะท้อนว่า การปฏิบัติงานที่เป็นระบบ ชัดเจน และมุ่งตอบสนองความต้องการจริงของผู้เสียภาษี คือ ปัจจัยที่ช่วยลดอุปสรรคและส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างราบรื่น ตรงกันข้าม มิติด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม ไม่ได้ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดเก็บในพื้นที่อำเภอกุสุมาลย์ และชี้ให้เห็นว่าในบริบทท้องถิ่น ระบบงานที่จับต้องได้และการให้บริการเชิงประจักษ์มีความสำคัญเหนือความรู้สึกเชื่อมั่นทั่วไปของประชาชน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ควรส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างด้านมาตรการดูแลผลกระทบ ด้านกำหนดเวลา และด้านที่มาของภาษี ผ่านสื่อที่เข้าใจง่าย เช่น แผ่นพับ อินโฟกราฟิก สื่อออนไลน์ หรือเสียงตามสาย และจัดกิจกรรมให้ความรู้เชิงปฏิบัติ เพื่อให้ประชาชนเข้าใจขั้นตอนการชำระ ผลกระทบจากการล่าช้า และมาตรการช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะช่วยเพิ่มความร่วมมือและยกระดับประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีอย่างยั่งยืน

1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ควรพัฒนาคุณภาพการให้บริการด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ด้วยการปรับปรุงอุปกรณ์ เทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกให้ทันสมัย พร้อมทั้งเพิ่มการอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้กฎหมายและขั้นตอนภาษี เพื่อให้คำแนะนำถูกต้อง ตลอดจนติดตามและประเมินผลการให้บริการอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

1.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ควรพัฒนาประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีด้านความสะดวก ด้วยการจัดทำคู่มือและป้ายอธิบายขั้นตอนที่เข้าใจง่าย เพิ่มเจ้าหน้าที่ช่วยให้คำปรึกษาช่วงชำระภาษี และเตรียมเอกสารให้เพียงพอ พร้อมทั้งส่งเสริมหลักความประหยัด โดยวางแผนการจัดเก็บที่เป็นระบบ ปรับโครงสร้างภาษีให้ไม่ซ้ำซ้อน และจัดอบรมผู้ประกอบการและประชาชนเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บ

1.4 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ควรให้ความสำคัญกับการสร้างความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการชำระภาษี โดยจัดสื่อประชาสัมพันธ์ที่เข้าใจง่าย เช่น แผ่นพับ สื่อออนไลน์ และกิจกรรมเชิงปฏิบัติ เช่น อบรมหรือเวิร์กช็อป รวมถึงพัฒนาช่องทางบริการ เช่น จุดบริการเคลื่อนที่หรือการให้คำปรึกษาออนไลน์ เพื่อเพิ่มความสะดวก ลดความสับสน และกระตุ้นให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายภาษีอย่างครบถ้วน

1.5 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ควรเน้นคุณภาพการให้บริการด้านความเป็นรูปธรรม การเข้าใจผู้รับบริการ ความเชื่อถือได้ และการตอบสนอง เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิผลการจัดเก็บ โดยควรจัดหาเทคโนโลยีที่ทันสมัย อบรมเจ้าหน้าที่ด้านการสื่อสารและการให้บริการที่โปร่งใส และพัฒนาระบบตอบสนอง เช่น ช่องทางออนไลน์ ขยายเวลาบริการ หรือจุดบริการเคลื่อนที่ เพื่อเพิ่มความพึงพอใจและความร่วมมือจากประชาชน

1.6 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ควรเริ่มจากการพัฒนาฐานข้อมูลที่ดินให้ทันสมัยและเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ใช้เทคโนโลยีระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System: GIS) และสำรวจภาคสนามเพื่อปรับปรุงทะเบียนผู้เสียภาษี อบรมบุคลากรด้านกฎหมายและการประเมิน จัดทำระบบประเมินมูลค่าที่โปร่งใส ประชาสัมพันธ์ความรู้ให้ประชาชน และเปิดช่องทางชำระที่หลากหลาย พร้อมมาตรการจูงใจ รวมทั้งบังคับใช้กฎหมายกับผู้ค้างชำระอย่างจริงจัง และกำหนดแผนปฏิบัติการระยะสั้น–ยาว เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและสร้างความยั่งยืนทางการคลังของท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภออื่น ๆ ของจังหวัดสกลนคร

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร เช่น วัฒนธรรมองค์การ ความสุขในการทำงาน คุณภาพชีวิตการทำงาน เป็นต้น โดยอาจใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติขั้นสูงขึ้นไป เช่น การวิเคราะห์ถดถอยโลสิสติก การวิเคราะห์องค์ประกอบ

2.3 ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร โดยทำการศึกษาทั้งจากประชาชนผู้มาเสียภาษี และศึกษาจากบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.4 ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

เอกสารอ้างอิง

ณัฐดนัย นันตา และสุริยจรัส เตชะตันมีนสกุล. (2564). ประสิทธิผลในการจัดเก็บภาษีของเทศบาลตำบลในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์, 4*(4), 62-76.

ธนิดา จิตรปลื้ม. (2568). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี. *วารสารคามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์, 8*(2), 299-337.

ผดุงศักดิ์ ทวนสูงเนิน. (2561). *ประสิทธิผลการจัดเก็บรายได้ของเทศบาลเมืองศรีสะเกษ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ.* วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต.

พรรณนภา จีนะสอน, ธีรภัทร กิจจารักษ์, สุภชัย ตรีทศ และอรุณ สนใจ. (2567). ความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการการจัดเก็บรายได้ ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 4*(1), 37-46.

วาสนา เมธาวรากุล. (2559). *ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องถิ่นของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลิง อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี*. การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิรัตน์ ชนะสิมมา และทตมัล แสงสว่าง. (2564). คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนที่ชำระภาษีท้องถิ่นกับเทศบาลตำบลหนองนาคำ กรณีศึกษาตำบลบ้านโคก อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 11*(2), 15-28.

สกล ลีโนทัย. (2563). *ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างเพื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. สถาบันพระปกเกล้า.

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2562). *สาระสำคัญ พ.ร.บ. ภาษีที่ดินและสิ่งก่อสร้าง*. กระทรวงการคลัง.

อ้อมฤทัย ล้านพลแสน และทตมัล แสงสว่าง. (2567). คุณภาพของการให้บริการงานจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ ในกองคลัง องค์การบริหารส่วนตำบลท่าหมื่นราม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 14*(4), 59-73.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1990). *Delivering quality service: Balancing customer perceptions and expectations*. The Free Press.

Smith, A. (1776). *The wealth of nations*. W. Strahan and T. Cadell.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed). Harper & Row.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงราย

Determinants of electric vehicle purchase decisions in Chiang Rai Province

สุภาภรณ์ พุทธวงค์[1*], สุรินทร์ พิทักษ์สิกุล[2], วัชระ วัธนารวี[3]

Supaporn Puttawong[1*], Surin Phithaksikul[2], Watchara Watanarawee[3]

[1,2]หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

[3]หลักสูตรวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมโลจิสติกส์และการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

[1,2]Master of Business Administration Program in Business Administration, Chiang Rai Rajabhat University

[3]Bachelor of Engineering Program in Logistics Engineering, Chiang Rai Rajabhat University

[*]Corresponding author's e-mail: supaporn.put@crru.ac.th[1*], surin@crru.ac.th[2], watchara.wat@crru.ac.th[3]

Received: October 14, 2025 Revised: October 22, 2025 Accepted: November 12, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาความแตกต่างลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงราย จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือนและอาชีพ 2. ศึกษาปัจจัยทัศนคติที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงราย และ 3. ศึกษาปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงราย กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคที่มีอายุระหว่าง 20 - 60 ปี จำนวน 405 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ แบ่งตามสัดส่วนประชากรใน 18 อำเภอของจังหวัดเชียงราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์ม google form ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงโดยผู้เชี่ยวชาญ และทดสอบความเชื่อมั่นกับกลุ่มทดลอง 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.82 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัจจัยทัศนคติของผู้ใช้รถยนต์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงราย ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจ และด้านพฤติกรรม ส่วนปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงราย ได้แก่ การรับรู้ประโยชน์จากการใช้

เทคโนโลยี อิทธิพลทางสังคม และทัศนคติที่มีต่อการใช้รถยนต์ไฟฟ้า มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: รถยนต์ไฟฟ้า, การตัดสินใจซื้อ, การยอมรับเทคโนโลยี, ทัศนคติ

Abstract

This research aimed to 1. examine demographic characteristic differences affecting electric vehicle purchase decisions in Chiang Rai Province, classified by gender, marital status, age, education level, occupation, and average monthly income, 2. investigate attitudinal factors influencing electric vehicle purchase decisions in Chiang Rai Province, and 3. explore technology acceptance factors affecting electric vehicle purchase decisions in Chiang Rai Province. The sample group consisted of 405 consumers aged between 20 and 60 years, employing stratified random sampling proportionally distributed across 18 districts of Chiang Rai Province. The research instrument was an online questionnaire administered through the Google Forms platform, which underwent validity verification by experts and reliability testing with a pilot group of 30 respondents, yielding a Cronbach's Alpha coefficient of 0.82. Statistical analyses employed included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, one-way analysis of variance (one-way ANOVA), and multiple regression analysis. The research findings revealed that different demographic factors, specifically gender, age, occupation, and monthly income, significantly influenced electric vehicle purchase decisions at the 0.05 statistical significance level. Attitudinal factors that influenced electric vehicle purchase decisions in Chiang Rai Province included knowledge, understanding, and behavioral aspects of automobile users. Technology acceptance factors influencing electric vehicle purchase decisions in Chiang Rai Province included perceived usefulness of technology, social influence, and attitudes toward electric vehicle usage, all demonstrating statistically significant influence on purchase decisions at the 0.05 level.

Keywords: Electric Vehicles (EVs), purchase decision, technology acceptance, attitude

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การคมนาคมขนส่งถือเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิตประจำวันและการพัฒนาเศรษฐกิจของทุกประเทศ โดยเฉพาะในประเทศไทยที่การคมนาคมทางถนนยังคงเป็นช่องทางหลักทั้งในการเดินทางและการขนส่งสินค้า ความสะดวกสบายและความรวดเร็วของการคมนาคมทางรถยนต์จึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อวิถีชีวิตประชาชน อย่างไรก็ตาม ภาคการขนส่งกลับเป็นหนึ่งในสาเหตุสำคัญของการปล่อยมลพิษทางอากาศและก๊าซเรือนกระจก ซึ่งประกอบด้วย คาร์บอนมอนอกไซด์ คาร์บอนไดออกไซด์ ไนโตรเจนออกไซด์ ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ และไฮโดรคาร์บอน (องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย, 2564) ก๊าซเหล่านี้ไม่เพียงแต่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่น เช่น มลพิษทางอากาศและหมอกควัน แต่ยังเป็นตัวเร่งสำคัญที่ทำให้ภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศรุนแรงขึ้น

ข้อมูลจากกรมการขนส่งทางบกชี้ให้เห็นว่า ประเทศไทยมีจำนวนยานพาหนะมากกว่า 45 ล้านคัน โดยมีกว่า 12 ล้านคันอยู่ในกรุงเทพมหานคร และอีกกว่า 32 ล้านคันอยู่ต่างจังหวัด (กรมการขนส่งทางบก, 2568) ขณะที่ข้อมูลจากกระทรวงคมนาคมรายงานว่า ความยาวรวมของถนนทั่วประเทศมีมากกว่า 700,000 กิโลเมตร ทั้งนี้เชื้อเพลิงที่ใช้มากที่สุดยังคงเป็นน้ำมันเบนซินและแก๊สโซฮอล์ รวมกว่า 30 ล้านคัน รองลงมาคือรถยนต์ดีเซลประมาณ 11.6 ล้านคัน และรถยนต์ที่ใช้ก๊าซ LPG ประมาณ 0.6 ล้านคัน การพึ่งพาเชื้อเพลิงฟอสซิลเช่นนี้ส่งผลให้ไทยต้องเผชิญกับความผันผวนของราคาน้ำมันโลกอยู่เสมอ โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตราคาน้ำมันสูงในปี 2551 - 2552 ซึ่งนำไปสู่การส่งเสริมการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกอย่างก๊าซ LPG อย่างกว้างขวาง

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา สถานการณ์ความมั่นคงทางพลังงานของไทยยิ่งทวีความท้าทายมากขึ้น ภาวะสงครามระหว่างรัสเซียกับยูเครนและการคว่ำบาตรทางการค้าต่อรัสเซียในฐานะประเทศผู้ผลิตน้ำมันและก๊าซรายใหญ่ของโลก ส่งผลให้ราคาน้ำมันผันผวนและเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจหลังสถานการณ์โควิด-19 ทำให้ความต้องการใช้น้ำมันเพิ่มขึ้น แต่ปริมาณน้ำมันดิบกลับไม่เพียงพอ ส่งผลต่อเสถียรภาพด้านพลังงานของไทยและประเทศกำลังพัฒนาอีกหลายประเทศ (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2565)

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาและการยอมรับเทคโนโลยีด้านพลังงานสะอาดจึงกลายเป็นประเด็นสำคัญในระดับโลก โดยเฉพาะรถยนต์ไฟฟ้า (Electric Vehicles: EVs) ซึ่งถูกมองว่าเป็นหนึ่งในแนวทางที่มีศักยภาพสูงในการลดการปล่อยมลพิษและการพึ่งพาน้ำมันเชื้อเพลิง การเติบโตของตลาดรถยนต์ไฟฟ้าในระดับโลกสะท้อนถึงแนวโน้มนี้อย่างชัดเจน โดยเดือนมกราคม 2568 โดยยอดขายรถยนต์ฟ้าทั่วโลก ขายได้ทั้งหมด 1.3 ล้านคัน เพิ่มขึ้น 18% จากรายปี ประเทศสหรัฐอเมริกาและแคนาดาถือมียอดขายเพิ่มขึ้นกว่า 22% ขณะที่ยุโรปและจีนก็เป็นตลาดที่มีอัตราการขยายตัวสูงเช่นเดียวกัน

สำหรับประเทศไทย แม้ว่าจำนวนรถยนต์ที่ใช้น้ำมันเชื้อเพลิงยังคงมีสัดส่วนสูง แต่กระแสการเปลี่ยนผ่านสู่รถยนต์ไฟฟ้าเริ่มปรากฏชัดขึ้น ข้อมูลจากกรมการขนส่งทางบก (2568) ระบุว่า ยอดจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้าในช่วงเดือนมกราคมถึงพฤษภาคม 2568 เพิ่มขึ้นกว่า 27% เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะในกลุ่มรถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 ที่นั่ง การเพิ่มขึ้นดังกล่าวสะท้อนถึงความสนใจของผู้บริโภคที่มีต่อการใช้เทคโนโลยียานยนต์สะอาดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมแล้ว พฤติกรรมผู้บริโภคและทัศนคติต่อการใช้เทคโนโลยีใหม่ยังเป็นอีกองค์ประกอบสำคัญที่ผลักดันการยอมรับรถยนต์ไฟฟ้า โดยทฤษฎีด้านพฤติกรรมผู้บริโภคชี้ให้เห็นว่า ทัศนคติเป็นตัวแปรสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมการซื้อและการตัดสินใจเลือกผลิตภัณฑ์ (Schiffman & Kanuk, 1991) ในกรณีของรถยนต์ไฟฟ้า ปัจจัยที่มีอิทธิพล ได้แก่ ประสิทธิภาพของแบตเตอรี่ ระยะทางการขับขี่ต่อการชาร์จหนึ่งครั้ง ภาพลักษณ์ทางสังคม และความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ หากผู้บริโภคมีทัศนคติเชิงบวกต่อปัจจัยเหล่านี้ก็มีแนวโน้มสูงที่จะเลือกใช้รถยนต์ไฟฟ้า

รัฐบาลไทยได้วางเป้าหมายผลักดันให้ประเทศกลายเป็นศูนย์กลางการผลิตและใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในภูมิภาค ผ่านมาตรการสนับสนุนทั้งด้านภาษีและการลงทุน ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้างสถานีชาร์จสาธารณะ การสร้างแรงจูงใจด้านการลงทุน และการผลักดันโครงการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีแบตเตอรี่ นโยบายเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านของภาคยานยนต์ไทยเข้าสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ และสนับสนุนเป้าหมาย net zero carbon ของประเทศ

จังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของภาคเหนือ มีพื้นที่ภูมิประเทศที่หลากหลายและระบบคมนาคมที่พึ่งพารถยนต์ส่วนบุคคลเป็นหลัก การเปลี่ยนผ่านสู่การใช้ยานยนต์ไฟฟ้าจึงเป็นแนวทางที่สามารถลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีนัยสำคัญ พร้อมทั้งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาเมืองยั่งยืน ข้อมูลจากกรมการขนส่งทางบก (2568) ระบุว่า จังหวัดเชียงรายมีรถยนต์ไฟฟ้านั่งส่วนบุคคลจดทะเบียนกว่า 1,400 คัน และมีสถานีชาร์จสาธารณะกว่า 30 สถานี กระจายอยู่ในเขตเมือง ศูนย์ราชการ และสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ

ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงราย เพื่อทราบถึงปัจจัยด้านทัศนคติ ซึ่งประกอบด้วย ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี ซึ่งประกอบด้วย การรับรู้ถึงประโยชน์ใช้งาน อิทธิพลทางสังคม การรับรู้ความเสี่ยง และทัศนคติต่อการใช้งาน ที่สามารถนำผลที่ได้รับจากการศึกษาไปพัฒนา และปรับปรุงในแง่เทคโนโลยี ภาพลักษณ์ ความคุ้มค่าของรถยนต์ไฟฟ้า

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความแตกต่างลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงราย โดยพิจารณาตามปัจจัยด้านเพศ สถานภาพ อายุ ระดับ การศึกษา อาชีพและรายได้เฉลี่ยต่อเดือน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยทัศนคติที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงราย
3. เพื่อศึกษาปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงราย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยทัศนคติ

ทัศนคติ เป็นตัวแปรทางจิตวิทยาที่มีบทบาทสำคัญในการอธิบายพฤติกรรมของผู้บริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการใหม่ ๆ โดย Kolida et al. (2000) และ Schermerhorn et al. (2000) อธิบายว่า ทัศนคติประกอบด้วยองค์ประกอบหลักสามประการ ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจ (cognitive component) ด้านความรู้สึก (affective component) และด้านพฤติกรรม (behavioral component) ทั้งสามองค์ประกอบนี้สัมพันธ์กันในลักษณะของกระบวนการเชิงระบบที่สะท้อนการรับรู้ ความรู้สึก และการตอบสนองต่อสิ่งเร้า อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจเป็นการรับรู้และความเชื่อของบุคคลที่เกิดจากการประเมินด้วยเหตุผลและตรรกะ ส่งผลต่อการก่อตัวของทัศนคติในเชิงบวกหรือลบต่อวัตถุ เช่น ความเชื่อว่าสินค้านั้นมีคุณภาพดีหรือเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ด้านความรู้สึกสะท้อนถึงอารมณ์หรือความพึงพอใจที่ได้รับจากประสบการณ์หรืออิทธิพลทางสังคม ซึ่งเป็นแรงจูงใจสำคัญที่หล่อหลอมทัศนคติให้เกิดความชอบหรือไม่ชอบต่อผลิตภัณฑ์ ส่วนด้านพฤติกรรมแสดงถึงความตั้งใจหรือแนวโน้มที่จะกระทำ เช่น การตัดสินใจเลือกซื้อหรือหลีกเลี่ยงสินค้านั้น ๆ

โดยสรุป ทัศนคติจึงเป็นผลรวมของกระบวนการทางความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่เชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อน ซึ่งมีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมการบริโภคและการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ในสังคมร่วมสมัย เช่น การตัดสินใจเลือกใช้รถยนต์ไฟฟ้าที่สะท้อนทั้งมิติของเหตุผล ความรู้สึกเชิงสิ่งแวดล้อม และการแสดงออกทางพฤติกรรมที่มุ่งสู่ความยั่งยืน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี

การยอมรับเทคโนโลยี (technology acceptance) เป็นกระบวนการที่สะท้อนถึงระดับการรับรู้ การเข้าใจ และการตอบสนองของบุคคลต่อการนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ โดยมีรากฐานจากแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ซึ่งอธิบายว่า พฤติกรรมการยอมรับเทคโนโลยีขึ้นอยู่กับการรับรู้ถึงประโยชน์ การรับรู้ความง่ายต่อการใช้งาน ความตั้งใจที่จะกระทำ และเจตคติต่อการใช้ (Davis,1989) แนวคิดนี้ต่อมาได้รับการขยายเพิ่มเติมให้ครอบคลุมมิติทางจิตวิทยาและสังคมมากนอกเหนือจาก 4 ปัจจัยหลักของทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยีนั้น ได้มีการนำเอาแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีไปทำการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม องค์ประกอบสำคัญของการยอมรับเทคโนโลยีประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การรับรู้ถึงประโยชน์ (perceived usefulness) หมายถึง การรับรู้ว่าเทคโนโลยีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานหรือคุณภาพชีวิต 2) การรับรู้ถึงความเสี่ยง (perceived risk) เกี่ยวข้องกับความไม่แน่นอนหรือความไม่ปลอดภัยจากการใช้งาน เช่น การรั่วไหล

ของข้อมูลส่วนบุคคล 3) ทัศนคติต่อการใช้งาน (attitude toward use) หมายถึง การประเมินเชิงบวกหรือลบของผู้ใช้ต่อเทคโนโลยี และ 4) อิทธิพลทางสังคม (social influence) ซึ่งเป็นแรงผลักดันจากสังคมหรือกลุ่มอ้างอิงที่มีผลต่อการตัดสินใจยอมรับเทคโนโลยี

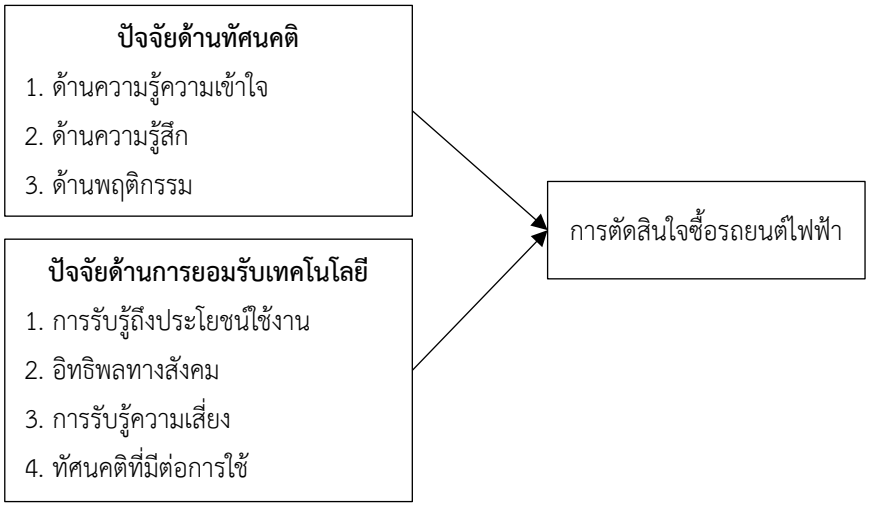
โดยสรุป ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีเป็นกลไกที่ซับซ้อนระหว่างการรับรู้ส่วนบุคคลกับบริบททางสังคม ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมการนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ เช่น การยอมรับยานยนต์ไฟฟ้าที่ต้องอาศัยทั้งการรับรู้ถึงประโยชน์ ความสะดวก ความปลอดภัย และแรงจูงใจทางสังคมในการตัดสินใจของผู้บริโภค

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อ

กระบวนการตัดสินใจซื้อ (consumer decision-making process) เป็นแบบจำลองที่อธิบายพฤติกรรมของผู้บริโภคตั้งแต่การตระหนักถึงความต้องการไปจนถึงพฤติกรรมหลังการซื้อ โดย Schiffman & Kanuk (2007) อธิบายว่า การตัดสินใจซื้อเป็นกระบวนการที่เกิดจากปัจจัยภายในของบุคคล เช่น แรงจูงใจ การรับรู้ การเรียนรู้ บุคลิกภาพ และทัศนคติ ซึ่งล้วนมีอิทธิพลต่อการกำหนดพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้า ทั้งนี้ กระบวนการตัดสินใจซื้อประกอบด้วยห้าขั้นตอนสำคัญ เริ่มจาก 1) การรับรู้ถึงปัญหาหรือความต้องการ (problem/need recognition) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ผู้บริโภคตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่ต้องการ 2) การค้นหาข้อมูล (information search) โดยผู้บริโภคจะแสวงหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อใช้ในการประเมิน 3) การประเมินทางเลือก (evaluation of alternatives) ซึ่งเป็นกระบวนการเปรียบเทียบคุณสมบัติของสินค้าเพื่อเลือกสิ่งที่เหมาะสมที่สุด 4) การตัดสินใจซื้อ (purchase decision) ตามแนวคิดของ Kotler & Keller (2016) หมายถึง การเลือกทางเลือกขั้นสุดท้ายโดยพิจารณาจากข้อมูล ความต้องการ และปัจจัยแวดล้อม และ 5) พฤติกรรมภายหลังการซื้อ (post-purchase behavior) ซึ่งสะท้อนระดับความพึงพอใจหรือความไม่พึงพอใจต่อสินค้าและมีผลต่อการซื้อซ้ำหรือการบอกต่อ โดยสรุปแล้ว กระบวนการตัดสินใจซื้อเป็นกลไกเชิงจิตวิทยาและพฤติกรรมที่ต่อเนื่องกัน ซึ่งช่วยให้เข้าใจเหตุผลและแรงจูงใจเบื้องหลังการตัดสินใจของผู้บริโภค โดยเฉพาะในบริบทของผลิตภัณฑ์ที่มีเทคโนโลยีใหม่ เช่น รถยนต์ไฟฟ้าที่ผู้บริโภคต้องพิจารณาทั้งด้านเหตุผล คุณค่า และประสบการณ์การใช้งานร่วมกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงราย มีกรอบแนวคิดการวิจัยที่พัฒนาจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคที่มีอายุระหว่าง 20-60 ปี ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีจำนวนประชากรทั้งหมด จำนวน 1,296,808 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริโภคที่มีอายุระหว่าง 20-60 ปี ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงราย ดังนั้น เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่เหมาะสมและง่ายต่อการนำเสนอในรูปแบบของตารางค่าร้อยละมากขึ้น จึงกำหนดให้มีกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 405 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรของ Cochran (1977)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (questionnaire) ซึ่งสร้างตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่ตั้งขึ้นเป็นพื้นฐานในการวิจัย โดยในส่วนของแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอน เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ ประกอบด้วย เพศ สถานภาพ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ลักษณะคำถามปลายปิด (closed ended question) แบบให้เลือกตอบเพียงคำตอบเดียว (multiple choice)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านทัศนคติ จำนวน 12 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตามรูปแบบของลิเคิร์ท (Likert) มีระดับความคิดเห็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านการยอมรับเทคโนโลยี จำนวน 21 ข้อ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน การรับรู้ถึงประโยชน์ใช้งาน อิทธิพลทางสังคม การรับรู้ความเสี่ยง และทัศนคติต่อการใช้งาน โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตามรูปแบบของลิเคิร์ท (Likert) มีระดับความคิดเห็น 5 ระดับ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า จำนวน 6 ข้อ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตามรูปแบบของลิเคิร์ท (Likert) มีระดับความคิดเห็น 5 ระดับ

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่น ๆ

การสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังนี้

1) ผู้วิจัยทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัย รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน จากนั้นจึงกำหนดข้อคำถามที่ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษา

2) ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบคุณภาพของแบบสอบถาม โดยทำการตรวจสอบความถูกต้องให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและเพื่อให้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นสามารถวัดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาตามที่ต้องการการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยข้อคำถามแต่ละข้อ IOC มากกว่า 0.5 หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดสอบความเชื่อมั่นด้วยการทดลองใช้ (tryout) กับกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน เพื่อให้แน่ใจว่าคำถามแต่ละข้อสามารถสื่อความหมายได้ตรงกับที่ต้องการและมีความเหมาะสม จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ซึ่งกำหนดระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามไว้ที่มากกว่า 0.70 เพื่อพิจารณาความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามและความพร้อมในการใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง สำหรับแบบสอบถามในงานวิจัยนี้ เมื่อคำนวณความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) พบว่าแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.82

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (quantitative data) ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ (primary data) โดยดำเนินการแจกและเก็บรวบรวมแบบสอบถามออนไลน์ (online questionnaire) ผ่านทางแพลตฟอร์ม google form จำนวน 405 ชุด โดยทำการเก็บแบบสอบถามจากประชากรที่อาศัยในจังหวัดเชียงราย ทั้งหมด 18 อำเภอ ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified random sampling) ตามสัดส่วนจำนวนประชากรในแต่ละพื้นที่จนได้จำนวนตัวอย่างครบตามที่กำหนด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงราย โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statics) ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน คือ การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) และการวิเคราะห์การถดถอย (multiple linear regression analysis) ก่อนการวิเคราะห์การถดถอยได้ทดสอบสมมติฐานจากค่า Tolerance และ VIF

ผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 405 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ยอยู่ในช่วง 18 – 30 ปี และส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 - 35,000 บาท

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยด้านทัศนคติที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงราย

ปัจจัยด้านทัศนคติ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความสำคัญ
1) ด้านความรู้ความเข้าใจ	4.06	0.53	มาก
2) ด้านความรู้สึก	3.65	0.78	มาก
3) ด้านพฤติกรรม	3.56	0.87	มาก
ภาพรวม	3.66	0.87	มาก

จากตารางที่ 2 ผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.66, S.D. = 0.87) พบว่า ด้านความรู้ความเข้าใจ ($\overline{X}$ = 4.06, S.D. = 0.53) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความรู้สึก ($\overline{X}$ = 3.65, S.D. = 0.78) และด้านพฤติกรรม ($\overline{X}$ = 3.56, S.D. = 0.87)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงราย

ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความสำคัญ
1) การรับรู้ถึงประโยชน์	3.94	0.62	มาก
2) การรับรู้ความเสี่ยง	4.00	0.65	มาก
3) อิทธิพลทางสังคม	3.66	0.99	มาก
4) ทัศนคติที่มีประโยชน์ต่อการใช้	3.94	0.62	มาก
ภาพรวม	3.87	0.57	มาก

จากตารางที่ 3 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการยอมรับเทคโนโลยี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.89, S.D. = 0.52) พบว่า การรับรู้ความเสี่ยง ($\overline{X}$ = 4.00, S.D. = 0.84) มีค่าเฉลี่ยมากมากที่สุด รองลงมาคือ การรับรู้ถึงประโยชน์ ($\overline{X}$ = 3.94, S.D. = 0.85) และทัศนคติที่มีประโยชน์ต่อการใช้ ($\overline{X}$ = 3.94, S.D. = 0.62)

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงรายจำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์

ลักษณะทางประชากรศาสตร์	แหล่งความแปรปรวน	SS	DF	MS	F	Sig.
1. เพศ	ระหว่างกลุ่ม	11.994	1	11.994	27.580	0.00*
	ภายในกลุ่ม	175.260	403	0.435		
	รวม	187.254	404			
2. อายุ	ระหว่างกลุ่ม	3.552	3	1.184	2.584	0.00*
	ภายในกลุ่ม	183.702	401	0.458		
	รวม	187.254	404			
3. สถานภาพ	ระหว่างกลุ่ม	0.249	2	0.125	0.268	0.765
	ภายในกลุ่ม	187.005	402	0.465		
	รวม	187.254	404			
4. ระดับการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2.073	3	0.691	1.496	0.215
	ภายในกลุ่ม	185.181	401	0.462		
	รวม	187.254	404			
5. รายได้ต่อเดือน	ระหว่างกลุ่ม	7.001	5	1.400	3.099	0.00*
	ภายในกลุ่ม	180.253	399	0.452		
	รวม	187.254	404			
6. อาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	10.893	5	2.179	4.929	0.00*
	ภายในกลุ่ม	176.361	399	0.442		
	รวม	187.254	404			

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ พบว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ต่อเดือน และอาชีพ ที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ Tolerance และ VIF

ตัวแปร	Tolerance	VIF
ปัจจัยด้านทัศนคติ		
ด้านความรู้ความเข้าใจ	0.47	2.18
ด้านความรู้สึก	0.34	3.00
ด้านพฤติกรรม	0.45	2.22
ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี		
การรับรู้ถึงประโยชน์	0.32	3.12
การรับรู้ความเสี่ยง	0.80	1.26
อิทธิพลทางสังคม	0.34	2.94
ทัศนคติที่มีต่อการใช้	0.30	3.31

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยค่า Tolerance และค่า Variance Inflation Factor (VIF) พบว่า ตัวแปรทั้งหมดมีค่า Tolerance มากกว่า 0.10 และมีค่า VIF ต่ำกว่า 10 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ แสดงว่า ไม่มีปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นพหุคูณ (multicollinearity) ระหว่างตัวแปรอิสระในแบบจำลองการวิเคราะห์ถดถอย

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคุณของปัจจัยทัศนคติที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงราย

ปัจจัยทัศนคติ	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	1.02	0.20		5.06	0.00*
1. ด้านความรู้ความเข้าใจ	0.49	0.06	0.38	8.03	0.00*
2. ด้านความรู้สึก	0.08	0.05	0.09	1.54	0.13
3. ด้านพฤติกรรม	0.22	0.04	0.28	5.37	0.00*
$R = 0.64$, $R^2 = 0.41$, Adj. $R^2 = 0.40$, Std. Error = 0.52					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคุณของปัจจัยทัศนคติที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงราย พบว่า ค่าความสัมพันธ์ (R) มีค่าเท่ากับ 0.64 ค่าความสัมพันธ์การตัดสินใจ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.41 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการตัดสินใจ Std. Error มีค่าเท่ากับ 0.52 อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยทัศนคติที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงราย คือ ด้านความรู้ความเข้าใจ ($B = 0.49$, $p < 0.05$) และ ด้านพฤติกรรม ($B = 0.22$, $p < 0.05$) ในขณะที่ด้านความรู้สึก ($B = 0.08$, $p > 0.05$) ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคุณของปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงราย

ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	1.38	0.21			
1. การรับรู้ถึงประโยชน์จากการใช้เทคโนโลยี	0.18	0.06	0.17	3.05	0.00*
2. อิทธิพลทางสังคม	0.20	0.05	0.26	4.37	0.00*
3. การรับรู้ความเสี่ยง	0.01	0.04	0.01	0.28	0.78
4. ทัศนคติที่มีต่อการใช้	0.31	0.07	0.31	4.69	0.00*
$R = 0.66$, $R^2 = 0.44$, Adj. $R^2 = 0.43$, Std. Error = 0.51					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคุณของปัจจัยในการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงราย พบว่า ค่าความสัมพันธ์ (R) มีค่าเท่ากับ 0.66 ค่าความสัมพันธ์การตัดสินใจ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.44 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการตัดสินใจ Std. Error มีค่าเท่ากับ 0.51 อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยในการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงราย คือ การรับรู้ถึงประโยชน์จากการใช้เทคโนโลยี ($B = 0.18$, $p < 0.05$) อิทธิพลทางสังคม ($B = 0.20$, $p < 0.05$) และทัศนคติที่มีต่อการใช้ ($B = 0.3$, $p < 0.05$) ในขณะที่การรับรู้ความเสี่ยง ($B = 0.01$, $p > 0.05$) ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงราย

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า เพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนสถานภาพและระดับการศึกษาไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ สามารถอภิปรายได้ดังนี้

เพศ มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้รถยนต์ส่วนบุคคลในสังคมปัจจุบันที่แต่ละบุคคลมีความต้องการและความสะดวกสบายในการใช้งานที่แตกต่างกัน ผู้บริโภคมีการพึ่งพาตนเองในการเดินทางไปทำงานและใช้ในชีวิตประจำวันมากขึ้น การตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าจึงขึ้นอยู่กับความสนใจในเทคโนโลยี สมรรถนะ และความละเอียดถี่ถ้วนในการตัดสินใจซื้อสินค้าที่มีมูลค่าสูงของแต่ละเพศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิทยุตม์ โตขำ และคณะ (2565) ที่พบว่า เพศชายและเพศหญิงมีความต้องการใช้งานรถยนต์ ความสนใจ ความรู้ ความเข้าใจ รวมถึงความละเอียดถี่ถ้วนในการตัดสินใจซื้อของที่มีมูลค่าแตกต่างกัน

อายุ มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากรถยนต์ไฟฟ้าเป็นเทคโนโลยีใหม่ที่มีราคาสูง การตัดสินใจซื้อจึงสัมพันธ์กับประสบการณ์การเรียนรู้ การยอมรับเทคโนโลยี และกำลังซื้อของผู้บริโภคในช่วงวัยต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มวัยทำงานที่มีกำลังซื้อและเปิดรับเทคโนโลยีใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพล เด่นยุกต์ (2565) ที่พบว่ากลุ่มผู้ใช้งานรถยนต์ไฟฟ้าส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยทำงานที่สนใจเทคโนโลยีและมีกำลังซื้อ โดยเฉพาะช่วงอายุ 41-45 ปี และ 36-40 ปี มีแนวโน้มที่จะสนใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้ามากที่สุด เนื่องจากเป็นช่วงอายุที่มีความสามารถในการซื้อสินค้าและอยู่ในวัยที่ทันต่อเทคโนโลยีสมัยใหม่

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากรถยนต์ไฟฟ้าเป็นสินค้านวัตกรรมที่มีราคาสูง ทำให้รายได้เป็นปัจจัยหลักในการกำหนดกำลังซื้อและความสามารถในการบริหารค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ราคาตัวรถ ดอกเบี้ยสินเชื่อ ค่าซ่อมบำรุงรักษา และค่าประกันภัยรถยนต์ การตัดสินใจจึงต้องรอบคอบและเหมาะสมกับเศรษฐานะของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิทยุตม์ โตขำ และคณะ (2565) ที่ระบุว่า รถยนต์ส่วนบุคคลมีหลากหลายประเภทและราคาหลากหลาย ทำให้ลูกค้าตัดสินใจเลือกซื้อรถยนต์ที่เหมาะสมกับความต้องการและเศรษฐานะของตนเอง

อาชีพ มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากลักษณะการประกอบอาชีพสะท้อนถึงรูปแบบการดำเนินชีวิต ความมั่นคงในด้านรายได้ และการรับรู้ประโยชน์ของรถยนต์ไฟฟ้า โดยกลุ่มอาชีพที่มีรายได้มั่นคง เช่น ข้าราชการ และพนักงานเอกชน มักมีโอกาสในการเข้าถึงสินเชื่อและวางแผนการเงินได้ชัดเจนกว่าอาชีพอิสระ อย่างไรก็ตาม แม้ว่างานวิจัยของศศิธร สุ่มหลิม (2566) จะพบว่า กลุ่มที่สนใจเทคโนโลยีสูงอย่างนักศึกษามีความตั้งใจซื้อสูงกว่า แต่ในทางปฏิบัติของงานวิจัยนี้ กลุ่มผู้บริโภคที่มีความมั่นคงทางรายได้สูงกว่าย่อมมีกำลังซื้อจริงและเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายกว่า ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าที่มีราคาสูง

สถานภาพ ไม่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่า การตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าไม่ได้ขึ้นอยู่กับการใช้ชีวิตในสถานภาพใดสถานภาพหนึ่ง (โสด/สมรส) แต่ขึ้นอยู่กับความต้องการใช้รถยนต์ส่วนตัวในชีวิตประจำวันเป็นหลัก เนื่องจากรถยนต์ให้ความสะดวก รวดเร็ว และเป็นปัจจัยพื้นฐานในการเดินทางของคนในสังคมปัจจุบัน ไม่ว่าจะอยู่คนเดียวหรือเป็นครอบครัว ซึ่งผลที่ได้นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของศศิธร สุ่มหลิม (2566) ที่พบว่า สถานภาพ โสด/หย่าร้าง/แยกกันอยู่ และสมรส มีความตั้งใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทยไม่แตกต่างกัน

ระดับการศึกษา ไม่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากในยุคปัจจุบัน การเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับรถยนต์ไฟฟ้า มีความสะดวกและแพร่หลายอย่างมากผ่านสื่อดิจิทัลและโซเชียลมีเดีย ทำให้ผู้บริโภคทุกระดับการศึกษาสามารถเข้าถึงและทำความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ เทคโนโลยี และความคุ้มค่าของรถยนต์ไฟฟ้าได้ง่ายขึ้น ความแตกต่างของระดับการศึกษาจึงไม่เป็นอุปสรรคต่อการรับรู้และทำความเข้าใจผลิตภัณฑ์นวัตกรรมนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิธร สุ่มหลิม (2566) ที่ระบุว่า ระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้ใช้รถยนต์มีความเข้าใจและตั้งใจศึกษาข้อมูลรถยนต์ไฟฟ้า ส่งผลให้ระดับการศึกษามีความตั้งใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าไม่แตกต่างกัน

2. ปัจจัยทัศนคติที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทัศนคติ ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจ และด้านพฤติกรรมส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านความรู้สึกไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ สามารถอภิปรายได้ดังนี้

ด้านความรู้ความเข้าใจ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากผู้บริโภคมีการรับรู้ถึงประโยชน์และคุณค่า ของรถยนต์ไฟฟ้าอย่างครอบคลุม ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยี และด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเห็นความสำคัญของการช่วย ลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ จากการสันดาปเครื่องยนต์ ซึ่งเป็นผลมาจากความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เพิ่มสูงขึ้น ผลการวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของหนึ่งฤทัย รัตนาพร (2562) ที่พบว่า ผู้บริโภคตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมและมีทัศนคติในการสนับสนุนสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ด้านพฤติกรรม ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาข้อมูลและแลกเปลี่ยนข้อมูล เกี่ยวกับรถยนต์ไฟฟ้าอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากปัจจุบันสังคมมีการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในชีวิตประจำวันอย่างแพร่หลาย การเข้าถึงแหล่งสื่อออนไลน์จึงเป็นเรื่องง่าย ทำให้ผู้บริโภคสามารถติดตามข่าวสาร ค้นคว้าข้อมูล และส่งต่อข้อความได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญที่นำไปสู่การตัดสินใจซื้อในที่สุด ผลการวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิธร สุ่มหลิม (2566) ที่ระบุว่า ผู้บริโภครับฟังและแลกเปลี่ยนข้อมูลรถยนต์ไฟฟ้าจากสื่อและ

บุคคลต่าง ๆ อยู่เสมอ

ด้านความรู้สึก ความรู้สึกส่วนบุคคล เช่น ความชื่นชอบในรูปลักษณ์ สมรรถนะ หรือความมั่นใจในแบรนด์และบริการหลังการขาย ไม่ได้เป็นตัวแปรสำคัญในการแยกแยะผู้ที่ตัดสินใจซื้อกับผู้ที่ยังไม่ตัดสินใจซื้ออย่างชัดเจน ซึ่งผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของศศิธร สุ่มหลิม (2566) กล่าวว่า รถยนต์ไฟฟ้าได้เข้ามาในประเทศไทย รถยนต์ไฟฟ้าจึงเป็นสินค้าใหม่ การมีแหล่งจำหน่ายที่น่าเชื่อถือทำให้ผู้ใช้รถยนต์รู้สึกมั่นใจขึ้น และไม่สอดคล้องสอดคล้องกับงานวิจัยของธนเดช สุวรรณโชติ และพิพัฒน์ นนทนาธรณ์ (2564) พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญที่สุดคือ ด้านสมรรถนะ รองลงมาเป็นด้านแบรนด์รถยนต์ไฟฟ้ามีชื่อเสียง ด้านรูปลักษณ์ ด้านการบริการหลังการขาย ด้านความประหยัดค่าใช้จ่าย ด้านความปลอดภัยที่ดี ด้านราคารถยนต์ไฟฟ้าเหมาะสมกับคุณภาพ ตามลำดับ

3. ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี ได้แก่ การรับรู้ถึงประโยชน์จากการใช้เทคโนโลยี อิทธิพลทางสังคม และทัศนคติที่มีต่อการใช้ ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ส่วนการรับรู้ความเสี่ยงไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ สามารถอภิปรายได้ดังนี้

การรับรู้ถึงประโยชน์จากการใช้เทคโนโลยี ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากผู้บริโภคในจังหวัดเชียงรายตระหนักว่ารถยนต์ไฟฟ้าเป็นทางเลือกที่ตอบโจทย์ทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและเศรษฐศาสตร์ โดยเฉพาะการช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและมลพิษทางอากาศ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในพื้นที่ที่ต้องเผชิญปัญหาหมอกควันเป็นประจำ นอกจากนี้ ต้นทุนค่าไฟฟ้าต่อระยะทางที่ต่ำกว่าค่าน้ำมัน และ ค่าบำรุงรักษาที่น้อยกว่า เนื่องจากมีชิ้นส่วนเคลื่อนไหวน้อย ทำให้ผู้บริโภคประเมินว่า การลงทุนซื้อรถยนต์ไฟฟ้ามีความคุ้มค่าในระยะยาว ผลการวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของหนึ่งฤทัย รัตนาพร (2562) ที่พบว่า คุณสมบัติในการใช้งานของรถยนต์ต้องก่อให้เกิดประโยชน์ และตอบโจทย์ด้านความเงียบขณะขับขี่ แบตเตอรี่ที่ใช้งานได้ยาวนาน และลดค่าใช้จ่ายในการใช้งานและการซ่อมบำรุง

อิทธิพลทางสังคม ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะคำแนะนำจากเพื่อนและคนในครอบครัว ซึ่งจัดเป็นกลุ่มอ้างอิงใกล้ชิด (primary reference group) มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะเชื่อถือข้อมูล คำแนะนำ หรือประสบการณ์ตรงจากบุคคลใกล้ชิดมากกว่าข้อมูลจากการโฆษณาหรือสื่อมวลชนอย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของหนึ่งฤทัย รัตนาพร (2562) ที่พบว่า อิทธิพลทางสังคม เช่น แนวโน้มการใช้รถไฟฟ้าของคนในสังคม และคำแนะนำของเพื่อน/คนในครอบครัว มีส่วนต่อการตัดสินใจซื้ออย่างยิ่ง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับวริษฐา ดินอุดม (2562) ที่ระบุว่าปัจจัยด้านอิทธิพลทางสังคมมีผลเชิงบวกต่อความตั้งใจจะใช้รถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภค

ทัศนคติที่มีต่อการใช้ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่าการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเกิดขึ้นจากการ เปรียบเทียบเชิงวิเคราะห์ระหว่างราคาสินค้าและประโยชน์ที่จะได้รับ (เทคโนโลยีและคุณสมบัติ) แม้ว่ารถยนต์ไฟฟ้าจะเป็นเทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีประโยชน์สูง แต่หากราคาจำหน่ายยังคงสูงเกินกว่าความคุ้มค่าที่ผู้บริโภครับรู้ ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการยอมรับและการตัดสินใจซื้อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของหนึ่งฤทัย รัตนาพร (2562) ที่พบว่ากลุ่มผู้บริโภคมีความอ่อนไหวต่อราคาและมองในเรื่องความคุ้มค่าของการซื้อสินค้า คือเมื่อรถไฟฟ้าราคาถูกลงและมีความคุ้มค่ากับเทคโนโลยีที่ได้รับ ถึงจะมีความสนใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า

การรับรู้ความเสี่ยงไม่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าอย่างไม่มีนัยสำคัญ การที่ผู้บริโภคไม่กังวลต่อความเสี่ยงอาจเป็นผลมาจาก ความเชื่อมั่นที่เพิ่มขึ้นต่อเทคโนโลยีแบตเตอรี่และสถานีชาร์จ รวมถึงการรับรู้ข้อมูลในเชิงบวกจากสื่อต่าง ๆ ซึ่งช่วยลดความกังวลเกี่ยวกับปัญหาสำคัญ เช่น ระยะทางในการขับขี่ต่อการชาร์จ ความปลอดภัย และค่าใช้จ่ายในการซ่อมบำรุงระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัจฉราพรรณ ตั้งจาตุรโสภณ (2566) ที่ระบุว่า ความไม่เชื่อมั่นในเทคโนโลยีและสาธารณูปโภคอำนวยความสะดวก เช่น ความรู้ของช่างซ่อมรถยนต์ไฟฟ้า ศูนย์ซ่อม และสถานีชาร์จสาธารณะที่ยังมีน้อย ล้วนแต่เป็นข้อจำกัดสำคัญของรถยนต์ไฟฟ้า ดังนั้น ผู้ประกอบการยังคงต้องให้ความสำคัญกับการจัดการความเสี่ยงด้านโครงสร้าง

พื้นฐานเหล่านี้ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการยอมรับและตัดสินใจซื้อในวงกว้างต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยครั้งนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคในจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นบริบทเฉพาะพื้นที่ที่ยังมีการศึกษาอย่างจำกัด โดยเฉพาะในประเด็นการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า ซึ่งถือเป็นเทคโนโลยีใหม่ในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคในจังหวัดเชียงรายให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านความคุ้มค่าในระยะยาวและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อันเป็นผลมาจากสถานการณ์มลพิษทางอากาศและปัญหาหมอกควันจากการเผาในที่โล่งที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี ทำให้เกิดความตระหนักรู้ในประเด็นสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น รถยนต์ไฟฟ้าจึงถูกมองว่าเป็นทางเลือกที่ช่วยลดมลพิษและสะท้อนภาพลักษณ์ของความรับผิดชอบต่อสังคม ในขณะเดียวกัน ผู้บริโภคในพื้นที่ยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการเรียนรู้และทำความเข้าใจเทคโนโลยีรถยนต์ไฟฟ้า ทำให้ประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการใช้งานยังมีจำกัด ปัจจัยด้าน “ความง่ายในการใช้” และ “ความเสี่ยงของเทคโนโลยี” จึงยังไม่ใช่ตัวแปรหลักในการตัดสินใจซื้อ แต่กลับพบว่าปัจจัยภายนอก เช่น ภาพลักษณ์ทางสังคมของผู้ใช้รถยนต์ไฟฟ้าในฐานะคนรุ่นใหม่ที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม รวมถึงแรงจูงใจจากบุคคลรอบข้าง เช่น ครอบครัว เพื่อน และสื่อออนไลน์ มีอิทธิพลสูงต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อ นอกจากนี้ วัฒนธรรมของสังคมภาคเหนือที่ให้คุณค่ากับ “การยอมรับทางสังคม (social approval)” ส่งผลให้ผู้บริโภคจำนวนมากเลือกใช้รถยนต์ไฟฟ้าเพื่อแสดงออกถึงสถานะทางสังคม ความทันสมัย และความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม มากกว่าการพิจารณาจากข้อมูลทางเทคนิค เช่น สมรรถนะของระบบชาร์จหรือระยะทางการขับขี่ ทั้งนี้ ข้อมูลเชิงลึกดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบกลยุทธ์ทางการตลาดที่มุ่งเน้น “ภาพลักษณ์ ความคุ้มค่า และความภาคภูมิใจทางสังคม” เพื่อสร้างแรงจูงใจและเพิ่มการยอมรับการใช้รถยนต์ไฟฟ้าในอนาคตอย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม ผลกระทบเชิงสังคมและเชิงนโยบาย จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการส่งเสริมการใช้รถยนต์ไฟฟ้าในจังหวัดเชียงรายมิได้เป็นเพียงการเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยีเท่านั้น หากแต่ยังเป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสังคมและค่านิยมของผู้บริโภคในท้องถิ่น การที่ประชาชนเริ่มตระหนักถึงสิ่งแวดล้อมและให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ทางสังคม แสดงถึงการก่อรูปของ “วัฒนธรรมการบริโภคเชิงยั่งยืน” ซึ่งมีศักยภาพต่อการขยายผลสู่ระดับภูมิภาคและประเทศ ภาครัฐสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ในการออกแบบนโยบายที่เน้นการสร้างแรงจูงใจเชิงสังคม เช่น มาตรการลดภาษี การสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานการชาร์จ และการรณรงค์สร้างภาพลักษณ์ของผู้ใช้รถยนต์ไฟฟ้าในฐานะ “พลเมืองสีเขียว” เพื่อสร้างแรงผลักดันทางสังคมควบคู่กับเศรษฐกิจสีเขียว (green economy) อันจะช่วยส่งเสริมการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมคาร์บอนต่ำอย่างยั่งยืนในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้ประกอบการรถยนต์ไฟฟ้าควรให้ความสำคัญต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับรถยนต์ไฟฟ้าแก่ผู้บริโภคผ่านกิจกรรมประชาสัมพันธ์ การจัดนิทรรศการ หรือการจัดกิจกรรมทดลองขับ เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับประสบการณ์ตรง ซึ่งจะช่วยส่งเสริมทัศนคติที่ดีและสร้างความมั่นใจในการตัดสินใจซื้อ นอกจากนี้ ควรส่งเสริมพฤติกรรมการใช้และการทดลองใช้จริง เพื่อให้ผู้บริโภคได้สัมผัสประสิทธิภาพและความคุ้มค่าของรถยนต์ไฟฟ้าในชีวิตประจำวัน

1.2 ในด้านการยอมรับเทคโนโลยี ผู้ประกอบการควรมุ่งเน้นการสื่อสารเชิงบวกเกี่ยวกับประโยชน์ของรถยนต์ไฟฟ้าทั้งในด้านการประหยัดพลังงาน การลดค่าใช้จ่ายระยะยาว และการมีส่วนร่วมในการลดปัญหาสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ผู้บริโภครับรู้ถึงคุณค่าที่แท้จริงของผลิตภัณฑ์ อีกทั้งควรใช้กลยุทธ์ทางสังคมโดยอาศัยผู้มีอิทธิพลทางความคิด (opinion leader) หรือผู้บริโภค

ที่มีประสบการณ์การใช้จริงเป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์ เพื่อสร้างแรงจูงใจและเพิ่มการยอมรับในวงกว้าง นอกจากนี้ การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของรถยนต์ไฟฟ้าในฐานะเทคโนโลยีที่ทันสมัย ปลอดภัย และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จะช่วยเสริมสร้างทัศนคติในเชิงบวกและลดความลังเลในการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคได้

1.3 ส่วนภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการสนับสนุนที่เป็นรูปธรรม เช่น การลดหย่อนภาษี การให้เงินอุดหนุน หรือสิทธิประโยชน์ในการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้า ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นอย่างสถานีชาร์จไฟฟ้าให้ครอบคลุมพื้นที่ในจังหวัดเชียงรายอย่างเพียงพอ เพื่อสร้างความมั่นใจในการใช้งานให้กับผู้บริโภค อีกทั้งยังควรมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง โดยเชื่อมโยงกับประโยชน์จากการใช้รถยนต์ไฟฟ้าในการช่วยลดมลพิษและก๊าซเรือนกระจก ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาหมอกควันและคุณภาพอากาศที่จังหวัดเชียงรายเผชิญอยู่เป็นประจำ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับนักวิจัยในอนาคตในการขยายขอบเขตการศึกษาไปยังปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ความเชื่อมั่นต่อบริการหลังการขาย ความเพียงพอของสถานีชาร์จ ความมั่นใจในความปลอดภัยของเทคโนโลยี รวมถึงผลกระทบเชิงสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่

2.2 ควรวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างจังหวัดที่มีบริบทด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในหลากหลายมิติ นอกจากนี้ การวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม ก็จะช่วยให้เข้าใจเจตคติ ความคาดหวัง และพฤติกรรมของผู้บริโภคได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดกลยุทธ์การตลาดและนโยบายสาธารณะในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กรมการขนส่งทางบก. (2568). *สถิติรถจดทะเบียนสะสม.* กลุ่มสถิติการขนส่ง กองแผนงาน. สืบค้น 22 กรกฎาคม 2568 จาก https://web.dlt.go.th/statistics/index.php.

ณัฐพล เด่นยุกต์. (2565). *การยอมรับเทคโนโลยีและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อรถยนต์ไฟฟ้าสัญชาติจีนของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในประเทศไทย.* การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธนเดช สุวรรณโชติ และพิพัฒน์ นนทนาธรณ์. (2564). คุณลักษณะของรถยนต์ไฟฟ้าที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารสมาคมนักวิจัย, 26*(1), 67-78.

พิทยุตม์ โตขำ, วิไลพรรณ ตาริชกุล และเมธาวี อนิวรรตนพงศ์. (2565). อิทธิพลของปัจจัยที่มีต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานไฟฟ้าแบตเตอรี่ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. *วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 5*(1), 53-72.

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2565). *ไขวิกฤติน้ำมันแพง ผ่านเลนส์นักเศรษฐศาสตร์.* สืบค้น 22 กรกฎาคม 2568 จาก https://www.youtube.com/watch?v=blTNpCR7S4c.

วริษฐา ดินอุดม. (2562). *การยอมรับเทคโนโลยีและความตั้งใจจะใช้รถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในประเทศไทย.* การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศศิธร สุ่มหลิม. (2566). *ความตั้งใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในภาคกลางของประเทศไทย.* วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

หนึ่งฤทัย รัตนาพร. (2562). *การศึกษาปัจจัยด้านทัศนคติต่อการเลือกซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของกลุ่มคน เจนเนอเรชั่น X และY ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล.* การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อัจฉราพรรณ ตั้งจาตุรโสภณ. (2566). ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้า แบบแบตเตอรี่ของผู้บริโภค จังหวัดนครราชสีมา. *RMUTT Global Business and Economics Review, 18*(2), 75-92.

องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย. (2564). *ก๊าซพิษที่มาจากรถยนต์.* สืบค้น 22 กรกฎาคม 2568 จาก https://altv.thaipbs.or.th/content/altv-news/614aa46df3a5e8670b38a030.

Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques* (3rd ed). John Wiley & Sons.

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly, 13*(3), 319-340.

Kolida, S., Tuohy, K. M., & Gibson, G. R. (2000). The human gut flora in nutrition and approaches for its dietary modulation. *Nutrition Bulletin, 25*, 223–231.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing Management* (15th ed). Pearson Education.

Schermerhorn, J. R., Hunt, J. G., & Osborn, R. N. (2000). *Organizational behavior* (7th ed). Wiley.

Schiffman, L. G., & Kanuk, L.L. (1991). *Consumer Behavior* (5th ed). Prentice-Hall.

Schiffman, L. G., & Kanuk, L.L. (2007). *Consumer behavior* (9th ed). Prentice – Hall.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Affecting factors of the vocational training success for prisoners in Pra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Prison

ณัฐวุฒิ ทองจินดา[1*], ธาตรี มหันตรัตน์[2]

Nattawut Thongjinda[1*], Dhatree Mahantarat[2]

[1,2]หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารงานยุติธรรมและสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

[1,2]Master of Political Science Program in Criminology, Justice Administration and Society, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

[*]Corresponding author's e-mail: nattawud_nakliborro@hotmail.com[1*], dhatreecu24@hotmail.com[2]

Received: November 19, 2025 Revised: December 02, 2025 Accepted: December 08, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง และ 2. ศึกษารูปแบบและแนวทางพัฒนาการดำเนินงานในเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้ต้องขังที่เข้ารับการฝึกวิชาชีพ จำนวน 195 คน ด้วยแบบสอบถาม และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ 8 คน ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผลการศึกษาเชิงปริมาณพบว่า ปัจจัยทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด โดยปัจจัยด้านผู้สอนและเจ้าหน้าที่ได้รับการประเมินสูงที่สุด ขณะที่ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมได้รับการประเมินต่ำที่สุด ส่วนผลการวิจัยเชิงคุณภาพยืนยันประเด็นสำคัญ ได้แก่ ความทันสมัยของหลักสูตร ความสามารถของเจ้าหน้าที่ในการถ่ายทอดทักษะ การสนับสนุนด้านอุปกรณ์ และบรรยากาศการฝึกที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จากผลดังกล่าวสรุปได้ว่า แนวทางพัฒนาควรมุ่งเน้นการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับตลาดแรงงาน ส่งเสริมสมรรถนะด้านการสอนของเจ้าหน้าที่ และปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการฝึกให้ปลอดภัยและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ข้อค้นพบนี้ช่วยเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้ต้องขัง และเป็นประโยชน์ต่อการวางนโยบายด้านการฟื้นฟูและเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังในการกลับคืนสู่สังคมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การฝึกวิชาชีพ, ผู้ต้องขัง, การศึกษาในเรือนจำ, การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้กระทำผิด, การวิจัยแบบผสมผสาน

Abstract

This study aimed to examine 1. the key factors related to the success of vocational training for inmates and 2. to propose practical development strategies for Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Prison. A convergent mixed-methods design was employed. Quantitative data were collected from all 195 inmates who participated in vocational training using a five-point Likert-scale questionnaire, while qualitative data were obtained from semi-structured interviews with eight administrators and staff. The quantitative results showed that all six factors were rated highly. The instructor and staff factors got the highest ratings, while the environmental conditions got the lowest. The qualitative results supported these findings, highlighting the importance of updated training curricula, staff competence in skill transfer, adequate learning equipment, and supportive training environments. Based on the integrated results, recommendations include updating curricula to align with labor-market needs, enhancing staff instructional skills, and improving training facilities to create safer and more conducive learning spaces. The study gives empirical information on the elements that contribute to effective inmate vocational training and offers implications for correctional policy, particularly in strengthening rehabilitation and reintegration efforts.

Keywords: vocational training, inmates, correctional education, rehabilitation, mixed methods

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน โลกเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์และสังคมสารสนเทศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมไทย โดยทำให้เกิดการพัฒนาประเทศที่ไม่สมดุล และปัญหาสังคมต่าง ๆ เช่น การเสื่อมโทรมของสภาพสังคม การละเลยขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดี และการเกิดความรุนแรงในสังคม โดยปัจจัยทั้งภายในและภายนอก เช่น ความเจริญทางเทคโนโลยี การอพยพของคนในชนบทสู่เมือง และความขัดแย้งทางสังคม ล้วนมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ซึ่งรู้สึกถูกทิ้งไว้ข้างหลัง ส่งผลให้บางคนหันไปใช้ทางลัดในการดำรงชีวิต เช่น การกระทำอาชญากรรมออนไลน์ การค้ายาเสพติด การเล่นพนันออนไลน์ และการกระทำผิดกฎหมายคอมพิวเตอร์

การป้องกันและแก้ไขอาชญากรรมเป็นกระบวนการที่ต้องทำงานร่วมกันหลายขั้นตอน โดยหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ตำรวจ อัยการ ศาล และกรมราชทัณฑ์ มีหน้าที่ในการควบคุมและพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังให้กลับมาเป็นพลเมืองดี (สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2564) นอกจากนี้ กรมราชทัณฑ์ยังมีบทบาทในการฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว โดยการฝึกวิชาชีพมีส่วนสำคัญในการลดอัตราการกระทำผิดซ้ำ เนื่องจากการมีงานและรายได้จะช่วยป้องกันการกระทำผิดซ้ำในอนาคต

เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นหน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งมีหน้าที่ในการควบคุม ดูแล และส่งเสริมการฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังตามข้อบังคับ กฎ และระเบียบของกรมราชทัณฑ์ เพื่อพัฒนาพฤตินิสัย

และเตรียมความพร้อมให้ผู้ต้องขังสามารถประกอบอาชีพสุจริตหลังพ้นโทษ โดยมีการฝึกวิชาชีพทั้งภายในและภายนอกเรือนจำ รวมถึงการคัดเลือกผู้ต้องขังที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการฝึกอาชีพตามประเภทต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยพบว่าผู้ต้องขังบางกลุ่มยังไม่สามารถนำทักษะที่ได้รับ ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้ เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ขาดเงินทุนสำหรับเริ่มต้นอาชีพใหม่ ข้อจำกัดทางงบประมาณ ความแออัดในเรือนจำ และข้อจำกัดในการฝึกฝนทักษะที่ไม่สามารถต่อยอดได้อย่างเต็มที่ จึงส่งผลให้การฝึกวิชาชีพยังไม่สามารถช่วยให้ผู้ต้องขังกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กองพัฒนาพฤตินิสัย, 2566)

กล่าวได้ว่า การศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบันยังขาดการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการฝึกวิชาชีพในเรือนจำอย่างละเอียด โดยเฉพาะปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำทักษะที่ได้รับจากการฝึกวิชาชีพไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงหลังพ้นโทษ นอกจากนี้ยังขาดการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการฝึกวิชาชีพ ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตภายหลังการปล่อยตัว โดยเฉพาะในด้านการสนับสนุนทางการเงินจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ธนาคารหรือหน่วยงานภาครัฐที่สามารถช่วยให้ทุนเริ่มต้นแก่ผู้ต้องขัง รวมถึงการฝึกทักษะที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน การศึกษาครั้งนี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อเติมเต็มช่องว่างในด้านดังกล่าว และเสนอแนวทางในการพัฒนาการฝึกวิชาชีพในเรือนจำให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถลดการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังและช่วยให้ผู้ต้องขังสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษารูปแบบและแนวทางที่ส่งเสริมความสำเร็จของการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังจากมุมมองของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการขั้นพื้นฐานและความต้องการจากการทำงาน

ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์อธิบายว่า มนุษย์มีความต้องการพื้นฐานตั้งแต่ด้านร่างกาย ความปลอดภัย ความรัก ความภาคภูมิใจ จนถึงการเติมเต็มศักยภาพ ซึ่งความต้องการเหล่านี้มีผลต่อแรงจูงใจในการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองของผู้ต้องขัง หากมีความปลอดภัย ความมั่นคงทางจิตใจ และได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม ผู้ต้องขังย่อมมีความพร้อมต่อการเข้ารับการฝึกวิชาชีพมากขึ้น ทฤษฎีความต้องการจากการทำงานของเฮอร์ซเบิร์กแบ่งปัจจัยออกเป็นปัจจัยจูงใจและปัจจัยสุขอนามัย ซึ่งส่งผลต่อความพึงพอใจและแรงจูงใจในการทำงาน ปัจจัยสุขอนามัย เช่น สภาพแวดล้อม ความปลอดภัย และความพร้อมของอุปกรณ์ จะช่วยลดความไม่พอใจ ขณะที่ปัจจัยจูงใจ เช่น ความสำเร็จและการได้รับการยอมรับจะช่วยผลักดันให้ผู้ต้องขังเกิดความตั้งใจในการเรียนรู้ (Herzberg, 1959) ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของผู้ต้องขังที่ต้องเชื่อมั่นว่า ทักษะจากการฝึกสามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริง และทฤษฎีความต้องการของแมคคลีแลนด์ที่เน้นความต้องการด้านความสำเร็จ ความผูกพัน และอำนาจ ก็เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่น ความรับผิดชอบ และการทำงานร่วมกับผู้อื่นของผู้ต้องขังเช่นกัน โดยสรุปทฤษฎีทั้ง 4 เป็นพื้นฐานสำคัญในการอธิบายปัจจัยด้านแรงจูงใจ ทัศนคติ ความสามารถพื้นฐาน สภาพแวดล้อม และสุขภาพกายและใจ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของการฝึกวิชาชีพในเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทฤษฎีเกี่ยวกับอาชญาวิทยาและสาเหตุของการกระทำความผิด

ทฤษฎีอาชญาวิทยา ให้ความสำคัญกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจกระทำผิดของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นแรงจูงใจส่วนบุคคล โอกาสในการกระทำผิด หรือข้อจำกัดทางสังคม ทฤษฎีของเบคเคอร์มองว่า บุคคลจะเลือกกระทำผิด เมื่อมองเห็นผลประโยชน์ที่มากกว่าความเสี่ยง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า หากผู้ต้องขังขาดทักษะอาชีพหรือขาดโอกาสในการประกอบงานที่มั่นคงหลังพ้นโทษ ย่อมมีโอกาสกลับไปสู่พฤติกรรมเดิมได้ง่าย ขณะที่ทฤษฎีการควบคุมตนเองของเฮิร์ชชี้ว่า บุคคลที่มีความผูกพัน

กับสถาบันสังคม เช่น ครอบครัว ชุมชน หรือเจ้าหน้าที่ จะมีแนวโน้มลดการกระทำผิดลง แนวคิดการตีตรา (labelling theory) ระบุว่า การถูกตีตราเป็น “ผู้กระทำผิด” ส่งผลต่อการรับรู้ตนเองและโอกาสทางสังคม ซึ่งอาจทำให้ผู้ต้องขังเกิดความรู้สึกด้อยคุณค่าและยากต่อการเริ่มต้นใหม่ การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ การได้รับการยอมรับจากสังคม และการมีทักษะอาชีพที่สามารถนำไปใช้ได้จริง เป็นปัจจัยที่ช่วยลดผลกระทบจากการตีตราได้ แนวคิดการควบคุมทางสังคม (social control theory) ยังเน้นบทบาทของสภาพแวดล้อมและโครงสร้างในเรือนจำ เช่น ความเอาใจใส่จากเจ้าหน้าที่ บรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการกำกับดูแลอย่างเหมาะสม ซึ่งมีผลต่อความรู้สึกมีคุณค่าและความมุ่งมั่นของผู้ต้องขังในการฝึกอาชีพ จากกรอบแนวคิดอาชญาวิทยาดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจ การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ ความสามารถพื้นฐาน และสภาพแวดล้อมในการฝึก ต่างมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของการฝึกวิชาชีพ เนื่องจากช่วยลดโอกาสการกลับไปกระทำผิดซ้ำและเพิ่มศักยภาพผู้ต้องขังในการกลับคืนสู่สังคมอย่างเหมาะสม

แนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง

แนวคิดด้านการฟื้นฟูผู้ต้องขัง (rehabilitation theory) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของผู้ต้องขังผ่านการเสริมสร้างทักษะอาชีพที่สามารถนำไปใช้ได้จริงหลังพ้นโทษ การฝึกวิชาชีพจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการเตรียมความพร้อมเพื่อการกลับคืนสู่สังคม โดยเน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การสร้างวินัย และการเพิ่มทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพอย่างสุจริต อีกทั้งแนวคิดการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory) ชี้ว่าการเรียนรู้เกิดจากการฝึกปฏิบัติ การสังเกตแบบอย่าง และการได้รับแรงเสริมจากผู้สอน ซึ่งสะท้อนบทบาทสำคัญของเจ้าหน้าที่และผู้ฝึกสอนในการสร้างทักษะพื้นฐานและทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน ขณะที่แนวคิดการควบคุมทางสังคมมองว่าความผูกพันกับสถาบันหรือบุคคลรอบตัว เช่น เจ้าหน้าที่หรือเพื่อนร่วมฝึก สามารถลดพฤติกรรมเสี่ยงและเพิ่มความรับผิดชอบของผู้ต้องขังได้ ในส่วนของแนวทางปฏิบัติกรมราชทัณฑ์มีนโยบายในการส่งเสริมการฝึกอาชีพ เพื่อให้ผู้ต้องขังมีทักษะที่สอดคล้องกับตลาดแรงงาน โดยเน้นหลักสูตรที่สามารถใช้ประกอบอาชีพได้จริง ทั้งนี้แนวปฏิบัติดังกล่าวต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนหลายด้าน เช่น ความพร้อมของอุปกรณ์ทรัพยากรการสอน ความสามารถของผู้สอน และบรรยากาศการฝึกที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จากแนวคิดและแนวปฏิบัติที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า การฝึกวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพต้องประกอบด้วย 1) การออกแบบหลักสูตรที่เหมาะสม 2) คุณภาพของผู้สอนและวิธีการถ่ายทอด 3) การสนับสนุนจากสภาพแวดล้อม และ 4) ทัศนคติและแรงจูงใจของผู้ต้องขัง ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยหลักที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

การดำเนินการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

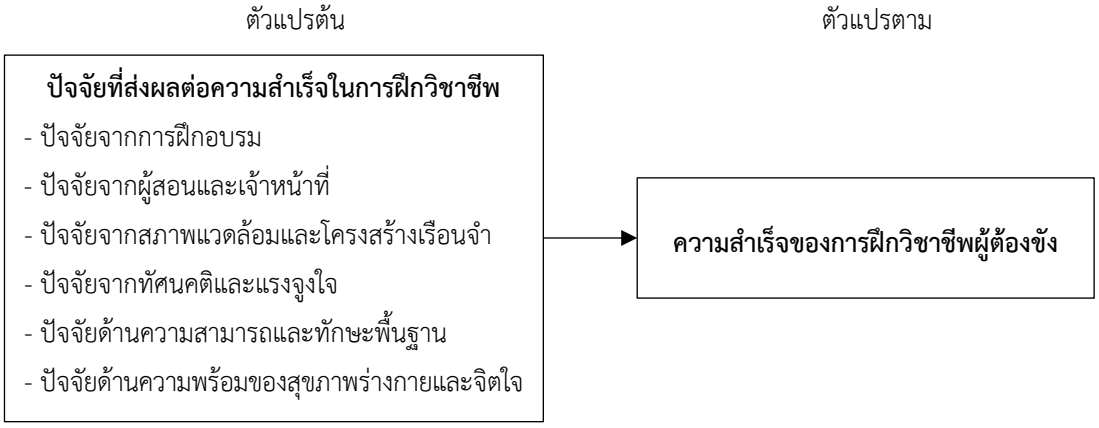
เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาดำเนินการฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังตามนโยบายของกรมราชทัณฑ์ โดยมุ่งพัฒนาทักษะอาชีพที่สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพหลังพ้นโทษ รูปแบบการฝึกประกอบด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการในสาขาต่าง ๆ ตามศักยภาพของเรือนจำและความต้องการของผู้ต้องขัง ทั้งนี้การฝึกวิชาชีพมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างทักษะพื้นฐาน ความมีวินัย ความรับผิดชอบ และทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน

อย่างไรก็ตาม กระบวนการฝึกอาชีพยังคงมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น ความพร้อมของอุปกรณ์การฝึกที่ไม่ครบถ้วน ความแออัดของสถานที่ และภาระงานของเจ้าหน้าที่ที่อาจส่งผลต่อคุณภาพการถ่ายทอดความรู้ ปัจจัยเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าความสำเร็จของการฝึกวิชาชีพไม่ได้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาหลักสูตรเพียงอย่างเดียว แต่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมการสอน ความสามารถของครูฝึก การสนับสนุนด้านสาธารณูปโภค และแรงจูงใจของผู้ต้องขังในการเข้าร่วมกิจกรรม

ดังนั้น การศึกษาการฝึกวิชาชีพในบริบทของเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจสภาพแวดล้อม การบริหารจัดการ และปัจจัยที่เอื้อต่อประสิทธิผลของการฝึก เพื่อใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการปรับปรุงหลักสูตรและสนับสนุนผู้ต้องขังให้สามารถนำทักษะที่ได้รับไปใช้ประกอบอาชีพหลังการปล่อยตัวได้จริง

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้จะช่วยให้เข้าใจถึงปัจจัยสำคัญอันนำไปสู่ความสำเร็จของผู้ต้องขังในการฝึกวิชาชีพของเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และสามารถส่งเสริมแนวทางการฝึกวิชาชีพเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุดได้ จากแนวคิดการวิจัยและตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา สามารถกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) ประเภทแบบบรรจบกัน (convergent design) โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในช่วงเวลาเดียวกัน แล้วนำผลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อสนับสนุนข้อค้นพบร่วมกัน มีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดฝึกวิชาชีพ จำนวน 8 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยพิจารณาจากตำแหน่ง หน้าที่ และประสบการณ์ที่มีส่วนสนับสนุนต่อการดำเนินงานฝึกอาชีพ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้ต้องขังที่เข้าร่วมการฝึกวิชาชีพในเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 195 คน เนื่องจากจำนวนประชากรมีขนาดไม่มากและสามารถเข้าถึงทั้งหมดได้ ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด (census) โดยไม่ใช้การสุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลมีความครบถ้วนและสะท้อนความเป็นจริงมากที่สุด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา ปัจจัยที่สนับสนุนและแนวทางพัฒนาการฝึกอาชีพของผู้ต้องขัง

เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (questionnaire) ลักษณะแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ต้องขัง ตอนที่ 2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของการฝึกวิชาชีพ 6 ด้าน ตอนที่ 3 ความสำเร็จของการฝึกวิชาชีพ เครื่องมือมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) อยู่ในเกณฑ์เหมาะสม และผ่านการทดสอบความเชื่อมั่นด้วยการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient)

ซึ่งมีค่าอยู่ในระดับดี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขออนุญาตดำเนินการวิจัยจากเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยให้ผู้ให้ข้อมูลทราบ พร้อมทั้งขอความยินยอม แจกแบบสอบถามให้ผู้ต้องขังจำนวน 195 คน และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ จำนวน 8 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ตรวจสอบข้อมูลให้ครบถ้วนก่อนนำไปวิเคราะห์

การวิจัยครั้งนี้ปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ได้แก่ การขออนุญาตอย่างเป็นทางการจากเรือนจำ การรักษาความลับของผู้ตอบแบบสอบถาม การให้สิทธิผู้ให้ข้อมูลในการปฏิเสธหรือยุติการให้ข้อมูล ไม่ระบุชื่อผู้ให้ข้อมูลเพื่อรักษาความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของผู้ต้องขัง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยเริ่มจากการถอดความข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่อย่างครบถ้วน จากนั้นจึงอ่านข้อมูลซ้ำหลายรอบ เพื่อทำความเข้าใจภาพรวม ก่อนดำเนินการเข้ารหัสข้อมูล (coding) โดยกำหนดรหัสที่สะท้อนสาระสำคัญของถ้อยคำ ประเด็น หรือความหมายที่ผู้ให้ข้อมูลสื่อออกมา รหัสเหล่านี้ถูกนำมาจัดกลุ่มตามความใกล้เคียงด้านเนื้อหาและความสัมพันธ์เชิงความหมาย (categorizing) เพื่อแยกแยะประเด็นสำคัญและประเด็นรองอย่างเป็นระบบ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา เพื่ออธิบายลักษณะของข้อมูลที่ได้จากผู้ต้องขังซึ่งเข้าร่วมการฝึกวิชาชีพ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (mean) เพื่อแสดงระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยแต่ละด้าน และใช้ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) เพื่อบ่งชี้ความกระจายของความคิดเห็นภายในกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้ยังใช้การแจกแจงความถี่และร้อยละในการอธิบายข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงานเดิม ซึ่งช่วยให้เข้าใจลักษณะประชากรและบริบทของผู้ต้องขังที่เข้าร่วมการฝึกได้อย่างเป็นระบบ ผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนาเหล่านี้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญสำหรับการแปลความหมายและเชื่อมโยงกับข้อค้นพบเชิงคุณภาพในขั้นตอนต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงปริมาณตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ความคิดเห็นในภาพรวมจากทั้ง 6 ปัจจัย มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการฝึกวิชาชีพ	μ	σ	ระดับความคิดเห็น	ลำดับ
1. ปัจจัยจากการฝึกอบรม	4.35	0.58	มากที่สุด	4
2. ปัจจัยจากผู้สอนและเจ้าหน้าที่	4.54	0.58	มากที่สุด	1
3. ปัจจัยจากสภาพแวดล้อมและโครงสร้างเรือนจำ	4.18	0.69	มาก	6
4. ปัจจัยจากทัศนคติและแรงจูงใจของผู้ต้องขังที่เข้ารับการฝึกวิชาชีพ	4.51	0.53	มากที่สุด	2

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ต่อ)

5. ปัจจัยด้านความสามารถและทักษะพื้นฐานของผู้ต้องขังที่เข้ารับการฝึกวิชาชีพ	4.36	0.56	มากที่สุด	3
6. ปัจจัยด้านความพร้อมของสุขภาพร่างกายและจิตใจของผู้ต้องขังที่เข้ารับการฝึกวิชาชีพ	4.32	0.65	มากที่สุด	5
ภาพรวม	4.38	0.60	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผู้ต้องขังมีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปัจจัยจากผู้สอนและเจ้าหน้าที่ รองลงมา คือ ปัจจัยด้านทัศนคติและแรงจูงใจ ส่วนปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ปัจจัยจากสภาพแวดล้อมและโครงสร้างเรือนจำ

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การศึกษาแนวทางที่นำไปสู่การพัฒนาความสำเร็จให้ดียิ่งขึ้นไปในการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นดังนี้

1. ความเหมาะสมและความทันสมัยของหลักสูตร ผู้ให้ข้อมูลหลายรายเห็นตรงกันว่า หลักสูตรควรมีความทันสมัยและสอดคล้องกับอาชีพปัจจุบัน โดยเฉพาะการผสานทักษะดิจิทัลหรือการใช้เทคโนโลยีพื้นฐาน เช่น การเรียนผ่านแอปพลิเคชันหรือการฝึกงานแบบออนไลน์ นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลยังระบุว่า ควรกำหนดระยะเวลาการฝึกให้ชัดเจน รวมถึงสำรวจความต้องการและความถนัดของผู้ต้องขังก่อนจัดหลักสูตร

2. บทบาทสำคัญของผู้สอนและเจ้าหน้าที่ ผู้ให้ข้อมูลชี้ว่า ความรู้และทักษะของผู้สอนมีผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้ต้องขัง การลงมือทำร่วมกับผู้ต้องขังช่วยให้เข้าใจปัญหาและให้คำแนะนำได้ตรงจุด อีกทั้งการสร้างความไว้วางใจ ความเป็นธรรม และการสื่อสารที่เหมาะสมระหว่างผู้สอนและผู้ต้องขังถือเป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญ

3. ความพร้อมของสภาพแวดล้อมและทรัพยากรในเรือนจำ ผู้ให้ข้อมูลหลายรายกล่าวถึงข้อจำกัดด้านสถานที่ เช่น พื้นที่ฝึกไม่เพียงพอ ความแออัด และปัญหาสาธารณูปโภคภายในเรือนจำ เช่น ระบบน้ำ ไฟฟ้า หรือการระบายน้ำเสีย ซึ่งอาจส่งผลต่อประสิทธิภาพของการฝึก นอกจากนี้ยังมีความจำเป็นต้องจัดระบบควบคุมการเบิกจ่ายอุปกรณ์โดยเฉพาะวัสดุที่เสี่ยงหรือมีคม

4. ทัศนคติและแรงจูงใจของผู้ต้องขัง จากการสัมภาษณ์พบว่าผู้ต้องขังที่สมัครใจเข้าร่วมการฝึกจะมีแรงจูงใจสูงกว่าและมีความตั้งใจเรียนรู้มากกว่า ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า ควรมีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ผู้ต้องขังเลือกหลักสูตรตามความสนใจ รวมถึงต้องช่วยปรับทัศนคติให้ผู้ต้องขังมองว่าการฝึกอาชีพเป็นโอกาสในการเริ่มต้นใหม่

5. ความสามารถและทักษะพื้นฐานของผู้ต้องขัง ผู้ให้ข้อมูลย้ำว่า การประเมินศักยภาพเดิมของผู้ต้องขังเป็นสิ่งสำคัญ เพราะสามารถจัดกลุ่มการเรียนรู้และปรับรูปแบบการสอนได้ตรงกับระดับความสามารถ เช่น การฝึกงานแบบเป็นขั้นตอนหรือการทำงานเป็นทีมเพื่อช่วยกันแก้ปัญหา

6. สุขภาพร่างกายและจิตใจของผู้ต้องขัง สภาพร่างกายและจิตใจเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีผลโดยตรงต่อความพร้อมในการฝึก ผู้ให้ข้อมูลเสนอว่าควรมีการตรวจประเมินสุขภาพก่อนเข้ารับการฝึก และจัดกิจกรรมผ่อนคลาย เช่น การออกกำลังกาย การฝึกสมาธิ หรือกิจกรรมเยี่ยมญาติ เพื่อเสริมสุขภาพจิต

การอภิปรายผล

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า ปัจจัยด้านผู้สอนและเจ้าหน้าที่ได้รับ ค่าเฉลี่ยสูงที่สุดจากปัจจัยทั้ง 6 ด้าน แสดงให้เห็นว่า บทบาทของครูฝึกและเจ้าหน้าที่เรือนจำมีความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะของผู้ต้องขังอย่างชัดเจน การให้คำแนะนำ การสาธิตขั้นตอน และการติดตามความก้าวหน้าช่วยให้ผู้ต้องขังเกิดความมั่นใจในการฝึกอาชีพ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิด การเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (1977) ซึ่งอธิบายว่า การเรียนรู้เกิดจากการสังเกตต้นแบบ การเลียนแบบพฤติกรรม และการได้รับแรงเสริม ทั้งยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของสมบูรณ์ สิงห์มณี (2564) รวมถึงวิบูลย์ จันทรมณี และคณะ (2563) ที่ชี้ให้เห็นว่า บทบาทของผู้สอนเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อผลสำเร็จของการฝึกอาชีพในเรือนจำ ปัจจัยด้านทัศนคติและแรงจูงใจอยู่ในระดับมากที่สุดเป็นลำดับรองลงมา ผู้ต้องขังที่มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และเห็นคุณค่าของการฝึกวิชาชีพมีแนวโน้มที่จะทุ่มเทและมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการฝึก ผลการวิจัยยังสนับสนุน ทฤษฎีความคาดหวังของ Vroom (1964) ที่ระบุว่าบุคคลจะมีแรงจูงใจเมื่อเชื่อว่าความพยายามจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่มีคุณค่า อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการศึกษาในต่างประเทศ เช่น Achamrah (2022) ที่พบว่า การรับรู้ประโยชน์ของการฝึกส่งผลโดยตรงต่อผลการเรียนรู้ ปัจจัยด้านความสามารถและทักษะพื้นฐานอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ผู้ต้องขังที่มีพื้นฐานด้านทักษะการทำงานหรือมีประสบการณ์เดิมสามารถปรับตัวเข้าสู่การฝึกอาชีพได้รวดเร็วกว่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านพัฒนาการอาชีพ ที่มองว่าความสามารถพื้นฐานเป็นปัจจัยตั้งต้นของการพัฒนาทักษะใหม่ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดความต้องการจากการทำงานของ Herzberg (1959) ซึ่งระบุว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ไม่เอื้อต่อการทำงานสามารถลดแรงจูงใจได้ และยังสอดคล้องกับข้อมูลจากกองพัฒนาพฤตินิสัย (2567) ที่รายงานว่า ทรัพยากรในการฝึกอาชีพของเรือนจำหลายแห่งยังมีความจำกัด ปัจจัยด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยสุขภาพกายและสุขภาวะทางอารมณ์ที่ดีช่วยให้ผู้ต้องขังมีสมาธิและความพร้อมในการเรียนรู้ นอกจากนี้ สอดคล้องกับลำดับความต้องการของ Maslow (1943) ที่จัดให้ความมั่นคงทางกายและใจเป็นปัจจัยพื้นฐานต่อการพัฒนาศักยภาพ

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาความสำเร็จของการฝึกวิชาชีพควรเริ่มจากการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน โดยการส่งเสริมการทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอกหรือสถานประกอบการเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องหลังพ้นโทษ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับข้อเสนอของสมบูรณ์ สิงห์มณี (2564) ที่สนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรอาชีพร่วมกับภาคีเครือข่ายภายนอก ในด้านผู้สอนและเจ้าหน้าที่ ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลชี้ว่า สถานการณ์การฝึกที่มีการลงมือปฏิบัติร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้ต้องขังช่วยเพิ่มความมั่นใจและความเข้าใจในกระบวนการ ข้อค้นพบนี้สนับสนุนผลงานของวิบูลย์ จันทรมณี และคณะ (2563) ที่พบว่า ความสัมพันธ์เชิงสนับสนุนจากผู้สอนมีผลต่อความมุ่งมั่นและผลสัมฤทธิ์ในการฝึกอาชีพ สภาพแวดล้อมการฝึกอาชีพเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง โดยผู้ให้ข้อมูลเสนอให้ปรับปรุงพื้นที่ อุปกรณ์ และระบบสาธารณูปโภคเพื่อให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของ Herzberg (1959) ที่ระบุว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมมีผลโดยตรงต่อความพึงพอใจและการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านทัศนคติและแรงจูงใจ ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า การประชาสัมพันธ์เชิงบวก การเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังเลือกสาขาที่สนใจ และการให้แรงเสริมจะช่วยกระตุ้นความตั้งใจเข้าร่วมการฝึก ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความคาดหวังของ Vroom (1964) ที่อธิบายว่า การรับรู้ถึงคุณค่าของผลลัพธ์จะเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญของการปฏิบัติงาน ด้านทักษะพื้นฐานและความถนัด ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า การคัดเลือกสาขาที่สอดคล้องกับทักษะเดิมช่วยเพิ่มความรวดเร็วและประสิทธิผลของการฝึกอาชีพ ประเด็นนี้สอดคล้องกับลำดับความต้องการของ Maslow (1943) ที่เน้นว่า ภาวะสุขภาพจิตที่ดีเป็นองค์ประกอบสำคัญของความสำเร็จในกระบวนการฝึกอาชีพ จากการบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพสามารถสรุปได้ว่า แนวทางพัฒนาใด ๆ ควรมุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรผู้สอน สภาพแวดล้อม แรงจูงใจ ทักษะพื้นฐาน และสุขภาพกายใจอย่างเป็นองค์รวม เพื่อส่งเสริมศักยภาพของผู้ต้องขังและเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพหลังพ้นโทษอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังในบริบทเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยพบว่า ปัจจัยด้านผู้สอนและเจ้าหน้าที่ส่งผลต่อความสำเร็จสูงสุด ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยในอดีตที่มักให้ความสำคัญกับหลักสูตรหรือสภาพแวดล้อมเป็นหลัก ผลการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า บทบาทของผู้สอนในเรือนจำไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความสำคัญเชิงโครงสร้างและเชิงปฏิบัติอย่างมากต่อการสร้างแรงจูงใจ การถ่ายทอดทักษะ และการสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้ต้องขัง อีกทั้งยังสะท้อนบทบาทความสัมพันธ์เชิงฟื้นฟู ซึ่งยังไม่ค่อยถูกกล่าวถึงในงานศึกษาก่อนหน้านี้ นอกจากนี้ ผลการศึกษาได้ขยายความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของแรงจูงใจภายในและทักษะพื้นฐานของผู้ต้องขัง โดยพบว่า ปัจจัยภายในเหล่านี้ทำงานควบคู่กับปัจจัยด้านบุคลากรในการกำหนดผลสำเร็จของการฝึกอาชีพ ซึ่งต่างจากงานเดิมที่มักมองสองมิตินี้แยกจากกัน การบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพยังให้หลักฐานเชิงประจักษ์ใหม่เกี่ยวกับข้อจำกัดของสภาพแวดล้อมและโครงสร้างเรือนจำที่แม้มีความสำคัญต่ำกว่า แต่เป็นเงื่อนไขเชิงระบบที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการฝึกอาชีพในระยะยาว งานวิจัยนี้จึงมีส่วนช่วยเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการในการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงมนุษย์และเชิงโครงสร้างร่วมกัน และชี้แนวทางสำคัญต่อการพัฒนาระบบฝึกวิชาชีพในเรือนจำไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้มีประสิทธิภาพและความยั่งยืนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรพัฒนาเจ้าหน้าที่ผู้สอนให้มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพ พร้อมเสริมทักษะด้านการถ่ายทอดความรู้และการสร้างแรงจูงใจ เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และเพิ่มความสำเร็จของการฝึกอาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง

1.2 ควรปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน รวมถึงกำหนดรูปแบบและขั้นตอนการฝึกที่เหมาะสมกับความสามารถและความถนัดของผู้ต้องขัง

1.3 ควรปรับปรุงพื้นที่และอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกให้มีความพร้อม ปลอดภัย และเอื้อต่อการเรียนรู้ รวมถึงดูแลระบบไฟฟ้า น้ำประปา และแสงสว่างให้มีมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง

1.4 ควรส่งเสริมให้ผู้ต้องขังมีทัศนคติที่ดีต่อการฝึกอาชีพผ่านกิจกรรมสร้างแรงจูงใจและการประชาสัมพันธ์ที่โปร่งใส ซึ่งจะช่วยเพิ่มความตั้งใจและความมุ่งมั่นในการเรียนรู้มากขึ้น

1.5 ควรมีการประเมินความสามารถพื้นฐานก่อนเข้าฝึก เพื่อจัดหลักสูตรที่สอดคล้องกับทักษะเดิมของผู้ต้องขังและส่งเสริมการเรียนรู้แบบเป็นขั้นตอนเพื่อให้เกิดความชำนาญอย่างแท้จริง

1.6 ควรสนับสนุนการดูแลสุขภาพทั้งกายและใจของผู้ต้องขัง ผ่านกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ การพักผ่อนที่เหมาะสม และการประเมินความพร้อมด้านสุขภาพก่อนเข้ารับการฝึก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความสัมพันธ์หรือผลเชิงสาเหตุของปัจจัยต่าง ๆ โดยใช้สถิติขั้นสูง เช่น การถดถอยพหุคูณ หรือโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM)

2.2 ขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังเรือนจำประเภทอื่น เช่น เรือนจำกลาง เรือนจำเปิด หรือทัณฑสถานหญิง เพื่อเปรียบเทียบตามบริบท

2.3 ศึกษาการติดตามผลหลังพ้นโทษ (follow-up study) เพื่อตรวจสอบความมั่นคงในอาชีพและอัตราการกระทำผิดซ้ำ

2.4 วิเคราะห์ปัจจัยสนับสนุนภายนอกเรือนจำ เช่น บทบาทของชุมชน นายจ้าง องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) หรือภาคเอกชน

2.5 เพิ่มองค์ประกอบด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล เช่น ความยืดหยุ่นทางอารมณ์ (resilience) หรือความเชื่อมั่นตนเอง (self-efficacy) เพื่ออธิบายความสำเร็จในการฝึกอย่างละเอียดมากขึ้น

2.6 ศึกษารูปแบบการบูรณาการเทคโนโลยีกับการฝึกอาชีพ เช่น การฝึกอาชีพแบบผสมผสาน (hybrid training) การใช้แพลตฟอร์มการฝึกอบรมออนไลน์ (online training platforms) และสื่อการฝึกอบรมแบบดิจิทัล (digital training media) เป็นต้น ซึ่งยังไม่พบมากในงานวิจัยเรือนจำไทย

เอกสารอ้างอิง

กองพัฒนาพฤตินิสัย. (2566). *มาตรฐานการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง.* กองพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม.

กองพัฒนาพฤตินิสัย. (2567). *รายงานประจำปี กองพัฒนาพฤตินิสัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567.* กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม.

วิบูลย์ จันทรมณี, ภูเบศ พวงแก้ว และปกรณ์กิตติ์ ม่วงประสิทธิ์. (2563). ทัศนคติของผู้ต้องขังต่อโครงการฝึกอบรมวิชาชีพการปูกระเบื้องพื้น: กรณีศึกษาเรือนจำกลางจังหวัดเชียงใหม่. *MFU Connexion: Journal of Humanities and Social Sciences, 9*(2), 24-37.

สมบูรณ์ สิงห์มณี. (2564). *การพัฒนาศักยภาพด้านการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเรือนจำกลางเชียงราย.* วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2564). *รายงานสถานการณ์อาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรม ประจำปี พ.ศ. 2564*. สำนักงานกิจการยุติธรรม.

Bandura, A. (1977). *Social learning theory.* Prentice-Hall.

Herzberg, F. (1959). *The motivation to work.* John Wiley & Sons.

Maslow, A. H. (1943). *A theory of human motivation. Psychological Review, 50*(4), 370–396.

Vroom, V. H. (1964). *Work and motivation.* John Wiley & Sons.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

แนวทางการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนเพื่อเสริมทักษะการทำงานในยุคดิจิทัล กรณีศึกษาสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยนครพนม

Guidelines for developing support staff to enhance work skills in the digital era: A case study of the President Office, Nakhon Phanom University

พาทิศ คงโสมา[1*], วรวุฒิ อินทนนท์[2], อภิกนิษฐา นาเลาห์[3]

Patis Khongsoma[1*], Worawut Inthanon[2], Apikanittha Nalao[3]

[1,2,3]หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

[1,2,3]Doctor of Public Administration Program in Public Administration, Nakhon Phanom University

[*]Corresponding author's e-mail: lookdoad@gmail.com[1*], worawut162512@gmail.com[2], apikanittha@npu.ac.th[3]

Received: October 30, 2025 Revised: November 26, 2025 Accepted: December 08, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลและการปฏิบัติงานในบริบทดิจิทัลของบุคลากรสายสนับสนุน 2. วิเคราะห์ปัจจัยเอื้อและอุปสรรคที่มีผลต่อการปรับตัวของบุคลากรสายสนับสนุนต่อการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคดิจิทัล และ 3. เสนอแนวทางการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนให้มีทักษะและความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 20 คน ซึ่งเป็นพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ที่มีประสบการณ์ทำงาน 10 ปีขึ้นไป และวิเคราะห์ตีความเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนส่วนใหญ่มีความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลในระดับปานกลางถึงสูง แต่ยังมีความต้องการการพัฒนาในด้านการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก และการใช้เครื่องมือสำหรับการรายงานผู้บริหาร ปัจจัยเอื้อที่ส่งผลต่อการปรับตัว คือ การสนับสนุนจากผู้บริหาร การจัดอบรมด้านดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง และการมีโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีที่เสถียร อุปสรรคสำคัญ ได้แก่ ระบบอินเทอร์เน็ตที่ไม่เสถียร การขาดคู่มือการใช้งานที่เป็นปัจจุบัน และการจัดการข้อมูลที่ไม่เชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรสายสนับสนุนมี 6 ประการ ได้แก่ 1. การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลเชิงบูรณาการ 2. การจัดตั้ง

ศูนย์พัฒนาสมรรถนะดิจิทัลระดับมหาวิทยาลัย 3. การพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลาง 4. การสร้างวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัล 5. การสร้างระบบพี่เลี้ยงดิจิทัล และ 6. การเสริมสร้างแรงจูงใจและการยอมรับคุณค่าของเทคโนโลยี

คำสำคัญ: สมรรถนะ, บุคลากรสายสนับสนุน, ทักษะดิจิทัล

Abstract

The objectives of this research were: 1. to study the readiness of digital skills and work practices among support staff, 2. to analyze the enabling factors and obstacles affecting support staff adaptation to digital transformation, and 3. to propose guidelines for the development of support staff competencies to enhance work efficiency in the digital era. The study employed in-depth interviews with 20 support staff members from the Office of the President, Nakhon Phanom University, each with over ten years of work experience. The study conducted a content analysis. The findings revealed that most participants possessed moderate to high levels of digital readiness and were proficient in using key public sector systems. However, they expressed a need for further development in data analytics and the application of business intelligence tools. The main enabling factors included strong administrative support, continuous digital training programs, and a stable technological infrastructure. Conversely, the major obstacles were unstable internet connectivity, outdated user manuals, and the lack of integrated data management across departments. The study put forward six strategic recommendations: 1. the development of integrated digital competencies, 2. the creation of a university-level center for digital competency development, 3. the establishment of a centralized database system, 4. the promotion of a digital organizational culture, 5. the establishment of a digital mentoring system, and 6. the enhancement of motivation and recognition of digital value.

Keywords: competency, support staff, digital skills

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

รัฐบาลไทยกำหนดนโยบายสำคัญ เพื่อขับเคลื่อนประเทศสู่เศรษฐกิจดิจิทัล เช่น โครงการ “Thailand 4.0” ซึ่งมุ่งเน้นการเปลี่ยนผ่านประเทศสู่ยุคดิจิทัล และการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับโลก โดยมียุทธศาสตร์หลักในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีดิจิทัลให้ครอบคลุมทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการพัฒนาองค์กรดิจิทัลที่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานให้ทันสมัยและยืดหยุ่นมากขึ้น (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2566) นอกจากนี้ องค์กรจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับกระบวนการทำงานและสร้างระบบการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพสูงสุด (สุรศักดิ์ คำนู และคณะ, 2568) ในระดับสากลการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การประมวลผลแบบคลาวด์ (cloud computing) ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) และข้อมูลขนาดใหญ่ (big data) ได้เปลี่ยนแปลงวิธีการบริหารจัดการขององค์กร ทำให้องค์กรต้องพัฒนาโครงสร้าง ระบบบุคลากร และการบริหารการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน (สุรศักดิ์ คำนู และคณะ, 2568; Ramstedt Stadin et al., 2024)

อย่างไรก็ตาม สถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งยังประสบปัญหาความพร้อมในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบดิจิทัล เนื่องจากอุปสรรคด้านทรัพยากรบุคคลและการนำเทคโนโลยีไปใช้ในทางปฏิบัติ (Singun, 2025) และ Srivastava & Dangwal (2021) ระบุว่า บุคลากรอุดมศึกษาทั่วโลกมีความเหลื่อมล้ำของทักษะดิจิทัล โดยเฉพาะทักษะเชิงวิเคราะห์และการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาไม่ควรประเมินศักยภาพบุคลากรจากทักษะเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่ควรพิจารณาปัจจัยเสริมอื่น ๆ เช่น การฝึกอบรม การเข้าถึงเทคโนโลยี การมีแบบอย่างที่ดี และแรงจูงใจในการทำงาน ซึ่งจะช่วยให้บุคลากรเห็นคุณค่าและยอมรับการใช้เทคโนโลยีได้มากขึ้น (Kabakus et al., 2025) แม้ภาครัฐและสถาบันอุดมศึกษาจะผลักดันการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง แต่งานวิจัยส่วนใหญ่ยังคงมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทักษะดิจิทัลของคณาจารย์หรือผู้สอน (Ramstedt Stadin et al., 2024) และเน้นระดับนโยบายหรือโครงสร้างพื้นฐานมากกว่าการวิเคราะห์ในระดับบุคคลเกี่ยวกับผลของสมรรถนะดิจิทัลต่อประสิทธิภาพการทำงาน การยอมรับเทคโนโลยี และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง (Kabakus et al., 2025) และผลงานวิจัยของดำรงค์ สุขเกิด (2563) และวงศวัฒน์ เทพาศักดิ์ (2566) มุ่งศึกษาการเปลี่ยนผ่านสู่มหาวิทยาลัยดิจิทัลในภาพรวม โดยเน้นโครงสร้างเทคโนโลยีและนโยบายระดับองค์กร ในขณะที่บุคลากรสายสนับสนุน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการข้อมูล ระบบเอกสาร และการสนับสนุนภารกิจหลักของมหาวิทยาลัย กลับได้รับความสนใจค่อนข้างน้อย (Singun, 2025) งานวิจัยของจักกริช มีสี และทวนทอง เชาวกีรติพงศ์ (2566) ให้ความสำคัญกับบุคลากรสายสนับสนุน แต่จำกัดอยู่ในมิติของทักษะที่ต้องการพัฒนามากกว่าการทำความเข้าใจพฤติกรรมการปรับตัวหรือสมรรถนะเชิงลึกของบุคลากร ส่วนงานวิจัยของรพี ม่วงนนท์ และคณะ (2567) แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร แรงจูงใจ และค่านิยม มีผลต่อการพัฒนาทักษะดิจิทัล แต่ยังขาดการบูรณาการแนวคิด competency-based HR development หรือ digital transformation framework เพื่ออธิบายกลไกการพัฒนาในเชิงทฤษฎีอย่างชัดเจน ถึงแม้งานวิจัยของวริศรา อัมพุช (2565) และวิทิตา จันทรวารีเลขา (2563) จะแสดงให้เห็นถึงอุปสรรคด้านทักษะและทัศนคติของบุคลากรต่อการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล แต่ยังขาดการเชื่อมโยงแนวคิดการพัฒนาสมรรถนะกับบริบทของมหาวิทยาลัยภูมิภาคที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและเทคโนโลยี ซึ่งยังเป็นช่องว่างทางการวิจัยที่ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติม

การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์ ปัจจัยเอื้อและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรสายสนับสนุนใน สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยนครพนม ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการและประสานงานของมหาวิทยาลัย เพื่อตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของกระบวนการทำงานยุคดิจิทัล ลดอุปสรรคด้านความรู้และทักษะ ตลอดจนเพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยสู่การเป็นองค์กรดิจิทัลอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลและการปฏิบัติงานในบริบทดิจิทัลของบุคลากรสายสนับสนุน
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเอื้อและอุปสรรคที่มีผลต่อการปรับตัวของบุคลากรสายสนับสนุนต่อการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคดิจิทัล
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนให้มีทักษะและความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษแนวคิด และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะและความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล ดังนี้

1. กรอบสมรรถนะและเป้าหมายด้านดิจิทัลของไทย ได้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ 1) ความเข้าใจดิจิทัล คือ การตระหนักและปฏิบัติตามสิทธิ เสรีภาพ บนสื่อสารธารณะในสังคมยุคดิจิทัลโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย จริยธรรม ศีลธรรม

และแนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข 2) การเข้าถึงดิจิทัล คือ การค้นหา การเข้าถึงสื่อสารสนเทศดิจิทัลด้วยเครื่องมือและช่องทางต่าง ๆ เข้าใจข้อดีและข้อเสียของประเภทการเข้าถึงและชนิดสื่อ รวมถึงสามารถใช้เครื่องมือค้นหาค้นหาข้อมูลที่ต้องการ 3) การสื่อสารยุคดิจิทัล คือ เข้าใจการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ มีทักษะการคิด การวิเคราะห์ความแตกต่างของการสื่อสารยุคดิจิทัล โดยการใช้ข้อความเพื่อสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ โดยมีวิจารณญาณ แยกแยะข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็น และมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสาธารณะ ความรู้และทักษะที่ต้องการ ได้แก่ ประยุกต์ใช้คำสั่งในสื่อสังคมออนไลน์ 4) ความปลอดภัยยุคดิจิทัล คือ สามารถป้องกัน ลดความเสี่ยง และสามารถแก้ไขการถูกคุกคามทางไซเบอร์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การโจรกรรมข้อมูลส่วนบุคคล การโจมตีจากมิจฉาชีพ เป็นต้น กระทรวงดิจิทัล ได้แบ่งระยะเป้าหมายการพัฒนาดิจิทัลเป็น 4 ระดับ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 Digital foundation ระยะเวลาภายใน 1 ปี 6 เดือน ระยะที่ 2 Digital Thailand I: inclusion ระยะเวลาภายใน 5 ปี ระยะที่ 3 Digital Thailand II: Full transformation ระยะเวลาภายใน 10 ปี และระยะที่ 4 Global digital leadership ระยะเวลาภายใน 20 ปี ปัจจุบันเข้าสู่ระยะที่ 3 Full transformation ซึ่งบุคคลสามารถประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศ เครื่องมือทางดิจิทัล และเทคโนโลยีทางด้านดิจิทัลได้อย่างถูกต้อง ปลอดภัย และมีประสิทธิภาพ สามารถประยุกต์เครื่องมือและเทคโนโลยีทางดิจิทัล เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ การใช้ชีวิต และประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งตระหนักและเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคดิจิทัล พร้อมเรียนรู้และปรับตัวต่อสิ่งใหม่ได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และมีเป้าหมาย แผนการ วิธีการ เทคนิคและปรับเปลี่ยนตนเองที่ชัดเจน โดยมีเป้าหมายการพัฒนากรอบสมรรถนะด้านดิจิทัล (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) มีดังนี้

1) ความเข้าใจดิจิทัล สามารถเข้าถึงข้อมูล สารสนเทศที่หลากหลายแหล่งที่มาได้อย่างรวดเร็ว พร้อมทั้งเปรียบเทียบความน่าเชื่อถือของข้อมูล สารสนเทศเหล่านั้นได้ วิเคราะห์ และสังเคราะห์สารสนเทศหรือเนื้อหาสื่อที่ได้รับ เพื่อหาคำตอบ ข้อสรุป ข้อมูลใหม่ ความรู้ใหม่ ความคิดใหม่ และคำตอบได้ สามารถสร้างสารสนเทศหรือเนื้อหาสื่อไปยังผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม ถูกต้อง ปลอดภัยด้วยเครื่องมือและเทคนิคที่หลากหลายรวมถึงสามารถจัดการสารสนเทศและเนื้อหาสื่อที่ไม่เหมาะสมได้

2) การใช้ดิจิทัล สามารถใช้งานเครื่องมือด้านดิจิทัล หรือเทคโนโลยีดิจิทัล หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ สำหรับการทำงานได้อย่างชำนาญ

3) การแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล สามารถแก้ปัญหาการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างหลากหลาย สามารถเลือกใช้เครื่องมือดิจิทัลที่เหมาะสมตามความต้องการและผลลัพธ์ที่คาดหวังและสามารถปรับปรุงทักษะดิจิทัลได้อย่างสม่ำเสมอ รวมถึงเข้าใจถึงการพยายามเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว

4) การปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล สามารถปรับตัวเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศดิจิทัลได้ สามารถสร้างเทคนิคหรือวิธีการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อให้เรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ รวมทั้ง สามารถคิดสิ่งใหม่ และทำให้เกิดขึ้นจริงได้

จากการศึกษากรอบสมรรถนะด้านดิจิทัลสำหรับพลเมืองไทยได้แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ภายใต้การพัฒนาในระยะที่ 3 Full transformation เป้าหมายการพัฒนากรอบสมรรถนะด้านดิจิทัล มุ่งเน้นให้พลเมืองไทยมีทักษะในการสามารถเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศที่หลากหลายแหล่งที่มาได้อย่างรวดเร็ว สามารถวิเคราะห์ และสังเคราะห์สารสนเทศหรือเนื้อหาสื่อที่ได้รับ เพื่อหาคำตอบ ข้อสรุป ข้อมูลใหม่ ความรู้ใหม่ ความคิดใหม่ และสามารถสร้างสารสนเทศหรือเนื้อหาสื่อไปยังผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม ถูกต้อง ปลอดภัย โดยการใช้เครื่องมือและเทคนิคที่หลากหลาย สามารถแก้ปัญหาการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเหมาะสมตามความต้องการ และสามารถปรับตัวเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศดิจิทัลได้ สามารถสร้างเทคนิค หรือวิธีการเรียนรู้ของตนเองเพื่อให้เรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ รวมทั้ง สามารถคิดสิ่งใหม่ และทำให้เกิดขึ้นจริงได้

2. ทักษะด้านดิจิทัล เป็นทักษะทั่วไป (generic skills) มีวัตถุประสงค์เพื่อการปรับเปลี่ยนภาครัฐเป็นรัฐบาลดิจิทัล องค์ประกอบ ทักษะด้านดิจิทัลประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความสามารถ หมายถึง กลุ่มพฤติกรรมที่บุคลากรภาครัฐควรแสดงออก เพื่อให้ปฏิบัติ ตามบทบาทและพฤติกรรมที่คาดหวัง 2) ความรู้ หมายถึง ความเข้าใจเชิงวิชาการและวิชาชีพ

ที่ข้าราชการและ บุคลากรภาครัฐควร ต้องมีเพื่อให้ปฏิบัติตามบทบาทและพฤติกรรมที่คาดหวังในการปรับเปลี่ยนเป็น รัฐบาลดิจิทัล 3) ประสบการณ์ หมายถึง สิ่งที่ข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเคยปฏิบัติ เคยกระทำ เคยสัมผัส หรือได้พบเห็นมาในอดีตที่จะสนับสนุนให้การปฏิบัติตามบทบาทและพฤติกรรมที่คาดหวัง และ 4) คุณลักษณะ หมายถึง ความชอบ และแรงจูงใจของบุคลากรที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำงานและความสำเร็จในงานอันจะมีส่วนสนับสนุนการปฏิบัติตามบทบาทและพฤติกรรมที่คาดหวังในการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับทักษะที่จำเป็นของผู้ทำงานด้านบริการมี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสามารถ ประกอบด้วย การให้บริการแบบเชื่อมโยง และเทคนิคการออกแบบกระบวนการ การประยุกต์ใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการทำงาน การใช้โปรแกรมดิจิทัลเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับงานประจำ การใช้งานเครื่องมือด้านดิจิทัลหรือแอปพลิเคชันขั้นต้นสำหรับการทำงาน การใช้ดิจิทัลเพื่อการทำงานร่วมกัน 2) ด้านความรู้ ประกอบด้วย การออกแบบการให้บริการ การจัดการข้อตกลงระดับการให้บริการและการทำงาน ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล ทิศทางการใช้งานเทคโนโลยีของผู้ใช้บริการ และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงหลักของโลก 3) ด้านประสบการณ์ ประกอบด้วย ประสบการณ์การบริหารจัดการคุณภาพองค์กรหรือคุณภาพของกระบวนงานหรือการบริการตามมาตรฐาน ประสบการณ์การประสานความร่วมมือหรือทำงานแบบเป็นเครือข่ายกับหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานภาคเอกชน หรือประชาชน เพื่อผลสำเร็จร่วมกัน ประสบการณ์การนำนโยบาย ยุทธศาสตร์แผน หรือกลยุทธ์ขององค์กรไปปฏิบัติให้เกิด ผลสำเร็จ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2560)

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 สภาพปัญหาในการทำงานยุคดิจิทัล

งานวิจัยของวริศรา อัมพุช (2565) พบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคในการทำงานภายใต้ยุคดิจิทัลในปัจจุบัน คือ บุคลากรขาดทักษะการใช้เทคโนโลยี ความแตกต่างของช่วงวัย กฎระเบียบของมหาวิทยาลัยที่เปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง และการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของเทคโนโลยี และงานวิจัยของวิทิตา จันทรวารีเลขา (2563) ได้ศึกษาแนวทางในการสนับสนุนการพัฒนาทักษะบุคลากรในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (digital savvy) ตามแผนงาน digital competency กรณีศึกษาการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามแผนงาน digital competency ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย คือ ทัศนคติส่วนบุคคล หรือ Mindset ในการเรียนรู้และเปิดใจยอมรับการเปลี่ยนแปลง

สภาพปัญหาในการทำงานยุคดิจิทัลบุคลากรขาดทักษะการใช้เทคโนโลยี ความแตกต่างของช่วงวัย กฎระเบียบของมหาวิทยาลัยที่เปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง การเปลี่ยนแปลที่รวดเร็วของเทคโนโลยี และทัศนคติส่วนบุคคลในการเรียนรู้และเปิดใจยอมรับการเปลี่ยนแปลง

3.2 ปัจจัยเอื้อและอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานดิจิทัล

งานวิจัยของดำรงค์ สุขเกิด (2563) พบว่า ปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการเปลี่ยนผ่านสู่มหาวิทยาลัยดิจิทัล คือ ทักษะดิจิทัลของบุคลากรและบริบทการเรียนรู้ดิจิทัลในองค์กร ซึ่งมีอิทธิพลโดยตรงต่อความสำเร็จของการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะโครงการจ้างงานภายนอกด้านไอที ทั้งสองปัจจัยร่วมกันส่งผลต่อความสำเร็จของการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบดิจิทัลในระดับสูง งานวิจัยของจักกริช มีสี และทวนทอง เชาวกีรติพงศ์ (2566) พบว่า ปัจจัยภายในองค์กร มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากรสายสนับสนุน แต่อุปสรรคหลัก คือ การขาดระบบสนับสนุนที่ต่อเนื่องและโอกาสเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลที่ทันสมัย งานวิจัยของ Imjai et al. (2025) พบว่า สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ดิจิทัลและทักษะการปรับตัวทางดิจิทัล เป็นปัจจัยเอื้อสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะทางดิจิทัลของบุคลากร โดยเฉพาะในบริบทของคนรุ่นใหม่ (Gen Z) ซึ่งมีผลโดยตรงต่อทัศนคติและความสามารถในการทำงานในตลาดแรงงานดิจิทัล งานวิจัยของวงศวัฒน์ เทพาศักดิ์ (2566) ยืนยันว่า โครงสร้างพื้นฐานไอที การสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง และวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับนวัตกรรมเป็นปัจจัยเชิงบวกต่อการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลในมหาวิทยาลัยไทย ในขณะที่ความซับซ้อนของเทคโนโลยีและแรงกดดันจาก

การแข่งขัน เป็นอุปสรรคสำคัญที่ต้องจัดการผ่านการบริหารการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาความสามารถด้านไอทีของบุคลากร งานวิจัยของรพี ม่วงนนท์ และคณะ (2567) ระบุว่า การพัฒนาสมรรถนะเชิงดิจิทัลขึ้นอยู่กับทั้งปัจจัยภายในบุคคล เช่น การยอมรับการเปลี่ยนแปลง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และความรักในการเรียนรู้ และปัจจัยภายนอกบุคคล เช่น วัฒนธรรมองค์กร การสนับสนุนทางสังคม และการสื่อสารภายในองค์กร

จากการทบทวนวรรณกรรม สรุปได้ว่า การสนับสนุนจากผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ดิจิทัลที่ดี เป็นปัจจัยเอื้อสำคัญต่อการปฏิบัติงานในยุคดิจิทัล ส่วนอุปสรรคหลักคือ โครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีที่ไม่เสถียรความซับซ้อนของระบบ และช่องว่างด้านทักษะของบุคลากร

3.3 แนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัล

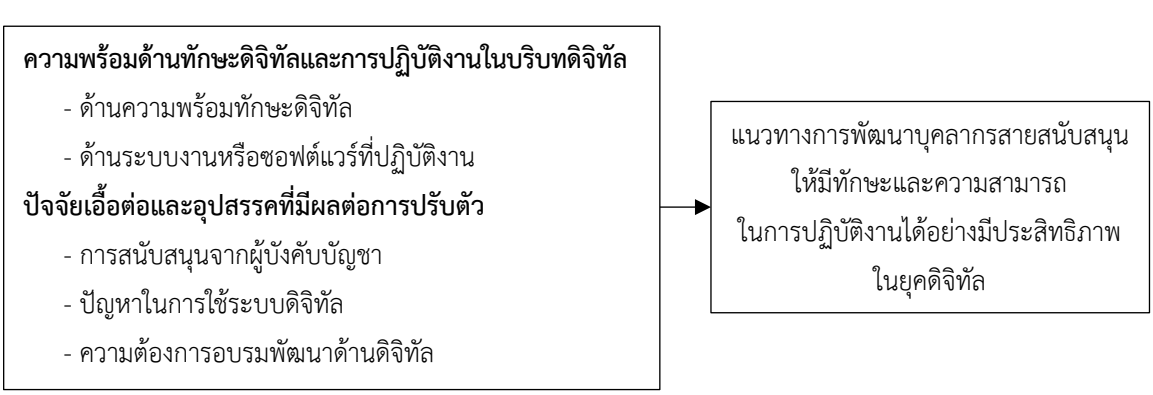
งานวิจัยของกิตติพงศ์ สมชอบ และคณะ (2563) พบว่า องค์ประกอบหลักของการเรียนรู้ดิจิทัลสำหรับบุคลากรสายสนับสนุนมี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การใช้เครื่องมือดิจิทัล 2) การรู้และเข้าใจดิจิทัล 3) การสร้างสรรค์และนวัตกรรมดิจิทัล และ 4) การเข้าถึงและสร้างเครือข่ายดิจิทัล เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีจริยธรรม และสามารถเชื่อมโยงความรู้สู่การปฏิบัติงานจริง งานวิจัยของวิทิตา จันทรวารีเลขา (2563) เสนอว่า แนวทางการพัฒนาทักษะบุคลากรด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ควรเริ่มจากการปรับทัศนคติและกรอบความคิดของบุคลากรให้เปิดรับการเปลี่ยนแปลง และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแบบดิจิทัล โดยเน้นการสอนงาน การมีพี่เลี้ยง การฝึกปฏิบัติในงานจริง และการสนับสนุนจากผู้บริหาร เพื่อให้บุคลากรเห็นคุณค่าของเทคโนโลยีและสามารถประยุกต์ใช้ดิจิทัลในงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยของวริศรา อัมพุช (2565) เสนอแนวทางพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนให้พร้อมต่อการทำงานยุคดิจิทัลใน 5 มิติ คือ 1) ด้านความรู้ คือ การจัดการความรู้และเปิดโอกาสให้บุคลากรเลือกหัวข้อการพัฒนาเอง 2) ด้านทักษะ คือ กำหนดทักษะดิจิทัลพื้นฐาน วัดระดับความสามารถ และประเมินผลก่อน–หลังอบรม 3) ด้านทัศนคติ คือ การสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการพัฒนา 4) ด้านแรงจูงใจ คือ การจัดระบบรางวัลและผลตอบแทนจากผลงานโดดเด่น 5) ด้านการบริหารจัดการ คือ การสนับสนุนงบประมาณ วิทยากร และอุปกรณ์ดิจิทัลอย่างเพียงพอ รวมถึงมีระบบยกย่องเชิดชูเกียรติ เพื่อส่งเสริมขวัญกำลังใจของบุคลากร งานวิจัยของจักกริช มีสี และทวนทอง เชาวกีรติพงศ์ (2566) เสนอแนวทางเชิงระบบในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากรสายสนับสนุน โดยให้มีหน่วยงานกลางรับผิดชอบหลักด้านการพัฒนาทักษะดิจิทัล พร้อมกำหนดบทบาท หน้าที่ และตัวชี้วัดผล (KPI) อย่างชัดเจน ควบคู่กับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกองค์กร การจัดทำนโยบายที่ชัดเจนและมีส่วนร่วม รวมถึงการสร้างบรรยากาศและแรงจูงใจในองค์กรเพื่อให้บุคลากรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการทำงานอย่างต่อเนื่อง งานวิจัยของพงษ์ศักดิ์ ผกามาศ และคณะ (2566) พบว่า แนวทางพัฒนาสมรรถนะเชิงดิจิทัลในระดับอุดมศึกษาควรมุ่งพัฒนาองค์ประกอบย่อย ได้แก่ พื้นฐานคอมพิวเตอร์ การเข้าถึง การใช้ การผลิตสื่อ การสื่อสาร และการประเมินค่าสารสนเทศดิจิทัล ผ่านรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนออนไลน์ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น เพื่อยกระดับความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ งานวิจัยของภาณุวัฒน์ ทวีกุล และคณะ (2568) เสนอแนวทางในการพัฒนาศักยภาพตามสมรรถนะของบุคลากรสายสนับสนุนคณะ ได้แก่ 1) การฝึกอบรมและทักษะต่าง ๆ เช่น ภาวะผู้นำการสื่อสารด้านภาษาอังกฤษและเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) การสนับสนุนทุนการศึกษาและการเพิ่มงบประมาณในการอบรม 3) การสร้างความผูกพันในองค์กรเพื่อเพิ่มสมรรถนะและการมีส่วนร่วมในการทำงาน และ 4) การพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน และใช้ระบบพี่เลี้ยงในการสอนงานหรือช่วยตัดสินใจแก้ไขปัญหาในงานที่รับผิดชอบ ทั้งนี้ยังสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ และกำหนดแนวทางต่าง ๆ ในการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรเพื่อยกระดับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสายสนับสนุนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

สรุปแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลควรประกอบด้วย 3 มิติหลัก คือ 1) การพัฒนาเชิงบุคคล มุ่งสร้างทัศนคติและทักษะดิจิทัลที่เหมาะสม ผ่านระบบการโค้ช (coaching) การให้คำปรึกษา (mentoring) และการฝึกปฏิบัติจริง (hands-on

training) 2) การพัฒนาเชิงองค์กร โดยการจัดตั้งหน่วยงานกลางด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ดิจิทัล (Digital Human Resource Development: Digital HRD) และการกำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงานที่ชัดเจน (Key Performance Indicators: KPI) สนับสนุนงบประมาณและสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล และ 3) การพัฒนาเชิงระบบการเรียนรู้ ส่งเสริมการเรียนรู้ดิจิทัลแบบบูรณาการ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบสมรรถนะดิจิทัล (digital competency framework) สำหรับพลเมืองไทย (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) และทักษะด้านดิจิทัล (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2560) เพื่อกำหนดกรอบการวิจัยแนวทางการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนเพื่อเสริมทักษะการทำงานในยุคดิจิทัล กรณีศึกษาสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยนครพนม และกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน สังกัดสำนักงานอธิการบดี ซึ่งมี 7 หน่วยงาน ได้แก่ กองบริหารงานทั่วไป กองคลังและพัสดุ กองนโยบายและแผน กองพัฒนานักศึกษา กองบริการวิชาการ กองบริหารทรัพยากรมนุษย์ และสำนักงานสภามหาวิทยาลัย จำนวน 156 คน (กองบริหารทรัพยากรมนุษย์ สำนักงานอธิการบดี, 2568)

การกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งมีหลายกลุ่มงาน ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 20 คน (Hagaman & Wutich, 2017) คัดเลือกโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยผู้ให้ข้อมูลมีประสบการณ์ทำงาน 10 ปีขึ้นไป และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้ระบบดิจิทัลในการปฏิบัติงานประจำ เช่น e-Sarabun, GFMIS, e-GP และระบบสารสนเทศภายในมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย ตำแหน่งเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป จำนวน 5 คน ตำแหน่งนักวิชาการศึกษา จำนวน 4 คน ตำแหน่งนักวิเคราะห์นโยบายและแผน จำนวน 3 คน ตำแหน่ง นักวิชาการเงินและบัญชี จำนวน 4 คน นักวิชาการพัสดุ จำนวน 4 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแนวทางการสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้าง (non structure interview) แบบเชิงลึก (in-depth interview) สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อประเมินความตรงตามเนื้อหา (content validity) และนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลดำเนินการผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) บันทึกเสียง และการสังเกตการณ์หน้างาน (on-site observation) ควบคู่กัน การสัมภาษณ์แต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 45–60 นาที เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครอบคลุม และสะท้อนประสบการณ์จริงของผู้ให้ข้อมูล (Hagaman & Wutich, 2017)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำเนื้อหาที่ได้บันทึกมาถอดความทั้งที่เป็นคำพูด อากัปกิริยาและท่าทีของผู้ให้สัมภาษณ์ กำหนดประเด็น เรียบเรียง และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล (member checking) นำสาระสำคัญของข้อมูลที่ตีความแล้วกลับไปตรวจสอบกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อยืนยันความถูกต้อง ชัดเจน และความตรงตามเจตนาของผู้ให้ข้อมูล โดยการส่งสรุปเนื้อหาการสัมภาษณ์ให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบ ปรับแก้ข้อมูลตามข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูล ในกรณีที่มีการตีความคลาดเคลื่อน ยืนยันความสอดคล้องของประเด็นสำคัญระหว่างผู้ให้ข้อมูลหลายราย โดยใช้หลักเกณฑ์ trustworthiness ของ Lincoln & Guba (1985) ทั้ง 4 มิติ (Lincoln & Guba, 1985; Birt et al., 2016) และแก้ไขการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความสมบูรณ์ตามหลักการและทฤษฎีที่เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และนำเสนอเป็นลักษณะพรรณนาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (สุภางค์ จันทวานิช, 2567)

ผลการวิจัย

1. ความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลและการปฏิบัติงานในบริบทดิจิทัลของบุคลากรสายสนับสนุน

1.1 ด้านความพร้อมด้านทักษะด้านดิจิทัล พบว่า บุคลากรสายสนับสนุนในหน่วยงานด้านการเงิน การพัสดุ และงานบุคคล มีความเชี่ยวชาญในการใช้ระบบดิจิทัลหลักของภาครัฐ เช่น GFMIS, e-GP, e-Payment และ e-Sarabun โดยสามารถประยุกต์ใช้ร่วมกับโปรแกรม Excel หรือ google sheets เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลและสร้างรายงานงบประมาณเชิงวิเคราะห์ได้อย่างคล่องตัว ขณะที่บุคลากรสายสายสนับสนุนในสายงานแผนและนโยบายมีความสามารถสูงในการใช้เครื่องมือ เช่น google data studio เพื่อสร้างแดชบอร์ด (dashboard) แสดงผลการดำเนินงานและรายงานสำหรับผู้บริหารอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ บุคลากรด้านงานประกันคุณภาพและงานหลักสูตรยังแสดงให้เห็นถึง ความสามารถเชิงวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data analysis) และการใช้การแสดงผลข้อมูล (data visualization) เพื่อสื่อสารผลลัพธ์ทางวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแสดงถึงการบูรณาการระหว่างความรู้ด้านวิชาชีพกับทักษะดิจิทัล

“...สามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อจัดทำข้อมูล วิเคราะห์ และสรุปรายงานได้คล่องตัว...” (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป, 14 สิงหาคม 2568)

จากการสัมภาษณ์สามารถจัดกลุ่มอายุงานตามประสบการณ์ เพื่อวิเคราะห์ความพร้อมด้านทักษะด้านดิจิทัล โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์วิเคราะห์ความพร้อมด้านทักษะด้านดิจิทัล

ประสบการณ์ปฏิบัติงาน	ความพร้อมด้านทักษะด้านดิจิทัล
กลุ่มอายุงาน 10–12 ปี	มีความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเชิงสื่อสาร เช่น ระบบรับสมัครออนไลน์ การสร้างอินโฟกราฟิก (infographic) และการประชุมออนไลน์ แต่ยังขาดความชำนาญในด้านการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติและการบูรณาการข้อมูลข้ามระบบ
กลุ่มอายุงาน 13–17 ปี	มีความมั่นใจในระดับปานกลางถึงสูง ใช้ระบบดิจิทัลประจำหน่วยงานได้คล่อง เช่น e-Sarabun, e-Studentloan, ระบบ QA online รวมทั้งการใช้ pivot table และสูตรคำนวณใน Excel เพื่อสร้างรายงานและนำเสนอเชิงผู้บริหาร
กลุ่มอายุงาน 18–20 ปี	มีความมั่นใจสูงในการใช้ระบบหลัก เช่น GFMIS และ e-GP แต่ความท้าทายอยู่ที่การปรับตัวกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงเร็วและการปรับปรุงระบบใหม่ ซึ่งต้องการการอบรมต่อเนื่องและคู่มือที่ทันสมัย เพื่อคงประสิทธิภาพในการทำงานเชิงดิจิทัล

จากตางที่ 1 พบว่า แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนว่าอายุงานไม่ใช่อุปสรรคต่อการใช้เทคโนโลยี แต่กลับเป็นปัจจัยที่ช่วยให้บุคลากรสายสนับสนุนเข้าใจระบบงานในภาพรวม และรู้วิธีปรับใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับกระบวนการบริหารในหน่วยงาน และบุคลากรสายสนับสนุนที่มีอายุงานมากกว่า 15 ปีขึ้นไป มีความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยีระดับปานกลางถึงสูง โดยเฉพาะกลุ่มที่ปฏิบัติงานในฝ่ายแผน พัสดุ การเงิน และบุคคล การทำงานในระบบดังกล่าวช่วยให้บุคลากรสายสนับสนุนเกิดการเรียนรู้โดยการลงมือทำ และสามารถประยุกต์ใช้โปรแกรมสำนักงาน เพื่อสร้างรายงานงบประมาณและข้อมูลวิเคราะห์เชิงสถิติได้อย่างคล่องตัว แต่ในกลุ่มที่มีอายุงานต่ำกว่า 10 ปี โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่แนะแนวและงานรับสมัคร มีความคล่องตัวในการใช้เทคโนโลยีสื่อสารออนไลน์สูงกว่า แต่กลับมีความท้าทายในการประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล (data analytics) หรือเครื่องมือแดชบอร์ด (dashboard tools) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก ซึ่งแสดงถึงช่องว่างด้านสมรรถนะการคิดวิเคราะห์เชิงดิจิทัลที่ยังต้องพัฒนา

1.2 ด้านระบบงานหรือซอฟต์แวร์ที่ปฏิบัติงาน พบว่า มีการนำระบบดิจิทัลเข้ามาใช้ในการบริหารงานอย่างต่อเนื่อง โดยแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มหลักคือ 1) ระบบงานบริหารและเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ e-Sarabun, MIS และระบบประชุมออนไลน์ เช่น Zoom, Google Meet, MS Teams เป็นต้น ซึ่งใช้ในงานสารบรรณ การติดต่อราชการ และการประชุมทางไกล 2) ระบบงานการเงินและพัสดุ ได้แก่ GFMIS, e-GP และ e-Payment ที่ช่วยให้การจัดซื้อจัดจ้างและการเบิกจ่ายงบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการใช้เอกสารกระดาษ และเพิ่มความโปร่งใสในการทำงาน

“ใช้ระบบ e-Sarabun สำหรับการรับ–ส่งเอกสารราชการ รวมถึงการประชุมออนไลน์ผ่าน zoom/google meet” (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป, 14 สิงหาคม 2568)

“การดึงข้อมูลจากระบบ GFMIS มาวิเคราะห์เทียบกับงบประมาณ การประมวลผลและตรวจสอบข้อมูลจัดซื้อจัดจ้างผ่านระบบ e-GP” (นักวิชาการเงินและบัญชี, 15 สิงหาคม 2568)

และ 3) ระบบงานเชิงวิชาการและสนับสนุนการศึกษา เช่น e-Studentloan ระบบรับสมัครนักศึกษาออนไลน์ (NPU Admission) CHE Curriculum Database และระบบ QA Online ซึ่งช่วยเพิ่มความสะดวกในการจัดเก็บและบริหารข้อมูลนักศึกษา หลักสูตร และคุณภาพการศึกษา การที่บุคลากรสามารถใช้งานระบบดังกล่าวได้อย่างคล่องตัว สะท้อนให้เห็นถึงระดับความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลของมหาวิทยาลัยที่มีความเสถียรในระดับหนึ่ง และการสนับสนุนของผู้บริหารในด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง

“ใช้ระบบรับสมัครออนไลน์ของมหาวิทยาลัย (NPU admission) ใช้ฐานข้อมูลนักเรียนและผู้สมัคร รวมถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัล” (นักวิชาการศึกษา, 18 สิงหาคม 2568)

2. ปัจจัยเอื้อและอุปสรรคที่มีผลต่อการปรับตัวของบุคลากรสายสนับสนุนต่อการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคดิจิทัล มีดังนี้

2.1 ปัจจัยเอื้อต่อการปรับตัวของบุคลากรเข้าสู่ยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถจัดกลุ่มได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา พบว่า บุคลากรสายสนับสนุนทุกหน่วยงานต่างได้รับการสนับสนุนจาผู้บังคับบัญชาและผู้บริหารในระดับที่ดี ทั้งด้านนโยบาย การให้คำปรึกษา และการอนุมัติทรัพยากรที่จำเป็นต่อการทำงาน เช่น การจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีประสิทธิภาพสูง การติดตั้งระบบอินเทอร์เน็ต และการอบรมเชิงเทคนิคเกี่ยวกับระบบดิจิทัลต่าง ๆ เช่น GFMIS, e-GP, e-Payment, e-Sarabun และระบบ QA Online ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้บุคลากรสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันสมัย นอกจากนี้ สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมีการจัดอบรมอย่างต่อเนื่องในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับ digital literacy และ data analytics เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางดิจิทัลของบุคลากร

“ได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาและผู้บริหาร...” (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป, 14 สิงหาคม 2568)

“ได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาและผู้บริหาร ทั้งในด้านการอบรมระบบดิจิทัลและการมีอุปกรณ์ที่พร้อมใช้” (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป, 14 สิงหาคม 2568)

“ผู้บริหารให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และมีการอบรมเรื่อง QA Online” (เจ้าหน้าที่งานประกันคุณภาพ, 15 สิงหาคม 2568)

ด้านการพัฒนาและฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง เช่น มีการจัด อบรมระบบดิจิทัล หลายด้าน เช่น GFMIS, e-GP, e-Payment, e-Sarabun และ Digital HR

“มีการอบรมระบบดิจิทัลด้านงบประมาณและการวางแผนมีระบบคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตพร้อมใช้” (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป, 14 สิงหาคม 2568)

“มีการอบรมการใช้ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์และโปรแกรมดิจิทัลเบื้องต้น” (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป, 14 สิงหาคม 2568)

“มีการอบรมการใช้ระบบดิจิทัล เช่น GFMIS, e-GP, e-Payment” (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป, 14 สิงหาคม 2568)

ด้านเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน บุคลากรส่วนใหญ่มี คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตพร้อมใช้งาน มีเจ้าหน้าที่ไอทีให้ความช่วยเหลือ เมื่อเกิดปัญหาทางเทคนิค และมีการจัดหาซอฟต์แวร์ลิขสิทธิ์ ระบบคลาวด์ และฐานข้อมูลออนไลน์ที่สนับสนุนการทำงานแบบ real-time และด้านวัฒนธรรมการทำงาน มีการส่งเสริมให้ใช้ระบบ paperless และการสื่อสารผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล หน่วยงานบางแห่ง เช่น งานประกันคุณภาพ และงานแนะแนว มีการสร้างวัฒนธรรมที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล (data-driven culture) และการตัดสินใจบนฐานหลักฐานเชิงประจักษ์ (evidence-based decision making) ซึ่งช่วยผลักดันการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการบริหาร

“...มีระบบคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตพร้อมใช้ รวมถึงบุคลากรด้านไอทีให้การช่วยเหลือ” (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป, 15 สิงหาคม 2568)

2.2 อุปสรรคที่มีผลต่อการปรับตัวของบุคลากรเข้าสู่ยุคดิจิทัล สามารถจำแนกได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านระบบเทคโนโลยีดิจิทัลมีความไม่เสถียรของระบบอินเทอร์เน็ตและความซับซ้อนของระบบดิจิทัล โดยเฉพาะในระบบที่ต้องใช้งานพร้อมกันหลายหน่วยงาน เช่น GFMIS และ e-GP ซึ่งทำให้เกิดความล่าช้าและส่งผลกระทบต่อการบันทึกข้อมูล และการขาดคู่มือหรือแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นปัจจุบัน ทำให้บุคลากรต้องเรียนรู้ด้วยตนเองหรือสอบถามจากผู้มีประสบการณ์

ซึ่งสะท้อนถึงช่องว่างของการบริหารความรู้ภายในองค์กร การที่ข้อมูลจากหน่วยงานต้นทางบางแห่งยังไม่เป็นมาตรฐานก็เป็นอีกอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การประมวลผลข้อมูลล่าช้าและอาจเกิดข้อผิดพลาดในการวิเคราะห์

“อินเทอร์เน็ตไม่เสถียรในบางช่วงเวลาการเปลี่ยนระบบหรืออัปเกรดใหม่บางครั้งขาดการอบรมล่วงหน้า ทำให้เกิดความล่าช้าในการทำงาน” (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป, 14 สิงหาคม 2568)

“...โดยเฉพาะเมื่อใช้งานระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ หรือวิดีโอคอนเฟอเรนซ์ ทำให้การทำงานล่าช้า...” (นักวิเคราะห์นโยบายและแผน, 15 สิงหาคม 2568)

ด้านองค์ความรู้และคู่มือปฏิบัติงาน เช่น ขาดคู่มือการใช้งานที่เป็นปัจจุบันและเข้าใจง่าย ขาดการวางแผนการอบรมล่วงหน้า เมื่อมีปรับปรุงหรือพัฒนาระบบใหม่ ส่งผลให้บุคลากรต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง บุคลากรรุ่นใหม่และรุ่นเก่ามีช่องว่างทางความรู้ ซึ่งทำให้ความเร็วในการปรับตัวต่างกัน

ด้านบุคลากรและภาระงาน บุคลากรต้องรับผิดชอบงานเอกสารและงานระบบพร้อมกันจำนวนมาก การเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบหรือแนวทางใหม่ ๆ ของภาครัฐ เช่น ระเบียบพัสดุ หรือการบริหารงบประมาณ ทำให้ต้องเรียนรู้ต่อเนื่องโดยไม่มีเวลาพัก และบุคลากรบางส่วนยัง มีทัศนคติที่ไม่เปิดรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และด้านข้อมูลและมาตรฐาน ได้แก่ ข้อมูลจากหน่วยงานต้นทาง ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ส่งผลให้ต้องใช้เวลามากในการจัดรูปแบบข้อมูลก่อนการวิเคราะห์ เช่น งานกองคลัง งานพัสดุ และงานวางแผน ขาดระบบฐานข้อมูลกลาง ที่เชื่อมโยงข้อมูลแบบเรียลไทม์ระหว่างหน่วยงาน

“...อีกทั้งบางระบบยังขาดคู่มือการใช้งานที่ชัดเจน” (นักวิเคราะห์นโยบายและแผน, 15 สิงหาคม 2568)

2.3 ความต้องการอบรมพัฒนาด้านดิจิทัล พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่ต้องการ การอบรมเชิงปฏิบัติ ที่เน้นการฝึกใช้เครื่องมือดิจิทัลและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก เช่น google data studio และ Excel dashboard เพื่อพัฒนาทักษะการวิเคราะห์การสร้างรายงานอัจฉริยะ และการสื่อสารข้อมูลเชิงนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ และต้องการการอบรมเฉพาะด้าน เช่น ระบบบริหารทรัพยากรบุคคลดิจิทัลและระบบเงินเดือน (digital HR & payroll system) สำหรับงานบุคคล ระบบวิเคราะห์การจัดซื้อจัดจ้างอิเล็กทรอนิกส์ (e-procurement analytics system) สำหรับงานพัสดุ และระบบวิเคราะห์นโยบายบนฐานหลักฐานเชิงประจักษ์ (evidence-based policy analysis system) สำหรับนักวิเคราะห์นโยบาย

“...ต้องการอบรมเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติและการสร้าง dashboard การทำ digital marketing สำหรับการแนะแนวและการรับเข้า รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ที่ทันสมัย” (นักวิชาการศึกษา, 19 สิงหาคม 2568)

3. แนวทางการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนให้มีทักษะและความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล มี 6 ประการ ได้แก่

3.1 พัฒนาทักษะดิจิทัลเชิงบูรณาการ เพื่อเพิ่มความเชี่ยวชาญในด้านการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก (data analytics)

“...เพิ่มการอบรม digital literacy สำหรับเจ้าหน้าที่และนักศึกษาอย่างต่อเนื่องส่งเสริมให้การสื่อสารกับนักศึกษาใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ที่หลากหลายและเข้าถึงง่าย เช่น แอปพลิเคชันมือถือ” (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป, 19 สิงหาคม 2568)

3.2 จัดตั้งศูนย์พัฒนาทักษะดิจิทัล เพื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยกลางในการจัดอบรมพัฒนาทักษะดิจิทัลอย่างต่อเนื่องในหลักสูตรเฉพาะตำแหน่ง หรือสำหรับสายงาน เช่น พัสดุ การเงิน บุคลากร สารบรรณ และงานประกันคุณภาพ (Quality Assurance: QA) สร้างระบบแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล (digital learning platform) ภายในมหาวิทยาลัย เพื่อให้บุคลากรสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง

“...ส่งเสริมให้บุคลากรสายสนับสนุนมีทักษะ digital literacy อย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาในอนาคต” (นักวิชาการศึกษา, 19 สิงหาคม 2568)

3.3 พัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางและโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีดิจิทัล ให้มีความเชื่อมโยงข้อมูลเชิงคุณภาพจากหลายหน่วยงาน เพื่อให้หน่วยงานทุกส่วนสามารถเข้าถึงข้อมูลร่วมกันได้อย่างรวดเร็วและปลอดภัย โดยเฉพาะข้อมูลด้านการเงิน พัสดุ งบประมาณ และบุคลากร

“การจัดทำฐานข้อมูลกลางด้านงบประมาณที่สามารถเข้าถึงและใช้งานได้สะดวก” (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป, 14 สิงหาคม 2568)

3.4 สร้างวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัล โดยการปลูกฝัง วัฒนธรรมการทำงานแบบดิจิทัล ให้เกิดขึ้นทั่วทั้งองค์กร ได้แก่ การใช้ข้อมูลเป็นฐานในการตัดสินใจ การลดการใช้กระดาษและปรับสู่ระบบ การสนับสนุนการสื่อสารออนไลน์ระหว่างหน่วยงาน การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อทำงานร่วมกัน

“สร้างวัฒนธรรมการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในองค์กร โดยอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือหลัก” (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป, 14 สิงหาคม 2568)

3.5 สร้างระบบพี่เลี้ยงดิจิทัล บุคลากรสายสนับสนุนรุ่นอาวุโสมีความรู้เชิงระบบและประสบการณ์ในการจัดการข้อมูลมากกว่า ดังนั้น การพัฒนาร่วมกันระหว่างรุ่นจึงเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างเครือข่ายพี่เลี้ยงดิจิทัลภายในหน่วยงาน

“ผู้บริหารให้คำแนะนำ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบบงาน ทำให้สามารถปรับตัวและทำงานได้อย่างราบรื่น” (นักวิเคราะห์นโยบายและแผน, 15 สิงหาคม 2568)

3.6 เสริมแรงจูงใจและการรับรู้คุณค่าของเทคโนโลยี เช่น การประกาศรางวัล “Digital Smart Staff” สำหรับผู้ที่สร้างนวัตกรรมดิจิทัลในหน่วยงาน หรือการเลื่อนตำแหน่งโดยพิจารณาจากสมรรถนะดิจิทัล เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการประเมินผล

การอภิปรายผล

บุคลากรสายสนับสนุนของสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยนครพนม มีความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลระดับปานกลางถึงสูง โดยเฉพาะการใช้ระบบงานภาครัฐ เช่น GFMIS, e-GP, e-Payment และ e-Sarabun อย่างคล่องแคล่ว ซึ่งส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น และลดการใช้เอกสารในรูปแบบเดิมอย่างชัดเจน แต่บุคลากรยังขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก (data analytics) และการใช้เครื่องมือสร้างรายงานผู้บริหาร เช่น google data studio เพื่อสื่อสารเชิงนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ Srivastava & Dangwal (2021) พบว่า บุคลากรอุดมศึกษาทั่วโลกมีความเหลื่อมล้ำของทักษะดิจิทัล โดยเฉพาะทักษะเชิงวิเคราะห์และการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของวริศรา อัมพุช (2565) ที่บ่งชี้ว่า บุคลากรสายสนับสนุนยังขาดทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล โดยเฉพาะในกลุ่มอายุงานมาก และมักประสบปัญหาการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีที่รวดเร็ว รวมทั้งข้อจำกัดของระเบียบภายในมหาวิทยาลัย ขณะที่ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวิทิตา จันทรวารีเลขา (2563) พบว่า ทัศนคติและการยอมรับการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนา Digital Competency ในองค์กร ความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลมีสัมพันธ์กับทัศนคติ การเรียนรู้ตลอดชีวิต และแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง

ปัจจัยเอื้อและอุปสรรคที่มีผลต่อการปรับตัวสู่ยุคดิจิทัล พบว่า การสนับสนุนจากผู้บริหาร การจัดอบรมต่อเนื่องและโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีที่เสถียร เป็นปัจจัยส่งเสริมสำคัญ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ ความไม่เสถียรของระบบอินเทอร์เน็ต การขาดคู่มือการใช้งานที่เป็นปัจจุบัน และความแตกต่างระหว่างรุ่นของบุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของดำรงค์ สุขเกิด (2563) ที่ชี้ว่า ทักษะดิจิทัลและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ดิจิทัลในองค์กรมีอิทธิพลโดยตรงต่อความสำเร็จของการเปลี่ยนผ่านสู่มหาวิทยาลัยดิจิทัล และงานวิจัยของ Imjai et al. (2025) ซึ่งยืนยันว่า การเรียนรู้ดิจิทัลและทัศนคติ

การปรับตัวเป็นปัจจัยเอื้อสำคัญในการสร้างสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรยุคใหม่ ผลการวิจัยครั้งนี้มีความแตกต่างบางส่วนกับงานวิจัยของวงศวัฒน์ เทพาศักดิ์ (2566) ซึ่งเน้นว่า ปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานและนโยบายระดับองค์กรเป็นตัวขับเคลื่อนหลักต่อการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล ซึ่งศึกษานี้ พบว่า แม้องค์กรมีระบบเทคโนโลยีที่พร้อม แต่ความสำเร็จของการเปลี่ยนผ่านกลับขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการเชิงบุคคล เช่น การเสริมแรงจูงใจ และการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลภายในหน่วยงาน และความแตกต่างของทักษะและทัศนคติระหว่างรุ่น ซึ่งพบว่าบุคลากรรุ่นใหม่มีความคล่องตัวด้านเทคโนโลยี ในขณะที่บุคลากรรุ่นอาวุโสมีความเข้าใจเชิงระบบและประสบการณ์บริหารข้อมูลมากกว่า

ความต้องการอบรมพัฒนาด้านดิจิทัลของบุคลากรสายสนับสนุนของสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยนครพนม เป็นประเด็นสำคัญที่สะท้อนความจำเป็นเฉพาะตำแหน่งและทิศทางการทำงานในยุคดิจิทัลอย่างชัดเจน โดยข้อมูลเชิงประจักษ์จากการสัมภาษณ์ระบุว่า บุคลากรต้องการ การอบรมเชิงปฏิบัติมากกว่าอบรมบรรยายทั่วไป เพื่อเสริมทักษะการวิเคราะห์ข้อมูล การสร้างแดชบอร์ด และการสื่อสารข้อมูลเชิงนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของจักกริช มีสี และทวนทอง เชาวกีรติพงศ์ (2566) ที่พบว่า บุคลากรต้องการพัฒนาทักษะเชิงลึกและเชิงปฏิบัติเป็นพิเศษในการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนงานสำนักงาน

แนวทางการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนให้มีทักษะและความสามารถในการปฏิบัติงาน มี 6 แนวทางหลัก สอดคล้องกับงานวิจัยของวริศรา อัมพุช (2565) ที่เสนอการพัฒนาในมิติความรู้ ทักษะ ทัศนคติ แรงจูงใจ และการบริหารจัดการและสนับสนุนแนวคิดของวิทิตา จันทรวารีเลขา (2563) ที่เน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัลและการพัฒนากรอบแนวคิดแบบเติบโต (growth mindset) เพื่อให้บุคลากรเปิดรับเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจักกริช มีสี และทวนทอง เชาวกีรติพงศ์ (2566) ที่เสนอให้จัดตั้งหน่วยงานกลางด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ดิจิทัล เพื่อดำเนินการพัฒนาทักษะดิจิทัลอย่างเป็นระบบ การวิจัยนี้ สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาทักษะดิจิทัลจำเป็นต้องดำเนินการแบบบูรณาการทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กรผ่านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัลและการเสริมแรงจูงใจ ซึ่งตรงกับข้อเสนอของรพี ม่วงนนท์ และคณะ (2567) ที่เห็นว่าปัจจัยภายใน เช่น แรงจูงใจและค่านิยม และปัจจัยภายนอก เช่น วัฒนธรรมองค์กรและการสนับสนุนจากสังคมเป็นองค์ประกอบร่วมที่ช่วยขับเคลื่อนองค์กรดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

การวิเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากงานวิจัยแนวทางการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุน เพื่อเสริมสมรรถนะการทำงานในยุคดิจิทัล ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ใน 4 มิติ โดยมีรายละเอียด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากงานวิจัย

มิติองค์ความรู้ใหม่	รายละเอียดเชิงวิชการ	ลักษณะความใหม่
แนวคิด (conceptual)	โมเดลทักษะดิจิทัลเชิงบูรณาการ 3 มิติ (บุคคล–ข้อมูล–องค์กร)	ขยายกรอบทักษะทางดิจิทัลของประเทศสู่บริบทสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยภูมิภาค
กระบวนการ (process)	การจัดตั้งศูนย์พัฒนาทักษะดิจิทัลแบบต่อเนื่อง	นำแนวคิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (continuous learning) มาประยุกต์ใช้กับระบบราชการ
นวัตกรรม (innovation)	ระบบพี่เลี้ยงดิจิทัล + ระบบแรงจูงใจ “digital smart staff”	ผสมผสานการเรียนรู้ข้ามรุ่นกับกลไก HRM เพื่อเร่งการปรับตัวดิจิทัล
ระบบ (systemic)	ฐานข้อมูลกลางและมาตรฐานข้อมูล เพื่อ “data-ready office”	ต่อเติมมิติการกำกับดูแลข้อมูล (data governance dimension) ให้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสมรรถนะ

จากตารางที่ 2 องค์ความรู้ใหม่สามารถเชื่อมโยงทักษะบุคลากรกับระบบการบริหารจัดการข้อมูล ทำให้เห็นภาพการพัฒนาแบบองค์รวมจากระดับบุคคลสู่ระดับองค์กร และเป็นต้นแบบของการพัฒนาสำนักงานอธิการบดีดิจิทัลที่สามารถนำไปขยายผลสู่สถาบันอุดมศึกษาอื่นได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานอธิการบดี ควรกำหนดนโยบายการเป็นสำนักงานดิจิทัล อย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน

1.2 สำนักงานอธิการบดี ควรจัดตั้งศูนย์พัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากร เพื่อทำหน้าที่เป็นกลไกกลางในการจัดอบรม พัฒนา วัดผล และติดตามทักษะดิจิทัลของบุคลากรทุกสายงาน

1.3 สำนักงานอธิการบดี ควรส่งเสริมให้บุคลากรเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านระบบ โดยพัฒนาหลักสูตรอีเลิร์นนิ่งที่สามารถเก็บชั่วโมงสะสมเพื่อใช้ประเมินสมรรถนะรายปี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรแยกวิเคราะห์รายสายงาน เพื่อให้ได้ทักษะเฉพาะด้านที่ชัดเจน เช่น ทักษะดิจิทัลด้านการเงิน ทักษะดิจิทัลด้านพัสดุ ทักษะดิจิทัลด้านบุคลากร เป็นต้น

2.2 ควรใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณหรือแบบผสม (mixed methods) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างทักษะดิจิทัล ปัจจัยเอื้อ เช่น การสนับสนุนจากผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์กร ระบบข้อมูล เป็นต้น ผลลัพธ์องค์กร เช่น ประสิทธิภาพงาน ความพึงพอใจ และการลดข้อผิดพลาดในการทำงาน

เอกสารอ้างอิง

กองบริหารทรัพยากรมนุษย์ สำนักงานอธิการบดี. (2568). *รายงานข้อมูลจำนวนบุคลากร สำนักงานอธิการบดี*. มหาวิทยาลัยนครพนม. สืบค้น 17 สิงหาคม 2568 จาก http://202.29.55.29/hr/hr-รายงานข้อมูลจำนวนบุคลากร.

กิตติพงศ์ สมชอบ, วัลลภา อารีรัตน์, ปาริชาต ทุมนันท์ และวรเทพ ฉิมทิม. (2563). การศึกษาองค์ประกอบของการเรียนรู้ดิจิทัลสำหรับบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย. *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 21* วันที่ 27 มีนาคม 2563 (หน้า HMP5-HMP5-9). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

จักกริช มีสี และทวนทอง เชาวกีรติพงศ์. (2566). แนวทางการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลเพื่อการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. *วารสารสหวิทยาการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 13*(1), URU–J.ISD 262394. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/GRAURU/article/view/262394.

ดำรงค์ สุขเกิด. (2563). *การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านไอทีเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่มหาวิทยาลัยดิจิทัล*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พงษ์ศักดิ์ ผกามาศ, ดรุณี ปัญจรัตนากร, ประพัฒน์พงศ์ เสนาฤทธิ์ และสำเริง อ่อนสัมพันธุ์. (2566). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. *คุรุสภาวิทยาจารย์, 4*(1), 132–147.

ภาณุวัฒน์ ทวีกุล, จิราพร ขำจันทร์ และเกษแก้ว เสียงเพราะ. (2568). แนวทางการพัฒนาศักยภาพตามสมรรถนะของบุคลากรสายสนับสนุน คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา. *วารสาร Mahidol R2R e-Journal, 12*(1), 157–171.

รพี ม่วงนนท์, ศักดิ์ชัย นิรัญทวี, โกศล มีคุณ และสมศักดิ์ เอี่ยมคงสี. (2567). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเชิงดิจิทัลของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 9*(5), 188–200.

วงศวัฒน์ เทพาศักดิ์. (2566). *การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย: มุมมองของเทคโนโลยี องค์กร และสภาพแวดล้อม*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาธุรกิจดิจิทัลและระบบสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วิทิตา จันทรวารีเลขา. (2563). *แนวทางในการสนับสนุนการพัฒนาทักษะบุคลากรในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Savvy) ตามแผนงาน Digital Competency: กรณีศึกษา การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.).* สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วริศรา อัมพุช. (2565). แนวทางการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนให้สามารถตอบสนองต่อการทำงานยุคดิจิทัล กรณีศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. *วารสารทหารพัฒนา, 46*(1), 13–26.

สุภางค์ จันทวานิช. (2567). *วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 27). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2560). *แนวทางพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล*. สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน (สพข.) สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ.). สืบค้น 17 สิงหาคม 2568 จาก https://www.ocsc.go.th/?post_type=laws&p=42304.

สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *กรอบสมรรถนะด้านดิจิทัลสำหรับพลเมืองไทย*. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2566). *แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566–2569*. สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์กรมหาชน) (สพร.).

Birt, L., Scott, S., Cavers, D., Campbell, C., & Walter, F. (2016). Member checking: A tool to enhance trustworthiness or merely a nod to validation? *Qualitative Health Research, 26*(13), 1802–1811. https://doi.org/10.1177/1049732316654870.

Hagaman, A. K., & Wutich, A. (2017). How many interviews are enough to identify metathemes in multisite and cross-cultural research? Another perspective on Guest, Bunce, and Johnson's (2006) landmark study. *Field Methods, 29*(1), 23–41.

Kabakus, A. K., Bahcekapili, E., & Ayaz, A. (2025). The effect of digital literacy on technology acceptance: An evaluation on administrative staff in higher education. *Journal of Information Science, 51*(4), 930–941. https://doi.org/10.1177/01655515231160028.

Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage Publications.

Ramstedt Stadin, M., Asplund, S., Nyman, T., Svartengren, M., & Hellman, T. (2024). Digital competence is a must: Manager and safety representative perspectives on evolving job skills and balancing digital work environments in transportation, logistics, and home care. *Computers in Human Behavior Reports, 16*, 100486. https://doi.org/10.1016/j.chbr.2024.100486.

Imjai, N., Chansamran, S., Sungthong, S., Usman, B., & Aujirapongpan, S. (2025). Developing employability digital competencies of Thai Gen Z business students: The role and matter of digital learning environments and digital adaptation skills. *The International Journal of Management Education, 23*(3), 101219. https://doi.org/10.1016/j.ijme.2025.101219.

Srivastava, S., & Dangwal, K. L. (2021). Digital Competence: Where do the Higher Education Teachers Stand? *Universal Journal of Educational Research, 9*(10), 1765 – 1772.

Singun, A. (2025). Unveiling the barriers to digital transformation in higher education institutions: A systematic literature review. *Discover Education, 4*(37), Article 37. https://doi.org/10.1007/s44217-025-00430-9.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

สภาพ ปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Conditions, problems, and solution guidelines for managing of Mekong River bank protection dam construction projects in Lao people's democratic republic

คำปะเสิด ปันยานุวง[1], พิศดาร แสนชาติ[2*], จิตติ กิตติเลิศไพศาล[3], ชนินทร์ วะสีนนท์[4]

Khampaseuth Panyanouvong[1], Pissadarn Saenchat[2*], Jitti Kittilertpaisan[3], Chanin Vaseenonta[4]

[1,2,3,4]หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

[1,2,3,4]Doctor of Philosophy Program in Public and Private Management, Sakon Nakhon Rajabhat University

[*]Corresponding author's e-mail: dst_paseuth@hotmail.com[1], pisdpc7@gmail.com[2*], jitti@snru.ac.th[3], chanin@snru.ac.th[4]

Received: October 30, 2025 Revised: November 20, 2025 Accepted: December 05, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาระดับของสภาพ ปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขง จำนวน 122 คน สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามหน่วยงานที่สังกัด และทำการสุ่มอย่างง่ายในแต่ละชั้นโดยการจับสลากแบบไม่ทดแทน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. การจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและแยกรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การจัดการด้านบุคลากร การจัดการด้านวิธีการจัดการโครงการ การจัดการด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องจักร และการจัดการด้านงบประมาณ ตามลำดับ 2. ปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทั้งในภาพรวมและแยกรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ปัญหาด้านวิธีการจัดการโครงการ ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องจักร ปัญหาด้านบุคลากร และปัญหาด้านงบประมาณ ตามลำดับ และ 3. แนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกัน

ตลิ่งแม่น้ำโขง เรียงลำดับตามความสำคัญ ได้แก่ ด้านวิธีการจัดการโครงการ ด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องจักร ด้านงบประมาณ และด้านบุคลากร

คำสำคัญ: การจัดการโครงการก่อสร้าง, เขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขง

Abstract

This research aimed to study the level of status, problems, and solutions in the management of the Mekong riverbank protection dam construction projects. This quantitative research was conducted by collecting data from 122 government personnel involved in the management of the Mekong River bank protection dam projects. The sample was stratified by agency affiliation, and random sampling within each stratum was done by drawing lots without replacement. A questionnaire was used as the data collection tool. The statistics used for data analysis included means and standard deviations. The results of the research revealed that 1. the management of the Mekong River bank protection dam construction projects had a high average value both overall and in each aspect. The average values were ranked from highest to lowest as follows: personnel management, project management methods management, materials and equipment and machinery management, and budget management, respectively. 2. The management problems of the Mekong River bank protection dam construction projects had a moderate average value both overall and in each aspect. The average values were ranked from highest to lowest as follows: problems of project management methods management, problems of materials and equipment and machinery management, personnel problems, and budget problems, respectively. 3. Guideline solutions for the Mekong River bank protection dam construction projects' management were ranked in order of importance as follows: guideline solutions for project management methods, materials and machinery, budget, and personnel.

Keywords: construction project management, Mekong River bank protection dam

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

โครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งเป็นทางเลือกหนึ่งในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกัดเซาะและการพังทลายของตลิ่งริมแม่น้ำที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน (ยศวัฒน์ กิจมานะวัฒน์ และปิยากร หวังมหาพร, 2565) ทั้งนี้ในบริบทของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงเป็นอย่างมากเพื่อที่จะจัดการกับปัญหาตลิ่งแม่น้ำโขงที่ถูกกัดเซาะเฉลี่ยเป็นพื้นที่ 328.10 เฮ็กตาร์ต่อปี โดยในปี พ.ศ. 2566 มีโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขง จำนวน 35 โครงการ (กรมทางน้ำ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, 2566) ซึ่งรัฐบาลลาวมีนโยบายให้พนักงานของรัฐที่ปฏิบัติงานในโครงการต้องมีจริยธรรม มีการบังคับใช้กฎหมายและนโยบายที่เข้มแข็ง ใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย กำหนดคุณภาพงานให้มีมาตรฐาน มีการจัดการด้านงบประมาณที่ดีและเพียงพอ มีการส่งเสริมให้มีวัตถุอุปกรณ์กลจักรที่ทันสมัย แต่การดำเนินงานตามโครงการยังประสบปัญหาไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ (กระทรวงโยธาธิการและขนส่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, 2565) จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาว่าสภาพและปัญหาในการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงเป็นอย่างไรบ้าง และจะมีแนวทางอย่างไรบ้างที่จะจัดการกับปัญหาเหล่านั้น

จากรายงานของกรมทางน้ำ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (2566) พบว่า การจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงได้พบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้ 1) มีปัญหาด้านการจัดการ ได้แก่ การทำงานล่าช้าไม่ทันการณ์ ขาดระบบการจัดการที่ดีทั้งในด้านการจัดเรียงความสำคัญของงาน การประเมินราคา และการประเมินผลการปฏิบัติที่ยังไม่เป็นไปตามระเบียบกฎหมายเท่าที่ควร 2) กิจกรรมและการรายงานยังไม่เป็นระบบ ขาดประสิทธิผล และการสร้างนิติกรรมไม่ทันเหตุการณ์ 3) ขั้นตอนการสำรวจและการออกแบบยังเป็นการปฏิบัติงานระดับขั้นท้องถิ่นที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน 4) ผู้ประกอบการไม่มีคุณภาพทั้งในด้านมาตรฐานเทคนิคและการออกแบบการจัดการงานก่อสร้าง 5) ประชาชนมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและนโยบายเกี่ยวกับโครงการก่อสร้างน้อย และ 6) การมีส่วนร่วมและประสานงานของภาครัฐและเอกชนขาดประสิทธิผล การนำแผนงานไปสู่การปฏิบัติมีความล่าช้าไม่ทันต่อแผนงานที่กำหนดไว้ รวมถึงบุคลากรผู้ปฏิบัติงานขาดความเชี่ยวชาญในการดำเนินการโครงการก่อสร้าง (กรมทางน้ำ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, 2566)

อย่างไรก็ตาม จากอดีตจนถึงปัจจุบันยังไม่มีการศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการจัดการปัญหาในการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่เป็นระบบ ทำให้ขาดข้อมูลทางวิชาการที่เป็นรูปแบบของการจัดการโครงการก่อสร้างที่มีประสิทธิผล ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จะช่วยให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และแนวทางการจัดการปัญหาในการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงที่เป็นประโยชน์ในการนำไปสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการโครงการดังกล่าวให้มีประสิทธิผลดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับของสภาพการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อศึกษาระดับของปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
3. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

การทบทวนวรรณกรรม

1. Peter F. Drucker ได้เขียนทฤษฎีการจัดการ 4Ms ไว้ในปี 1973 สรุปได้ว่า 4Ms เป็นกระบวนการจัดการบริหารการจัดระเบียบ รวมถึงควบคุมกำหนดวัฒนธรรมและสังคม เพื่อให้การทำงานทั้งหมดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างเต็มที่ โดยประกอบด้วย Man คือการบริหารกำลังคนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานให้มากที่สุด Money คือ การบริหารเงินให้ใช้จ่ายต้นทุนน้อยที่สุดให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด Materials คือการบริหารวัสดุเครื่องมือในการดำเนินงานที่เหมาะสม ให้สิ้นเปลืองน้อยที่สุดและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และ Management คือ เลือกวิธีการจัดการที่เหมาะสม (อลงกต สารกาล และคณะ, 2565) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้นำมากำหนดเป็นองค์ประกอบในการศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่ประกอบด้วยด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องจักร และด้านวิธีการจัดการ

2. Louis A. Allen ได้เขียนหลักการจัดการ POLC ไว้ในปี ค.ศ.1958 เป็นการจัดการสมัยใหม่ที่สร้างประสิทธิภาพให้กับองค์กร มีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning: P) เป็นการกำหนดกิจกรรมและภารกิจที่ต้องปฏิบัติที่ต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์และขั้นตอนที่การปฏิบัติให้บรรลุผลตามที่ต้องการ 2) การจัดการองค์กร (Organizing: O) เป็นการกำหนดโครงสร้างตำแหน่ง บทบาท หน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้อง ไม่ทับซ้อนกัน รวมถึงการจัดระเบียบในการทำงาน

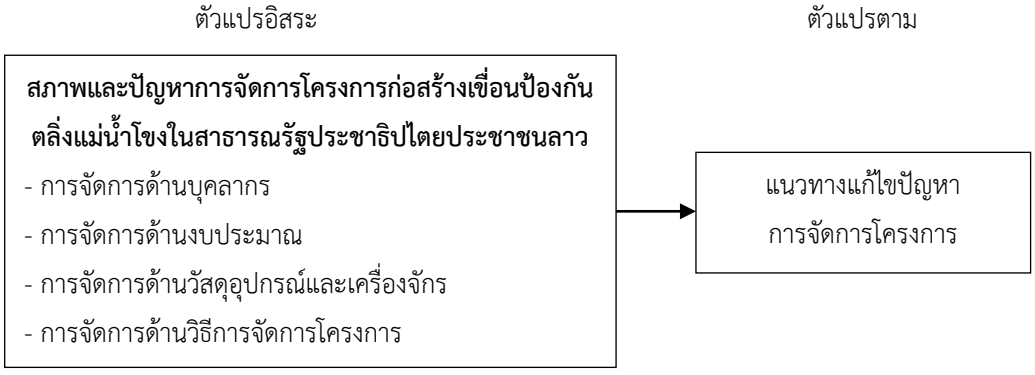
ให้ราบรื่น จัดสรรคนให้เหมาะกับงาน จัดการงานให้เป็นระบบระเบียบ 3) การนำ (Leading: L) เป็นการจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย มีการสั่งการที่เหมาะสมเพื่อกระตุ้นจูงใจให้บุคลากรใช้ความพยายามในการบรรลุเป้าหมาย 4) การควบคุม (Controlling: C) เป็นการดูแลบุคลากรและการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ ติดตามประเมินการปฏิบัติงานและการจัดการกับปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ให้มีผลกระทบกับการปฏิบัติงานน้อยที่สุด (บุญลดา คุณาเวชกิจ และคณะ, 2564) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้นำประยุกต์ใช้เป็นโครงสร้างข้อคำถามในการจัดการโครงการด้านต่าง ๆ

3. Lauri Koskela ได้นำเสนอทฤษฎี Transformation-Flow-Value (TFV) ในปี 1992 โดยมองกระบวนการก่อสร้างเป็นกระบวนการแปรรูป (transformation) ที่มีการไหลเวียนของทรัพยากรและข้อมูล เพื่อสร้างคุณค่าให้แก่ลูกค้า แล้วพัฒนามาเป็นแนวคิด Lean construction ในอุตสาหกรรมก่อสร้างที่มุ่งเน้นการลดความสูญเปล่าและเพิ่มคุณค่าให้กับลูกค้าและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการก่อสร้าง (ปรินทร ศิริเอี้ยวพิกูล, 2568) ผ่านมุมมองหลายมิติ ทั้งด้านการจัดการ เทคโนโลยี ทรัพยากรบุคคล และกระบวนการภายในกระบวนการบริหารจัดการโครงการก่อสร้าง โดยปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างแบบลีน ได้แก่ ต้นทุนและคุณภาพ กลยุทธ์และการวางแผน ความปลอดภัย บุคลากรและการแปรรูป ของเสีย และสุขภาพและอุบัติเหตุ (Wattana et al., 2025) ซึ่งความสำเร็จของโครงการก่อสร้างตามมุมมองของผู้รับเหมาจะให้ความสำคัญต่อเวลา ต้นทุน และคุณภาพ ตามทฤษฎีสามเหลี่ยมเหล็ก (iron triangle) แต่ในมุมมองของเจ้าของโครงการจะเน้นความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการ (วสุนันท์ สายน้ำผึ้ง และสุธาริน สถาปิตานนท์, 2564) ทั้งนี้ความเชี่ยวชาญของหัวหน้าและผู้จัดการโครงการ การปฏิบัติตามกฎระเบียบและนโยบาย ความสม่ำเสมอของสิ่งอำนวยความสะดวกที่ผู้รับเหมาช่วงมอบให้ และความช่วยเหลือจากผู้บริหารระดับสูง ถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการจัดการโครงการ (Shamim, 2022)

4. งานวิจัยที่ศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดการงานแล้วนำไปสู่การกำหนดแนวทางหรือกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนางาน เช่น การศึกษาปัญหาด้านคุณภาพและนำไปสู่การกำหนดแนวทางแก้ไขงานก่อสร้างถนน กรณีศึกษาหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย (อานนท์ นางสูงเนิน และวิสูตร จิระดำเกิง, 2568) การศึกษาสภาพปัญหาการจัดการยกระดับผลิตภัณฑ์ ODOP เครื่องปั้นดินเผา เมืองหนองบก แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน แล้วนำไปกำหนดกลยุทธ์การจัดการยกระดับผลิตภัณฑ์ ODOP (วงไชชะนะ ไชยะกุมมาน และคณะ, 2568) และการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาธุรกิจโคขุนในจังหวัดสกลนครแล้วได้แนวทางการแก้ไขปัญหาและพัฒนาธุรกิจโคขุน (ศิริพร สารคล่อง และคณะ, 2565) เป็นต้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดของการวิจัยสภาพ ปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย คือ พนักงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 175 คน (กรมทางน้ำ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, 2566)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พนักงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตรการคำนวณของ Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 122 คน และสุ่มแบบแบ่งชั้น คำนวณสัดส่วนตัวอย่างในหน่วยงานที่สังกัดแต่ละหน่วยงานโดยการเทียบบัญญัติไตรยางศ์กับประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยทั้งหมด แล้วทำการสุ่มอย่างง่ายในแต่ละชั้นด้วยวิธีจับสลากไม่ทดแทน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 สภาพการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขง เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 23 ข้อ ตอนที่ 3 ปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งพังริมฝั่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 21 ข้อ โดยข้อคำถามในตอนที่ 2 และ 3 มีเกณฑ์การให้คะแนน คือ 5 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยในระดับมากที่สุด/ 4 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยในระดับมาก/ 3 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยในระดับปานกลาง/ 2 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยในระดับน้อย/ 1 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด และตอนที่ 4 แนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งพังริมฝั่งแม่น้ำโขงสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นคำถามปลายเปิด

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวข้อง แล้วสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยและกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ กำหนดรูปแบบของแบบสอบถามและข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการวิจัยและนิยามเชิงปฏิบัติการ แล้วนำเสนอต่อที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบแก้ไขความถูกต้องของเนื้อหา

2) หาคุณภาพของแบบสอบถามจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ของข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยผลการประเมินค่าความสอดคล้องของข้อคำถามอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.50 จึงถือว่านำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไปได้ (Agah et al., 2024)

3) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรในแผนกโยธาธิการและขนส่งแขวงบอลิคำไซ แผนกโยธาธิการและขนส่งแขวงคำม่วน และแผนกโยธาธิการและขนส่งแขวงจำปาสัก แห่งละ 10 คน รวม 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Kennedy, 2022) ได้เท่ากับ 0.968 โดยค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไปจึงถือว่าใช้ได้ (เฉลิมพล ศรีหงษ์, 2565)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ประชุมชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ วิธีการตอบแบบสอบถาม แจกแบบสอบถาม และรอรับแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง โดยแบบสอบถามทุกฉบับไม่ได้เปิดเผยชื่อผู้ตอบ และได้การแยกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชาออกจากกลุ่มผู้บังคับบัญชา

งานวิจัยครั้งนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร รหัสโครงการวิจัย เลขที่ HE68 – 706 เพื่อการจัดการข้อมูลให้มีความน่าเชื่อถือ โปร่งใส และเคารพสิทธิของผู้ให้ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ระดับของสภาพ (ตอนที่ 2) และปัญหา (ตอนที่ 3) ในการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ประกอบรายข้อและรายด้าน แล้วนำค่าเฉลี่ยมาจัดระดับ โดยแบ่งอัตรภาคชั้นเป็น 5 ชั้น ดังนี้ (ละเอียด ศิลาน้อย และกันฑิมาลย์ จินดาประเสริฐ, 2562)

ค่าเฉลี่ย 4.20 – 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ มีปัญหาในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.40 – 4.19 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ มีปัญหาในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.60 – 3.39 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ มีปัญหาในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.80 – 2.59 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ มีปัญหาในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.79 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ มีปัญหาในระดับน้อยที่สุด

4.2 วิเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยการนำข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการโครงการที่มีค่าเฉลี่ยรายข้อน้อยกว่าค่าเฉลี่ยรายด้าน และคำถามเกี่ยวกับปัญหาการจัดการโครงการที่มีค่าเฉลี่ยรายข้อมากกว่าค่าเฉลี่ยรายด้านมากำหนดเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขง ร่วมกับการแจกแจงความถี่ของคำตอบจากคำถามปลายเปิด แล้วนำมาเรียงลำดับความสำคัญเร่งด่วนตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจากมากไปน้อย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของสภาพของการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สภาพการจัดการโครงการก่อสร้าง	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
1. การจัดการด้านบุคลากร	3.93	0.53	มาก
1.1 โครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งพังมีบุคลากรเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน	3.85	0.77	มาก
1.2 บุคลากรในโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งมีความรู้ความสามารถเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน	3.83	0.78	มาก
1.3 หัวหน้าโครงการควบคุมงานตามแผนงานอย่างเคร่งครัด	4.07	0.73	มาก
1.4 วิศวกรที่ปรึกษาควบคุมงานตรงตามมาตรฐานทางเทคนิค	4.06	0.66	มาก
1.5 ผู้ประกอบการปฏิบัติงานตามสัญญาอย่างเคร่งครัด	3.94	0.82	มาก
1.6 นายช่างนำพาการปฏิบัติงานเป็นไปตามแบบแปลน	3.97	0.67	มาก
1.7 บุคลากรภาคแรงงานสามารถทำงานได้ตรงตามคำสั่ง	3.80	0.76	มาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของสภาพของการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ต่อ)

สภาพการจัดการโครงการก่อสร้าง	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
2. การจัดการด้านงบประมาณ	3.82	0.63	มาก
2.1 โครงการมีการเบิกจ่ายงบประมาณประจำปีที่ชัดเจน	3.80	0.90	มาก
2.2 ผู้ประกอบการมีเงินทุนหมุนเวียนเพียงพอต่อการก่อสร้างตลอดโครงการ	3.70	0.85	มาก
2.3 ผู้ประกอบการจ่ายเงินค่าวัสดุและแรงงานตรงตามกำหนดเวลา	3.63	0.77	มาก
2.4 หน่วยงานภาครัฐ อำนวยความสะดวกการเบิกจ่ายให้ผู้ประกอบการได้ทันเวลา	3.82	0.75	มาก
2.5 มีองค์กรทำการตรวจสอบการเบิกจ่ายเงินอย่างเคร่งครัด	4.16	0.74	มาก
3. การจัดการด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องจักร	3.91	0.53	มาก
3.1 โครงการมีวัสดุก่อสร้างที่เพียงพอ	3.78	0.74	มาก
3.2 โครงการนำใช้วัสดุก่อสร้างที่มีคุณภาพมาตรฐาน	4.19	0.59	มาก
3.3 โครงการมีวัสดุ เครื่องมืออุปกรณ์ อำนวยความสะดวกพร้อมใช้งาน	3.93	0.66	มาก
3.4 ผู้ประกอบการโครงการมีเครื่องจักรที่เพียงพอ	3.82	0.81	มาก
3.5 โครงการนำใช้เครื่องจักรที่มีประสิทธิภาพสูง	3.84	0.76	มาก
4. การจัดการด้านวิธีการจัดการโครงการ	3.92	0.59	มาก
4.1 โครงการมีกระบวนการ มีการวางแผน ปฏิบัติตามแผน ตรวจสอบผลการปฏิบัติ และปรับปรุงแก้ไข	4.07	0.72	มาก
4.2 โครงการเน้นให้ผู้ประกอบการปฏิบัติถูกต้องตามสัญญาที่กำหนดไว้	4.17	0.71	มาก
4.3 โครงการมีระบบป้องกันความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงานเป็นอย่างดี	3.80	0.82	มาก
4.4 โครงการมีมาตรการแก้ไขความเสี่ยงในการทำงานล่าช้าไม่เป็นไปตามแผนงาน	3.70	0.80	มาก
4.5 โครงการมีระบบแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมชุมชน	3.93	0.86	มาก
4.6 โครงการมีการกำหนดระยะเวลาส่งมอบงาน ตรวจรับงาน และการรับประกันหลังส่งมอบงานไว้อย่างเหมาะสม	3.87	0.76	มาก
ภาพรวม	3.90	0.49	มาก

จากตารางที่ 1 การจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวม ($\overline{X}$ = 3.90, S.D. = 0.49) และแยกรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การจัดการด้านบุคลากร ($\overline{X}$ = 3.93, S.D. = 0.53) การจัดการด้านวิธีการจัดการโครงการ ($\overline{X}$ = 3.92, S.D. = 0.59) การจัดการด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องจักร ($\overline{X}$ = 3.91, S.D. = 0.53) และการจัดการด้านงบประมาณ ($\overline{X}$ = 3.82, S.D. = 0.63) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบรายข้อของการจัดการแต่ละด้าน มีผลดังนี้

1.1 การจัดการด้านบุคลากรรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ หัวหน้าโครงการควบคุมงานตามแผนงานอย่างเคร่งครัด ($\overline{X}$ = 4.07, S.D. = 0.73) วิศวกรที่ปรึกษาควบคุมงานตรงตามมาตรฐานทางเทคนิค ($\overline{X}$ = 4.06, S.D. = 0.66) นายช่างนำพาการปฏิบัติงานเป็นไปตามแบบแปลน ($\overline{X}$ = 3.97, S.D. = 0.67) ผู้ประกอบการปฏิบัติงานตามสัญญาอย่างเคร่งครัด ($\overline{X}$ = 3.94, S.D. = 0.82) โครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งมีบุคลากรเพียงพอต่อ

การปฏิบัติงาน ($\overline{X}$ = 3.85, S.D. = 0.77) บุคลากรในโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งมีความรู้ความสามารถเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ($\overline{X}$ = 3.83, S.D. = 0.78) และ บุคลากรภาคแรงงานสามารถทำงานได้ตรงตามคำสั่ง ($\overline{X}$ = 3.80, S.D. = 0.76) ตามลำดับ

1.2 การจัดการด้านงบประมาณรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีองค์กรทำการตรวจสอบการเบิกจ่ายเงินอย่างเคร่งครัด ($\overline{X}$ = 4.16, S.D. = 0.74) หน่วยงานภาครัฐอำนวยความสะดวกการเบิกจ่ายให้ผู้ประกอบการได้ทันเวลา ($\overline{X}$ = 3.82, S.D. = 0.75) โครงการมีการเบิกจ่ายงบประมาณประจำปีที่ชัดเจน ($\overline{X}$ = 3.80, S.D. = 0.90) ผู้ประกอบการมีเงินทุนหมุนเวียนเพียงพอต่อการก่อสร้างตลอดโครงการ ($\overline{X}$ = 3.70, S.D. = 0.85) และ ผู้ประกอบการจ่ายเงินค่าวัสดุและแรงงานตรงตามกำหนดเวลา ($\overline{X}$ = 3.63, S.D. = 0.77) ตามลำดับ

1.3 การจัดการด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องจักรรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ โครงการนำใช้วัสดุก่อสร้างที่มีคุณภาพมาตรฐาน ($\overline{X}$ = 4.19, S.D. = 0.59) โครงการมีวัสดุ เครื่องมืออุปกรณ์ อำนวยความสะดวกพร้อมใช้งาน ($\overline{X}$ = 3.93, S.D. = 0.66) โครงการนำใช้เครื่องจักรที่มีประสิทธิภาพสูง ($\overline{X}$ = 3.84, S.D. = 0.76) ผู้ประกอบการโครงการมีเครื่องจักรที่เพียงพอ ($\overline{X}$ = 3.82, S.D. = 0.81) และโครงการมีวัสดุก่อสร้างที่เพียงพอ ($\overline{X}$ = 3.78, S.D. = 0.74) ตามลำดับ

1.4 การจัดการด้านวิธีการจัดการโครงการรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ โครงการเน้นให้ผู้ประกอบการปฏิบัติถูกต้องตามสัญญาที่กำหนดไว้ ($\overline{X}$ = 4.17, S.D. = 0.71) โครงการมีกระบวนการ มีการวางแผน ปฏิบัติตามแผน ตรวจสอบผลการปฏิบัติ และปรับปรุงแก้ไข ($\overline{X}$ = 4.07, S.D. = 0.72) โครงการมีระบบแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมชุมชน ($\overline{X}$ = 3.93, S.D. = 0.86) โครงการมีการกำหนดระยะเวลาส่งมอบงาน ตรวจรับงาน และการรับประกันหลังส่งมอบงานไว้อย่างเหมาะสม ($\overline{X}$ = 3.87, S.D. = 0.76) โครงการมีระบบป้องกันความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงานเป็นอย่างดี ($\overline{X}$ = 3.80, S.D. = 0.82) และ โครงการมีมาตรการแก้ไขความเสี่ยงในการทำงานล่าช้าไม่เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ ($\overline{X}$ = 3.70, S.D. = 0.80) ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์สภาพการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังกล่าวพบว่า มีประเด็นข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยรายข้อน้อยกว่าค่าเฉลี่ยรายด้าน จำนวน 12 ข้อ แบ่งเป็น ด้านบุคลากร 3 ข้อ ด้านงบประมาณ 3 ข้อ ด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องจักร 3 ข้อ และด้านวิธีการจัดการโครงการ 3 ข้อ จึงได้นำมากำหนดเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการโครงการฯ ต่อไป

2. ผลการวิเคราะห์ปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้าง	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
1. ปัญหาด้านบุคลากร	3.15	0.87	ปานกลาง
1.1 บุคลากรไม่มีความรู้ด้านวิชาการก่อสร้างโครงการ	3.19	0.87	ปานกลาง
1.2 บุคลากรไม่มีทักษะในการปฏิบัติงาน	3.19	0.98	ปานกลาง
1.3 หัวหน้าโครงการไม่สามารถควบคุมงานให้ไปตามแผนงาน	3.08	1.15	ปานกลาง
1.4 วิศวกรที่ปรึกษาไม่ทำหน้าที่ควบคุมงานตามมาตรฐานทางเทคนิค	3.07	1.13	ปานกลาง
1.5 ผู้ประกอบการไม่ทำงานตามแผนที่กำหนดไว้	3.20	1.14	ปานกลาง
2. ปัญหาด้านงบประมาณ	3.14	0.84	ปานกลาง
2.1 ผู้ประกอบการขาดสภาพคล่องทางการเงิน	3.18	1.06	ปานกลาง
2.2 ผู้ประกอบการจ่ายเงินค่าวัสดุก่อสร้างไม่ตรงตามกำหนดเวลา	3.13	1.02	ปานกลาง
2.3 ผู้ประกอบการจ่ายเงินค่าแรงงานล่าช้า	3.22	1.07	ปานกลาง
2.4 ภาครัฐเบิกจ่ายเงินให้ผู้ประกอบการล่าช้า	3.11	1.03	ปานกลาง
2.5 ไม่มีการตรวจสอบการเบิกจ่ายเงินงบประมาณเทียบกับผลงาน	3.08	1.16	ปานกลาง
3. ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องจักร	3.28	1.02	ปานกลาง
3.1 วัสดุก่อสร้างในโครงการไม่เพียงพอตามแผนการใช้	3.07	1.05	ปานกลาง
3.2 วัสดุก่อสร้างมีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐาน	3.58	0.57	มาก
3.3 เครื่องจักรที่ใช้ในโครงการก่อสร้างมีจำนวนน้อยกว่างาน	3.23	1.14	ปานกลาง
3.4 เครื่องจักรเก่าไม่ทันสมัย	3.23	1.15	ปานกลาง
3.5 วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือสนับสนุนโครงการล้าสมัย	3.28	1.03	ปานกลาง
4. ปัญหาด้านวิธีการจัดการโครงการ	3.33	0.85	ปานกลาง
4.1 ระบบควบคุมคุณภาพโครงการโดยรวมไม่รัดกุม	3.34	1.08	ปานกลาง
4.2 การควบคุมกำกับการทำงานของผู้ประกอบการมีความหละหลวม	3.25	1.13	ปานกลาง
4.3 ระบบป้องกันความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงานในโครงการไม่มีประสิทธิภาพ	3.23	0.99	ปานกลาง
4.4 ไม่มีวิธีการจัดการกับการทำงานที่ล่าช้า	3.39	1.01	ปานกลาง
4.5 สิ่งแวดล้อมชุมชนได้รับผลกระทบเกิดเสียหาย	3.34	1.02	ปานกลาง
4.6 มีภายหลังส่งมอบงานมีปัญหาสิ่งก่อสร้างชำรุด	3.43	1.12	มาก
ภาพรวม	3.22	0.81	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 ปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทั้งในภาพรวม ($\overline{X}$ = 3.22, S.D. = 0.81) และแยกรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ปัญหาด้านวิธีการจัดการโครงการ ($\overline{X}$ = 3.33, S.D. = 0.85) ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องจักร ($\overline{X}$ = 3.28, S.D. = 1.02) ปัญหาด้านบุคลากร ($\overline{X}$ = 3.15, S.D. = 0.87) และปัญหาด้านงบประมาณ ($\overline{X}$ = 3.14, S.D. = 0.84) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบรายข้อของปัญหาการจัดการแต่ละด้าน มีผลดังนี้

2.1 ปัญหาด้านบุคลากรโดยรวมจัดอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.15, S.D. = 0.87) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีปัญหาในระดับปานกลางทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ผู้ประกอบการไม่ทำงานตามแผนที่กำหนดไว้ ($\overline{X}$ = 3.20, S.D. = 1.14) บุคลากรไม่มีทักษะในการปฏิบัติงาน ($\overline{X}$ = 3.19, S.D. = 0.98) บุคลากรไม่มีความรู้ด้านวิชาการก่อสร้างโครงการ ($\overline{X}$ = 3.19, S.D. = 0.87) หัวหน้าโครงการไม่สามารถควบคุมงานให้ไปตามแผนงาน ($\overline{X}$ = 3.08, S.D. = 1.15) และวิศวกรที่ปรึกษาไม่ทำหน้าที่ควบคุมงานตามมาตรฐานทางเทคนิค ($\overline{X}$ = 3.07, S.D. = 1.13) ตามลำดับ

2.2 ปัญหาด้านงบประมาณจัดอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.14, S.D. = 0.84) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีปัญหาในระดับปานกลางทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ผู้ประกอบการจ่ายเงินค่าแรงงานล่าช้า ($\overline{X}$ = 3.22, S.D. = 1.07) ผู้ประกอบการขาดสภาพคล่องทางการเงิน ($\overline{X}$ = 3.18, S.D. = 1.06) ผู้ประกอบการจ่ายเงินค่าวัสดุก่อสร้างไม่ตรงตามกำหนดเวลา ($\overline{X}$ = 3.13, S.D. = 1.02) ภาครัฐเบิกจ่ายเงินให้ผู้ประกอบการล่าช้า ($\overline{X}$ = 3.11, S.D. = 1.03) และไม่มีการตรวจสอบการเบิกจ่ายเงินงบประมาณเทียบกับผลงาน ($\overline{X}$ = 3.08, S.D. = 1.16) ตามลำดับ

2.3 ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องจักรโดยรวมจัดอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.28, S.D. = 1.02) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาเรื่องวัสดุก่อสร้างมีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐานจัดอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.58, S.D. = 0.57) ส่วนปัญหาเรื่องอื่น ๆ จัดอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือสนับสนุนโครงการล้าสมัย ($\overline{X}$ = 3.28, S.D. = 1.03) เครื่องจักรเก่าไม่ทันสมัย ($\overline{X}$ = 3.23, S.D. = 1.15) เครื่องจักรที่ใช้ในโครงการก่อสร้างมีจำนวนน้อยกว่างาน ($\overline{X}$ = 3.23, S.D. = 1.14) และวัสดุก่อสร้างในโครงการไม่เพียงพอตามแผนการใช้ ($\overline{X}$ = 3.07, S.D. = 1.05) ตามลำดับ

2.4 ปัญหาด้านวิธีการจัดการโครงการโดยรวมจัดอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.33, S.D. = 0.85) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาในระดับมากคือภายหลังส่งมอบงานมีปัญหาสิ่งก่อสร้างชำรุด ($\overline{X}$ = 3.43, S.D. = 1.12) ส่วนปัญหาเรื่องอื่น ๆ จัดอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ไม่มีวิธีการจัดการกับการทำงานที่ล่าช้า ($\overline{X}$ = 3.39, S.D. = 1.01) ระบบควบคุมคุณภาพโครงการโดยรวมไม่รัดกุม ($\overline{X}$ = 3.34, S.D. = 1.08) สิ่งแวดล้อมชุมชนได้รับผลกระทบเกิดเสียหาย ($\overline{X}$ = 3.34, S.D. = 1.02) การควบคุมกำกับการทำงานของผู้ประกอบการมีความหละหลวม ($\overline{X}$ = 3.25, S.D. = 1.13) และระบบป้องกันความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงานในโครงการไม่มีประสิทธิภาพ ($\overline{X}$ = 3.23, S.D. = 0.99) ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์ปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังกล่าวพบว่า มีประเด็นข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยรายข้อมากกว่าค่าเฉลี่ยรายด้าน จำนวน 10 ข้อ แบ่งเป็นด้านบุคลากร 3 ข้อ ด้านงบประมาณ 2 ข้อ ด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องจักร 1 ข้อ และด้านวิธีการจัดการโครงการ 4 ข้อ จึงนำมากำหนดเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ต่อไป

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ผลการวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยได้กำหนดจากแนวโน้มของประเด็นปัญหาที่พิจารณาจาก

3.1 สภาพการจัดการโครงการด้านที่มีค่าเฉลี่ยรายด้านต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในภาพรวม แสดงว่ามีปัญหาการจัดการที่มากกว่าภาพรวม จึงกำหนดค่าความต่างของปัญหาเป็นบวก (+) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยของสภาพสูงกว่าค่าเฉลี่ยภาพรวมนั้น แสดงว่า มีปัญหาการจัดการที่น้อยกว่าภาพรวม จึงกำหนดค่าความต่างของปัญหาเป็นลบ (-)

3.2 ปัญหาการจัดการโครงการที่มีค่าเฉลี่ยรายด้านสูงกว่าภาพรวมนั้น แสดงว่ามีปัญหาการจัดการที่มากกว่าภาพรวม จึงกำหนดค่าความต่างของปัญหาเป็นบวก (+) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยของปัญหาต่ำกว่าค่าเฉลี่ยปัญหาในภาพรวมนั้น แสดงว่ามีปัญหาการจัดการที่น้อยกว่าภาพรวม จึงกำหนดค่าความต่างของปัญหาเป็นลบ (-)

3.3 ถ้า “คะแนนรวมความต่างของปัญหาจากค่าเฉลี่ยภาพรวม” มีค่ามากแสดงว่ามีปัญหาการจัดการมาก

3.4 ถ้า “ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม” มาก แสดงถึงแนวโน้มว่าปัญหามีความสำคัญมาก

จากเกณฑ์ที่กำหนดในข้อ 3.1 - 3.4 สามารถเรียงตามลำดับความสำคัญเร่งด่วนของประเด็นปัญหา ดังตารางที่ 3 และ 4 ดังชนี้

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยของสภาพและปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ความต่างของปัญหาจากค่าเฉลี่ยรวม จำนวนข้อเสนอแนะเพิ่มเติม และลำดับความสำคัญเร่งด่วน

ด้าน	สภาพการจัดการโครงการ		ปัญหาการจัดการโครงการ		คะแนนรวมความต่างของปัญหาจากค่าเฉลี่ยภาพรวม	ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (เรื่อง)	ลำดับความสำคัญเร่งด่วน
	ค่าเฉลี่ย	ความต่างของปัญหาจากค่าเฉลี่ยภาพรวม	ค่าเฉลี่ย	ความต่างของปัญหาจากค่าเฉลี่ยภาพรวม			
1. บุคลากร	3.93	- 0.03	3.15	- 0.07	-0.10	3	4
2. งบประมาณ	3.82	+ 0.08	3.14	- 0.08	0.00	3	3
3. วัสดุอุปกรณ์และเครื่องจักร	3.91	- 0.01	3.28	+ 0.04	+0.03	3	2
4. วิธีการจัดการโครงการ	3.92	- 0.02	3.33	+ 0.11	+0.09	3	1
ภาพรวม	3.90	0	3.22	0	0	-	-

จากตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาสภาพการจัดการโครงการและปัญหาการจัดการโครงการร่วมกันแล้ว พบว่า มีลำดับความสำคัญเร่งด่วนของประเด็นปัญหา เรียงตามลำดับคือ ประเด็นปัญหาด้านวิธีการจัดการโครงการ วัสดุอุปกรณ์และเครื่องจักร งบประมาณ และบุคลากร ตามลำดับ ซึ่งผู้วิจัยได้มาจัดทำเป็นแนวทางแก้ไขปัญหา ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ประเด็นปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ประเด็นปัญหา	แนวทางการแก้ไขปัญหา
1. ด้านวิธีการจัดการโครงการ 1.1 ระบบควบคุมคุณภาพโครงการไม่รัดกุม การส่งมอบงานตรวจรับงาน และการรับประกันงานไม่เหมาะสม	1. หน่วยงานภาครัฐต้องดำเนินการในประเด็นต่อไปนี้ 1.1 กำหนดมาตรการควบคุมคุณภาพการก่อสร้างที่ชัดเจนรัดกุม ทำแผนที่นำทาง (roadmap) การนำไปใช้ (owner–timeline–KPI–ต้นทุนโดยประมาณ) และเชื่อมผลลัพธ์กับเครื่องมือเชิงปฏิบัติ เช่น QA/QC checklist, penalty/bonus clause ในสัญญา ระบบติดตามความก้าวหน้าด้วยดิจิทัล เช่น e-inspection log และจัดการอย่างเด็ดขาดกับผู้ที่รับผิดชอบในกระบวนงานที่ทำงานที่ล่าช้า รวมถึงต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดการรับประกันสัญญาอย่างเคร่งครัด

ตารางที่ 4 ประเด็นปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ต่อ)

ประเด็นปัญหา	แนวทางการแก้ไขปัญหา
1.2 ระบบป้องกันความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงานไม่ได้มาตรฐาน	1.2 กำหนดระบบและควบคุมกำกับการปฏิบัติตามระบบป้องกันความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงานตามมาตรฐานการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการก่อสร้างอย่างเคร่งครัด
1.3 งานก่อสร้างชำรุด ทำให้สิ่งแวดล้อมชุมชนได้รับผลกระทบเกิดเสียหาย	1.3 กำหนดมาตรการและวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมชุมชนตามมาตรฐานสากล ทำการควบคุมกำกับอย่างใกล้ชิด รวมทั้งทำการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้ทันท่วงที
2. ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องจักร	2. หน่วยงานภาครัฐต้องควบคุมกำกับให้ผู้ประกอบการดำเนินการในประเด็นต่อไปนี้
2.1 ปริมาณของวัสดุก่อสร้างไม่เพียงพอและคุณภาพของวัสดุก่อสร้างต่ำกว่ามาตรฐาน	2.1 จัดหาวัสดุก่อสร้างให้เพียงพอตามแผนการใช้ในโครงการ และทำการตรวจสอบคุณภาพวัสดุก่อสร้างตามมาตรฐานที่กำหนดทุกครั้งก่อนนำมาใช้
2.2 จำนวนเครื่องจักรที่ใช้ในโครงการไม่เพียงพอ และเครื่องจักรล้าสมัยและมีประสิทธิภาพต่ำ	2.2 จัดหาเครื่องจักรที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูงให้เพียงพอต่อการใช้งานในโครงการก่อสร้าง
2.3 วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือสนับสนุนโครงการล้าสมัย	2.3 จัดหาวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือสนับสนุนโครงการที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูง
3. ด้านงบประมาณ	3. หน่วยงานภาครัฐต้องดำเนินการในประเด็นต่อไปนี้
3.1 ผู้ประกอบการจ่ายเงินค่าวัสดุและแรงงานไม่ตรงตามกำหนดเวลา	3.1 เฝ้าระวังติดตามและหาแนวทางป้องกันกรณีผู้ประกอบการที่จ่ายเงินค่าแรงงานและค่าวัสดุก่อสร้างไม่ตรงตามกำหนดเวลา
3.2 ผู้ประกอบการขาดสภาพคล่องทางการเงิน มีเงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอ	3.2 ดำเนินตามมาตรการที่เหมาะสมกับผู้ประกอบการที่ขาดสภาพคล่องทางการเงิน
3.3 การเบิกจ่ายงบประมาณไม่ชัดเจน	3.3 ควบคุมกำกับการเบิกจ่ายเงินให้ตรงตามกำหนด และตรวจสอบการเบิกจ่ายเงินงบประมาณเทียบกับผลงานและเป้าหมายที่กำหนด
4. ด้านบุคลากร	4. หน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบการต้องดำเนินการ
4.1 บุคลากรในโครงการขาดความรู้ทักษะ ความสามารถ ในการปฏิบัติงาน	4.1 หน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบการต้องพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ทักษะ และความสามารถให้พร้อมก่อนมาปฏิบัติงานในโครงการ
4.2 จำนวนบุคลากรไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน	4.2 หน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบการต้องจัดหาบุคลากรให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงานในโครงการ

การอภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า สภาพโดยรวมของการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจัดอยู่ในระดับมาก และพิจารณาแยกรายด้านก็จัดอยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงให้เห็นว่าโครงการมีการบริหารจัดการที่ดีด้วยหลักการ POLC ตั้งแต่การวางแผน (Planning: P) การจัดองค์กร (Organizing: O) การนำ

(Leading: L) และการควบคุม (Controlling: C) ให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญลดา คุณาเวชกิจ และคณะ (2564) ที่เสนอว่า การบริหารงานตามหลัก POLC ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยถ้าองค์กรมีการวางแผนในการปฏิบัติงานที่ยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ ผู้บริหารและบุคลากรร่วมกันกำหนดทิศทางในการพัฒนา มีการจัดโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม ผู้บริหารสามารถแสดงการยอมรับความผิดพลาดได้ และมีการควบคุมตรวจสอบการดำเนินการขององค์กรให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ก็จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิไลลักษณ์ นิวาสวัฒน์ และคณะ (2567) ที่พบว่า การวางแผน การจัดการองค์กร การนำและการควบคุมเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ทำให้องค์กรมีผลการประเมินที่ชัดเจนสามารถวัดประสิทธิภาพของการทำงานได้ดี แต่อย่างไรก็ตาม ยังคงมีประเด็นการจัดการงานที่ยังไม่เรียบร้อย เช่น การจัดการด้านงบประมาณ ที่พบว่าผู้ประกอบการจ่ายเงินค่าวัสดุและแรงงานตรงตามกำหนดเวลา มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เป็นต้น ซึ่งจะนำไปสู่การหาทางปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นต่อไป

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีปัญหาด้านวิธีการจัดการโครงการมากที่สุด ซึ่งมีความเกี่ยวพันถึงปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องจักร ปัญหาด้านบุคลากร และปัญหาด้านงบประมาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ เรื่อง วัสดุก่อสร้างมีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐาน และภายหลังส่งมอบงานมีปัญหาสิ่งก่อสร้างชำรุด ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก กล่าวคือ ภายหลังส่งมอบงานแล้วพบว่ามีปัญหาสิ่งก่อสร้างชำรุดส่งผลกระทบให้สิ่งแวดล้อมของชุมชนได้ความเสียหาย ซึ่งเป็นผลโดยตรงจากการใช้วัสดุก่อสร้างที่มีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐาน รวมถึงการใช้วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ และเครื่องจักรที่ล้าสมัยและไม่เพียงพอตามแผนการใช้ ซึ่งสะท้อนถึงการจัดการที่ล้มเหลว ดังที่พบว่า โครงการไม่มีวิธีจัดการกับการทำงานที่ล่าช้าและระบบควบคุมคุณภาพโครงการโดยรวมไม่รัดกุม มีปัญหาด้านบุคลากรทั้งเรื่องผู้ประกอบการไม่ทำงานตามแผนที่กำหนดไว้ บุคลากรขาดความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน ผู้ควบคุมงานและวิศวกรที่ปรึกษาปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามที่กำหนด และมีปัญหาด้านงบประมาณที่ผู้ประกอบการจ่ายเงินค่าแรงงานและค่าวัสดุล่าช้าเพราะขาดสภาพคล่องทางการเงิน ภาครัฐเบิกจ่ายเงินให้ผู้ประกอบการล่าช้า และ ไม่มีการตรวจสอบการเบิกจ่ายเงินงบประมาณเทียบกับผลงานด้วย แสดงถึงการขาดประสิทธิภาพในการจัดการโครงการก่อสร้าง ซึ่งคล้ายคลึงกับ จังหวัดพิจิตร (2566) ที่พบปัญหาโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งริมแม่น้ำยมในพื้นที่หมู่ที่ 5 ตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง และ หมู่ที่ 4 ตำบลกำแพงดิน อำเภอสามง่าม ผู้รับจ้างเข้าดำเนินการไม่ได้ ทำให้ก่อสร้างไม่แล้วเสร็จตามสัญญา สอดคล้องกับงานวิจัยของอานนท์ นางสูงเนิน และวิสูตร จิระดำเกิง (2568) ที่พบว่า โครงการก่อสร้างมีปัญหาด้านบุคลากร คือ ขาดวิศวกรโยธาที่มีความชำนาญทำให้การออกแบบและการควบคุมงานก่อสร้าง ขาดช่างเทคนิคที่แม่นยำ ขาดหัวหน้าชุดที่มีความชำนาญ และขาดผู้ควบคุมเครื่องจักรที่มีทักษะส่งผลให้การทำงานไม่ได้คุณภาพตามที่กำหนด มีปัญหาเครื่องจักรล้าสมัยทำให้การทำงานไม่เต็มประสิทธิภาพ มีการตรวจสอบและควบคุมคุณภาพงานที่ไม่เข้มงวดทำให้เกิดความผิดพลาดในงานก่อสร้าง การทดสอบวัสดุที่ไม่ครบถ้วนไม่ถูกต้องวัสดุไม่ได้มาตรฐาน มี ปัญหาเรื่องคุณภาพและแหล่งที่มาของวัสดุ และขาดการตรวจสอบหรือการเลือกใช้วัสดุที่ไม่ตรงตามมาตรฐาน แตกต่างจากงานวิจัยของอมเรศ บกสุวรรณ และคณะ (2566) ที่พบว่า เขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงบ้านห้วยลึก ตำบลม่วงยาย อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย พังทลายจากฝนตกหนักทำให้มีปริมาณน้ำใต้ดินจากภูเขาไหลทะลุชั้นดินของเขื่อนป้องกันตลิ่งและเนื่องจากระดับน้ำในแม่น้ำโขงต่ำมากอย่างกะทันหัน (rapid drawdown) ส่วนเขื่อนป้องกันตลิ่งบ้านนาเข ตำบลนาเข อำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม เกิดการทรุดตัวจากการใช้งานมาเป็นเวลานานและถูกปล่อยให้เป็นพื้นที่รกร้าง

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขง ประกอบด้วยแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านวิธีการจัดการโครงการมีความสำคัญเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องจักร ด้านบุคลากร และด้านงบประมาณตามลำดับนั้น จะเป็นข้อเสนอเพื่อให้ผู้บริหารที่มีอำนาจในการจัดการในระดับสูงได้รับ

ไปพิจารณาแก้ไขปัญหาในปัจจุบันและใช้ในการวางแผนจัดการโครงการใหม่ในอนาคตให้เกิดปัญหาน้อยลง โดยกำหนดมาตรการควบคุมคุณภาพการก่อสร้างที่ชัดเจนรัดกุม จัดการอย่างเด็ดขาดกับผู้ทำงานล่าช้าไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนด รวมถึงควบคุมกำกับและตรวจสอบหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่เบิกจ่ายเงินในโครงการให้ตรงตามเวลาที่กำหนดไว้ในระเบียบกฎหมาย ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของอรรถพล นามละคร และคณะ (2568) ที่พบว่า แนวทางการป้องกันความล่าช้าที่จะเกิดขึ้นต่อโครงการก่อสร้าง ได้แก่ 1) ด้านการบริหารสัญญา ควรจัดทำแผนการตรวจสอบวัสดุและอุปกรณ์ล่วงหน้า จัดเตรียมทรัพยากรที่จำเป็นตามข้อกำหนดในสัญญา ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการสำรวจพื้นที่ ตรวจสอบเอกสารสัญญาหลายขั้นตอนและใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อลดข้อผิดพลาดในการพิมพ์ ในการแบ่งงวดงานและการจ่ายเงินให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าของโครงการ 2) การบริหารจัดการโครงการควรใช้กระบวนการตรวจสอบและอนุมัติแบบ กำหนดมาตรฐานในการจัดเก็บเอกสารทั้งในรูปแบบไฟล์ดิจิทัลและไฟล์สิ่งพิมพ์ การคำนวณแบบและรายการก่อสร้างผ่านการตรวจสอบจากวิศวกรผู้เชี่ยวชาญ 3) บริหารต้นทุนและความถูกต้องในงานก่อสร้าง ใช้เครื่องมือและซอฟต์แวร์ที่ทันสมัยในการปรับปรุงระบบการวางแผนต้นทุน กำหนดมาตรฐานคุณสมบัติของผู้ควบคุมงานให้สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง บังคับใช้การรายงานประจำวันอย่างเคร่งครัด กำหนดมาตรฐานและระบบการตรวจสอบวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง กำหนดกระบวนการติดตามและแก้ไขความชำรุดบกพร่อง ฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงาน 4) ด้านปัจจัยภายนอก ควรมีการวางแผนการใช้วัสดุ อุปกรณ์ และน้ำมันเชื้อเพลิงอย่างรอบคอบ เตรียมแหล่งเงินทุนสำรองไว้ในกรณีฉุกเฉิน และวางแผนค่าใช้จ่ายอย่างรัดกุม 5) ด้านควบคุมคุณภาพ ผู้รับเหมาก่อสร้างและผู้ที่เกี่ยวข้องควรตรวจสอบแบบให้มีความสมบูรณ์ในการปฏิบัติงานทุกครั้ง มีการติดตามประสิทธิภาพการทำงาน บังคับใช้ระบบควบคุมคุณภาพวัสดุที่ชัดเจน ตรวจสอบคุณสมบัติและการทดสอบวัสดุอย่างเป็นระบบก่อนใช้งาน ตรวจสอบแบบและการปฏิบัติงานแบบหลายชั้นโดยทีมงานที่มีความเชี่ยวชาญ กำหนดแผนงานย่อยที่ชัดเจน พร้อมจุดตรวจสอบความก้าวหน้า (milestone) ในการตรวจสอบการใช้เครื่องมือควบคุมงาน และมีมาตรการลงโทษหรือเปลี่ยนผู้รับเหมาย่อยที่ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามแผน สอดคล้องกับงานวิจัยของอานนท์ นางสูงเนิน และวิสูตร จิระดำเกิง (2568) ที่เสนอแนวทางแก้ไขงานก่อสร้างโดยการออกสำรวจพื้นที่ก่อสร้างและการออกแบบร่วมกันระหว่างทีมวางแผนและออกแบบ และทีมก่อสร้างตั้งแต่เริ่มต้น ปรับปรุงข้อมูล และการตรวจสอบความสอดคล้องของแผนงานกับสภาพพื้นที่งานจริง พิจารณาประเภทผิวจราจรที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และการติดตั้งอุปกรณ์ป้องกันที่ครอบคลุม และปฏิบัติตามมาตรฐานวิศวกรรมอย่างเคร่งครัด

องค์ความรู้ใหม่

การแก้ไขปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ควรให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาด้านวิธีการจัดการโครงการเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ แก้ไขปัญหาในด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องจักร ด้านงบประมาณ และด้านบุคลากร โดยมีแนวทางดังแสดงในภาพต่อไปนี้

แนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

1. ด้านวิธีการจัดการโครงการ	2. ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องจักร	3. ด้านงบประมาณ	4. ด้านบุคลากร
1.1 ควบคุมคุณภาพมาตรฐานการก่อสร้าง ไม่ให้ทำงานล่าช้า และปฏิบัติตามการรับประกันสัญญาอย่างเคร่งครัด 1.2 ควบคุมกำกับระบบป้องกันความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด 1.3 กำหนดมาตรการป้องกันแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมชุมชนตามมาตรฐานสากล	2.1 จัดหาวัสดุก่อสร้างให้เพียงพอ และตรวจสอบคุณภาพวัสดุก่อสร้างตามมาตรฐานที่กำหนดทุกขั้นตอน 2.2 จัดหาเครื่องจักรที่มีประสิทธิภาพสูงให้เพียงพอต่อการใช้งาน 2.3 จัดหาวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือสนับสนุนโครงการที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูง	3.1 ควบคุมผู้ประกอบการจ่ายเงินค่าแรงงานและค่าวัสดุให้ตรงตามกำหนด 3.2 จัดการสภาพคล่องทางการเงินของผู้ประกอบการ 3.3 ควบคุมกำกับการเบิกจ่ายเงินตามกำหนดและเทียบผลงานกับเป้าหมาย	4.1 พัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถบุคลากรให้พร้อมก่อนมาปฏิบัติงานในโครงการ 4.2 จัดหาบุคลากรให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงานในโครงการ

ภาพที่ 2 แนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขง
ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 กรมทางน้ำ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ควรรับเอาข้อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งแม่น้ำโขงไปพิจารณาวางแผนในการแก้ไขปัญหาในปัจจุบันและป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยคำนึงถึงมาตรฐานการก่อสร้างในระดับสากล

1.2 ในการจัดการด้านวิธีการจัดการโครงการควรจัดทำแผนการจัดการคุณภาพงานก่อสร้าง (Construction Quality Management Plan: CQMP) กลางระดับชาติสำหรับงานป้องกันตลิ่ง เชื่อมกับสัญญาและการเบิกจ่าย

1.3 ในการจัดการเรื่องวัสดุและเครื่องจักรควรมีการบังคับทดสอบวัสดุ/เครื่องจักรขั้นต่ำก่อนเริ่มงานแต่ละงวด พร้อมการตรวจสอบโดยบุคคลที่สาม (third party inspection) แบบสุ่มถ่วงดุล

1.4 ในการจัดการงบประมาณควรผูกเงื่อนไขจ่ายเงินงวดกับจุดตรวจสอบความก้าวหน้าที่ตรวจรับได้เชิงวัตถุ และเปิดเผยแดชบอร์ด ความก้าวหน้าต่อสาธารณะ เพื่อลดความล่าช้าเชิงระบบ ในการจัดการด้านบุคลากรควรมีระบบรับรองสมรรถนะ (competency certification) รายบทบาท และการฝึกอบรมบังคับก่อนเข้าพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัด คือ ในห้วงระยะเวลาการวิจัยยังไม่สามารถเก็บข้อมูลเชิงลึกกับผู้ประกอบการ คนงาน และประชาชนได้ ทำให้ได้ข้อมูลเฉพาะจากผู้ปฏิบัติงานในโครงการที่เป็นพนักงานของรัฐ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพโดยเก็บข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมรอบด้านมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมทางน้ำ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. (2566). *สถิติโครงการก่อสร้างกรมทางน้ำ.* กรมทางน้ำ.

กระทรวงโยธาธิการและขนส่ง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. (2565). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาน้ำทำงาน 10 ปี (2016-2025).* กระทรวงโยธาธิการและขนส่ง.

จังหวัดพิจิตร. (2566). *รายงานผลการดำเนินงานโครงการตามแผนปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ของจังหวัดพิจิตร*. สำนักงานจังหวัดพิจิตร. https://www.phichit.go.th/phichit/doc/ita2567/O9.pdf.

เฉลิมพล ศรีหงษ์. (2565). การประเมินความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม: จะทำอย่างไรให้ถูกต้อง. *วารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์, 5*(1), 28-47.

บุญลดา คุณาเวชกิจ, จุฑามาศ อ้วนแก้ว และกิ่งกาญจน์ นาคแก้ว (2564). หลักการบริหารงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท อาร์ วี คอนเน็กซ์ จำกัด. *วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 3*(1), 110-119.

ปรินทร ศิริเอี้ยวพิกูล. (2568). การบริหารโครงการก่อสร้างด้วยแนวคิด Lean Construction: กรณีศึกษาความสำเร็จและบทเรียนในประเทศไทย. *วารสารสหวิทยาการสังคมศาสตร์และการศึกษา, 1*(3), 57-70.

ละเอียด ศิลาน้อย และกันทิมาลย์ จินดาประเสริฐ. (2562). การใช้มาตรประมาณค่า ในการศึกษาวิจัยทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ การโรงแรม และการท่องเที่ยว. *วารสารบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 8*(15), 112-126.

วิไลลักษณ์ นิวาสวัฒน์, ศิริกุล พิศมัย และพัชรินทร์ ปาวะลี. (2567). แนวทางการบริหารจัดการเพื่อความเป็นเลิศด้านกีฬาของสำนักงานกีฬา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเพชรบูรณ์. *วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์สาร, 26*(2), 123-136.

ยศวัฒน์ กิจมานะวัฒน์ และปิยากร หวังมหาพร. (2565) การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการเขื่อนป้องกันตลิ่งบริเวณริมแม่น้ำน้อยของกรมโยธาธิการและผังเมือง เขตพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง, 11*(1), 41-60.

วงไชชะนะ ไชยะกุมมาน, ชนินทร์ วะสีนนท์, พิศดาร แสนชาติ และจิตติ กิตติเลิศไพศาล. (2568). กลยุทธ์การจัดการยกระดับผลิตภัณฑ์ ODOP เครื่องปั้นดินเผา เมืองหนองบก แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9*(2), 109–120.

วสุนันท์ สายน้ำผึ้ง และสุธาริน สถาปิตานนท์. (2564). ปัจจัยความสำเร็จของโครงการก่อสร้างคอนโดมิเนียม. *วิศวกรรมสารฉบับวิจัยและพัฒนา, 32*(2), 73-78.

ศิริพร สารคล่อง, พิศดาร แสนชาติ, ชนินทร์ วะสีนนท์ และจิตติ กิตติเลิศไพศาล. (2566). สภาพ ปัญหา และความต้องการพัฒนาธุรกิจโคขุนในจังหวัดสกลนคร. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, *5*(2), 67-82.

อมเรศ บกสุวรรณ, สุคม ลิปิเลิศ และศุภกร ศิรพจนกุล. (2566). การสำรวจตลิ่งแม่น้ำโขงและความพึงพอใจต่อเขื่อนป้องกันตลิ่งและเขื่อนกั้นแม่น้ำโขง. *วารสารวิศวกรรมศาสตร์ ราชมงคลธัญบุรี, 21*(1), 31-42.

อรรถพล นามละคร, กิตติพงษ์ สุวีโร, นิรชร นกแก้ว, สุคม ลิปิเลิศ, วีระศักดิ์ ละอองจันทร์ และจตุพล ตั้งปกาศิต. (2568). การศึกษาความล่าช้าในโครงการก่อสร้างที่มีสาเหตุมาจากการจัดการด้านการเงิน. *การประชุมวิชาการวิศวกรรมโยธาแห่งชาติ ครั้งที่ 30* วันที่ 28-30 พฤษภาคม 2568 (หน้า CEM-11-1-CEM-11-9). วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (วสท.) และภาควิชาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์ กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน. https://conference.thaince.org/index.php/ncce30/article/view/3644/1694.

อลงกต สารกาล, พุทธิพร พลอยผักแว่น และบารมี วรรณพงศ์เจริญ. (2565). การประยุกต์ใช้ 4M ในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา - 2019 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 20*(3), 34-62.

อานนท์ นางสูงเนิน และวิสูตร จิระดำเกิง. (2568). การศึกษาปัญหาด้านคุณภาพ และแนวทางแก้ไขงานก่อสร้างถนน กรณีศึกษา หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย. *วารสารวิศวกรรมสารฉบับวิจัยและพัฒนา. 36*(3), 39-54.

Agah, J. J., Ocheni, C. A., Ezugwu, I. J., Nnaji, A. D., Nnenanya, G. C., & Eke, J. C. (2024). Application of item objective congruence index (ioc-index) for proper alignment of 2020 physics wassce items with objectives and content. *Journal of education, 9*(1), 57-63.

Kennedy, I. (2022). Sample size determination in test-retest and Cronbach alpha reliability estimates. *British Journal of Contemporary Education, 2*(1), 17-29.

Shamim, M. I. (2022). Exploring the Success Factors of Project Management. *American journal of economics and business management, 5*(7), 64-72.

Uakarn, C., Chaokromthong, K., & Sintao, N. (2021). Sample Size Estimation using Yamane and Cochran and Krejcie and Morgan and Green Formulas and Cohen Statistical Power Analysis by G*Power and Comparisons. *APHEIT International Journal of Interdisciplinary Social Sciences and Technology, 10*(2), 76-88.

Wattana, K., Koschanin, J., & Luanghan, I. (2025). An Exploratory Factor Analysis of Lean Construction Elements Reflecting Project Management Performance among Local Construction Enterprises. *Science and Engineering Connect, 48*(3), 251-280.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed). Harper & Row.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

Develop a guidance activity model based on self-directed learning combined with social service to promote creative problem-solving abilities in Mathayom 6

ดามพ์ แก้วกัลยา[1*]

Dam Kaewkallaya[1*]

[1]โรงเรียนภูเขียว อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

[1]Phukhieo School, Phukhieo District, Chaiyaphum Province

[*]Corresponding author's e-mail: Damdamkaew@gmail.com[1*]

Received: November 04, 2025 Revised: December 07, 2025 Accepted: December 30, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคม เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 2. พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และ 3. ศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยมีวัตถุประสงค์ย่อย ดังนี้ 3.1 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคม 3.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2567

โรงเรียนภูเขียว จำนวน 441 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย 1. แผนการจัดการเรียนรู้การจัดกิจกรรมแนะแนว 2. ชุดการเรียนรู้การจัดกิจกรรมแนะแนว และ 3. แบบสอบถามความพึงพอใจ การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมุติฐานด้วยการทดสอบทีแบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการศึกษาความต้องการเรียนรู้การจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ชุดการเรียนรู้การจัดกิจกรรมแนะแนว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ชุดการเรียนรู้การจัดกิจกรรมแนะแนว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 2.1 หลักการของรูปแบบ 2.2 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง 2.3 กระบวนการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างแรงจูงใจและระดมความคิด ขั้นที่ 2 ขั้นการวางแผนเรียนรู้ ขั้นที่ 3 ขั้นการรับรู้ ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิบัติการเรียนรู้ ขั้นที่ 5 ขั้นการสะท้อนกลับ ขั้นที่ 6 ขั้นสรุปผล 2.4 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และ 2.5 การวัดและประเมินผล ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ชุดการเรียนรู้การจัดกิจกรรมแนะแนว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ชุดการเรียนรู้การจัดกิจกรรมแนะแนว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยผู้เชี่ยวชาญ มีความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจต่อการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนว, การเรียนรู้แบบนำตนเอง, การบริการสังคม, ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

Abstract

This study aimed to: 1. study the basic data for developing a guidance activity model based on the concept of self-directed learning combined with social service to promote creative problem-solving ability of Mathayom 6 students, 2. develop a guidance activity model based on the concept of self-directed learning combined with social service to promote creative problem-solving ability of Mathayom 6 students, and 3. study the results of using the guidance activity model based on the concept of self-directed learning combined with social service to promote creative problem-solving ability of Mathayom 6 students. The sub-objectives were as follows: 3.1. to compare the creative problem-solving ability of Mathayom 6 students before and after the guidance activity based on the concept of self-directed learning combined with social service, 3.2. to study the students' satisfaction with the guidance activity based on the concept of self-directed learning combined with social service to promote the creative problem-solving ability of Mathayom 6 students. The sample group used in this study consisted of 441 Mathayom 6 students in the 2024 academic year at Phu Khiao School. The study instruments consisted of 1. a guidance activity learning plan; 2. a guidance activity learning kit; and 3. a satisfaction questionnaire. Data analysis included percentage, mean, standard deviation, and hypothesis testing with the dependent samples t-test. The research results found that 1. The results of the study of learning needs of guidance activities based on the concept of self-directed

learning combined with social service to promote creative problem-solving ability of Mathayom 6 students were at the highest level overall. 2. The results of the development of the learning activities model of guidance activities learning set for Mathayom 6 students found that the guidance activities learning set for Mathayom 6 students consisted of 5 components: 2.1 Model principles, 2.2 Expected learning outcomes, 2.3 A 6-step learning management process consisting of Step 1: Motivation and brainstorming Step 2: Learning planning Step 3: Perception Step 4: Learning action Step 5: Reflection Step 6: Summarizing results, 2.4 Learning support, and 2.5 Measurement and evaluation. The evaluation results of the development model of guidance activities learning set for Mathayom 6 students found that the guidance activities learning set for Mathayom 6 students had the highest level of overall suitability. 3. Mathayom 6 students were satisfied with the development of guidance activity formats based on the concept of self-directed learning combined with social service to promote creative problem-solving abilities of Mathayom 6 students, overall, at the highest level.

Keywords: guidance activity model, self-directed learning, service learning, creative problem-solving ability

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การศึกษาคือ เครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนและสังคม กล่าวคือ การศึกษาจะพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการ เพื่อให้คนเป็นปัจจัยในการพัฒนาสังคมต่อไป ดังนั้น การศึกษาจึงต้องแสดงบทบาทให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยรวม ปัจจุบันสังคมโลกและสังคมไทยกำลังก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 อันเป็นยุคที่มีความสลับซับซ้อน และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้การศึกษาของไทยถึงเวลาปรับเปลี่ยนอีกครั้งหนึ่ง

คณะกรรมาธิการนานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21 แห่งยูเนสโก จำนวน 15 คน ได้ สรุปแนวทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นรายงานและตั้งชื่อรายงานว่า “Learning: The Treasure Within" แปลว่า “การเรียนรู้: ขุมทรัพย์ในตน” ในรายงานดังกล่าวมีสาระสำคัญตอนหนึ่งที่กล่าวถึง “สี่เสาหลักทางการศึกษา” ซึ่งเป็นหลักในการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย การเรียนรู้ 4 แบบ ได้แก่ การเรียนรู้เพื่อรู้ (learning to know) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้ (learning to do) การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน (learning to live together) และการเรียนรู้เพื่อชีวิต (learning to be) การเรียนรู้แต่ละแบบมีรายละเอียด ดังนี้ 1. การเรียนรู้เพื่อรู้ (learning to know) หมายถึง การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการคิด การแสวงหาความรู้และวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต กระบวนการเรียนรู้เน้นการฝึกสติ สมาธิ ความจำ ความคิด ผสมผสานกับสภาพจริงและประสบการณ์ในการปฏิบัติ 2. การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้ (learning to do) หมายถึง การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาความสามารถและความชำนาญรวมทั้งสมรรถนะทางด้านวิชาชีพ สามารถปฏิบัติงานเป็นหมู่คณะ สามารถประยุกต์องค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติงานและ อาชีพได้อย่างเหมาะสม กระบวนการเรียนรู้จะเป็นการบูรณาการระหว่างความรู้ภาคทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติที่เป็นประสบการณ์ต่าง ๆ ทางสังคม 3. การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน (learning to live together) หมายถึง การเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข มีความตระหนักในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี มีความเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และเข้าใจความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ประเพณีความเชื่อของแต่ละบุคคลในสังคม 4. การเรียนรู้เพื่อชีวิต (learning to be) หมายถึง การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านจิตใจ ร่างกายและสติปัญญาให้ความสำคัญกับจินตนาการ

และความคิดสร้างสรรค์ ภาษาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ศีลธรรม สามารถปรับตัวและปรับปรุงบุคลิกภาพของตน เข้าใจตนเองและผู้อื่น

จากการศึกษาสภาวการณ์เด็กและเยาวชนไทยของโครงการพัฒนาเครือข่ายการจัดการเชิงพื้นที่ในการวิเคราะห์สภาวการณ์และขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน (child watch) พบว่า สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนไทยยังคงน่าห่วงใยในหลายกรณีปัญหา เช่น ปัญหาความเครียดในเด็กและเยาวชนไทยที่มีแนวโน้มสูงขึ้น ปัญหาด้านครอบครัว พบว่า เด็กไทยไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่หรือพ่อแม่แยกทางกันสูงถึงร้อยละ 36 ปัญหาสภาวการณ์ทางเพศได้พบว่า เป็นสภาวการณ์แม่วัยรุ่น อายุ 19 ปีและต่ำกว่า ปัญหาต่อมาเป็นปัญหาด้านอบายมุข เด็กไทยเฉลี่ย ร้อยละ 20 หรือ 1 ใน 5 เล่นพนันฟุตบอลและซื้อลอตเตอรี่หรือหวยใต้ดินเป็นครั้งคราวหรือเป็นประจำ ปัญหาด้านยาเสพติดสำรวจพบเด็กไทย 2.7 ล้านคน กำลังตกอยู่ในสภาวการณ์ความเสี่ยงที่สามารถติดยาเสพติดได้โดยง่าย ปัญหาความรุนแรงพบว่าเด็กไทยกว่าร้อยละ 34 เคยพบเห็นภาพการพกพาอาวุธเป็นครั้งคราวหรือประจำและเคยพบเห็นการทำร้ายร่างกายในสถานศึกษาเป็นครั้งคราว รวมถึงประจำและยังพบว่าเด็กถึงร้อยละ 26 เคยพบเห็นหรือถูกขู่กรรโชกทรัพย์หรือรีดไถ ปัญหาเกี่ยวกับสื่อที่ครองชีวิตเด็กไทยขยายตัวสูงขึ้น เด็กไทยใช้เวลาหมดไปกับสื่อสูงถึง 8-9 ชั่วโมงใน 1 วัน จะเห็นได้ว่า สภาวการณ์สภาพแวดล้อมทางสังคมของเด็กไทยในปัจจุบันมีแนวโน้มที่เด็กจะเผชิญกับปัญหาที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การเตรียมผู้เรียนให้มีความสามารถในการปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อนมากขึ้นเป็นสิ่งที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญเร่งร่วมมือกันพัฒนาความสามารถนี้ให้เกิดขึ้นในนักเรียน เพื่อที่จะจัดการรับมือสถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตของนักเรียนให้ผ่านพ้นปัญหาต่าง ๆ ไปได้ด้วยแนวทางการแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์เป็นประโยชน์สูงสุดและเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดขึ้นกับนักเรียนช่วยลดจำนวนสถิติเด็กที่มีพฤติกรรมเสี่ยงที่เป็นปัญหาส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต (นิพิฐพร โกมลกิติศักดิ์ และคณะ, 2562)

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาหรือการเรียนรู้จากกรณีศึกษาเป็นวิธีการหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยผู้เรียนช่วยกันศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์แลกเปลี่ยน การเรียนรู้ในบทเรียนหรือช่วยอธิบายให้เพื่อนคนอื่นเข้าใจและหรือเกิดทักษะในบทเรียนนั้น การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอนเสนอกรณีศึกษาหรือตัวอย่างหรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นหรือที่สมมติขึ้นจากสถานการณ์ใด ๆ ซึ่งมีปัญหาความขัดแย้งกันโดยนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์อภิปรายแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันในการหาแนวทางแก้ปัญหาจะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจพื้นฐานของปัญหาและตัดสินใจ แก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง (ทิศนา แขมมณี, 2555; สุคนธ์ สินธพานนท์, 2545) ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีส่วนพัฒนาการสืบค้นการวิเคราะห์และหาแนวทางแก้ไขหรือปรับปรุงสิ่งที่เกิดตามกรณีศึกษาให้ดีขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกันและได้พัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันด้วย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพนั้น ครูผู้สอนต้องมีการเตรียมการสอนที่ดีการจัดกิจกรรมต้องสอดคล้องกับเนื้อหาต้องสร้างนิสัยที่ดีในการทำงานมีทักษะกระบวนการทำงาน ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีและให้ความสำคัญของการทำงาน

จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยมีความสนใจพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคม เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยมีกระบวนการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอน ที่ 1 การวิจัย (Research: R1) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D1) ออกแบบและพัฒนา ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R2) และขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลรูปแบบ (Research: R2) เป็นแนวทางพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้แก่นักเรียนที่จะเผชิญกับปัญหาจากสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นรอบตัวนักเรียน และนำไปสู่การดำรงชีวิตที่มีความสุข

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการแนะแนวการศึกษา

การแนะแนวการศึกษา เป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนานักเรียน ทั้งด้านการรู้จักตนเอง การตัดสินใจ การแก้ปัญหา และการพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็น สำหรับการดำเนินชีวิตและการทำงานในอนาคต กิจกรรมการแนะแนวจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเองและผู้อื่นในเชิงลึก เพื่อให้สามารถวางแผนชีวิต การเรียน และอนาคตได้อย่างเหมาะสม โดยการบูรณาการกับกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (Kolb, 1984) แนวคิดนี้ยังเน้นการพัฒนาสมรรถนะที่สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน (Hughes & Karp, 2004)

แนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-Directed Learning: SDL)

การเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-Directed Learning: SDL) เป็นแนวคิดที่สำคัญในยุคปัจจุบัน เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการกำหนดทิศทางการเรียนรู้ของตนเอง ตั้งแต่การตั้งเป้าหมาย การเลือกแหล่งข้อมูล ไปจนถึงการประเมินผลการเรียนรู้ (Knowles, 1975) ในการเรียนรู้แบบนี้ ผู้เรียนจะได้พัฒนาทักษะในการคิดอย่างมีเหตุผล การตัดสินใจ การวางแผน การแก้ปัญหา และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Brookfield, 1986) ซึ่งเป็นทักษะที่มีความสำคัญโดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ผู้เรียนมีความพร้อมทางด้านพัฒนาการทางสติปัญญาและอารมณ์ (Garrison, 1997) การเรียนรู้แบบนี้ยังช่วยส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน เนื่องจากผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ตลอดชีวิต

แนวคิดการจัดการเรียนรู้ผ่านการบริการสังคม (service learning)

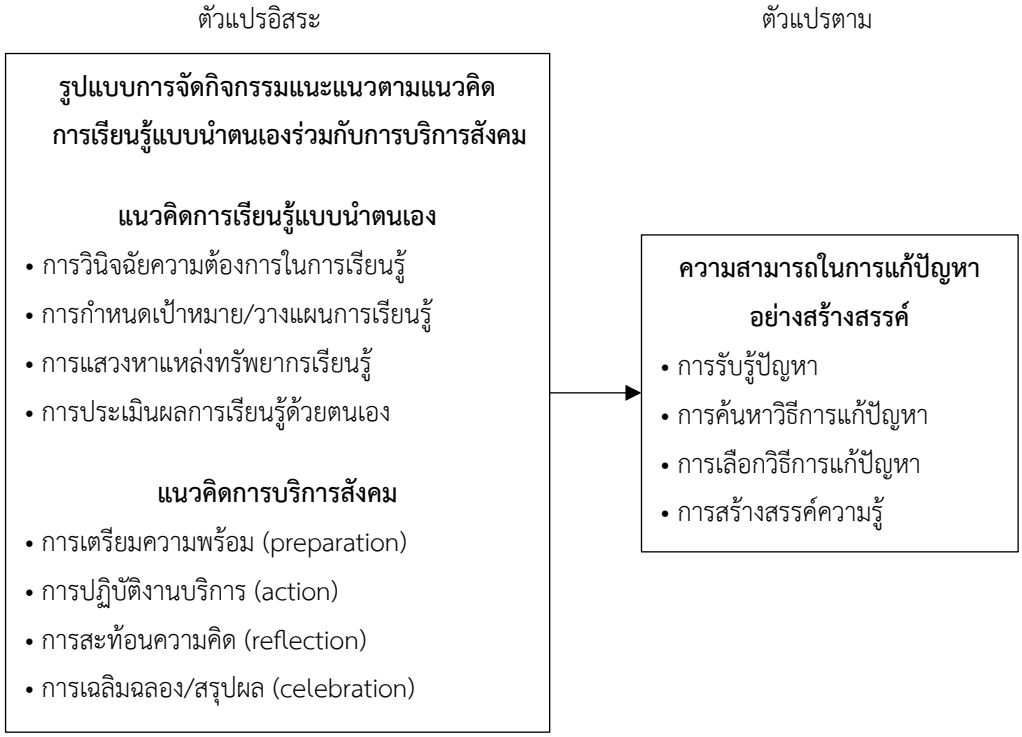
การบริการสังคม (service learning) เป็นการเชื่อมโยงการเรียนรู้ทางวิชาการกับการปฏิบัติจริงผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ช่วยเหลือชุมชนหรือสังคม ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การบริการสังคมไม่เพียงแค่ส่งเสริมทักษะการทำงานเป็นทีม ความรับผิดชอบ และการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในบริบทจริง แต่ยังช่วยให้ผู้เรียนมีความเห็นอกเห็นใจและสามารถคิดสร้างสรรค์ในการหาทางออกที่เหมาะสมกับสถานการณ์จริง (Eyler & Giles, 1999) แนวคิดนี้ยังช่วยส่งเสริมทักษะในการแก้ปัญหาสังคมและพัฒนาคุณลักษณะสำคัญ เช่น ความรับผิดชอบและการทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่มีความหลากหลาย (Jacoby, 1996)

การบูรณาการทั้งสามแนวคิด การแนะแนวการศึกษา การเรียนรู้แบบนำตนเอง (SDL) และการเรียนรู้ผ่านการบริการสังคม (service learning) มีความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่ครบถ้วนในการเผชิญกับชีวิตจริงและการทำงานในสังคม โดยกระบวนการเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ความรับผิดชอบ และการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ

ผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และการกำกับการเรียนรู้ของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ การผสานแนวคิดเหล่านี้จึงเป็นการสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมายและส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนในหลายมิติ ทั้งด้านสติปัญญาและคุณลักษณะทางสังคม

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สามารถสรุปแนวคิดสำคัญ และกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนภูเขียว จำนวน 441 คน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ดังนี้

2.1 แบบวิเคราะห์เอกสาร จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ 1) แบบวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และ 2) แบบวิเคราะห์เอกสารแนวคิด ทฤษฎีและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

2.2 แบบสอบถามความต้องการในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนภูเขียว จำนวน 1 ฉบับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ใช้แบบสอบถามความต้องการในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยเก็บข้อมูลจากนักเรียนที่กำลังศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนภูเขียว จำนวน 441 คน

3.2 ใช้แบบวิเคราะห์เอกสารในการวิเคราะห์แนวทางการจัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3.3 ใช้แบบวิเคราะห์เอกสารเพื่อใช้สังเคราะห์หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ มีรายละเอียดดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาต้องการในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ใช้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage) พร้อมนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนกลุ่มศึกษานำร่อง (pilot study) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และร้อยละ (percentage) พร้อมนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ใช้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และร้อยละ (percentage) พร้อมนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

4.4 วิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ใช้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และร้อยละ (percentage) พร้อมนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

ผลการวิจัย

การวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีผลการวิจัยดังนี้

1. รูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคม เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือ “4P Model” มีองค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้วยการจัดกิจกรรมแนะแนวบนพื้นฐานการสร้างความรู้อย่างเป็นระบบด้วยตนเองและการลงมือปฏิบัติ บูรณาการแนวคิดการจัดการเรียนรู้ด้วย กรณีศึกษาเป็นฐานและเทคนิคการเรียนรู้ร่วมกัน องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ องค์ประกอบที่ 3 ขั้นตอนการจัดกิจกรรม 4 ขั้นตอน เรียกว่า 4P Model ได้แก่ ขั้นที่ 1 เตรียมผู้เรียน (preparing) ขั้นที่ 2 นำเสนอและศึกษากรณีศึกษา (presenting and studying case) ขั้นที่ 3 อภิปรายกรณีศึกษา (participation to discuss) ขั้นที่ 4 สรุปและประเมิน (peroration and assessment) องค์ประกอบที่ 4 เงื่อนไขการใช้รูปแบบ ได้แก่ 1) การสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนมีความกล้าในการเผชิญปัญหา 2) การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มย่อย และองค์ประกอบที่ 5 การวัดและประเมินผลและประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียน มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) การรับรู้ปัญหา 2) การค้นหาวิธีการแก้ปัญหา 3) การเลือกวิธีการแก้ปัญหา 4) การสร้างสรรค์ความรู้ และรูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความเหมาะสมมากที่สุด และนำไปศึกษานำร่องกับนักเรียนที่มีลักษณะไม่แตกต่างกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนกลุ่มศึกษานำร่องระหว่างการจัดกิจกรรมแนะแนวมีพัฒนาการขึ้น ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนกลุ่มศึกษานำร่อง

ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	คะแนน	ระยะที่ 1			ระยะที่ 2			ระยะที่ 3		
		หน่วยที่ 1 ชั่วโมงที่ 1-4			หน่วยที่ 2 ชั่วโมงที่ 5-8			หน่วยที่ 3 ชั่วโมงที่ 9-12		
		μ	σ	%	μ	σ	%	μ	σ	%
องค์ประกอบที่ 1 การรับรู้ปัญหา	3	1.60	0.73	53.49	2.19	0.39	72.87	2.30	0.46	76.74
องค์ประกอบที่ 2 การค้นหาวิธีการแก้ปัญหา	3	1.81	0.73	60.47	1.95	0.49	65.12	2.16	0.37	72.09
องค์ประกอบที่ 3 การเลือกวิธีการแก้ปัญหา	3	1.60	0.49	53.49	1.91	0.37	63.57	2.42	0.39	80.62
องค์ประกอบที่ 4 การสร้างสรรค์ความรู้	3	1.35	0.57	44.96	2.02	0.15	67.44	2.30	0.39	76.74
	12	6.36	0.66	53.10	8.07	0.38	67.25	9.18	0.46	76.55
	ระดับ	พอใช้			ดีมาก			ดีมาก		

2. ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการนำตนเองร่วมกับกิจกรรมการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคมในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีพัฒนาการขึ้นจากระดับพอใช้ เป็นระดับดีมาก โดยระยะที่ 1 อยู่ในระดับพอใช้ ระยะที่ 2 และ 3 อยู่ในระดับดีมาก ซึ่งยอมรับสมมติฐานในการวิจัย และผลการศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 6 ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจากการวิเคราะห์แบบสรุปองค์ความรู้กิจกรรมแนะแนว (journal writing) หลังการจัดกิจกรรมแนะแนว นักเรียนสามารถค้นพบข้อเท็จจริง สาเหตุที่สำคัญของปัญหาร่วมกันค้นหาแนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลาย เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในการพิจารณาเลือกแนวทางหรือวิธีการแก้ปัญหาได้ การนำความรู้หรือข้อมูลมาสร้างความรู้ใหม่เพื่อนำไปประยุกต์ให้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	คะแนน	ระยะที่ 1			ระยะที่ 2			ระยะที่ 3		
		หน่วยที่ 1 ชั่วโมงที่ 1-4			หน่วยที่ 2 ชั่วโมงที่ 5-8			หน่วยที่ 3 ชั่วโมงที่ 9-12		
		μ	σ	%	μ	σ	%	μ	σ	%
องค์ประกอบที่ 1 การรับรู้ปัญหา	3	1.61	0.64	53.79	2.43	0.49	81.06	2.45	0.49	81.82
องค์ประกอบที่ 2 การค้นหาวิธีการแก้ปัญหา	3	2.18	0.67	72.73	2.41	0.64	80.30	2.48	0.50	82.58
องค์ประกอบที่ 3 การเลือกวิธีการแก้ปัญหา	3	1.41	0.54	46.97	2.25	0.48	75.00	2.55	0.49	84.85
องค์ประกอบที่ 4 การสร้างสรรค์ความรู้	3	1.80	0.69	59.85	2.20	0.33	73.48	2.55	0.49	84.85
	12	7.00	0.05	58.33	9.30	0.08	77.46	10.03	0.01	83.52
	ระดับ	พอใช้			ดีมาก			ดีมาก		

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ประเด็นคำถาม	μ	σ	อันดับ
ด้านผู้สอน			1
1. ผู้สอนมีความสุภาพและเป็นกันเองกับนักเรียน	4.90	0.31	
2. ผู้สอนมีการจัดกิจกรรมแนะแนวอย่างสนุกสนาน	4.80	0.41	
3. ผู้สอนมีความเข้าใจนักเรียน	4.85	0.37	
4. ผู้สอนจัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์มีความเหมาะสม	4.70	0.47	
5. ผู้สอนมีการอธิบายความรู้เพิ่มเติมให้กับนักเรียน	4.80	0.41	
ภาพรวมด้านผู้สอน	4.81	0.38	

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	μ	σ	อันดับ
ด้านเนื้อหา			4
6. เนื้อหามีความน่าสนใจและนำกลับไปใช้ได้จริงในปัจจุบัน	4.65	0.59	
7. เนื้อหามีความเหมาะสมกับเวลา	4.55	0.60	
8. กรณีศึกษามีความน่าสนใจและเป็นปัจจุบัน	4.75	0.44	
9. กรณีศึกษามีความเหมาะสมกับเนื้อหา	4.80	0.41	
10. กรณีศึกษาช่วยเสริมทักษะการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	4.80	0.52	
ภาพรวมด้านเนื้อหา	4.71	0.53	
ด้านการจัดกิจกรรมแนะแนว			3
11. กระบวนการจัดกิจกรรมแนะแนวส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกกระบวนการคิดและตัดสินใจ	4.75	0.55	
12. กระบวนการจัดกิจกรรมแนะแนวมีการแลกเปลี่ยนมุมมองที่หลากหลาย	4.75	0.44	
13. การจัดกิจกรรมแนะแนวเปิดโอกาสให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกัน	4.65	0.59	
14. การจัดกิจกรรมแนะแนวมีบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้	4.70	0.57	
15. การจัดกิจกรรมแนะแนวส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้	4.75	0.55	
ภาพรวมด้านการจัดกิจกรรมแนะแนว	4.72	0.53	
ด้านประโยชน์และความพึงพอใจ			2
16. รูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวช่วยให้นักเรียนสร้างความรู้ ความเข้าใจด้วยตนเอง	4.65	0.67	
17. รูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล	4.75	0.44	
18. รูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวพัฒนานักเรียนให้มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	4.75	0.55	
19. รูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวช่วยให้นักเรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.70	0.57	
20. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวในภาพรวม	4.85	0.37	
ภาพรวมด้านประโยชน์และความพึงพอใจ	4.74	0.55	
ภาพรวมทุกด้าน	4.75	0.50	

การอภิปรายผล

การวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีประเด็นอภิปรายผลสำคัญดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนว “4P Model” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบ “4P Model” ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการจัดกิจกรรม เงื่อนไขการใช้ และการวัดประเมินผล มีความเหมาะสมผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญทั้งด้านความตรงเชิงโครงสร้างและเชิงเนื้อหา รูปแบบดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการ หลักการออกแบบรูปแบบการสอนตาม Joyce & Weil (1996) รวมถึงแนวคิดของทิศนา แขมมณี (2555) ความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบนี้เกิดจากการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ความจำเป็นของผู้เรียน และปัญหาที่เกิดขึ้นจริงมาสังเคราะห์ร่วมกับกรอบทฤษฎีสำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสม์ การเรียนรู้แบบร่วมมือ

การจัดการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา แนวคิดเทคนิคการเรียนรู้ร่วมกัน (learning together) และกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งแนวคิดเหล่านี้ช่วยให้รูปแบบมีความเป็นระบบ มีขั้นตอนชัดเจน และสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงทำให้รูปแบบมีประสิทธิภาพและตอบสนองปัญหาที่เกิดขึ้นในบริบทจริงของผู้เรียน

2. การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียน ผลการจัดกิจกรรมพบว่านักเรียนมีพัฒนาการด้านความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยสอดคล้องกับองค์ประกอบ 4 ด้านที่สังเคราะห์จาก Isaksen & Treffinger (2004) และงานวิจัยไทยหลายฉบับ ได้แก่ การรับรู้ปัญหา การค้นหาวิธีการแก้ปัญหา การเลือกวิธีการแก้ปัญหา และการสร้างสรรค์ความรู้ เมื่อจัดกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนของ 4P Model ได้แก่ Preparing – Presenting – Participation – Peroration ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบร่วมกับการทำงานกลุ่ม เช่น การระบุปัญหาใกล้ตัวอย่างมีเหตุผล การระดมสมองเพื่อเสนอแนวคิดหลากหลาย การอภิปราย วิเคราะห์กรณีศึกษา การตัดสินใจด้วยเหตุผล และการประยุกต์ความรู้เพื่อแก้สถานการณ์จริง ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้สนับสนุนการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (child-centered) ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปฏิบัติจริง และสะท้อนคิด (reflection) ส่งผลให้คุณลักษณะด้านความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Gazda (1984) และจันทร์เพ็ญ สุวรรณคร (2558) บันทึกแบบสรุปองค์ความรู้ (journal writing) ของผู้เรียนสะท้อนว่าผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหาใกล้ตัวได้ดีขึ้น คิดหาแนวทางแก้ปัญหาที่หลากหลาย ตัดสินใจเลือกวิธีที่เหมาะสม ปรับความคิดและมุมมองใหม่ ๆ ประยุกต์ความรู้สู่การแก้ปัญหาชีวิตจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของ Isaksen & Treffinger (2004) และงานวิจัยในไทยที่ระบุว่า กระบวนการกรณีศึกษาและการเรียนรู้ร่วมกันช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อรูปแบบกิจกรรมแนะแนว ระดับความพึงพอใจของผู้เรียนอยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากรูปแบบกิจกรรมได้รับการพัฒนาตามขั้นตอนของ ADDIE Model ซึ่งทำให้กิจกรรมมีความเป็นระบบชัดเจน เหมาะสมกับผู้เรียนและสามารถนำไปใช้ได้จริง นอกจากนี้ เงื่อนไขของรูปแบบที่เน้นการสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้าง ช่วยให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็นและการทำงานกลุ่มขนาดเล็กที่เน้นปฏิสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ยังช่วยเสริมแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ ผู้เรียนจึงรู้สึกสนุกกับกิจกรรม กล้าคิด กล้าแสดงออก พร้อมทั้งเข้าใจตนเองและเพื่อนร่วมกลุ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของศุภสิริ โสมาเกตุ (2544) และพัฒนา พรหมณี และคณะ (2563) ที่อธิบายว่า ความพึงพอใจเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้

สรุปภาพรวมการอภิปรายผล การพัฒนารูปแบบ “4P Model” สามารถส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้จริง เนื่องจากรูปแบบมีรากฐานจากทฤษฎีเชิงสร้างสรรค์ การเรียนรู้แบบร่วมมือ และกรณีศึกษา รวมถึงการออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในบริบทโรงเรียน การมีส่วนร่วมอย่างจริงจังของผู้เรียนทำให้เกิดการเรียนรู้เชิงลึก เห็นคุณค่าในตนเอง สามารถคิดวิเคราะห์ และนำความรู้ไปแก้ปัญหาในชีวิตจริง พร้อมทั้งเกิดความพึงพอใจต่อกิจกรรมในระดับสูง

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยนี้ คือ การบูรณาการสองแนวคิดที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน ได้แก่ แนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-Directed Learning: SDL) และแนวคิดการบริการสังคม (service learning) ให้เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวที่มีความเป็นระบบและสามารถนำไปใช้จริงในโรงเรียน รูปแบบที่พัฒนาขึ้นเปิดโอกาสให้นักเรียนได้กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ด้วยตนเอง ลงมือวางแผนและดำเนินงานอย่างอิสระ และเชื่อมโยงการเรียนรู้เข้ากับการทำประโยชน์ต่อสังคม ผ่านกิจกรรมที่มีความหมายต่อตนเองและผู้อื่น ในกระบวนการดังกล่าว นักเรียนได้เผชิญสถานการณ์จริงที่ต้องใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การเลือกกรณีศึกษาครูผู้สอนควรเลือกกรณีศึกษาที่มีความน่าสนใจเป็นเรื่องราวปัจจุบัน และเหมาะสมกับวัยของนักเรียน เพราะจะทำให้เกิดความน่าสนใจในการจัดกิจกรรมแนะแนวมากขึ้น

1.2 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมแนะแนวในการอภิปรายกรณีศึกษา (participation to discuss) ครูผู้สอนต้องคอยกระตุ้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิดและแนวทางการแก้ปัญหาตามหลักเหตุผลเพื่อสร้างทางเลือกในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

1.3 หลังจาการจัดกิจกรรมแนะแนวครูผู้สอบต้องมีการสรุปมุมมองการแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์และแนวปฏิบัติเพื่อเชื่อมโยงไปสู่ทักษะการดำเนินชีวิต

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้ กรณีศึกษาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเป็นแนวทางในการให้ครูแนะแนวหรือครูผู้สอนนำไปใช้

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้ กรณีศึกษาเป็นฐานด้วยการบูรณาการแนวคิดการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ การคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยกระบวนทัศน์ในการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

จันทร์เพ็ญ สุวรรณคร. (2558). *กระบวนทัศน์การจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการใช้ทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ทิศนา แขมมณี. (2555). *ศาสตร์การสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 13). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิพิฐพร โกมลกิติศักดิ์, นันทรัตน์ เจริญกุล และพฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2562). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามแนวคิดการเสริมสร้างความสามารถของนักเรียนในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์. *วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 47*(3), 238–256.

พัฒนา พรหมณี, ยุพิน พิทยาวัฒนชัย และจีระศักดิ์ ทัพผา. (2563). แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจและการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจในงาน. *วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.), 26*(1), 59–66.

ศุภสิริ โสมาเกตุ. (2544). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนและความพึงพอใจในการเรียน ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างการเรียนรู้โดยโครงงานกับเรียนรู้ตามคู่มือครู. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุคนธ์ สินธพานนท์. (2545). *การจัดกระบวนการเรียนรู้: เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* อักษรเจริญทัศน์.

Brookfield, S. D. (1986). *Understanding and Facilitating Adult Learning*. Jossey-Bass.

Eyler, J., & Giles, D. E. (1999). *Where's the learning in service-learning?* Jossey-Bass.

Garrison, D. R. (1997). Self-directed learning: Toward a comprehensive model. *Adult Education Quarterly, 48*(1), 18-33.

Gazda, G. M. (1984). *Group counseling: A developmental approach* (3rd ed). Allyn & Bacon.

Hughes, K. L., & Karp, M. M. (2004). *School-to-work: Making the transition to postsecondary education*. Community College Research Center, Teachers College, Columbia University.

Isaksen, S. G., & Treffinger, D. J. (2004). Celebrating 50 years of reflective practice: Versions of creative problem solving. *The Journal of Creative Behavior, 38*(2), 75-101.

Jacoby, B. (1996). *Service-learning in higher education: Concepts and practices*. Jossey-Bass.

Joyce, B, & Weil, M. (1996). *Model of teaching* (5th ed). Boston: Allyn & Bacon.

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice-Hall.

Knowles, M. S. (1975). *Self-directed learning: A guide for learners and teachers*. Association Press.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

การพัฒนาต้นแบบแดชบอร์ดเพื่อสนับสนุนการตรวจสอบภายในและควบคุมภายในของกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง

The development of a prototype dashboard to support internal audit and internal control of the procurement process

สุชาวดี พรหมรุ่งสวัสดิ์[1*], จารุภา วิภูภิญโญ[2]

Suchawadee Phromrungsawat[1*], Jarupa Vipoopinyo[2]

[1]คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

[2]ภาควิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

[1]Faculty of Business Administration, Kasetsart University

[2]Department of Accounting, Faculty of Business Administration, Kasetsart University

[*]Corresponding author's e-mail: suchawadee.phro@ku.th[1*], fbusjpv@ku.ac.th[2]

Received: October 25, 2025 Revised: November 12, 2025 Accepted: November 13, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาต้นแบบแดชบอร์ดเพื่อสนับสนุนการควบคุมและการตรวจสอบภายในของกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดความผิดพลาดและการทุจริต การดำเนินการวิจัยใช้วิธีการพัฒนาระบบตามวงจรการพัฒนาระบบ (System Development Life Cycle: SDLC) ร่วมกับการประยุกต์หลักการนำเสนอข้อมูลเชิงภาพ ผ่านโปรแกรม Microsoft Power BI ผู้วิจัยได้วิเคราะห์กิจกรรมการควบคุมภายในในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง (Procure to Pay: P2P) และพัฒนาต้นแบบแดชบอร์ดที่สามารถแสดงผลการตรวจสอบการควบคุมภายใน ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การขออนุมัติซื้อไปจนถึงการจ่ายชำระ ผลการวิจัยพบว่า สามารถออกแบบแดชบอร์ดได้ทั้งหมด 5 หน้า โดยในแต่ละหน้ามีการนำเสนอผลการตรวจสอบได้อย่างชัดเจนและช่วยให้ผู้บริหารและผู้ตรวจสอบสามารถระบุความผิดปกติได้อย่างรวดเร็วตามขั้นตอนของกระบวนการอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้มีการประเมินการใช้งานต้นแบบแดชบอร์ด โดยผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบภายใน ผลการประเมินพบว่า แดชบอร์ดมีความเหมาะสมในการใช้งานจริง โดยภาพรวม

ความพึงพอใจได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 อยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะด้านการออกแบบที่ได้คะแนนสูงสุดที่ 4.50 ทั้งนี้ผู้ใช้เสนอแนะให้มีการปรับปรุงรูปแบบการนำเสนอเพิ่มเติมและพัฒนาให้สามารถเชื่อมต่อกับระบบบริหารจัดการทรัพยากรองค์กรเพื่อรองรับการใช้งานแบบเรียลไทม์ในอนาคต ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงเป็นแนวทางสำคัญในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับเครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและตรวจสอบการควบคุมภายในให้ทันสมัย ซึ่งสามารถเป็นต้นแบบสำหรับการพัฒนาต่อยอดในกระบวนการอื่น ๆ ขององค์กรต่อไปได้

คำสำคัญ: กระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง, การควบคุมภายใน, การตรวจสอบภายใน, แดชบอร์ด

Abstract

This research aimed to develop a prototype dashboard to support internal control and auditing in the Procure to Pay (P2P) process, which is a high-risk process for errors and fraud. The study employed the System Development Life Cycle (SDLC) methodology and applied data visualization principles using Microsoft Power BI. The researchers analyzed internal control activities at each step of the Procure to Pay (P2P) process and developed a prototype dashboard consisting of five pages, covering everything from purchase requisition to payment. The results showed that the dashboard can clearly display audit information and help management and auditors quickly identify anomalies. The evaluation by internal audit practitioners found the dashboard to be highly suitable for practical use, with an overall satisfaction received an average score of 4.41, which was considered excellent. The design aspect received the highest score at 4.50. Users also suggested future improvements to the presentation format and real-time integration with the ERP system. Therefore, this research provides a crucial guideline for applying digital technology to modernize internal control monitoring and auditing tools. It can serve as a prototype for further development in other organizational processes.

Keywords: Procure to Pay (P2P), internal control, internal audit, dashboard

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

กระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง (Procure to Pay: P2P) เป็นหัวใจสำคัญที่ขับเคลื่อนการดำเนินงานขององค์กรทุกภาคส่วน ความซับซ้อนของกระบวนการนี้ครอบคลุมตั้งแต่การร้องขอจัดซื้อ การคัดเลือกผู้ขาย การสั่งซื้อ ไปจนถึงการจ่ายชำระเงิน ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีความเสี่ยงที่อาจจะก่อให้เกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน การสูญเสียทรัพยากร และที่สำคัญ คือ การทุจริต จากการศึกษาพบว่า ความเปราะบางของกระบวนการนี้ที่อาจกลายเป็นช่องโหว่ให้กับการทุจริตได้โดยง่าย (Rendon, 2015) โดยเฉพาะในองค์กรที่ยังคงพึ่งพาระบบการตรวจสอบแบบดั้งเดิมที่พึ่งพาที่เน้นการทำงานด้วยมือ ทำให้ไม่สามารถตรวจจับความผิดปกติได้อย่างทันท่วงที (Transparency International Defence & Security, 2021) แม้หลายองค์กรจะมีการนำระบบบริหารจัดการทรัพยากรองค์กร (Enterprise Resource Planning: ERP) มาใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน แต่ระบบเหล่านี้มักเน้นไปที่การทำให้กระบวนการเป็นอัตโนมัติและรวดเร็วมากกว่าการสนับสนุนการตรวจสอบและการควบคุมภายในโดยเฉพาะ ทำให้การติดตามความเสี่ยงและการปฏิบัติตามนโยบายการควบคุมภายในยังคงเป็นความท้าทายสำคัญขององค์กร

ในขณะเดียวกันการประยุกต์ใช้แดชบอร์ดได้รับความสนใจในฐานะเครื่องมือที่นำเสนอข้อมูลเชิงภาพแบบเรียลไทม์ สนับสนุนการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพโดยแปลงข้อมูลซับซ้อนให้ง่ายต่อการเข้าใจผ่านกราฟและแผนภูมิ (Nayak, 2023) การใช้แดชบอร์ดช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการควบคุมและตรวจสอบภายใน ติดตามผลการดำเนินงาน ตรวจจับความผิดปกติ และประเมินความเสี่ยงได้ทันท่วงที อย่างไรก็ดี งานวิจัยที่มุ่งพัฒนาแดชบอร์ดเพื่อสนับสนุนการตรวจสอบภายในในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างยังมีจำกัด จึงเป็นช่องว่างทางวิชาการที่ควรได้รับการศึกษาต่อไป

ด้วยเหตุนี้ การวิจัยครั้งนี้จึงมีแรงจูงใจในการพัฒนาต้นแบบแดชบอร์ดเพื่อสนับสนุนการตรวจสอบการควบคุมภายในในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างโดยเฉพาะ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างเครื่องมือที่แสดงความสัมพันธ์ของข้อมูลที่สามารถติดตามและสามารถใช้ในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพแดชบอร์ดต้นแบบนี้จะเป็นแนวทางสำคัญที่จะแสดงภาพรวมของจุดบกพร่องในระบบการควบคุมภายใน และแสดงให้เห็นถึงความผิดปกติ เพื่อให้องค์กรสามารถติดตามผลการตรวจสอบและตอบสนองต่อปัญหาได้อย่างทันท่วงที รวมถึงเปลี่ยนจากระบบการตรวจสอบเชิงรับเป็นเชิงรุก ทำให้สามารถป้องกันความเสี่ยงและนำไปสู่การยกระดับการกำกับดูแลกิจการขององค์กรให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการควบคุมและการตรวจสอบภายในในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง (P2P)
2. เพื่อออกแบบและพัฒนาต้นแบบแดชบอร์ดที่แสดงความสัมพันธ์ของข้อมูลที่สามารถติดตาม และวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพสำหรับการควบคุมและการตรวจสอบภายในในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง (P2P)

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมสำหรับงานวิจัยนี้ ประกอบด้วยแนวคิดสำคัญ ได้แก่ กระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมภายในและการตรวจสอบภายใน ธุรกิจอัจฉริยะแดชบอร์ดหลักการออกแบบ และวงจรการพัฒนาระบบ

1. กระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง (Procure to Pay: P2P) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีบทบาทอย่างยิ่งในการดำเนินงานขององค์กร เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ครอบคลุมตั้งแต่การระบุความต้องการสินค้าและบริการ การขออนุมัติซื้อ (purchase requisition) การออกใบสั่งซื้อ (purchase order) การรับสินค้า/บริการ (goods receipt) การตรวจสอบใบแจ้งหนี้ (invoice) จนถึงการชำระเงิน (payment) การบริหารจัดการกระบวนการ P2P อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ช่วยให้องค์กรสามารถควบคุมการใช้ทรัพยากรได้ดียิ่งขึ้น ลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นระหว่างขั้นตอน และสนับสนุนการควบคุมภายในได้อย่างครอบคลุม (Handfield et al., 2019) นอกจากนี้ ยังช่วยเพิ่มความโปร่งใสในการจัดการข้อมูล เสริมสร้างกลไกในการติดตามกิจกรรม และลดโอกาสการเกิดทุจริตในระบบได้ (Chinogwenya & Utete, 2023)

ตารางที่ 1 สรุปขั้นตอนกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง (Procure to Pay: P2P) 5 ขั้นตอน

ขั้นตอน P2P	ข้อมูลที่ต้องใช้	จุดตัดสินใจ	บทบาทในการกำกับดูแล	ความเสี่ยงหลัก
1. การขออนุมัติซื้อ (Purchase Requisition: PR)	input: ความต้องการสินค้า/บริการ เหตุผลในการขอซื้อ ประเภทและจำนวนสินค้า output: เอกสารคำขอซื้อ (PR)	ผู้มีอำนาจตัดสินใจว่าจะอนุมัติหรือไม่อนุมัติคำขอซื้อนั้น	ป้องกันการสั่งซื้อที่ไม่จำเป็น และสร้างความโปร่งใสในการอนุมัติคำขอ	การระบุความต้องการไม่ชัดเจน หรือการขออนุมัติซื้อโดยที่ไม่ได้รับการอนุมัติจากผู้มีอำนาจ
2. การออกใบสั่งซื้อ (Purchase Order: PO)	input: PR ที่ได้รับอนุมัติ output: ใบสั่งซื้อ (PO) ที่ระบุรายละเอียด เช่น จำนวน ราคา และเงื่อนไขการชำระเงิน	ผู้จัดซื้อตัดสินใจยืนยันการสั่งซื้อและเงื่อนไขกับผู้จำหน่าย	PO เป็นเอกสารอ้างอิงและควบคุมการจัดซื้อ	การออกใบสั่งซื้อไม่ตรงกับความต้องการจริง หรือไม่มีการควบคุมการเปลี่ยนแปลงแก้ไข
3. การรับสินค้า/บริการ (Goods/Services Receipt: GR/SR)	input: ใบสั่งซื้อ (PO) สินค้า/บริการที่ได้รับจริง output: เอกสารการรับสินค้า (GR) เพื่อยืนยันว่าได้รับสินค้าครบถ้วนตาม PO	เจ้าหน้าที่คลังสินค้ายืนยันความถูกต้องของสินค้า/บริการทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ	ป้องกันการสูญเสียทรัพยากรจากการรับสินค้าไม่ได้คุณภาพ ไม่ตรงตามความต้องการ หรือไม่ครบถ้วน	การรับสินค้าที่ไม่ตรงตามต้องการ หรือการรับสินค้าที่ไม่ครบถ้วนตาม PO
4. การตั้งหนี้ (Account Payable: AP)	input: ใบสั่งซื้อ (PO) ใบรับสินค้า (GR) ใบแจ้งหนี้ (invoice) output: บันทึกการตั้งหนี้ (AP entry)	ฝ่ายบัญชีตัดสินใจยืนยันความถูกต้องของเอกสาร (three-way matching) ก่อนนำไปชำระเงิน	ป้องกันการจ่ายเงินเกินหรือผิด และการทุจริตในขั้นตอนการชำระเงิน	การเกิดการจ่ายเงินเกิน จ่ายเงินผิด หรือการบันทึกบัญชีผิดพลาด
5. การจ่ายชำระเงิน (Payment Processing: PC)	input: เอกสารการตั้งหนี้ (AP) ที่ผ่านการอนุมัติ output: รายการชำระเงิน (payment transaction)	ผู้มีอำนาจตัดสินใจอนุมัติการจ่ายชำระตามเงื่อนไขที่ตกลง	การบริหารจัดการเงินสด รวมถึงป้องกันการชำระเงินโดยไม่มีเอกสารอนุมัติ หรือการจ่ายเงินซ้ำซ้อน	การชำระเงินล่าช้าเกินกำหนด หรือการจ่ายเงินโดยไม่มีเอกสารอนุมัติ

ที่มา: ศิลปพร ศรีจั่นเพชร (2565)

เพื่อลดความเสี่ยงดังกล่าว การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง จากการทำงานรูปแบบเดิมและการตรวจสอบเอกสารด้วยตนเองไปสู่การใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลได้รวดเร็วและแม่นยำยิ่งขึ้น ระบบ ERP ช่วยรวบรวมข้อมูลสำคัญให้เข้าถึงได้สะดวก ระบบ RPA ลดภาระงานซ้ำซ้อนด้วยการตรวจสอบเอกสารอัตโนมัติ และการวิเคราะห์

ข้อมูล (data analytics) ช่วยวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมาก เพื่อค้นหาความผิดปกติที่อาจบ่งชี้ถึงการทุจริต (Alles, 2015) และแดชบอร์ดช่วยให้ผู้บริหารและผู้ตรวจสอบภายในสามารถติดตามข้อมูลสำคัญแบบเรียลไทม์ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย (Zamil et al., 2024) การใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจสอบ แต่ยังช่วยให้องค์กรสามารถควบคุมภายในและบริหารความเสี่ยงได้อย่างครอบคลุมมากขึ้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมภายในและการตรวจสอบภายใน (internal control and internal audit) หมายถึง กระบวนการที่คณะกรรมการ ผู้บริหาร และบุคลากรขององค์กรร่วมกันออกแบบและดำเนินการ เพื่อสร้างความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่าองค์กรจะบรรลุวัตถุประสงค์ด้านประสิทธิผลในการดำเนินงาน ความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงิน และการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง (COSO, 2013) กรอบแนวคิดการควบคุมภายในที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย คือ กรอบ COSO ฉบับปรับปรุงปี 2013 ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการออกแบบ ดำเนินการ และประเมินระบบควบคุมภายใน โดยมีองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน ได้แก่

2.1 สภาพแวดล้อมของการควบคุม (control environment) บรรยากาศและค่านิยมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคลากร เช่น จริยธรรม วัฒนธรรมองค์กร โครงสร้างอำนาจหน้าที่

2.2 การประเมินความเสี่ยง (risk assessment) การระบุ วิเคราะห์ และจัดลำดับความเสี่ยงที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยมีการประเมินความเสี่ยงด้านการทุจริต (fraud risk) ด้วย

2.3 กิจกรรมการควบคุม (control activities) นโยบายหรือขั้นตอนที่องค์กรกำหนดขึ้นเพื่อช่วยลดความเสี่ยง เช่น การแบ่งแยกหน้าที่ (segregation of duties) การอนุมัติ (authorization) และการกระทบยอด

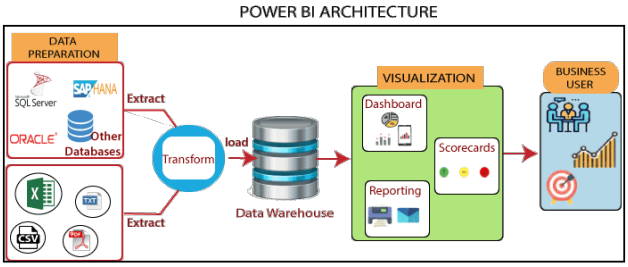
2.4 สารสนเทศและการสื่อสาร (information and communication) การจัดหา รวบรวม และใช้ข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องและมีคุณภาพ รวมถึงการสื่อสารข้อมูลที่จำเป็นภายในและภายนอกองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

2.5 กิจกรรมการติดตามผล (monitoring activities) การดำเนินการติดตามอย่างต่อเนื่องและการประเมินผลแบบอิสระ เพื่อยืนยันว่าการควบคุมภายในยังคงมีประสิทธิผลและสามารถระบุข้อบกพร่องเพื่อดำเนินการแก้ไขได้ทันเวลา

กระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง (P2P) มีความซับซ้อนและมีปริมาณธุรกรรมจำนวนมาก การควบคุมภายในที่ดีและการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในการลดความเสี่ยงจากข้อผิดพลาด การทุจริต และการใช้ทรัพยากรที่ไม่เหมาะสม (Handfield et al., 2019) การตรวจสอบการควบคุมภายในในกระบวนการ P2P จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการไหลของเงินทุน และหากไม่มีการควบคุมที่เหมาะสมอาจนำไปสู่ความเสี่ยงด้านการเงินและการดำเนินงานที่ร้ายแรงได้ การควบคุมและการตรวจสอบภายในจึงช่วยให้องค์กรสามารถระบุความเสี่ยง และกิจกรรมการควบคุมได้อย่างเหมาะสม เช่น การแบ่งแยกหน้าที่ (segregation of duties) การอนุมัติ (authorization) และการจับคู่เอกสาร (3-way matching) เป็นต้น ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการป้องกันการทุจริตและการใช้ทรัพยากรที่ไม่เป็นไปตามนโยบาย นอกจากนี้ ในยุคดิจิทัลที่ข้อมูลมีจำนวนมาก การตรวจสอบแบบเดิมที่ทำเป็นช่วง ๆ อาจไม่เพียงพอต่อการระบุความเสี่ยงได้อย่างทันท่วงที จึงมีการนำแนวคิดการตรวจสอบแบบต่อเนื่อง (continuous auditing) และการติดตามผลแบบต่อเนื่อง (continuous monitoring) มาใช้เพื่อในการตรวจสอบอย่างต่อเนื่องและเรียลไทม์ ช่วยให้ผู้ตรวจสอบสามารถตรวจจับความผิดปกติได้อย่างรวดเร็ว (Cooke, 2020) แนวคิดเหล่านี้มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยี เพื่อตรวจสอบข้อมูลและธุรกรรมอย่างสม่ำเสมอในทุกขั้นตอนของกระบวนการ P2P ทำให้ผู้ตรวจสอบสามารถตรวจจับความผิดปกติได้ทันทีที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการอนุมัติที่ไม่ถูกต้อง หรือการตั้งหนี้ซ้ำซ้อน ซึ่งช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาได้รวดเร็วกว่าการรอการตรวจสอบแบบรายไตรมาสหรือรายปี แม้ว่าการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการตรวจสอบจะมีประโยชน์อย่างมาก แต่ก็ยังมีข้อจำกัดบางประการ เช่น ความซับซ้อนของการเชื่อมโยงข้อมูลจากระบบที่แตกต่างกัน และการขาดความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยีของผู้ตรวจสอบภายในเอง ด้วยเหตุนี้ ผู้ตรวจสอบภายในจึงต้องปรับเปลี่ยนจากเดิมเน้นความเข้าใจ

ในกระบวนการควบคุมและการตรวจสอบภายในเพียงอย่างเดียวไปสู่การมีทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคโนโลยีใหม่ ๆ (Alles, 2015) เช่น กระบวนการทำงานหุ่นยนต์อัตโนมัติ (Robotic Process Automation: RPA) และการเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning: ML) เป็นต้น ที่กำลังเข้ามามีบทบาทในงานตรวจสอบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการตรวจสอบให้สอดคล้องกับแนวโน้มการตรวจสอบยุคดิจิทัล (Bals et al., 2019)

3. ธุรกิจอัจฉริยะ (Business Intelligence: BI) เป็นกระบวนการรวบรวม วิเคราะห์ และแปลงข้อมูลดิบให้เป็นข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปใช้เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจขององค์กร (Maaitah, 2023) ในปัจจุบัน BI มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนองค์กรให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการตรวจสอบภายในและการจัดทำรายงาน และที่สำคัญ BI เป็นเครื่องมือที่ช่วยแปลงข้อมูลจำนวนมหาศาลให้กลายเป็นภาพที่เข้าใจง่ายและสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งช่วยให้ผู้บริหารและผู้ใช้งานสามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ

ภาพที่ 1 สถาปัตยกรรมของ Power BI (Power BI Architecture)

ที่มา: MultiTech (2020)

การนำเสนอข้อมูลด้วยเครื่องมือ BI เช่น แดชบอร์ด ช่วยให้ผู้บริหารและผู้ตรวจสอบสามารถติดตามและประเมินผลการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งระบุความเสี่ยงหรือความผิดปกติได้ทันท่วงที อีกทั้งยังช่วยลดข้อจำกัดในการเข้าถึงและทำความเข้าใจข้อมูลที่ซับซ้อน ส่งผลให้การตัดสินใจมีความแม่นยำยิ่งขึ้น เครื่องมือ BI มีหลายรูปแบบ เช่น Microsoft Power BI, Tableau และ Google Studio โดย Microsoft Power BI เป็นเครื่องมือที่ได้รับความนิยมสูง เนื่องจากมีฟังก์ชันครบถ้วนตั้งแต่การเชื่อมต่อและจัดการข้อมูล ไปจนถึงการสร้างรายงานและแดชบอร์ดเชิงโต้ตอบ ดังภาพที่ 1 นอกจากนี้ Power BI ยังสามารถทำงานร่วมกับผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ของ Microsoft ได้อย่างราบรื่น ทำให้ง่ายต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในองค์กร (Microsoft Corporation, 2024)

4. แดชบอร์ดและหลักการออกแบบแดชบอร์ดเป็นเครื่องมือหลักของ BI ที่ช่วยรวบรวมและแสดงผลข้อมูลสำคัญในรูปแบบภาพที่เข้าใจง่ายและสรุปผลได้อย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้ตรวจสอบภายในสามารถติดตามและประเมินผลการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องและทันท่วงที รวมทั้งเข้าใจข้อมูลซับซ้อนได้ง่าย หลักการออกแบบแดชบอร์ดที่ดีเพื่อการตรวจสอบควรยึดหลักการนำเสนอข้อมูลเชิงภาพ (data visualization) ที่ชัดเจนและตรงประเด็น หลักการพื้นฐานที่ควรนำมาพิจารณา ได้แก่

4.1 รูปแบบการแสดงผลข้อมูลแต่ละประเภทถูกออกแบบมา เพื่อวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน เช่น แผนภูมิเหมาะสำหรับเปรียบเทียบข้อมูลข้ามช่วงเวลา แผนภูมิวงกลม เหมาะสำหรับแสดงสัดส่วนของข้อมูลเป็นเปอร์เซ็นต์ เป็นต้น

4.2 การเลือกใช้สี และหลักการของเกสตัลต์ (Gestalt Principles) ในการนำเสนอข้อมูลเชิงภาพ การเลือกใช้สีไม่ได้มีเพียงแค่ความสวยงาม แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการจัดระเบียบและสื่อสารความหมายของข้อมูล ซึ่งการใช้สีที่สอดคล้องกันจะช่วยให้ผู้ใช้สามารถจดจำและติดตามข้อมูลได้ง่าย (Crameri & Lindsay, 2024) นอกจากนี้ การนำหลักการของเกสตัลต์มาประยุกต์ใช้ยังช่วยให้ผู้ใช้เข้าใจข้อมูลได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น ได้แก่ ความใกล้ชิด (proximity) ความคล้ายคลึงกัน (similarity) ภาพและพื้นหลัง (figure-ground) ความต่อเนื่อง (continuity) และการเชื่อมต่อ (connection) การประยุกต์ใช้หลักการเหล่านี้จะช่วยให้ข้อมูลที่ซับซ้อนสามารถสื่อสารได้อย่างเข้าใจง่ายขึ้น

5. วงจรการพัฒนาระบบ (System Development Life Cycle: SDLC) เป็นกรอบแนวคิดของการพัฒนาระบบสารสนเทศ ตั้งแต่การวางแผนไปจนถึงการบำรุงรักษา (Dennis et al., 2018) การใช้ SDLC ช่วยให้สามารถสร้างระบบที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้งาน และสามารถปรับเปลี่ยนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมี 5 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

5.1 การวางแผน (planning) เป็นการกำหนดขอบเขตและเป้าหมายของโครงการ รวมถึงการประเมินทรัพยากรที่จำเป็นทั้งทางด้านบุคลากร เทคโนโลยี และการเงิน นอกจากนี้ยังมีการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ ซึ่งช่วยในการประเมินความเสี่ยงและคาดการณ์ผลประโยชน์ที่โครงการจะนำมาให้ การวางแผนที่ดีจะช่วยให้โครงการเป็นไปตามเป้าหมายและอยู่ในกรอบเวลาที่กำหนดไว้

5.2 การวิเคราะห์ (analysis) เป็นการรวบรวมและระบุความต้องการจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อนำมาวิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดของระบบที่จะพัฒนา การแยกส่วนปัญหาและระบุวิธีการที่เหมาะสมในการทำงานของระบบจะช่วยให้ระบบสามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 การออกแบบ (design) ขั้นตอนนี้เป็นการแปลความต้องการที่ได้จากการวิเคราะห์มาเป็นแผนการออกแบบเชิงโครงสร้าง รวมถึงการออกแบบฐานข้อมูล อินเตอร์เฟซผู้ใช้ และการกำหนดเทคโนโลยีที่จะใช้ในการพัฒนา การออกแบบระบบที่มีคุณภาพจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาระบบที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างเหมาะสม

5.4 การดำเนินการ (implementation) เป็นการเปลี่ยนแผนการออกแบบเป็นระบบที่สามารถทำงานได้จริง ซึ่งรวมถึงการเขียนโค้ด การทดสอบระบบเพื่อหาข้อผิดพลาดและแก้ไขข้อผิดพลาดนั้น และการทำให้ระบบพร้อมสำหรับการใช้งาน การฝึกอบรมผู้ใช้และการเตรียมการเปลี่ยนแปลงจากระบบเดิมไปสู่ระบบใหม่ก็เป็นส่วนหนึ่งของขั้นตอนนี้

5.5 การบำรุงรักษา (maintenance) หลังจากระบบได้ถูกส่งมอบและนำไปใช้งานแล้ว ขั้นตอนนี้จะเป็นขั้นตอนในการสนับสนุน สำหรับการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่ และการปรับปรุงระบบเพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไป การบำรุงรักษาช่วยให้ระบบยังคงมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้งานได้อย่างต่อเนื่อง

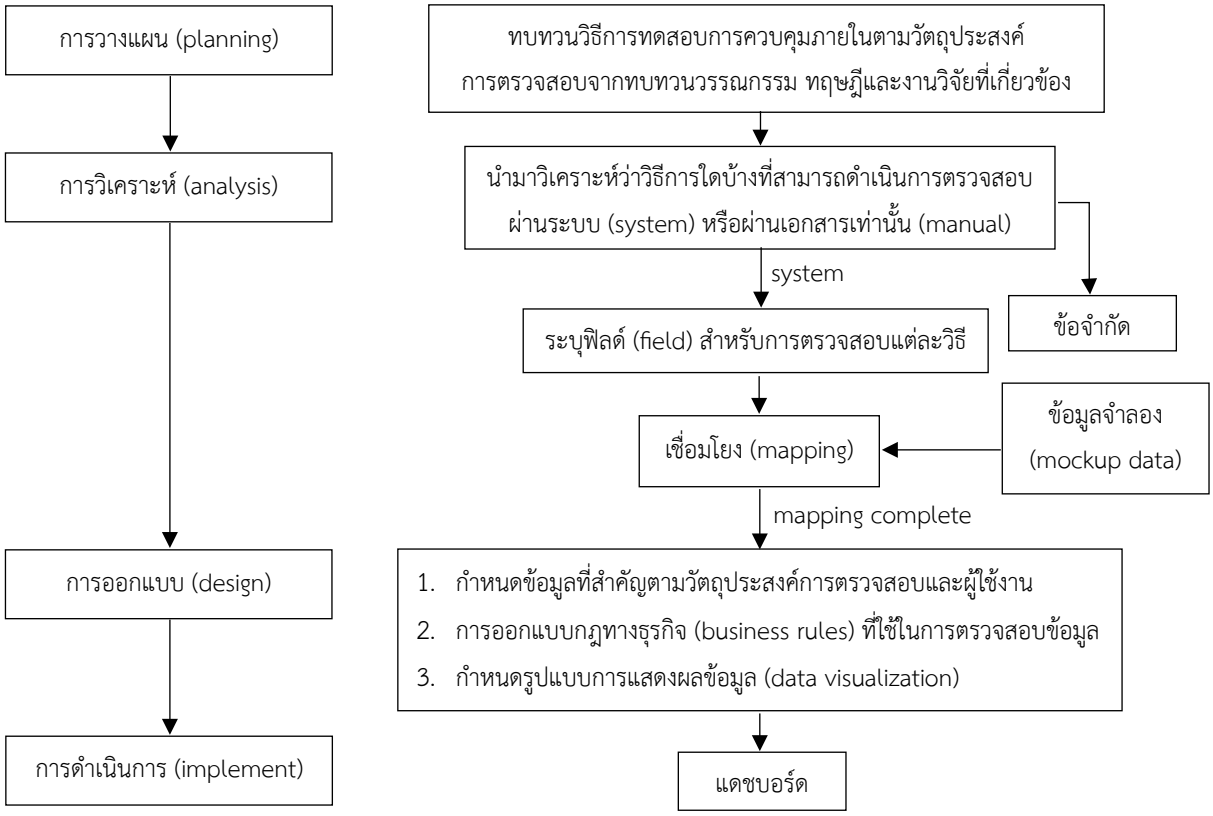
จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ในปัจจุบันการตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง (continuous auditing) ได้รับการประยุกต์ใช้ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง (Procure to Pay: P2P) โดยอาศัยกลไกการกำหนดกฎเกณฑ์ (rule-based mechanisms) เพื่อระบุและตรวจจับความผิดปกติหรือเหตุการณ์ที่อาจบ่งชี้ถึงความเสี่ยงในข้อมูลเชิงธุรกรรม แนวทางดังกล่าวสะท้อนถึงการเปลี่ยนผ่านจากการตรวจสอบแบบย้อนหลัง (post-audit) ไปสู่การตรวจสอบเชิงรุก (proactive audit) และการติดตามแบบเรียลไทม์ (real-time monitoring) ที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีและการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจของผู้ตรวจสอบภายในอย่างต่อเนื่องและทันท่วงที (Joshi & Marthandan, 2020) โดยงานวิจัยส่วนใหญ่นั้นจะยังมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาเครื่องมือหรือระบบตรวจจับความผิดปกติโดยขาดการเชื่อมโยงผลลัพธ์ของการตรวจสอบ ถึงแม้ว่าในกระบวนการ P2P จะมีการจัดทำแดชบอร์ดแต่ส่วนใหญ่จะเป็นการนำเสนอข้อมูลการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในกระบวนการ (de Sousa et al., 2023) ซึ่งยังไม่ได้มุ่งเน้นไปในการเจาะจงถึงความเสี่ยง และการควบคุมภายใน ในรูปแบบที่ผู้ตรวจสอบภายในสามารถนำไปใช้ได้

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำช่องว่างในส่วนนี้มาจัดทำต้นแบบแดชบอร์ดเพื่อให้ผู้ตรวจสอบภายในสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเฝ้าระวังและตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการบูรณาการตัวชี้วัดความเสี่ยงและสถานะการควบคุมภายในเข้ากับแนวคิดการตรวจสอบอย่างต่อเนื่องในกระบวนการ P2P ผ่านแดชบอร์ดและการนำเสนอข้อมูลเชิงภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ดำเนินการตามกระบวนการพัฒนาต้นแบบ (prototype development) ตามแนวทางวงจรการพัฒนาระบบ (System Development Life Cycle: SDLC) โดยเน้น 4 ขั้นตอนหลัก คือ การวางแผน การวิเคราะห์ การออกแบบ และการดำเนินการ โดยไม่ได้ดำเนินการในขั้นตอนที่ 5 การบำรุงรักษา เนื่องจากระบบยังไม่ได้ถูกนำไปใช้งานจริงในองค์กร

กระบวนการทำงานตาม SDLC สำหรับการพัฒนาต้นแบบแดชบอร์ดของ P2P

ภาพที่ 2 กระบวนการทำงานตาม SDLC สำหรับการพัฒนาต้นแบบแดชบอร์ดของ P2P

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นเป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (developmental research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาต้นแบบแดชบอร์ดสำหรับสนับสนุนการตรวจสอบการควบคุมภายในในกระบวนการ P2P ตั้งแต่การขออนุมัติจัดซื้อไปจนถึงการจ่ายชำระเงินและแสดงผลการตรวจสอบ มีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้จะแบ่งประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.1 ส่วนของการพัฒนาต้นแบบแดชบอร์ด ประชากร คือ ข้อมูลธุรกรรมจำลองในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง (P2P) จากฐานข้อมูลสาธารณะของ Richardson et al. (2026) ที่จำลองให้ใกล้เคียงกับธุรกรรมขององค์กรขนาดกลางถึงใหญ่ โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ ข้อมูลจำลองที่ครอบคลุมกิจกรรมหลักของกระบวนการ P2P ได้แก่ การขออนุมัติซื้อ การสั่งซื้อ การรับสินค้า และการชำระเงิน เพื่อใช้เชื่อมโยงและพัฒนาแดชบอร์ดสำหรับการควบคุมและตรวจสอบภายใน

1.2 ส่วนของการประเมินการออกแบบแดชบอร์ด (หลังการพัฒนา) ประชากร คือ พนักงานตรวจสอบภายในจากหน่วยงานภาคเอกชนและรัฐวิสาหกิจที่มีประสบการณ์ด้านการตรวจสอบระบบควบคุมภายในหรือกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง และกลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานตรวจสอบภายใน 30 คน ที่คัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) เพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสามารถให้ข้อเสนอแนะเชิงวิชาชีพเกี่ยวกับการออกแบบแดชบอร์ดได้อย่างเหมาะสม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยของงานนี้ แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาแดชบอร์ด ใช้โปรแกรม Microsoft Power BI เพื่อสร้างต้นแบบแดชบอร์ดจากข้อมูลจำลองของ Richardson et al. (2026) จำลองกระบวนการ P2P ให้ใกล้เคียงสถานการณ์จริง

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล ใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ตรวจสอบภายใน ประกอบด้วย 2 ส่วน ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert scale) เพื่อประเมินความเหมาะสมและประสิทธิภาพของแดชบอร์ด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ชุดข้อมูลจำลองที่นำมาใช้ ประกอบด้วยชุดข้อมูลใบสั่งซื้อ ใบรับของ ใบแจ้งหนี้ และการชำระเงิน ที่เชื่อมโยงกันตามลำดับขั้นตอนของกระบวนการ P2P โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 การคัดเลือกและตรวจสอบข้อมูลต้นแบบ โดยผู้วิจัยคัดเลือกชุดข้อมูลจำลองที่มีโครงสร้างสอดคล้องกับกระบวนการ P2P และมีการจัดเตรียมไว้แล้วในรูปแบบไฟล์ Excel จากนั้นดำเนินการตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลและความสมเหตุสมผลของข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการปรับโครงสร้างข้อมูล ตรวจสอบความครบถ้วน ความถูกต้อง และความสอดคล้องของข้อมูลในแต่ละฟิลด์ พร้อมทั้งจัดการข้อมูลที่ขาดหายหรือผิดพลาด เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาแดชบอร์ดต้นแบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 การจัดเตรียมข้อมูลสำหรับการพัฒนาและทดสอบแดชบอร์ด ข้อมูลที่ผ่านการปรับแล้วจะถูกจัดเตรียมในรูปแบบที่สามารถเชื่อมต่อกับโปรแกรม Microsoft Power BI

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์

4.1.1 วิเคราะห์และคัดเลือกกิจกรรมการควบคุมภายในที่สามารถตรวจสอบได้ในรูปแบบข้อมูลดิจิทัลและเหมาะสมสำหรับการนำเสนอผลผ่านแดชบอร์ด

4.1.2 วิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยง (mapping) กิจกรรมการควบคุมภายในและวิธีการทดสอบ (test of control) ที่เหมาะสมกับข้อมูลจำลอง เพื่อระบุข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ได้จริงในการพัฒนาแดชบอร์ดและระบุข้อจำกัดของข้อมูลที่อาจกระทบต่อการออกแบบและการแสดงผลผ่านในแดชบอร์ด

4.2 การออกแบบ ผู้วิจัยได้นำผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นก่อนหน้ารวมถึงหลักการออกแบบที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรรมมาประยุกต์ใช้ในการกำหนดโครงสร้างและเนื้อหาของแดชบอร์ดโดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้ใช้งานสามารถเข้าใจข้อมูลได้ง่าย ติดตามสถานะการตรวจสอบการควบคุมภายในอย่างเป็นระบบ และสนับสนุนการตัดสินใจที่รวดเร็ว (Hjelle et al., 2024) ซึ่งประกอบด้วย 3 แนวทาง ดังนี้

4.2.1 การกำหนดข้อมูลที่สำคัญ เริ่มจากการเลือกและจัดกลุ่มข้อมูลที่สำคัญจากกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง (P2P) ได้แก่ ข้อมูลการขออนุมัติ การสั่งซื้อ การรับสินค้า/บริการ และการชำระเงิน ตามวัตถุประสงค์การตรวจสอบพร้อมระบุความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลในแต่ละขั้นตอนเพื่อรองรับการตรวจสอบ

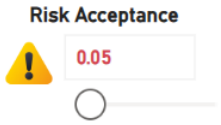
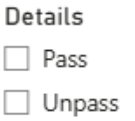
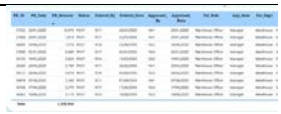
4.2.2 การออกแบบกฎทางธุรกิจ (business rules) ที่ใช้ในการตรวจสอบข้อมูล โดยแปลงจากกิจกรรมการควบคุมภายในให้เป็นเงื่อนไขในการตรวจสอบข้อมูล โดยแนวทางในการพัฒนาการทำงานของแดชบอร์ดคือ ให้แดชบอร์ดสามารถตรวจสอบอัตโนมัติ ดังตัวอย่างกระบวนการขออนุมัติซื้อ ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตัวอย่างการกำหนดเงื่อนไขการตรวจสอบสำหรับการออกแบบแดชบอร์ด

ดัชนี	หัวข้อการควบคุมภายในที่ใช้ในการทดสอบ	เงื่อนไขการตรวจสอบ	สถานะที่แสดงในแดชบอร์ด
การขออนุมัติซื้อ (purchase requisition)			
C-01	การไม่แบ่งแยกหน้าที่ระหว่างหน่วยงาน	ผู้ขอซื้อ และผู้อนุมัติ อยู่หน่วยงานเดียวกัน⟶ Pass ผู้ขอซื้อ และผู้อนุมัติ อยู่คนละหน่วยงาน⟶ Unpass	Pass/ Unpass
C-02	การไม่แบ่งแยกหน้าที่ผู้จัดทำกับผู้อนุมัติ	ผู้จัดทำ กับ ผู้อนุมัติ เป็นคนละคน ⟶ Pass ผู้จัดทำ กับ ผู้อนุมัติ เป็นคนเดียวกัน ⟶ Unpass	Pass/ Unpass
C-03	รายการที่อนุมัติเกินวงเงินที่กำหนด	รายการที่ถูกอนุมัติไม่เกินวงเงิน ⟶ Pass รายการที่ถูกอนุมัติเกินวงเงิน ⟶ Unpass	Pass/ Unpass
C-04	รายการที่ไม่ผ่านการอนุมัติ	รายการที่มีสถานะ Post ⟶ Pass รายการที่มีสถานะ Un Post ⟶ Unpass	Pass/ Unpass
C-05	เอกสาร PR ไม่มีการเรียงลำดับอย่างต่อเนื่อง	เอกสารเรียงลำดับถูกต้อง ⟶ Pass เอกสารขาดหาย ไม่เรียงลำดับ ⟶ Unpass	Pass/ Unpass

4.2.3 การกำหนดรูปแบบการแสดงผลข้อมูล เลือกใช้รูปแบบที่เหมาะสมและเข้าใจง่าย การใช้สี การจัดวางตำแหน่ง และการจัดลำดับความสำคัญของข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความเป็นระเบียบชัดเจนและผู้ใช้สามารถรับรู้และตัดสินใจได้รวดเร็ว รวมถึงการนำเสนอผลการตรวจสอบที่ผิดปกติในรูปแบบตัวเลข สัดส่วน หรือเปอร์เซ็นต์ เพื่อให้ผู้ใช้งานสามารถมองเห็นความผิดปกติได้อย่างชัดเจน การแสดงผลในแต่ละหน้าจะใช้รูปแบบเดียวกันเพื่อให้เกิดความสม่ำเสมอในการใช้งาน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 รายละเอียดของการออกแบบในรายงาน

ห้อข้อ	คำอธิบาย	ตัวอย่างภาพ
การกำหนดค่าความเสี่ยงที่ยอมรับได้	เลือกใช้การสร้างพารามิเตอร์ในการกำหนดเปอร์เซ็นต์ค่าความเสี่ยงที่ยอมรับได้ โดยกรอกเป็นทศนิยม เช่น 0.05 (แทน 5%)	
การแสดงผลการตรวจสอบ	เลือกใช้รูปมาตรวัด (gauge) สื่อถึงสถานะหรือผลลัพธ์ของการตรวจสอบได้อย่างชัดเจนและทันที การใช้มาตรวัดจะช่วยให้ผู้ใช้งานสามารถมองเห็นระดับความเสี่ยงต่าง ๆ ของข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว เช่น - สีเขียว คือ ความเสี่ยงต่ำ อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ - สีเหลือง คือ ความเสี่ยงปานกลาง ควรเฝ้าระวัง - สีส้ม คือ ความเสี่ยงสูง จำเป็นต้องดำเนินการแก้ไข - สีแดง คือ ความเสี่ยงสูงมาก จำเป็นต้องดำเนินการแก้ไขทันที	
การแสดงจำนวนรายการ จำนวนเงิน และค่าเปอร์เซ็นต์	เลือกใช้การ์ด เพื่อนำเสนอข้อมูลสรุปแบบง่าย ๆ เพียงค่าเดียว	
การเลือกดูข้อมูลผลการตรวจสอบเพิ่มเติมที่ต้องการเพิ่มเติม	เลือกใช้ตัวกรอง (slicer) เพื่อเลือกดูข้อมูลที่ต้องการเชิงลึกเพิ่มเติม	
การแสดงรายละเอียดผลการตรวจสอบ	เลือกใช้ตาราง เพื่อนำเสนอข้อมูลที่เป็นรายละเอียดของผลการตรวจสอบ	
หน้ารายงานแสดงผลรายกระบวนการเพื่อตรวจสอบรายละเอียด	เลือกแสดงหน้ารายงานดังนี้ - ความเสี่ยงที่ยอมรับได้ (ด้านบนซ้าย) - แสดงจำนวนรายการที่ตรวจพบของแต่ละการควบคุม (ด้านบน) - รายละเอียดของรายการ (ด้านล่าง)	

4.3. การดำเนินการ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นำส่วนการออกแบบและกฎทางธุรกิจที่กำหนดไว้ มาดำเนินการพัฒนาต้นแบบแดชบอร์ด โดยใช้โปรแกรม Microsoft Power BI เป็นเครื่องมือหลัก ตามกระบวนการ ดังนี้

4.3.1 เมื่อข้อมูลพร้อมใช้งานแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการแปลงกฎทางธุรกิจที่ออกแบบไว้ให้เป็นเงื่อนไขเชิงตรรกะที่ระบบสามารถประมวลผลได้อัตโนมัติ โดยเงื่อนไขเหล่านี้ถูกนำไปใช้ในการสร้างสูตรคำนวณและผลการตรวจสอบในโปรแกรม Microsoft Power BI เพื่อทำให้ระบบสามารถตรวจสอบข้อมูลได้แบบเรียลไทม์

4.3.2 หลังจากผ่านขั้นตอน 4.3.1 ผู้วิจัยได้พัฒนาต้นแบบแดชบอร์ดที่แสดงข้อมูลสำคัญ สถานะการตรวจสอบ และผลการตรวจสอบที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ในรูปแบบที่ผู้ใช้งานสามารถสังเกตเห็นได้ชัดเจนโดยหลังจากพัฒนาต้นแบบ

เสร็จสิ้นได้มีการประเมินผลการใช้งานโดยกลุ่มผู้ใช้งานเป้าหมายผ่านแบบสอบถาม 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นต่อรูปแบบและการใช้งานแดชบอร์ดและข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง การประเมินความพึงพอใจใช้มาตรวัดแบบของลิเคิร์ท (Likert) 5 ระดับ เพื่อนำผลลัพธ์มาวิเคราะห์และสรุปความความคิดเห็นต่อเครื่องมือที่พัฒนาขึ้น

ตารางที่ 4 ระดับคะแนนสำรวจ แบ่งตามความกว้างของอันตรภาคชั้น

ระดับคะแนน	ความหมาย
1.00 – 1.80	ควรปรับปรุง
1.81 – 2.60	น้อย
2.61 – 3.40	ปานกลาง
3.41 – 4.20	ดี
4.21 – 5.00	ดีมาก

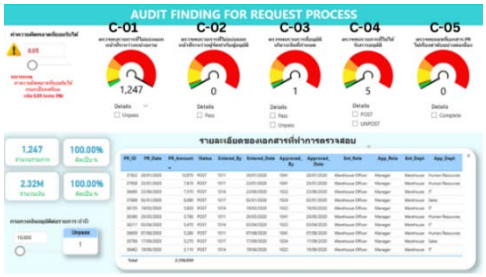
งานวิจัยนี้จะไม่รวมวิธีการทดสอบในบางวิธีที่ต้องเป็นการตรวจสอบผ่านเอกสาร (hard copy) ที่ไม่อยู่ในรูปแบบของข้อมูลดิจิทัล เนื่องจากไม่สามารถนำมาประมวลผลเพื่อสร้างแดชบอร์ดได้โดยตรง

ผลการวิจัย

จากการศึกษากระบวนการการตรวจสอบการควบคุมภายในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง (P2P) สามารถระบุแนวทางการควบคุมภายในรวม 32 แนวทาง โดยมีจำนวน 28 แนวทางที่สามารถนำมาตรวจสอบและติดตามผ่านต้นแบบแดชบอร์ด ซึ่งต้นแบบแดชบอร์ดที่ได้พัฒนานั้น สามารถออกแบบได้จำนวนทั้งหมด 5 หน้า ดังนี้

แดชบอร์ด 1

รายงานผลการตรวจสอบกระบวนการขออนุมัติซื้อ

แดชบอร์ด 2

รายงานผลการตรวจสอบกระบวนการจัดซื้อ

แดชบอร์ด 3

รายงานผลการตรวจสอบกระบวนการรับสินค้า

แดชบอร์ด 4

รายงานผลการตรวจสอบกระบวนการตั้งหนี้

แดชบอร์ด 5 รายงานผลการตรวจสอบกระบวนการจ่ายชำระ

ภาพที่ 3 ภาพต้นแบบแดชบอร์ด 1 ถึงแดชบอร์ด 5

การทำงานของแดชบอร์ดทั้ง 5 หน้า มีวิธีการใช้งานหลัก ๆ คือ

1. การตั้งค่าความผิดพลาดที่ยอมรับได้ ผู้ใช้สามารถกำหนดค่าความผิดพลาดที่ยอมรับได้ตามนโยบายภายในองค์กร (เช่น 5% หรือ 0.05) เพื่อประเมินว่าปัญหาที่ตรวจพบมีความสำคัญมากน้อยแค่ไหน หากเปอร์เซ็นต์ความผิดพลาดต่ำกว่าค่าที่ตั้งไว้ ก็อาจไม่ถือว่าเป็นประเด็นสำคัญ

2. การใช้ตัวกรอง (slicer) เพื่อเลือกดูข้อมูลที่ต้องการ เช่น เลือกดูเฉพาะรายการที่มีสถานะ "ไม่ผ่าน" (unpass) หรือ "ยังไม่ผ่านการอนุมัติ" (unpost) เพื่อตรวจสอบรายละเอียดเพิ่มเติม รวมทั้งสามารถเลือกดูข้อมูลตามแต่ละกลุ่มการตรวจสอบ โดยเมื่อผู้ใช้เลือกตัวกรอง ข้อมูลในส่วนของจำนวนรายการ มูลค่ารวม และเปอร์เซ็นต์ของรายการที่มีปัญหาจะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ทำให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างละเอียดและรวดเร็ว

3. การกรอกวงเงินอนุมัติ (ถ้าจำเป็น) สำหรับบางกรณีที่ต้องระบุวงเงินอนุมัติ ผู้ใช้สามารถกรอกวงเงินตามข้อกำหนดของแต่ละรายการ เพื่อให้ข้อมูลการอนุมัติสอดคล้องกับการตรวจสอบของระบบ

ตัวอย่างอธิบายผลการตรวจสอบในแดชบอร์ด 5 กระบวนการชำระเงิน

แดชบอร์ด 5 แสดงผลการตรวจสอบของกระบวนการชำระเงิน แสดงให้เห็นว่า มีรายการที่ตรวจสอบในกระบวนการนี้จำนวนทั้งสิ้น 1,162 รายการ คิดเป็นมูลค่ารวม 2.16 ล้านบาท โดยสรุปผลการตรวจสอบได้ดังนี้

C-25: การแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างหน่วยงาน ผลที่ได้ 0 รายการ ผลการตรวจสอบจึงแสดงสถานะเป็น “ผ่าน”

C-26: การแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างผู้จัดทำกับผู้อนุมัติ ผลที่ได้ 0 รายการผลการตรวจสอบจึงแสดงสถานะเป็น “ผ่าน”

C-27: รายการที่เกินกำหนดการชำระเงิน พบ 945 รายการที่มีการชำระเงินเกินกำหนดเวลา

C-28: การอ้างอิงเอกสารไม่ครบถ้วน พบ 360 รายการที่มีการจ่ายชำระโดยไม่มีการอ้างอิงเอกสารที่ครบถ้วน

C-31: รายการที่ไม่ผ่านการอนุมัติ ผลที่ได้ 0 รายการ ผลการตรวจสอบจึงแสดงสถานะเป็น “ผ่าน”

C-32: การเรียงลำดับเลขที่เอกสาร ผลที่ได้ 0 รายการ ผลการตรวจสอบจึงแสดงสถานะเป็น “ผ่าน”

การประเมินผลการทดสอบการใช้งานแดชบอร์ด

หลังจากพัฒนาต้นแบบแดชบอร์ดเสร็จสิ้น ผู้วิจัยได้ทำการประเมินแดชบอร์ดโดยการสำรวจความพึงพอใจจากผู้ที่ทำงานในสายงานตรวจสอบภายใน จำนวน 30 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารระดับสูง 6 คน และพนักงานระดับปฏิบัติการ 24 คน การประเมินผลใช้แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบและความคิดเห็นต่อรูปแบบและการใช้งานของแดชบอร์ด ผลการสำรวจพบว่า โดยภาพรวมความพึงพอใจในการใช้งานแดชบอร์ดได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 ซึ่งจัดอยู่ในระดับดีมาก แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นนี้มีประโยชน์และออกแบบได้เข้าใจง่าย ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 สรุปผลสำรวจประโยชน์จากการใช้งานแดชบอร์ดในแต่ละด้าน

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ	
	ค่าเฉลี่ย	เชิงคุณภาพ
1. ด้านประโยชน์ต่อการติดตามการตรวจสอบ	4.37	ดีมาก
2. ด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล	4.47	ดีมาก
3. ด้านการนำไปประยุกต์ใช้งานได้จริง	4.32	ดีมาก
4. ด้านการออกแบบ	4.50	ดีมาก
ภาพรวม	4.41	ดีมาก

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าต้นแบบแดชบอร์ดที่พัฒนาขึ้นมีศักยภาพในการสนับสนุนการตรวจสอบภายในและการตัดสินใจของผู้บริหาร ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. จากการศึกษากระบวนการควบคุมภายในของ P2P พบแนวทางการควบคุมภายในทั้งหมด 32 แนวทาง และสามารถแสดงผลในแดชบอร์ดได้ 28 แนวทาง คิดเป็นร้อยละ 87.50 สอดคล้องกับแนวคิดการตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง (Cooke, 2020) ที่มุ่งใช้ข้อมูลคุณภาพเพื่อสนับสนุนการตรวจสอบเชิงรุกแบบอัตโนมัติ

2. ต้นแบบแดชบอร์ดที่สร้างขึ้นสามารถแสดงผลการตรวจสอบทั้ง 5 ขั้นตอนหลักของกระบวนการ P2P ได้อย่างครบถ้วนและเชื่อมโยงในลักษณะภาพรวมและเชิงลึก สะท้อนการประยุกต์ใช้หลักการตรวจสอบอย่างต่อเนื่องอย่างเป็นรูปธรรม โดยแสดงผลตัวชี้วัดด้านความเสี่ยงและสถานะการควบคุมภายใน ซึ่งช่วยให้ผู้ตรวจสอบสามารถตรวจจับความผิดปกติได้ทันท่วงที เช่น การอนุมัติไม่ถูกต้องหรือการตั้งหนี้ซ้ำซ้อน เสริมความโปร่งใสและยกระดับการกำกับดูแลในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง (de Sousa et al., 2023)

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานจำนวน 30 คน พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 4.41 อยู่ในระดับดีมาก สะท้อนว่าแดชบอร์ดมีความเข้าใจง่าย เหมาะสมกับการนำเสนอข้อมูลเชิงภาพ และสามารถประยุกต์ใช้จริงในการตรวจสอบภายใน สนับสนุนแนวคิดของ Alles (2015) และ Bals et al. (2019) ที่เน้นการพัฒนาทักษะผู้ตรวจสอบภายในสู่ยุคดิจิทัล

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การตรวจสอบแบบดั้งเดิม (periodic auditing) อาจไม่เพียงพอต่อธุรกรรมที่มีปริมาณมากและซับซ้อนในยุคปัจจุบัน การนำแนวคิดการตรวจสอบอย่างต่อเนื่องและการติดตามผลแบบต่อเนื่องมาใช้จึงเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพของระบบควบคุมภายใน โดยเฉพาะเมื่อประยุกต์ผ่านแดชบอร์ดเพื่อการตรวจสอบแบบเรียลไทม์ ซึ่งสามารถติดตามธุรกรรมตามเงื่อนไขที่กำหนด แจ้งเตือนความผิดปกติอัตโนมัติ และช่วยให้ตอบสนองต่อความเสี่ยงได้ทันท่วงที ส่งผลให้ลดโอกาสการทุจริต เพิ่มความโปร่งใส และยกระดับการกำกับดูแลองค์กร ทั้งนี้ การบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับระบบควบคุมภายในไม่เพียงช่วยลดความซับซ้อนของการตรวจสอบ แต่ยังเสริมสร้างเกราะป้องกันความเสี่ยง ส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และสะท้อนบทบาทใหม่ของผู้ตรวจสอบภายในในยุคดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ด้านการบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ากับการควบคุมภายในอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง (P2P) ผ่านการออกแบบและพัฒนาต้นแบบแดชบอร์ดสำหรับการตรวจสอบภายใน

ซึ่งแสดงให้เห็นแนวทางการประยุกต์ใช้ข้อมูลเชิงธุรกรรมและการนำเสนอข้อมูลเชิงภาพ เพื่อสนับสนุนการติดตามและประเมินประสิทธิผลของการควบคุมภายในได้แบบเรียลไทม์ ผลการวิจัยจึงเป็นฐานองค์ความรู้สำหรับการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการตรวจสอบภายในในกระบวนการอื่น ๆ ขององค์กร และเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาแดชบอร์ดเชิงวิเคราะห์เพื่อการบริหารความเสี่ยงในยุคดิจิทัล

งานวิจัยนี้เป็นการพัฒนาต้นแบบแดชบอร์ดโดยอ้างอิงแนวทางการออกแบบจากการทบทวนวรรณกรรมและใช้ข้อมูลจำลองในสภาพแวดล้อมที่ควบคุมได้ ผลลัพธ์สะท้อนศักยภาพของระบบเชิงแนวคิดมากกว่าการใช้งานจริงในองค์กร ทั้งนี้ ข้อมูลที่ใช้ในการแสดงผลจำกัดเฉพาะข้อมูลในระบบสารสนเทศที่อยู่ในรูปแบบดิจิทัล ไม่ครอบคลุมข้อมูลในรูปแบบเอกสาร การวิจัยในอนาคตควรทดสอบกับข้อมูลจริงและเชื่อมโยงหลายแหล่ง เพื่อเพิ่มความสมบูรณ์และความถูกต้องของแดชบอร์ดในการใช้งานจริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

องค์กรสามารถนำแนวทางการพัฒนานี้ไปเชื่อมโยงกับข้อมูลจริงจากระบบภายในองค์กร เพื่อให้การตรวจสอบกระบวนการ P2P เกิดขึ้นได้แบบเรียลไทม์ และอาจต่อยอดด้วยการพัฒนาการแจ้งเตือนอัตโนมัติ นอกจากนี้การปรับแต่งแดชบอร์ดให้สอดคล้องกับเงื่อนไขทางธุรกิจเฉพาะของแต่ละองค์กร จะช่วยเพิ่มความสอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สามารถนำแนวทางการพัฒนาตาม SDLC นี้ไปประยุกต์ใช้กับการตรวจสอบการควบคุมภายในของกระบวนการอื่น ๆ ในองค์กรได้ เช่น วงจรรายได้ หรือการบริหารสินทรัพย์ถาวร เป็นต้น รวมถึงการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบูรณาการข้อมูลที่ไม่ได้อยู่ในรูปแบบดิจิทัล เพื่อให้การตรวจอสบครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ศิลปพร ศรีจั่นเพชร. (2565). *แนวทางการควบคุมภายในที่ดี.* ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.

Alles, M. G. (2015). Drivers of the use and facilitators and obstacles of the evolution of big data by the audit profession. *Accounting Horizons, 29*(2), 439-449.

Bals, L., Schulze, H., Kelly, S., & Stek, K. (2019). Purchasing and supply management: Transforming for a digital future. *Journal of Purchasing and Supply Management*, *25*(5), 100572. https://doi.org/10.1016/j.pursup.2019.100572.

Chinogwenya, K., & Utete, R. (2023). Effective procurement management and organizational performance: Perspectives of the supply chain personnel. *International Journal of Environmental, Sustainability and Social Science, 4*(6), 1859-1870.

Cooke, I. (2020). Defining targets for continuous IT auditing using COBIT 2019. *ISACA Journal*, 5. Retrieved October 25, 2025, from https://www.isaca.org/resources/isaca-journal/issues/2020/volume-5/defining-targets-for-continuous-it-auditing-using-cobit-2019.

COSO. (2013). *Internal Control – Integrated Framework*. Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission. Retrieved October 25, 2025, from https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/pdf/2016/05/2750-New-COSO-2013-Framework-WHITEPAPER-V4.pdf.

Crameri, F., & Lindsay, G. (2024). Navigating color integrity in data visualization. *Patterns, 5*(5), 100972. https://doi.org/10.1016/j.patter.2024.100972.

de Sousa, L. J., Simões, M. L., Martins, J. P., Sanhudo, L., & da Costa, J. M. (2023). Statistical descriptive analysis of Portuguese public procurement data from 2015 to 2022. *CivilEng, 4*(3), 808-826.

Dennis, A., Wixom, B. H., & Roth, R. M. (2018). *Systems analysis and design* (7th ed). John Wiley & Sons.

Handfield, R., Jeong, S., & Choi, T. (2019). Emerging procurement technology: Data analytics and cognitive analytics. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management, 49*(10), 972–1002.

Hjelle, S., Mikalef, P., Altwaijry, N., & Parida, V. (2024). Organizational decision making and analytics: An experimental study on *dashboard* visualizations. *Information & Management, 61*, 104011. https://doi.org/10.1016/j.im.2024.104011.

Joshi, P. L., & Marthandan, G. (2020). Continuous internal auditing: Can big data analytics help? *International Journal of Accounting, Auditing and Performance Evaluation, 16*(1), 25-42.

Maaitah, T. (2023). The role of business intelligence tools in the decision making process and performance*. Journal of Intelligence Studies in Business, 13*(1), 43-52.

Microsoft Corporation. (2024). *Power BI documentation: Overview of Microsoft Power BI service and integration capabilities.* Retrieved October 25, 2025, from https://learn.microsoft.com/en-us/power-bi/fundamentals/power-bi-overview.

Multitech. (2020). Power BI Architecture. Retrieved October 25, 2025, https://informationit27.medium.com/power-bi-architecture-5cd425c8b103.

Nayak, S. (2023). *Adaptive data visualization techniques for real-time decision support in complex systems. International Journal of Applied Engineering and Technology (London)*, *5*(4), 4828–4849.

Rendon, R. G. (2015). Auditability in public procurement: An analysis of internal controls and fraud vulnerability. *International Journal of Procurement Management, 8*(6), 710–730.

Richardson, V. J., Teeter, R. A., & Terrell, K. L. (2026). *Data analytics for accounting* (2025 Release ISE, 4th ed.). McGraw Hill.

Transparency International Defence & Security. (2021). *GDI 2020 Global Report: Disruption, Democratic Governance, and Corruption Risk in Defence Institutions*. Transparency International UK. Retrieved October 25, 2025, https://ti-defence.org/wp-content/uploads/2021/12/TI-GDI-Global-Report-v7.pdf

Zamil, M. H., Mohiuddin, M., & Mamun, N. H. (2024). Business Intelligence systems in finance and accounting: A review of real-time dashboarding using Power BI & Tableau. *American Journal of Scholarly Research and Innovation, 3*(2), 52-79.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

การบริหารจัดการแบบประสานความร่วมมือ และทรัพยากรการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

Collaborative management and administrative resources affecting the efficiency of public health operations under the mandate of local administrative organizations in Mueang Sakon Nakhon District, Sakon Nakhon Province

ชมพูนุช ลาลู[1*], สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง[2], ละมัย ร่มเย็น[3]

Chompoonooch Larloo[1*], Sanyasorn Swasthaisong[2], Lamai Romyen[3]

[1,2,3]หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

[1,2,3]Master of Public Administration Program in Public Administration, Sakon Nakhon Rajabhat University

Corresponding author's e-mail: panuwat.hiso1509@gmail.com[1], sanyasorn@snru.ac.th[2], lamairomyen@gmail.com[3]

Received: October 09, 2025 Revised: November 14, 2025 Accepted: November 16, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. ระดับของการบริหารจัดการแบบประสานความร่วมมือ และทรัพยากรการบริหาร และประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร และ 2. อิทธิพลของการบริหารจัดการแบบประสานความร่วมมือ และทรัพยากรการบริหาร ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในอำเภอเมืองสกลนคร จำนวน 343 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารจัดการแบบประสานความร่วมมือ ทรัพยากรการบริหาร และประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขต

อำเภอเมืองสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. การบริหารจัดการแบบประสานความร่วมมือ ด้านการแสดงบทบาท การริเริ่มความร่วมมือ ตัวแสดงที่เกี่ยวข้อง การจัดโครงสร้างการทำงาน การตัดสินใจ และเป้าหมายของการทำงานร่วมกัน มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถร่วมกันทำนายระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร ได้ร้อยละ 84.80 ทรัพยากรการบริหาร ด้านบุคลากร ด้านวิธีการทำงาน และด้านงบประมาณ มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ยกเว้นด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการจัดการ โดยสามารถร่วมกันทำนายระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร ได้ร้อยละ 94.40

คำสำคัญ: การบริหารจัดการแบบประสานความร่วมมือ, ทรัพยากรการบริหาร, ประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุข, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The purposes of the research included the following: 1. to study the level of collaborative management and administrative resources and the efficiency of public health operations according to the authority and duties of local administrative organizations in Muang Sakon Nakhon District, 2. to study the influence of collaborative management and administrative resources on the efficiency of public health operations according to the authority of local administrative organizations in Muang Sakon Nakhon District. The sample consisted of 343 village health volunteers (VHVs) in Mueang Sakon Nakhon District. Using a stratified random sampling method. The tool used for data collection was a questionnaire, and the statistics employed for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The research revealed these results: 1. The overall collaborative management. The administrative resources. and the efficiency of public health operations under the authority and duties of local administrative organizations in Sakon Nakhon City District is at a high level. 2. Collaborative management in terms of role performance, collaboration initiative, actors involved, work organization, decision-making, and collaboration goals. It has a statistically significant influence on the efficiency of public health operations according to the authority and duties of local administrative organizations in Muang Sakon Nakhon District, Sakon Nakhon Province, at the 0.01 level. By jointly predicting the efficiency level of public health operations according to the authority and duties of local administrative organizations in Muang Sakon Nakhon District, at 84.80 percent. Administrative resources in terms of personnel, working methods, and budget significantly influenced the efficiency of public health operations according to the duties of local administrative organizations in Muang Sakon Nakhon District, at 0.01 level. Except for the budget, equipment, and management aspects, they were able to jointly predict the efficiency level of public

health operations according to the authority and duties of local administrative organizations in Muang Sakon Nakhon District at 94.40 percent.

Keywords: collaborative management, administrative resources, efficiency of public health operations, local government organizations

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 78 กำหนดให้รัฐต้องมีการกระจายอำนาจทางปกครองไปให้ท้องถิ่น เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และแบ่งเบาภารกิจของส่วนกลาง รวมทั้งให้อำนาจแก่ประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้น โดยในปัจจุบันได้มีการกำหนดให้ท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดการด้านสาธารณสุขเพิ่มมากขึ้น โดยมีกฎหมายที่กำหนดบทบาทของท้องถิ่นในด้านสาธารณสุขไว้ เช่น พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 เป็นต้น กระทรวงสาธารณสุขร่วมกับกระทรวงมหาดไทยจัดทำแนวทางการปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขในระดับพื้นที่สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต. เทศบาล) และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) โดยกำหนดจากอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขในระดับพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม เกิดการบูรณาการการดำเนินงานทั้งด้านส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันและควบคุมโรค รักษา ฟื้นฟูสุขภาพ และคุ้มครองผู้บริโภค ตลอดจนการจัดการปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลต่อสุขภาพของประชาชนในพื้นที่หรือท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งผลต่อการมีสุขภาพที่ดีของประชาชน (สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม, ม.ป.ป.)

การบริหารจัดการแบบประสานความร่วมมือ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ซึ่งภาคีที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน มีการแสดงบทบาทร่วมตัดสินใจกับตัวแสดงภาครัฐได้โดยตรง มีการขับเคลื่อนภารกิจโดยอาศัยกลไก ความสัมพันธ์ในแนวราบและมีรูปแบบปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในลักษณะภาคีหุ้นส่วน (partnership) คือ มีความร่วมมือ ปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนทรัพยากรกันในรูปแบบคณะกรรมการ คณะทำงานโครงการ การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันมีการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการที่ทำให้ทุกฝ่ายเข้ามาแสดงบทบาทร่วมกัน กลไกการทำงานร่วมกัน โดยประสานความร่วมมือจากแต่ละเครือข่ายในคณะทำงาน มุ่งนำเสนอจุดแข็งของแต่ล่ะองค์กรเพื่อเข้ามาร่วมมือในการดำเนินงานของคณะทำงานฯ ซึ่งเกิดจากการตกลงวางกรอบกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ร่วมกันทุกฝ่าย การทำงานแบบร่วมมือกันระหว่างภาครัฐกับภาคส่วนต่าง ๆ โดยการทำงานร่วมกันมีจุดมุ่งหมาย เพื่อเปิดให้ทุกฝ่ายเข้ามาตัดสินใจร่วมกันบนฐานของการแสวงหาทางออกที่สะท้อนฉันทานุมัติของทุกฝ่าย ซึ่งเป็นทางเลือกที่เอื้อให้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ร่วมกัน (กันติพจน์ สิริภักดิสกุล, 2560)

นอกจากนั้น ในการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ประสบผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้นั้น จำเป็นที่จะต้องมีการประยุกต์ใช้ทรัพยากรการบริหารจัดการที่จะทำให้การบริหารงานต่าง ๆ สำเร็จได้ ประกอบด้วย ทรัพยากรการบริหาร ซึ่งได้แก่ บุคลากร (man) เงิน (money) วัสดุอุปกรณ์ (materials) และการจัดการ (management) เครื่องจักรกล (machine) และการตลาด/การประชาสัมพันธ์ (market) ในขณะเดียวกันการทำงานที่มองเห็นถึงความสำคัญ หรือคุณค่าของจิตใจของผู้ปฏิบัติงานมีมากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของคนงานมากขึ้น จึงเพิ่มขวัญและกำลังใจ (morale) ซึ่งถือว่ามีบทบาทสำคัญที่จะนำความสำเร็จมาสู่องค์กร ดังนั้น การดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับทรัพยากรการบริหารจัดการ ทั้ง 7 อย่าง ที่เรียกว่า “7M” การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งถือว่ามีบทบาทสำคัญที่จะนำความสำเร็จมาสู่องค์กร (สมคิด บางโม, 2561)

อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 18 แห่ง โดยจำแนกเป็นเทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลตำบล 9 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 8 แห่ง ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพโดยตรง ได้แก่ แผนภารกิจด้านการสาธารณสุข ประกอบด้วย การสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล รวมทั้งแผนภารกิจที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ เช่น แผนภารกิจด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ แผนภารกิจด้านสวัสดิการสังคม แผนภารกิจด้านการคุ้มครองผู้บริโภค แผนภารกิจด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และแผนภารกิจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งการบริหารจัดการแบบประสานความร่วมมือ และทรัพยากรการบริหาร เป็นปัจจัยสำคัญและมีความสำคัญมากต่อการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญดังกล่าว จึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาถึง การบริหารจัดการแบบประสานความร่วมมือ และทรัพยากรการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองจังหวัดสกลนคร โดยศึกษาจากการสอบถามอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในฐานะที่เป็นเสมือนตัวแทนประชาชน ทำหน้าที่ในการช่วยเหลือ และรับผิดชอบสุขภาพอนามัยของคนในชุมชนและได้ปฏิบัติงานทางด้านสาธารณสุขร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย ซึ่งผลที่ได้รับจะมีความจำเป็นต่อการนำไปกำหนดแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองจังหวัดสกลนคร ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับของการบริหารจัดการแบบประสานความร่วมมือ และทรัพยากรการบริหาร และประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการบริหารจัดการแบบประสานความร่วมมือ และทรัพยากรการบริหาร ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร

การทบทวนวรรณกรรม

องค์ประกอบการบริหารจัดการแบบประสานความร่วมมือ

วสันต์ เหลืองประภัสร์ และคณะ (2557) ได้เสนอ collaborative governance model ไว้อย่างน่าสนใจ โดยใช้ในภาษาไทยว่า “ตัวแบบการบริการ กิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน” โดยได้เสนอไว้ว่า เงื่อนไขพื้นฐานที่สำคัญของการบริการกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน คือ

1. การริเริ่มความร่วมมือ กล่าวคือ เป็นการเปิดพื้นที่การทำงานร่วมกันที่ริเริ่ม โดยหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐโดยวัตถุประสงค์ของการที่หน่วยงานภาครัฐริเริ่มการ ร่วมมือกันทำงานกับภาคส่วนอื่น ๆ ก็เป็นไปเพื่อขับเคลื่อนภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย ของหน่วยงาน หรือเป็นการแสดงบทบาทร่วมกันกับตัวแสดงอื่น ๆ ตามที่กฎหมายหรือ ระเบียบกำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ไว้

2. ตัวแสดงที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ ตัวแสดงที่เข้ามาร่วมในกระบวนการต้อง ประกอบด้วยตัวแสดงภาครัฐ และตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ ซึ่งมีฐานะเป็นภาคีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารภารกิจหรือนโยบายสาธารณะ ฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการจึงครอบคลุมทั้งภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคมและชุมชน ซึ่งเข้ามามีส่วนร่วมใน กระบวนการบริหารจัดการงานของภาครัฐ ในฐานะพลเมือง หรือกลุ่มทางสังคม หรือ องค์กร

3. การแสดงบทบาท กล่าวคือ ภาคีที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต้องสามารถแสดงบทบาทร่วมตัดใจกับตัวแสดงภาครัฐได้โดยตรง มิใช่มีบทบาทเพียงให้ ข้อคิดเห็นหรือให้คำปรึกษาแก่หน่วยงานภาครัฐ โดยทุกฝ่ายต้องมีการพบปะเจรจาหารือกันอย่างต่อเนื่อง มีการแลกเปลี่ยน รับฟัง โต้แย้ง เสนอแนะและตัดสินใจร่วมกัน ตัวแสดงที่มิใช่ภาครัฐต้องมีส่วนในการตัดสินใจในกิจการของภาครัฐหรือนโยบาย สาธารณะของภาครัฐได้ในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ แม้อำนาจตัดสินใจสุดท้ายจะอยู่ ที่หน่วยงานภาครัฐก็ตาม

4. การจัดโครงสร้างการทำงาน กล่าวคือ ต้องมีการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการที่ทำให้ทุกฝ่ายเข้ามาแสดงบทบาทร่วมกัน กลไกการทำงานร่วมกันภายใต้โครงสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นทางการควรเกิดจากการตกลงวางกรอบกำหนดรูปแบบ ความสัมพันธ์ร่วมกันของทุกฝ่าย เป็นการทำงานร่วมกันโดยมีกระบวนการบริหาร จัดการรูปแบบเฉพาะที่ทุกฝ่ายร่วมกันกำหนดขึ้น โดยผ่านการวางกฎเกณฑ์และระเบียบ ปฏิบัติต่าง ๆ ที่เป็นทางการ เพื่อรองรับการขับเคลื่อนการจัดบริการสาธารณะที่อยู่ใน อำนาจหน้าที่รับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐ

5. การตัดสินใจ กล่าวคือ การทำงานร่วมกันต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปิดให้ทุกฝ่ายเข้ามาตัดสินใจร่วมกันบนฐานของการแสวงหาทางออกที่สะท้อนฉันทานุมัติของทุกฝ่าย ซึ่งเป็นทางเลือกที่เอื้อให้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ร่วมกัน กระบวนการตัดสินใจในการทำงานร่วมกันต้องไม่ใช่การต่อรอง ประนีประนอม หรือแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ แม้หน่วยงานภาครัฐจะถือครองอำนาจหน้าที่การตัดสินใจในการดำเนินภารกิจ แต่เป้าหมายในการดำเนินภารกิจนั้นต้องตั้งอยู่บนฐานของฉันทานุมัติที่ทุกฝ่ายร่วมกันกำหนดขึ้น การตัดสินใจในบางกรณีอาจจะไม่สามารถสร้างความเห็นพ้องตรงกันได้ ทั้งหมด แต่อย่างน้อยก็ต้องเป็นการตัดสินใจที่มีข้อตกลงที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกันได้

6. เป้าหมายของการทำงานร่วมกัน กล่าวคือ ต้องเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นหรือนโยบายสาธารณะเท่านั้น ต้องเป็นการร่วมมือกันทำงานที่มุ่งขับเคลื่อน นโยบายสาธารณะหรือภารกิจของภาครัฐเป็นสำคัญ มิใช่การอาศัยกลไกการบริหารของ ภาครัฐเพื่อสร้างพื้นที่เจรจาต่อรองผลประโยชน์ของกลุ่มผลประโยชน์ภาคธุรกิจเอกชน เฉพาะกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการตัดสินใจของภาครัฐ

ผู้วิจัยได้นำตัวแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันของวสันต์ เหลืองประภัสร์ และคณะ (2557) มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบประสานความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรการบริหาร

ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการที่เรียกว่า 3M-11M หรืออาจเรียกว่าทรัพยากรบริหารจัดการ หรือทรัพยากรการจัดการ (management resources) ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกบุคลากร (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) การจัดการ (Management) คุณธรรมจริยธรรม (Morality) และวิธีการทำงาน (Method) เนื่องจากเป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการที่มีความสอดคล้องกับการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวคิดของวิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2552) ดังนี้

1. การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Man) หมายถึง การบริหารที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรของหน่วยงาน เช่น การวางแผนกำลังคน การแสวงหาบุคลากร การบรรจุแต่งตั้ง การบำรุงรักษาและจัดสวัสดิการ การพัฒนาบุคลากร และการประเมินผลการปฏิบัติงาน เป็นต้น

2. การบริหารงบประมาณ (Money) หมายถึง การจัดให้มีงบประมาณ การควบคุมการตรวจสอบด้านการเงิน การพัฒนาระบบบัญชี การเสนอความต้องการ การจัดหางบประมาณ การใช้จ่ายงบประมาณ ตลอดจนการบันทึกและรายงานการใช้จ่ายงบประมาณ

3. การบริหารงานทั่วไป (Management) หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารกระบวนการปฏิบัติขององค์กร คือ การวางแผนงาน การจัดองค์กร การจัดการทรัพยากรบุคคล การประสานงานภายในองค์กร การรายงาน และการประเมินภายในหน่วยงานภายในองค์กร การรายงาน และการประเมินภายในหน่วยงาน

4. การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (Material) หมายถึง การประมาณการและเสนอความต้องการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ การเก็บรักษา การแจกจ่ายและการใช้วัสดุอุปกรณ์ และการจำหน่ายจากบัญชี

5. การบริหารคุณธรรม (Morality) หมายถึง การนำหลักธรรมในการบริหาร การมีจิตสำนึกดีงามในการปฏิบัติราชการหรือการปฏิบัติงาน การวางตนที่เหมาะสม

6. วิธีการ ระเบียบ แบบแผน หรือเทคนิค (Method) หมายถึง การเตรียมข้อมูลและการวางแผนงานอย่างเป็นระบบด้วยวิธีการที่ทันสมัย

ภารกิจและแนวทางการปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขในระดับพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกระทรวงสาธารณสุข

จากการกำหนดบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านสาธารณสุข สามารถกำหนดแนวทางการดำเนินงานด้านสาธารณสุขในระดับพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกระทรวงสาธารณสุข 5 ภารกิจ คือ (กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน, 2556)

1. การส่งเสริมสุขภาพ มีภารกิจดังนี้ การสนับสนุนเงินอุดหนุนเพื่อการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ การสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายกำลังคนด้านสุขภาพภาคประชาชน การแก้ไขปัญหาเด็กน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ การส่งเสริมสุขภาพกลุ่มสตรีและเด็กปฐมวัย การส่งเสริมสุขภาพเด็กกลุ่มวัยเรียนและเยาวชน ส่งเสริมสุขภาพกลุ่มวัยทำงาน การส่งเสริมสุขภาพกลุ่มผู้สูงอายุ การส่งเสริมกิจกรรมทางกายเพื่อสุขภาพ การส่งเสริมสุขภาพจิต การจัดกิจการซึ่งจำเป็นเพื่อการสาธารณสุข การส่งเสริมสนับสนุนชุมชนเข้มแข็งและการจัดบริการสาธารณสุขปฐมภูมิเชิงรุก

2. การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อและไม่ติดต่อ อุบัติเหตุ และอุบัติภัย ได้แก่ เฝ้าระวังโรคป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ ป้องกันและระงับโรคติดต่อในท้องถิ่น การควบคุม ป้องกันแหล่งเพาะพันธุ์ยุงและพาหะนำโรค การควบคุม ป้องกันโรคจากสัตว์ที่เป็นโรคติดต่ออันอาจเป็นอันตรายต่อประชาชน การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ การควบคุมตลาดสถานที่จำหน่ายอาหาร และสถานที่สะสมอาหารให้ถูกสุขลักษณะ การควบคุมสุขลักษณะการจำหน่ายอาหารในที่หรือทางสาธารณะ การจัดให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา การจัดการเหตุรำคาญ การควบคุม ดูแลและจัดการกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ การควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สุขลักษณะของอาคาร การจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล การคุ้มครอง ดูแล เฝ้าระวัง ป้องกัน ฟื้นฟู และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การรักษาความสะอาดในที่สาธารณะและสถานสาธารณะ การจัดให้มีมาตรฐานความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน การป้องกันและลดอุบัติเหตุเด็กจมน้ำ การป้องกันและลดอุบัติเหตุจราจร การเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 การควบคุม ดูแล กำกับสุสานและฌาปนสถานภาคเอกชน

3. การรักษาโรค ได้แก่ การจัดให้มีและบารุงสถานที่ทำการพิทักษ์และรักษาคนเจ็บไข้ การจัดให้มีและบำรุงโรงพยาบาลในกรณีที่มีการถ่ายโอนสถานีอนามัย 51 แห่ง ให้ อปท. ให้บริการสาธารณสุข (ในกรณีที่ อปท. ที่มีความพร้อม/มีสถานบริการสาธารณสุข) การวินิจฉัยและรักษาพยาบาลเบื้องต้น

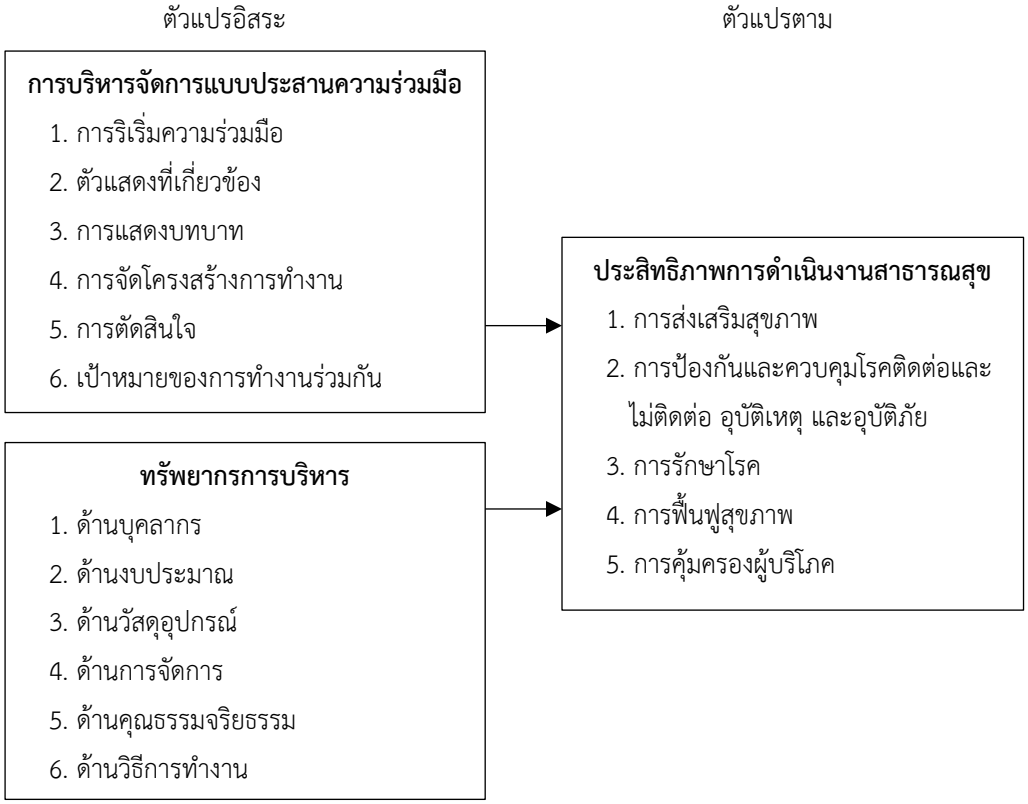
4. การฟื้นฟูสุขภาพ ได้แก่ งานจ่ายเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ป่วยเอดส์ การฟื้นฟูความสามารถทางด้านร่างกาย การฟื้นฟูความสามารถทางด้านจิตใจ

5. การคุ้มครองผู้บริโภค ได้แก่ การผลิตสื่อและหรือเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านอาหารและยา การเสริมสร้างศักยภาพผู้บริโภคด้านความรู้ในการบริโภคและเรียกร้องสิทธิอันชอบธรรม การสร้างและขยายเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขของผู้บริโภคในท้องถิ่น การตรวจสอบ ติดตามคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ ในสถานที่จำหน่าย ตามที่ระบุไว้ใน พ.ร.บ. แต่ละประเภท การคุ้มครองผู้บริโภคด้านระบบบริการสุขภาพ

สรุป ผู้วิจัยได้นำอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กฎหมายที่ให้อำนาจท้องถิ่นในการดำเนินงานด้านสาธารณสุข (กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน, 2556) มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำ 1) ตัวแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันของวสันต์ เหลืองประภัสร์ และคณะ (2557) 2) แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรในการบริหาร 6M 3) กฎหมายที่ให้อำนาจท้องถิ่นในการดำเนินงานด้านสาธารณสุข (กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน, 2556) กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย รายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำนวน 2,379 คน (ข้อมูลจากสำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองสกลนคร ประจำปี พ.ศ. 2566)

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำนวน 343 คน โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคำนวณจากสูตรของ Yamane (1973) และทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจรายการ (check list)

ตอนที่ 2 การบริหารจัดการแบบประสานความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ทรัพยากรการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 4 ประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ

การสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ โดยทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร นิยามศัพท์เฉพาะ และงานวิจัยเกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางในการกำหนดรูปแบบของแบบสอบถามและข้อคำถาม จากนั้นนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจแก้ไขเนื้อหาและความถูกต้อง จากนั้นทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่าความเที่ยงตรงทำการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (tryout) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าอำนาจจำแนก (discrimination power) โดยใช้วิธีการหาค่าสหสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวม (item total correlation) คิดข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.361 ขึ้นไป แล้วหาค่าความเชื่อมั่นโดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ไว้ที่ 0.70

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ถึงกำนันทุกตำบลในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถาม

3.2 ส่งแบบสอบถามให้ผู้ที่เกี่ยวข้องพร้อมชี้แจงรายละเอียด ความมุ่งหมายของการออกแบบสอบถามนี้ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันในการตอบแบบสอบถาม

3.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองและการลงพื้นที่จริงเพื่อนำแบบสอบถามไปแจกแก่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 343 คน ในตำบลต่างๆ ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียด ความมุ่งหมายของการออกแบบสอบถาม

3.4 ตรวจสอบความถูกต้องความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อนำแบบสอบถามไปประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถาม ตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วลงรหัส (coding form) แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล ตามแบบสอบถาม ตอนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การแจกแจงความถี่ (frequencies) และค่าร้อยละ (percentage)

4.2 การวิเคราะห์ระดับ 1) การบริหารจัดการแบบประสานความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร 2) ทรัพยากรการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร 3) ประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: S.D.)

4.3 การศึกษาอิทธิพลของการบริหารจัดการแบบประสานความร่วมมือ และทรัพยากรการบริหารส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยในเบื้องต้นจะทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรในตัวแบบที่ใช้ในการศึกษาเพื่อป้องกันการเกิด multicollinearity ผู้วิจัยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารจัดการแบบประสานความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการบริหารจัดการแบบประสานความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

ด้านที่	การบริหารจัดการแบบประสานความร่วมมือ	$\overline{X}$	S.D.	ความหมาย
1	การริเริ่มความร่วมมือ	3.96	0.71	มาก
2	ตัวแสดงที่เกี่ยวข้อง	3.83	0.45	มาก
3	การแสดงบทบาท	3.48	0.49	ปานกลาง
4	การจัดโครงสร้างการทำงาน	3.26	0.68	ปานกลาง
5	การตัดสินใจ	3.54	0.49	มาก
6	เป้าหมายของการทำงานร่วมกัน	3.19	0.69	ปานกลาง
	ภาพรวม	3.53	0.39	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารจัดการแบบประสานความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.53) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การริเริ่มความร่วมมือ ($\overline{X}$ = 3.96) รองลงมาคือ ตัวแสดงที่เกี่ยวข้อง ($\overline{X}$ = 3.83) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เป้าหมายของการทำงานร่วมกัน ($\overline{X}$ = 3.19)

2. ผลการวิเคราะห์ระดับทรัพยากรการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับทรัพยากรการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

ด้านที่	ทรัพยากรการบริหาร	$\overline{X}$	S.D.	ความหมาย
1	บุคลากร	3.73	0.52	มาก
2	งบประมาณ	3.81	0.51	มาก
3	วัสดุอุปกรณ์	3.78	0.71	มาก
4	การจัดการ	3.73	0.64	มาก
5	คุณธรรมจริยธรรม	3.78	0.63	มาก
6	วิธีการทำงาน	3.73	0.46	มาก
	ภาพรวม	3.76	0.47	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ทรัพยากรการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.76) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านงบประมาณ ($\overline{X}$ = 3.81) รองลงมาได้แก่ ด้านวัสดุอุปกรณ์และด้านคุณธรรมจริยธรรม ($\overline{X}$ = 3.78) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการจัดการ ($\overline{X}$ = 3.73)

3. ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

ด้านที่	ประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุข	$\overline{X}$	S.D.	ความหมาย
1	การส่งเสริมสุขภาพ	3.67	0.50	มาก
2	การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อและไม่ติดต่อ อุบัติเหตุ และอุบัติภัย	3.72	0.48	มาก
3	การรักษาโรค	4.01	0.74	มาก
4	การฟื้นฟูสุขภาพ	3.79	0.80	มาก
5	การคุ้มครองผู้บริโภค	3.74	0.74	มาก
	ภาพรวม	3.74	0.46	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.74) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การรักษาโรค ($\overline{X}$ = 4.01) รองลงมาคือ การฟื้นฟูสุขภาพ ($\overline{X}$ = 3.79) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การส่งเสริมสุขภาพ ($\overline{X}$ = 3.67)

4. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของทรัพยากรการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของการบริหารจัดการแบบประสานความร่วมมือที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

ตัวแปรพยากรณ์	B	Std. error	β	t	P-value	Collinearity	
						Tolerance	VIF
(Constant)	0.025	0.096		0.261	0.794		
การริเริ่มความร่วมมือ	0.233	0.018	0.362	13.297	0.000**	0.610	1.639
ตัวแสดงที่เกี่ยวข้อง	0.357	0.034	0.346	10.562	0.000**	0.421	2.375
การแสดงบทบาท	0.466	0.029	0.496	15.886	0.000**	0.465	2.152
การจัดโครงสร้างการทำงาน	0.144	0.020	0.215	7.145	0.000**	0.501	1.996
การตัดสินใจ	0.178	0.034	0.192	5.205	0.000**	0.334	2.994
เป้าหมายของการทำงานร่วมกัน	0.111	0.022	0.166	5.165	0.000**	0.437	2.290
$R = 0.921$, $R^2 = 0.848$, Adj. $R^2 = 0.845$, $F = 311.974$, Sig. = 0.000**							

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 พบว่า การบริหารจัดการแบบประสานความร่วมมือ ด้านการแสดงบทบาท ($\beta = 0.496$) การริเริ่มความร่วมมือ ($\beta = 0.362$) ตัวแสดงที่เกี่ยวข้อง ($\beta = 0.346$) การจัดโครงสร้างการทำงาน ($\beta = 0.215$) การตัดสินใจ ($\beta = 0.192$) และเป้าหมายของการทำงานร่วมกัน ($\beta = 0.166$) มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถร่วมกันทำนายระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร ได้ร้อยละ 84.80 ($R^2 = 0.848$)

5. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของทรัพยากรการบริหาร ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณอิทธิพลของทรัพยากรการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

ตัวแปรพยากรณ์	B	Std. error	β	t	P-value	Collinearity	
						Tolerance	VIF
(Constant)	0.178	0.061		2.908	0.004	0.178	0.061
บุคลากร	0.470	0.024	0.535	19.552	0.000**	0.470	0.024
งบประมาณ	0.223	0.025	0.246	8.778	0.000**	0.223	0.025
วัสดุอุปกรณ์	0.022	0.021	0.034	1.038	0.300	0.022	0.021
การจัดการ	0.039	0.029	0.055	1.369	0.172	0.039	0.029
คุณธรรมจริยธรรม	0.028	0.025	0.038	1.097	0.273	0.028	0.025
วิธีการทำงาน	0.303	0.027	0.303	11.280	0.000**	0.303	0.027
$R = 0.961$, $R^2 = 0.924$, Adj. $R^2 = 0.922$, $F = 676.335$, Sig. = 0.000**							

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 5 พบว่า ทรัพยากรการบริหาร ด้านบุคลากร (β = 0.535) วิธีการทำงาน (β = 0.303) และงบประมาณ (β = 0.246) มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถร่วมกันทำนายระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร ได้ร้อยละ 94.40 (R^2 = 0.924)

การอภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร พบว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวัฒนา แก้วแย้ม และคณะ (2567) ได้ศึกษาประสิทธิผลของการดำเนินนโยบายการกระจายอำนาจด้านสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสังกัดเขตบริการสุขภาพที่ 11 พบว่า ระดับประสิทธิผลในภาพรวมอยู่ที่ระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของสุดารัตน์ สุมาลี และคณะ (2567) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครปฐม พบว่า การบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของชิษณุพงศ์ สุวรรณ และคณะ (2566) ที่ได้ศึกษา การบริหารการจัดบริการสาธารณะด้านสาธารณสุขของเทศบาล พบว่า ระดับการบริหารการจัดบริการสาธารณะด้านสาธารณสุขของเทศบาลอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑามาส ใจพรหม (2565) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อผลการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพ ในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ผลการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพ ในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม อยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาเพื่อศึกษาอิทธิพลของการบริหารจัดการแบบประสานความร่วมมือที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร พบว่า การบริหารจัดการแบบประสานความร่วมมือ ด้านการแสดงบทบาท การริเริ่มความร่วมมือ ตัวแสดงที่เกี่ยวข้อง การจัดโครงสร้างการทำงาน การตัดสินใจ และเป้าหมายของการทำงานร่วมกัน มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถร่วมกันทำนายระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร ได้ร้อยละ 84.80 ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าการบริหารจัดการปกครองท้องถิ่นบนฐานเครือข่ายความร่วมมือ (collaborative governance) เป็นอีกหนึ่งในตัวแบบปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนกรอบแนวคิดการบริหารกิจการบ้านเมืองแนวใหม่ (New Public Governance: NPG) ตัวแบบทางการบริหารดังกล่าว มีสาระสำคัญอยู่ที่การมองว่า ภายใต้บริบททางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่มีความซับซ้อนเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน การบริหารกิจการบ้านเมือง หรือการบริหารงานภาครัฐ จะบรรลุผลสัมฤทธิ์ได้จำเป็นต้องอาศัยกลไกการประสานความร่วมมือในการดำเนินภารกิจร่วมกัน ระหว่างตัวแสดงหลากหลายภาคส่วนที่มีบทบาทเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันการประสานบทบาทและการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรจากหลากหลายภาคส่วนในฐานะภาคีหุ้นซึ่งส่วนจะนำไปสู่การยกระดับผลลัพธ์ของภารกิจให้สูงขึ้นได้ ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของชิษณุพงศ์ สุวรรณ และคณะ (2566) ได้ศึกษาการบริหารการจัดบริการสาธารณะด้านสาธารณสุขของเทศบาล ผลการศึกษพบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการบริหารการจัดบริการสาธารณะด้านสาธารณสุขของเทศบาลมากที่สุด คือ ศักยภาพของเทศบาล มีอิทธิพลทั้งทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.93 และ 0.06 ตามลำดับ และขนาดของอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.99 รองลงมาคือ นโยบายภาครัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชน และสถานการณ์สภาพแวดล้อม มีขนาดของอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.39 0.17 และ 0.04

ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของนิติพัฒน์ ซื่อดี (2563) ได้ทำการศึกษาการจัดการปกครองแบบร่วมมือกับการนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่: กรณีศึกษาคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน เกิดจากความร่วมมือของภาคีเครือข่ายในลักษณะความสัมพันธ์แบบแนวระนาบที่พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในภาคีเครือข่าย และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภัชญา สุนันต๊ะ (2561) ได้ศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับบทบาทการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ความพร้อมด้านการจัดการสุขภาพของชุมชนท้องถิ่นที่สำคัญ คือ ความพร้อมเชิงองค์การขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและความพร้อมของชุมชน ซึ่งทัศนคติของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นต่อการรักษาสุขภาพอนามัยให้สมบูรณ์แข็งแรง และรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งองค์กรปกครองท้องถิ่นเป็นกลไกของการมีส่วนร่วมในเชิงปกครองหรือในเชิงโครงสร้างของชุมชนท้องถิ่นที่สำคัญ และการมีส่วนร่วมประชาชนเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่ง ต่อการผลักดันให้เกิดการดำเนินภารกิจการพัฒนาท้องถิ่นให้ขับเคลื่อนไปได้

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาเพื่อศึกษาอิทธิพลของทรัพยากรการบริหาร ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร พบว่า ทรัพยากรการบริหาร ด้านบุคลากร ด้านวิธีการทำงาน และด้านงบประมาณ มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถร่วมกันทำนายระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร ได้ร้อยละ 94.40 ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ เป็นเพราะว่า ทรัพยากรการบริหารเป็นหัวใจของการดำเนินงานสาธารณสุขในระดับท้องถิ่น ซึ่งขึ้นอยู่กับบุคลากร วิธีการทำงาน และงบประมาณ บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและเพียงพอจะทำให้งานด้านสุขภาพมีคุณภาพ แต่หากขาดแคลนจะกระทบต่อบริการและการประสานงาน วิธีการทำงานที่มีระบบ วางแผน และประเมินผลต่อเนื่อง ช่วยให้งานมีทิศทางและร่วมมือได้ดี แต่หากขาดระบบย่อมทำให้งานสะดุด ด้านงบประมาณก็จำเป็นต่อการจัดกิจกรรม อุปกรณ์และสนับสนุน อสม. ดังนั้น หากทั้งสามด้านได้รับการบริหารจัดการที่ดี จะสร้างระบบสุขภาพที่ยั่งยืนและยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนได้จริง ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของวัฒนา แก้วแย้ม และคณะ (2567) ได้ทำการศึกษาประสิทธิผลของการดำเนินนโยบายการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสังกัดเขตบริการสุขภาพที่ 11 ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีส่งผลต่อประสิทธิผลได้แก่ ด้านงบประมาณ ด้านนโยบายและแผนพัฒนาสาธารณสุข และคุณภาพชีวิต และด้านบุคลากร ได้ร้อยละ 72.3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 สอดคล้องกับงานวิจัยของสุดารัตน์ สุมาลี และคณะ (2567) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการกองทุน-หลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยงบประมาณกองทุนฯ และปัจจัยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของเรียวฤดี รันศรี และคณะ (2565) ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของปัจจัยทางการบริหาร ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทางการบริหารด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านงบประมาณ และด้านวิธีการทำงาน มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยสามารถทำนายระดับประสิทธิภาพการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ได้ร้อยละ 67.10 และสอดคล้องกับงานวิจัยของแดนไทย ต๊ะวิไชย และคณะ (2561) ได้ทำการศึกษาปัจจัยการจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการจัดการองค์กรและปัจจัยด้านการควบคุมสามารถอธิบายประสิทธิผลได้ร้อยละ 80.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนทรัพยากรการบริหาร ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการจัดการและด้านคุณธรรมจริยธรรม ไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เป็นเพราะว่าบทบาทหลักด้านการแพทย์เป็นของโรงพยาบาล และ รพ.สต. ขณะที่ อปท. มีหน้าที่สนับสนุน ทำให้ความสำคัญของวัสดุอุปกรณ์ในความรับผิดชอบลดลง ส่วนด้านการจัดการแม้สำคัญต่อการทำงาน แต่การบริหารยังเป็นระบบราชการแนวดิ่ง การตัดสินใจขึ้นกับระดับจังหวัดหรือตำบล ส่งผลให้รูปแบบการจัดการของ อปท. ไม่แตกต่างกันพอที่จะชี้วัดผลสำเร็จได้อย่างชัดเจน ด้านคุณธรรมจริยธรรมก็เช่นกัน แม้จะเป็นคุณลักษณะที่ดี แต่การทำงานด้านสาธารณสุขยึดกฎหมายและนโยบายกลางเป็นหลัก ทำให้ดุลยพินิจส่วนบุคคลมีผลจำกัด อีกทั้งการประเมินผลงานยังไม่เน้นมิติคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรม จึงไม่เห็นผลต่อประสิทธิภาพโดยตรง ดังนั้น แม้ปัจจัยทั้งสามจะมีความสำคัญในทางทฤษฎี แต่ในบริบทของ อปท.ที่ทำหน้าที่สนับสนุนและประสานงานด้านสาธารณสุขมากกว่าดำเนินการโดยตรง จึงไม่ได้ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อประสิทธิภาพ เมื่อเทียบกับปัจจัยหลักอื่น เช่น บุคลากร งบประมาณ และความร่วมมือเครือข่าย

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้คือ

1. การจัดการเชิงบูรณาการที่เน้นความร่วมมือของทุกฝ่ายมีความสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพระบบสาธารณสุขท้องถิ่น และยังเป็นฐานองค์ความรู้ใหม่ที่สะท้อนว่า ความสำเร็จของการดำเนินงานสาธารณสุขในระดับท้องถิ่นขึ้นอยู่กับการสร้างกลไกความร่วมมือที่มีส่วนร่วม ครอบคลุม และมีทิศทางร่วมกันอย่างเป็นระบบ

2. การพัฒนางานสาธารณสุขในระดับท้องถิ่นมิได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านกายภาพหรือหลักการเชิงนามธรรมเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับศักยภาพเชิงปฏิบัติการของบุคลากร วิธีการดำเนินงานที่เป็นระบบ และการสนับสนุนทางงบประมาณเป็นหลัก องค์ความรู้นี้จึงสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์การบริหารทรัพยากร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานสาธารณสุขในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างมีเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนครและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมและพัฒนาการบริหารจัดการแบบประสานความร่วมมือ ด้านเป้าหมายของการทำงานร่วมกัน โดยเชิญชวนหรือประสานให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน มาร่วมมือกันทำงานที่มุ่งขับเคลื่อนการดำเนินงานสาธารณสุขตามและด้านการจัดโครงสร้างการทำงาน โดยการออกคำสั่งแต่งตั้งให้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชนร่วมขับเคลื่อนการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรการบริหาร โดยด้านการจัดการควรปรับโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสมกับภารกิจและขนาด พร้อมสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนในชุมชนเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น ด้านบุคลากรควรบริหารจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมและพัฒนาระบบประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ส่วนด้านวิธีการทำงานควรกำหนดขั้นตอนที่ชัดเจนสำหรับแต่ละประเภทงาน พร้อมใช้เอกสารหรือแบบฟอร์มบันทึกข้อมูลและหลักฐานการปฏิบัติงาน

1.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองสกลนคร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุข โดยด้านการส่งเสริมสุขภาพ ควรสนับสนุนเงินอุดหนุนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ และส่งเสริมสุขภาพเด็กวัยเรียนและเยาวชนผ่านกิจกรรมรณรงค์และการให้ความรู้ ด้านการป้องกันและควบคุมโรค ควรมุ่งเน้นการป้องกัน

โรคติดต่อ โรคไม่ติดต่อ รวมถึงอุบัติเหตุและอุบัติภัย โดยเฉพาะการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ และป้องกันโรคจากสัตว์ที่อาจเป็นอันตรายต่อประชาชน

1.4 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ โดยมุ่งเน้นการบริหารจัดการแบบประสานความร่วมมือทั้งด้านการริเริ่มความร่วมมือ การจัดโครงสร้าง การตัดสินใจ และการกำหนดเป้าหมายร่วม โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานงานกับทุกภาคส่วน ส่งเสริมการร่วมคิด วางแผน และปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานสาธารณสุข รพ.สต. อสม. ผู้นำชุมชน และภาคประชาชน ตลอดจนสร้างเครือข่ายกับโรงเรียน วัด ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และภาคเอกชน เพื่อเสริมศักยภาพร่วมกัน ควรจัดตั้งคณะกรรมการด้านสุขภาพท้องถิ่นที่มีบทบาทหน้าที่ชัดเจน ใช้กระบวนการตัดสินใจร่วมรับฟังความคิดเห็น และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางและเป้าหมาย และการเข้าถึงบริการอย่างทั่วถึง

1.5 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ โดยเน้นการใช้ทรัพยากรด้านบุคลากร วิธีการทำงาน และงบประมาณ การพัฒนาศักยภาพบุคลากรท้องถิ่นผ่านการอบรม การศึกษาต่อ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานสาธารณสุข สนับสนุนการทำงานเป็นทีมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อสม. และหน่วยบริการสุขภาพ ปรับปรุงกระบวนการทำงานให้เป็นระบบ มีมาตรฐานและเชิงรุก ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและฐานข้อมูลสุขภาพเพื่อการวางแผนและติดตามผล รวมถึงการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมเพื่อกิจกรรมด้านสุขภาพ การดูแลกลุ่มเปราะบาง และโครงการที่บูรณาการงบประมาณจากหลายภาคส่วน เช่น กองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าว โดยทำการเปรียบเทียบกับองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภออื่น ๆ ของจังหวัดสกลนคร เพื่อที่จะได้ทราบอิทธิพลของการบริหารจัดการแบบประสานความร่วมมือ และทรัพยากรการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละอำเภอ

2.2 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

2.3 ควรศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพจากประชาชน บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาในการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานสาธารณสุขตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน. (2556). *คู่มือ อสม.นักจัดการสุขภาพชุมชน*. กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข.

กันติพจน์ สิริภักดิสกุล. (2560). *การบริหารจัดการปกครองท้องถิ่นบนฐานเครือข่ายความร่วมมือ กรณีแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงของ องค์การบริหารส่วนตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย*. การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จุฑามาส ใจพรหม. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อผลการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพ ในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 7*(2), 27-43.

ชิษณุพงศ์ สุวรรณ, เจตน์สฤษฎ์ อังศุกาญจนกุล และโกมล ไพศาล. (2566). การบริหารการจัดบริการสาธารณะด้านสาธารณสุขของเทศบาล. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, 13*(4), 1069-1083.

แดนไทย ต๊ะวิไชย, สานิต ศิริวิศิษฐ์กุล และอนันต์ ธรรมชาลัย. (2561). ปัจจัยการจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดน่าน. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า, 5*(2), 17-23.

เรียวฤดี รันศรี, ละมัย ร่มเย็น และสัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง. (2565). อิทธิพลของปัจจัยทางการบริหาร ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 2*(5), 201-222.

นิติพัฒน์ ซื่อดี. (2563). *การจัดการปกครองแบบร่วมมือ (Collaborative Governance) กับการนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิต ไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่: กรณีศึกษาคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร*. การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วสันต์ เหลืองประภัสร์, นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และเกรียงชัย ปีงประวัติ. (2557). *การศึกษาและรวบรวมตัวอย่างการบริหารจัดการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) ระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคมและชุมชน*. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วัฒนา แก้วแย้ม, กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์ และภาสกร ดอกจันทร์. (2567). ประสิทธิผลของการดำเนินนโยบายการกระจายอำนาจด้านสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสังกัดเขตบริการสุขภาพที่ 11. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, *9*(8), 1047-1065.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2552) *การบริหารจัดการของหน่วยงานของรัฐ: การวิเคราะห์เปรียบเทียบตัวชี้วัด.* โฟร์เพซ.

สมคิด บางโม. (2561). *องค์การและการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 9). วิทยพัฒน์.

สุดารัตน์ สุมาลี, สุคนธา คงศีล, สุขุม เจียมตน, ดารารัตน์ รัตนรักษ์ และภูษิตา อินทรประสงค์. (2567). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการกองทุน-หลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครปฐม. *วารสารวิชาการสาธารณสุข, 33*(2), 208-216.

สุภัชญา สุนันต๊ะ. (2561). องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับบทบาทการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน. *วารสารกฎหมายสุขภาพและสาธารณสุข, 4*(1), 98–107.

สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม. (ม.ป.ป.). *คู่มือการปฏิบัติงานอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) สาขาการจัดการสุขภาพชุมชนและการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม.* กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed). Harper & Row.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด

Guidelines for developing innovative leadership among administrators to enhance the digital technology capabilities of teachers in teaching under the Chanthaburi–Trat Secondary Educational Service Area Office

จุไรวรรณ เกษแก้ว[1*], ธนเสฏฐ์ อัคคัญญ์ภูดิส[2], ทัศพร เกตุถนอม[3]

Juraiwan Ketkaew[1*], Thanasate Akkanphudit[2], Thasporn Kettanom[3]

[1,2,3]สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

[1,2,3]Department of Educational Administration, Siam Technology College

[*]Corresponding author's e-mail: Juraiwan.Ketkaew@mail.com[1*], thanasatea@siamtechno.ac.th[2], thaspornk@siamtechno.ac.th[3]

Received: November 27, 2025 Revised: December 05, 2025 Accepted: December 20, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเรียนการสอนของครู และ 2. นำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด โดยการวิจัยนี้เป็นแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด จำนวน 313 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเรียนการสอนของครู จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัล

ด้านการเรียนการสอนของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง มีลำดับความต้องการจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการมีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลง ด้านการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ และด้านการบริหารความเสี่ยง และ 2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเรียนการสอนของครู ประกอบด้วย 5 แนวทางได้แก่ 2.1 มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลง 2.2 สร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม 2.3 ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม 2.4 มีความคิดสร้างสรรค์ และ 2.5 การบริหารความเสี่ยง

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, สมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This study aimed 1. to examine the current and desired states of administrators' innovative leadership for enhancing teachers' digital technology competence in teaching and 2. to propose guidelines for developing innovative leadership among administrators to enhance the digital technology capabilities of teachers in teaching under the Chanthaburi–Trat Secondary Educational Service Area Office. A mixed-methods design was employed. The quantitative sample comprised 313 school administrators and teachers within the service area. The qualitative sample consisted of 9 experts with recognized expertise in teachers' digital technology competence in instruction. Research instruments included a questionnaire and a semi-structured interview. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, the Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$), and content analysis. The results revealed that 1. the overall current level of administrators' innovative leadership for enhancing teachers' digital technology competence in teaching was high, and the overall desired level was likewise high. The overall $PNI_{modified}$ indicated a high level of need, with priorities ranked from highest to lowest as follows: having a vision for change, building an innovation-oriented organization, teamwork and participation, creativity, and risk management. 2. The proposed guidelines for developing administrators' innovative leadership to strengthen teachers' competence in teaching comprised five guidelines: 2.1 cultivate a vision for change; 2.2 build an innovation-oriented organization; 2.3 promote teamwork and participation; 2.4 foster creativity; and 2.5 strengthen risk management.

Keywords: innovative leadership, digital technology competence, school administrators

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกที่รวดเร็ว ประเทศไทยจึงให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาและพัฒนาศักยภาพของคนไทยให้มีทักษะความรู้และความสามารถที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศด้วยวิสัยทัศน์ระยะยาวของประเทศ คือ "ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การศึกษาจึงเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจะส่งผล

โดยตรงต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ดังนั้น การจัดการศึกษาจะต้องพัฒนาสถานศึกษาในด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิตและอาชีพ และทักษะด้านสารสนเทศเทคโนโลยี

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (innovative leadership) ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นพฤติกรรมที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ และผลักดันความคิดที่เป็นประโยชน์ เพื่อส่งเสริมการทำงานเชิงนวัตกรรมในการเข้าถึงปัญหาหรือโอกาสอันนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมและเพิ่มมูลค่าให้กับสถานศึกษา นอกจากนี้ การศึกษาผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พบว่าสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ยังขาดผู้บริหารที่ให้ความสำคัญกับการบริหารวิชาการและหลักสูตร การสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนให้รู้จักคิดด้วยตนเองและการพัฒนาสื่อนวัตกรรมด้านการเรียนรู้ของนักเรียน การส่งเสริมและกระตุ้นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของครูและบุคลากรในสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้และปฏิบัติงานในสถานศึกษา ครูไม่ค่อยพัฒนานวัตกรรมการศึกษาและวิธีการใหม่ ๆ ที่น่าสนใจในการทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น ดังนั้น การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจึงมีความสำคัญและเป็นแนวทางหนึ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องได้รับการพัฒนา เพราะจะส่งผลให้สามารถปฏิบัติงานจนได้นวัตกรรมหรือสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพบนฐานของการเปลี่ยนแปลงของโลก

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด ได้กำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์และพันธกิจในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างเหมาะสมตลอดจนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อดิจิทัลแพลตฟอร์มและสื่อการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ให้รู้เท่าทันการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด, 2566) ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวนี้เป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องมีแนวทางดำเนินการเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้รู้เท่าทันการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษาที่จำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล เพราะเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการสร้างและผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเรียนการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด เพื่อเป็นแนวทางให้แก่สถานศึกษาอื่น ๆ ได้นำไปปรับใช้ในการพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด

การทบทวนวรรณกรรม

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา (innovative leadership) หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกถึงความสามารถในการขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้บุคลากรเกิดการคิดค้นแนวทางการดำเนินงานใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาสถานศึกษา นำไปสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการบริหารและการพัฒนาการศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อ

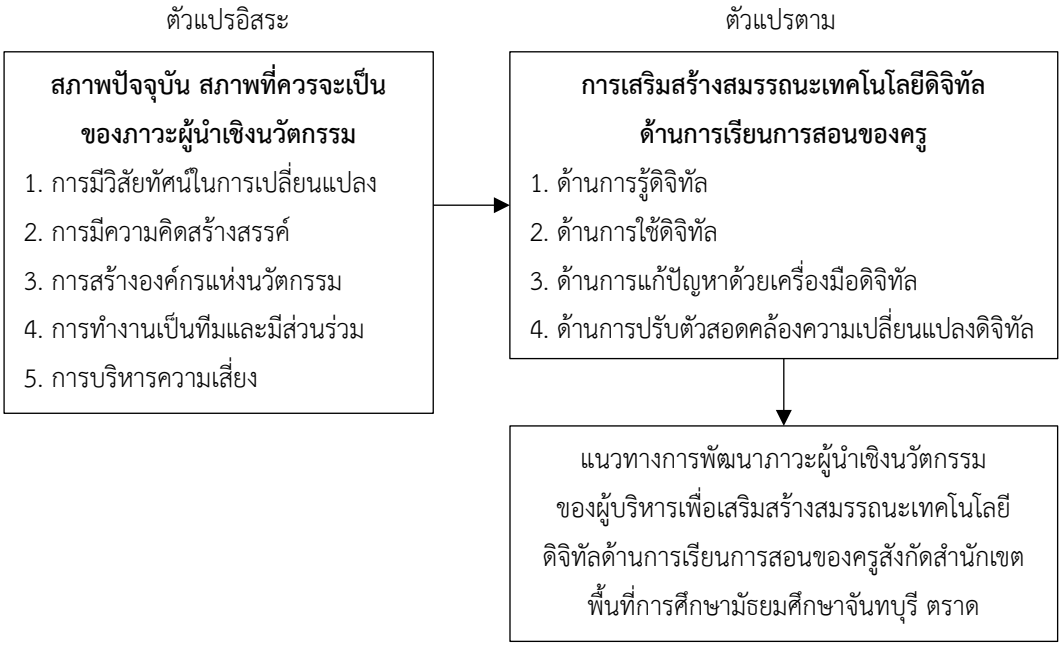
การบริหารงานของบุคลากรในองค์กร เพราะช่วยกระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน สร้างแรงบันดาลใจ สร้างสัมพันธภาพและความไว้วางใจที่ดี และสามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรมได้ โดยองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่สังเคราะห์ได้จากการทบทวนวรรณกรรมมี 5 ด้าน ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลง การมีความคิดสร้างสรรค์ การสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม และการบริหารความเสี่ยง

กรอบสมรรถนะดิจิทัล (digital competence framework) เป็นกรอบแนวคิดที่ใช้กำหนดสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาว่า ควรมีความรู้ ทักษะและเจตคติด้านดิจิทัลอย่างไร เพื่อใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ ปลอดภัยและสร้างสรรค์ โดยกรอบที่ใช้กันแพร่หลายที่สุด คือ กรอบสมรรถนะดิจิทัลสำหรับพลเมือง (Digital Competence Framework for Citizens: DigComp) ของสหภาพยุโรป ซึ่งระบุสมรรถนะหลัก 5 ด้าน รวม 21 สมรรถนะย่อย ได้แก่ 1) การรู้เท่าทันข้อมูลและสารสนเทศ 2) การสื่อสารและความร่วมมือดิจิทัล 3) การสร้างสรรค์เนื้อหาดิจิทัล 4) ความปลอดภัยดิจิทัลและ 5) การแก้ปัญหาดิจิทัล

สมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเรียนการสอนของครู หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานระหว่างความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานและการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านการรู้ดิจิทัล ด้านการใช้ดิจิทัล ด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัลและด้านการปรับตัวสอดคล้องความเปลี่ยนแปลงดิจิทัล

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยใช้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเป็นตัวแปรต้นมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลง การมีความคิดสร้างสรรค์ การสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม และการบริหารความเสี่ยง และใช้การเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเรียนการสอนของครูเป็นตัวแปรตาม ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการรู้ดิจิทัล ด้านการใช้ดิจิทัล ด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล และด้านการปรับตัวสอดคล้องความเปลี่ยนแปลงดิจิทัล กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย รายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed method research) มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในงานวิจัยนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด จำนวน 1,545 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด จำนวน 313 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 39 คน และครูจำนวน 274 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan (1970) และผู้ให้ข้อมูลในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด จำนวน 5 ด้าน จำนวนข้อคำถาม 42 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ระหว่าง 0.67 – 1.00 ค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าเท่ากับ 0.937

2.2 แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราดจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 15 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่า IOC ระหว่าง 0.67 – 1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยการส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 313 คน มีผู้ตอบแบบสอบถามกลับมาจำนวน 313 คน คิดเป็นร้อยละ 100 และเก็บรวบรวมข้อมูลแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 5 คน และรองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 4 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด โดยมีวิทยฐานะตั้งแต่ชำนาญการพิเศษขึ้นไปและมีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยค่าความถี่และร้อยละ

4.2 วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยใช้ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$)

4.4 วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด ด้านการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า สภาพปัจจุบันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ด้านการบริหารความเสี่ยง ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมด้านการมีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลง ตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ด้านการบริหารความเสี่ยง ด้านการมีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลง ด้านการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมและด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ตามลำดับได้ผลดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด

องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน				สภาพที่พึงประสงค์				PNI	ลำดับ
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ		
ด้านการมีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลง	3.47	0.27	ปานกลาง	5	4.43	0.26	มาก	3	0.28	1
ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์	3.52	0.21	มาก	3	4.39	0.22	มาก	5	0.25	4
ด้านการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม	3.51	0.27	มาก	4	4.41	0.21	มาก	4	0.26	2
ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม	3.65	0.20	มาก	1	4.59	0.16	มากที่สุด	1	0.26	2
ด้านการบริหารความเสี่ยง	3.61	0.31	มาก	2	4.46	0.37	มาก	2	0.24	5
ภาพรวม	3.55	0.12	มาก		4.45	0.13	มาก		0.25	

จากตารางที่ 1 สามารถสรุปผลจำแนกตามองค์ประกอบแต่ละด้านได้ดังนี้

ด้านที่ 1 การมีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลง พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารส่งเสริมครูในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยความรู้ที่มีความน่าเชื่อถือ รองลงมาคือ ผู้บริหารส่งเสริมความสามารถของครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการติดต่อสื่อสาร ความมั่นคงปลอดภัยไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่นและการมีจรรยาบรรณในการแสดงความคิดเห็นบนโลกดิจิทัลอย่างเหมาะสมและผู้บริหารมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาไปสู่การสร้างนวัตกรรม และมีการนำเอานวัตกรรมที่เหมาะสมมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารส่งเสริมครูในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยความรู้ที่มีความน่าเชื่อถือ รองลงมาคือ ผู้บริหารส่งเสริมครูปรับตัวให้ทันกับการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล และผู้บริหารส่งเสริมสามารถของครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการติดต่อสื่อสาร ความมั่นคงปลอดภัยไม่ละเมิด สิทธิผู้อื่นและการมีจรรยาบรรณในการแสดงความคิดเห็นบนโลกดิจิทัลอย่างเหมาะสม และมีผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ด้านที่ 1 การมีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลง

ลำดับที่	ด้าน	ค่า $PNI_{modified}$
1	ผู้บริหารส่งเสริมครูปรับตัวให้ทันกับการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล	0.45
2	ผู้บริหารสามารถส่งเสริมความรู้ของครูในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือเพื่อนำไปใช้ในการจัดการสอนอย่างถูกต้อง	0.27
3	ผู้บริหารมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาไปสู่การสร้างนวัตกรรมและมีการนำเอานวัตกรรมที่เหมาะสมมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา	0.26
	ภาพรวม	0.28

ด้านที่ 2 การมีความคิดสร้างสรรค์ พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารมีความคิดสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างด้านการปรับตัวของครูให้สอดคล้องก้าวทันกับการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล รองลงมาคือ ผู้บริหารมีความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างความสามารถของครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการติดต่อสื่อสาร ความมั่นคงปลอดภัยไม่ละเมิด สิทธิผู้อื่น และการมีจรรยาบรรณในการแสดงความคิดเห็นบนโลกดิจิทัลอย่างเหมาะสม และผู้บริหารเปิดกว้างสำหรับการนำเสนอแนวทางใหม่ ๆ ในการจัดการศึกษาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารมีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อเสริมสร้างด้านการปรับตัวของครูให้สอดคล้องก้าวทันกับการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล รองลงมาคือ ผู้บริหารเปิดกว้างสำหรับการนำเสนอแนวทางใหม่ ๆ ในการจัดการศึกษาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและผู้บริหารมีความคิดสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยความรู้ที่มีความน่าเชื่อถือ และมีผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ด้านที่ 2 การมีความคิดสร้างสรรค์

ลำดับที่	ด้าน	ค่า $PNI_{modified}$
1	ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูได้ประยุกต์วิธีการปฏิบัติงานได้อย่างหลากหลายเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	0.29
2	ผู้บริหารสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ครูเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนางานให้มีคุณค่าในการจัดการศึกษา	0.28
3	ผู้บริหารมีความคิดสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างด้านการปรับตัวของครูให้สอดคล้องก้าวทันกับการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล	0.25
	ภาพรวม	0.25

ด้านที่ 3 การสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม พบว่า สภาพปัจจุบันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสนับสนุนหรือให้รางวัลกับบุคลากรที่สร้างนวัตกรรมใหม่ที่มีประสิทธิภาพ รองลงมาคือ ผู้บริหารส่งเสริมบุคลากรให้มีการพัฒนาความรู้และพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและผู้บริหารจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็น เพื่อสนับสนุนการสร้างสรรค์นวัตกรรมในสถานศึกษาส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ย

สูงสุด คือ ผู้บริหารสนับสนุนหรือให้รางวัลกับบุคลากรที่สร้างนวัตกรรมใหม่ที่มีประสิทธิภาพ รองลงมาคือ ผู้บริหารส่งเสริมบุคลากรให้มีการพัฒนาความรู้และพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและผู้บริหารจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็น เพื่อสนับสนุนการสร้างสรรค์นวัตกรรมในสถานศึกษา และมีผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ด้านที่ 3 การสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม

ลำดับที่	ด้าน	ค่า $PNI_{modified}$
1	ผู้บริหารส่งเสริมบุคลากรให้มีผการพัฒนาความรู้และพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	0.30
2	ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมของสถานศึกษาให้เป็นองค์กรที่เห็นคุณค่าของนวัตกรรมผู้บริหารให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมของสถานศึกษาให้เป็นองค์กรที่เห็นคุณค่าของนวัตกรรม	0.29
	ภาพรวม	0.26

ด้านที่ 4 การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม พบว่า สภาพปัจจุบันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารส่งเสริมการสื่อสารและการทำงานร่วมกันผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล รองลงมาคือ ผู้บริหารสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู เพื่อพัฒนาสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลร่วมกัน และผู้บริหารเปิดให้ครูสะท้อนความคิดเห็นการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และเสนอแนะแนวทางในการทำงานหรือแก้ปัญหา เพื่อสร้างหรือพัฒนานวัตกรรมของการจัดการศึกษา ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารส่งเสริมการสื่อสารและการทำงานร่วมกันผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล รองลงมาคือ ผู้บริหารสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูเพื่อพัฒนาสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลร่วมกันและผู้บริหารสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการทำงานแบบกลุ่มในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการเรียนการสอน และมีผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ด้านที่ 4 การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม

ลำดับที่	ด้าน	ค่า $PNI_{modified}$
1	ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการทำงานเป็นทีมและสร้างความไว้วางใจระหว่างกันในการปฏิบัติงาน	0.29
2	ผู้บริหารเป็นผู้นำในการทำงานร่วมกับบุคลากรเพื่อพัฒนานวัตกรรมดิจิทัลของสถานศึกษา	0.28
3	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน ผู้บริหารส่งเสริมการสื่อสารและการทำงานร่วมกันผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ผู้บริหารสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการทำงานแบบกลุ่มในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการเรียนการสอน และผู้บริหารส่งเสริมการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลภายในทีมงาน	0.26
	ภาพรวม	0.26

ด้านที่ 5 การบริหารความเสี่ยง พบว่า สภาพปัจจุบันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสามารถวิเคราะห์และควบคุมการดำเนินงานที่จะทำให้เกิดความเสียหายในการปฏิบัติงานของบุคลากร รองลงมาคือ ผู้บริหารให้การสนับสนุนครูเมื่อเกิดปัญหาหรือความผิดพลาดจากการใช้นวัตกรรมดิจิทัล และผู้บริหารมีแนวทาง

ในการลดผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้นจากการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในโรงเรียน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารให้การสนับสนุนครูเมื่อเกิดปัญหาหรือความผิดพลาดจากการใช้นวัตกรรมดิจิทัล รองลงมา คือ ผู้บริหารมีแนวทางในการลดผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้นจากการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในโรงเรียนและผู้บริหารมีความพร้อมกับการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลมาทดลองใช้ในสถานศึกษา และมีผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ด้านที่ 5 การบริหารความเสี่ยง

ลำดับที่	ด้าน	ค่า $PNI_{modified}$
1	ผู้บริหารให้การสนับสนุนครูเมื่อเกิดปัญหาหรือความผิดพลาดจากการใช้นวัตกรรมดิจิทัล	0.28
2	ผู้บริหารมีการกำกับ ติดตาม ประเมินผลการบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ	0.27
3	ผู้บริหารมีการติดตามผลการปฏิบัติทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว อันเกิดจากการปรับเปลี่ยนวิธีการใหม่และผู้บริหารมีแนวทางในการลดผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้นจากการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในโรงเรียน	0.26
	ภาพรวม	0.24

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด

1. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราดโดยนำผลจากผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด สามารถจัดลำดับความต้องการจำเป็น 3 อันดับแรกของแต่ละองค์ประกอบสรุปผลตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้

ลำดับที่ 1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลง มีแนวทางประกอบด้วย 1) ส่งเสริมครูปรับตัวให้ทันกับการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล 2) ส่งเสริมความรู้ของครูในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือเพื่อนำไปใช้ในการจัดการสอนอย่างถูกต้อง และ 3) มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาไปสู่การสร้างนวัตกรรม และมีการนำเอานวัตกรรมที่เหมาะสมมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา

ลำดับที่ 2 ด้านการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม มีแนวทางประกอบด้วย 1) ส่งเสริมบุคลากรให้มีผการพัฒนาความรู้และพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) ให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมของสถานศึกษาให้เป็นองค์กรที่เห็นคุณค่าของนวัตกรรม และ 3) มีการติดตามและประเมินผลการสร้างนวัตกรรมของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ

ลำดับที่ 3 ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม มีแนวทางประกอบด้วย 1) ส่งเสริมให้บุคลากรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการทำงานเป็นทีมและสร้างความไว้วางใจระหว่างกันในการปฏิบัติงาน 2) เป็นผู้นำในการทำงานร่วมกับบุคลากร เพื่อพัฒนานวัตกรรมดิจิทัลของสถานศึกษา และ 3) เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน ส่งเสริมการสื่อสารและการทำงานร่วมกันผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการทำงานแบบกลุ่มในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการเรียนการสอน และส่งเสริมการแบ่งปันความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลภายในทีมงาน

ลำดับที่ 4 ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ มีแนวทางประกอบด้วย 1) สนับสนุนให้ครูได้ประยุกต์วิธีการปฏิบัติงานได้อย่างหลากหลายเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 2) สร้างแรงบันดาลใจให้ครูเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ในการพัฒนางานให้มีคุณค่าในการจัดการศึกษา และ 3) สนับสนุนให้ครูนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อพัฒนางานและสร้างนวัตกรรมให้มีประสิทธิภาพ

ลำดับที่ 5 ด้านการบริหารความเสี่ยง มีแนวทางประกอบด้วย 1) ให้การสนับสนุนครูเมื่อเกิดปัญหาหรือความผิดพลาดจากการใช้นวัตกรรมดิจิทัล 2) มีการกำกับ ติดตาม ประเมินผลการบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ และ 3) มีการติดตามผลการปฏิบัติทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว อันเกิดจากการปรับเปลี่ยนวิธีการใหม่และมีแนวทางในการลดผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้นจากการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในโรงเรียน

2. ได้แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงโดยการส่งเสริมครูปรับตัวให้ทันกับการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งเสริมความรู้ของครูในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือเพื่อนำไปใช้ในการจัดการสอนอย่างถูกต้อง และมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาไปสู่การสร้างนวัตกรรม และมีการนำเอานวัตกรรมที่เหมาะสมมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา การสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม โดยส่งเสริมบุคลากรให้มีการพัฒนาความรู้และพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สร้างวัฒนธรรมของสถานศึกษาให้เป็นองค์กรที่เห็นคุณค่าของนวัตกรรม ติดตามและประเมินผลการสร้างนวัตกรรมของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม โดยส่งเสริมให้บุคลากรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการทำงานเป็นทีมและสร้างความไว้วางใจระหว่างกันในการปฏิบัติงาน เป็นผู้นำในการทำงานร่วมกับบุคลากรเพื่อพัฒนานวัตกรรมดิจิทัลของสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน ส่งเสริมการสื่อสารและการทำงานร่วมกันผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการทำงานแบบกลุ่มในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการเรียนการสอน และส่งเสริมการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลภายในทีมงาน มีความคิดสร้างสรรค์ โดยการสนับสนุนให้ครูประยุกต์วิธีการปฏิบัติงานได้อย่างหลากหลาย เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สร้างแรงบันดาลใจให้ครูเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนางานให้มีคุณค่าในการจัดการศึกษา และสนับสนุนให้ครูนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อพัฒนางานและสร้างนวัตกรรมให้มีประสิทธิภาพ และการบริหารความเสี่ยง โดยการสนับสนุนครูเมื่อเกิดปัญหาหรือความผิดพลาดจากการใช้นวัตกรรมดิจิทัล กำกับ ติดตาม ประเมินผลการบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ และติดตามผลการปฏิบัติทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว อันเกิดจากการปรับเปลี่ยนวิธีการใหม่และมีแนวทางในการลดผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้นจากการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในโรงเรียน

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด มีสภาพปัจจุบันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ด้านการบริหารความเสี่ยง ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมด้านการมีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลง ตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ด้านการบริหารความเสี่ยง ด้านการมีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลง ด้านการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ แสดงให้เห็นว่า ภาพรวมของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด โดยภาพรวม

อยู่ในระดับมาก ทั้งในสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้นำมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา โดยให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม และการบริหารความเสี่ยงเป็นลำดับแรก สอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2007) ที่เน้นว่า ผู้นำเชิงนวัตกรรมควรส่งเสริมวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมและการสร้างทีมงาน เพื่อกระตุ้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการพัฒนาเทคโนโลยีร่วมกันภายในโรงเรียน ขณะเดียวกัน การให้ความสำคัญกับการบริหารความเสี่ยงแสดงถึงความเข้าใจในบริบทที่เปลี่ยนแปลงเร็วในยุคดิจิทัล เมื่อพิจารณารายด้านอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลง ผลการวิจัยที่พบว่าสภาพปัจจุบันด้านการมีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับปานกลาง แต่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก และมีความต้องการจำเป็นสูงในการส่งเสริมให้ครูปรับตัวให้ทันกับการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลและส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารยังต้องพัฒนาวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและมุ่งเน้นการปรับตัวของบุคลากรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

1.2 ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ พบว่า สภาพปัจจุบันที่อยู่ในระดับมากและสภาพที่พึงประสงค์ที่สูง ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารมีความตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ส่วนค่าความต้องการจำเป็นที่สูงในการสนับสนุนให้ครูประยุกต์วิธีการปฏิบัติงานหลากหลายเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัล และสร้างแรงบันดาลใจให้ครูเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แสดงว่ายังคงมีช่องว่างที่ต้องพัฒนา การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมเป็นสิ่งสำคัญ

1.3 ด้านการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ที่อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารมีความเข้าใจและให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมนวัตกรรมในองค์กร การสนับสนุนบุคลากรให้พัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการติดตามประเมินผลการสร้างนวัตกรรมอย่างสม่ำเสมอเป็นสิ่งจำเป็น การให้รางวัลและสร้างแรงจูงใจก็เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนนวัตกรรม

1.4 ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าด้านนี้มีค่าเฉลี่ยสูงสุดทั้งในสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าความสำคัญของการทำงานร่วมกันและการสื่อสารผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานในยุคดิจิทัล การส่งเสริมให้บุคลากรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการทำงานเป็นทีมและสร้างความไว้วางใจระหว่างกันเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง การเป็นผู้นำในการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนานวัตกรรมดิจิทัล และการเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม จะช่วยเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเรียนการสอนของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 ด้านการบริหารความเสี่ยง พบว่า สภาพปัจจุบันที่อยู่ในระดับมากและสภาพที่พึงประสงค์ที่สูง ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในโรงเรียน การสนับสนุนครูเมื่อเกิดปัญหาหรือความผิดพลาดจากการใช้นวัตกรรมดิจิทัล และการกำกับติดตามประเมินผลการบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ เป็นแนวทางที่สำคัญในการลดผลกระทบเชิงลบและสร้างความมั่นใจในการนำเทคโนโลยีมาใช้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Davis (2017) ที่กล่าวว่าการบริหารความเสี่ยงที่ดีเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีมาใช้ในองค์กรอย่างยั่งยืน

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด

1. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด แต่ละองค์ประกอบสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลง จากผลการวิจัยพบว่าเน้นการส่งเสริมครูให้ปรับตัวทันต่อการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล การเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ และการมุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมและการนำนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนา

สถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของธมนวรรณ จันทร์สวย (2564) เรื่องภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม และสอดคล้องกับ Fullan (2015) ที่กล่าวถึงความสำคัญของผู้นำในการสร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์กรโดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน

1.2 ด้านการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม ผลการวิจัยพบว่า เป็นการส่งเสริมบุคลากรให้พัฒนาความรู้และเทคโนโลยีสารสนเทศ การให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมที่เห็นคุณค่าของนวัตกรรม และการติดตามประเมินผลการสร้างนวัตกรรมอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับการศึกษาของมรกต จันทร์กระพ้อ และกฤษฎา เชียรวัฒนสุข (2562) เกี่ยวกับการสร้างองค์การแห่งนวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อนสู่ความเป็นเลิศขององค์การซึ่งเน้นย้ำถึงความสำคัญของการสร้างวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรม และแนวคิดของ Senge (1990) ที่เน้นการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งบุคลากรได้รับการส่งเสริมให้เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีการสร้างวัฒนธรรมที่สนับสนุนการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม

1.3 ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม เป็นการมุ่งเน้นการส่งเสริมให้บุคลากรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการทำงานเป็นทีม การเป็นผู้นำในการพัฒนานวัตกรรมดิจิทัล และการเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรม รวมถึงการส่งเสริมการสื่อสารและการแบ่งปันความรู้ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลสอดคล้องกับหลักการของการทำงานร่วมกันและการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่ง DuFour & Eaker (1998) กล่าวถึงความสำคัญของการทำงานร่วมกันของครูในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนและนวัตกรรม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการทำงานร่วมกัน เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัล ซึ่งได้รับการยืนยันจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงานเป็นทีมในยุคดิจิทัล

1.4 ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ มีแนวทางที่สำคัญได้แก่ การสนับสนุนให้ครูได้ประยุกต์วิธีการปฏิบัติงานได้อย่างหลากหลายเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การสร้างแรงบันดาลใจให้ครูเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนางานให้มีคุณค่าในการจัดการศึกษา และการสนับสนุนให้ครูนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อพัฒนางานและสร้างนวัตกรรมให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Amabile (1996) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในองค์กร ซึ่งรวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็น การสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นและการให้ความอิสระในการทำงาน

1.5 ด้านการบริหารความเสี่ยงมีแนวทางที่ประกอบด้วย การให้การสนับสนุนครูเมื่อเกิดปัญหาหรือความผิดพลาดจากการใช้นวัตกรรมดิจิทัล การมีการกำกับ ติดตาม ประเมินผลการบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ และการมีการติดตามผลการปฏิบัติทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว อันเกิดจากการปรับเปลี่ยนวิธีการใหม่และมีแนวทางในการลดผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้นจากการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในโรงเรียน สอดคล้องกับหลักการบริหารความเสี่ยงในองค์กร ซึ่ง Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (2017) ได้นำเสนอแนวทางในการระบุ ประเมิน และจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินงานและนวัตกรรม การสนับสนุนครูเมื่อเกิดความผิดพลาดเป็นการสร้างวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้จากความล้มเหลว (learning from failure) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนนวัตกรรม และสอดคล้องกับแนวคิดของ Edmondson (1999) ในการทำงานเป็นทีม ซึ่งช่วยให้บุคลากรกล้าที่จะทดลองและเรียนรู้จากข้อผิดพลาดโดยไม่ต้องกลัวการถูกตำหนิ

2. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรีตราด พบว่า โดยภาพรวมด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดโดยองค์ประกอบ ด้านการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วมและด้านการบริหารความเสี่ยง ตามลำดับ และ

ด้านความเป็นไปได้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือด้านการมีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงและด้านการมีความคิดสร้างสรรค์

องค์ความรู้ใหม่

1. ลำดับความต้องการจำเป็นที่ชัดเจนในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม งานวิจัยนี้ระบุลำดับความต้องการจำเป็น ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลง มีความต้องการสูงสุด องค์ความรู้นี้แสดงให้เห็นว่า การจะเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการเรียนการสอนของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารต้องเริ่มต้นจากการมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการนำพาองค์กรให้ปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมและการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่จำเป็นเร่งด่วนในลำดับรองลงมา ซึ่งแสดงให้เห็นอีกประเด็นได้ว่า ถ้าต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในองค์กร

2. แนวทางปฏิบัติที่มุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กร ผลจากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้แนวทางปฏิบัติที่สามารถนำไปปรับใช้ได้จริงที่ครอบคลุมทั้ง 5 ด้านของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม โดยมีประเด็นที่น่าสนใจคือ การเน้นสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้จากความล้มเหลวซึ่งผู้บริหารควรสนับสนุนครูเมื่อเกิดข้อผิดพลาดจากการใช้นวัตกรรมดิจิทัล แนวคิดนี้สอดคล้องกับหลักการความปลอดภัยทางจิตใจ (psychological safety) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการกระตุ้นให้บุคลากรกล้าทดลองและสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ โดยไม่ต้องกลัวการถูกตำหนิ นอกจากนี้ แนวทางยังเน้นการสร้างวัฒนธรรมที่ให้คุณค่ากับนวัตกรรม การให้รางวัลและการติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมอย่างแท้จริง

3. การบูรณาการบทบาทผู้นำเข้ากับการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยนี้ได้ขยายขอบเขตของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมให้ครอบคลุมถึงการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นเครื่องมือสำคัญ เพราะผู้บริหารไม่ได้เป็นเพียงแค่ผู้กำหนดทิศทาง แต่ต้องทำหน้าที่เป็นผู้ส่งเสริมให้ครูสามารถประยุกต์ใช้วิธีการทำงานที่หลากหลายเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม และต้องเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ งานวิจัยนี้ยังแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารควรเป็นผู้นำในการทำงานร่วมกับบุคลากรเพื่อพัฒนานวัตกรรมดิจิทัลของสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังซึ่งจะช่วยสร้างความไว้วางใจและส่งเสริมการแบ่งปันความรู้ภายในทีมงานที่เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรในยุคปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ ผู้บริหารควรส่งเสริมครูปรับตัวให้ทันกับการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล ควรมีการสื่อสารวิสัยทัศน์ด้านการเปลี่ยนแปลงและการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงานให้ครูเข้าใจอย่างชัดเจน

1.2 ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารควรส่งเสริมครูปรับตัวต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การเปิดโอกาสและส่งเสริมให้มีอิสระทางความคิดในการคิดค้นและนำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการศึกษา

1.3 ด้านการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม ผู้บริหารควรส่งเสริมบุคลากรให้มีการพัฒนาความรู้และพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงสร้างกลไกที่ช่วยให้ครูสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลและเครื่องมือดิจิทัลที่สนับสนุนนวัตกรรม

1.4 ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ผู้บริหารควรส่งเสริมการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลภายในทีมงาน รวมถึงการสร้างสัมพันธภาพที่ดีและสนับสนุนการทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุผลลัพธ์สำคัญที่สถานศึกษาต้องการ

1.5 ด้านการบริหารความเสี่ยง ผู้บริหารควรมีการกำกับ ติดตาม ประเมินผลการบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ สร้างความเข้าใจและให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับการบริหารจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลรวมถึงวิเคราะห์และควบคุมการดำเนินงานที่จะทำให้เกิดความเสียหายในการปฏิบัติงานของบุคลากร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยอื่นๆ ที่อาจส่งผลต่อการเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลของครู เช่น ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก หรือปัจจัยด้านจิตวิทยาของครู

2.2 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารและครู เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับอุปสรรคและโอกาสในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัล

2.3 ควรมีการศึกษาผลกระทบของการนำแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมไปใช้จริงในสถานศึกษาเพื่อประเมินประสิทธิผลและความยั่งยืนของแนวทางที่นำเสนอ

เอกสารอ้างอิง

ธมนวรรณ จันทร์สวย. (2564). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2*. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

มรกต จันทร์กระพ้อ และกฤษฎา เชียรวัฒนสุข. (2562). การสร้างองค์การแห่งนวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อนสู่ความเป็นเลิศขององค์การ. *วารสารนักบริหาร, 39*(1), 52–66.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด.

Amabile, T. M. (1996). *Creativity in context.* Westview Press.

Brown, T. (2018). *Change by design: How design thinking transforms organizations and inspires innovation*. HarperBusiness.

Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission. (2017). *Enterprise risk management—Integrating with strategy and performance*. COSO.

Davis, J. (2017). *Digital risk management: A practical guide to protecting your business*. Routledge.

DuFour, R., & Eaker, R. R. (1998). *Professional learning communities at work: Best practices for enhancing student achievement*. Association for Supervision and Curriculum Development.

Edmondson, A. C. (1999). Psychological safety and learning behavior in work teams. *Administrative Science Quarterly, 44*(2), 350–383.

Fullan, M. (2007). *The new meaning of educational change* (4th ed). Teachers College Press.

Fullan, M. (2015). *The deep learning challenge: A new approach to a world of change*. Corwin.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610.

Senge, P. M. (1990). *The fifth discipline: The art & practice of the learning organization*. Doubleday/Currency.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงราย

Marketing mix factors influencing the online purchase decision of auspicious jewelry among consumers in Chiang Rai Province

ภัทรนันท์ ใหม่กาศ[1*], สุรินทร์ พิทักษ์สิกุล[2], วัชระ วัธนารวี[3]

Phattharanan Maikas[1*], Surin Phithaksikul[2], Watchara Watanarawee[3]

[1,2]หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

[3]หลักสูตรวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมโลจิสติกส์และการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

[1,2]Master of Business Administration Program in Business Administration, Chiang Rai Rajabhat University

[3]Bachelor of Engineering Program in Logistics Engineering, Chiang Rai Rajabhat University

[*]Corresponding author's e-mail: 651792056@crru.ac.th[1*], surin@crru.ac.th[2], watchara.wat@crru.ac.th[3]

Received: October 26, 2025 Revised: November 16, 2025 Accepted: November 23, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. ความแตกต่างระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์และการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงราย และ 2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงราย การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 405 คน ที่เคยซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรมากกว่า 2 ตัวแปร ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณโดยทดสอบที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้านเพศ ด้านอายุ ด้านสถานภาพการสมรส ด้านระดับการศึกษา และด้านอาชีพ ที่แตกต่างกันส่งผลให้การตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงรายแตกต่างกัน ในขณะที่ด้านรายได้ไม่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า และปัจจัย

ส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงราย จำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคุณสำหรับตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงราย ในขณะที่ด้านราคาไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงราย

คำสำคัญ: ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด, การตัดสินใจซื้อ, เครื่องประดับเสริมดวง, จังหวัดเชียงราย

Abstract

This research aimed to: 1. examine the differences in online purchase decisions for auspicious jewelry among consumers in Chiang Rai Province across different demographic characteristics, and 2. investigate the marketing mix factors that influence such purchase decisions. This study employed a quantitative research approach, utilizing a structured questionnaire to collect data from 405 respondents who had previously purchased auspicious jewelry through online channels. Statistical analyses included mean, standard deviation, one-way analysis of variance for comparing differences among multiple groups, and multiple regression analysis, with a significance level set at 0.05. The results revealed that demographic characteristics, specifically gender, age, marital status, educational level, and occupation, show significant differences in consumers' online purchase decisions, whereas income shows no significant difference. Regarding the marketing mix, the overall level of consumer perception was found to be high. The results of the multiple regression analysis further indicated that the product, place, and promotion components significantly influence consumers' purchase decisions, while price has no significant effect on online purchasing decisions for auspicious jewelry in Chiang Rai Province.

Keywords: marketing mix factors, purchase decision, auspicious accessories, Chiang Rai Province

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ความเชื่อเกี่ยวกับโชคลางและดวงชะตาเป็นสิ่งที่ฝังรากลึกในสังคมมนุษย์มาอย่างยาวนาน และยังคงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคในหลายมิติ แม้ว่าโลกปัจจุบันจะอยู่ภายใต้บริบทของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Avcı & Yıldız, 2021) ผลการสำรวจในประเทศไทยระบุว่า ปัจจุบันมีประชาชนกว่า 52 ล้านคน ที่ยังคงมีความเชื่อในเรื่องโชคลาง โดยเฉพาะในด้านการเงิน โชคลาภ สุขภาพ และความรัก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความเชื่อดังกล่าวยังคงมีบทบาทต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตและการบริโภคสินค้าอย่างต่อเนื่อง สินค้าในกลุ่มเสริมดวง โดยเฉพาะเครื่องประดับ ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในกลุ่มผู้บริโภครุ่นใหม่ โดยเฉพาะกลุ่มเจเนอเรชัน Y และ Z ที่ให้คุณค่ากับสินค้าเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งสามารถสะท้อนอัตลักษณ์ ความเชื่อ และความเป็นตัวตนของตนเองได้ (Marketing Oops!, 2567) สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ผ่านมา ส่งผลให้รัฐบาลดำเนินมาตรการควบคุมโรคอย่างเข้มงวด โดยเฉพาะการประกาศล็อกดาวน์ ซึ่งมีผลโดยตรง

ต่อพฤติกรรมผู้บริโภคที่ไม่สามารถเข้าถึงร้านค้าแบบออฟไลน์ได้ตามปกติ ผู้บริโภคจึงปรับตัวโดยหันมาใช้ช่องทางออนไลน์ในการเลือกซื้อสินค้าและบริการเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนผ่านจากพฤติกรรมการซื้อแบบดั้งเดิมสู่การซื้อขายผ่านระบบดิจิทัลอย่างแพร่หลาย รวมถึงสินค้าที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ซึ่งมักถูกมองว่าเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้บริโภคในช่วงที่สังคมเผชิญกับความไม่แน่นอน (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2567) นอกจากนี้ ภาวะเศรษฐกิจที่ยังคงผันผวนและมีความไม่แน่นอนสูง ส่งผลให้สินค้าในกลุ่มความเชื่อและศรัทธาเข้ามามีบทบาทในการสร้างแรงจูงใจทางจิตใจและความมั่นคงทางอารมณ์ให้แก่ผู้บริโภคยุคใหม่

จังหวัดเชียงราย เป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นทั้งด้านวัฒนธรรมและความเชื่อดั้งเดิม โดยเฉพาะคติความเชื่อล้านนาเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เครื่องรางของขลัง และการเสริมดวงชะตา ซึ่งยังคงปรากฏในวิถีชีวิตของประชาชน อีกทั้งยังเป็นจังหวัดชายแดนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่น ขณะเดียวกันการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลของประชาชนในพื้นที่ก็เติบโตอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมผู้บริโภคที่ผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมกับการใช้ช่องทางการตลาดออนไลน์ โดยเฉพาะในกลุ่มสินค้าเครื่องประดับเสริมดวง ดังนั้น การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4P’s) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงราย จึงมีความสำคัญในการทำความเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภคเชิงพื้นที่ และนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดที่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมและยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ยังไม่มีการศึกษาที่มุ่งเน้นถึงอิทธิพลของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์โดยเฉพาะ อีกทั้งยังไม่ปรากฏการศึกษาที่มุ่งเน้นในบริบทของพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งมีลักษณะเฉพาะทางด้านวัฒนธรรมและความเชื่อที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่น งานวิจัยส่วนใหญ่ที่ผ่านมา มักมุ่งเน้นการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในกลุ่มสินค้าทั่วไปหรือสินค้าแฟชั่นมากกว่าสินค้าที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ จึงยังขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ได้อย่างชัดเจน ช่องว่างทางวิชาการดังกล่าวจึงเป็นประเด็นที่ควรได้รับการศึกษา เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เชิงลึกด้านการตลาดผ่านช่องทางออนไลน์สำหรับสินค้าที่มีมิติทางความเชื่อและวัฒนธรรม อีกทั้งยังสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดให้เหมาะสมกับบริบทของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงรายได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์และการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงราย

2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงราย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด

McCarthy (1993) ได้กล่าวไว้ว่า “ส่วนประสมทางการตลาด” (marketing mix) ประกอบด้วยผลิตภัณฑ์ (product) ราคา (price) สถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่าย (place) และ การส่งเสริมการตลาด (promotion) หรือ 4P’s เป็นเครื่องมือการตลาดที่นำมาผสมผสานปรับใช้ต่อสินค้าและการให้บริการ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทางการตลาดของธุรกิจ แนวคิด 4P’s เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่นักการตลาดใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาด เพื่อให้มั่นใจว่าผลิตภัณฑ์หรือบริการ

ที่นำเสนอตรงกับความต้องการของตลาดเป้าหมาย และสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Kotler (2016) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ ซึ่งเป็นธุรกิจที่แตกต่างกัน สินค้าอุปโภคและบริโภคทั่วไปจำเป็นจะต้องใช้ปัจจัย 4 อย่าง ในการกำหนดกลยุทธ์การตลาด อันได้แก่

1. ผลิตภัณฑ์ (product) เป็นสิ่งที่ต้องสร้างสรรค์ ออกแบบ พินิจพิจารณา พัฒนาให้ตรงกับความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายหลักในตลาด ผลิตภัณฑ์ ประกอบไปด้วย สินค้าและ/หรือการให้บริการ โดยที่สินค้าและ/หรือบริการนั้น จะต้องมีความสามารถในการตอบสนองความต้องการของลูกค้า และทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจในสินค้า หรือการรับบริการนั้น ๆ ควรมีการพัฒนาในตัวผลิตภัณฑ์ และการให้บริการ มีการเข้ามาจัดการกับกระบวนการผลิตสินค้า หรือการให้บริการทั้งหมด ผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องประดับเสริมดวงถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์ ที่จะต้องมีการดูแล จัดการ ควบคุมอย่างเหมาะสม

2. ราคา (price) โดยทั่วไปจะหมายถึง จำนวนเงินที่ถูกเรียกเก็บจากสินค้าหรือบริการแต่ในวงกว้างหมายถึง ผลรวมของคุณค่าที่ผู้บริโภคยอมจ่ายเพื่อให้ได้รับประโยชน์ของการมี หรือใช้งานสินค้าหรือบริการ โดยก่อนที่จะซื้อ มักจะต้องเปรียบเทียบระหว่างคุณค่าที่ได้รับ และราคาที่ต้องจ่ายของผลิตภัณฑ์ ในการตั้งราคาจะมีพื้นฐานมาจากการรับรู้คุณค่าของผลิตภัณฑ์มากกว่าต้นทุนของผู้ขาย

3. สถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่าย (place) เป็นช่องทาง สถานที่ การนำเสนอผลิตภัณฑ์ หรือการให้บริการสู่ตลาดเป้าหมาย ผลิตภัณฑ์ การให้การบริการ ต้องสามารถมีไว้ให้กับลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย ที่สถานที่ใดสถานที่หนึ่งที่มีความเหมาะสม และตอบสนองความต้องการสูงสุดของลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว สะดวกสบาย การกำหนดช่องทางในการกระจายสินค้า ช่องทางการให้บริการให้ครอบคลุมและเหมาะสม เพื่อการบริการให้แก่ลูกค้าอย่างทั่วถึงภายในสถานประกอบการ ความสะดวกสบายในการเข้าถึงของลูกค้า

4. การจัดการส่งเสริมการตลาด (promotion) เป็นการติดต่อส่งสารไปยังลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย เพื่อชี้แจง แจ้งให้ทราบถึงข้อมูลข่าวสาร จูงใจ ลูกค้าให้เกิดความสนใจใคร่รู้ของลูกค้าและ/หรือต่อการบริการ และยังเป็นการเข้าถึงของความคิดเห็น ความเข้าใจในผลิตภัณฑ์ การบริการให้กับกลุ่มตลาดลูกค้าเป้าหมายหลักให้ได้รับรู้ การออกนโยบายส่งเสริมการตลาดมีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมการกระทำของผู้ประกอบการ ทำให้กลุ่มลูกค้าเป้าหมายมีความมั่นใจต่อผลิตภัณฑ์และการบริการของผู้ประกอบการ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อ

ทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อของ Kotler (2003 อ้างถึงใน อดุลย์ จาตุรงคกุล และดลยา จาตุรงคกุล, 2550) เป็นลำดับขั้นตอนในการตัดสินใจของผู้บริโภค โดยมีลำดับกระบวนการ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การรับรู้ถึงความต้องการหรือปัญหา (problem/need recognition) ในขั้นตอนแรกผู้บริโภคจะตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการในสินค้าหรือการบริการ ความต้องการหรือปัญหานั้นเกิดขึ้นมาจากความจำเป็น (needs)

2. การค้นหาข้อมูล (information search) เมื่อผู้บริโภคทราบถึงความต้องการในสินค้า หรือบริการแล้ว ลำดับขั้นต่อไปผู้บริโภคก็จะแสวงหาข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ

3. การประเมินทางเลือก (evaluation of alternatives) เมื่อได้ข้อมูลจากขั้นตอนที่ 2 แล้วในขั้นต่อไปผู้บริโภคก็จะทำการประเมินทางเลือก โดยในการประเมินทางเลือกนั้นผู้บริโภคต้องกำหนดเกณฑ์หรือคุณสมบัติที่จะใช้ในการประเมิน

4. การตัดสินใจซื้อ (purchase decision) หมายถึง กระบวนการทางความคิดและการประเมินของผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้าหรือบริการหนึ่ง ๆ โดยพิจารณาจากข้อมูล ความต้องการ และปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งทางเลือกที่ตอบสนองความต้องการสูงสุด (Kotler & Keller, 2016) แนวคิดนี้อธิบายว่าการตัดสินใจซื้อเป็นขั้นตอนสำคัญในพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพิจารณาทางเลือกและการตัดสินใจขั้นสุดท้ายว่าจะซื้อหรือไม่ซื้อสินค้า

5. พฤติกรรมภายหลังการซื้อ (post purchase behavior) หลังจากที่ลูกค้า ตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการไปแล้ว ถ้าลูกค้ามีความพึงพอใจ ก็จะเกิดพฤติกรรมในการซื้อซ้ำหรือบอกต่อ แต่เมื่อใดก็ตามที่คุณค่าที่ได้รับจริงต่ำกว่าที่ได้คาดหวัง ลูกค้าก็จะเกิดความไม่พึงพอใจ พฤติกรรมที่ตามมาก็คือ ลูกค้าจะเปลี่ยนไปใช้ผลิตภัณฑ์ของคู่แข่งขัน และมีการบอกต่อไปยังผู้บริโภคคนอื่น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์

ประชากรศาสตร์ (demography) มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก 2 คำ คือ “demos” (demos) ซึ่งแปลว่า “ประชาชน” และ “graphein” (grapho) ซึ่งแปลว่า “การเขียน” หรือ “การศึกษา” ดังนั้น ประชากรศาสตร์ หมายถึง การวิเคราะห์ทางประชากรในเรื่องขนาดโครงสร้าง การกระจายตัว และการเปลี่ยนแปลงประชากรในเชิงที่สัมพันธ์กับปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอื่น ๆ ปัจจัยทางประชากรอาจเป็นได้ทั้งสาเหตุและผลของปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

Hanna & Wozniak (2001) และ Shiffman & Kanuk (2003) ได้ให้ความหมายของลักษณะทางประชากรศาสตร์ไว้คล้ายคลึงกัน โดยกล่าวว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์ หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับตัวบุคคล เช่น อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ ศาสนา และเชื้อชาติ ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งโดยทั่วไปแล้วใช้เป็นลักษณะพื้นฐานที่นักการตลาดมักจะนำมาพิจารณาสำหรับการแบ่งส่วนตลาด (market segmentation) โดยนำมาเชื่อมโยงกับความต้องการความชอบและอัตราการใช้สินค้าของผู้บริโภค นอกจากนี้ Salkind (2010) กล่าวว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ หมายถึง อายุ เพศ ขนาดครอบครัวสถานภาพครอบครัว รายได้ อาชีพ การศึกษา ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่นิยมใช้ในการแบ่งส่วนตลาดและเป็นสิ่งสำคัญและสถิติที่วัดได้ของประชากรที่จะช่วยกำหนดตลาดเป้าหมาย

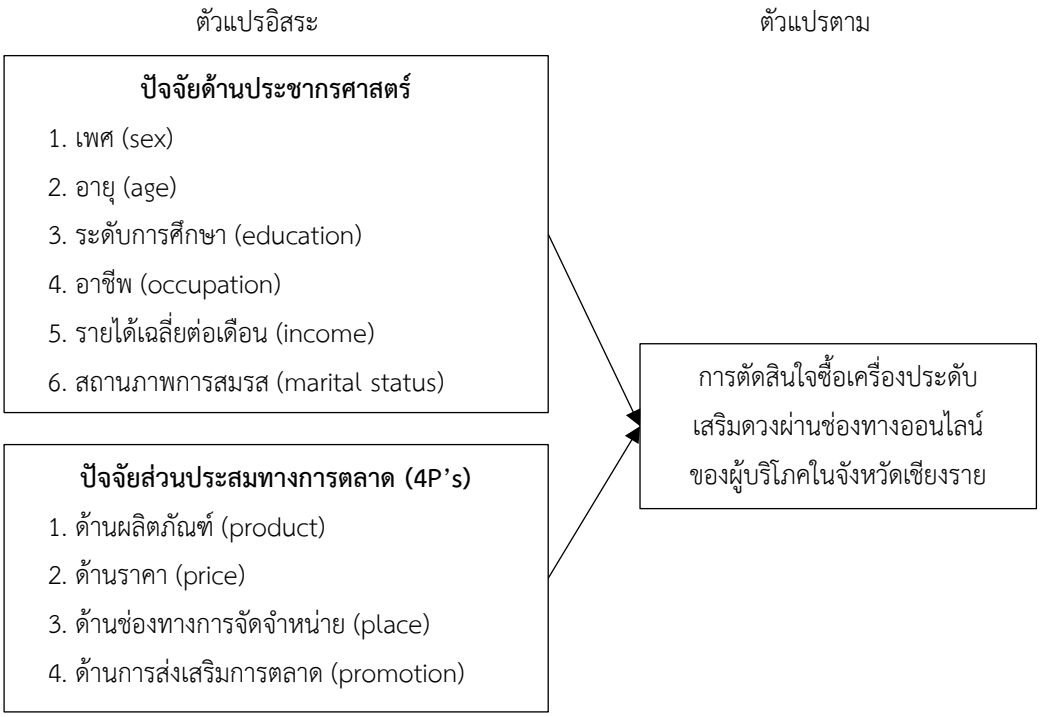
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศิระประภา จีระเดชาธรรม และคณะ (2565) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อวอลเปเปอร์มือถือเสริมดวง ซึ่งสำรวจกลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพฯ และปริมณฑล จำนวน 347 คน อายุ 18 - 60 ปี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมสายมูและความเชื่อด้านต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลในการซื้อวอลเปเปอร์มือถือเสริมดวง จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงมีความตั้งใจซื้อวอลเปเปอร์เสริมดวงสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างเพศชาย ขณะที่กลุ่มตัวอย่างอายุต่ำกว่า 30 ปี มีความตั้งใจซื้อสูงกว่ากลุ่มที่มีอายุมากกว่า และกลุ่มที่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 30,000 บาท มีความตั้งใจซื้อสูงกว่ากลุ่มที่มีรายได้สูงกว่า ทั้งนี้แม้งานวิจัยจะชี้ให้เห็นว่า เพศหญิงมีแนวโน้มตั้งใจซื้อวอลเปเปอร์มือถือเสริมดวงมากกว่าเพศชาย แต่จากผลพฤติกรรมของกลุ่มที่ไม่ได้ใช้วอลเปเปอร์เสริมดวงพบว่า เพศชายมีสัดส่วนที่ไม่ใช้เพียงร้อยละ 34.5 และยังนิยมใช้เครื่องประดับเสริมดวงประเภทอื่น เช่น กำไลเสริมดวง แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างด้านรูปแบบการบริโภคสินค้าเสริมดวงระหว่างเพศอย่างชัดเจน

สุภาวดี กังวานวาณิชย์ (2556) ทำการศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริโภคกับความเชื่อในเรื่องเครื่องรางของขลังในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมความเชื่อทางด้านเครื่องรางของขลัง 2) เพื่อศึกษารูปแบบเครื่องรางของขลังในเมืองไทย และ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อทางด้านเครื่องราง และมีผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากเป็นเพศหญิงอายุอยู่ระหว่าง 26 - 35 ปี สถานะโสด นับถือพุทธศาสนา มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท และมีรายได้ระหว่าง 10,001 - 30,000 บาท กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังจากความเชื่อเรื่องโชคลางในด้านความปลอดภัยมากที่สุด มาจากสาเหตุเพื่อความสบายใจของตนเอง และยังมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อทางด้านโชคลางจากบุคคลรอบข้างและได้รับอิทธิพลความเชื่อโชคลางมาจากครอบครัวมากที่สุด โดยใช้เหตุผลในการตัดสินใจเช่าซื้อเครื่องรางของขลังจากเรื่องเล่าของขลังนั้น ๆ มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อครั้งไม่เกิน 5,000 บาท

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม ได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริโภคที่มีอายุระหว่าง 15 - 60 ปี ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีจำนวนประชากรทั้งหมด จำนวน 1,298,977 คน (สำนักบริหารการทะเบียน, 2566) ประกอบด้วย 18 อำเภอ

กลุ่มตัวอย่างที่เลือกใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคที่เป็นตัวแทนของประชากรในจังหวัดเชียงราย ที่มีอายุระหว่าง 15-60 ปี และเคยซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่ชัด โดยจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คำนวณได้จากสูตรของ Cochran (1977) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (e) เท่ากับ 0.05 จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม คือ จำนวน 405 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นชั้นภูมิ (stratified random sampling) โดยแบ่งประชากรตามอำเภอทั้ง 18 อำเภอในจังหวัดเชียงรายแล้วดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างในแต่ละอำเภอตามสัดส่วนของจำนวนประชากรเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรทั้งจังหวัด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามออนไลน์ (online questionnaire) ข้อคำถามมีทั้งแบบคำถามปลายปิดและคำถามปลายเปิด โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตามรูปแบบของลิเคิร์ท (Likert) 5 ระดับ ซึ่งสร้างขึ้นโดยยึดตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ รายได้ อาชีพ ระดับการศึกษา และสถานภาพการสมรส

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดของเครื่องประดับเสริมดวง มีลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert)

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์การตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงราย มีลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert)

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะและข้อมูลเพิ่มเติมของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงราย

ผู้วิจัยได้ทดสอบคุณภาพของแบบสอบถาม โดยตรวจสอบความถูกต้องให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเพื่อให้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นสามารถวัดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาตามที่ต้องการการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งพบค่าอยู่ที่ 0.79 โดยค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับที่มีค่า α ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป แสดงให้เห็นว่า คำถามแต่ละข้อมีคุณภาพ (Rovinelli & Hambleton, 1976) จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (tryout) กับกลุ่มที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน เพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (reliability) ด้วยการทดสอบค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) พบว่า มีค่า 0.93 ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป แสดงให้เห็นว่า แบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (Nunnally, 1978)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ (online questionnaire) โดยทำการสำรวจจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 405 คน จากประชากรที่อาศัยในจังหวัดเชียงราย ทั้ง 18 อำเภอ และเคยซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งเลือกเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เต็มใจให้ข้อมูล และให้ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้กรอกข้อมูลด้วยตัวเอง ก่อนเข้าสู่แบบสอบถามฉบับจริง ผู้วิจัยได้จัดทำคำถามคัดกรอง (screening questions) เพื่อให้มั่นใจว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ได้แก่ เคยซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์หรือไม่ โดยระบบจะให้เข้าสู่แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ได้เฉพาะผู้ที่ตอบว่า “เคย” เท่านั้น เพื่อให้แน่ใจว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริโภคที่มีคุณสมบัติตรงตามเงื่อนไขของการวิจัย จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ต่อไป สำหรับการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเป็นชั้นภูมิ (stratified random sampling) โดยแบ่งออกเป็นอำเภอในจังหวัดเชียงราย ใช้อัตราส่วนของจำนวนประชากรในแต่ละพื้นที่มาเป็นเกณฑ์จัดสรรจำนวนกลุ่มตัวอย่างอย่างเป็นระบบ อำเภอเมืองเชียงราย ซึ่งมีประชากรมากที่สุด จำนวน 253,301 คน คิดเป็นร้อยละ 19.50 ของประชากรทั้งหมด ได้รับการจัดสรรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 79 คน ในขณะที่อำเภอดอยหลวง ซึ่งมีประชากรน้อยที่สุด จำนวน 18,186 คน คิดเป็นร้อยละ 1.40 ได้รับการจัดสรรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คน ในลักษณะเดียวกัน อำเภออื่น ๆ ได้รับการจัดสรรจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของจำนวนประชากร เช่น อำเภอพาน (ร้อยละ 9.00) ได้รับกลุ่มตัวอย่าง 36 คน อำเภอแม่สาย (ร้อยละ 10.00) ได้รับกลุ่มตัวอย่าง 41 คน อำเภอแม่จัน (ร้อยละ 8.20) ได้รับกลุ่มตัวอย่าง 33 คน และอำเภอเทิง (ร้อยละ 6.40) ได้รับกลุ่มตัวอย่าง 26 คน เป็นต้น รวมแล้วจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 405 คน ซึ่งกระจายครบทั้ง 18 อำเภอของจังหวัดเชียงราย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นตัวแทนที่เหมาะสมของประชากรทั้งจังหวัด และสามารถนำไปวิเคราะห์เชิงสถิติได้อย่างถูกต้องและเชื่อถือได้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic) ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน (inferential statistic) การทดสอบสมมติฐานการวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (multiple linear regression analysis)

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 405 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 234 คน คิดเป็นร้อยละ 57.78 อายุเฉลี่ยอยู่ในช่วง 21 – 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 69.88 ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 55.06 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 282 คน คิดเป็นร้อยละ 69.63 ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 44.20 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 10,001 – 20,000 บาท จำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 55.56

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4P's)

ค่าเฉลี่ยรวมของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4P's) ทั้ง 4 ด้าน พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.07) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\overline{X}$ = 4.13) รองลงมา คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ($\overline{X}$ = 4.10) และน้อยที่สุดคือ ด้านราคา ($\overline{X}$ = 3.99) แม้จะมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แต่ยังคงอยู่ในระดับความคิดเห็นมากเช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับทุกด้านของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด โดยให้ความสำคัญสูงสุดกับความสะดวกและความน่าเชื่อถือของช่องทางการจัดจำหน่าย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของส่วนประสมทางการตลาด

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับความคิดเห็น
1. ด้านผลิตภัณฑ์	4.10	0.71	มาก	2
2. ด้านราคา	3.99	0.82	มาก	4
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.13	0.78	มาก	1
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.04	0.86	มาก	3
ภาพรวม	4.07	0.74	มาก	

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของการตัดสินใจซื้อสินค้า

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงราย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.99) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการตัดสินใจซื้อ ($\overline{X}$ = 4.03) รองลงมาคือ ด้านการค้นหาข้อมูล ($\overline{X}$ = 4.02) ด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ ($\overline{X}$ = 4.00) ด้านการประเมินทางเลือก ($\overline{X}$ = 3.97) และน้อยที่สุดคือ ด้านการรับรู้ถึงความต้องการหรือปัญหา ($\overline{X}$ = 3.95) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการตัดสินใจซื้อ

การตัดสินใจซื้อสินค้า	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับความคิดเห็น
1) ด้านการรับรู้ถึงความต้องการหรือปัญหา	3.95	0.85	มาก	5
2) ด้านการค้นหาข้อมูล	4.02	0.87	มาก	2
3) ด้านการประเมินทางเลือก	3.97	0.90	มาก	4
4) ด้านการตัดสินใจซื้อ	4.03	0.85	มาก	1
5) ด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ	4.00	0.90	มาก	3
ภาพรวม	3.99	0.82	มาก	

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงรายที่แตกต่างกัน พบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ด้านเพศ ด้านอายุ ด้านสถานภาพการสมรส ด้านระดับการศึกษา และด้านอาชีพ เป็นตัวแปรที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงรายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ในขณะที่ด้านรายได้ไม่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงราย

ลักษณะทางประชากรศาสตร์	แหล่งความแปรปรวน	SS	DF	MS	F	Sig.
1. เพศ	ระหว่างกลุ่ม	12.257	2	6.129	9.62	0.00*
	ภายในกลุ่ม	256.170	402	0.637		
	รวม	268.427	404			
2. อายุ	ระหว่างกลุ่ม	6.880	4	1.720	2.64	0.03*
	ภายในกลุ่ม	262.930	400	0.657		
	รวม	269.810	404			
3. สถานภาพการสมรส	ระหว่างกลุ่ม	24.060	3	8.020	12.94	0.00*
	ภายในกลุ่ม	244.690	401	0.610		
	รวม	268.750	404			
4. ระดับการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	68.293	3	22.764	44.92	0.00*
	ภายในกลุ่ม	204.189	401	0.509		
	รวม	272.482	404			
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ระหว่างกลุ่ม	6.285	5	1.257	1.91	0.09
	ภายในกลุ่ม	262.796	399	0.659		
	รวม	269.081	404			
6. อาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	18.405	5	3.681	5.86	0.00*
	ภายในกลุ่ม	253.103	399	0.634		
	รวม	271.508	404			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงรายตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ พบว่า ปัจจัยด้านเพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพ ที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจซื้อที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคุณของส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงราย

ส่วนประสมทางการตลาด	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P-Value
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่	0.63	0.16		4.03	0.00*
1) ด้านผลิตภัณฑ์	0.17	0.07	0.14	2.24	0.03*
2) ด้านราคา	0.04	0.07	0.04	0.53	0.60
3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	0.21	0.08	0.21	2.76	0.01*
4) ด้านการส่งเสริมการตลาด	0.41	0.07	0.43	6.27	0.00*
$R = 0.77$, $R^2 = 0.59$, Adj. $R^2 = 0.59$, Std. Error = 0.53, Sig. = 0.00					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด เป็นตัวแปรที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงรายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยด้านการส่งเสริมการตลาด มีผลต่อการตัดสินใจซื้อมากที่สุด ในขณะที่ด้านราคาไม่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาความแตกต่างระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์และการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงราย จากผลการศึกษาพบว่าผู้บริโภคอยู่ในกลุ่มช่วงอายุ 21 – 30 ปี จัดอยู่ในกลุ่มเจเนอเรชัน Z ซึ่งเป็นกลุ่มที่เติบโตมาในช่วงของการเปลี่ยนผ่านของเทคโนโลยี และกระแสของสังคมที่เติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้เป็นกลุ่มที่มีความหลากหลายทางพฤติกรรมการใช้ชีวิต และความเชื่อเป็นอย่างมาก ดังนั้น พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับทางการตลาดจะมีความแปลกใหม่ และพร้อมที่จะเปิดรับการตลาดที่ไม่เคยมีมาก่อน เพื่อสนับสนุนการใช้ชีวิตหรือการทำงานของตัวเอง เช่นเรื่องศาสนา เรื่องความเชื่อ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วงประมาณ 20,001 – 30,000 บาท ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาวดี กังวานวาณิชย์ (2556) ซึ่งชี้ให้เห็นว่ากลุ่มผู้ที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี ทำงานในภาคเอกชน และมีรายได้เฉลี่ยระหว่าง 10,001 – 30,000 บาท มักแสดงพฤติกรรมความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง อันสะท้อนให้เห็นว่า แม้สินค้าในกลุ่มความเชื่อที่ไม่ได้จัดเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต แต่กลุ่มผู้บริโภคที่มีการศึกษาและมีรายได้ใกล้เคียงกับระดับค่าครองชีพส่วนใหญ่ ยังคงแสวงหาสิ่งที่สามารถยึดเหนี่ยวจิตใจและสร้างความหวังในการยกระดับคุณภาพชีวิต ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการหันมาพึ่งพากระแส “มูเตลู” โดยคาดหวังว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะช่วยสร้างความมั่นใจในการดำเนินชีวิตให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของศิระประภา จีระเดชาธรรม และคณะ (2565) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อวอลเปเปอร์มือถือเสริมดวง

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล มีการตั้งใจซื้อวอลเปเปอร์มือถือเสริมดวงที่สูงกว่าเพศชาย และส่วนใหญ่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี จะมีความตั้งใจซื้อสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุมากกว่า 30 ปี ขึ้นไป แต่ผลจากพฤติกรรมกลุ่มพบว่า เพศชายยังมีการใช้เครื่องประดับเสริมดวง ประเภทกำไลเสริมดวงถึง 34.5% ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของพรรณวดี หิรัญศุภโชค (2564) ที่ศึกษาปัจจัยพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าและบริการเสริมดวงของกลุ่มผู้บริโภค ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีการเปิดรับสื่อและข่าวสารผ่านช่องทางออนไลน์ มีความคิดเห็นด้านเนื้อหาการเปิดรับสื่ออยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ที่ 2 ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงราย โดยปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด จากการศึกษาครั้งนี้ เมื่อดูรายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.07) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเสริมดวงของผู้บริโภคมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการส่งเสริมการตลาด ขณะที่ปัจจัยด้านราคากลับไม่ปรากฏอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ ซึ่งผลลัพธ์ดังกล่าวไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของอิสยาภรณ์ วงศ์ธรรมกูล (2561) ที่ศึกษาการเปิดรับสื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรมการบริโภคเครื่องรางของขลังประเภทเครื่องประดับ และผลการศึกษาระบุว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญสูงสุดกับด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด ขณะที่ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภค ความแตกต่างของผลการศึกษาอาจอธิบายได้จากบริบทของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย โดยเฉพาะการขยายตัวของช่องทางการซื้อขายผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ และสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเอื้อต่อการเข้าถึงสินค้าที่มีความเฉพาะตัวอย่างเครื่องประดับเสริมดวงได้ง่ายและสะดวกขึ้น จึงทำให้ช่องทางการจัดจำหน่ายกลายเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งกว่าด้านราคา ขณะเดียวกันผู้บริโภคในกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาครั้งนี้ อาจให้คุณค่าทางจิตใจและความเชื่อส่วนบุคคลมากกว่าความคุ้มค่าในเชิงราคา ทำให้การตัดสินใจซื้อไม่ได้ขึ้นอยู่กับราคาสินค้าเป็นหลัก แต่พิจารณาจากความน่าเชื่อถือ และความสะดวกในการเข้าถึงสินค้าผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์แทน ดังนั้น ผลลัพธ์ที่แตกต่างนี้สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคในบริบทปัจจุบัน และชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่ผู้ประกอบการต้องให้ความสำคัญกับการสร้างช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลายและเข้าถึงได้ง่าย เพื่อสอดรับกับความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภค

เมื่อสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ทั้งสองประการที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงราย พบว่า ทั้งปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ต่างมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อในลักษณะที่สะท้อนถึงความเปลี่ยนแปลงของผู้บริโภคยุคปัจจุบัน โดยลักษณะทางประชากรศาสตร์ เช่น เพศ อายุ และระดับการศึกษา ส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายหลักเป็นผู้บริโภควัยหนุ่มสาวรุ่นใหม่ โดยเฉพาะกลุ่มเจเนอเรชัน Z ที่มีแนวโน้มเปิดรับความเชื่อ ความศรัทธา และกระแส “มูเตลู” ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างคล่องตัว ขณะเดียวกันปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดพบว่า ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีอิทธิพลสูงสุดต่อการตัดสินใจซื้อ รองลงมาคือด้านผลิตภัณฑ์ และการส่งเสริมการตลาด ส่วนด้านราคากลับไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อ ซึ่งแตกต่างจากผลการศึกษาก่อนหน้าในบางประเด็นความแตกต่างนี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายมิได้ให้ความสำคัญเพียงมิติด้านมูลค่าเชิงเศรษฐกิจของสินค้า แต่กลับให้ความสำคัญกับความสะดวกในการเข้าถึง ความน่าเชื่อถือของช่องทางการซื้อขาย ตลอดจนคุณค่าทางจิตใจและความเชื่อส่วนบุคคลมากกว่า อันเป็นลักษณะเฉพาะของตลาดเครื่องประดับเสริมดวงในยุคดิจิทัล

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้คือ การค้นพบว่าปัจจัยด้านประชากรศาสตร์มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเสริมดวงผ่านช่องทางออนไลน์ โดยเฉพาะเพศและอายุที่สะท้อนถึงความแตกต่างทางพฤติกรรมการบริโภคอย่างชัดเจน กล่าวคือ กลุ่มเพศทางเลือก (LGBTQ+) แสดงพฤติกรรมการซื้อสูงกว่าเพศชายและเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนถึงการใช้สินค้าประเภทนี้เป็นเครื่องมือในการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ ความเชื่อ และความมั่นใจ ขณะที่ช่วงอายุ 21–30 ปี และ 31–40 ปี มีรูปแบบการเลือกซื้อที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มอายุน้อยเน้นความเป็นแฟชั่นและการแสดงออกถึงตัวตน ในขณะที่กลุ่มอายุมากขึ้นมองสินค้าผ่านคุณค่าด้านจิตใจและความมั่นคง นอกจากนี้ยังพบว่าสถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพเป็นตัวแปรที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเช่นกัน ซึ่งตอกย้ำว่าแรงผลักดันในการบริโภคสินค้าประเภทนี้มิได้ตั้งอยู่บนรายได้หรือกำลังซื้อเป็นหลัก หากแต่เกิดจากความเชื่อ ความต้องการทางสังคม และการสร้างสัญลักษณ์ที่สะท้อนคุณค่าภายใน ส่วนในมิติของการตลาด ผลการวิจัยยืนยันว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะ “ด้านการส่งเสริมการตลาด” ที่มีอิทธิพลสูงที่สุด สะท้อนว่ากลยุทธ์การสื่อสารและการสร้างภาพลักษณ์ มีบทบาทสำคัญต่อการโน้มน้าวผู้บริโภค ขณะเดียวกัน ปัจจัยด้านราคาไม่ได้มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับคุณค่าทางสัญลักษณ์ ความเชื่อ และภาพลักษณ์ที่สินค้านำเสนอมากกว่ามิติทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้องค์ความรู้ใหม่ดังกล่าวช่วยขยายกรอบความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคในสินค้าที่เชื่อมโยงกับความเชื่อและจิตวิญญาณ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบกลยุทธ์ทางการตลาดที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบการร้านค้าเครื่องประดับเสริมดวง ผู้ประกอบการควรพัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดให้เข้มข้นและน่าสนใจ โดยเน้นการนำเสนอข้อมูลที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้บริโภค เช่น คอนเทนต์รีวิวจากผู้ใช้จริง ความร่วมมือกับอินฟลูเอนเซอร์ และการเล่าเรื่องราว (storytelling) ของเครื่องประดับเสริมดวง เพื่อเพิ่มการรับรู้และกระตุ้นความสนใจของลูกค้าอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายที่ช่วยให้แบรนด์ถูกมองเห็นมากขึ้น ในส่วนของช่องทางจำหน่าย ควรเพิ่มความสะดวกให้ลูกค้าสามารถเข้าถึงสินค้าได้ง่ายขึ้น ผ่านการใช้หลายแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ติ๊กต็อก และไลน์ โอเอ และแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ พร้อมจัดระบบการสั่งซื้อ การตอบกลับและการจัดส่งให้รวดเร็วและน่าเชื่อถือ เพื่อสร้างประสบการณ์การซื้อที่ดีและต่อเนื่อง สำหรับราคา ควรมุ่งสร้างคุณค่าและภาพลักษณ์ของสินค้าให้เด่นชัด ทั้งในคุณภาพงานฝีมือ ความหมายเชิงมงคลของเครื่องประดับ วัสดุที่ใช้ และตัวตนของแบรนด์ เพื่อให้ผู้บริโภคมองเห็นคุณค่าที่ได้รับมากกว่าการเลือกจากราคา

1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมนี้ทั้งด้านองค์ความรู้ มาตรฐานคุณภาพ และการสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกให้กับเครื่องประดับเสริมดวง อาจจัดอบรมเพื่อยกระดับศักยภาพของผู้ประกอบการรายย่อย รวมทั้งส่งเสริมการตลาดเชิงสร้างสรรค์และการค้าระหว่างประเทศ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการไทยสามารถขยายตลาดไปยังต่างประเทศได้ นอกจากนี้ ควรมีการกำหนดแนวทางหรือมาตรฐานเบื้องต้นเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคและป้องกันการหลอกลวงหรือการโฆษณาเกินจริง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังพื้นที่อื่น ๆ นอกเหนือจากจังหวัดเชียงราย เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบพฤติกรรมและความเชื่อของผู้บริโภคในบริบททางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และเศรษฐกิจที่แตกต่างกันได้

2.2 ข้อมูลจากการศึกษานี้เป็นเพียงการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ อาจจะเพิ่มวิธีการเก็บโดยผสานการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณกับการศึกษาเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่มเพิ่มเติม เพื่อให้สามารถวิเคราะห์แรงจูงใจ ความเชื่อ และมุมมองส่วนบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเสริมดวงได้อย่างละเอียดและรอบด้าน

2.3 ควรศึกษาตัวแปรเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค เช่น อิทธิพลจากสื่อสังคมออนไลน์ ความเชื่อเรื่องโชคลาง และการรับรู้คุณค่าของแบรนด์ เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงลึกระหว่างปัจจัยเหล่านี้กับการตัดสินใจซื้อและความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค

เอกสารอ้างอิง

พรรณวดี หิรัญศุภโชค. (2564). *ปัจจัยพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อและบริการเสริมดวงของกลุ่มผู้บริโภค.* วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิระประภา จีระเดชาธรรม, อริสรา คชายุทธเดช, วิชชากร วณิชเดโชชัย, สุวิภา ครุปิติ และ อภิรัฐกุญช์ หลวงหล้า. (2565). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อวอลเปเปอร์มือถือเสริมดวง.* ภาควิชาการตลาด คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. https://www.brandbuffet.in.th/2022/06/chula-mbm-present-mutelu-mobile-wallpaper-research/.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2567). *ETDA เผยมูลค่าอีคอมเมิร์ซไทย ปี 66 พุ่งแตะ 5.96 ล้านล้านบาท อุตสาหกรรมประกันภัยโตมากสุด ร้อยละ 31*. สืบค้น 20 กรกฎาคม 2568 จาก https://www.etda.or.th/th/pr-news/Dgt_ecom_survey2024.aspx.

สำนักบริหารการทะเบียน. (2566). *ระบบสถิติทางการทะเบียน*. สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. สืบค้น 20 กรกฎาคม 2568 จาก https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/.

สุภาวดี กังวานวาณิชย์. (2556). *ทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริโภคกับความเชื่อในเรื่องเครื่องรางของขลังในเขตกรุงเทพมหานคร.* สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิตมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

อดุลย์ จาตุรงคกุล และดลยา จาตุรงคกุล. (2550). *พฤติกรรมผู้บริโภค.* (พิมพ์ครั้งที่ 8). โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อิสยาภรณ์ วงศ์ธรรมกูล. (2561). *การเปิดรับสื่อและทัศนคติที่มีต่อเครื่องรางของขลังประเภทเครื่องประดับ.* การค้นคว้าอิสระวารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการสื่อสารองค์กร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Avci, I., & Yildiz, S. (2021). The effect of superstitions on consumer luck, horoscope, and evil-oriented purchasing behavior: A study in Turkey. In C. Cobanoglu & V. Della Corte (Eds.), *Advances in global services and retail management* (Vol. 2, pp. 1–9). USF M3 Publishing.

Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques* (3rd ed). John Wiley & Sons.

Hanna, N., & Wozniak, R. (2001). *Consumer behavior*. Prentice Hall.

Kotler, P. (2003). *Marketing management* (11th ed). Prentice Hall.

Kotler, P. (2016). *Marketing management: Analysis, planning, implementation and control* (14th global ed). Prentice-Hall.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th global ed). Pearson Education.

Marketing Oops! (2567). *88% ของคนไทยเชื่อเรื่องมู! เปิดอินไซต์ "สายมู" Gen X-Y-Z เน้นเงินโซคลาภมากสุด และกลยุทธ์ "Muketing" เจาะคนแต่ละเจน*. สืบค้น 20 กรกฎาคม 2568 จาก https://www.marketingoops.com/reports/mutelu-muketing/.

McCarthy, E. J. (1993). *Basic marketing: A global-managerial approach*. Irwin.

Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed). McGraw-Hill.

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1976). *On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity.* American Educational Research Association Annual Meeting, Sanfrancisco, CA.

Salkind, N. J. (Ed.). (2010). *Encyclopedia of research design*. SAGE Publications.

Shiffman, L. G., & Kanuk, L. L. (2003). *Consumer behavior*. Prentice Hall.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแก่ง จังหวัดนครสวรรค์

Cultural capital and local wisdom of Ban Kaeng community, Nakhon Sawan Province

จุรีรัตน์ ศิตศิรัตน์[1*], กฤษณะ ดาราเรือง[2], ศรุต แจ้งอนันต์[3], ดไนยา ตั้งอุทัยสุข[4], พงศกร งามสม[5]

Jureerat Sitsirat[1*], Kritsana Dararuang[2], Sarut Janganan[3], Danaiya Tang-u-thaisuk[4], Phongsakon Ngamsom[5]

[1,2,3,4,5]คณะบริหารและการจัดการ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา

[1,2,3,4,5]Faculty of Administration and Management, ChaoPraya University

[*]Corresponding author's e-mail: jureerat.k@cpu.ac.th[1*], kritsana.d@cpu.ac.th[2], Sarut.j@cpu.ac.th[3], Danaiya.t@cpu.ac.th[4], Pongsakorn.n.@cpu.ac.th[5]

Received: October 26, 2025 Revised: November 06, 2025 Accepted: November 13, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านแก่ง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ 2. จัดหมวดหมู่ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ และ 3. วิเคราะห์ศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านแก่ง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 คน ประกอบด้วยผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชนในชุมชน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ผลการวิจัยพบว่า 1. ศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแก่งมีทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและโดดเด่น มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว เช่น ภาษาพูด อาหารท้องถิ่น งานหัตถกรรม เช่น เครื่องปั้นดินเผา การทอผ้า และการแสดงศิลปวัฒนธรรม 2. หมวดหมู่ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลบ้านแก่ง จำแนกเป็น 4 หมวดหมู่ คือ หมวดหมู่สถาปัตยกรรมอันทรงคุณค่า ได้แก่ วัดบ้านแก่ง วัดเกาะแก้ว หมวดหมู่งานช่างฝีมือดั้งเดิม ได้แก่ เครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญ ผ้าทอบ้านวังหยวก และผลิตภัณฑ์จากผ้าไทดำบ้านวังหยวก หมวดหมู่กีฬาภูมิปัญญาไทย มีการละเล่นพื้นบ้านที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ ได้แก่ การละเล่นลูกมะกอน หมวดหมู่แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล

ขนบธรรมเนียมประเพณีแบ่งออกเป็นประเพณีเกี่ยวกับศาสนา ได้แก่ พิธีกรรมเสนเรือน ประเพณีเกี่ยวกับเทศกาล ได้แก่ เทศกาลสงกรานต์ชาวมอญ และงานสืบสานวัฒนธรรมประเพณีไทดำ และประเพณีเกี่ยวกับการทำมาหากิน ได้แก่ อาหารของชาวมอญบ้านแก่ง เช่น ข้าวแช่ ขนมจีนมอญ ขนมครกมอญ ข้าวเหนียวแดกงา อาหารไทดำบ้านวังหยวก ได้แก่ แกงผำ ผักจุ๊บ ปลาปิ้งต๊บ กบปิ้งโอ๋ 3. ศักยภาพด้านการจัดการและสิ่งอำนวยความสะดวก ชุมชนมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่เข้มแข็ง และมีระบบบริหารเบื้องต้นโดยคณะกรรมการศูนย์เครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญและศูนย์วัฒนธรรมไทดำ รวมถึงมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ได้แก่ การเข้าถึงที่สะดวกจากถนนใหญ่ ที่จอดรถ ห้องน้ำ และห้องประชุม ศักยภาพด้านกิจกรรมการมีส่วนร่วม และกระบวนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนมีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้มีส่วนร่วม อาทิ การปั้นเครื่องปั้นดินเผา การวาดลวดลาย การทอผ้า การจักสาน และการละเล่นพื้นบ้าน พร้อมทั้งมีระบบการสื่อสารภายในชุมชนผ่านเสียงตามสาย โดยผู้นำท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทสำคัญในการประสานงานและสนับสนุนกิจกรรมวัฒนธรรมอย่างเข้มแข็ง

คำสำคัญ: ทุนทางวัฒนธรรม, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, ชุมชนบ้านแก่ง, การอนุรักษ์วัฒนธรรม, การพัฒนาท้องถิ่น

Abstract

The study aims to 1. investigate the potential of cultural capital and local wisdom in the Ban Kaeng community, 2. classify the types of cultural capital and local wisdom in the Ban Kaeng subdistrict, and 3. analyze the potential of cultural capital and local wisdom in the Ban Kaeng community. The research employs a qualitative methodology, utilizing in-depth interviews and purposive sampling with 12 participants, including community leaders, local experts, and residents, to collect comprehensive data on cultural capital and local wisdom. The research findings reveal that 1. The cultural capital and local wisdom of the Ban Kaeng community demonstrate rich diversity and uniqueness, representing distinctive identities through local language, cuisine, handicrafts such as pottery and weaving, and various cultural performances. 2. The categories of cultural capital and local wisdom in Ban Kaeng Subdistrict are classified into four groups: Valuable Architectural Heritage-including Wat Ban Kaeng and Wat Koh Kaew; Traditional Handicrafts—including Mon pottery from Ban Mon, woven fabric from Ban Wang Yuak, and Tai Dam textile products from Ban Wang Yuak; Traditional Sports and Folk Games-such as the local game “Look Makon,” which reflects the community’s identity; and Social Practices, Rituals, and Festivals—covering religious ceremonies (e.g., San Ruean ritual), festive traditions (e.g., Mon Songkran Festival and Tai Dam Cultural Heritage Festival), and livelihood-related traditions (e.g., Mon and Tai Dam traditional foods such as Khao Chae, Kanom Jeen Mon, Kanom Krok Mon, Khao Niew Daek Nga, Kaeng Pham, Phak Jup, Pla Ping Tob, and Kob Ping Oh). 3. Regarding management and facilities, the community has a strong administrative structure managed by the Ban Mon Pottery Center Committee and the Tai Dam Cultural Center, supported by basic amenities such as convenient access from the main road, parking areas, restrooms, and meeting spaces. Moreover, the community offers participatory cultural tourism activities, including pottery making, pattern painting, fabric weaving, basketry, and folk games. Effective internal communication is facilitated through

a local broadcasting system, with village leaders—such as the Kamnan and village headman—playing key roles in coordinating and actively promoting cultural activities.

Keywords: cultural capital, local wisdom, Ban Kaeng community, cultural preservation, local development

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนมิใช่เพียงสมบัติที่สืบทอดจากอดีต หากแต่เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชน สังคมและชาติ ด้วยเหตุที่ทุนเหล่านี้สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในรูปแบบความรู้ ประเพณี ขนบธรรมเนียม วิถีชีวิต และผลงานศิลปะที่หล่อหลอมเอกลักษณ์ของชุมชน (ประเวศ วะสี, 2550) การพัฒนา อนุรักษ์และสืบสานทุนทางวัฒนธรรมเป็นกลไกหลักในการรักษาคุณค่าพื้นฐานของชุมชน สร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชน ทุนดังกล่าวครอบคลุมทั้งมรดกที่จับต้องได้ เช่น โบราณสถาน งานหัตถกรรม และอาหารพื้นบ้าน และมรดกที่จับต้องไม่ได้ เช่น ภูมิปัญญาประเพณี และความเชื่อพื้นบ้าน ซึ่งเชื่อมโยงชุมชนกับธรรมชาติ สร้างสมดุลในวิถีชีวิต ชุมชนที่ตระหนักถึงคุณค่าทุนเหล่านี้ย่อมมีความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสมัยใหม่ โดยยังคงเอกลักษณ์ดั้งเดิมไว้ได้ ในบริบทเศรษฐกิจ การแปรรูปทุนทางวัฒนธรรมสู่การท่องเที่ยวชุมชนและท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สร้างรายได้อย่างยั่งยืนให้ชุมชนฐานราก นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวิถีชีวิตจริงผ่านกิจกรรม เช่น การทำอาหารพื้นบ้าน ชมการแสดงศิลปวัฒนธรรม การผลิตหัตถกรรม และเข้าร่วมประเพณี ซึ่งเพิ่มมูลค่าสินค้าและบริการ ส่งเสริมการอนุรักษ์อย่างเป็นรูปธรรม การอนุรักษ์ควรดำเนินการอย่างหลากหลาย ครอบคลุมการสร้างจิตสำนึก ฟื้นฟูภูมิปัญญาที่ใกล้สูญหาย ปรับปรุงให้ทันสมัย ส่งเสริมปราชญ์ชาวบ้านในการเผยแพร่ กลไกสนับสนุน เช่น สภาภูมิปัญญาไทย กองทุนส่งเสริมภูมิปัญญา และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ช่วยรักษาคุณค่าเหล่านี้ให้ยั่งยืนในระดับชุมชนและชาติ

ในบริบทของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมลงในกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐานช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนและรักษาความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมชุมชน นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสประสบการณ์จริงผ่านการเรียนรู้วิถีชีวิต เช่น การเข้าร่วมทำกิจกรรมทางวัฒนธรรม การชมและร่วมสืบสานงานศิลปะพื้นบ้าน การเข้าร่วมเทศกาลประเพณี รวมถึงการรับรู้เรื่องราวความเป็นมาของชุมชน สิ่งเหล่านี้ช่วยเพิ่มคุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจแก่สินค้าบริการท้องถิ่น และเป็นช่องทางสำคัญในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมให้ยั่งยืน ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นยังเป็นฐานที่สำคัญช่วยเสริมสร้างเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ชุมชน ซึ่งทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง สร้างความภาคภูมิใจในรากเหง้าของตน และส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่สำคัญยังช่วยสร้างแรงจูงใจในการรักษามรดกวัฒนธรรมและการสืบทอดความรู้ไปยังคนรุ่นหลังอย่างต่อเนื่อง ทำให้ทุนนี้ไม่เพียงแต่เป็นมรดกเชิงวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นพลังขับเคลื่อนสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สมดุลและยั่งยืน ดังนั้นการพัฒนาและอนุรักษ์ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ต้องประกอบด้วยการวางแผนที่รอบด้านโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ทั้งในด้านการศึกษาส่งเสริม การจัดการทรัพยากร การรักษาสิ่งแวดล้อม และการสร้างแรงสนับสนุนในเชิงนโยบายและงบประมาณ เพื่อให้ทุนทางวัฒนธรรมเหล่านี้กลายเป็นทุนที่ทรงคุณค่าและสามารถนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในระดับชุมชนและประเทศชาติได้อย่างแท้จริง ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่งสำหรับการพัฒนาอย่างรอบด้านของชุมชนและประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนำไปเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและการอนุรักษ์วัฒนธรรมควบคู่กันไป ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน สร้างเอกลักษณ์และความภูมิใจให้กับชุมชน พร้อมทั้งช่วยถ่ายทอดขนบธรรมเนียมประเพณีให้คงอยู่สืบไปในอนาคต

ชุมชนบ้านแก่ง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ชาวมอญได้ดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อสืบสานมรดกทางวัฒนธรรม เช่น งานหัตถกรรม เครื่องปั้นดินเผา การทำอาหารพื้นบ้าน รวมถึงการแสดงศิลปวัฒนธรรมและการจัดกิจกรรมในเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งเป็นแหล่งรายได้หลักของชุมชน (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, ม.ป.ป.) กิจกรรมดังกล่าวไม่เพียงสร้างรายได้ แต่ยังส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของชุมชน รวมถึงสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562) ในด้านรายได้จากการท่องเที่ยว มีข้อมูลว่าจังหวัดนครสวรรค์มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก และกิจกรรมสร้างรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์และบริการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ชุมชนยังคงเผชิญกับปัญหา เช่น การกระจายรายได้ที่ยังไม่ทั่วถึง ปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อม น้ำเน่าเสีย ขาดแคลนน้ำสำหรับใช้ในการเกษตร ที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง และหนี้สินในครัวเรือน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องมีการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม และชุมชน ด้วยกลไกบริหารโปร่งใสและความร่วมมือสร้างกิจกรรมโดยเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน

จากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน การจัดการผลประโยชน์ การมีส่วนร่วม และการอนุรักษ์ทรัพยากรแต่ยังขาดการเจาะลึกศักยภาพการใช้ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืน งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์และนำเสนอรูปแบบการพัฒนาชุมชนบ้านแก่งบนฐานทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อต่อยอดสร้างรายได้ รักษามรดกทางวัฒนธรรม และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในเชิงเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นช่องว่าง (research gap) ที่สำคัญในงานวิจัยก่อนหน้า (Charoensit & Emphandhu, 2017; สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านแก่ง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อจัดหมวดหมู่ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
3. วิเคราะห์ศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนของชุมชนบ้านแก่ง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

การทบทวนวรรณกรรม

ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นทรัพยากรสำคัญที่สะท้อนคุณค่าทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของชุมชน ทุนเหล่านี้ประกอบด้วยทั้งทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ เช่น โบราณสถาน ศิลปกรรม และผลิตภัณฑ์หัตถกรรม และทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เช่น ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และภาษาพื้นเมือง (Throsby, 2001) การพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมเหล่านี้ควรยึดหลักการบริหารจัดการที่เคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีความยั่งยืนและเปิดกว้างให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) งานวิจัยของ วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์ (2529) ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของการนำทุนทางวัฒนธรรมมาเสริมสร้างอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่เหมาะสม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมและส่งเสริมเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น งานวิจัยในชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านหมอนและโครงการ OTOP เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าชุมชนสามารถใช้ทุนวัฒนธรรมพื้นถิ่นสร้างธุรกิจที่เข้มแข็ง มีมูลค่าและยั่งยืนได้ นอกจากนี้ ผลงานยังแสดงถึงบทบาทของศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านในฐานะรากฐานเศรษฐกิจที่ควรได้รับการพัฒนาและปกป้อง เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อพลวัตของสังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพและการวิเคราะห์กรณีศึกษาชุมชนต่าง ๆ ทำให้ทราบว่าการผสานทุนทางวัฒนธรรมเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

จำเป็นต้องอาศัยการวางแผนและการบริหารจัดการที่เน้นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชนเพื่อประสิทธิภาพสูงสุด การสร้างเครือข่ายและถ่ายทอดองค์ความรู้ในชุมชนช่วยสร้างความเข้มแข็งและความตระหนักรู้ในการรักษาทุนทางวัฒนธรรม (กันตา วิลาชัย และคณะ, 2566) ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม หัตถกรรม และการแพทย์แผนไทย มีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนควบคู่กับการสืบทอดวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น นอกจากนี้ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนผ่านกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสประสบการณ์วัฒนธรรมได้จริง เช่น การเข้าร่วมประเพณี การชมงานหัตถกรรม และการลิ้มรสอาหารพื้นบ้าน (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2554) การจัดการการท่องเที่ยวต้องควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน เพื่อลดผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้น โดยเน้นให้ชุมชนเป็นเจ้าของวัฒนธรรมและมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการ การถ่ายทอดทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นไปยังเยาวชนและการสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์ถือเป็นกุญแจที่ช่วยให้ทุนทางวัฒนธรรมยังคงอยู่ต่อไปในอนาคต การทำกิจกรรมที่มีส่วนร่วม เช่น การเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านการปฏิบัติจริง การบันทึกเรื่องราว และจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ช่วยสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น (วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์, 2529)

โครงการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมชุมชนผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาสังคมก็เป็นหนึ่งในแนวทางปฏิบัติที่สำคัญในประเทศไทย ซึ่งใช้กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมทั้งในระดับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจผ่านทุนวัฒนธรรม เช่น การทำแผนที่ทางวัฒนธรรม การสร้างผู้ประกอบการทางวัฒนธรรม และการวิเคราะห์ผลกระทบเชิงเศรษฐศาสตร์ของกิจกรรมวัฒนธรรม (PMUA.or.th, 2024) งานวิจัยจากชุมชนบ้านชากแง้ว ได้เสนอแนวทางบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยพบว่าการเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างชุมชน หน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการทุนวัฒนธรรม และส่งเสริมความร่วมมือพัฒนาอย่างมีเอกภาพในชุมชน (JCDR, 2559) ดังนั้น การพัฒนาและอนุรักษ์ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการจัดการที่ผสมผสานระหว่างการบริหารจัดการที่มีส่วนร่วม การส่งเสริมการเรียนรู้และการต่อยอดภูมิปัญญา รวมถึงการสร้างแรงสนับสนุนทั้งจากภาครัฐและภาคประชาสังคม เพื่อให้ทุนทางวัฒนธรรมสามารถเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม พร้อมกับรักษาอัตลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรมเพื่อสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยเรื่องการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของทุนทางวัฒนธรรมในฐานะรากฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชนและสังคม ทุนทางวัฒนธรรมสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ ทุนที่จับต้องได้ เช่น สถาปัตยกรรม โบราณสถาน และวัตถุโบราณที่แสดงถึงประวัติศาสตร์และความรุ่งเรืองทางศิลปกรรมของท้องถิ่น และทุนที่จับต้องไม่ได้ เช่น ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษา ศิลปะการแสดง ความเชื่อ ฯลฯ (Throsby, 2001) โดยการอนุรักษ์จะต้องคำนึงถึงทั้งตัววัตถุและบริบททางสังคมควบคู่กันไป กระบวนการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมจึงจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่เคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีความยั่งยืน และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนในชุมชนมีส่วนร่วม (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) ขณะเดียวกันยังต้องเผชิญกับพลวัตของเทคโนโลยีและกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นทั้งปัจจัยสนับสนุนและความท้าทายที่ต้องปรับตัวเสมอ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหัวใจของการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากเกิดจากการเรียนรู้สะสมและถ่ายทอดในบริบทจริงของท้องถิ่น ตั้งแต่การเกษตรกรรม หัตถกรรม แพทย์แผนไทย จนถึงการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การรักษาและสร้างสรรค์ภูมิปัญญานี้ ช่วยชุมชนยังคงเอกลักษณ์และสามารถสร้างรายได้ควบคู่กับการรักษารากวัฒนธรรม ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม สร้างความเข้าใจระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว และขับเคลื่อนเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น งานหัตถกรรม อาหารพื้นถิ่น งานประเพณี และศิลปะการแสดงเป็นช่องทางหลักให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ตรงและซึมซับคุณค่ากลุ่มนี้ (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2554) ; บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) การบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมที่มี

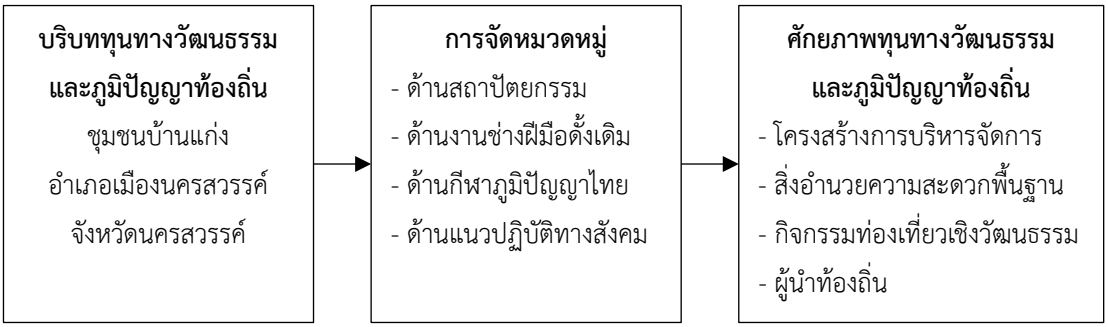
ประสิทธิภาพควรมุ่งเน้นให้ชุมชนเป็นเจ้าของทุนทางวัฒนธรรมอย่างแท้จริง รวมทั้งจัดตั้งกลไกบริหารที่โปร่งใส และเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน และชุมชนเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืน ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น ดนตรี งานเทศกาล และสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถยกระดับมูลค่าทางเศรษฐกิจผ่านการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และกิจกรรมใหม่ ๆ ที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว สร้างรายได้และฟื้นฟูเอกลักษณ์ท้องถิ่นไปพร้อมกัน (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2554)

ประเด็นที่สำคัญคือการสืบทอดทุนทางวัฒนธรรมผ่านการปลูกฝังเยาวชนให้ตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมถิ่นฐาน โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและกิจกรรมสร้างสรรค์ รวมถึงการบันทึกและถ่ายทอดเรื่องราววัฒนธรรม เพื่อให้เยาวชนเข้าใจความหมายและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมของตน แนวคิดทั้งหมดนี้สะท้อนผ่านกรอบแนวคิดการวิจัยที่เน้นการสำรวจ วิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เช่น ประเพณี ภูมิปัญญา อาหาร ก่อนนำไปศึกษาศักยภาพและต่อยอดเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในอนาคต

กล่าวได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นถือเป็นหัวใจของการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้และถ่ายทอดในบริบทจริงของชุมชน ตั้งแต่การเกษตร หัตถกรรม ไปจนถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การต่อยอดภูมิปัญญาเหล่านี้ ช่วยให้ชุมชนรักษาอัตลักษณ์และสร้างรายได้ควบคู่กัน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์และขับเคลื่อนเศรษฐกิจท้องถิ่น ผ่านกิจกรรม เช่น งานประเพณี อาหารพื้นถิ่น และศิลปะการแสดง แต่ต้องมีการบริหารจัดการอย่างรอบคอบเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบทาง การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและการร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน และภาคประชาชน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การพัฒนาและอนุรักษ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน นอกจากนี้ การปลูกฝังเยาวชนให้ตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จะช่วยให้เกิดการสืบทอดทุนทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม ได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purposive sampling) มุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชนในชุมชนตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 12 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชนในชุมชน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือมือในการวิจัยผู้วิจัยใช้เครื่องมือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลหลักแบ่งออกเป็น 2 ส่วน จำนวน 6 ข้อ โดยใช้วิธีการสังเกตและจดบันทึก การบันทึกเสียง และการศึกษาเอกสาร แบบสัมภาษณ์มีเนื้อหาเกี่ยวกับประเด็นต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเช่น ชื่อหน่วยงาน/ตำแหน่ง

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น การของชุมชนบ้านแก่ง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ทั้งด้านหมวดหมู่และด้านศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ แนวคำถามในการวิจัย มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการจากตำรา หนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทางในการสร้างแนวคำถาม

2) กำหนดหัวข้อประเด็นคำถามหลักและคำถามย่อยของแนวคำถาม เพื่อให้แนวคำถามมีเนื้อหารายละเอียดครบและครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการศึกษา

3) เขียนและพัฒนาข้อคำถาม โดยนำข้อคำถามที่เขียนขึ้นมาและนำไปให้ที่ปรึกษาตรวจสอบความเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการศึกษาก่อนจะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4) ผู้วิจัยใช้คำถามเชิงลึกกึ่งโครงสร้าง เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถให้คำตอบได้อย่างละเอียด ซึ่งแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์มีเนื้อหาครอบคลุมเกี่ยวกับประเด็นของทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การศึกษาเอกสาร เป็นการเตรียมตัวก่อนและระหว่างการเก็บรวมรวมข้อมูล และภายหลังจากเก็บข้อมูลแล้วเป็นการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยจากตำรา เอกสาร บทความวิชาการ และสื่อออนไลน์ ตลอดจนข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

3.2 การสังเกตและจดบันทึก ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาข้อมูลด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยวิธีการพูดคุยกับผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน สถานประกอบการ สมาชิกบริหารส่วนตำบล และชาวบ้านในชุมชน และจดบันทึกสิ่งที่สังเกตได้โดยการจัดเก็บข้อมูลในรูปแนวคิด

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยผู้วิจัยเป็นผู้มีบทบาทหลักในการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การจดบันทึกและบันทึกเสียงการสนทนาด้วยเครื่องบันทึกเสียง ตลอดจนการจดบันทึกในประเด็นสำคัญระหว่างการสัมภาษณ์ โดยในการซักถาม สนทนาแบบเป็นกันเองให้มากที่สุดเพื่อป้องกันไม่ใช้บุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลเกิดความกังวลในการตอบคำถาม การซักถามในประเด็นต่าง ๆ อาจมีการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม เพื่อให้ได้ข้อมูลระดับลึกที่เข้าถึงความเป็นจริงมากที่สุด ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลและลงพื้นที่ภาคสนามเป็นเวลา 1 ปี ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2567 - กันยายน 2568

การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูลการศึกษาในครั้งนี้ ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการวิจัยในมนุษย์เครือข่าย มหาวิทยาลัยนเรศวร (เลขจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ NREC No.0045/2567)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจากการถอดความจากแบบบันทึกเสียงคำพูดที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการเรียบเรียงข้อมูลที่สำคัญ การจัดระเบียบข้อมูล การสรุปและตีความหมายของข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลในแต่ละประเด็น และนำมาจัดหมวดหมู่ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสนทนา เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) เกี่ยวกับศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแก่ง อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อนำไปใช้ในการต่อยอดสินค้าหรือบริการทางการท่องเที่ยวต่อไป

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านแก่ง แยกได้เป็น 2 หมู่บ้านหลัก ได้แก่ หมู่บ้านมอญและหมู่บ้านไทดำบ้านวังหยวกซึ่งแต่ละชุมชนมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่โดดเด่น 1) หมู่บ้านมอญ เป็นชุมชนชาวมอญที่อพยพมาจากย่านปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีและย่านสามโคก จังหวัดปทุมธานี เมื่อกว่า 200 ปีมาแล้ว มีความชำนาญและภูมิปัญญาดั้งเดิมในการทำเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งถือเป็นอาชีพหลักที่ส่งต่อกันมาหลายชั่วอายุคน ดินเหนียวที่ใช้มาจากบึงเขาดินที่มีคุณภาพเหมาะสม จุดเด่นคือเครื่องปั้นดินเผาไม่เคลือบเนื้อดิน มีลวดลายสวยงามเป็นเอกลักษณ์ เช่น ลายก้างปลา กลีบบัว และลายแบบมอญที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่น มีขั้นตอนการผลิตอย่างละเอียดตั้งแต่การขุดและหมักดิน การขึ้นรูปโดยวิธีนั่วและปั้นนัว การแกะลายด้วยมือและแม่พิมพ์ การเผาด้วยเตาหลังช้างในอุณหภูมิ 750 - 800 องศาเซลเซียส จนทนทานและเก็บน้ำได้ดี ปัจจุบันเครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญได้รับการขึ้นทะเบียนโอทอปและมีศูนย์พิพิธภัณฑ์แสดงภูมิปัญญาการทำเครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญที่เปิดสาธิตให้ผู้สนใจเรียนรู้ได้ การแต่งกายของชาวมอญยังรักษาเอกลักษณ์เดิมไว้ เช่น เสื้อกระบอก ผ้าถุง และสไบที่มีหลายรูปแบบในงานบุญ ประเพณีสำคัญ ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์มีการแห่เครื่องปั้นดินเผาเพื่อสืบสานวัฒนธรรมและส่งเสริมการท่องเที่ยว การกินข้าวแช่ที่ใช้หม้อดินเผาเป็นภาชนะใส่ เช่นเดียวกับอาหารพื้นบ้านอื่น ๆ ได้แก่ ขนมจีนมอญ ขนมครกมอญ และข้าวเหนียวแดกงา 2) หมู่บ้านไทดำบ้านวังหยวกเป็นชุมชนที่รักษาวัฒนธรรมไทดำแบบดั้งเดิมไว้ มีการตั้งถิ่นฐานยาวนาน มีโบราณสถานที่แสดงหลักฐานการอยู่อาศัย เช่น ซากสิ่งก่อสร้างโบราณ และพื้นที่ศาลผีประจำหมู่บ้าน “ศาลเจ้าพ่อทองคำ” ซึ่งชาวบ้านนับถือเป็นผีบรรพชนที่ปกป้องคุ้มครองชุมชน พิธีกรรมสำคัญอย่างพิธีเสนเรือนซึ่งเป็นการเซ่นไหว้ผีเรือนและบรรพบุรุษ เป็นพิธีที่ทำเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ครอบครัว มีบ้านเรือนไทยทรงดำซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นไทดำ การแต่งกายแบบไทดำของผู้ชายและผู้หญิงที่เน้นผ้าสีดำ มีงานทอผ้าพื้นเมือง อาหารพื้นถิ่นของไทดำบ้านวังหยวก เช่น แกงหน่อไม้ แกงผำ ผักจุ๊บ และอาหารพิธีกรรมอย่างปลาปิ้งต๊บ กบปิ้งโอ๋ สะท้อนวิถีชีวิตและความเชื่อของชุมชนแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะท้อนตัวตนและวิถีชีวิตของชาวบ้านแก่งอย่างชัดเจน ทั้งในด้านการทำมาหากิน ประเพณี ศาสนา การแต่งกาย อาหาร และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่สืบทอดจากอดีตสู่ปัจจุบันอย่างเข้มแข็งและมีคุณค่าแก่การศึกษาและส่งเสริมต่อไปในอนาคต

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ สามารถจัดหมวดหมู่แบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ สถาปัตยกรรม งานช่างฝีมือดั้งเดิม กีฬาภูมิปัญญาไทย และแนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรมและงานเทศกาล โดยรายละเอียดดังนี้

1) สถาปัตยกรรม มีโบราณสถานและศาสนสถานสำคัญที่เป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมของชุมชน เช่น วัดบ้านแก่งเดิมมีชื่อว่า “วัดคงคาราม” สร้างมาตั้งแต่สมัยยังมีแก่งในแม่น้ำปิง บริเวณหน้าวัดยังคงเห็นโบราณสถานหลายอย่าง เช่น พระอุโบสถแบบก่ออิฐถือปูนทรงไทยโบราณที่มีพระพุทธรูปสำคัญ “หลวงพ่อโต” เป็นพระประธาน นอกจากนี้ยังมีพระวิหาร

ธรรมาสน์ กุฏิไม้ทรงไทยระฆังใหญ่ และเจดีย์เก่าที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในยุคโบราณ วัดบ้านแก่งถูกบูรณะหลายครั้งเพื่อรักษาอาคารและโบราณวัตถุต่าง ๆ วัดเกาะแก้ว สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2476 บริเวณตั้งวัดถูกล้อมรอบด้วยลำคลอง 3 ด้าน ทำให้มีลักษณะเป็นเกาะจึงได้ชื่อว่า “วัดเกาะแก้ว” แต่ชาวบ้านนิยมเรียกว่า “วัดวังหยวก” อาคารเสนาสนะสำคัญได้แก่ อุโบสถ ศาลาการเปรียญ และหอสวดมนต์ที่สร้างขึ้นในช่วง พ.ศ. 2513-2516 รวมถึงกุฏิสงฆ์ 3 หลัง วัดเกาะแก้วยังเป็นศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำของตำบลบ้านแก่งอีกด้วย ทั้งสองวัดนี้นอกจากเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนาแล้วยังสะท้อนถึงภูมิปัญญาและประวัติศาสตร์ของชุมชนบ้านแก่งได้อย่างชัดเจน งานช่างฝีมือดั้งเดิม

2) งานช่างฝีมือและภูมิปัญญาท้องถิ่นของบ้านแก่งเป็นส่วนสำคัญในการรักษาเอกลักษณ์ของชุมชน โดยเฉพาะเครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญ เป็นเครื่องปั้นดินเผาไม่เคลือบเนื้อดินที่มีชื่อเสียงเก่าแก่ มีการผลิตเครื่องใช้ในครัวเรือนขนาดเล็กถึงใหญ่ เช่น โอ่ง แจกัน เตาเบ้าขนมครก และเครื่องปั้นลวดลายสวยงาม เช่น กระถาง อ่างบัว ที่มีลักษณะสีแดงอมส้ม ทนทานและเก็บน้ำได้ดี กรรมวิธีการผลิตผ่านขั้นตอนเตรียมดิน ปั้นตกแต่งแกะลายและการเผาในเตา “เตาหลังช้าง” อย่างพิถีพิถันและถ่ายทอดผ่านรุ่นสู่รุ่น ผ้าทอไทดำบ้านวังหยวก เป็นภูมิปัญญาการทอผ้าที่สืบทอดมาถึงปัจจุบัน คนไทดำบ้านวังหยวกใช้เสื้อผ้าสีดำเป็นหลัก ผสมผสานสีอื่น ๆ เช่น เขียว เหลือง ส้ม แดง และขาว ผ้าทอมีลายลักษณะเฉพาะ เช่น ผ้าลายแตงโม ผ้าลายพัฒนา ผ้าลายตีนผ้า และผ้าลายกาบกล้วย

3) กีฬาภูมิปัญญาไทย การละเล่นพื้นบ้านและกีฬาดั้งเดิมยังคงอยู่ในวิถีชีวิตของชุมชน เช่นการละเล่นลูกมะกอนเป็นการละเล่นพื้นบ้านของคนไทดำโดยเฉพาะ การโยนลูกช่วง (“ต๊อดมะกอน”) เป็นกิจกรรมระหว่างหนุ่มสาว เพื่อสร้างความคุ้นเคยและไมตรีจิต โดยมีผู้ขับร้องเพลงประกอบเพื่อเพิ่มความสนุกสนาน วิธีการเล่นมีการกำหนดกติกา และเปลี่ยนข้างตามจังหวะของการโยน เป็นการละเล่นที่แสดงออกถึงความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

4) แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล แนวปฏิบัติทางสังคมและพิธีกรรมถือเป็นหัวใจของการรักษาวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน บ้านแก่งมีพิธีกรรมและงานเทศกาลสำคัญ ดังนี้ พิธีเสนเรือน ของคนไทดำ เป็นพิธีเซ่นไหว้ผีเรือนหรือผีบรรพบุรุษจัดขึ้นทุก 2 - 3 ปี โดยมี “หมอเสน” เป็นผู้ประกอบพิธี มีการแต่งกายเฉพาะสำหรับผู้มาร่วมพิธีและใช้เครื่องเซ่นสำคัญ ได้แก่ เหล้า หมู ไก่ และข้าวอาหารพื้นเมือง เช่น แกงหน่อไม้ แกงบอน ผักจุ๊บ และเลือดต้า พิธีนี้แสดงถึงความศรัทธาและการยึดมั่นในภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณีสงกรานต์ชาวมอญ จัดขึ้นทุกวันที่ 13 เมษายน โดยชาวมอญจะแต่งกายชุดประจำชาติ ร่วมขบวนแห่เครื่องปั้นดินเผาและพระพุทธรูปดินเผาที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย เป็นการสืบสานวัฒนธรรมและส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน งานสืบสานวัฒนธรรมประเพณีไทดำ จัดขึ้นทุกวันที่ 16 เมษายน ที่ศูนย์วัฒนธรรมไทดำบ้านวังหยวก โดยมีหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชนร่วมกันรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมของไทดำ ทั้งการแต่งกาย อาหาร ประเพณีต่าง ๆ

โดยสรุป การจัดหมวดหมู่ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลบ้านแก่งโดดเด่นด้วยความหลากหลายและความเฉพาะตัวทั้งในด้านสถาปัตยกรรมที่สะท้อนประวัติศาสตร์ งานช่างฝีมือที่ถ่ายทอดภูมิปัญญารุ่นสู่รุ่น กีฬาพื้นบ้านที่สะท้อนวิถีชีวิต และแนวปฏิบัติทางสังคมที่แสดงถึงความยึดมั่นในประเพณีและความเชื่อ โดยทั้งหมดนี้เป็นรากฐานที่สำคัญในการสืบทอดและพัฒนาให้เป็นทุนทางวัฒนธรรมเพื่อชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไปได้อย่างยั่งยืน

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านแก่ง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ แบ่งออกเป็น 5 ด้านหลัก ได้แก่ ศักยภาพด้านพื้นที่ ศักยภาพด้านการจัดการ ศักยภาพด้านการอำนวยความสะดวก ด้านกิจกรรมและกระบวนการ และด้านการมีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ศักยภาพด้านพื้นที่ ชุมชนบ้านแก่งมีศูนย์วัฒนธรรมไทดำบ้านวังหยวกเป็นศูนย์รวบรวมและเผยแพร่วัฒนธรรมไทดำ เป็นสถานที่จัดแสดงผลงานและนิทรรศการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ภาษา ประเพณีการแต่งกาย และการใช้ชีวิตของชาวไทดำ เป็นศูนย์การเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชนในชุมชน มีห้องประชุมรองรับการประชุมของชุมชนและหน่วยงานภายนอก

นอกจากศูนย์วัฒนธรรมไทดำแล้ว ชุมชนบ้านแก่งยังมีความโดดเด่นด้านกลุ่มอาชีพเครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญ ซึ่งเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่มีชื่อเสียงและได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าท้องถิ่น มีการแสดงกระบวนการผลิตเครื่องปั้นตั้งแต่เตรียมดิน ปั้น แกะลาย จนถึงการเผาและบรรจุภัณฑ์ รวมทั้งการสาธิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ซึ่งสร้างรายได้ให้กับชุมชนและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ บริเวณใกล้เคียงยังมีวัดสำคัญๆ เช่น วัดบ้านแก่งและวัดเกาะแก้ว ซึ่งมีคุณค่าทั้งด้านศาสนาและสถาปัตยกรรม เป็นแรงดึงดูดเพิ่มเติมให้กับนักท่องเที่ยวที่แวะเยี่ยมชมศูนย์วัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

2) ศักยภาพด้านการจัดการ การบริหารและจัดการศูนย์วัฒนธรรมไทดำและกลุ่มเครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญ มีคณะกรรมการบริหารที่มาจากชุมชนมีหน้าที่ดูแลการดำเนินงาน สมาชิกคณะกรรมการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อจัดงานสืบสานวัฒนธรรมและประเพณี รวมทั้งสนับสนุนการจัดนิทรรศการและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของศูนย์วัฒนธรรม รายได้หลักมาจากงานแสดงวัฒนธรรม ประเพณี และรายได้จากการท่องเที่ยว รายได้ที่เหลือจะนำมาใช้จ่ายในส่วนของค่าใช้จ่ายประจำของศูนย์ เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ทั้งนี้ชุมชนมีความพยายามในการเพิ่มรายได้ผ่านการสร้างกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก อย่างไรก็ตาม มีข้อจำกัดในด้านความร่วมมือจากชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากเยาวชนรุ่นใหม่ที่มีแนวโน้มลดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมประเพณี

3) ศักยภาพด้านการอำนวยความสะดวก ชุมชนบ้านแก่งมีการจัดเตรียมสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกให้รองรับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน เช่น มีสถานที่จอดรถที่เพียงพอ มีห้องประชุม รวมถึงมีห้องน้ำสาธารณะที่สะอาดและเพียงพอ การเดินทางเข้าออกชุมชนสะดวก และง่ายต่อการเข้าถึงด้วยรถยนต์ส่วนตัว อย่างไรก็ตามยังมีข้อจำกัดบางประการ เช่น การเข้าถึงรถโดยสารประจำทางยังไม่สะดวกนัก ทำให้ผู้ที่ไม่มีรถส่วนตัวเข้าถึงยาก และในช่วงเทศกาลหรือกิจกรรมพิเศษสาธารณูปโภคบางอย่าง เช่น พื้นที่จอดรถ การจัดการขยะ และการบริการนักท่องเที่ยวยังมีความตึงตัว ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการประสานงานเพื่อพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดการจราจรในช่วงงานประเพณี การปรับปรุงและเพิ่มพื้นที่จอดรถ และการจัดทำระเบียบความปลอดภัยในบริเวณสถานที่จัดกิจกรรม

4) ศักยภาพด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านกิจกรรมของศูนย์เครื่องปั้นดินเผา มีการต้อนรับเพื่อเข้าห้องประชุมและฟังการบรรยาย เล่าประวัติความเป็นมาของอาชีพเครื่องปั้นดินเผา หลังจากนั้นก็จะนำนักท่องเที่ยวชมกระบวนการทำเครื่องปั้นดินเผา ตั้งแต่การเตรียมดิน การปั้นดิน การขึ้นรูป การวาดลวดลาย การระบายสี และการเผาเครื่องปั้นดินเผา สาธิตเรียบร้อยแล้วก็ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมทำกิจกรรมฝึกปั้นดิน การวาดลาย การระบายสี มีการคิดค่าใช้จ่ายนักท่องเที่ยวคนละ 50 บาท สามารถนำผลงานกลับบ้านได้ ด้านกิจกรรมและกระบวนการของศูนย์วัฒนธรรมไทดำ มีการแนะนำไปเยี่ยมชมตามจุดต่าง ๆ คิดค่าบริการคนละ 50 บาท ถ้ามีอาหารว่างหรืออาหารกลางวันก็จะคิดให้ตามราคาที่กำหนดไว้ กิจกรรมมีให้นักท่องเที่ยวเลือก เช่น ฝึกสอนการเย็บจักรสาน เย็บผ้า เย็บลูกมะกอนต่าง ๆ การเย็บตุงไทดำ เมื่อนักท่องเที่ยวมายังหมู่บ้านก็จะได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของไทดำ การแต่งกายของชาวไทดำที่มาต้อนรับนักท่องเที่ยว การรำแคนต้อนรับ การละเล่นลูกมะกอน การพาไปเที่ยวแบบธรรมชาติทุ่งนาไทดำที่มีการจัดสวนต้นไม้ พิพิธภัณฑ์เครื่องจักสานของไทดำ มีมุมสำหรับถ่ายรูปด้านศูนย์วัฒนธรรมไทดำ

5) ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของชุมชนถือว่าได้รับการให้ส่วนร่วมจากคนในชุมชน โดยมีการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายของหมู่บ้าน เพื่อให้คนในชุมชนมาช่วยเตรียมงาน การให้ความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐที่คอยสนับสนุน และมีกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่เป็นแรงผลักดันส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรม แต่ในปัจจุบันการมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้านให้ความร่วมมือน้อยลงเรื่อยๆ เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจที่ไม่ดี ทำให้ต้องไปประกอบอาชีพของตนเอง ทำให้ได้รับความร่วมมือในการทำกิจกรรมน้อยลง และจำนวนคนมาร่วมกิจกรรมงานประเพณีในแต่ละปีที่มีจำนวนลดน้อยลงเรื่อย ๆ

สรุปได้ว่า ศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านแก่งมีความโดดเด่นในเรื่องของการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมไทดำและกลุ่มอาชีพเครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญซึ่งเป็นฐานสำคัญในการอนุรักษ์ เรียนรู้ และเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงศักยภาพด้านพื้นที่ที่ตั้งอยู่ใกล้เมืองนครสวรรค์ สร้างความสะดวกในการเข้าถึงและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การบริหารจัดการมีโครงสร้างคณะกรรมการที่ชัดเจนและมีการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานรัฐ แต่ยังมีความท้าทายในการส่งเสริมความร่วมมือจากชุมชนและเยาวชนรุ่นใหม่ ด้านการอำนวยความสะดวกพื้นฐานมีการจัดเตรียมตอบสนองการใช้งานของนักท่องเที่ยว แต่ยังต้องปรับปรุงในเรื่องการเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะและการรองรับจำนวนคนในช่วงเทศกาล เพื่อการพัฒนายั่งยืนของทุนทางวัฒนธรรมในอนาคต

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านแก่ง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชนตำบลบ้านแก่งที่เด่นชัด แบ่งออกเป็น 2 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านมอญ เป็นชาวมอญที่อพยพมาจากย่านปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และย่านสามโคก จังหวัดปทุมธานี ราว 200 ปีที่ผ่านมา มีความชำนาญในการทำเครื่องปั้นดินเผา ปัจจุบันชาวไทยเชื้อสายมอญในตำบลบ้านแก่งมีการสืบทอดภูมิปัญญาและกรรมวิธีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านมอญจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลาน รวมถึงมีการสืบทอดประเพณีของชาวมอญมาจนถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพนมศักดิ์ สุวิสุทธิ์ (2561) กล่าวว่า แหล่งเครื่องปั้นดินเผามอญ ตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ มีการทำเครื่องปั้นดินเผาจำนวนร้อยกว่าหลังคาเรือน ส่วนใหญ่จะผลิตเป็นเครื่องปั้นดินเผาประเภทเทอราคอตต้า ซึ่งเป็นเครื่องปั้นดินเผามีเนื้อดิน สีแดงเผาที่อุณหภูมิต่ำไม่เคลือบ วัตถุดิบดินเหนียว มีสีสรรค์สวยงาม มีความแกร่งและหลังเผาก็จะไม่เป็นคราบเกลือสีขาวขึ้นบริเวณผิวอันเป็นซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้หมู่ 1 ตำบลบ้านแก่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาอย่างแพร่หลายผลิตภัณฑ์ และหมู่ที่ 2 ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทดำบ้านวังหยวก ไทยดำมีถิ่นฐานกำเนิดที่สิบสองจุไท ประเทศเวียดนามในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ได้ทรงกวาดต้อนไทดำ พร้อมกับลาวในเวียงจันทร์และเมืองพวนได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยบริเวณกรุงธนบุรีเป็นที่แรกและได้กระจายตัวไปยังจังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทย ไทดำบ้านวังหยวกมีเอกลักษณ์ด้านการแต่งกายประเพณีและวัฒนธรรม สอดคล้องกับงานวิจัย เรื่องการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทยทรงดำเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ งานวิจัยของจุรีวรรณ จันพลา และคณะ (2554) กล่าวว่า ชาวไทยทรงดำเป็นชนกลุ่มหนึ่งในอดีตได้อพยพมาจากเมืองแถงลุ่มแม่น้ำดำและแม่น้ำแดงในประเทศเวียดนามเหนือ ได้มีการอพยพเข้ามาหลายครั้งอันเป็นผลมาจากศึกสงครามในช่วงสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีจนถึงรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ชาวไทยทรงดำหรือลาวโซ่งที่เข้ามาก็จะมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน ที่มีลักษณะคล้ายกับท้องถิ่นของตนเองในจังหวัดเพชรบุรีก่อน จากนั้นมาก็ได้ขยับขยายไปอยู่ตามจังหวัด ใกล้เคียง เช่น จังหวัดสุพรรณบุรีนครปฐม ชัยนาท นครสวรรค์พิษณุโลก และพิจิตร เป็นต้น ซึ่งแต่เดิมชาวไทยทรงดำนิยมผลิตเครื่องใช้ไม้สอยต่าง ๆ ด้วยตนเอง อันมีงานหัตถกรรมที่โดดเด่นคือ การทอผ้า ที่ดั้งเดิมเน้นการใช้ผ้าสีดำเป็นหลัก ซึ่งยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมไว้

จากการศึกษาทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแก่ง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อจัดหมวดหมู่ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลบ้านแก่ง พบว่า หมวดหมู่ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย หมวดหมู่สถาปัตยกรรม อันทรงคุณค่า ได้แก่ วัดบ้านแก่ง วัดเกาะแก้ว หมวดหมู่งานช่างฝีมือดั้งเดิม ได้แก่ เครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญ ผ้าทอบ้านวังหยวก และผลิตภัณฑ์จากผ้าไทดำบ้านวังหยวก หมวดหมู่กีฬาภูมิปัญญาไทย มีการละเล่นพื้นบ้านที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ ได้แก่ การละเล่นลูกมะกอน หมวดหมู่แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล ขนบธรรมเนียมประเพณีแบ่งออกเป็นประเพณีเกี่ยวกับศาสนา

ได้แก่พิธีกรรมเสนเรือน ประเพณีเกี่ยวกับเทศกาล ได้แก่ เทศกาลสงกรานต์ชาวมอญ และงานสืบสานวัฒนธรรมประเพณีไทดำ และประเพณีเกี่ยวกับการทำมาหากิน ได้แก่ อาหารของชาวมอญบ้านแก่ง เช่น ข้าวแช่ ขนมจีนมอญ ขนมครกมอญ ข้าวเหนียวแดกงา อาหารไทดำบ้านวังหยวก ได้แก่ แกงผำ ผักจุ๊บ ปลาปิ้งต๊บ กบปิ้งโอ๋ สอดคล้องกับระบบสารสนเทศด้านวัฒนธรรมและแผนที่วัฒนธรรม ได้กำหนดหมวดหมู่ทางวัฒนธรรม รายละเอียดหมวดหมู่วัฒนธรรมและหัวข้อการบันทึกข้อมูลด้านวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 11 หมวดหมู่ ได้แก่ พื้นที่วัฒนธรรม สถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปะการแสดง งานช่างฝีมือดั้งเดิม วรรณกรรมพื้นบ้าน กีฬาภูมิปัญญาไทย แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาลและภาษา

จากผลการศึกษาทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านแก่ง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านแก่ง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า

1) ศักยภาพด้านพื้นที่ ชุมชนบ้านแก่งมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ (มอญ – ไทดำ) ที่มีวัฒนธรรมโดดเด่นชัดเจนทั้งในด้านอาหาร ประเพณี เครื่องแต่งกาย และการละเล่น พื้นที่ที่มีความโดดเด่นได้แก่ หมู่บ้านที่ 1 บ้านมอญ และหมู่บ้านที่ 2 ไทดำ เป็นศูนย์รวมเอกลักษณ์และวัฒนธรรมที่แตกต่างและมีคุณค่า มีอาชีพที่มีความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม เช่น เครื่องปั้นดินเผา การทอผ้า งานจักสาน และมีแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานที่มีความน่าสนใจ เช่น วัดบ้านแก่ง วัดเกาะแก้ว สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง ทุนทางวัฒนธรรม (cultural capital) ของสุมาวลี จินดาพล (2563) สามารถอธิบายได้ว่า ชุมชนมีทุนทางวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านชาติพันธุ์ อาหาร ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสามารถนำมาใช้ต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ พบว่าบ้านนาต้นจั่นได้พัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาหลายสิบปี ผ่านหลายขั้นตอน (initiative → identity development → opening → innovative living) โดยในขั้นตอน identity development ชุมชนเริ่มตั้งอัตลักษณ์ท้องถิ่นให้ชัดเจนขึ้น ซึ่งรวมถึงการใช้ภูมิปัญญาและศิลปหัตถกรรมของชาวบ้าน เช่น การทอผ้า ประเพณีท้องถิ่น เป็นจุดขายให้กับการท่องเที่ยวของชุมชน ข้อจำกัดทางด้านพื้นที่คือเรื่องศักยภาพของแต่ละหมู่บ้านที่ไม่เท่าเทียมกัน บางหมู่บ้านยังไม่มีจุดขายทางวัฒนธรรมที่ชัดเจน

2) ศักยภาพด้านการจัดการ การบริหารจัดการของชุมชนมีคณะกรรมการบริหารทั้งศูนย์เครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญและศูนย์วัฒนธรรมไทดำ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบล และรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว/การศึกษาดูงาน สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเน้นว่า โครงสร้างการบริหารจัดการที่เข้มแข็งจะทำให้ชุมชนมีความสามารถในการดูแลและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (Goodwin & Santilli, 2009) ข้อจำกัดในด้านการบริหารจัดการของชุมชน เรื่องขาดแรงจูงใจของคณะกรรมการบริหารที่ยังไม่มีค่าตอบแทน ปัญหาความร่วมมือจากคนในชุมชนที่ลดน้อยลง และเยาวชนไม่ค่อยสนใจสืบทอด รายได้จากการจัดกิจกรรมยังไม่เพียงพอต่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และบุคลากรของชุมชนยังขาดศักยภาพด้านภาษาต่างประเทศในการต้อนรับนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Auksondee & Darawong, (2024) เรื่อง ประโยชน์ ความท้าทาย และปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย: การศึกษาเชิงสำรวจใน 3 พื้นที่ท่องเที่ยวในประเทศไทย พบว่า ข้อจำกัดและปัญหาด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนไทย เช่น ขาดแรงจูงใจของคณะกรรมการบริหาร รวมถึงการขาดรายได้ที่เพียงพอสำหรับพัฒนาต่อเนื่องยังคงเป็นประเด็นสำคัญที่พบในงานวิจัยหลายชิ้น นอกจากนี้ ยังพบว่าชุมชนขาดศักยภาพด้านภาษาต่างประเทศในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ส่งผลต่อความสามารถในการสื่อสารและบริการคนต่างชาติได้ไม่เต็มที่

3) ศักยภาพด้านการอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงศูนย์เครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญตั้งอยู่ติดถนนใหญ่ การเดินทางสะดวก มีที่จอดรถ ห้องน้ำ และห้องประชุมที่พร้อมรองรับนักท่องเที่ยว และมีช่องทางการประชาสัมพันธ์ผ่านเพจเฟซบุ๊ก สอดคล้องกับกัลยา สว่างคง และประสพชัย พสุนนท์ (2559) มีผลการวัดดัชนีศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว เกี่ยวกับความสะดวกในการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว ต้องมีป้ายบอก ทางที่ชัดเจน มีสิ่งอำนวยความสะดวกใน

แหล่งท่องเที่ยวรวมถึงลานจอดรถ สำหรับศูนย์วัฒนธรรมไทดำการเดินทางค่อนข้างลำบาก ถนนแคบ อยู่ลึก และไม่มีรถโดยสารประจำทางไปยังศูนย์วัฒนธรรมไทดำ สิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอ เช่น ห้องน้ำ ไฟฟ้า ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และยังขาดสื่อประชาสัมพันธ์ที่ทันสมัยและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายกว้างขึ้น

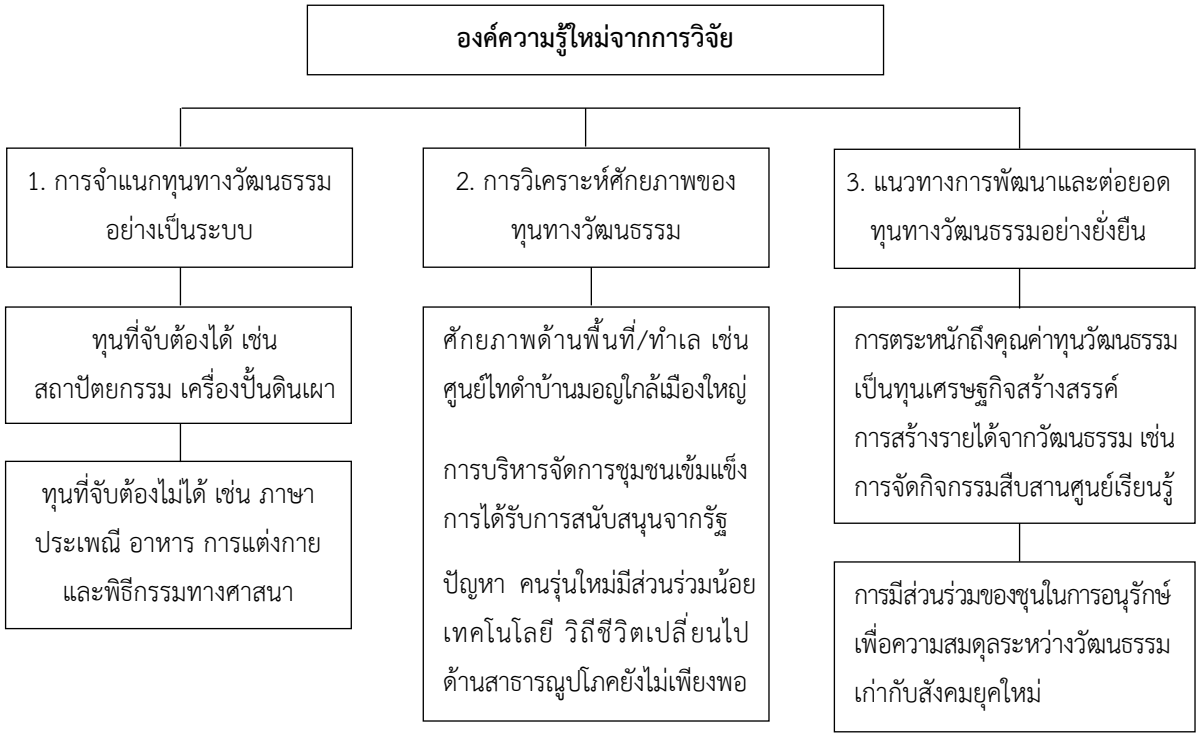
4) ศักยภาพด้านกิจกรรมและกระบวนการ การจัดกิจกรรมและกระบวนการจัดกิจกรรม ชุมชนบ้านแก่งมีกิจกรรมที่สะท้อนเอกลักษณ์ท้องถิ่น การจัดกิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับชุมชนมีกิจกรรมเชิงปฏิบัติให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม เช่น การปั้นเครื่องปั้นดินเผา การวาดลวดลายเครื่องปั้นดินเผา การเย็บจักสาน การทอผ้า และการละเล่นลูกมะกอน สอดคล้องกับแนวคิดการสร้างกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม (Participatory Tourism Activities) เป็นหัวใจของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Scheyvens, 1999) เพราะสร้างประสบการณ์ตรง (Experiential Tourism)

5) ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วม ชุมชนมีการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ และผู้นำท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และคนในชุมชนที่ว่างจากการทำงานมาช่วยกิจกรรมได้บ้าง สอดคล้องกับผลการวิจัยของระพีพัฒน์ ศรีมาลา และคณะ (2559) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการสุขภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วม : กรณีศึกษา ชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าผลการวิจัย ได้ก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ที่ส่งผลทำให้สามารถจัดการสุขภาพชุมชนของตนเองได้อย่างมีส่วนร่วม เกิดการประสานการทำงานของผู้นำชุมชนที่ประกอบด้วย ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครู อสม.และผู้นำศาสนา ประชาชนที่สามารถแสวงหาความร่วมมือจากภาค ส่วนต่างๆและจัดการสุขภาพชุมชนตนเองได้อย่างมีส่วนร่วมและพึ่งตนเอง ข้อจำกัดด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนลดลงเรื่อย ๆ เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจและความจำเป็นในการหารายได้ คนรุ่นใหม่ไม่มีแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม ทำให้งานประเพณีแต่ละปีมีผู้เข้าร่วมงานลดน้อยลง อาจทำให้การสืบทอดประเพณีอ่อนแอลงในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้สร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านแก่ง อำเภอเมืองนครสวรรค์ โดยครอบคลุมทั้งมิติจับต้องได้และจับต้องไม่ได้ เช่น สถาปัตยกรรม เครื่องปั้นดินเผา ภาษา ขนบธรรมเนียม งานช่างฝีมือ อาหาร วัฒนธรรมการแต่งกาย และพิธีกรรม ทั้งในกลุ่มชาติพันธุ์มอญและไทดำ การจัดหมวดหมู่ทุนวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบช่วยให้สามารถวางแผนส่งเสริม อนุรักษ์ และพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัด เช่น การมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และสาธารณูปโภคที่ยังต้องพัฒนา แนวทางการพัฒนาเน้นการสร้างคุณค่าของวัฒนธรรมเป็นทุนเศรษฐกิจ การสืบสานวัฒนธรรม การถ่ายทอดองค์ความรู้ให้เยาวชนและการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อรักษาสมดุลระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยนี้ ช่วยเติมเต็มช่องว่างองค์ความรู้และเป็นแหล่งอ้างอิงสำหรับการวางนโยบายการจัดการ และพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งในเชิงการอนุรักษ์และการต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมให้สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้คนในชุมชนอย่างแท้จริง โดยสามารถเขียนเป็น แผนภูมิกรอบองค์ความรู้ใหม่ (new knowledge framework) ได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แผนภูมิกรอบองค์ความรู้ใหม่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ภาครัฐควรเข้ามาช่วยในการพัฒนาบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนของตนเอง

1.2 ภาครัฐควรเข้ามาช่วยเหลือชุมชนในเรื่องการพัฒนาศักยภาพด้านภาษาของชุมชนที่เป็นแกนนำ ผู้นำชุมชน หรือมีการอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

1.3 ภาครัฐควรมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับชุมชน การสร้างอาชีพและความเข้มแข็งให้กับชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้

1.4 การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางทุนและวัฒนธรรมของชุมชน จะต้องมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินการ ตรวจสอบ และประเมินผลการท่องเที่ยว

1.5 ชุมชนควรมีการบริหารจัดการรายได้ของชุมชนที่ชัดเจน และมุ่งเน้นประโยชน์ของชุมชน ควรมีการให้ค่าตอบแทนการทำงานของชุมชนเพื่อเป็นแรงจูงใจในการบริหารจัดการชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2 ควรมีการศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแก่งเพื่อการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแก่งให้กับนักท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

กันตา วิลาชัย, ธัญญรัตน์ ไชยคราม และขวัญตา เบ็ญจะขันธ์. (2566). การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการชุมชน. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 15*(2), 194-206.

กัลยา สว่างคง และพสุธา สุขธีรนิธิ. (2559). การศึกษาดัชนีศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว กรณีศึกษา แหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกในจังหวัดสระบุรี. *Veridian E-Journal, Silpakorn University, 9*(2), 1184-1199.

จุรีวรรณ จันพลา, วลี สงสุวงค์, เพ็ญสินี กิจค้า และสุรีรัตน์ วงศ์สมิง. (2554). การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทยทรงดำเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย มนุษศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 9*(2), 82-98.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (2554). *ศูนย์วัฒนธรรมไทดำ บ้านวังหยวก*. สืบค้น 25 พฤษภาคม 2568 จาก https://db.sac.or.th/museum/museum-detail/1447.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.* เพรสแอนด์ดีไซน์.

ประเวศ วะสี. (2550). *วิถีมนุษย์ในศตวรรษที่ 21* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักพิมพ์สวนเงินมีมา.

พนมศักดิ์ สุวิสุทธิ์. (2561). การวิจัยเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านแนวแม่น้ำเจ้าพระยา. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 22*(2), 98-114.

ระพีพัฒน์ ศรีมาลา, พรสุข หุ่นนิรันดร์ และทรงพล ต่อนี (2559). การจัดการสุขภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารวิจัยและพัฒนาวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 11*(3), 159-167

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์. (2529). แนวคิดด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ผลกระทบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อมรดกศิลปวัฒนธรรม. *จุลสารการท่องเที่ยว, 4*, 40-42.

สุมาวลี จินดาพล. (2563). ถอดบทเรียนสามทศวรรษการบริหารจัดการการท่องเที่ยว “บ้านนาต้นจั่น”. *วารสารวิชาการศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 11*(1), 180–194. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/ajnu/article/view/242606/164754.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564.* สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12).* สำนักพิมพ์แห่งชาติ. สืบค้น 25 พฤษภาคม 2568 จาก https://www.ks.go.th/index/add_file/qBhz0noTue20209.pdf

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (ม.ป.ป.). *พิพิธภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญ.* สืบค้น 25 พฤษภาคม 2568 จาก https://db.sac.or.th/museum/museum-detail/1390.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). *สถิติการท่องเที่ยวจังหวัดนครสวรรค์*. สำนักงานสถิติจังหวัดนครสวรรค์.

Auksondee, N., & Darawong, C. (2024). Benefits, challenges, and key success factors of community-based tourism management in Thailand: An exploratory study of 3 destinations in Thailand. *Journal of Business, Innovation and Sustainability (JBIS), 19*(3), 169-181. https://www.chonburi.spu.ac.th/gcm/admin/upload_file_portfolio/202409281506236940.pdf.

Charoensit, J., & Emphandhu, D. (2017). Analyzing research gap on community-based tourism in Thailand. *Damrong Journal of The Faculty of Archaeology Silpakorn, 17*(1), 175-204.

Goodwin, H., & Santilli, R. (2009). *Community-based tourism: A success?* (ICRT Occasional Paper No. 11). International Centre for Responsible Tourism (ICRT).

Scheyvens, R. (1999). Ecotourism and the empowerment of local communities. *Tourism Management, 20*(2), 245–249. https://doi.org/10.1016/S0261-5177(98)00069-7.

Throsby, D. (2001). *Economics and culture.* Cambridge University Press.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมเพื่อความงามของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร

The study of factors that influence the decision to have cosmetic surgery for elderly in Bangkok

กัญญารัตน์ อารยะโกศล[1*]

Kanyarat Arayakosol[1*]

[1]นักวิชาการอิสระ

[1]Independent Scholar

Corresponding author's e-mail Kanyarat.few1997@gmail.com[1]

Received: November 02, 2025 Revised: November 18, 2025 Accepted: December 03, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจทำศัลยกรรมเพื่อความงามของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และ 2. วิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยคุณภาพบริการ สื่อสังคมออนไลน์ และภาพลักษณ์ ที่มีผลต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมเพื่อความงามของผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างคือผู้สูงอายุอายุ 55 ปีขึ้นไป จำนวน 180 คน ซึ่งเคยใช้บริการศัลยกรรมเพื่อความงามมาก่อน เครื่องมือวิจัยคือแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ ได้แก่ ความน่าเชื่อถือได้ การตอบสนอง และการรับประกัน รวมทั้งปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของสถานพยาบาล มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจ โดยเฉพาะความน่าเชื่อถือได้ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงที่สุด ในขณะที่ปัจจัยจากสื่อสังคมออนไลน์ไม่พบอิทธิพลทางสถิติ ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมการตัดสินใจที่เน้นความปลอดภัย ความเชื่อมั่นในแพทย์ และมาตรฐานทางการแพทย์มากกว่าการตอบสนองต่อกระแสหรือรีวิวออนไลน์

คำสำคัญ: คุณภาพการบริการ, สื่อสังคมออนไลน์, ภาพลักษณ์, การตัดสินใจทำศัลยกรรม

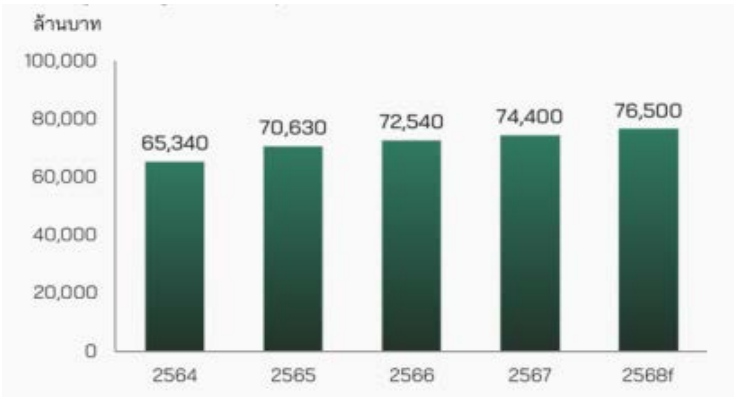
Abstract

This research aims to 1. examine the opinions regarding the decision to undergo cosmetic surgery among the elderly in Bangkok and its surrounding areas, and 2. analyze the influence of service quality, social media, and image factors on such decision-making. The sample consisted of 180 elderly individuals aged 55 years and above who had previously undergone cosmetic surgery procedures. A questionnaire was utilized as the research instrument, and data were analyzed using descriptive statistics and multiple regression analysis. The results of this study revealed that service quality factors, namely reliability, responsiveness, and assurance, as well as the clinic's image, significantly influenced the cosmetic surgery decision-making of elderly consumers. Among these variables, reliability was the most influential factor, indicating that elderly individuals place greater emphasis on medical accuracy, safety, and professional credibility than on promotional messages or aesthetic presentations. In contrast, social media exhibited no significant influence, suggesting that elderly consumers tend to base their decisions on verifiable medical information, trust in professional expertise, and clinical standards rather than trends or online reviews.

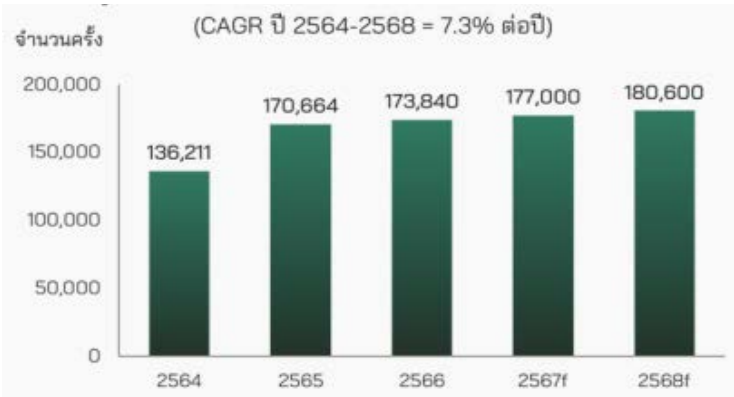
Keywords: service quality, social media, image, decision to undergo cosmetic surgery

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องในอุตสาหกรรมศัลยกรรมและเสริมความงาม ทั้งจากความก้าวหน้าทางการแพทย์และนวัตกรรมด้านเทคโนโลยี รวมถึงการยอมรับของสังคมที่เพิ่มขึ้นอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับอดีต ส่งผลให้ผู้บริโภคหันมาดูแลภาพลักษณ์และบุคลิกภาพของตนมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพและความงามได้สะดวก และมีความต้องการคงความมั่นใจผ่านการทำศัลยกรรมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Kasikorn Research Center, 2025) ทั้งนี้ Kasikorn Research Center (2025) คาดการณ์ว่า ในปี พ.ศ. 2568 มูลค่าตลาดศัลยกรรมและเสริมความงามของประเทศไทยจะมีมูลค่าประมาณ 76,500 ล้านบาท หรือมีอัตราการเติบโตประมาณร้อยละ 2.8 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2567 สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการในบริการศัลยกรรมที่ยังคงเพิ่มขึ้น แม้จะมีข้อจำกัดด้านกำลังซื้อและการแข่งขันในตลาดที่รุนแรง กลุ่มผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลจึงเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมการบริโภคบริการทางการแพทย์เชิงความงามเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด อันเนื่องมาจากความพร้อมด้านรายได้ การเข้าถึงข้อมูลบริการ และสถานประกอบการที่ได้มาตรฐาน ซึ่งทำให้เกิดความน่าสนใจต่อการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมของกลุ่มผู้บริโภคในพื้นที่ดังกล่าว

ภาพที่ 1 มูลค่าตลาดธุรกิจศัลยกรรมและเสริมความงามในประเทศไทย
ที่มา: Kasikorn Research Center, 2025

ภาพที่ 2 จำนวนการทำศัลยกรรมและเสริมความงามในประเทศไทย
ที่มา: Kasikorn Research Center, 2025

ผู้บริโภคคนไทยได้เปิดกว้างและตัดสินใจทำศัลยกรรมเพื่อความงามเพิ่มมากขึ้น พิจารณาจากสถิติตัวเลขปี พ.ศ. 2566 สัดส่วนการทำศัลยกรรมแบบผ่าตัดอยู่ที่ร้อยละ 79 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 75 ในปี 2562 ซึ่งเป็นผลมาจากเทคโนโลยีการแพทย์และนวัตกรรมทางด้านความงามที่ทันสมัย มีความปลอดภัย อีกทั้งใช้เวลาฟื้นตัวน้อยลงอย่างมากจากในอดีต โดยการทำศัลยกรรมและเสริมความงามแบบผ่าตัดในประเทศไทย นิยมทำตา จมูกและหน้าอกมากที่สุด ขณะที่การทำศัลยกรรมแบบไม่ผ่าตัด ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือการโบทอกซ์ (BOTOX) หรือ โบทูลินั่มท็อกซิน รวมไปถึงไฮยาลูรอน (HA) และการใช้อุปกรณ์และเครื่องมือประเภทเลเซอร์ที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพสำหรับการยกกระชับใบหน้าและลำคอ

ทั้งนี้ แนวโน้มการทำศัลยกรรมและเสริมความงามที่ลูกค้าสนใจทำมากที่สุดอยู่ที่บริเวณช่วงใบหน้า คิดเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 47 ของจำนวนการใช้บริการทั้งหมด โดยมีกลุ่มลูกค้าศักยภาพใหม่ อาทิ กลุ่มเพศทางเลือก (LGBTQIA+) กลุ่ม GenZ และผู้ชาย รวมทั้งจากการที่สังคมไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมและสนับสนุนความต้องการศัลยกรรมและเสริมความงามที่ช่วยชะลอวัยมากยิ่งขึ้น โดยคาดการณ์ว่า ภายในปี พ.ศ. 2571 คนไทยจะมีจำนวนผู้สูงอายุราว 14 ล้านคน โดย 22% ของประชากรกลุ่มนี้เป็นผู้ที่มีรายได้สูง อยู่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ซึ่งจะเป็นกลุ่มผู้บริโภค

หรือลูกค้าที่ต้องการทำศัลยกรรมความงามที่มีศักยภาพและมีความเต็มใจจ่ายสูงให้กับเทคโนโลยีการรักษาที่ช่วยชะลอวัย อาทิ ศัลยกรรมดึงหน้า ทำหน้าอก ดูดไขมัน ลดริ้วรอย เป็นต้น ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหนุนการเติบโตของจำนวนลูกค้าต่างชาติสอดคล้องกับจำนวนลูกค้า Medical Tourism ของไทย ที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 5 ต่อปี ทั้งนี้ ศัลยกรรมความงามอยู่ในกลุ่มบริการทางการแพทย์ที่ชาวต่างชาตินิยมเข้ามาใช้บริการในไทยมากเป็นอันดับ 2 โดยมีลูกค้าหลัก คือ จีน มาเลเซีย ญี่ปุ่น ขณะที่ลูกค้าอาเซียนจะเป็นลูกค้าใหม่ที่จะเข้ามารับบริการเพิ่ม ซึ่งสอดรับกับแผนการตลาดของผู้ประกอบการที่จะเจาะตลาดลูกค้า CLMV+I ให้ได้มากขึ้น (Kasikorn Research Center, 2025)

ผู้ประกอบการในธุรกิจศัลยกรรมเพื่อความงามมีการปรับปรุงคุณภาพบริการและเทคโนโลยีตลอดจนนวัตกรรมที่ทันสมัยและปลอดภัยที่ใช้ในการทำศัลยกรรมเพื่อความงามเพื่อสร้างแรงจูงใจและความไว้วางใจให้เกิดกับผู้บริโภคให้มากที่สุด และมีการสร้างสรรค์โปรแกรมการรักษาที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคแต่ละกลุ่มได้อย่างตรงจุดและรวดเร็วให้มากที่สุด (ชัชพล สถิตย์บุตร, 2567) รวมทั้งปัจจัยด้านการเสริมสร้างภาพลักษณ์และการสร้างความพึงพอใจให้เกิดกับผู้ใช้บริการให้มากที่สุด ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้ใช้บริการมีการกลับมาใช้บริการด้านการทำศัลยกรรมความงามในครั้งต่อ ๆ ไป ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ธุรกิจศัลยกรรมเสริมความงามสามารถอยู่รอดได้อย่างมั่นคง (ศรายุทธ แดงขันธ์, 2563) รวมทั้งจากงานวิจัยที่พบว่าปัจจัยอิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์มีผลต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมเพื่อความงามของผู้บริโภคที่เป็นเพศหญิงในเจเนอเรชั่น Y (Gen Y) ในเขตกรุงเทพมหานคร (ภัทราพร หวัง, 2564)

จากข้อมูลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาการตัดสินใจและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมเพื่อความงามของกลุ่มผู้สูงอายุในประเทศไทย ซึ่งเป็นกลุ่มลูกค้าที่มีจำนวนมากและมีกำลังซื้อสูง โดยคาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการวิจัยในครั้งนี้จะสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจเบื้องต้นสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจทางด้านศัลยกรรมความงาม รวมไปถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐที่มีหน้าที่กำกับดูแลมาตรฐานและความปลอดภัยการทำศัลยกรรมเพื่อความงาม สามารถนำไปใช้ในการวางแผนและกำหนดกลยุทธ์ทางธุรกิจเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและสามารถอยู่รอดได้อย่างยั่งยืนภายใต้การแข่งขันที่รุนแรงของธุรกิจคลินิกและโรงพยาบาลที่ดำเนินการด้านศัลยกรรมด้านความงามต่อไป

แม้ว่าการศึกษาด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมความงามจะมีจำนวนมากในต่างประเทศและในกลุ่มผู้บริโภควัยทั่วไป แต่ยังพบว่า งานวิจัยที่มุ่งศึกษาเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความต้องการเชิงสุขภาพเฉพาะด้านยังมีจำนวนจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีสถานพยาบาลด้านศัลยกรรมความงามกระจุกตัวมากที่สุดในประเทศ นอกจากนี้ งานวิจัยส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นปัจจัยด้านภาพลักษณ์หรือการรับรู้จากสื่อออนไลน์ แต่ ยังขาดการวิเคราะห์เชิงประจักษ์เกี่ยวกับปัจจัยด้านคุณภาพการบริการตามกรอบ SERVQUAL และอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้สูงอายุโดยตรง ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญ เนื่องจากผู้สูงอายุมีระดับความกังวลด้านความปลอดภัย การดูแลหลังการผ่าตัด และมาตรฐานบริการสูงกว่ากลุ่มวัยอื่น ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีความจำเป็นในการเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยมุ่งวิเคราะห์ทั้งปัจจัยด้านคุณภาพบริการ สื่อสังคมออนไลน์ และภาพลักษณ์ เพื่อให้เข้าใจกลไกการตัดสินใจของผู้สูงอายุในบริบทกรุงเทพมหานครอย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจทำศัลยกรรมเพื่อความงามของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์และอิทธิพลของปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ สื่อสังคมออนไลน์ และภาพลักษณ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมเพื่อความงามของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพการบริการ

คุณภาพการบริการหมายถึงการประเมินโดยรวมเกี่ยวกับประสิทธิภาพของบริการที่ลูกค้าได้รับ ซึ่งถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการกำหนดความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้า ในบริบทของการศัลยกรรมความงาม คุณภาพการบริการประกอบด้วยหลายมิติ เช่น ความน่าเชื่อถือ ความรวดเร็วในการให้บริการ การรับประกันการบริการ ความเอาใจใส่ต่อผู้ใช้บริการ และคุณลักษณะที่มองเห็นได้ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีผลโดยตรงต่อการรับรู้ของผู้รับบริการเกี่ยวกับคุณภาพของบริการ และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเลือกทำศัลยกรรมความงาม ซึ่งงานวิจัยในอดีตหลายชิ้นได้กล่าวถึงความสำคัญของคุณภาพการบริการในสถานบริการทางสุขภาพ โดยเฉพาะในด้านการศัลยกรรมความงาม ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพการบริการ เช่น ความเป็นมืออาชีพของบุคลากร ความโปร่งใสของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำศัลยกรรม ความสะดวกสบาย และการดูแลเอาใจใส่ผู้ป่วยหลังการผ่าตัด ได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้คุณภาพการบริการและความพึงพอใจของผู้รับบริการ (Parasuraman et al., 1988) นอกจากนี้ คุณภาพการบริการยังมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ค่าของการรักษาโดยผู้รับบริการมักเลือกใช้บริการจากผู้ให้บริการที่มีความน่าเชื่อถือและเอาใจใส่ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกทำศัลยกรรม ทั้งนี้การมีประสบการณ์ที่ดีจากการใช้บริการสามารถสนับสนุนได้จากปัจจัยต่าง ๆ เช่น การสื่อสารที่ชัดเจน การดูแลที่เป็นส่วนตัว และการให้การสนับสนุนหลังการผ่าตัดที่มีประสิทธิภาพ ปัจจัยเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างความพึงพอใจและทำให้ผู้รับบริการมีความมั่นใจในการเลือกใช้บริการต่อไป (Zeithaml et al.,1996)

ดังนั้นคุณภาพการบริการที่มีความน่าเชื่อถือ การเอาใจใส่ และการรับประกันบริการมีอิทธิพลสำคัญต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมเพื่อความงามของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร อิทธิพลจากสื่อสังคมออนไลน์และภาพลักษณ์ของผู้ให้บริการยังมีบทบาทในการเสริมสร้างความมั่นใจและการรับรู้ที่ดีจากผู้รับบริการ การผสมผสานของปัจจัยเหล่านี้จึงส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการศัลยกรรมความงามอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความพึงพอใจแก่ผู้สูงอายุในระยะยาว

การทบทวนทฤษฎี SERVQUAL ช่วยให้เข้าใจองค์ประกอบคุณภาพการบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้รับบริการ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่ให้ความสำคัญกับความปลอดภัย ความถูกต้องของข้อมูลทางการแพทย์ และความเชื่อมั่นในผู้ให้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของงานวิจัยนี้ที่มุ่งศึกษาปัจจัยด้านบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมเพื่อความงาม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์

สื่อสังคมออนไลน์ (social media) ได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภคในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะในภาคธุรกิจและบริการต่าง ๆ ในปัจจุบัน หลายงานวิจัยได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของสื่อสังคมออนไลน์ในการสร้างการรับรู้ สร้างภาพลักษณ์ และการกระตุ้นการตัดสินใจซื้อหรือเลือกใช้บริการ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้บริโภคที่มีความใส่ใจในข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่สามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วผ่านสื่อออนไลน์ อย่างไรก็ตามสื่อสังคมออนไลน์ไม่เพียงแต่เป็นช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล แต่ยังกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างแบรนด์กับลูกค้า การแชร์ประสบการณ์ของผู้ใช้บริการ การรีวิว และความคิดเห็นต่าง ๆ ของผู้บริโภค มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลในการเลือกใช้บริการหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการกล่าวถึงในโลกออนไลน์ (Kaplan & Haenlein, 2010) นอกจากนี้ การโฆษณาผ่านอินฟลูเอนเซอร์ (influencers) หรือบุคคลที่มีอิทธิพลในสื่อสังคมออนไลน์ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและความสนใจจากผู้บริโภค (Freberg et al., 2011) ซึ่งงานวิจัยหลายชิ้นยังได้วิจัยผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ต่อการสร้างภาพลักษณ์และการตัดสินใจของผู้บริโภคในบริบทต่างๆ เช่น การท่องเที่ยว การบริการสุขภาพ และการศัลยกรรมความงาม โดยพบว่า การรับรู้จากสื่อสังคมออนไลน์สามารถกระตุ้นการตัดสินใจเลือกใช้บริการหรือซื้อสินค้า

ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Mangold & Faulds, 2009)

ดังนั้นสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการสร้างการรับรู้และกระตุ้นการตัดสินใจของผู้บริโภค โดยเฉพาะในด้านการเลือกใช้บริการหรือผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการตัดสินใจทำศัลยกรรมเพื่อความงามของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจนี้ ได้แก่ คุณภาพการบริการที่น่าเชื่อถือและการเอาใจใส่ต่อผู้รับบริการ ซึ่งมีผลต่อการสร้างความมั่นใจและพึงพอใจของผู้ใช้บริการ รวมถึงอิทธิพลจากสื่อสังคมออนไลน์ที่ช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ผู้ให้บริการและกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจเลือกใช้บริการ การแชร์ประสบการณ์จากผู้ใช้บริการ การรีวิว และความคิดเห็นจากสังคมออนไลน์ล้วนมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการศัลยกรรมความงาม การผสมผสานปัจจัยเหล่านี้จึงเป็นสิ่งสำคัญในการกระตุ้นและเสริมสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้สูงอายุในการตัดสินใจทำศัลยกรรมความงามในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

การศึกษาที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทต่อการรับรู้และทัศนคติของผู้บริโภค แต่ยังพบว่าผู้สูงอายุมีรูปแบบการใช้งานและความไว้วางใจต่อสื่อแตกต่างจากวัยอื่น ดังนั้นการทบทวนงานวิจัยด้านนี้จึงช่วยสนับสนุนการวิเคราะห์อิทธิพลของสื่อออนไลน์ต่อการตัดสินใจของผู้สูงอายุในบริบทของไทยได้อย่างเหมาะสม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาพลักษณ์

ภาพลักษณ์ (image) หมายถึง การรับรู้หรือการตีความของบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีต่อองค์กร ผลิตภัณฑ์ หรือบริการ ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริโภคในการเลือกใช้บริการหรือผลิตภัณฑ์ ภาพลักษณ์ที่มีคุณค่าจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจในตัวแบรนด์หรือบริการนั้น ๆ โดยผ่านการรับรู้จากผู้บริโภค ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจอย่างชัดเจน ในบริบทของการศัลยกรรมความงาม ภาพลักษณ์ของผู้ให้บริการ เช่น คลินิกหรือแพทย์ผู้ดำเนินการ เป็นปัจจัยที่สำคัญในการตัดสินใจของผู้บริโภค โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีสามารถช่วยเสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้รับบริการ โดยการใช้การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพผ่านสื่อหลากหลายช่องทาง เช่น สื่อสังคมออนไลน์ การรีวิวจากผู้ใช้บริการจริง หรือการเผยแพร่ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ ซึ่งส่งผลให้ผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นในบริการที่นำเสนอ ซึ่งงานวิจัยหลายชิ้นได้ยืนยันถึงบทบาทของภาพลักษณ์ที่มีคุณภาพในการกระตุ้นการตัดสินใจของผู้บริโภค โดยเฉพาะในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการบริการ เช่น การศัลยกรรมความงาม ภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรหรือบริการไม่เพียงแต่ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจจากผู้บริโภค แต่ยังเสริมสร้างความพึงพอใจและความภักดีในระยะยาว ซึ่งช่วยกระตุ้นให้เกิดการบอกต่อหรือการแนะนำบริการให้กับผู้อื่น (Sweeney & Soutar, 2001) นอกจากนี้ ภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือยังสามารถกระตุ้นให้ผู้บริโภคตัดสินใจใช้บริการได้ง่ายขึ้น (Kotler & Keller, 2015)

ดังนั้น ภาพลักษณ์เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคในการเลือกใช้บริการ โดยเฉพาะในธุรกิจการศัลยกรรมความงาม ซึ่งภาพลักษณ์ที่ดีของผู้ให้บริการ เช่น คลินิกหรือแพทย์ผู้ดำเนินการ ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจในบริการ ภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพผ่านสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงการรีวิวจากผู้ใช้บริการจริงมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้บริโภคตัดสินใจใช้บริการ นอกจากนี้ การสร้างภาพลักษณ์ที่ดียังส่งผลต่อความพึงพอใจและความภักดีของผู้บริโภค ซึ่งช่วยเสริมสร้างการบอกต่อและแนะนำบริการให้กับผู้อื่น ภาพลักษณ์ที่ดีจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยกระตุ้นการตัดสินใจเลือกใช้บริการศัลยกรรมความงามของผู้บริโภคในระยะยาว

ภาพลักษณ์ของคลินิกหรือสถานพยาบาลมีผลต่อการสร้างความมั่นใจและการตัดสินใจของผู้ใช้บริการ แต่ยังพบว่าผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ด้านความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือมากกว่าความทันสมัยหรือความสวยงามของแบรนด์ การทบทวนงานวิจัยเดิมจึงช่วยระบุช่องว่างที่งานวิจัยนี้ต้องการเติมเต็มในกลุ่มผู้สูงอายุโดยเฉพาะ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจ

การตัดสินใจ (decision making) เป็นกระบวนการที่บุคคลเลือกทางเลือกหนึ่งจากหลากหลายทางเลือกที่มีอยู่

โดยพิจารณาจากข้อมูลที่มีเพื่อประเมินผลลัพธ์ที่เป็นไปได้และเลือกสิ่งที่ดีที่สุดตามเป้าหมายหรือความต้องการที่กำหนด การตัดสินใจสามารถเกิดขึ้นในหลากหลายบริบท เช่น การเลือกซื้อสินค้า การเลือกใช้บริการ หรือการตัดสินใจในด้านต่าง ๆ ของชีวิตประจำวัน ในด้านการตลาดและบริการ การตัดสินใจของผู้บริโภคได้รับอิทธิพลจากหลายปัจจัย เช่น คุณภาพของผลิตภัณฑ์หรือบริการ ภาพลักษณ์ของแบรนด์ ความเชื่อมั่นในผู้ให้บริการ และความคิดเห็นจากผู้อื่นในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งงานวิจัยหลายชิ้นได้วิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค โดยพบว่า ประสบการณ์และความรู้ที่ผู้บริโภคมีในสินค้าหรือบริการ รวมถึงการรับรู้ถึงคุณค่าของบริการ จะส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการหรือผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ในบริบทของการศัลยกรรมความงาม การตัดสินใจของผู้บริโภคได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลายด้าน เช่น คุณภาพของบริการ ความน่าเชื่อถือของผู้ให้บริการ ความสะดวกสบายในการติดต่อและบริการหลังการขาย รวมไปถึงอิทธิพลจากการรับรู้ของผู้บริโภคผ่านสื่อสังคมออนไลน์และการรีวิวจากผู้ที่เคยใช้บริการ (Zeithaml et al., 1996) โดยปัจจัยเหล่านี้มีความสำคัญในการช่วยให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกใช้บริการทางการแพทย์หรือการศัลยกรรม โดยที่การตัดสินใจของผู้บริโภคยังได้รับอิทธิพลจากการประเมินความเสี่ยงและประโยชน์ที่คาดหวังจากการใช้บริการหรือสินค้านั้น ๆ ในการวิจัยพฤติกรรมการตัดสินใจ นักวิจัยพบว่า ผู้บริโภคมักจะพิจารณาถึงค่าใช้จ่ายและผลตอบแทนที่ได้รับจากการตัดสินใจนั้น ๆ ก่อนที่จะเลือกทำการตัดสินใจ (Schiffman et al., 2010)

ดังนั้น การตัดสินใจเป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลจากหลายปัจจัย เช่น ประสบการณ์ ความรู้ และการรับรู้ถึงคุณค่าของบริการหรือผลิตภัณฑ์ ในบริบทของการศัลยกรรมความงาม ปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจของผู้บริโภค ได้แก่ คุณภาพของบริการ ความน่าเชื่อถือของผู้ให้บริการ ความสะดวกสบายในการติดต่อและบริการหลังการขาย รวมทั้งการรีวิวจากผู้ใช้บริการและการรับรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อการเลือกใช้บริการศัลยกรรมความงาม โดยผู้บริโภคจะพิจารณาถึงค่าใช้จ่ายและผลตอบแทนที่ได้รับจากการตัดสินใจนั้น ๆ ซึ่งเป็นการประเมินความเสี่ยงและประโยชน์ที่คาดหวัง การสร้างความมั่นใจในบริการที่มีคุณภาพและได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคจึงมีความสำคัญในการกระตุ้นการตัดสินใจเลือกใช้บริการทางการแพทย์และศัลยกรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมด้านคุณภาพการบริการ สื่อสังคมออนไลน์ และภาพลักษณ์ พบว่าปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมของผู้บริโภค แต่ยังมีความแตกต่างของผลการศึกษาในหลายบริบท อีกทั้งยังขาดงานวิจัยที่มุ่งเน้นผู้สูงอายุซึ่งมีความกังวลด้านสุขภาพและความปลอดภัยมากเป็นพิเศษ ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงนำกรอบแนวคิดทั้งสามด้านมาผสมผสานเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์และอิทธิพลของแต่ละปัจจัยต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลอย่างเป็นระบบ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

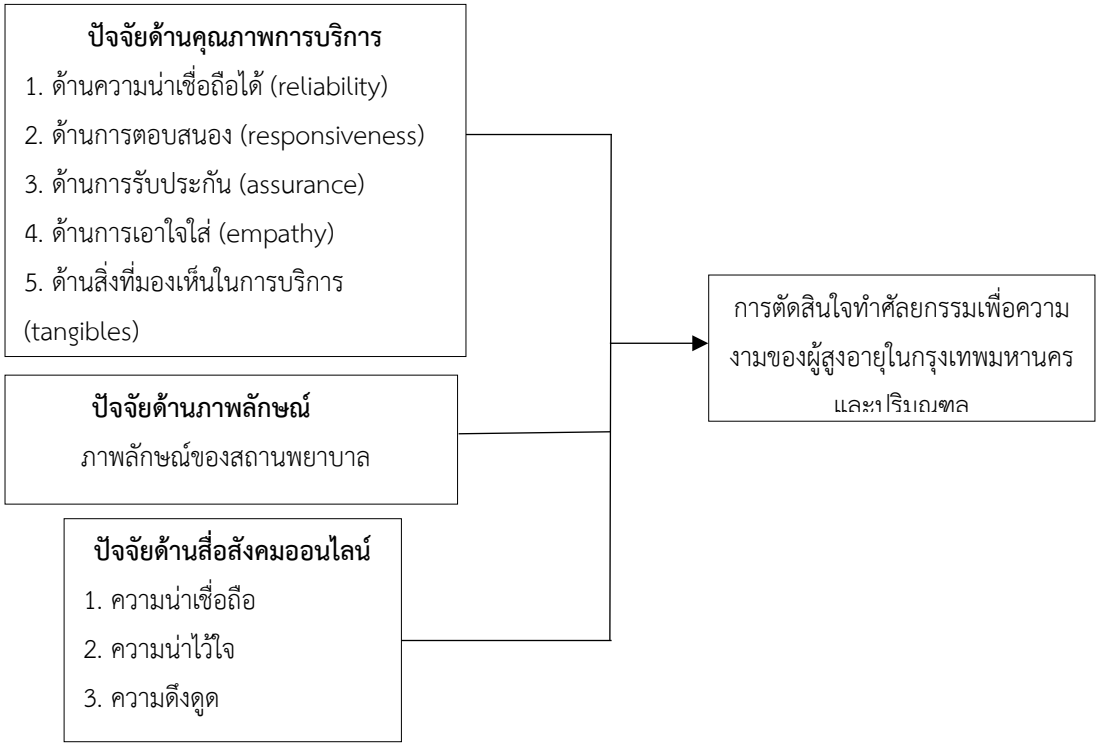
ผู้สูงอายุในประเทศไทยมักมีการตัดสินใจทำศัลยกรรมเพื่อเพิ่มความมั่นใจในตัวเอง และเพื่อรักษารูปลักษณ์ที่ดีในวัยที่สูงขึ้น การมองเห็นศัลยกรรมเป็นเครื่องมือในการฟื้นฟูภาพลักษณ์และสุขภาพจิตที่ดีในผู้สูงอายุ ซึ่งการทำศัลยกรรมถือเป็นหนึ่งในตัวเลือกในการดูแลตัวเองอย่างครบถ้วน ไม่เพียงแต่ในด้านความงามภายนอกเท่านั้น แต่ยังช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตและความสุขทางใจให้กับผู้สูงอายุงานวิจัยของภัทราพร หวัง (2564) ที่พบว่า ปัจจัยที่สำคัญในการตัดสินใจทำศัลยกรรมความงามของผู้สูงอายุคือ การเพิ่มความมั่นใจและการรู้สึกดีเกี่ยวกับตัวเอง โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันที่มีความสำคัญกับการดูแลตนเองและการรักษาภาพลักษณ์ที่ดี ส่วนปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ อิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ และภาพลักษณ์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมเพื่อความงามของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ความน่าเชื่อถือได้ ด้านการรับประกัน ด้านการเอาใจใส่ และด้านสิ่งที่มองเห็นในการบริการ ตัวแปรด้านภาพลักษณ์ และตัวแปรความน่าเชื่อถือ และความน่าไว้ใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทราพร หวัง (2564) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านการเสริมสร้างภาพลักษณ์และการสร้างความพึงพอใจให้เกิดกับผู้ใช้บริการให้มากที่สุด ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้ใช้บริการมีการกลับมาใช้บริการด้านการ

ทำศัลยกรรมความงามในครั้งต่อ ๆ ไป และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของศรายุทธ แดงขันธ์ (2563) ที่ศึกษาพบว่าปัจจัยด้านภาพลักษณ์เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ธุรกิจศัลยกรรมเสริมความงามสามารถอยู่รอดได้อย่างมั่นคง รวมทั้งจากงานวิจัยที่พบว่าปัจจัยอิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์มีผลต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมเพื่อความงามของผู้บริโภคที่เป็นเพศหญิงในเจเนอเรชั่น Y (Gen Y) นอกจากนี้จากผลการวิจัยที่พบว่าปัจจัยด้านบุคคลที่มีอิทธิพลต่อสื่อสังคมออนไลน์ในด้านความน่าเชื่อถือได้ และด้านความน่าไว้ใจ มีอิทธิพลทางบวกต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้วยเช่นกัน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 1.327 และ 0.334 สอดคล้องกับงานวิจัยของศรายุทธ แดงขันธ์ (2563) นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า คุณภาพบริการในด้านการตอบสนอง ด้านการรับประกัน ด้านความน่าเชื่อถือ และด้านความน่าไว้ใจ มีอิทธิพลทางบวกต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับผลการวิจัยของชัชพล สถิตบุตร (2567) ที่ศึกษาพบว่าการปรับปรุงคุณภาพบริการและนวัตกรรมทางด้านความงามที่ทันสมัยและปลอดภัยสามารถสร้างแรงจูงใจและความไว้วางใจให้เกิดกับผู้บริโภคให้มากที่สุด และมีการสร้างสรรค์โปรแกรมการรักษาที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคแต่ละกลุ่มได้อย่างตรงจุดและรวดเร็วให้มากที่สุด

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยนี้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ และปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระ กับการตัดสินใจทำศัลยกรรมเพื่อความงามของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยพิจารณาองค์ประกอบย่อยของแต่ละปัจจัยตามทฤษฎี SERVQUAL และแนวคิดด้านภาพลักษณ์และสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้การวิเคราะห์สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย multiple regression

ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ มีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้สูงวัยที่มีอายุมากกว่า 55 ปี ที่เคยใช้บริการศัลยกรรมเพื่อความงามในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยผู้วิจัยใช้หลักการกำหนดขนาดตัวอย่างไม่น้อยกว่า 20 เท่า ของตัวแปรอิสระในกรอบแนวคิดสำหรับงานวิจัยและต้องไม่น้อยกว่า 100 ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ มีตัวแปรอิสระทั้งสิ้น 3 ตัวแปร และมีตัวแปรย่อยทั้งหมดเท่ากับ 9 ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 20 X 9 ตัวแปรอิสระ เท่ากับ 180 ตัวอย่าง ซึ่งมากกว่า 100 ตัวอย่าง เมื่อได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ต้องเก็บข้อมูล คือ 180 ตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (convenience sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถามออนไลน์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 แบบวัดปัจจัยคุณภาพการบริการของคลินิกศัลยกรรมความงามในด้าน ความน่าเชื่อถือได้ การตอบสนอง และการรับประกัน ส่วนที่ 3 แบบวัดปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของคลินิกศัลยกรรมความงาม และส่วนที่ 4 แบบวัดอิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมความงาม ทั้งหมดใช้รูปแบบการวัดแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับตาม Likert Scale ตั้งแต่ 1 = น้อยที่สุด ถึง 5 = มากที่สุด

แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประเมินค่า ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับตัวแปร (IOC) ได้ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 ถือว่าอยู่ในระดับที่เหมาะสมสำหรับการใช้ในการวิจัย หลังจากนั้นได้ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธี Cronbach’s alpha กับกลุ่มตัวอย่างนำร่อง จำนวน 30 คน พบว่า แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นรวมเท่ากับ 0.89 ซึ่งอยู่ในระดับที่ดี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการติดต่อประสานงานใช้บริการจากเว็บไซต์เซอเวย์ มังกี้ (http://www.surveymonkey.com) ทำการแจกแบบสอบถามผ่านทางเฟซบุ๊ก ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการส่งลิงค์แบบสอบถาม ให้กับทางผู้ใช้บริการเฟสบุ๊คที่เข้าชมและแสดงความคิดเห็น จำนวน 180 คน และกำหนดวัน เวลาในการตอบแบบสอบถาม จากนั้นตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับเพื่อความสมบูรณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย การแจกแจงความถี่ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อนำเสนอข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปร การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation coefficient) เพื่อวัดระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามและทดสอบความมีนัยสำคัญของความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคุณ (multiple regression analysis) เพื่อหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมเพื่อความงามของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ก่อนดำเนินการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ได้ตรวจสอบสมมติฐานเบื้องต้นของโมเดล ได้แก่ การตรวจสอบความเป็นปกติของข้อมูล (normality) ด้วยการพิจารณาค่า skewness และ kurtosis การตรวจสอบความเป็นเนื้อเดียวกันของความแปรปรวน (homoscedasticity) การตรวจสอบปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นหลายทาง (multicollinearity) ด้วยค่า VIF และ Tolerance เพื่อให้มั่นใจว่าโมเดลถดถอยมีความเหมาะสม

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมเพื่อความงามของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถแสดงผลการวิเคราะห์จากการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจทำศัลยกรรมเพื่อความงามของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ในแต่ละด้านได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการตัดสินใจทำศัลยกรรมเพื่อความงามของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

การตัดสินใจ	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1. พึงพอใจกับการทำศัลยกรรมเนื่องจากทำให้ท่านมีบุคลิกภาพและความสวยงามมากยิ่งขึ้น	4.33	0.98
2. การทำศัลยกรรมเพื่อความงามสำหรับผู้สูงวัยมีความเหมาะสมและสามารถทำได้หากได้รับการรักษาจากแพทย์และสถานประกอบการที่ได้ดีและได้มาตรฐาน	4.16	0.88
3. แนะนำบุคคลใกล้ชิดให้ทำศัลยกรรมเพื่อความงามเช่นเดียวกัน	4.11	0.79
4. ยังคงทำศัลยกรรมเพื่อความงามในโอกาสต่อไปหากพิจารณาแล้วว่ามีความคุ้มค่า	4.03	0.77
5. การทำศัลยกรรมเพื่อความงามเป็นเรื่องที่ดีและไม่ถูกมองในเชิงลบต่อบุคคลอื่น ๆ	4.01	0.74
รวม	4.12	0.85

ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ อิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ และภาพลักษณ์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมเพื่อความงามของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ พบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ ได้แก่ ความน่าเชื่อถือได้ (reliability) การตอบสนอง (responsiveness) และการรับประกัน (assurance) รวมทั้งปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของสถานพยาบาล (clinic image) มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ ความน่าเชื่อถือได้ (β = 0.420, $p < 0.01$) ในแง่เชิงปฏิบัติ ค่า b ของความน่าเชื่อถือได้ (b = 1.327) แสดงให้เห็นว่า เมื่อผู้สูงอายุรับรู้ว่าคลินิกมีความถูกต้องแม่นยำ ความปลอดภัย และมาตรฐานทางการแพทย์เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้การตัดสินใจทำศัลยกรรมเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 1.327 หน่วย ขณะที่ปัจจัยจากสื่อสังคมออนไลน์ไม่พบอิทธิพลทางสถิติ ($p > 0.05$) สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ในแต่ละด้านได้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยคุณภาพการบริการ ภาพลักษณ์ และบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมเพื่อความงามของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ด้วยการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน

ตัวแปร	b	Sb	β	t	p-value
ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ					
- ความน่าเชื่อถือได้	1.327	0.231	0.420	3.634	0.000**
- การตอบสนอง	1.184	0.141	0.236	2.993	0.040*
- การรับประกัน	0.825	0.120	0.227	2.971	0.041*
- สิ่งที่มองเห็นในการบริการ	0.595	0.113	0.102	2.810	0.040*
ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของสถานพยาบาล					
- ภาพลักษณ์ของสถานพยาบาล	1.598	0.426	0.326	3.778	0.000**
ปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์					
- ความน่าเชื่อถือ	0.441	0.127	0.259	2.898	0.430
- ความน่าไว้วางใจ	0.334	0.102	0.118	2.856	0.420
R^2 = 0.662	ค่าคงที่ = 0.549				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

หมายเหตุ: มีการตรวจสอบ multicollinearity พบว่า VIF < 10 และ Tolerance > 0.10 อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม

ผลการวิจัยนี้สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับความปลอดภัย ความเชื่อมั่นในแพทย์ และการรักษาที่ได้มาตรฐานมากกว่าการตอบสนองต่อกระแสทางการตลาดหรือรีวิวออนไลน์ ในด้านปัจจัยที่มีอิทธิพล พบว่า ความน่าเชื่อถือได้ การตอบสนอง การรับประกัน และภาพลักษณ์ของสถานพยาบาล เป็นตัวแปรสำคัญต่อการตัดสินใจ โดยเฉพาะความน่าเชื่อถือได้ที่มีอิทธิพลสูงสุด แสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับความถูกต้องแม่นยำ ความสามารถของแพทย์ และกระบวนการรักษาที่สามารถตรวจสอบได้ นอกจากนี้ การที่ภาพลักษณ์ของสถานพยาบาลมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ สะท้อนว่าผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์เชิงความปลอดภัย ความสะอาด ความพร้อมของอุปกรณ์ และมาตรฐานห้องผ่าตัด มากกว่าภาพลักษณ์เชิงการโฆษณา ในทางตรงกันข้าม ปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ไม่พบอิทธิพลทางสถิติต่อการตัดสินใจ ซึ่งสะท้อนว่าผู้สูงอายุใช้รูปแบบการตัดสินใจเชิงเหตุผล โดยประเมินความเสี่ยงทางสุขภาพเป็นหลัก ไม่ได้ตอบสนองต่อกระแสตลาดหรือรีวิวออนไลน์เหมือนผู้บริโภควัยหนุ่มสาว ดังนั้น งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า คุณภาพบริการเชิงประจักษ์ ความเชื่อมั่นในแพทย์ ภาพลักษณ์เชิงความปลอดภัย และข้อมูลที่ตรวจสอบได้ เป็นตัวกำหนดการตัดสินใจในตลาดศัลยกรรมผู้สูงอายุ ซึ่งสร้างความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับความแตกต่างเชิงรุ่นในพฤติกรรมผู้ใช้บริการด้านความงามในประเทศไทย

การอภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 จากการวิจัยความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจทำศัลยกรรมเพื่อความงามของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การตัดสินใจทำศัลยกรรมเพื่อความงามของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร มีความสนใจในการใช้บริการศัลยกรรมเพื่อความงามมากขึ้น โดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการดูแลตนเองและการรักษาความงามในวัยสูงอายุ การทำศัลยกรรมเพื่อความงามช่วยเพิ่มความมั่นใจ และทำให้รู้สึกดีขึ้นเกี่ยวกับตัวเอง ซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยหลักที่ทำให้ผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ตัดสินใจเลือกทำศัลยกรรม

ผลการวิจัยได้สอดคล้องกับงานศึกษาของภัทราพร หวัง (2564) ที่พบว่าปัจจัยที่สำคัญในการตัดสินใจทำศัลยกรรมความงามของผู้สูงอายุคือ การเพิ่มความมั่นใจและการรู้สึกดีเกี่ยวกับตัวเอง โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันที่มีความสำคัญกับการดูแลตนเองและการรักษาภาพลักษณ์ที่ดี

วัตถุประสงค์ที่ 2 จากการวิจัยปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ อิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ และภาพลักษณ์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมเพื่อความงามของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ ได้แก่ ความน่าเชื่อถือได้ การตอบสนอง และการรับประกัน รวมทั้ง ภาพลักษณ์ของสถานพยาบาล มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมของผู้สูงอายุ ซึ่งสะท้อนว่าผู้บริโภควัยนี้ให้ความสำคัญกับความปลอดภัย ความแม่นยำของการรักษา และความเชื่อมั่นในผู้ให้บริการมากกว่าปัจจัยเชิงโฆษณาหรือการสื่อสารทางการตลาด โดยเฉพาะปัจจัยความน่าเชื่อถือได้ที่มีอิทธิพลสูงที่สุดต่อการตัดสินใจ แสดงให้เห็นถึงการประเมินความเสี่ยงด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เช่น ความสามารถของแพทย์ ผลลัพธ์ที่ตรวจสอบได้ และความปลอดภัยของขั้นตอนการรักษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของศรายุทธ์ แดงขันธ์ (2563) ที่ระบุว่าความเชี่ยวชาญทางการแพทย์และมาตรฐานการรักษาเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเลือกใช้บริการด้านศัลยกรรม นอกจากนี้ ผลการศึกษาของภัทราพร หวัง (2564) ยังยืนยันว่าผู้ใช้บริการศัลยกรรมความงามให้ความสำคัญกับความปลอดภัย การรับรองมาตรฐาน และความเชื่อมั่นในแพทย์มากกว่าปัจจัยด้านภาพลักษณ์ภายนอกของสถานประกอบการ โดยพบว่ามาตรฐานการบริการมีผลโดยตรงต่อความไว้วางใจและความพึงพอใจของผู้รับบริการ สำหรับด้านการตอบสนอง และการรับประกัน ที่พบว่าเป็นปัจจัยรองลงมา สะท้อนว่าผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับข้อมูลที่ชัดเจน ความรวดเร็วในการให้บริการ และการดูแลหลังการรักษาที่สามารถรับผิดชอบได้ เช่น การชี้แจงขั้นตอนการรักษา การประเมินความเสี่ยงอย่างโปร่งใส และการรับประกันการรักษาหากเกิดความผิดพลาด ซึ่งช่วยลดความวิตกกังวลในกลุ่มผู้สูงอายุ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของชัชพล สถิตบุตร (2567) ที่พบว่าการให้ข้อมูลที่ครบถ้วนและบริการที่รับผิดชอบหลังการรักษาสามารถเพิ่มความไว้วางใจและความเชื่อมั่นของผู้ใช้บริการได้อย่างมีนัยสำคัญ ในส่วนของ ภาพลักษณ์ของสถานพยาบาลที่พบว่ามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้สูงอายุ สามารถตีความได้ว่า ผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์เชิงความปลอดภัย ความเชี่ยวชาญของแพทย์ ความสะอาดของสถานที่ ความพร้อมของอุปกรณ์ และมาตรฐานห้องผ่าตัดมากกว่าภาพลักษณ์เชิงความสวยงามหรือการโฆษณา ซึ่งสะท้อนถึงการมองภาพลักษณ์ในฐานะความเชื่อถือทางการแพทย์ไม่ใช่ภาพลักษณ์เชิงการตลาด ตรงกันข้าม ปัจจัยด้านการรับรู้จากสื่อสังคมออนไลน์ไม่พบอิทธิพลทางสถิติต่อการตัดสินใจของผู้สูงอายุ แม้สื่อออนไลน์จะเป็นปัจจัยชี้นำสำคัญในกลุ่มวัยหนุ่มสาว แต่ผู้สูงอายุกลับให้ความสำคัญกับข้อมูลที่ตรวจสอบได้มากกว่ารีวิวหรือความนิยมทางสังคม ผลนี้สะท้อนว่าผู้สูงอายุใช้กระบวนการตัดสินใจโดยอาศัยการรับรู้ความเสี่ยง (risk-based decision) มากกว่า การตัดสินใจตามกระแส (social-driven decision) ซึ่งสอดคล้องกับ protection motivation theory ที่อธิบายว่าผู้บริโภคที่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพสูง จะเลือกบริการโดยคำนึงถึงความปลอดภัยและความเชื่อถือได้ของผู้ให้บริการมากกว่าปัจจัยเชิงภาพลักษณ์ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับสมมติฐานด้านพฤติกรรมผู้บริโภคในกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งมักให้ความสำคัญกับความปลอดภัย ความเชี่ยวชาญทางการแพทย์ และมาตรฐานบริการมากกว่าปัจจัยเชิงภาพลักษณ์หรือสื่อออนไลน์ อีกทั้งแตกต่างจากผู้บริโภควัยหนุ่มสาวที่มักอ่อนไหวต่อรีวิวบนโซเชียลมีเดียและมีรูปแบบการตัดสินใจโดยอาศัยอารมณ์หรือแรงจูงใจจากเทรนด์ความงามมากกว่าการวิเคราะห์ความเสี่ยง ผลในลักษณะนี้ยังแตกต่างจากงานวิจัยของศรายุทธ์ แดงขันธ์ (2563) และงานวิจัยเกี่ยวกับผู้บริโภค Gen Y ที่พบว่าสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลสูงต่อการตัดสินใจเสริมความงามในกลุ่มวัยหนุ่มสาว ดังนั้น ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า คุณภาพการบริการที่ตรวจสอบได้ ความเชื่อมั่นในแพทย์ และมาตรฐานทางการแพทย์ เป็นปัจจัยหลักที่ขับเคลื่อนการตัดสินใจทำศัลยกรรมของผู้สูงอายุมากกกว่าการสื่อสารทางการตลาดหรือกระแสบนสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งถือเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่อธิบายความแตกต่างเชิงรุ่นในตลาดศัลยกรรมความงามของไทยได้อย่างชัดเจน

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้สร้างองค์ความรู้ใหม่ในบริบทของประเทศไทย โดยชี้ให้เห็นว่า ผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับคุณภาพการบริการมากกว่าภาพลักษณ์หรือข้อมูลจากสื่อออนไลน์ ต่างจากงานวิจัยในกลุ่มวัยหนุ่มสาวที่ปัจจัยด้านภาพลักษณ์และโซเชียลมีเดียมักมีอิทธิพลมากกว่า นอกจากนี้ยังพบว่า ความน่าเชื่อถือได้ของบริการ เป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ซึ่งสะท้อนความต้องการด้านความปลอดภัยและความมั่นใจที่สูงกว่ากลุ่มวัยอื่น ซึ่งองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยนี้สามารถสรุปได้ดังนี้

1. องค์ความรู้ใหม่ด้านพฤติกรรมผู้บริโภคกลุ่มผู้สูงอายุ กล่าวได้ว่าการตัดสินใจทำศัลยกรรมเพื่อความงามของผู้สูงอายุไม่ได้เกิดจากปัจจัยด้านความต้องการทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านจิตวิทยาและสังคม เช่น ความต้องการคงความมั่นใจ การยอมรับทางสังคม และค่านิยมเรื่องภาพลักษณ์ส่วนบุคคล ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภคกลุ่มผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล

2. องค์ความรู้ใหม่ด้านการบริหารคุณภาพการบริการ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า องค์กรที่ต้องการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันควรมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการบริการในเชิงรุก โดยเฉพาะการฝึกอบรมบุคลากรให้มีความเข้าใจในความต้องการเฉพาะของผู้สูงอายุ และการปรับกระบวนการให้บริการให้เหมาะสมกับสภาพร่างกายและจิตใจของกลุ่มลูกค้านี้ ซึ่งเป็นแนวทางใหม่ของการบริหารจัดการคุณภาพบริการเฉพาะกลุ่ม

3. องค์ความรู้ใหม่ด้านกลยุทธ์การตลาดดิจิทัล งานวิจัยเสนอแนวคิดใหม่ในการประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ขององค์กร โดยการใช้การสื่อสารเชิงอารมณ์ ผ่านอินฟลูเอนเซอร์ที่มีความน่าเชื่อถือ และการนำเสนอรีวิวจากผู้บริโภคจริง เพื่อสร้างความรู้สึกไว้วางใจในแบรนด์ ซึ่งเป็นแนวทางใหม่ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมการรับรู้ของผู้บริโภคสูงอายุในยุคดิจิทัล

4. องค์ความรู้ใหม่ด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ เป็นการการยกระดับคุณภาพบริการและภาพลักษณ์ขององค์กรด้านศัลยกรรมความงามไม่เพียงสร้างประโยชน์ต่อองค์กรเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในด้านอุตสาหกรรมสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ อันเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงผลการวิจัยกับมิติของการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 4 องค์ความรู้ใหม่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เน้นการรับรองมาตรฐานทางการแพทย์และความเชี่ยวชาญของแพทย์ คลินิกควรเสริมความเชื่อมั่นด้วยการเปิดเผยข้อมูลแพทย์เฉพาะทาง ใบประกอบวิชาชีพ เครื่องมือที่ได้มาตรฐาน และระบบความปลอดภัยทางการแพทย์อย่างโปร่งใส เนื่องจากผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับความถูกต้องแม่นยำและความปลอดภัยมากที่สุด

1.2 พัฒนาระบบให้คำปรึกษาเชิงลึกสำหรับผู้สูงอายุ ควรมีการอธิบายขั้นตอนการรักษา ความเสี่ยง ข้อจำกัด และผลลัพธ์ที่คาดหวังด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย พร้อมการประเมินสุขภาพรายบุคคล ลดความกังวลในการตัดสินใจ

1.3 จัดให้มีระบบรับประกันผลการรักษาและติดตามหลังการผ่าตัด การรับรองผลการรักษา การดูแลติดตามอาการ และการรับผิดชอบเมื่อเกิดภาวะแทรกซ้อน สามารถเพิ่มความมั่นใจและลดความกลัวของผู้สูงอายุ

1.4 มุ่งสื่อสารภาพลักษณ์เชิงความปลอดภัย มากกว่าการโฆษณาเพื่อความสวยงาม ควรลดการนำเสนอภาพลักษณ์เชิงสัญลักษณ์ เช่น ความสวยงามหรูหรา และหันมาสื่อสารข้อมูลด้านมาตรฐาน ความปลอดภัย ความเชี่ยวชาญทางการแพทย์ และผลลัพธ์ที่ตรวจสอบได้ เนื่องจากภาพลักษณ์ที่ผู้สูงอายุให้ความสำคัญคือ ความน่าเชื่อถือเชิงการแพทย์ ไม่ใช่การโฆษณาบนสื่อออนไลน์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายพื้นที่การศึกษาไปยังจังหวัดอื่นหรือพื้นที่ที่มีลักษณะประชากรแตกต่างกัน เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้สูงอายุในบริบทที่หลากหลายได้

2.2 ควรดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการแบบผสมผสาน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก และแรงจูงใจของผู้สูงอายุ ซึ่งอาจไม่สามารถวัดได้จากแบบสอบถามเพียงอย่างเดียว

2.3 ควรศึกษาปัจจัยด้านจิตวิทยาเพิ่มเติม เช่น ความกลัวความเสี่ยง แรงจูงใจด้านสุขภาพ หรือความเชื่อเกี่ยวกับการทำศัลยกรรม เพื่อทำความเข้าใจการตัดสินใจในมุมมองเชิงพฤติกรรมมากขึ้น

2.4 ควรเพิ่มตัวแปรด้านเศรษฐกิจเข้าสู่การวิเคราะห์ เช่น รายได้ ระดับภาระค่าใช้จ่าย หรือสถานะสุขภาพ เพื่อประเมินว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด

เอกสารอ้างอิง

ชัชพล สถิตย์บุตร. (2567). *ความน่าเชื่อถือของผู้มีอิทธิพลทางความคิดบนสื่อสังคมมีผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของ Gen Z ในเขตกรุงเทพมหานคร.* การค้นคว้าอิสระ สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ภัทราพร หวัง. (2564). *ปัจจัยและอิทธิพลสื่อโฆษณาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมของกลุ่มเพศหญิง Gen Y*. การศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการตลาดและแบรนด์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ศรายุทธ แดงขันธ์. (2563). *คุณภาพการบริการและภาพลักษณ์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความตั้งใจใช้ซ้ำคลินิกเสริมความงามของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร*. การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

Freberg, K., Graham, K., McGaughey, K., & Freberg, L. A. (2011). Who are the social media influencers? A study of public perceptions of personality. *Public Relations Review, 37*(1), 90–92.

Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of social media. *Business Horizons, 53*(1), 59–68.

Kasikorn Research Center. (2025). *Thailand's cosmetic surgery and beauty business is expected to grow by 2.8% in 2025, reaching 76.5 billion baht*. https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/Surgery-IAO119-FB-2025-02-25.aspx

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th ed.). Pearson Education.

Mangold, W. G., & Faulds, D. J. (2009). Social media: The new hybrid element of the promotion mix. *Business Horizons, 52*(4), 357–365.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing, 64*(1), 12–40.

Schiffman, L. G., Kanuk, L. L., & Kumar, S. R. (2010). *Consumer Behavior* (10th ed.). New Delhi: Pearson Prentice Hall.

Sweeney, J. C., & Soutar, G. N. (2001). Consumer perceived value: The development of a multiple item scale. *Journal of Retailing, 77*(2), 203–220.

Zeithaml, V. A., Berry, L. L., & Parasuraman, A. (1996). The behavioral consequences of service quality. *Journal of Marketing, 60*(2), 31–46.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าของผู้บริโภค Gen Z ในจังหวัดอุบลราชธานี

Personal factors affecting the purchase decision of facial sunscreen products among Gen Z consumers in Ubon Ratchathani Province

นันทะนา กลำเงิน[1*] , จตุรงค์ ศรีวงษ์วรรณะ[2] , อุมารินทร์ ราตรี[3]

Nanthana Klamngoen[1*] , Jaturong Sriwongwanna[2] , Umarin Ratree[3]

[1,2,3]หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

[1,2,3] Master of Business Administration Program in Marketing, Faculty of Business Administration and Management, Ubon Ratchathani Rajabhat University

Corresponding author's e-mail: Nanthana3039@gmail.com[1] , jaturong.s@ubru.ac.th[2], umarin.r@ubru.ac.th[3]

Received: November 02, 2025 Revised: November 18, 2025 Accepted: November 23, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้บริโภคในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าของกลุ่มผู้บริโภค Gen Z ในจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อสำรวจพฤติกรรมการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าของผู้บริโภค Gen Z ในจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าของผู้บริโภค Gen Z ในจังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคที่มีประสบการณ์การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าผ่านช่องทางออนไลน์ ในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 420 ตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างมีระบบ แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวโดยใช้การทดสอบเอฟ หากพบความ แตกต่างจะนำไปเปรียบเทียบพหุคูณด้วยวิธี LSD ผลการวิจัย

พบว่า 1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 19-23 ปี มีระดับการศึกษา ปริญญาตรี ประกอบอาชีพเป็นนักเรียนนักศึกษา มีรายได้ส่วนใหญ่ต่ำกว่า 10,000 บาท พฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าของผู้บริโภค GEN Z ส่วนใหญ่ พบว่า ครีมกันแดดที่ผู้บริโภคมักเลือกซื้อเป็นประจำมีค่า SPF50 มากที่สุด มักเลือกซื้อครีมกันแดดที่ปกป้องรังสี UVA มีค่า PA+++ มากที่สุด เหตุผลที่ทำให้ตัดสินใจเลือกใช้ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้า เพื่อปกป้องรังสี UV โดยแหล่งข้อมูลที่ทำให้เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้า ส่วนใหญ่มาจากการรีวิวของผู้ที่เคยใช้ผลิตภัณฑ์ผ่านเว็บไซต์และแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ มีความถี่ในการซื้อ 1-2 ครั้งต่อปี โดยผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ คือ ตัวผู้บริโภคเองเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งผู้บริโภคส่วนใหญ่ซื้อผลิตภัณฑ์กันแดดสำหรับผิวหน้าจากติ๊กต็อก มากที่สุด โดยมีจำนวนเงินในการซื้อ ต่ำกว่า 500 บาท ช่องทางชำระเงินส่วนใหญ่มักเลือกใช้บริการ เก็บเงินปลายทางมากที่สุด และเลือกแฟลชเอ็กซ์เพรส เป็นบริษัทขนส่งที่ชอบมากที่สุด 2. ปัจจัยส่วนบุคคลประกอบด้วยเพศ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกันมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าที่แตกต่างกัน ในขณะที่จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษาที่ไม่แตกต่างกันมีการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าของกลุ่มผู้บริโภค Gen Z ในจังหวัดอุบลราชธานีไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ปัจจัยส่วนบุคคล, พฤติกรรมผู้บริโภค, Gen Z, การตัดสินใจเลือกซื้อ

Abstract

The objectives of this research were 1. to study the personal factors influencing the purchase decision of facial sunscreen products among Generation Z consumers in Ubon Ratchathani Province, classified by personal factors. The sample group consisted of 420 consumers with experience purchasing facial sunscreen products through online channels in Ubon Ratchathani Province, selected by systematic random sampling. A questionnaire was employed as the research instrument for data collection. The statistical methods used for data analysis included frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test or one-way ANOVA, and LSD Post-Hoc multiple comparisons when differences were found. The findings revealed that: 1. Most respondents were female, aged between 19 and 23 years, holding a bachelor's degree, working as students, and earning less than 10,000 baht per month. Regarding purchasing behavior, the majority preferred facial sunscreen with SPF50 and PA+++ for UVA protection. The main reason for purchasing sunscreen was UV protection, and the primary source of product information was online reviews from previous users on websites and online platforms. Most respondents purchased sunscreen 1–2 times per year, with the decision primarily influenced by themselves. TikTok was the most frequently used platform for purchasing facial sunscreen products, with spending generally below 500 baht. Cash on delivery was the most common payment method, and Flash Express preferred delivery service. 2. Personal factors, including gender, occupation, and monthly income, significantly influenced purchase decisions of facial sunscreen products, whereas age and education level did not show significant differences in purchase decisions among Generation Z consumers in Ubon Ratchathani Province.

Keywords: personal factor, consumer behavior, generation Z, purchase decision

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในประเทศไทยอุตสาหกรรมความงามกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ใหญ่ที่สุดคือ ผลิตภัณฑ์ดูแลผิวหน้า คิดเป็นร้อยละ 11.2 คาดว่าจะมีการเติบโตสูงสุดในปี พ.ศ. 2567 โดยคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2570 ผลิตภัณฑ์ดูแลผิวจะมีมูลค่าเพิ่มขึ้น 1.6 แสนล้านบาท และผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดจะมีการเติบโตเพิ่มมากขึ้น สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการปกป้องผิวจากแสงแดด ส่งผลให้แบรนด์ครีมกันแดดผิวหน้าต่าง ๆ ได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์กันแดดออกมา เพื่อให้ตอบโจทย์ผู้บริโภคที่สนใจดูแลปกป้องผิวจากแสงแดดกันมากขึ้น (ศิริวรรณ อรรถสุวรรณ, 2566)

จากผลการสำรวจในปี พ.ศ 2566 พบว่า มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจำนวน 57.5 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 87.6 โดยที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 84.6 พบว่า พฤติกรรมของผู้บริโภคในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจัดอยู่ในอันดับหนึ่งที่มีการซื้อสินค้าผ่านสื่อออนไลน์เป็นหลัก (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) โดยจังหวัดอุบลราชธานีจัดอยู่ในลำดับที่ 2 ที่มีจำนวนประชากร Gen Z มากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีจำนวนประมาณ 350,277 คน (Isan insight, 2566) เทรนด์ความสวยความงามในปัจจุบันคน Gen Z จะเน้นให้ความสำคัญไปที่การปกป้องผิวตัวเองจากภาวะโลกร้อน ทั้งมลพิษจากฝุ่น PM 2.5 และควันรถ รวมไปถึงการปกป้องผิวจากแสงแดดที่ทำร้ายผิว จากรายงาน The 2023 Instagram Trend Report วัตถุประสงค์ในการซื้อสินค้าหมวดความงามมาจากภาวะโลกร้อน หรือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นหลัก จึงส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ดูแลผิวหน้าที่มีจุดเด่นช่วยลดมลภาวะ หรือลดโลกร้อนจะได้รับความสนใจจากกลุ่ม Gen Z มากกว่าปกติ (Digimusketeers, 2023)

ผู้บริโภค Gen Z ยังได้รับอิทธิพลจากอินฟลูเอนเซอร์ หรือผู้ทรงอิทธิพลบนโลกออนไลน์ ในการสร้างความเชื่อมั่นต่อคุณภาพและความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ โดยมักติดตามรีวิวจากบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือหรือสอดคล้องกับไลฟ์สไตล์ของตนเอง ทำให้แนวโน้มการเลือกซื้อสินค้าของกลุ่มนี้ไม่ได้ขึ้นอยู่เพียงแค่คุณภาพของสินค้าเท่านั้น แต่รวมถึงความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้ที่เคยใช้ผลิตภัณฑ์ สำหรับผลิตภัณฑ์ครีมกันแดด การปกป้องผิวจากรังสี UV เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ โดยผู้บริโภค Gen Z มักให้ความสนใจต่อคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ เช่น ค่ากันแดด SPF การป้องกันรังสี UVA/UVB ความอ่อนโยนต่อผิว และความเหมาะสมกับสภาพผิวหน้า นอกจากนี้ ผู้บริโภคที่มีอาชีพและรายได้แตกต่างกันก็มีแนวโน้มในการเลือกซื้อสินค้าที่เหมาะสมกับงบประมาณและไลฟ์สไตล์ของตน (สุนทรีย์ สองเมือง, 2565) จะเห็นได้ว่าผู้ประกอบการยังต้องประสบกับการแข่งขันทางการตลาดที่มีแนวโน้มรุนแรงขึ้น จากจำนวนผู้ประกอบการที่หันมาใช้กลยุทธ์การตลาดออนไลน์เพิ่มมากขึ้น ขณะที่กลุ่มผู้บริโภคที่มีศักยภาพไม่ได้มีการเพิ่มขึ้นเร็ว และยังคงมีกำลังซื้อที่จำกัด ส่งผลให้การดำเนินธุรกิจผ่านช่องทางออนไลน์ในอนาคตอาจจะไม่ราบรื่นเมื่อเทียบกับในอดีต (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2564)

จากความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าของผู้บริโภค Gen Z ในจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์การตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์กันแดดสำหรับผิวหน้าให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค Gen Z ที่ถือเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีความสนใจซื้อสินค้าผ่านออนไลน์เป็นส่วนมาก อีกทั้งเป็นการศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าของกลุ่มผู้บริโภค Gen Z ให้เข้าใจถึงความต้องการของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะได้นำข้อมูลผลการวิจัยไปปรับใช้ในธุรกิจและรองรับการขยายการเติบโตของธุรกิจออนไลน์ที่มีการแข่งขันสูงในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้บริโภคในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าของกลุ่มผู้บริโภค Gen Z ในจังหวัดอุบลราชธานี

2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าของผู้บริโภค Gen Z ในจังหวัดอุบลราชธานี

3. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าของผู้บริโภค Gen Z ในจังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

Kotler & Armstrong (2018) ได้กล่าวว่า แนวคิดด้านประชากรศาสตร์ (demographic) ที่เป็นที่นิยมนำมาใช้ในการแบ่งส่วนตลาด เพื่อจำแนกความแตกต่างของผู้บริโภครายละเอียด ดังนี้

อายุ (age) เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความชอบความต้องการของผู้บริโภค ทำให้ สามารถวิเคราะห์ได้ว่าแต่ละช่วงอายุเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีลักษณะแบบใด มีความต้องการ อย่างไร เพื่อที่จะสามารถแบ่งส่วนตลาดและสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายได้อย่าง แม่นยำมากยิ่งขึ้น

เพศ (sex) ผู้หญิงและผู้ชายมีความชอบทัศนคติและความคิดที่แตกต่างกัน ทำให้วิธีการ ที่นักการตลาดจะใช้กับผู้หญิงและผู้ชายไม่เหมือนกัน แต่ในปัจจุบันเรื่องเพศก็เปลี่ยนไปในทางซับซ้อนมาก ทำให้นักการตลาดจะต้องพิจารณาในการวิเคราะห์เรื่องนี้ เพื่อให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการตลาดของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รายได้ การศึกษา และอาชีพ (income, education and occupation) เป็นปัจจัยสำคัญในการแบ่งส่วนตลาด โดยรายได้สามารถบอกได้ว่าผู้บริโภคมีกำลัง ซื้อผลิตภัณฑ์นั้น ๆ หรือไม่ ในขณะเดียวกันเมื่อประกอบกับปัจจัยด้านการศึกษาและอาชีพก็จะส่งผลให้เห็นถึงรูปแบบในการดำเนินชีวิตของผู้บริโภค ซึ่งแม้อาจจะมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการซื้อ แต่อาจจะมีวิถีชีวิตที่สามารถทำได้ก็ได้ ทำให้นักการตลาดส่วนใหญ่มักเชื่อมโยงปัจจัยเรื่อง รายได้กับปัจจัยด้านอื่น ๆ เพื่อให้สามารถวิเคราะห์การแบ่งส่วนตลาดได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ข้างต้นปัจจัยทางลักษณะประชากรศาสตร์ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่นำมาใช้ในการแบ่งส่วนการตลาดของผู้บริโภค ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้า และการใช้บริการ การจำแนกผู้รับสารออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามลักษณะประชากร (demographic characteristics) ผู้วิจัยจะเลือกใช้ทฤษฎีของ Kotler & Armstrong (2018) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่นิยมใช้ในการแบ่งส่วนการตลาด อีกทั้งยังเป็นสิ่งสำคัญและสถิติที่ใช้วัดประชากรที่ช่วยกำหนดตลาดเป้าหมาย เพื่อมาเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิด และการออกแบบสอบถามในงานวิจัยต่อไป

พฤติกรรมผู้บริโภค Gen Z

ผู้บริโภค Gen Z คือ กลุ่มบุคคลที่เกิดในระหว่างปี พ.ศ. 2538–2552 โดยปัจจุบันเป็นกลุ่มบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 14–28 ปี ถือเป็นแรงงาน หลักที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม สนับสนุนการเติบโตของ เศรษฐกิจในหลาย ๆ ประเทศ สำหรับผู้บริโภค Gen Z ในประเทศไทยเป็นกลุ่มบุคคลที่กำลังจะเติบโตไปสู่ วัยแรงงาน first jobber อยู่ในช่วงเริ่มต้นสร้างรายได้เป็นของตัวเอง มีกำลังในการซื้อ ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มีความสนใจเกี่ยวกับ การเปลี่ยนแปลงในด้านการเมือง เทคโนโลยี สังคม สิ่งแวดล้อมไปจนถึงทางเศรษฐศาสตร์ (ศูนย์วิจัยกสิกร, 2564)

CappuCoff Hopper (2565) ซึ่งรายงานโดย Women's Wear Daily ระบุว่า มากกว่า 4 ใน 10 ของคน Gen Z ร้อยละ 41 ให้ความสำคัญเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ดูแลผิวหน้าเป็นอันดับต้น ๆ จากการสำรวจสาวนักช้อปกว่า 15,000 คน สรุปได้ว่า คน Gen Z หมดเงินไปกับค่าสกินแคร์ มากกว่าคนรุ่นก่อนหน้าทุกรุ่น ไม่ว่าจะเป็นรุ่น Millennials GenX หรือ Baby Boomers สิ่งเหล่านี้ ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างต่อวงการเครื่องสำอาง และแนวคิดการดูแลผิวเป็นอย่างมาก หลายแบรนด์ต้องปรับกลยุทธ์ใหม่ เพื่อให้สอดรับกับไลฟ์สไตล์ของคน Gen Z ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเปลี่ยนไปเน้นที่ความงามที่สะอาดหมดจด เป็นความงามจากภายใน ดึงดูดให้ผู้คนหันมาดูแลบำรุงผิวหน้ากันมากขึ้น เน้นไปที่ความเรียบง่าย แต่ดูสวยงาม ขั้นตอนไม่มาก แต่ได้ผิวที่สวยสุขภาพดี เป็นประตูสู่สุขภาพผิวหน้าที่แข็งแรง (ชัยสิทธิ์ การะเกตุ และพรพรหม ชมงาม, 2568)

แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อ

Schiffman & Kanuk (1994) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการตัดสินใจซื้อ หมายถึง ขั้นตอนในการ เลือกผลิตภัณฑ์จากสองทางเลือกขึ้นไปซึ่งพฤติกรรมผู้บริโภคจะพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ ตัดสินใจ ทั้งทางด้านจิตใจและพฤติกรรมทางกายภาพ การซื้อเป็นกิจกรรมด้านจิตใจและทางกายภาพ ซึ่ง เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาหนึ่ง กิจกรรมเหล่านี้ทำให้เกิดการซื้อและเกิดพฤติกรรมการซื้อตามบุคคลอื่น

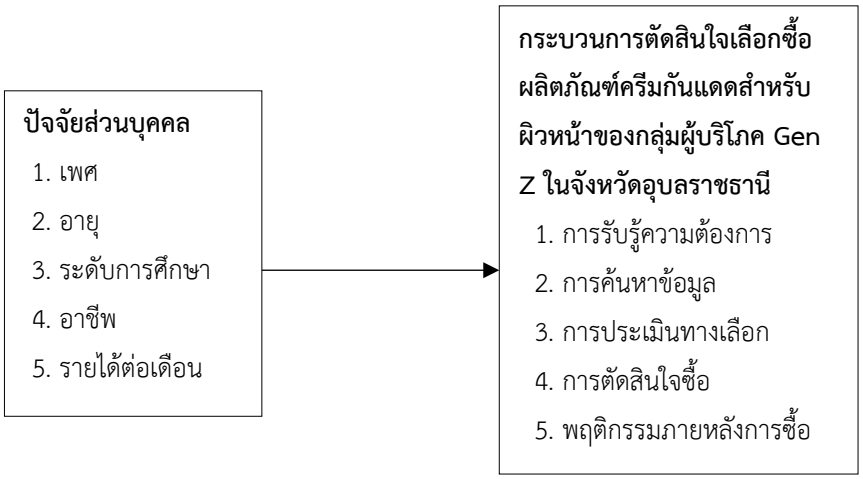
Kotler & Armstrong (2012) ได้กล่าวไว้ว่า การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค มีกระบวนการอยู่ 5 ขั้นตอนได้แก่ 1. การรับรู้ความต้องการ 2. การค้นหาข้อมูล 3. การประเมินทางเลือก 4. การตัดสินใจซื้อ 5. พฤติกรรมภายหลังการซื้อ บางครั้งกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคอาจมีเพียงไม่กี่ขั้นตอนหรืออาจจะมีเพียงการรับรู้ปัญหาแล้วตัดสินใจซื้อเลย

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อ สรุปได้ว่า กระบวนการตัดสินใจซื้อเป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจดำเนินการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคซึ่งประกอบด้วย การรับรู้ถึงความต้องการหรือปัญหา การแสวงหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ

สรุปได้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น อายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค สำหรับผู้บริโภค Gen Z หรือผู้เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2538–2552 พบว่ากลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับการดูแลผิวหน้าและเลือกผลิตภัณฑ์ที่เรียบง่าย แต่มีประสิทธิภาพในการปกป้องผิวจากรังสี UV กระบวนการตัดสินใจซื้อของ Gen Z ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรับรู้ความต้องการ การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ โดยเน้นการค้นหาข้อมูลและรีวิวออนไลน์มากกว่าการตัดสินใจตามโฆษณาแบบดั้งเดิม การเข้าใจปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมการตัดสินใจนี้ช่วยให้นักการตลาดสามารถออกแบบกลยุทธ์การตลาดและช่องทางจำหน่ายครีมกันแดดให้สอดคล้องกับความต้องการและไลฟ์สไตล์ของผู้บริโภค Gen Z ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม ได้นำเสนอกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเป็นงานวิจัยเชิงปริมาน (quantitative research) มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริโภค Generation Z ที่มีอายุ 14–28 ปี ในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 303,410 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2566)

กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริโภคที่มีประสบการณ์การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าผ่านช่องทางออนไลน์ในจังหวัดอุบลราชธานี กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของยามาเน่ (Yamane) ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ e = 0.05 จะได้ขนาดตัวอย่างที่คำนวณได้คือประมาณ 400 คน เพื่อให้มีความแม่นยำตามระดับความเชื่อมั่นที่กำหนดไว้ที่ 95% และค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% ผู้วิจัยได้ตัดสินใจเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 420 คน เพื่อเพิ่มความแม่นยำและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย และเพื่อรองรับกรณีที่อาจมีข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์หรือไม่สามารถใช้ได้จริงในระหว่างการเก็บข้อมูล (วิยะดา วรานนท์วนิช และวัลภา คงพัวะ, 2567)

การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Yamane นี้เป็นวิธีที่ได้รับการยอมรับและใช้กันอย่างแพร่หลายในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคในกลุ่มประชากรที่มีขนาดใหญ่และกระจายตัวอย่างกว้างขวาง เช่น กลุ่มผู้บริโภค Generation Z ในจังหวัดอุบลราชธานี

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดำเนินการดังนี้

1) การสุ่มแบบกลุ่ม (cluster sampling): แบ่งประชากรตามอำเภอ และเลือก 5 อำเภอที่มีประชากร Gen Z มากที่สุด ได้แก่ อำเภอเดชอุดม ตระการพืชผล พิบูลมังสาหาร เมืองอุบลราชธานี และวารินชำราบ อำเภอละ 84 คน

2) การเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling): เลือกพื้นที่อำเภอเมืองอุบลราชธานีและอำเภอที่มีจำนวนประชากร Gen Z สูง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและหลากหลาย โดยเลือกเก็บข้อมูลในร้านขายเครื่องสำอางขนาดใหญ่ เลือกเก็บเวลาช่วงเย็นหลังเลิกเรียนและวันหยุด

3) การสุ่มแบบมีระบบ (systematic sampling): ผู้วิจัยจะใช้วิธิเก็บแบบสอบถามตามสัดส่วน โดยทุก ๆ 3 คน จะเก็บ 1 ตัวอย่าง และเก็บจนครบกลุ่มตัวอย่างจำนวน 420 คน (วิยะดา วรานนท์วนิช และวัลภา คงพัวะ, 2567)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน กำหนดเกณฑ์ยอมรับได้ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป ผลการประเมินพบว่าค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องและสามารถนำไปใช้จริงได้ นอกจากนี้ยังมีการทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) ด้วยวิธีการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach's alpha จากการทดลองใช้กับผู้บริโภคที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยกำหนดเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป ผลการทดสอบพบว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูงและเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในการวิจัยจริง แบบสอบถามที่ใช้แบ่งออกเป็น 5 ตอน ได้แก่ คำถามคัดกรองข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภค Gen Z ในจังหวัดอุบลราชธานี คำถามเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อ ซึ่งครอบคลุมการรับรู้ความต้องการ การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ คำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม อันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแนวทางการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าในอนาคต

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่เก็บรวบรวมที่ใช้ในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้มาจากการจำแนกข้อมูลแบ่งตามที่มาของข้อมูล 2 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ ดังต่อไปนี้

3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) เป็นแหล่งข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างโดยการแจกแบบสอบถาม จำนวน 420 ชุด แก่กลุ่มผู้บริโภค Gen Z ที่เคยเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้า ในจังหวัดอุบลราชธานี โดยเลือกเก็บข้อมูลในร้านขายเครื่องสำอางขนาดใหญ่ โดยดำเนินการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ systematic sampling โดยการแบ่งประชากรออกเป็นช่วงที่เท่ากัน คือ ผู้บริโภคทุก ๆ 3 คน จะเก็บแบบสอบถาม 1 ตัวอย่าง จนกว่าจะครบตามสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดจำนวน 420 ตัวอย่าง

3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เป็นแหล่งข้อมูลในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งจากการศึกษาแนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ การค้นคว้าตำรา เอกสารทางวิชาการ บทความทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต รวมถึงข้อมูลในระบบออนไลน์จากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษางานวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อทำการเก็บรวมรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และ นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้ สถิติพรรณนาในการวิเคราะห์ ดังนี้ แบบสอบถามส่วนที่ 1 และ แบบสอบถามส่วนที่ 2 ใช้สถิติ การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ แบบสอบถามส่วนที่ 3 ใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ เพศ ใช้สถิติการทดสอบค่า t-test ส่วนอายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) โดยใช้ค่าสถิติ F-test ซึ่งหากพบความแตกต่างจะนำข้อมูลไปทำการเปรียบเทียบพหุคูณแบบ LSD โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

1. ด้านปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 420 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 285 คน คิดเป็นร้อยละ 67.86 มีอายุ 19-23 ปี มากที่สุด จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 47.14 มีระดับการศึกษา

ปริญญาตรี มากที่สุด จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 39.76 ประกอบอาชีพเป็นนักเรียน/นักศึกษา มากที่สุด จำนวน 340 คน คิดเป็นร้อยละ 80.95 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท มากที่สุด จำนวน 271 คน คิดเป็นร้อยละ 64.52

2. ด้านพฤติกรรมของผู้บริโภค พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์กันแดดสำหรับผิวหน้าที่มีค่า SPF ที่เลือกซื้อเป็นประจำ คือ SPF50 มากที่สุด จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 45 การปกป้องรังสี UVA ของผลิตภัณฑ์กันแดดสำหรับผิวหน้าที่เลือกซื้อเป็นประจำ คือ PA+++ มากที่สุด จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 30 เหตุผลที่ทำให้ตัดสินใจเลือกใช้ผลิตภัณฑ์กันแดดสำหรับผิวหน้า คือ เพื่อป้องกันรังสี UV มากที่สุด จำนวน 266 คน คิดเป็นร้อยละ 35.75 แหล่งข้อมูลที่ทำให้รู้จักผลิตภัณฑ์กันแดดสำหรับผิวหน้า คือ การรีวิวของผู้ที่เคยใช้ผลิตภัณฑ์ผ่านเว็บไซต์และแพลตฟอร์มออนไลน์ ต่าง ๆ มากที่สุด จำนวน 266 คน คิดเป็นร้อยละ 56.66 ความถี่ในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าผ่านช่องทางออนไลน์ คือ 1-2 ครั้งต่อปี มากที่สุด จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 37.14 บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้า คือ ตัวเอง มากที่สุด จำนวน 209 คิดเป็นร้อยละ 49.77 ช่องทางออนไลน์ที่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้า คือ TikTok มากที่สุดจำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 46.43 จำนวนเงินเฉลี่ยต่อครั้งที่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้า คือ ต่ำกว่า 500 บาท มากที่สุด จำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 53.57 วิธีการชำระเงินที่เลือก คือ เก็บเงินปลายทาง มากที่สุด จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 52.14 บริษัทขนส่งที่ชื่นชอบ คือ แฟลช เอ็กซ์เพรส มากที่สุด จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 46.91

3. การตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าของกลุ่มผู้บริโภค Gen Z ในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ด้านภาพรวมการตัดสินใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.52 เรียงลำดับ ได้แก่ การค้นหาข้อมูล ($\overline{X}$ = 4.55) มีการตัดสินใจระดับมากที่สุด รองลงมา คือ การประเมินทางเลือก ($\overline{X}$ = 4.54) มีการตัดสินใจระดับมากที่สุด การตัดสินใจซื้อ ($\overline{X}$ = 4.53) มีการตัดสินใจระดับมากที่สุด พฤติกรรมหลังการซื้อ ($\overline{X}$ = 4.52) มีการตัดสินใจระดับมากที่สุด และการรับรู้ถึงปัญหาหรือความต้องการ ($\overline{X}$ = 4.47) มีการตัดสินใจระดับมากที่สุด ตามลำดับ

ในการทดสอบสมมติฐานมีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้บริโภคที่มีเพศแตกต่างกัน มีการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าของกลุ่มผู้บริโภค Gen Z ในจังหวัดอุบลราชธานี แตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างจำแนกตามเพศ

ตัวแปรการเปรียบเทียบความแตกต่าง	ชาย		หญิง		t	p
	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.		
การตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าของกลุ่มผู้บริโภค Gen Z ในจังหวัดอุบลราชธานี	4.66	0.46	4.45	0.54	4.06	0.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จำแนกตาม อาชีพ รายได้ อายุ ระดับการศึกษา พบว่าผู้บริโภคที่มี อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าของกลุ่มผู้บริโภค Gen Z ในจังหวัดอุบลราชธานี แตกต่างกัน ส่วนการจำแนกตาม อายุ และระดับการศึกษาไม่แตกต่างกัน มีการตัดสินใจตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าของกลุ่มผู้บริโภค Gen Z ในจังหวัดอุบลราชธานี ไม่แตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคล

ตัวแปรการเปรียบเทียบความแตกต่าง	อายุ		การศึกษา		อาชีพ		รายได้	
	F	P	F	P	F	P	F	P
การตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าของกลุ่มผู้บริโภค Gen Z ในจังหวัดอุบลราชธานี	0.38	0.67	1.66	0.91	7.06	0.00*	4.68	0.01*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ จำแนกตามอาชีพ พบว่า อาชีพที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าของกลุ่มผู้บริโภค Gen Z ในจังหวัดอุบลราชธานี แตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างจำแนกตามอาชีพเป็นรายคู่แบบ LSD

เปรียบเทียบความแตกต่างอาชีพ	Mean Difference (I-J)						
	อาชีพ	$\overline{X}$	S.D.	นักเรียน/นักศึกษา	ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	พนักงานบริษัทเอกชน	ธุรกิจส่วนตัว/อาชีพอิสระ
การตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าของกลุ่มผู้บริโภค Gen Z ในจังหวัดอุบลราชธานี	นักเรียน/นักศึกษา	4.47	0.54	-	0.14	0.29	0.33
	ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	4.61	0.51		-	0.14	0.19
	พนักงานบริษัทเอกชน	4.76	0.41			-	0.04
	ธุรกิจส่วนตัว/อาชีพอิสระ	4.81	0.25				-

การปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ จำแนกตามรายได้ พบว่า รายได้ที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าของกลุ่มผู้บริโภค Gen Z ในจังหวัดอุบลราชธานี แตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างจำแนกตามรายได้เป็นรายคู่แบบ LSD

เปรียบเทียบความแตกต่างรายได้	รายได้	$\overline{X}$	S.D.	ต่ำกว่า 10,000 บาท	10,001-20,000 บาท	20,001-30,000 บาท	30,001-40,000 บาท	40,001 บาทขึ้นไป
				Mean Difference (I-J)				
การตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าของกลุ่มผู้บริโภค Gen Z ในจังหวัดอุบลราชธานี	ต่ำกว่า 10,000 บาท	4.48	0.54	-	0.01*	0.22	0.49	0.15
	10,001-20,000 บาท	4.47	0.51		-	0.23	0.50	0.17
	20,001-30,000 บาท	4.70	0.48			-	0.27	0.06
	30,001-40,000 บาท	4.97	0.05				-	0.33
	40,001 บาทขึ้นไป	4.64	0.50					-

การอภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 19-23 ปี มีระดับการศึกษา ปริญญาตรี ประกอบอาชีพเป็น นักเรียนนักศึกษา มีรายได้ส่วนใหญ่ต่ำกว่า 10,000 จากผลการวิจัย ผู้บริโภคส่วนใหญ่ที่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าเป็นเพศหญิงมักให้ความสำคัญต่อการดูแลผิวพรรณและความงามมากกว่าเพศชาย เนื่องจากการมีสุขภาพผิวที่ดีถูกมองว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพและความมั่นใจในการดำเนินชีวิตประจำวัน อีกทั้งเป็นกลุ่มวัยที่อยู่ในช่วงนี้ยังคงมีความตระหนักถึงการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับตนเอง นอกจากนี้ในปัจจุบันยังมีการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร เทรนด์ความงาม และแนวทางการดูแลผิวผ่านสื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ พนิดา ตันศิริ (2565) พบว่าข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ ผู้ตอบ แบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 19-21 ปี เป็นนักเรียน/นักศึกษา ระดับการศึกษาปริญญาตรี และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่าหรือ เท่ากับ 15,000 บาท เนื่องจากผู้บริโภค Gen Z ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง วัยนักศึกษา ระดับการศึกษาปริญญาตรี และมีรายได้จำกัด ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความตระหนักในเรื่องการดูแลผิวและภาพลักษณ์ส่วนบุคคล แต่ยังคงให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านราคาและความคุ้มค่าในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้า

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ข้อมูลพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าของผู้บริโภค Gen Z ในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า พฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าของผู้บริโภค Gen Z ส่วนใหญ่ พบว่า ครีมกันแดดที่ผู้บริโภคมักเลือกซื้อเป็นประจำมีค่า SPF50 มากที่สุด มักเลือกซื้อครีมกันแดดที่ปกป้องรังสี UVA มีค่า PA+++ มากที่สุด เหตุผลที่ทำให้ตัดสินใจเลือกใช้ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้า เพื่อปกป้องรังสี UV โดยแหล่งข้อมูลที่ทำให้เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้า ส่วนใหญ่มาจากการรีวิวของผู้ที่เคยใช้ผลิตภัณฑ์ผ่านเว็บไซต์และแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ มีความถี่ในการซื้อ 1-2 ครั้งต่อปี โดยผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ คือ ตัวผู้บริโภคเองเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งผู้บริโภคส่วน

ใหญ่ซื้อผลิตภัณฑ์กันแดดสำหรับผิวหน้าจาก TikTok มากที่สุด โดยมีจำนวนเงินในการซื้อ ต่ำกว่า 500 บาท ช่องทางชำระเงินส่วนใหญ่มักเลือกใช้บริการ เก็บเงินปลายทางมากที่สุด และเลือกบริษัทเจแอนทีเป็นบริษัทจัดส่งมากที่สุด สอดคล้องกับเหมวดี หรั่งชะเอม และภัทรภร สังขปรีชา (2565) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์กันแดดเพื่อผิวหน้าบนสื่อออนไลน์ของกลุ่มผู้หญิงส่วนใหญ่ มีการตัดสินใจเลือกซื้อโดยอิทธิพลส่วนใหญ่มาจากความคิดเห็นจากผู้คนในโลกออนไลน์ ผลิตภัณฑ์กันแดดที่เลือกใช้มากที่สุด คือ SPF50 ขึ้นไป และ PA+++ ลักษณะสำคัญคือการให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ที่สามารถปกป้องผิวจากรังสี UV ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยส่วนใหญ่เลือกครีมกันแดดที่มีค่า SPF และ PA สูง สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักด้านสุขภาพผิวและภาพลักษณ์ของตนเอง การตัดสินใจซื้อส่วนใหญ่เกิดจากประสบการณ์ตรงของผู้บริโภคเองที่ใช้ข้อมูลจากรีวิวมาเป็นหลักในการพิจารณา มากกว่าการพึ่งพาการโฆษณาแบบดั้งเดิม แสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้บริโภคที่มีความรอบคอบในการเลือกซื้อสินค้า และยังสอดคล้องกับ เกรียง กิจบำรุงรัตน์ (2022) พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกใช้ค่า SPF50 มากที่สุด เหตุผลในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์กันแดด เพื่อปกป้องรังสียูวีมากที่สุด มีการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์กันแดดจากแหล่งข้อมูลรีวิว pantip.com หรือ jeban.com มากที่สุด และตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์กันแดดด้วยตนเอง มากที่สุด

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามเพศ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าของกลุ่มผู้บริโภค Gen Z ในจังหวัดอุบลราชธานีแตกต่างกัน ในขณะที่ปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษาที่ไม่แตกต่างกันมีการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าของกลุ่มผู้บริโภค Gen Z ในจังหวัดอุบลราชธานีไม่แตกต่างกัน เนื่องจากผู้บริโภคเพศหญิงมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับการดูแลผิวและความงามมากกว่าเพศชาย จึงมีพฤติกรรมการซื้อที่ชัดเจนกว่า ขณะเดียวกัน อาชีพและรายได้ยังเป็นตัวกำหนดกำลังซื้อและรูปแบบการเลือกสินค้า โดยผู้ที่เป็นนักเรียนนักศึกษาหรือมีรายได้น้อยมักเลือกสินค้าที่มีราคาย่อมเยาและคุ้มค่า ส่วนผู้ที่มีรายได้สูงหรืออยู่ในวัยทำงานจะเลือกผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูงและแบรนด์ที่น่าเชื่อถือมากกว่า สะท้อนให้เห็นว่าความแตกต่างทางปัจจัยส่วนบุคคลส่งผลโดยตรงต่อรูปแบบและระดับการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค Gen Z ซึ่งสอดคล้องกับ วรัชญา ธนูศิลป์ และสุมาลี สว่าง (2564) พบว่า ปัจจัยลักษณะ ประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อาชีพ รายได้ ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เวชสำอางยูเซอรินของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ได้ว่า ปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนของผู้บริโภค Gen Z ในจังหวัดอุบลราชธานี มีความสัมพันธ์ต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้า โดยเฉพาะในขั้นตอนการค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ ผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริโภค Gen Z มีแนวโน้มให้ความสำคัญกับการแสวงหาข้อมูลที่ถูกต้องและหลากหลาย รวมทั้งมีการวิเคราะห์เปรียบเทียบอย่างรอบคอบก่อนการตัดสินใจซื้อ ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มผู้บริโภครุ่นก่อนที่มักอาศัยความคุ้นเคย ความนิยม หรือแรงจูงใจจากสังคมเป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจซื้อ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การออกแบบกลยุทธ์การตลาดและโปรโมชั่นที่สอดคล้องกับเพศของผู้บริโภค Gen Z โดยเน้นกลุ่มเพศหญิงที่ให้ความสำคัญต่อการดูแลผิวและภาพลักษณ์ส่วนตัว ปรับรูปแบบและช่องทางการสื่อสารให้เข้าถึงง่ายและตอบโจทย์

ด้านค้นหาข้อมูลของผู้บริโภค เช่น ใช้รีวิวออนไลน์ แพลตฟอร์ม TikTok และเว็บไซต์รีวิวเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและการมีส่วนร่วม คำนึงถึงรายได้และอาชีพของกลุ่มเป้าหมายในการกำหนดราคาและโปรโมชั่น เช่น การทำแพ็กเกจทดลองใช้ โปรโมชั่นลดราคา หรือข้อเสนอพิเศษสำหรับผู้มีรายได้น้อย

1.2 พัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตอบโจทย์ความต้องการเฉพาะของผู้บริโภค Gen Z เช่น SPF และ PA สูง สำหรับกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับการปกป้องผิว และสูตรที่เหมาะกับผิวบอบบาง พิจารณาความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ทั้งด้านราคาและคุณภาพ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคที่มีรายได้และกำลังซื้อแตกต่างกันเพิ่มข้อมูลหรือคำแนะนำประกอบการเลือกซื้อบนแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อช่วยให้ผู้บริโภคสามารถประเมินทางเลือกและตัดสินใจซื้อได้อย่างรอบคอบ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ผู้ประกอบการควรศึกษากลยุทธ์การตลาดออนไลน์ที่ตอบสนองต่อพฤติกรรมการค้นหาข้อมูลของผู้บริโภค Gen Z อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับเนื้อหาให้ทันสมัยและตรงกับความสนใจ เช่น การเผยแพร่ข้อมูลที่เน้นคุณสมบัติและประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์

2.2. ควรกำหนดกลยุทธ์ด้านราคาและโปรโมชั่นให้สอดคล้องกับกำลังซื้อของกลุ่มผู้บริโภคที่มีรายได้ปานกลางถึงต่ำ เช่น การจัดจำหน่ายบรรจุภัณฑ์ขนาดเล็กหรือการจัดทำโปรโมชั่นส่วนลดสำหรับนักศึกษา

2.3. งานวิจัยในอนาคตควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังกลุ่มผู้บริโภค Gen Z ในภูมิภาคอื่น หรือเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้บริโภค Gen Y เพื่อให้เข้าใจถึงความแตกต่างด้านพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ดูแลผิวได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

เกรียง กิจบำรุงรัตน์. (2022). การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางป้องกันแสงแดด. *Life Sciences and Environment Journal*, *23*(2), 345–360.

ชัยสิทธิ์ การะเกตุ และพรพรหม ชมงาม. (2568). กลยุทธ์ทางการสื่อสารการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าของเพศหญิง Gen Z ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารนิเทศศาสตรปริทัศน์, 29*(1), 156-166.

พนิดา ตันศิริ. (2022). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชัน Z ในกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.)*, *28*(1), 55–68.

วรัชญา ธนูศิลป์ และสุมาลี สว่าง. (2564). ปัจจัยการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการและภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เวชสำอางยูเซอรินของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน *การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 16 ปีการศึกษา 2564* (หน้า 739–753). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต.

วิยะดา วรานนท์วนิช และวัลภา คงพัวะ. (2567). ความสมดุลของคุณภาพชีวิตและการทำงานของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, 13*(1), 110–120.

ศิริวรรณ อรรถสุวรรณ. (2566). *มูลค่าตลาด “สกินแคร์” ไทย 4 ปีข้างหน้าแตะ 1.6 แสนลบ. “ครีมกันแดด” โตสุด Vaseline ครองส่วนแบ่ง 32%. The Business Plus.* สืบค้น 27 เมษายน 2567 จาก https://www.thebusinessplus.com/skincare-2/.

ศูนย์วิจัยกสิกร. (2564). *Gen Z" First Jobber รุ่นใหม่ เพื่อเข้าใจ "ความต่าง.* สืบค้น 30 กันยายน 2568 จาก https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/Gen-Z-11-08-21.aspx

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2564). *e-Commerce ไทย ยุคหลัง COVID-19.* สืบค้น 1 กันยายน 2566 จาก https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/Knowledge-Sharing/Perspective-on-Future-of-e-Commerce.aspx.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). *การใช้ ICT ของประชาชน ในประเทศไทย ปี 2566 (ไตรมาส 1).* สืบค้น 5 สิงหาคม 2566 จาก https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2023/20230921141559_42815.pdf

สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2566). *จำนวนประชากรรายอายุ.* สืบค้น 1 สิงหาคม 2566 จาก https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMenu.

สุนทรีย์ สองเมือง. (2565). พฤติกรรมผู้บริโภคกลุ่มเจเนอเรชัน Z และกลยุทธ์การตลาดดิจิทัล 4.0 ที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าในจังหวัดนนทบุรี. *วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, *15*(1), 117–127.

เหมวดี หรั่งชะเอม และภัทรภร สังขปรีชา. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์กันแดดเพื่อผิวหน้าบนสื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มผู้หญิง. *วารสารนิเทศสยามปริทัศน์*, *21*(2), 125–141.

Digimusketeers. (2023). *อัปเดต Insight ของคน Gen Z ปี 2023 เทรนด์ไหนมาแรงสุด.* สืบค้น 5 สิงหาคม 2566 จาก https://digimusketeers.co.th/blogs/data-analysis/insight-gen-z-2023

Isan insight. (2566). *Top 3 จังหวัด จำนวนประชากรแต่ละ Generation มากที่สุดในภาคอีสาน ปี 2566*. สืบค้น 20 กันยายน 2566 จาก https://www.facebook.com/photo/?fbid=805187045117257&set=a.

CappuCoff Hopper. (2565). *ทำไมคน Gen Z ถึงให้ความสำคัญกับสกินแคร์บำรุงผิว. Lifestyle Asia.* สืบค้น 30 กันยายน 2568 จาก https://www.lifestyleasia.com/bk-th/beauty-grooming/why-gen-z-think-skincare-more-important.

Kotler, P. & Armstrong, G. (2012). *Principles of Marketing*. (14th ed). Pearson Education.

Kotler, P. & Armstrong, G. (2018). *Principles of marketing. (17th ed).* Prentice Hall.

Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. (1994). *Consumer behavior* (5th ed). Prentice Hall.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

ผลของความรู้ด้าน ESG ต่อความสามารถในการประเมินความเสี่ยง ESG ของผู้ตรวจสอบภายในภายใต้มาตรฐาน IFRS S1 และ IFRS S2 ในประเทศไทย

The impact of ESG knowledge on internal auditors' capability to assess ESG risks under IFRS S1 and IFRS S2 in Thailand

วิรดา เกตุพันธุ์[1] ลัพธ์พร สวราชย์[2*] นพวรรณ เสมวิมล[3]

Wirada Ketphan[1], Lovepon Savaraj[2*], Noppawan Semvimol[3]

[1]คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

[2]ภาควิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

[3]ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

[1]Faculty of Business Administration, Kasetsart University

[2]Department of Accounting, Faculty of Business Administration, Kasetsart University

[3]Department of Environment Science, Faculty of Environment, Kasetsart University

Corresponding author's e-mail: wirada.ke@ku.th[1] , lovepon.s@ku.th[2] , noppawan.sem@ku.th[3]

Received: November 04, 2025 Revised: November 20, 2025 Accepted: November 25, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาผลของความรู้ด้าน ESG ของผู้ตรวจสอบภายในต่อความสามารถในการประเมินความเสี่ยง ESG ภายใต้มาตรฐาน IFRS S1, IFRS S2 และกรอบ COSO ESG โดยศึกษาระดับความรู้ของผู้ตรวจสอบภายใน ความสามารถในการประเมินระดับความเสี่ยงและการจำแนกประเภทความเสี่ยง รวมถึงเปรียบเทียบความแตกต่างของกลุ่มที่มีระดับความรู้สูง ปานกลางและต่ำ โดยกลุ่มตัวอย่างคือผู้ตรวจสอบภายในที่ถือวุฒิบัตร CPIAT จำนวน 200 คน เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามวัดระดับความเชื่อมั่น แบบทดสอบความรู้แบบถูก–ผิด (objective test) และแบบทดสอบตามสถานการณ์ (scenario-based) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน (MANOVA, ANOVA และ Post Hoc) เพื่อเปรียบเทียบผลการประเมินความเสี่ยงระหว่างกลุ่มที่มีระดับความรู้แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ระดับความรู้ด้าน

ESG มีผลต่อความสามารถในการประเมินความเสี่ยง ESG อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มที่มีความรู้สูงสามารถประเมินระดับความเสี่ยงและจำแนกประเภทความเสี่ยงได้ถูกต้องกว่ากลุ่มความรู้ปานกลางและต่ำอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้พบว่าระดับความเชื่อมั่นสูงไม่สอดคล้องกับคะแนนความรู้จริงซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนถึงช่องว่างด้านความรู้ของผู้ตรวจสอบภายใน งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าความรู้ด้าน ESG เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพของการประเมินความเสี่ยงตามกรอบมาตรฐาน IFRS S1 และ IFRS S2 ซึ่งสะท้อนความจำเป็นในการเสริมสร้างทักษะและความรู้ด้าน ESG เพื่อรองรับการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนตามมาตรฐานสากลในอนาคตอันใกล้

คำสำคัญ: ผู้ตรวจสอบภายใน, ความรู้ด้าน ESG, การประเมินความเสี่ยง ESG

Abstract

This study examines the effect of internal auditors' ESG knowledge on their ability to assess ESG-related risks under IFRS S1, IFRS S2, and the COSO ESG framework. The research investigates internal auditors' level of ESG knowledge, their capability to evaluate risk severity, and their accuracy in classifying ESG risk types, as well as comparing differences among groups with high, moderate, and low knowledge levels. The sample consists of 200 internal auditors holding CPIAT certification. The research instruments include a perception-based confidence scale, an objective ESG knowledge test (true/false), and scenario-based assessment items. Descriptive statistics and inferential analyses (MANOVA, ANOVA, and Post Hoc tests) were employed to compare risk-assessment performance among knowledge-level groups. The results indicate that ESG knowledge significantly influences internal auditors' ability to assess ESG risks. Auditors with higher knowledge levels demonstrated more accurate risk-level evaluations and risk-type classifications than those with moderate or low knowledge. The results also show a difference between perceived knowledge and actual knowledge scores. Confidence levels are high, but objective knowledge is only moderate, which shows a big knowledge gap. This study underscores that ESG knowledge is a critical determinant of the quality of ESG risk assessment under IFRS S1 and IFRS S2. The results emphasize the need to strengthen internal auditors' ESG competencies to support future sustainability reporting in alignment with emerging international standards.

Keywords: internal auditor, ESG knowledge, ESG risk assessment

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในหลายปีที่ผ่านมา ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมได้ขยายจากข้อกังวลเชิงสังคมไปสู่ความเสี่ยงเชิงระบบระดับโลก Annual Report ของ World Economic Forum (2022) ระบุว่า ความเสี่ยงด้านสภาพภูมิอากาศจะเป็นหนึ่งในความเสี่ยงที่มีโอกาสเกิดสูงและมีผลกระทบรุนแรงที่สุดภายใน 10 ปีข้างหน้า ส่งผลให้ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมถูกบูรณาการเข้าสู่กลยุทธ์ธุรกิจโดยตรง ภาคเอกชนทั่วโลกจึงเริ่มปรับระบบการกำกับดูแล การบริหารความเสี่ยง และการเปิดเผยข้อมูลให้สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและนักลงทุน โดยจากการสำรวจของ KPMG (2024) พบว่า 96% ของบริษัท G250 ได้มี

การจัดทำรายงานด้านความยั่งยืนแล้ว และกว่า 41% ได้ผูกตัวชี้วัดด้านความยั่งยืนเข้ากับผลตอบแทนของผู้บริหาร ซึ่งสะท้อนว่า ESG ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือด้านความโปร่งใส แต่กลายเป็นส่วนหนึ่งของโมเดลธุรกิจที่ขับเคลื่อนคุณค่าระยะยาวขององค์กร และเพื่อให้ข้อมูลด้านความยั่งยืนสามารถเปรียบเทียบได้ในระดับสากล คณะกรรมการมาตรฐานความยั่งยืนระหว่างประเทศ (ISSB) จึงได้พัฒนามาตรฐาน IFRS S1 และ IFRS S2 ขึ้นโดย IFRS S1 มุ่งเน้นข้อมูลความยั่งยืนที่มีผลกระทบต่อฐานะการเงินและผลการดำเนินงานและกระแสเงินสดของกิจการ ขณะที่ IFRS S2 ครอบคลุมการเปิดเผยข้อมูลด้านสภาพภูมิอากาศโดยเฉพาะ ทำให้องค์กรต้องมีระบบควบคุมภายในและกระบวนการประเมินความเสี่ยงที่มีความเข้มแข็งมากขึ้นเพื่อสนับสนุนข้อมูลที่เปิดเผยภายใต้รายงานรูปแบบใหม่ (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2567) ผู้ตรวจสอบภายในจึงถือเป็นกลไกสำคัญในการรับรองความน่าเชื่อถือของข้อมูล รวมถึงการประเมินความเสี่ยงและคุณภาพของข้อมูล ESG โดยจำเป็นต้องอาศัยความรู้ด้าน ESG ที่ถูกต้องและเพียงพอเพื่อประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อองค์กรได้อย่างเหมาะสม งานวิจัยที่ผ่านมาชี้ว่าความพร้อมด้าน ESG ของผู้ตรวจสอบภายในส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของการเปิดเผยข้อมูล ESG และความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิผลของการประเมินความเสี่ยงและการกำกับดูแลด้านความยั่งยืน ซึ่งสะท้อนว่าความรู้ด้าน ESG เป็นองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพงานตรวจสอบภายใน (Bonrath et al., 2022; Nur et al., 2024)

อย่างไรก็ตาม ภายใต้การเตรียมความพร้อมสำหรับการบังคับใช้ IFRS S1 และ IFRS S2 ในประเทศไทยในปี 2569 (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2567) ยังไม่พบหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าผู้ตรวจสอบภายในไทยมีระดับความรู้ด้าน ESG เพียงพอหรือไม่ และความรู้นี้ส่งผลต่อความสามารถในการประเมินความเสี่ยง ESG ตามมาตรฐานใหม่อย่างไร ช่องว่างข้อมูลดังกล่าวจึงเป็นประเด็นปัญหา ที่มีความสำคัญและเป็นที่มาของงานวิจัยนี้ซึ่งมุ่งตอบคำถามว่าระดับความรู้ด้าน ESG ส่งผลต่อความสามารถในการประเมินความเสี่ยง ESG ของผู้ตรวจสอบภายในภายใต้มาตรฐาน IFRS S1 และ IFRS S2 หรือไม่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความเชื่อมั่นและระดับความรู้ด้าน ESG ของผู้ตรวจสอบภายในภายใต้กรอบมาตรฐาน IFRS S1, IFRS S2 และ COSO ESG
2. เพื่อวิเคราะห์ความสามารถของผู้ตรวจสอบภายในในการประเมินระดับความเสี่ยงและการจำแนกประเภทความเสี่ยงด้าน ESG
3. เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของระดับความรู้ด้าน ESG ที่แตกต่างกันต่อความสามารถในการประเมินความเสี่ยงด้าน ESG

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมสำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างกรอบแนวคิดและสมมติฐานของการวิจัย โดยมุ่งเน้นศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมและทบทวนแนวคิดและทฤษฎีรวมถึงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดและสมมติฐานงานวิจัย

กรอบสากลที่ผลักดันการพัฒนามาตรฐานด้านความยั่งยืน

มาตรฐานด้านความยั่งยืนในระดับสากลสามารถย้อนรอยกลับไปยังแนวคิดพื้นฐานจากองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) ซึ่งวางหลักการ polluter pays principle หรือผู้ก่อมลพิษต้องเป็นผู้จ่ายไว้อย่างชัดเจน โดยระบุว่าผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบต้นทุนในการป้องกัน ควบคุม และฟื้นฟูผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หลักการนี้ทำให้

ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมถูกแปลงเป็นต้นทุนทางธุรกิจและจึงเชื่อมโยงกับกลยุทธ์ การเงิน และการประเมินความเสี่ยงขององค์กรโดยตรง เช่น การจัดสรรงบประมาณเพื่อลดการปล่อยคาร์บอน หรือภาษีสิ่งแวดล้อม (OECD, n.d.) และเมื่อนโยบายและความคาดหวังต่อความโปร่งใสเพิ่มสูงขึ้น การรายงานด้านความยั่งยืนได้ถูกยกระดับจากความสมัครใจมาสู่กรอบมาตรฐานโดย Global Reporting Initiative (GRI) ซึ่งเน้นการเปิดเผยผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมแก่ผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม เพื่อให้ข้อมูลที่เปิดเผยมีความโปร่งใส เปรียบเทียบได้ และครอบคลุมผลกระทบอย่างเป็นระบบ (Meehan, 2015) จนกระทั่งในปัจจุบัน มาตรฐานด้านความยั่งยืนถูกยกระดับอีกขั้นสู่มิติความเกี่ยวข้องทางการเงินผ่านมาตรฐาน ISSB ของ IFRS ซึ่งมุ่งเน้นข้อมูล ESG ที่มีผลกระทบต่อมูลค่ากิจการ ความเสี่ยง และการตัดสินใจลงทุนของนักลงทุน โดยเฉพาะมาตรฐาน IFRS S1 และ IFRS S2 ที่กำหนดให้ข้อมูลด้านความยั่งยืนเป็นส่วนหนึ่งของการรายงานทางการเงินอย่างเป็นทางการ

IFRS S1 และ IFRS S2

IFRS S1 และ IFRS S2 เป็นมาตรฐานการรายงานด้านความยั่งยืนที่จัดทำโดยคณะกรรมการมาตรฐานความยั่งยืนระหว่างประเทศ หรือ International Sustainability Standards Board (ISSB) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกรอบการรายงานที่ครอบคลุมและสอดคล้องในระดับสากล เพื่อช่วยให้บริษัทสามารถเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืนและสภาพภูมิอากาศอย่างเป็นระบบและโปร่งใสเพื่อช่วยให้นักลงทุนสามารถประเมินมูลค่าขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (IFRS Foundation, 2023) โดยมาตรฐานแรกของ ISSB ซึ่งมี 2 มาตรฐานหลัก ได้แก่

1. IFRS S1: เน้นการเปิดเผยข้อมูลความเสี่ยงและโอกาสที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืน (sustainability) โดยครอบคลุมทุกมิติของ ESG ซึ่งส่งผลกระทบต่อสถานะทางการเงินและการดำเนินธุรกิจโดยมี 3 หลักการสำคัญ คือ ความครอบคลุมของข้อมูล การเชื่อมโยงกับข้อมูลทางการเงิน และโครงสร้างรายงานที่ต้องครอบคลุม 4 มิติ

2. IFRS S2: เน้นเฉพาะเจาะจงในเรื่องความเสี่ยงและโอกาสที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate change) และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อการดำเนินธุรกิจ ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของ ISSB โดยเน้นที่ 3 เรื่องหลัก ได้แก่ 1) การเปิดเผยความเสี่ยงและโอกาสด้านสภาพภูมิอากาศ 2) การวิเคราะห์ผลกระทบเชิงกลยุทธ์ 3) การเปิดเผยข้อมูลการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (GHG Emissions) ครอบคลุม Scope ที่ 1–3

มาตรฐานทั้งสองจึงเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้ข้อมูลด้าน ESG กลายเป็นข้อมูลมีสาระสำคัญทางการเงินและเป็นฐานข้อมูลเชิงหลักฐานในการประเมินความเสี่ยงธุรกิจในยุคปัจจุบัน (IFRS, 2023)

การบริหารความเสี่ยงขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับ ESG (COSO ESG)

การบริหารความเสี่ยงนับเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินธุรกิจในยุคปัจจุบันภายใต้ความผันผวนของเศรษฐกิจโลก แนวโน้มด้านความเสี่ยงของธุรกิจได้เปลี่ยนแปลงไปสู่ความเสี่ยงที่มีความซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (ESG) ซึ่งมีผลต่อขีดความสามารถในการแข่งขัน ความเชื่อมั่นของผู้ลงทุน และความยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว (ชยาภา ชยาวิวัฒนาวงศ์, 2561) COSO ESG จึงได้กำเนิดขึ้นเพื่อให้ ESG บูรณาการอยู่ในกระบวนการบริหารความเสี่ยงทั้งองค์กรผ่าน 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การกำกับดูแลและวัฒนธรรม 2) กลยุทธ์และวัตถุประสงค์ 3) การดำเนินงานและการตอบสนองความเสี่ยง 4) การติดตามและปรับปรุง และ 5) สารสนเทศ การสื่อสาร และการรายงาน (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2565) ซึ่งช่วยให้องค์กรสามารถเชื่อมโยง ESG กับคุณค่าทางธุรกิจ การกำกับดูแล และความโปร่งใสด้านข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ แนวทางดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการจัดการความเสี่ยงด้าน ESG ไม่ควรถูกมองเป็นเพียงภาระด้านการรายงาน แต่เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความได้เปรียบเชิงกลยุทธ์ในระยะยาว และเป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับการยกระดับความเชื่อถือได้ของข้อมูลด้านความยั่งยืนภายใต้กรอบมาตรฐานสากล เช่น IFRS S1 และ IFRS S2

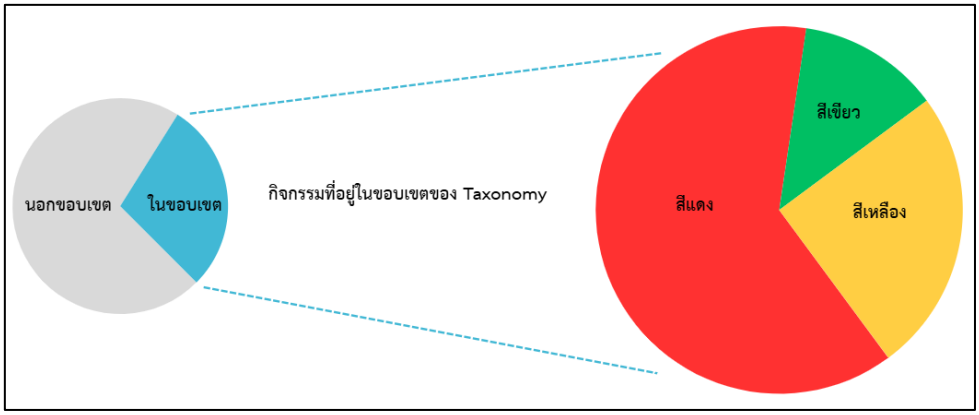
โมเดลสามด่าน (Three Lines Model)

โมเดลสามด่านเป็นกรอบการกำกับดูแลที่มุ่งเน้นทั้งการสร้างคุณค่าและการปกป้องคุณค่าโดยเชื่อมโยงการบริหารความ

เสี่ยงและการควบคุมภายในเข้ากับเป้าหมายความยั่งยืนขององค์กร แตกต่างจากกรอบเดิมที่มุ่งเน้นเฉพาะการป้องกันความเสี่ยง โดยในการบริหารความเสี่ยง ESG โมเดลนี้ถือเป็นกรอบสำคัญที่ช่วยบูรณาการประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาลเข้าสู่กระบวนการทำงานขององค์กร โดยด่านที่หนึ่งบริหารความเสี่ยง ESG ในระดับปฏิบัติการ ด่านที่สองออกแบบและสนับสนุนการกำกับดูแล ESG ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และด่านที่สามหรือผู้ตรวจสอบภายใน ทำหน้าที่ประเมินความเสี่ยงด้าน ESG อย่างเป็นอิสระเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่คณะกรรมการและผู้มีส่วนได้เสีย (สมาคมผู้ตรวจสอบภายในแห่งประเทศไทย, 2563) ทั้งนี้ สอดคล้องกับนโยบายของ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่กำหนดให้บริษัทจดทะเบียนต้องเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืนตามมาตรฐานสากลภายในปี 2569 (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2567) โมเดลสามด่านจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเตรียมความพร้อมขององค์กรในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการสนับสนุนผู้บริหารและคณะกรรมการให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ด้านการกำกับดูแลที่เกี่ยวข้องกับ ESG ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกัน ผู้ตรวจสอบภายในในฐานะด่านที่สามยังทำหน้าที่เป็นผู้ให้ความเชื่อมั่นอิสระและเป็นพันธมิตรเชิงกลยุทธ์ (strategic partner) ที่ช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมายด้านความยั่งยืนและการสร้างคุณค่าในระยะยาว

การยกระดับการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนในประเทศไทย

ในบริบทประเทศไทย การขับเคลื่อนภาคธุรกิจสู่เป้าหมาย Net Zero ทำให้ความสำคัญของ ESG เพิ่มสูงขึ้น ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงพัฒนา Thailand Taxonomy เพื่อเป็นเกณฑ์กลางในการจัดลำดับกิจกรรมทางเศรษฐกิจว่าใดเข้าข่ายสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ โดยสถาบันการเงินสามารถใช้กรอบดังกล่าวในการประเมินความสามารถของผู้ประกอบการในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและระดับความยั่งยืนของกิจกรรมทางธุรกิจได้อย่างเป็นระบบ

ภาพที่ 1 การจัดกลุ่มกิจกรรมตาม Taxonomy
ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2568)

โดย Thailand Taxonomy ใช้ระบบสัญญาณไฟจราจรในการจำแนกกิจกรรมออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. กิจกรรมสีเขียว ซึ่งจะสอดคล้องกับเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อมและการปล่อยคาร์บอนสุทธิเป็นศูนย์

2. กิจกรรมสีเหลือง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่อยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่าน เทคโนโลยีที่นำมาใช้เพื่อยกระดับผลกระทบด้านสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อมของกิจกรรมนั้น ๆ รวมถึงเงินทุนที่จัดหาเพื่อดำเนินมาตรการเหล่านี้จะถือเป็นเงินทุนเพื่อการเปลี่ยนผ่านเช่นกัน

3. กิจกรรมสีแดง เป็นกิจกรรมที่ไม่สอดคล้องกับเส้นทางการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์

4. นอกขอบเขต กิจกรรมที่มีนัยสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศน้อยและไม่มีเกณฑ์ที่อ้างอิงตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ ทำให้ไม่มีข้อพิจารณาใดๆ เกี่ยวกับกิจกรรมดังกล่าวใน Taxonomy และควรรายงานในเอกสารเปิดเผยข้อมูลว่าอยู่นอกขอบเขต (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2568)

ในเชิงปฏิบัติ Thailand Taxonomy ทำให้ภาคเอกชนต้องบริษัทต้องแยกกิจกรรมออกมาให้ได้เพื่อพิสูจน์ความสอดคล้องตามเกณฑ์ ในขณะที่กิจกรรมที่ไม่เข้าเกณฑ์จะถูกจำกัดการเข้าถึงเงินทุน ส่งผลให้ความยั่งยืนกลายเป็นปัจจัยด้านต้นทุนทางการเงินและผลของ Taxonomy จะเชื่อมโยงนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานการเปิดเผยข้อมูลในประเทศไทยผ่าน IFRS S1 และ IFRS S2 ซึ่ง ก.ล.ต. ได้กำหนดแผนการนำมาตรฐาน IFRS S1 และ IFRS S2 มาใช้ในประเทศไทยตามเอกสาร ISSB Roadmap โดยบูรณาการเข้ากับ 56-1 One Report – S เพื่อทำให้ข้อมูลด้านความยั่งยืนกลายเป็นข้อมูลที่มีสาระสำคัญทางการเงินซึ่งต้องเปิดเผยอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยจะเริ่มบังคับใช้ในปี 2569 นี้ (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2568)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลายงานวิจัยชี้ให้เห็นว่าความรู้ด้าน ESG ของผู้ตรวจสอบภายในเป็นองค์ประกอบสำคัญที่กำหนดคุณภาพของการประเมินความเสี่ยง ESG และการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญ โดย Bonrath et al. (2022) พบว่าองค์กรที่มีผู้ตรวจสอบภายในซึ่งมีความพร้อมด้าน ESG สูง มักเปิดเผยข้อมูล ESG มากกว่าและสามารถให้ความมั่นใจต่อข้อมูลได้ดีกว่า แสดงถึงบทบาทสำคัญของความรู้ด้าน ESG ต่อคุณภาพของงานตรวจสอบภายใน และงานวิจัยของ Nur et al. (2024) ยังสนับสนุนว่าผู้ตรวจสอบภายในมีส่วนสำคัญในการกำกับดูแล การจัดการความเสี่ยง และการควบคุมด้านสิ่งแวดล้อม โดยทักษะด้าน ESG ช่วยให้องค์กรลดความเสี่ยงด้านกฎหมาย ชื่อเสียง และเพิ่มประสิทธิภาพทรัพยากร ขณะเดียวกันงานวิจัยของ Soh และ Martinov-Bennie (2015) กล่าวว่าผู้ตรวจสอบภายในมองว่าบทบาทด้าน ESG โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมจะมีความสำคัญเพิ่มขึ้น แต่ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมยังต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อรองรับความต้องการที่สูงขึ้นในอนาคต ESG auditing เป็นส่วนสำคัญของกระบวนการให้ความเชื่อมั่นต่อความยั่งยืน ซึ่งต้องอาศัยความรู้ด้าน ESG ทั้งในเชิงข้อมูลและกฎหมายเพื่อให้การรายงานมีความน่าเชื่อถือ การขาดความรู้จึงอาจทำให้การประเมินความเสี่ยงและการให้ความมั่นใจขาดความถูกต้องได้ เช่นเดียวกับงานของ Shih et al. (2006) ที่พบว่าคุณภาพการตรวจสอบด้านสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันตามระดับความรู้ด้านมาตรฐานสิ่งแวดล้อมของผู้ตรวจสอบภายในในแต่ละอุตสาหกรรม

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีแรงกดดันเชิงสถาบัน (Institutional Theory) Institutional Theory อธิบายว่าองค์กรไม่ได้ดำเนินการเพียงเพื่อผลทางเศรษฐกิจ แต่ยังต้องปรับตัวตามแรงกดดันจากสถาบัน กฎเกณฑ์ และบรรทัดฐานทางสังคม เพื่อสร้างความชอบธรรมและความน่าเชื่อถือ ในบริบทนี้คือ IFRS S1 และ IFRS S2 ซึ่งองค์กรจำเป็นต้องเปิดเผยข้อมูล ESG ตามเกณฑ์ ไม่ใช่เพราะสมัครใจแต่เพราะกลายเป็นกฎสากลที่บริษัทต้องปฏิบัติตามเพื่อให้ได้รับการยอมรับ อย่างไรก็ตาม องค์กรที่เผชิญแรงกดดันคล้ายกันอาจตอบสนองแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับทรัพยากร โครงสร้าง และภายในองค์กรเอง (Delmas & Toffel, 2019) ดังนั้น ทฤษฎีสถาบันจึงเป็นกรอบสำคัญในการทำความเข้าใจว่าปัจจัยภายนอกกำหนดพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กรอย่างไร และเหตุใดองค์กรจึงเลือกใช้มาตรการ ESG ที่แตกต่างกัน แม้อยู่ในบริบทสถาบันที่คล้ายคลึงกัน

ทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Theory) ธุรกิจต้องคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นพนักงาน ลูกค้า ซัพพลายเออร์ ชุมชน หรือรัฐบาล Mitchell et al. (1997) กล่าวว่าบริษัทควรให้ความสนใจไม่เพียงแต่เจ้าของเท่านั้นแต่ยังรวมถึงบุคคลและกลุ่มอื่น ๆ ที่อาจได้รับผลกระทบจากสิ่งที่บริษัททำ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าผู้คนหรือกลุ่มที่มีอำนาจที่ได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรมและต้องการความสนใจอย่างรวดเร็วควรได้พิจารณาว่าสำคัญโดยแนวคิดคือการค้นหาว่าใครสำคัญกับบริษัทจริง ๆ แนวคิดนี้ส่งผลให้มองว่าบริษัทคือเครือข่ายของกลุ่มที่มีความคาดหวังแตกต่างกัน ซึ่งต้องได้รับการตอบสนองอย่างเป็นธรรมและ

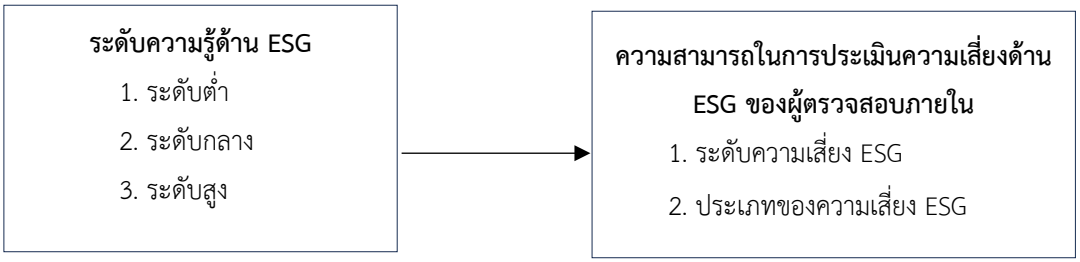
โปร่งใส การนำทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาใช้จึงมีผลโดยตรงต่อการบริหารจัดการ ESG ขององค์กร (Gaonkar & Chetty, 2020) เมื่อมาตรฐานการรายงานความยั่งยืน เช่น IFRS S1 และ IFRS S2 เริ่มมีผลบังคับใช้ ความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเฉพาะนักลงทุน เจ้าหนี้ หน่วยงานกำกับดูแล และสังคมยิ่งเพิ่มสูงขึ้น องค์กรจึงต้องรายงานข้อมูล ESG ที่ตรวจสอบได้ โปร่งใส และเชื่อมโยงกับผลการดำเนินงานจริง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อข้อมูลที่เปิดเผย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเสริมสร้างความยั่งยืนในระยะยาว (Freeman & Dmytriye , 2017)

ทฤษฎีอคติทางการรับรู้และการใช้ดุลยพินิจเชิงวิชาชีพ (Cognitive Bias and Professional Judgment Theory) ทฤษฎีนี้อธิบายว่าการตัดสินใจของผู้ตรวจสอบภายในได้รับอิทธิพลจากอคติทางจิตวิทยาและการประเมินความสามารถของตนเองมากกว่าการใช้เหตุผลเชิงตรรกะเพียงอย่างเดียว โดยงานของ Owhoso & Weickgenannt (2009) พบว่าผู้ที่มีความรู้ต่ำมักประเมินตนเองสูงเกินจริง สอดคล้องกับ Dunning–Kruger Effect (Kruger & Dunning, 1999) ที่ชี้ว่าบุคคลที่มีความรู้จำกัดมักไม่สามารถประเมินความรู้ของตนเองได้อย่างแม่นยำ ขณะเดียวกัน Nelson (2009) ระบุว่าดุลยพินิจเชิงวิชาชีพต้องอาศัยทั้งความรู้ ประสบการณ์ และความระมัดระวังเชิงจิตวิทยา ซึ่งหากขาดความรู้เชิงเทคนิค โดยเฉพาะประเด็นที่ซับซ้อนอย่างมาตรฐานด้าน ESG อาจทำให้เกิดการประเมินความเสี่ยงคลาดเคลื่อน แนวคิดนี้ช่วยอธิบายช่องว่างระหว่าง “การรับรู้ว่าตนเองรู้” และ “ความรู้จริง” ของผู้ตรวจสอบภายใน ในช่วงที่องค์กรต้องปรับตัวสู่มาตรฐาน IFRS S1 และ IFRS S2 จึงสะท้อนความจำเป็นของการเสริมสร้างทักษะและความรู้เชิงลึกเพื่อยกระดับคุณภาพดุลยพินิจด้านความเสี่ยงและความยั่งยืน

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ผู้ตรวจสอบภายในมีบทบาทสำคัญต่อการการเปิดเผยข้อมูลและการประเมินความเสี่ยงขององค์กร หากผู้ตรวจสอบภายในมีความรู้และความเข้าใจไม่เพียงพอ จะสามารถประเมินความเสี่ยงที่ซับซ้อนได้ยากและเสนอแนวทางในการพัฒนาองค์กรให้มีความยั่งยืนได้ยากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่ประเด็นด้าน ESG เข้ามามีบทบาททางธุรกิจเพิ่มขึ้น รวมถึงในประเทศไทยที่อยู่ระหว่างการปรับใช้มาตรฐานการรายงานความยั่งยืนฉบับใหม่ในปี พ.ศ. 2569 (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2567)

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาว่า ระดับความรู้ด้าน ESG ของผู้ตรวจสอบภายในส่งผลต่อความสามารถในการประเมินความเสี่ยงด้าน ESG อย่างไร โดยใช้กรอบมาตรฐานสากล ได้แก่ IFRS S1, IFRS S2 และ COSO ESG เป็นพื้นฐานในการกำหนดตัวแปรต้นและตัวแปรตาม โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังรูปภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดนี้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้าน ESG ของผู้ตรวจสอบภายในส่งผลต่อความสามารถในการประเมินความเสี่ยงด้าน ESG ของผู้ตรวจสอบภายใน ทั้งนี้จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสมมติฐานการศึกษาไว้ดังนี้

H1: ระดับความรู้ด้าน ESG ต่างกันจะมีความสามารถในการประเมินความเสี่ยงด้าน ESG ต่างกัน

H1a: ระดับความรู้ด้าน ESG ต่างกันส่งผลให้ความสามารถในการประเมินระดับความเสี่ยง ESG แตกต่างกัน

H1b: ระดับความรู้ด้าน ESG ต่างกันส่งผลให้ความสามารถในการจำแนกประเภทของความเสี่ยง ESG แตกต่างกัน

แม้ว่าสมมติฐานหลักของการวิจัยจะมุ่งเปรียบเทียบผลของระดับความรู้ต่อความสามารถในการประเมินความเสี่ยง ESG ของผู้ตรวจสอบภายใน แต่ผู้วิจัยยังสำรวจระดับความเชื่อมั่นในการรับรู้ของผู้ตรวจสอบภายในต่อบทบาทของตนในการสนับสนุนการประเมินและการรายงานตาม IFRS S1 และ IFRS S2 ด้วย ซึ่งแม้ไม่ใช่ส่วนของสมมติฐานหลัก แต่จะช่วยสะท้อนศักยภาพโดยรวมในการปรับตัวสู่ระบบการรายงานด้านความยั่งยืนตามกรอบ ISSB อย่างครอบคลุมยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเรื่อง ผลของความรู้ด้าน ESG ต่อความสามารถในการประเมินความเสี่ยง ESG ของผู้ตรวจสอบภายในภายใต้มาตรฐาน IFRS S1 และ IFRS S2 ในประเทศไทย โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจระดับความรู้ด้าน ESG และวิเคราะห์ความสามารถในการประเมินความเสี่ยงด้าน ESG ของผู้ตรวจสอบภายในว่าสอดคล้องกับความรู้จริงหรือไม่ โดยมีรายละเอียดและวิธีการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกประชากรผู้ตรวจสอบภายในประเทศไทยที่มีวุฒิบัตรผู้ตรวจสอบภายในของประเทศไทย CPIAT พบว่ามีประชากรที่มีวุฒิบัตรจำนวน 451 คน (ข้อมูลจากรายชื่อของผู้ถือวุฒิบัตร CPIAT ณ วันที่ 15 สิงหาคม 2568) โดยผู้วิจัยอ้างอิงการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง (sample size) สำหรับการวิจัยจากประชากรที่ทราบขนาดคำนวนโดยใช้สูตรของ Yamane (1967) ทำให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้ต้องไม่น้อยกว่า 212 คน และเก็บข้อมูลจริงได้ 200 คน จึงจะสามารถประมาณค่าร้อยละโดยมีความผิดพลาดไม่เกินร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม มาตรฐานสากล และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ประเมินความรู้ ความเข้าใจและความสามารถของผู้ตรวจสอบภายในในการประเมินระดับความเสี่ยงด้าน ESG ทั้งนี้ คำตอบของผู้เชี่ยวชาญ 4 ท่านถูกใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐาน (expert benchmark) สำหรับเปรียบเทียบการประเมินระดับความเสี่ยงของผู้ตรวจสอบภายใน โดยก่อนนำแบบสอบถามไปใช้จริงได้มีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญที่เป็นตรวจสอบภายในอาวุโสจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลการประเมินพบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (Index of Item-Objective Congruence: IOC) พบว่าอยู่ในช่วง 0.67–1.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ≥ 0.50 แสดงว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องและครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษาอย่างเหมาะสมโดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 วัดความรู้และความเชื่อมั่นด้าน ESG ของผู้ตรวจสอบภายในประกอบด้วย

1) แบบวัดระดับความเชื่อมั่นในการรับรู้ด้าน ESG จำนวน 6 ข้อ ใช้รูปแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Likert scale) เพื่อประเมินระดับความเชื่อมั่นและการรับรู้ด้านการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนตามมาตรฐาน ISSB Roadmap

2) คำถามแบบทดสอบความรู้ (objective test) จำนวน 12 ข้อ เป็นแบบถูก–ผิด เพื่อวัดความรู้ด้าน ESG ตามเกณฑ์ของ COSO ESG และ ISSB Standards

3) คำถามสถานการณ์ (scenario-based questions) จำนวน 5 ข้อ เพื่อวัดความสามารถในการประเมินระดับความเสี่ยงและความสามารถในการจำแนกประเภทความเสี่ยง (เชิงกลยุทธ์ ปฏิบัติการ การเงิน และการปฏิบัติตามกฎระเบียบ) ตามกรอบการบริหารความเสี่ยงขององค์กร

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และประสบการณ์ด้านการตรวจสอบภายใน โดยแบบสอบถามถูกจัดทำทั้งในรูปแบบออนไลน์ (Google Form) และเอกสาร เพื่อให้ผู้ตอบสามารถเลือกตอบได้ตามความสะดวกโดยไม่มีการระบุตัวตน จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมารวบรวมและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) จากการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรจำนวน 30 คน เพื่อประเมินความสอดคล้องภายในของเครื่องมือวัด ทั้งนี้ กำหนดเกณฑ์ความเชื่อมั่นที่ค่ามากกว่า 0.70 ถือว่ายอมรับได้ (Hair et al., 2019) ผลการทดสอบแสดงว่าเครื่องมือทั้งหมดมีค่าความเชื่อมั่นสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด แสดงถึงความเที่ยงและความเหมาะสมในการนำไปเก็บข้อมูลจริง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคอัลฟา

เครื่องมือวิจัย	จำนวนข้อ	ค่าความเชื่อมั่น
ความเชื่อมั่นของผู้ตรวจสอบภายใน	6	0.789
ความรู้เกี่ยวกับ ESG	12	0.728
การประเมินระดับของความเสี่ยง	5	0.709
การจำแนกประเภทความเสี่ยง	5	0.762

รวมถึงก่อนดำเนินการทดสอบ MANOVA ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงพหุคูณ (multicollinearity) ระหว่างตัวแปรตามทั้งสองตัว ได้แก่ คะแนนประเมินระดับของความเสี่ยงและคะแนนการจำแนกประเภทความเสี่ยง ผลการวิเคราะห์พบว่าค่า Tolerance เท่ากับ 1.000 และค่า VIF เท่ากับ 1.000 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (VIF < 5) นอกจากนี้ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามมีค่าเท่ากับ r = .419 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ .80 ดังนั้นจึงสามารถดำเนินการวิเคราะห์ MANOVA ได้อย่างเหมาะสม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

กระบวนการเก็บข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (questionnaire) ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายปิดโดยไม่มีการระบุตัวตน ไม่มีข้อมูลบ่งชี้ลักษณะเฉพาะตัว โดยที่ผู้วิจัยได้ทำการสร้างแบบสอบถามด้วย Google Form ในกรณีที่เป็นออนไลน์หรือนำเอกสารแบบสอบถามที่เป็นกระดาษนำไปให้กับอาสาสมัครตอบด้วยตัวเอง และนำข้อมูลที่ได้ทั้ง 2 แหล่งมาแปลงเป็นในรูปแบบของ Microsoft Excel จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่

4.1 การกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน (expert benchmarking) ผู้วิจัยได้เชิญผู้เชี่ยวชาญด้าน ESG และการตรวจสอบภายในจำนวน 4 ท่านมาตอบแบบสอบถามในลักษณะเดียวกับผู้ตรวจสอบภายใน เพื่อใช้คำตอบของผู้เชี่ยวชาญเป็นเกณฑ์มาตรฐานสำหรับเปรียบเทียบความถูกต้องของคำตอบในข้อคำถามแบบถูก-ผิด (objective test) และคำถามเชิงสถานการณ์ (scenario-based) โดยให้คะแนน 1 หากคำตอบตรงกับผู้เชี่ยวชาญ และ 0 หากไม่ตรงกับผู้เชี่ยวชาญ

4.2 การวิเคราะห์ทางสถิติ (statistical analysis) ประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน โดยสถิติเชิงพรรณนาใช้เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและวิเคราะห์ระดับความเชื่อมั่นการรับรู้ด้าน ESG โดยใช้ค่าความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พร้อมการแปลผลตามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของ Likert และสถิติเชิงอนุมานใช้เพื่อตรวจสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความแตกต่างของระดับความรู้ด้าน IFRS S1 และ IFRS S2 ต่อความสามารถในการประเมินความเสี่ยง ESG โดยผู้วิจัยคำนวณคะแนนความรู้จากข้อสอบแบบถูก-ผิดและจัดกลุ่มเป็น 3 ระดับ (ต่ำ–กลาง–สูง) จากนั้นนำคะแนนการประเมินความเสี่ยงจากคำถามสถานการณ์ซึ่งครอบคลุมระดับของความเสี่ยงและการจำแนกประเภทความเสี่ยงมาทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณ (MANOVA) หากผล MANOVA แสดงความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. < 0.05) จะทำการวิเคราะห์ต่อด้วย ANOVA รายตัวเพื่อระบุว่าตัวแปรใดแตกต่าง และดำเนินการ Post Hoc test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคู่กลุ่ม (ต่ำ–กลาง, กลาง–สูง, ต่ำ–สูง) โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนต่างของค่าเฉลี่ยและระดับนัยสำคัญเพื่ออธิบายว่ากลุ่มที่มีระดับความรู้สูงกว่ามีประสิทธิผลในการประเมินระดับความเสี่ยงสูงกว่ากลุ่มอื่นอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสะท้อนสมมติฐานหลักของการวิจัยว่า ระดับความรู้ด้าน ESG ต่างกันจะมีความสามารถในการประเมินความเสี่ยงด้าน ESG ต่างกันทั้งในเชิงระดับของความเสี่ยงและการจำแนกประเภทความเสี่ยง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยได้นำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาความเชื่อมั่นและระดับความรู้ด้าน ESG ของผู้ตรวจสอบภายในภายใต้กรอบมาตรฐาน IFRS S1, IFRS S2 และ COSO ESG

ผู้วิจัยได้ออกแบบแบบสอบถามในข้อที่ 1–6 โดยใช้มาตราส่วน Likert 5 ระดับ เพื่อวัดความคิดเห็นและทัศนคติของผู้ตอบต่อประเด็นด้าน IFRS S1, IFRS S2, COSO ESG และบทบาทของผู้ตรวจสอบภายในในการสนับสนุนการรายงานความยั่งยืน จากผลการวิเคราะห์พบว่าผู้ตรวจสอบภายในส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นในระดับความรู้และความเข้าใจในมาตรฐาน IFRS S1 และ IFRS S2 อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\overline{X}$ = 3.77, S.D. = 0.93) สะท้อนถึงการรับรู้ต่อการปรับตัวตามมาตรฐานสากลที่ประเทศไทยจะเริ่มบังคับใช้ในปี 2569 อย่างไรก็ตาม ความเข้าใจในกรอบ COSO ESG มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\overline{X}$ = 3.45, S.D. = 0.66) แสดงว่าผู้ตรวจสอบภายในบางส่วนยังมีข้อจำกัดในการประยุกต์ใช้แนวคิดด้านการควบคุมภายในเชิง ESG ขณะที่ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของผู้ตรวจสอบภายในในการสนับสนุนการเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.14, S.D. = 0.81) รวมทั้งการตระหนักถึงการเชื่อมโยงระหว่างข้อมูล ESG กับรายงานทางการเงินตามมาตรฐานใหม่ ($\overline{X}$ = 3.85, S.D. = 0.72) อยู่ในระดับค่อนข้างสูง สะท้อนว่าผู้ตรวจสอบภายในมีความเข้าใจและตระหนักในบทบาทของตนต่อการส่งเสริมความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้านความยั่งยืน โดยสรุป ผู้ตรวจสอบภายในมีการรับรู้ด้าน IFRS S1 และ IFRS S2 รวมถึงบทบาทงานตรวจสอบในระดับสูง ขณะที่ความเข้าใจในด้าน COSO ESG ยังอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจเป็นประเด็นที่ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาต่อไป เพื่อให้ผู้ตรวจสอบภายในสามารถทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ในการสนับสนุนการรายงานและการบริหารความเสี่ยงด้าน ESG

หลังจากนั้นผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ในการทดสอบสมมติฐานโดยผู้วิจัยได้ทำการแบ่งกลุ่มการวิเคราะห์ตามคะแนนความรู้ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการนำผลคะแนนรวมส่วนของข้อสอบแบบถูก-ผิดจำนวน 12 ข้อไปจัดกลุ่มผู้ตอบออกเป็น 3 ระดับ

ตารางที่ 2 ตารางการจัดกลุ่มตามคะแนนที่ได้รับของผู้สอบภายใน

กลุ่ม	ประเภทของกลุ่ม	ช่วงคะแนน	จำนวนคน	ร้อยละ
A	กลุ่มคะแนนต่ำ	1-4	13	6.5
B	กลุ่มคะแนนปานกลาง	5-8	150	75
C	กลุ่มคะแนนสูง	9-12	37	18.5
	รวม		200	100

พบว่าผู้ตรวจสอบภายในส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มความรู้ปานกลาง (ร้อยละ 75.0) รองลงมาคือกลุ่มความรู้สูง (ร้อยละ 18.5) และกลุ่มความรู้ต่ำ (ร้อยละ 6.5) ซึ่งการแบ่งกลุ่มดังกล่าวถูกนำไปใช้เป็นตัวแปรอิสระในการทดสอบสมมติฐานผลของระดับความรู้ต่อความสามารถในการประเมินความเสี่ยง ESG ในขั้นตอนถัดไป

2. เพื่อวิเคราะห์ความสามารถของผู้ตรวจสอบภายในในการประเมินระดับความเสี่ยงและการจำแนกประเภทความเสี่ยงด้าน ESG

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์ MANOVA เพื่อพิจารณาว่าระดับความรู้ด้าน ESG ส่งผลต่อความสามารถในการประเมินความเสี่ยง ESG หรือไม่ ผลการวิเคราะห์พบว่าระดับความรู้ด้าน ESG มีผลต่อความสามารถในการประเมินความเสี่ยง ESG โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F(12, 384) = 3.76$, Sig. < .000, Partial $\eta^2 = 0.11$) แสดงให้เห็นว่าผู้ตรวจสอบภายในที่มีระดับความรู้แตกต่างกัน มีความสามารถในการประเมินระดับและจำแนกประเภทความเสี่ยงแตกต่างกัน ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบ MANOVA ระหว่างระดับความรู้ด้าน ESG กับความสามารถในการประเมินความเสี่ยง ESG

Effect	F	Hypothesis df	Error df	Sig.	Partial η^2
กลุ่มระดับความรู้ด้าน ESG	3.76	12.00	384.00	0.000	.11

เมื่อผล MANOVA แสดงนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. < 0.05) ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิเคราะห์เพิ่มเติมด้วย ANOVA เพื่อตรวจสอบความแตกต่างของตัวแปรตาม ประกอบด้วย 1) ความสามารถในการประเมินระดับความเสี่ยงจากคำถามสถานการณ์ทั้ง 5 เหตุการณ์ และ 2) ความสามารถในการจำแนกประเภทความเสี่ยงซึ่งคำนวณเป็นเปอร์เซ็นต์จากจำนวนข้อที่ตอบถูก ทั้งสองตัวแปรถูกใช้เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการประเมินความเสี่ยงของผู้ตรวจสอบภายในที่มีระดับความรู้ด้าน ESG ต่างกัน

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบ ANOVA วัดความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มความรู้

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)	F	Sig.	Partial Eta Squared
ระดับของความเสี่ยง – เหตุการณ์ที่ 1	7.715	0.001	0.073
ระดับของความเสี่ยง – เหตุการณ์ที่ 2	1.568	0.211	0.016
ระดับของความเสี่ยง – เหตุการณ์ที่ 3	1.564	0.212	0.016
ระดับของความเสี่ยง – เหตุการณ์ที่ 4	2.879	0.059	0.028
ระดับของความเสี่ยง – เหตุการณ์ที่ 5	6.544	0.002	0.062
ความถูกต้องในการจำแนกประเภทความเสี่ยง	5.289	0.006	0.051

จากตารางที่ 4 พบว่า ระดับความรู้ด้าน ESG ของผู้ตรวจสอบภายในส่งผลต่อความสามารถในการประเมินระดับของความเสี่ยงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในบางเหตุการณ์ โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่ 1 (Sig. = 0.001) และเหตุการณ์ที่ 5 (Sig.= 0.002) แสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้ตรวจสอบภายในที่มีระดับความรู้แตกต่างกันมีความสามารถในการประเมินระดับความเสี่ยงแตกต่างกันอย่างชัดเจน ทั้งนี้ ความถูกต้องในการจำแนกประเภทความเสี่ยงก็พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. = .006) สะท้อนว่าระดับความรู้ด้าน ESG มีบทบาทต่อความสามารถในการจำแนกประเภทความเสี่ยงได้อย่างสอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญ ในทางกลับกัน เหตุการณ์ที่ 2 และ 3 ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ (Sig. > 0.05) ขณะที่เหตุการณ์ที่ 4 มีค่า Sig. = 0.059 ซึ่งแม้ไม่ถึงเกณฑ์นัยสำคัญ แต่ถือเป็นแนวโน้มที่กลุ่มผู้มีความรู้สูงอาจเริ่มแสดงการประเมินที่แตกต่างจากกลุ่มอื่นในทิศทางเดียวกัน

3. เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของระดับความรู้ด้าน ESG ที่แตกต่างกันต่อความสามารถในการประเมินความเสี่ยงด้าน ESG

ผลการวิเคราะห์ Post Hoc แสดงให้เห็นความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างกลุ่มระดับความรู้ด้าน ESG โดยพบว่า กลุ่มที่มีความรู้สูง (C) มีความสามารถทั้งในการประเมินระดับความเสี่ยงและการจำแนกประเภทความเสี่ยงได้แม่นยำกว่าและใกล้เคียงกับผู้เชี่ยวชาญมากกว่ากลุ่มกลุ่มปานกลาง (B) และกลุ่มต่ำ (A) (Sig. < 0.05) อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงด้านกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับ ESG และความเสี่ยงทางการเงิน ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ต้องอาศัยทักษะในการเชื่อมโยงข้อมูล ESG เข้ากับผลกระทบต่อธุรกิจตามกรอบของ IFRS S1 และ IFRS S2

ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากผลการวิเคราะห์ MANOVA และการทดสอบเพิ่มเติมด้วย ANOVA และ Post Hoc test สามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัยได้ดังนี้

H1: ระดับความรู้ด้าน ESG ต่างกันจะมีความสามารถในการประเมินความเสี่ยงด้าน ESG ต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ MANOVA พบว่าระดับความรู้ด้าน ESG มีผลต่อความสามารถในการประเมินความเสี่ยง ESG โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. < 0.001) สมมติฐาน H1 ได้รับการยอมรับ

H1a: ระดับความรู้ด้าน ESG ต่างกันส่งผลให้ความสามารถในการประเมินระดับความเสี่ยง ESG แตกต่างกัน

ผลการทดสอบ ANOVA แสดงให้เห็นว่าการประเมินระดับความเสี่ยงในบางเหตุการณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างกลุ่มความรู้ โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่ 1 และ 5 (Sig. < 0.05) สมมติฐาน H1a ได้รับการยอมรับ

H1b: ระดับความรู้ด้าน ESG ต่างกันส่งผลให้ความสามารถในการจำแนกประเภทของความเสี่ยง ESG แตกต่างกัน

ผลการทดสอบ ANOVA และ Post Hoc พบว่ากลุ่มความรู้สูงทำได้ดีกว่ากลุ่มปานกลางและกลุ่มต่ำอย่างมีนัยสำคัญ (Sig. = 0.006) สมมติฐาน H1b ได้รับการยอมรับ

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นภาพรวมของระดับความรู้ ความเชื่อมั่น และความสามารถในการประเมินความเสี่ยงด้าน ESG ของผู้ตรวจสอบภายในในประเทศไทยอย่างชัดเจน โดยผลการศึกษาพบว่าผู้ตรวจสอบภายในมีระดับความเชื่อมั่นในการรับรู้เกี่ยวกับมาตรฐาน IFRS S1, IFRS S2 และกรอบ COSO ESG อยู่ในระดับสูง ($\overline{X}$ = 3.44 – 4.14 จากคะแนนเต็ม 5) แสดงถึงการตื่นตัวต่อมาตรฐานใหม่ที่กำลังจะบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2569 อย่างไรก็ตาม ผลการทดสอบความรู้จริงพบว่าผู้ตรวจสอบภายในตอบถูกเพียงร้อยละ 51–64 เท่านั้น ซึ่งต่ำกว่าระดับการรับรู้ที่ตนประเมินไว้ ความแตกต่างนี้สะท้อนช่องว่างระหว่างการรับรู้และความรู้จริงตามแนวคิด Dunning–Kruger Effect (Kruger & Dunning, 1999) ที่อธิบายว่าบุคคล

ซึ่งมีความรู้ระดับปานกลางมักประเมินตนเองสูงเกินจริง และเมื่อพิจารณาผลของระดับความรู้ต่อความสามารถในการประเมินความเสี่ยง ESG ตามสมมติฐานของการวิจัย (H1) พบว่า ระดับความรู้ด้าน ESG ที่แตกต่างกันมีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความสามารถโดยรวมในการประเมินความเสี่ยง ESG ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bonrath et al. (2022) และ Nur et al. (2024) ที่ระบุว่าความรู้ด้าน ESG เป็นตัวกำหนดคุณภาพของการประเมินความเสี่ยงด้านความยั่งยืน สำหรับสมมติฐานย่อย H1a ผลการวิเคราะห์รายเหตุการณ์พบว่ากลุ่มผู้ตรวจสอบภายในที่มีระดับความรู้แตกต่างกันมีความสามารถในการประเมินระดับความเสี่ยงแตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงด้านกฎหมาย กฎระเบียบและผลกระทบทางการเงิน ซึ่งต้องอาศัยการเชื่อมโยงข้อมูล ESG เข้ากับมาตรฐาน IFRS S1 และ IFRS S2 ในเชิงลึก และในส่วนของสมมติฐาน H1b เกี่ยวกับความสามารถในการจำแนกประเภทความเสี่ยง ผลการวิเคราะห์ Post Hoc แสดงให้เห็นชัดเจนว่ากลุ่มความรู้สูงจำแนกประเภทความเสี่ยงได้สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญมากที่สุด ขณะที่กลุ่มความรู้ปานกลางและต่ำมีแนวโน้มตีความความเสี่ยงไม่ครบถ้วนหรือให้ระดับความเสี่ยงต่ำกว่าที่ควรจะเป็น สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของความรู้ด้าน ESG ในการตีความโครงสร้างของความเสี่ยงตามแนวทางของ COSO ESG Framework และกรอบการรายงานความยั่งยืนสากล

ผลลัพธ์ที่ได้ช่วยยืนยันแนวโน้มที่รายงานโดย The Internal Audit Foundation (2021) ที่ชี้ว่าผู้ตรวจสอบภายในกำลังถูกยกระดับให้เป็นพันธมิตรเชิงกลยุทธ์ (strategic partner) ขององค์กร โดยต้องมีบทบาทมากกว่าการตรวจสอบทางการเงิน แต่ต้องสามารถเชื่อมโยงประเด็น ESG เข้ากับการกำกับดูแล ความเสี่ยง และการควบคุมภายใน ผลการศึกษาในครั้งนี้สะท้อนว่าผู้ตรวจสอบภายในมีความเชื่อมั่นสูงและพร้อมต่อการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคการรายงานความยั่งยืน แต่ยังขาดความรู้เชิงเทคนิคและทักษะการประเมินความเสี่ยง ESG เชิงลึก ซึ่งเป็นประเด็นเร่งด่วนที่ควรพัฒนา ช่องว่างความรู้ที่พบจึงเป็นสัญญาณสำคัญต่อการยกระดับศักยภาพของผู้ตรวจสอบภายในให้สามารถทำหน้าที่เป็นแนวป้องกันที่สามตาม Three Lines Model เพื่อสนับสนุนการเปิดเผยข้อมูลที่โปร่งใสและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยฉบับนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ในมิติของการบูรณาการแนวคิดด้าน ESG เข้ากับกระบวนการตรวจสอบภายในโดยนำกรอบมาตรฐานสากล ได้แก่ IFRS S1, IFRS S2 และ COSO ESG Framework มาประยุกต์ใช้ร่วมกันในการประเมินความรู้การรับรู้และความสามารถในการประเมินความเสี่ยงด้าน ESG ของผู้ตรวจสอบภายใน ซึ่งยังไม่เคยมีงานวิจัยในประเทศไทยดำเนินการในเชิงประจักษ์มาก่อน ผลการศึกษาชี้ให้เห็นช่องว่างของศักยภาพ (capability gap) ระหว่างความรู้จริงเชิงเทคนิคกับการรับรู้ความสามารถตนเองของผู้ตรวจสอบภายในซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการประเมินและควบคุมความเสี่ยง ESG ภายในองค์กร องค์ความรู้ใหม่อีกประการหนึ่งคือการพัฒนากรอบการประเมินสมรรถนะผู้ตรวจสอบภายในด้าน ESG ซึ่งประกอบด้วยสามมิติสำคัญ ได้แก่ 1) มิติความรู้และความเข้าใจด้านมาตรฐานการรายงาน (IFRS S1 และ IFRS S2) 2) มิติการรับรู้บทบาทของผู้ตรวจสอบภายในในการสนับสนุนการเปิดเผยข้อมูล ESG และ 3) มิติความสามารถในการประเมินความเสี่ยงและจำแนกประเภทความเสี่ยง ESG ตามกรอบ COSO ESG Framework กรอบแนวคิดนี้สามารถใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาแนวทางการอบรมและวัดความพร้อมของผู้ตรวจสอบภายในต่อการบังคับใช้มาตรฐาน ISSB ได้ในอนาคต นอกจากนี้ การวิเคราะห์เชิงสถานการณ์ (scenario-based assessment) ยังได้แสดงให้เห็นว่าวิธีการจำลองเหตุการณ์ความเสี่ยง ESG สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการวัดศักยภาพของผู้ตรวจสอบภายในในการตีความและประเมินความเสี่ยงซึ่งต่างจากแบบสอบถามเชิงทัศนคติทั่วไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่าผู้ตรวจสอบภายในที่มีระดับความรู้ด้าน ESG สูง มีความสามารถในการประเมินระดับความเสี่ยงและจำแนกประเภทของความเสี่ยงได้แม่นยำกว่ากลุ่มที่มีความรู้ปานกลางและต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นว่าการยกระดับความรู้ด้าน ESG ของผู้ตรวจสอบภายในเป็นปัจจัยสำคัญของการประเมินความเสี่ยงภายใต้กรอบ IFRS S1 และ IFRS S2 ดังนั้น องค์กรควรเสริมสร้างความรู้ด้าน ESG อย่างเป็นระบบผ่านการอบรมหลักสูตรเฉพาะทาง และพัฒนาศักยภาพตามกรอบมาตรฐานสากล เช่น ISSB Roadmap และ COSO ESG Framework รวมถึงการจัดทำแนวปฏิบัติหรือคู่มือสำหรับการประเมินความเสี่ยง ESG เพื่อให้ผู้ตรวจสอบภายในมีมาตรฐานการทำงานที่สอดคล้องกันและรองรับการบังคับใช้มาตรฐานในปี พ.ศ. 2569

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยในอนาคตควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังผู้มีบทบาทสำคัญอื่นในองค์กร เช่น คณะกรรมการบริษัทและผู้บริหารระดับสูง เพื่อทำความเข้าใจมุมมองและกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับความเสี่ยง ESG ในระดับกลยุทธ์ รวมถึงพิจารณาเพิ่มเติมตัวแปรที่เกี่ยวข้อง เช่น ประสบการณ์ด้าน ESG หรือการอบรมเฉพาะทาง ตลอดจนใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพหรือการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้เข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการประเมินความเสี่ยง ESG ได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2567). *G20/OECD Principles of Corporate Governance 2023: กรอบการกำกับดูแลกิจการสากลที่เน้นความสำคัญของความยั่งยืน.* สืบค้น 4 พฤศจิกายน 2568 จาก https://www.sec.or.th/TH/Template3/Articles/2567/230567.pdf.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2568). *ร่างประกาศและร่างเอกสารสำหรับการปรับปรุงหลักเกณฑ์เพื่อยกระดับการเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืนตามมาตรฐาน ISSB Standards ของบริษัทจดทะเบียนในประเทศไทย*. สืบค้น 4 พฤศจิกายน 2568 จาก https://www.sec.or.th/Documents/PHS/Main/1110/heraing372568.pdf.

ชยาภา ชยาวิวัฒนาวงศ์. (2561). *ทำความรู้จักกับการประเมินความเสี่ยงด้าน ESG ตามกรอบ COSO ERM 2017*. ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. สืบค้น 4 พฤศจิกายน 2568 จาก https://setsustainability.com/download/jhl5wx37uym2pq4.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2568). *หลักการและกรอบการดำเนินการ (Conceptual Framework & Methodological Approach)*. https://www.bot.or.th/content/dam/bot/financial-innovation/sustainable-finance/green/taxonomy/01_TH_Thailand_Taxonomy-Introduction.pdf.

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2565). *การบริหารความเสี่ยงขององค์กร: การประยุกต์ใช้การบริหารความเสี่ยงขององค์กรกับความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม สังคม และการกำกับดูแล (ESG).* สืบค้น 4 พฤศจิกายน 2568 จาก https://setsustainability.com/download/vqnhtci5gxpm6jo.

สมาคมผู้ตรวจสอบภายในแห่งประเทศไทย. (2563). *THE IIA's Three Lines Model: แนวป้องกันสามด่าน (ฉบับปรับปรุงใหม่).* สืบค้น 4 พฤศจิกายน 2568 จาก https://www.theiia.org/globalassets/documents/resources/the-iias-three-lines-model-an-update-of-the-three-lines-of-defense-july-2020/three-lines-model-updated-thai.pdf.

Alkatiri, A., Basuki, F. H., & Loupatty, L. G. (2023). The Effect of Audit Knowledge, Accountability and Independence on Internal Audit Quality. *Jurnal Ilmiah Akuntansi Kesatuan, 11*(3), 653–662. https://doi.org/10.37641/jiakes.v11i3.2689.

Bonrath, A., Eulerich, M., & Lopez-Kasper, V. (2022). Internal auditor's role in ESG disclosure and assurance: An analysis of practical insights. *Corporate Ownership & Control, 20*(1), 78–86. https://doi.org/10.22495/cocv20i1art7.

Delmas, M. A., & Toffel, M. W. (2010). *Institutional pressures and organizational characteristics: Implications for environmental strategy*. SSRN. https://doi.org/10.2139/ssrn.1711785.

Freeman, R. E., & Dmytriyev, S. (2017). Corporate social responsibility and stakeholder theory: Learning from each other. *Symphonya: Emerging Issues in Management, 1*(1), 7–15. https://doi.org/10.4468/2017.1.02freeman.dmytriyev.

Gaonkar, S., & Chetty, P. (2020, September 21). *The stakeholder theory of corporate social responsibility.* Project Guru. Retrieved November 8, 2025, from https://www.projectguru.in/the-stakeholder-theory-of-corporate-social-responsibility/.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis* (8th ed). Cengage Learning EMEA.

IFRS Foundation. (2023). *Effects analysis: IFRS S1 general requirements for disclosure of sustainability-related financial information and IFRS S2 climate-related disclosures (PDF).* Retrieved November 8, 2025, from https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/project/general-sustainability-related-disclosures/effects-analysis.pdf.

KPMG. (2024). *The move to mandatory reporting: Survey of sustainability reporting 2024*. Retrieved November 8, 2025, from https://kpmg.com/xx/en/our-insights/esg/the-move-to-mandatory-reporting.html.

Kruger, J., & Dunning, D. (1999). Unskilled and unaware of it: How difficulties in recognizing one's own incompetence lead to inflated self-assessments. *Journal of Personality and Social Psychology, 77*(6), 1121–1134. https://doi.org/10.1037//0022-3514.77.6.1121.

Meehan, M. (2015). *Sustainability reporting as a tool for better risk management*. MIT Sloan Management Review. Retrieved November 8, 2025, from https://sloanreview.mit.edu/article/sustainability-reporting-as-a-tool-for-better-risk-management/.

Mitchell, R. K., Agle, B. R., & Wood, D. J. (1997). Toward a theory of stakeholder identification and salience: Defining the principle of who and what really counts. *Academy of Management Review, 22*(4), 853–886. https://doi.org/10.2307/259247.

Nelson, M. W. (2009). A model and literature review of professional skepticism in auditing. *Auditing: A Journal of Practice & Theory, 28*(2), 1–34. https://doi.org/10.2308/aud.2009.28.2.1.

Jamil, M. M., Kassim, S. N. B., Radzi, N. A. S. M., Zuraini, N. K., & Roslan, S. A. (2024). The internal auditors in catalyst for sustainability performance through environmental audit. *International Journal of Research and Innovation in Social Science, 8*(7), 1141–1147. https://doi.org/10.47772/IJRISS.2024.80709.

OECD. (n.d.). *Environmental policies and evaluation*. Retrieved November 8, 2025, from https://www.oecd.org/en/topics/environmental-policies-and-evaluation.htm.

Owhoso, V., & Weickgenannt, A. (2009). Auditors' self-perceived abilities in conducting domain audits. *Critical Perspectives on Accounting, 20*(1), 3–21. https://doi.org/10.1016/j.cpa.2007.04.005.

Shih, K.-H., Chen, H.-J., & Chen, J. C. H. (2006). Assessment of sustainable development and knowledge of environmental management: Internal auditors' perspectives. *Industrial Management & Data Systems, 106*(6), 896–909. https://doi.org/10.1108/02635570610671542.

Soh, D. S. B., & Martinov-Bennie, N. (2015). Internal auditors' perceptions of their role in environmental, social and governance assurance and consulting. *Managerial Auditing Journal, 30*(1), 80–111. https://doi.org/10.1108/maj-08-2014-1075.

The Institute of Internal Auditors (Internal Audit Foundation). (2021). *Internal Audit Foundation premier global research study 2021* [PDF]. Retrieved November 8, 2025, from https://www.theiia.org/globalassets/documents/content/research/foundation/iaf-premier-global-research-2021-deloitte.pdf.

World Economic Forum. (2022). *Annual report 2021–2022*. Retrieved November 8, 2025, from https://www.weforum.org/publications/annual-report-2021-2022/.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

การวางแผนกลยุทธ์และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในบริบทของการพัฒนาองค์กรแบบยั่งยืน

Strategic planning and the transformational leadership in the context of sustainable organizational development

หวัง ตงฮุย[1*], ธนกร สิริสุคันธา[2], สุรชัย กังวล[3]

Wang Donghui[1*], Thanakorn Sirisugandha[2], Surachai Kungwon[3]

[1,2] คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

[3]คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

[1,2] Faculty of Management Science, Lampang Rajabhat University

[3]Faculty of Economics, Maejo University

Corresponding author's e-mail: dhui.w@outlook.com.[1], noithonglek@hotmail.com[2], surachai_k@mju.ac.th[3]

Received: November 15, 2025 Revised: December 09, 2025 Accepted: December 21, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้เป็นบทความเชิงแนวคิดที่อาศัยการทบทวนวรรณกรรมมุ่งเน้นการวางแผนกลยุทธ์และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในบริบทของการพัฒนาองค์กรแบบยั่งยืน โดยพิจารณาถึงการเชื่อมโยงระหว่างการวางแผนกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นความยั่งยืนและการพัฒนาผู้นำที่สามารถขับเคลื่อนกลยุทธ์เหล่านั้นอย่างมีประสิทธิภาพ วัตถุประสงค์ของบทความ ได้แก่ 1. อธิบายแนวคิดและประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้อง และ 2. สังเคราะห์ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบด้านกลยุทธ์และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในบริบทความยั่งยืน การศึกษาได้เน้นบทบาทของผู้นำในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง และการสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กรเพื่อให้กระบวนการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างยั่งยืน โดยผู้นำจะต้องมีทักษะในการคิดเชิงกลยุทธ์ การสร้างแรงบันดาลใจ และการปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การศึกษาได้เสนอว่าการพิจารณาความหลากหลายขององค์กรในด้านขนาดและสภาพแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญในการออกแบบกลยุทธ์และพัฒนาผู้นำที่เหมาะสม การผสมผสานระหว่างการวางแผนกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นความยั่งยืนและการพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงนั้น จะช่วยให้

องค์กรสามารถเติบโตและพัฒนาได้ในระยะยาว โดยไม่เพียงแต่สร้างผลกำไร แต่ยังต้องพิจารณาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การเชื่อมโยงทั้งสององค์ประกอบดังกล่าวมีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างผลลัพธ์ด้านความยั่งยืนขององค์กรในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม การสร้างสมดุลในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างยั่งยืนและประสบความสำเร็จในระยะยาว

คำสำคัญ: การวางแผนกลยุทธ์, ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ความยั่งยืน, การสร้างการมีส่วนร่วม

Abstract

This conceptual paper, grounded in a review of pertinent literature, emphasizes strategic planning and the cultivation of change leadership within the framework of sustainable organizational development. The purpose of this paper is to clarify key ideas related to sustainability-driven strategic planning and to synthesize leadership characteristics that support the effective implementation of such strategies. It examines the connection between sustainability-driven strategic planning and the leadership development needed to effectively drive these strategies. The study highlights the role of leadership in driving change and the importance of fostering employee engagement to ensure sustainable transformation. Leaders must possess strategic thinking skills, the ability to inspire, and adaptability to rapidly changing environments. The analysis indicates that considering organizational diversity in terms of size and context is crucial in designing appropriate strategies and leadership development. The integration of sustainable strategic planning with change leadership development enables organizations to grow and operate effectively over the long term, not only by generating profits but also by considering the social and environmental impacts. Achieving a balance across economic, social, and environmental aspects is a key factor that ensures an organization's operations are sustainable and its success is long-lasting.

Keywords: strategic planning, change leadership, sustainability, employee engagement

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่การเปลี่ยนแปลงในทุกมิติของเศรษฐกิจและสังคมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและไม่แน่นอน องค์กรจำเป็นต้องมีการวางแผนกลยุทธ์ที่มีความยั่งยืนเพื่อให้สามารถดำรงอยู่และเติบโตในระยะยาว โดยเฉพาะในสภาวะที่ภาวะการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์กร การขับเคลื่อนองค์กรอย่างยั่งยืน จึงเป็นความท้าทายที่สำคัญที่ทุกองค์กรต้องเผชิญเพื่อสร้างการเติบโตที่มีคุณค่าทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (Turyandi et al., 2025) การวางแผนกลยุทธ์ที่มีความยั่งยืนจึงไม่เพียงแต่ต้องตอบสนองต่อความต้องการในปัจจุบัน แต่ยังต้องคำนึงถึงการสร้างมูลค่าในระยะยาวอย่างรอบคอบและสมดุล (Sancak, 2023)

การวางแผนกลยุทธ์ที่มีความยั่งยืนถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่การบรรลุเป้าหมายในระยะยาว กลยุทธ์ที่เหมาะสมต้องสะท้อนถึงความสามารถในการปรับตัวและสร้างคุณค่าในหลายมิติ โดยเฉพาะการสร้างความสมดุลระหว่างผลกำไรทางการเงิน การเสริมสร้างคุณค่าทางสังคม และการคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Waldman

& Siegel, 2008) การวางแผนกลยุทธ์ในลักษณะนี้จะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในตลาดที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไม่แน่นอน (Bansal, 2005)

นอกจากนี้ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยังถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการดำเนินกลยุทธ์อย่างมีประสิทธิภาพ ภาวะผู้นำที่สามารถนำพาองค์กรไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ยั่งยืนได้ต้องมีความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากร การตัดสินใจที่มีวิสัยทัศน์ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในองค์กร (Bass, 1990; Bass & Avolio, 1994; Yukl, 2010) ความเข้มแข็งด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรที่มุ่งเน้นความยั่งยืน โดยเฉพาะในยุคที่ความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการอยู่รอดขององค์กร

การขับเคลื่อนองค์กรในบริบทของความยั่งยืนยังจำเป็นต้องอาศัยการผสมผสานระหว่างการวางแผนกลยุทธ์และการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความท้าทายในระยะยาวที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของตลาด เศรษฐกิจ และสังคม (Hubbard, 2009; Dyllick & Hockerts, 2002; Freeman, 1984) แนวคิดความยั่งยืนจึงมิได้มุ่งเพียงด้านผลกำไร แต่ยังต้องให้ความสำคัญกับคุณค่าทางสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อมควบคู่กัน

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการวางแผนกลยุทธ์ที่ยั่งยืนยังขาดการศึกษาเชิงลึกที่เชื่อมโยงทั้งสองปัจจัยนี้ในบริบทขององค์กรที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นองค์กรขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก รวมถึงการศึกษาในเชิงปฏิบัติที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในแต่ละประเภทองค์กร (Teece, 2018; Christensen et al., 2015; Kotter, 1996) งานวิจัยส่วนใหญ่ยังคงมุ่งเน้นเพียงประเด็นใดประเด็นหนึ่ง คือ การวางแผนกลยุทธ์ หรือภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยยังไม่ได้เชื่อมโยงองค์ประกอบทั้งสองอย่างเป็นระบบตามบริบทความยั่งยืน

ดังนั้น การศึกษานี้จึงมุ่งเน้นการเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนกลยุทธ์ที่มุ่งความยั่งยืนและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สามารถสนับสนุนการดำเนินกลยุทธ์เหล่านั้นอย่างมีประสิทธิภาพ วัตถุประสงค์ของบทความ ได้แก่ 1. อธิบายแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับทั้งสององค์ประกอบ และ 2. เสนอแนวทางเชิงบูรณาการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทองค์กรที่หลากหลาย

การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning)

นิยามและกระบวนการของการวางแผนกลยุทธ์

การวางแผนกลยุทธ์ (strategic planning) เป็นกระบวนการที่องค์กรใช้ในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานและเป้าหมายระยะยาว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรสามารถบรรลุผลสำเร็จตามวิสัยทัศน์และพันธกิจที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (Porter, 1985) กระบวนการของการวางแผนกลยุทธ์ประกอบด้วยหลายขั้นตอนที่สำคัญ เช่น การวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันขององค์กร การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ทางกลยุทธ์ การระบุแหล่งทรัพยากรที่จำเป็น และการกำหนดกลยุทธ์ที่สามารถใช้ได้จริงและมีความเป็นไปได้ในการดำเนินงาน (Kotler & Keller, 2016) กระบวนการนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้มีทิศทางที่ชัดเจนในการดำเนินงาน แต่ยังช่วยให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเมื่อองค์กรต้องตอบสนองต่อเป้าหมายด้านความยั่งยืน ซึ่งต้องอาศัยการวิเคราะห์เชื่อมโยงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กัน

การพิจารณาปัจจัยภายในและภายนอกองค์กร

การพิจารณาปัจจัยภายในและภายนอกองค์กรเป็นกระบวนการที่สำคัญในการวางแผนกลยุทธ์ เนื่องจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกล้วนมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการดำเนินกลยุทธ์ขององค์กร (Hill & Jones, 2012) การวิเคราะห์ปัจจัยภายในมักจะใช้เครื่องมือ SWOT Analysis ซึ่งช่วยให้สามารถระบุจุดแข็ง (strengths) และจุดอ่อน (weaknesses) ขององค์กร รวมถึงโอกาส (opportunities) และภัยคุกคาม (threats) ที่องค์กรต้องเผชิญจากสภาพแวดล้อมภายนอก

(Kotler & Keller, 2016) การประเมินปัจจัยภายนอก เช่น สภาพเศรษฐกิจ สังคม และการแข่งขันในอุตสาหกรรม จะช่วยให้องค์กรสามารถกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของตลาดได้ (Porter, 1980) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อองค์กรต้องคำนึงถึงเป้าหมายด้านความยั่งยืน ซึ่งทำให้การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกต้องครอบคลุมผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระยะยาวด้วย

กลยุทธ์สำหรับความยั่งยืน

การออกแบบกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นความยั่งยืน (sustainability) เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่สามารถสร้างมูลค่าให้แก่องค์กรในระยะยาวโดยคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (elkington, 1997) การใช้แนวคิด Triple Bottom Line (TBL) ในการออกแบบกลยุทธ์ช่วยให้องค์กรสามารถรักษาสมดุลระหว่างการสร้างผลกำไรทางเศรษฐกิจ (profit), การเสริมสร้างคุณค่าทางสังคม (people) และการรักษาสิ่งแวดล้อม (planet) ได้อย่างยั่งยืน (Armenakis & Harris, 2009) แนวทางนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระยะยาว แต่ยังช่วยให้องค์กรมีบทบาทในการส่งเสริมความยั่งยืนของสังคมและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย (Diener et al., 2003) การออกแบบกลยุทธ์ที่ยั่งยืนจึงต้องเน้นการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจพร้อม ๆ กับการคำนึงถึงผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรสามารถอยู่ได้ในระยะยาวและตอบสนองต่อความคาดหวังของสังคมอย่างเต็มที่ (Freeman, 1984) โดยต้องเน้นการเชื่อมโยงกลยุทธ์เข้ากับเป้าหมายด้านความรับผิดชอบเชิงสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน

สรุปได้ว่า การวางแผนกลยุทธ์เป็นกระบวนการที่สำคัญในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายขององค์กร โดยมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมที่รวดเร็ว การพิจารณาปัจจัยภายในและภายนอก เช่น การวิเคราะห์ SWOT ช่วยให้สามารถมองเห็นทั้งโอกาสและความท้าทายที่องค์กรต้องเผชิญและสามารถเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการออกแบบกลยุทธ์สำหรับความยั่งยืนในยุคปัจจุบันเป็นสิ่งที่ไม่สามารถละเลยได้ โดยต้องคำนึงถึงทั้งผลกำไรทางเศรษฐกิจ ความรับผิดชอบทางสังคม และการรักษาสิ่งแวดล้อมตามแนวคิด Triple Bottom Line (TBL) พร้อมทั้งเชื่อมโยงกลยุทธ์ให้เข้ากับเป้าหมายความยั่งยืนขององค์กรในภาพรวม เพื่อให้การดำเนินงานสามารถสร้างผลลัพธ์ในระยะยาวได้จริง แทนการมุ่งเน้นเพียงผลสำเร็จในระยะสั้น

การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Leadership Development for Change Management)

นิยามของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Leadership for Change Management) หมายถึง บทบาทของผู้นำในการนำพาองค์กรผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะต้องมีความสามารถในการมองการณ์ไกลและวางแผนเพื่อปรับองค์กรให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ภาวะผู้นำประเภทนี้ไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ แต่ยังต้องรวมไปถึงการสร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรมีส่วนร่วมในกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างเต็มที่ (Kotter, 1996) ภาวะผู้นำลักษณะนี้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนความยั่งยืนขององค์กร เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสมัยใหม่มักเกี่ยวข้องกับประเด็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ซับซ้อนมากขึ้น

ลักษณะของผู้นำที่สามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงได้

ผู้นำที่สามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องมีทักษะและคุณลักษณะหลายประการที่สำคัญ โดยเฉพาะการคิดเชิงกลยุทธ์ (strategic thinking) ซึ่งช่วยให้ผู้นำสามารถมองเห็นภาพรวมและตัดสินใจได้อย่างรอบคอบในสถานการณ์ที่ซับซ้อนและไม่แน่นอน (Eisenbeiss, 2012) นอกจากนี้ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องมีความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ (inspirational motivation) เพื่อกระตุ้นให้บุคลากรในองค์กรมีความมุ่งมั่น

และมีแรงจูงใจในการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำและทีมงานเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ (Northouse, 2018)

อีกทั้งผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องสามารถปรับตัวได้ดี (adaptability) ในการรับมือกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและทำให้การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งเมื่อองค์กรต้องดำเนินงานภายใต้กรอบความยั่งยืนที่มีการเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคมและสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ

ทฤษฎีและแบบจำลองของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ทฤษฎี Transformational Leadership เป็นหนึ่งในทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับในด้านการสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยผู้นำในรูปแบบนี้จะสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ตาม และช่วยให้มีส่วนร่วมในกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างจริงจัง ผู้นำประเภทนี้จะกระตุ้นให้ผู้ติดตามเห็นคุณค่าของการเปลี่ยนแปลงและมีวิสัยทัศน์ที่สามารถพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้ในระยะยาว (Bass, 1985; Bass & Avolio, 1994)

ทฤษฎี Transactional Leadership โดย Bass (1985) เน้นไปที่การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำและผู้ตามผ่านการให้รางวัลและการลงโทษตามผลงานที่ทำ อย่างไรก็ตาม แนวทางนี้มักมีข้อจำกัดในบริบทที่ต้องการความยืดหยุ่นและนวัตกรรม จึงอาจไม่เพียงพอสำหรับการเปลี่ยนแปลงในยุคที่สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว

อีกหนึ่งทฤษฎีที่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงในองค์กรคือ Adaptive Leadership ซึ่งเน้นการปรับตัวของผู้นำและองค์กรต่อการเปลี่ยนแปลงที่ไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ (Heifetz & Laurie, 1997) แนวคิดนี้สอดคล้องกับความยั่งยืน เนื่องจากผู้นำต้องปรับวิธีการทำงานให้ตอบสนองทั้งความเสี่ยงด้านเศรษฐกิจ ความคาดหวังของสังคม และแรงกดดันด้านสิ่งแวดล้อม

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวและเติบโตในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้นำที่มีความสามารถในการคิดเชิงกลยุทธ์ การสร้างแรงบันดาลใจ และการปรับตัวอย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน การมีทักษะในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและกระตุ้นทีมงานให้มุ่งมั่นเป็นสิ่งที่ช่วยให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ทฤษฎีต่างๆ เช่น Transformational Leadership, Transactional Leadership, และ Adaptive Leadership ช่วยให้ผู้นำสามารถเลือกใช้แนวทางที่เหมาะสมกับลักษณะของการเปลี่ยนแปลงที่องค์กรต้องเผชิญ โดยเฉพาะในบริบทที่ต้องคำนึงถึงเป้าหมายด้านความยั่งยืน ซึ่งต้องอาศัยทั้งวิสัยทัศน์และความสามารถในการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง

การผสมผสานการวางแผนกลยุทธ์และการพัฒนาภาวะผู้นำในการสร้างองค์กรที่ยั่งยืน

การเชื่อมโยงกลยุทธ์และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

การเชื่อมโยงระหว่างการวางแผนกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นความยั่งยืนและ ภาวะผู้นำที่สนับสนุนการขับเคลื่อนกลยุทธ์เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างองค์กรที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ การวางแผนกลยุทธ์ที่ชัดเจนและเน้นความยั่งยืนจะไม่สามารถบรรลุผลได้หากขาดการสนับสนุนจากผู้นำที่มีความสามารถในการนำพาองค์กรผ่านการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็น ผู้นำที่มีภาวะการเปลี่ยนแปลงที่ดีจะสามารถสื่อสารวิสัยทัศน์ขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและกระตุ้นให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในกระบวนการเปลี่ยนแปลง (Kotter, 1996) ผู้นำที่สามารถขับเคลื่อนกลยุทธ์ที่ยั่งยืนได้จึงต้องมีทักษะในการมองการณ์ไกลและสามารถปรับแผนกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไม่แน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อประเด็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมทวีความสำคัญมากขึ้นในองค์กรยุคปัจจุบัน

การสร้างการมีส่วนร่วมในองค์กร

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้กระบวนการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของพนักงานช่วยสร้างความรู้สึกของการเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบร่วมในความสำเร็จขององค์กร ผู้นำที่สามารถกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจให้กับทีมงานจะช่วยให้องค์กรสามารถก้าวผ่านความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงได้อย่างราบรื่น (Smith, 2007) การมีส่วนร่วมที่ดีไม่เพียงแต่จะทำให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นในการบรรลุเป้าหมายเท่านั้น แต่ยังช่วยสร้างความร่วมมือระหว่างทีมงานและส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความสำเร็จที่ยั่งยืน โดยถือเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมระหว่างกลยุทธ์ ผู้นำ ผลลัพธ์ความยั่งยืน

การวางแผนกลยุทธ์และการพัฒนาผู้นำในองค์กรที่มีความหลากหลาย

การพิจารณาความหลากหลายขององค์กรทั้งในด้านขนาดและสภาพแวดล้อมถือเป็นสิ่งสำคัญในการออกแบบกลยุทธ์และภาวะผู้นำที่เหมาะสมสำหรับองค์กรนั้น ๆ องค์กรที่มีขนาดใหญ่และมีโครงสร้างที่ซับซ้อนมักจะต้องการผู้นำที่สามารถบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงในระดับที่กว้างขึ้น และสามารถประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่องค์กรขนาดเล็กอาจต้องการผู้นำที่มีความยืดหยุ่นและสามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน (Tushman & O'Reilly, 1996) การวางแผนกลยุทธ์ในองค์กรที่มีความหลากหลายจึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างเหล่านี้ เพื่อให้ผู้นำสามารถเลือกใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมและตอบสนองต่อความท้าทายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Mintzberg, 1994) โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่องค์กรต้องรับมือกับเป้าหมายความยั่งยืนที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว

สรุปได้ว่า การผสมผสานการวางแผนกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นความยั่งยืนกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างองค์กรที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ชัดเจนและสามารถปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้จะช่วยขับเคลื่อนองค์กรผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงได้อย่างราบรื่น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กรไม่เพียงแต่ช่วยสร้างแรงบันดาลใจและความมุ่งมั่น แต่ยังช่วยเสริมสร้างความร่วมมือเพื่อให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างยั่งยืน การพิจารณาความหลากหลายขององค์กรทั้งในด้านขนาดและสภาพแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญในการออกแบบกลยุทธ์และภาวะผู้นำที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้นำสามารถเลือกกลยุทธ์ที่ตอบสนองต่อความท้าทายได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถทำให้องค์กรเติบโตในทิศทางที่ยั่งยืน โดยเป็นการเชื่อมโยงกลยุทธ์ ผู้นำ ผลลัพธ์ความยั่งยืนเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปการวางแผนกลยุทธ์และการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในบริบทของการพัฒนาองค์กรแบบยั่งยืน

ด้าน	การวางแผนกลยุทธ์	การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	ผลกระทบต่อการพัฒนาองค์กรแบบยั่งยืน
การเชื่อมโยงกลยุทธ์และภาวะผู้นำ	การกำหนดกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นความยั่งยืน โดยคำนึงถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม	ผู้นำต้องมีทักษะในการมองการณ์ไกลและการปรับแผนกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง	กลไกเชื่อมโยงเกิดขึ้นเมื่อผู้นำสามารถแปลงกลยุทธ์ให้เป็นพฤติกรรมองค์การ (strategy enactment) ส่งผลให้การดำเนินงานมุ่งสู่ผลลัพธ์ความยั่งยืนได้อย่างเป็นรูปธรรม
การสร้างการมีส่วนร่วม	การวางแผนกลยุทธ์ต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ	ผู้นำต้องสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้บุคลากร	การมีส่วนร่วมกลายเป็นกลไกกลาง (mediating mechanism) ที่ทำให้

ตารางที่ 1 สรุปการวางแผนกลยุทธ์และการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในบริบทของการพัฒนาองค์กรแบบยั่งยืน (ต่อ)

ด้าน	การวางแผนกลยุทธ์	การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	ผลกระทบต่อการพัฒนาองค์กรแบบยั่งยืน
	บุคลากรในองค์กรในทุกระดับ	มีส่วนร่วมในกระบวนการเปลี่ยนแปลง	กลยุทธ์ถูกนำไปใช้จริง เพิ่มความรับผิดชอบร่วม และเสริมความต่อเนื่องของการเปลี่ยนแปลงด้านความยั่งยืน
การพิจารณาความหลากหลายในองค์กร	กลยุทธ์ต้องคำนึงถึงความแตกต่างในขนาดและสภาพแวดล้อมขององค์กรเพื่อเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสม	ผู้นำต้องสามารถปรับตัวและใช้วิธีการที่เหมาะสมตามลักษณะขององค์กรทั้งขนาดเล็กและใหญ่	ความหลากหลายทำให้เกิดความแตกต่างของรูปแบบกลยุทธ์และวิธีการนำไปใช้ ซึ่งส่งผลต่อระดับความยั่งยืนผ่านการเลือกแนวทางที่เหมาะสมกับบริบท (context-fit strategy)

จากตารางที่ 1 พบว่า การผสมผสานการวางแผนกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นความยั่งยืนกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไม่ได้เป็นเพียงการทำงานคู่ขนานกัน แต่เป็นกลไกเชิงระบบ ที่ผู้นำมีบทบาทสำคัญในการแปลงกลยุทธ์ให้เกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติ ผู้นำที่สามารถปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม พร้อมทั้งกระตุ้นให้บุคลากรมีส่วนร่วม จะช่วยให้องค์กรดำเนินกลยุทธ์ที่ยั่งยืนได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การคำนึงถึงความหลากหลายด้านขนาดและสภาพแวดล้อมขององค์กรยังช่วยให้ผู้นำสามารถเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสม ทำให้องค์กรตอบสนองต่อความท้าทายได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถขับเคลื่อนไปสู่ความยั่งยืนในทุกมิติของการดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบ

องค์ความรู้

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้สะท้อนให้เห็น ความสัมพันธ์เชิงระบบระหว่างการวางแผนกลยุทธ์และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรสู่ความยั่งยืนในระยะยาว โดยสามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ได้เป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

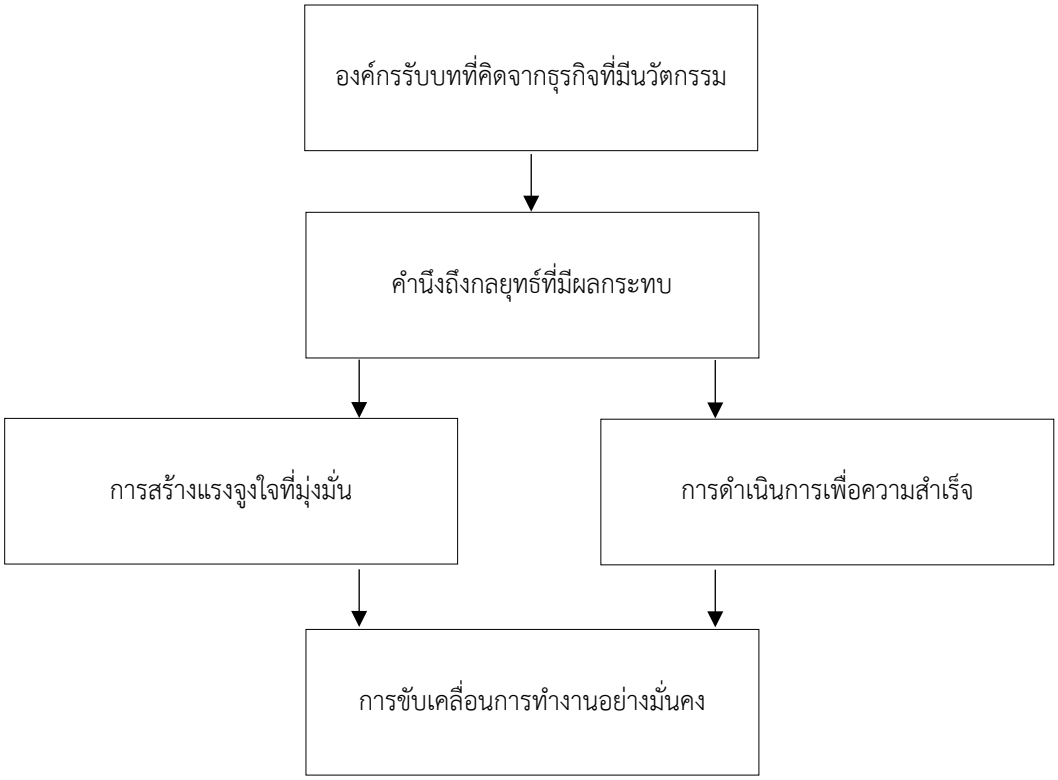
ประเด็นที่หนึ่ง การเชื่อมโยงกลยุทธ์กับภาวะผู้นำในฐานะกลไกขับเคลื่อนความยั่งยืน ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ไม่เพียงต้องกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ แต่ต้อง ทำให้กลยุทธ์กลายเป็นพฤติกรรมและการปฏิบัติขององค์กร ผ่านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรมีส่วนร่วมในทุกระดับ การมีส่วนร่วมดังกล่าวทำหน้าที่เป็น “กลไกกลาง” ที่ทำให้กลยุทธ์ด้านความยั่งยืนถูกนำไปใช้จริงและเกิดผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรม

ประเด็นที่สอง ความสำคัญของการมีส่วนร่วมในฐานะปัจจัยสนับสนุนความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมของบุคลากรช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมและความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายขององค์กร ซึ่งช่วยให้กระบวนการเปลี่ยนแปลงดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและเกิดความเชื่อมโยงระหว่างทีมงาน การสร้างแรงบันดาลใจจากผู้นำจึงเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดการรวมพลังร่วมกันในการขับเคลื่อนความยั่งยืน

ประเด็นที่สาม ความหลากหลายขององค์กรเป็นเงื่อนไขที่กำหนดรูปแบบกลยุทธ์และวิธีการนำการเปลี่ยนแปลง ความแตกต่างด้านขนาด โครงสร้าง และสภาพแวดล้อมขององค์กรเป็นปัจจัยที่กำหนดวิธีการที่จะใช้ขับเคลื่อนกลยุทธ์ โดยผู้นำ

จำเป็นต้อง ปรับวิธีการและแนวทางให้เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของแต่ละองค์กร ซึ่งช่วยให้องค์กรสามารถตอบสนองความท้าทายภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในทุกมิติ

องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญจากการวิเคราะห์นี้ทำให้เห็นว่า ความสำเร็จของการขับเคลื่อนความยั่งยืนขึ้นอยู่กับความสามารถในการเชื่อมโยงกลยุทธ์ ภาวะผู้นำ และการมีส่วนร่วมของบุคลากรเข้าด้วยกันเป็นระบบเดียว ผู้นำที่มีความสามารถในการคิดเชิงกลยุทธ์ การสร้างแรงบันดาลใจ และการปรับตัวอย่างเหมาะสมต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลง จะเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้องค์กรบรรลุความสำเร็จในระยะยาว ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

บทสรุป

การศึกษาครั้งนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการผสมผสานระหว่างการวางแผนกลยุทธ์และการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในบริบทของการพัฒนาองค์กรแบบยั่งยืน การวางแผนกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพต้องไม่เพียงมุ่งเน้นผลกำไรทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงความสมดุลในสามมิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อันเป็นหลักสำคัญของแนวคิด Triple Bottom Line (TBL) ซึ่งช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างยั่งยืนและมีความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนกลยุทธ์เหล่านั้นให้เกิดขึ้นจริง ผู้นำต้องมีความสามารถในการคิดเชิงกลยุทธ์ มองการณ์ไกล และสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุคลากรในองค์กรได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ผู้นำควรมีความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และส่งเสริมให้เกิด การมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกระดับ เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมในความสำเร็จขององค์กร

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การบูรณาการระหว่างกลยุทธ์และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้การขับเคลื่อนความยั่งยืนเกิดขึ้นได้จริง โดยผู้นำที่สามารถสื่อสารวิสัยทัศน์ได้อย่างชัดเจนและกระตุ้นให้บุคลากรมีส่วนร่วม จะทำ

ให้องค์กรสามารถรับมือกับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างมั่นคง นอกจากนี้ ความหลากหลายขององค์กรทั้งในด้านขนาด โครงสร้าง และบริบทการดำเนินงาน ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการออกแบบกลยุทธ์และระบบผู้นำให้เหมาะสมกับลักษณะของแต่ละองค์กร

ในเชิงทฤษฎี องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า ความยั่งยืนขององค์กรขึ้นอยู่กับความสามารถในการเชื่อมโยงระหว่างกลยุทธ์ การนำการเปลี่ยนแปลง และการมีส่วนร่วมของบุคลากรในฐานะองค์ประกอบของระบบเดียวกัน แนวคิดนี้ช่วยเติมเต็มช่องว่างในวรรณกรรมซึ่งมักศึกษากลยุทธ์และภาวะผู้นำแยกขาดจากกัน

ในเชิงปฏิบัติ บทความเสนอว่า ผู้บริหารควรเน้นการสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม การสื่อสารวิสัยทัศน์ด้านความยั่งยืนอย่างต่อเนื่อง และการปรับวิธีการนำให้สอดคล้องกับบริบทขององค์กรทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ซึ่งจะช่วยให้กระบวนการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้จริงและมีความต่อเนื่องในระยะยาว

ข้อจำกัดของบทความ คือเป็นการวิเคราะห์เชิงแนวคิด ซึ่งยังไม่มีการทดสอบในเชิงประจักษ์ จึงควรมีการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ เช่น กลยุทธ์ ผู้นำ และผลลัพธ์ความยั่งยืนในบริบทประเภทต่าง ๆ

โดยสรุป การขับเคลื่อนองค์กรให้เติบโตอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยทั้ง กลยุทธ์ที่มุ่งเน้นความยั่งยืนและภาวะผู้นำที่เสริมพลังการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำที่สามารถคิดเชิงระบบ สื่อสารวิสัยทัศน์ และสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรมีส่วนร่วม จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์กรเติบโตอย่างมั่นคงทั้งในมิติของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของความยั่งยืนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

Armenakis, A. A., & Harris, S. G. (2009). Reflections: Our journey in organizational change research and practice. *Journal of Change Management, 9*(2), 127–142.

Bansal, P. (2005). Evolving sustainably: A longitudinal study of corporate sustainable development. *Strategic Management Journal, 26*(3), 197–218.

Bass, B. M. (1985). *Leadership and performance beyond expectations.* Free Press.

Bass, B. M. (1990). From transactional to transformational leadership: Learning to share the vision. *Organizational Dynamics, 18*(3), 19–31.

Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994). *Improving organizational effectiveness through transformational leadership.* Sage Publications.

Christensen, C. M., Bartman, T., & van Bever, D. (2016). The hard truth about business model innovation. *MIT Sloan Management Review, 58*(1), 30-40.

Diener, E., Oishi, S., & Lucas, R. E. (2003). Personality, culture, and subjective well-being: Emotional and cognitive evaluations of life. *Annual Review of Psychology, 54*, 403–425.

Dyllick, T., & Hockerts, K. (2002). Beyond the business case for corporate sustainability. *Business Strategy and the Environment, 11*(2), 130-141.

Eisenbeiss, S. A. (2012). Re-thinking ethical leadership: An interdisciplinary integrative approach. *The Leadership Quarterly, 23*(4), 791–808.

Elkington, J., & Rowlands, I. H. (1999). Cannibals with forks: The triple bottom line of 21st century business. *Alternatives Journal, 25*(4), 42-43.

Freeman, R. E. (1984). *Strategic management: A stakeholder approach.* Pitman.

Heifetz, R. A., & Laurie, D. L. (1997). The work of leadership. *Harvard Business Review, 75*(1), 124-134.

Hill, C. W. L., & Jones, G. R. (2012). *Strategic management: An integrated approach (10th ed.).* Cengage Learning.

Hubbard, G. (2009). Measuring organizational performance: Beyond the triple bottom line. *Business Strategy and the Environment, 18*(3), 177–191.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th ed). Pearson Education.

Kotter, J. P. (1996). *Leading change.* Harvard Business School Press.

Mintzberg, H. (1994). *The rise and fall of strategic planning: Reconceiving roles for planning, plans, planners*. Free Press.

Northouse, P. G. (2018). *Leadership: Theory and practice* (8th ed). Sage Publications.

Porter, M. E. (1985). *Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance.* Free Press.

Sancak, I. E. (2023). Change management in sustainability transformation: A model for business organizations. *Journal of Environmental Management, 330*, 117165.

Smith, A. (2007). Translating sustainabilities between green niches and socio-technical regimes. *Technology Analysis & Strategic Management, 19*(4), 427–450.

Teece, D. J. (2018). Business models and dynamic capabilities. *Long Range Planning, 51*(1), 40-49.

Turyandi, I., Veranita, M., Wahyudi, & Gunardi. (2025). Transformational leadership in building a sustainable organization: Case study at PT Pos Indonesia (Persero). *International Journal Administration, Business & Organization, 6*(1), 88-98.

Tushman, M. L., & O'Reilly, C. A., III. (1996). Ambidextrous organizations: Managing evolutionary and revolutionary change. *California Management Review, 38*(4), 8–30.

Waldman, D. A., & Siegel, D. S. (2008). Defining the socially responsible leader. *The Leadership Quarterly, 19*(1), 117–131.

Yukl, G. (2010). *Leadership in organizations* (7th ed). Pearson.

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd

e-mail: jamsdonline@gmail.com

ผลกระทบและแนวทางการแก้ไขปัญหาของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงในเมืองวิละบุลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Impacts and solution guidelines for communities affected by the gold and copper mining project in Vilabouly, Savannakhet Province, Lao People's Democratic Republic

ปัญญาสุข วอละสาน[1], ชนินทร์ วะสีนนท์[2], พิศดาร แสนชาติ[3*]

Panyasouk Volasane[1], Chanin Vaseenonta[2], Pissadarn Saenchat[3*]

[1,2,3] สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

[1,2,3] Public and Private Sector Management Program, Sakon Nakhon Rajabhat University

* Corresponding author's e-mail: Panyasouk4288@gmail.com[1], Chanin@snru.ac.th[2], pissadarn@snru.ac.th[3*]

Received: November 25, 2025 Revised: December 14, 2025 Accepted: December 18, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาผลกระทบทางด้านกายภาพ ด้านชีวภาพ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงเมืองวิละบุลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และ 2. เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการดังกล่าว เป็นการวิจัยผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงเมืองวิละบุลีที่กำหนดโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จำนวน 260 คน เลือกตัวอย่างแบบชั้นภูมิ และทำการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลากไม่ทดแทน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดง จำนวน 31 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 260 ฉบับ ที่มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83 และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเชิงคุณภาพ ผลการวิจัย พบว่า 1. ผลกระทบโดยรวมและผลกระทบในแต่ละด้าน ซึ่งประกอบด้วยด้านกายภาพ ชีวภาพ สังคม และเศรษฐกิจ ของโครงการเหมืองแร่ทองและทองแดงวิละบุลีจัดอยู่ในระดับมาก 2. แนวทางการแก้ไขปัญหาของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงเมืองวิละบุลี ประกอบด้วย 2.1 ด้านกายภาพ ได้แก่ แนวทางการแก้ไขปัญหาจากการระเบิดแร่อัคคีภัย และการพังทลายของพื้นที่ดิน 2.2 ด้านชีวภาพ ได้แก่ แนวทางการแก้ไขปัญหาสัตว์น้ำในธรรมชาติ สัตว์ป่าในธรรมชาติ และสัตว์เลี้ยงถูกทำลาย และ 2.3 ด้านสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ แนวทางการแก้ไขปัญหาจากการเก็บกู้ทำลายอาวุธสงคราม ปัญหาความช่วยเหลือจากโครงการพัฒนาอื่น ๆ ลดลง และปัญหาการขนส่งของโครงการที่ทำให้การจราจรติดขัดและเกิดอุบัติเหตุในชุมชน

คำสำคัญ: เหมืองแร่ทองคำและทองแดง, สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, แนวทางการแก้ปัญหาของชุมชน

Abstract

This research aimed to 1. study the physical, biological, social, and economic impacts of the Vilabouly gold and copper mining project in Savannakhet Province, Lao People's Democratic Republic, and 2. propose solutions for communities affected by the project. It was mixed-methods research, combining quantitative and qualitative approaches. The sample consisted of 260 representatives of households affected by the Vilabouly gold and copper mining project, determined using the Krejcie & Morgan table at a 95% confidence level. Stratified sampling and simple random sampling were used, with no substitution. Key informants were 31 individuals involved in addressing the impacts of the gold and copper mining project, selected using purposive sampling. The research instruments included 260 five-level rating scale questionnaires with content validity between 0.80 and 1.00 and a reliability coefficient of 0.83, and structured interviews. Quantitative data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation, while qualitative content analysis was used. The research results found that 1. the overall impact and the impacts in each aspect, consisting of the physical, biological, and social and economic aspects of the Vilabouly gold and copper mining project, were at a high level. 2. The guidelines for solving problems of communities affected by the Vilabouly gold and copper mining project include 2.1 physical aspects, namely guidelines for solving problems from mineral blasting, fires, and land erosion; 2.2 biological aspects, namely guidelines for solving problems from the destruction of aquatic animals in nature, wild animals in nature, and livestock; and 2.3 social and economic aspects, namely guidelines for solving problems from the removal and destruction of war weapons, reduced assistance from other development projects, and transportation of the project that causes traffic congestion and accidents in the community.

Keywords: gold and copper mining, Lao People's Democratic Republic, community solution guideline

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีนโยบายเกี่ยวกับเหมืองแร่โดยให้มีการคัดเลือกวิสาหกิจทั้งภายในและต่างประเทศมาลงทุนในอุตสาหกรรมเหมืองแร่นำมาใช้ภายในประเทศและเป็นสินค้าส่งออก โดยโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดง เมืองวิละบุลี เป็นโครงการที่สำคัญและมีมูลค่าสูงที่สุดในแขวงสะหวันนะเขต ซึ่งในปี 2003 บริษัท ล้านช้างมิเนโรส์ จำกัด ได้รับสิทธิจากรัฐบาลลาวในการดำเนินการในเขตพื้นที่บ้านปุงคำ ที่ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองวิละบุลีเป็นระยะทางประมาณ 20 กิโลเมตร ห่างจากศูนย์กลางแขวงประมาณ 245 กิโลเมตร ในเนื้อที่ 133.700 เฮกตาร์ คาดว่าจะสามารถผลิตทองคำได้มากกว่า 1.5 ล้านออนซ์ และทองแดงมากกว่า 1.1 ล้านตัน ภายในปี 2023 โครงการดังกล่าวได้สร้างรายได้ทางตรงแก่รัฐบาลลาวมากกว่า 1.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่ในขณะเดียวกันก็มีประชากรที่อาจได้รับผลกระทบจากโครงการนี้จำนวน 4,793 คน ใน 782 หลังคาเรือนของ 7 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านไหน-น้ำแมง บ้านโนนสมภู บ้านนาแทนเฮย บ้านนากะจั่น บ้านนาโพ บ้านนาเซียงแล และบ้านน้ำคืนใน (บริษัท ล้านช้างมิเนโรส์ จำกัด, (2567)

โดยโครงการดังกล่าวได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและสังคมในพื้นที่หมู่บ้านของเมืองวิละบุลี ได้แก่ การปนเปื้อนของเศษวัสดุและสารเคมีที่มีความเค็มมากในน้ำที่ล้นออกจากบ่อบำบัดน้ำเสียและกองเศษแร่ลงสู่ลำน้ำห้วยหวาย ปัญหาดินถูกทำลายที่เกิดจากปนเปื้อนของตกตะกอนจากการขุดค้นแร่ ปัญหาฝุ่นละอองเจือปนในอากาศที่เกิดจากกระบวนการขุดเจาะ การระเบิดพื้นที่ และการขนส่งแร่จากโรงงาน ปัญหาการพังทลายของหน้าดินในบริเวณพื้นที่ขุดค้นเศษดินแร่ได้ส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำและระบบนิเวศวิทยา แต่อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการศึกษาวิจัยเพื่อประเมินผลกระทบโดยละเอียด และยังไม่มีแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม (แผนกกสิกรรมและสิ่งแวดล้อม แขวงสะหวันนะเขต, 2565)

ดังนั้น การศึกษาเรื่องแนวทางการแก้ไขปัญหาของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงเมืองวิละบุลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการกำกับดูแลควบคุมการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการให้เป็นไปตามกฎหมาย เป็นข้อมูลสนับสนุนการกำหนดมาตรการบังคับมิให้โครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อม รวมถึงจะช่วยให้มีการเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงจากผลกระทบด้านต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาผลกระทบทางด้านกายภาพ ด้านชีวภาพ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงเมืองวิละบุลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2. เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาของชุมชนที่ได้รับผลกระทบโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงเมืองวิละบุลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

การทบทวนวรรณกรรม

1. รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีนโยบายเกี่ยวกับเหมืองแร่ตามกฎหมายว่าด้วยแร่ธาตุฉบับเลขที่ 31 ลงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2017 (กระทรวงแผนการและการลงทุน สปป.ลาว, 2562) ประกอบด้วย

1.1 ให้คัดเลือกวิสาหกิจทั้งภายในและต่างประเทศมาลงทุนเกี่ยวกับแร่ธาตุและอุตสาหกรรมเหมืองแร่บนพื้นฐานความสามารถทางด้านวิชาการ และการเงิน มุ่งส่งเสริมการพัฒนาชนบทและลดปัญหาความทุกข์ยากของประชาชนด้วยการวางยุทธศาสตร์ นโยบาย ระเบียบ มาตรการต่าง ๆ เช่น นโยบายด้านศุลกากร อากร ตามระเบียบการสนองข้อมูลข่าวสารและการอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เป็นต้น

1.2 ส่งเสริมการค้นหาและสำรวจแร่ธาตุ เพื่อให้มีข้อมูลข่าวสารที่เป็นพื้นฐานทางด้านธรณีศาสตร์และแร่ธาตุ สามารถตอบสนองให้แก่การศึกษาค้นคว้าทางด้านวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับแร่ธาตุและเปลี่ยนเป็นทุน

1.3 ส่งเสริมการขุดค้นและแยกแร่ธาตุต่าง ๆ ด้วยเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าและทันสมัย เพื่อนำใช้ภายในประเทศและเป็นสินค้าส่งออก

1.4 การรักษาเขตทรัพยากรแร่ธาตุบางประเภทตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติสำหรับการดำเนิน การสำรวจ วางแผน และขุดค้นแร่ธาตุ เพื่อผลประโยชน์ของชาติและความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ

2. โครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดง มีผลกระทบต่อชุมชนทั้งทางด้านกายภาพ ด้านชีวภาพทาง และด้านสังคมและเศรษฐกิจ ดังนี้

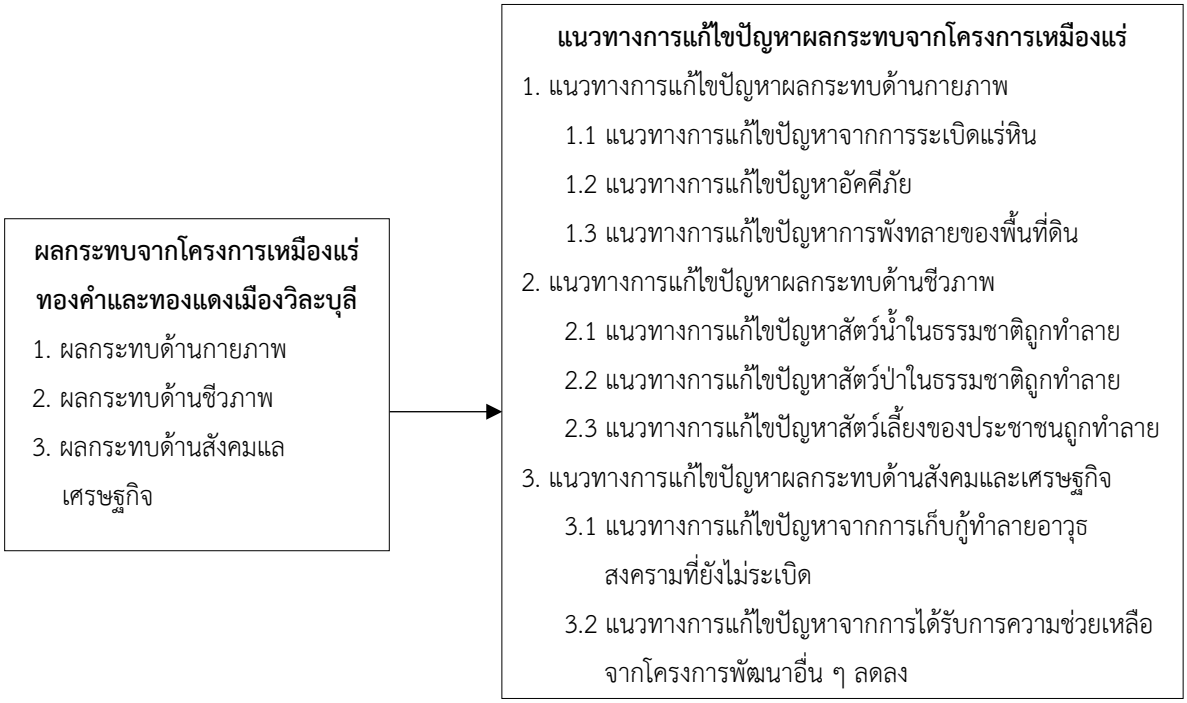
2.1 ผลกระทบด้านกายภาพ เหมืองแร่ทองคำและทองแดงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ การพังทลายของหน้าดิน การไหลของตะกอน แร่ และหินลงสู่แหล่งน้ำ ส่งผลต่อคุณภาพน้ำผิวดิน น้ำใต้ดิน และปริมาณน้ำบาดาลลดลง รวมถึงการเกิดฝุ่นละออง เสียงรบกวนจากการระเบิดและการขนส่ง วัตถุสั่นสะเทือน อัคคีภัย และของเสียเคมี ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ของประชาชน (กรมควบคุมมลพิษ, 2564; สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2565)

2.2 ผลกระทบด้านชีวภาพ เหมืองแร่ทองคำและทองแดงจะส่งผลต่อความสมดุลของระบบนิเวศ โดยทำลายถิ่นอาศัยของสัตว์น้ำ สัตว์ป่า พืชพรรณธรรมชาติ และกระทบต่อสัตว์เลี้ยงของชุมชน อาจแก้ไขได้โดยมีมาตรการฟื้นฟู เช่น การปลูกป่าการปล่อยพันธุ์ปลาคืนสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ เป็นต้น เพื่อลดผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สปป.ลาว, 2022; กรมป่าไม้ สปป.ลาว, 2023)

2.3 ผลกระทบด้านสังคมและเศรษฐกิจ การดำเนินโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงสามารถทำให้สูญเสียพื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่เลี้ยงสัตว์ และที่อยู่อาศัย การย้ายถิ่นฐานของประชาชน ผลกระทบต่อการจ้างงาน สุขภาพกายและจิตตลอดจนการทำลายโบราณวัตถุและแหล่งท่องเที่ยว ทั้งยังมีปัญหาด้านการจราจรและความปลอดภัยจากวัตถุระเบิดตกค้าง (บริษัท ล้านช้างมิเนโรส์ จำกัด, (2567) แต่อย่างไรก็ตาม รัฐบาลสามารถกำหนดนโยบายในการเรียกเก็บผลประโยชน์ตอบแทนจากโครงการเหมืองแร่ทองคำในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ เงินผลประโยชน์พิเศษเพื่อประโยชน์แก่รัฐ ค่าภาคหลวงแร่ การจัดตั้งกองทุนพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในพื้นที่เพื่อการตอบแทนแก่รัฐและท้องถิ่น ให้เกิดความเหมาและเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย (กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, 2560)

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน จากการทบทวนวรรณกรรม ได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ตัวแทนครัวเรือนที่อาจได้รับผลกระทบจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดง ใน 7 หมู่บ้านของเมืองวิละบุลี ครัวเรือนละ 1 คน จำนวน 782 ครัวเรือน รวม 782 คน (แผนกกสิกรรมและสิ่งแวดล้อม แขวงสะหวันนะเขต, 2565)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง เลือกจากประชากรโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan (Krejcie, & Morgan, 1970; วัลลภ รัฐฉัตรานนท์, 2562) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ตัวอย่างจำนวน 260 คน เลือกตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วนประชากรของแต่ละหมู่บ้านแล้วทำการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลากไม่ทดแทน

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) คือ ผู้ที่ส่วนเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดง โดยเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จากนายบ้านและรองนายบ้านในพื้นที่รอบโครงการ 7 หมู่บ้าน จำนวน 14 คน หัวหน้าหน่วยงานพลังงานและเหมืองแร่หมู่บ้าน จำนวน 7 คน ตัวแทนห้องว่าการเมืองวิละบุลี จำนวน 3 คน ตัวแทนห้องการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเมืองวิละบุลี จำนวน 3 คน ตัวแทนแผนกพลังงานและเหมืองแร่แขวงสะหวันนะเขต จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 31 คน ซึ่งทุกคนมีความสมัครใจในการเป็นผู้ให้ข้อมูลตลอดโครงการวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยการสำรวจผลกระทบจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงเมืองวิละบุลี ที่แบ่งเป็นส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับผลกระทบจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงเมืองวิละบุลี ประกอบด้วย ผลกระทบทางด้านกายภาพ ทางด้านชีวภาพ ทางด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ เป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และส่วนที่ 3 แนวทางการแก้ไขปัญหาของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงเมืองวิละบุลี เป็นคำถามปลายเปิด

2) ใช้แบบสัมภาษณ์ในการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงเมืองวิละบุลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง

2.2 การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1) สร้างแบบสอบถามจากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ตามแบบประเมินความสอดคล้องระหว่างแบบสอบถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการ โดยใช้ค่า Item Objective Congruence Index: IOC ที่ใช้ได้ต้องมีค่าตั้งแต่ .50 ขึ้นไป (วีระยุทธ พรพจน์ธนมาศ, 2565) ซึ่งผลการประเมินค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ถือว่าใช้ได้

2) ทำการประเมินค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างใน 7 หมู่บ้านที่อาจได้รับผลกระทบจากโครงการที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง แต่มีคุณลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (α-Coefficient) ด้วยวิธีการของ Cronbach โดยค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับที่ยอมรับได้คือตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (เฉลิมพล ศรีหงษ์, 2565) ซึ่งผลการประเมินค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ 0.83 ถือว่าใช้ได้

3) สร้างแบบสัมภาษณ์แนวทางการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงจากการเรียงลำดับคะแนนผลกระทบเฉลี่ยรายด้านและรายข้อจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด เพื่อนำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 31 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ถึงหัวหน้าหมู่บ้านเพื่อขอเก็บข้อมูลการวิจัยในกลุ่มตัวอย่างของ 7 หมู่บ้านเป้าหมาย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง

3.2 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการตอบแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองและทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องของการตอบแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.3 ผู้วิจัยไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยตนเอง แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงเมืองวิละบุลี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของข้อมูลในแบบสอบถาม ลงรหัส (coding form) ในโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 การวิเคราะห์ระดับผลกระทบจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (Koo, & Yang, 2025)

ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ประกอบรายข้อและรายด้าน แล้วนำค่าเฉลี่ยมาจัดระดับโดยแบ่งอัตรภาคชั้นเป็น 5 ชั้น ดังนี้ (ละเอียด ศิลาน้อย และกันฑิมาลย์ จินดาประเสริฐ, 2562)

ค่าเฉลี่ย 4.20 – 5.00 หมายถึง มีผลกระทบในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.40 – 4.19 หมายถึง มีผลกระทบในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.60 – 3.39 หมายถึง มีผลกระทบในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.80 – 2.59 หมายถึง มีผลกระทบในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.79 หมายถึง มีผลกระทบในระดับน้อยที่สุด

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ แนวทางการแก้ไขปัญหาของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงเมืองวิละบุลี โดยการรวบรวมประเด็นเนื้อหาตามหมวดหมู่ของข้อคำถาม แล้วทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) ด้วยการสกัดข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ วิเคราะห์ความเหมือนความต่างของเนื้อหา แล้วจัดหมวดหมู่เป็นแนวทางการแก้ปัญหาผลกระทบด้านกายภาพ ด้านชีวภาพ และด้านสังคมและเศรษฐกิจ ตามลำดับ

ผลการวิจัย

1. ผลกระทบจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงเมืองวิละบุลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับผลกระทบจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงเมืองวิละบุลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ลำดับ	ผลกระทบ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
1	ด้านกายภาพ	3.80	0.36	มาก
1.1	การก่อสร้างโครงการได้ทำให้เกิดน้ำท่วม	3.85	0.69	มาก
1.2	การพังทลายของพื้นที่ดินที่เกิดจากโครงการเหมืองแร่	3.83	0.70	มาก
1.3	โครงการได้ทำให้ตะกอน แร่ หิน ไหลลงสู่แม่น้ำ	3.73	0.69	มาก
1.4	โครงการได้ทำให้น้ำบาดาลมีปริมาณน้ำลดลง	3.75	0.70	มาก
1.5	โครงการได้ทำให้เกิดฝุ่นสิ่งสกปรกทางอากาศที่มาจากการขุดค้นการเจาะพื้นผิวดิน	3.77	0.69	มาก
1.6	การใช้ยานพาหนะขนส่งของโครงการทำให้มีฝุ่นละออง	3.79	0.73	มาก
1.7	ฝุ่นละอองจำนวนมากจากการใช้ยานพาหนะขนส่งของโครงการ	3.73	0.66	มาก
1.8	เสียงจากการใช้ยานพาหนะขนส่งของโครงการรบกวนชุมชน	3.76	0.71	มาก
1.9	การระเบิด แร่ หินในโครงการได้สร้างแรงสั่นสะเทือนรบกวนชุมชน	3.91	0.74	มาก
1.10	การดำเนินโครงการได้เคยเกิดอัคคีภัย	3.89	0.73	มาก
1.11	โครงการได้ทำให้เกิดขยะเคมีในสิ่งแวดล้อม	3.81	0.69	มาก
1.12	เศษตะกอนดินจากโครงการได้อุดตันระบบระบายน้ำของชุมชน	3.80	0.67	มาก
1.13	โครงการได้ทำแก้ไขปัญหาอื่นที่เกิดขึ้นทันเวลา	3.73	0.76	มาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับผลกระทบจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงเมืองวิละบุลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ต่อ)

ลำดับ	ผลกระทบ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
2	ด้านชีวภาพ	3.72	0.39	มาก
2.1	โครงการได้ทำให้สัตว์น้ำในธรรมชาติถูกทำลาย	3.86	0.69	มาก
2.2	โครงการได้ทำให้สัตว์ป่าในธรรมชาติถูกทำลาย	3.80	0.68	มาก
2.3	โครงการได้ทำให้สัตว์เลี้ยงของประชาชนถูกทำลาย	3.74	0.69	มาก
2.4	โครงการได้ทำให้ป่าไม้ถูกทำลาย	3.64	0.67	มาก
2.5	โครงการได้ทำลายพืชพรรณของชุมชน	3.58	0.69	มาก
2.6	โครงการได้ทำการฟื้นฟูพื้นที่ปลูกต้นไม้ทดแทน	3.71	0.67	มาก
2.7	โครงการได้ปล่อยปลาลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ	3.70	0.72	มาก
3	ด้านสังคมและเศรษฐกิจ	3.80	0.33	มาก
3.1	โครงการได้ทำให้พื้นที่ปลูกพืชของชุมชนลดลง	3.79	0.68	มาก
3.2	โครงการได้ทำให้พื้นที่เลี้ยงสัตว์ของชุมชนลดลง	3.71	0.65	มาก
3.3	โครงการได้ทำให้พื้นที่สร้างที่อยู่อาศัยของชุมชนลดลง	3.78	0.70	มาก
3.4	โครงการได้ทำให้มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น	3.75	0.66	มาก
3.5	โครงการได้ทำให้มีการย้ายถิ่นฐานของประชาชน	3.62	0.67	มาก
3.6	โครงการได้ทำให้โบราณวัตถุมรดกทางวัฒนธรรมดั้งเดิมถูกทำลาย	3.73	0.69	มาก
3.7	โครงการได้ทำให้ประชาชนป่วยเป็นโรคเฉียบพลัน	3.90	0.73	มาก
3.8	โครงการได้ทำให้เกิดอุบัติเหตุและการบาดเจ็บจากโครงการ	3.91	0.75	มาก
3.9	โครงการส่งผลต่อสุขภาพจิตของประชาชน	3.72	0.73	มาก
3.10	โครงการได้ทำให้แหล่งท่องเที่ยวถูกทำลาย	3.74	0.62	มาก
3.11	การขนส่งจากโครงการได้ทำให้การจราจรติดขัดในชุมชน	3.80	0.78	มาก
3.12	โครงการได้เก็บกู้ทำลายอาวุธสงครามที่ยังไม่ระเบิดอย่างปลอดภัย	4.01	0.73	มาก
3.13	โครงการได้ทำให้รายได้ของประชาชนเพิ่มขึ้น	3.85	0.71	มาก
3.14	โครงการได้ทำให้ประชาชนได้รับการความช่วยเหลือจากโครงการพัฒนาอื่น ๆ ลดลง	3.93	0.75	มาก
3.15	โครงการได้เตรียมวิธีป้องกันอันตรายให้ประชาชน	3.85	0.73	มาก
3.16	โครงการได้ให้ค่าตอบแทนชดเชยที่ดินให้ประชาชนอย่างเหมาะสม	3.73	0.76	มาก
	ภาพรวม	3.77	0.31	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลกระทบจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงเมืองวิละบุลีในภาพ รวมจัดอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.77, S.D. = 0.31) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านกายภาพ ($\overline{X}$ = 3.80, S.D. = 0.36) เท่ากับ ด้านสังคมและเศรษฐกิจ ($\overline{X}$ = 3.80, S.D. = 0.33) รองลงมาคือ ด้านชีวภาพ ($\overline{X}$ = 3.72, S.D. = 0.39) โดยมีผลกระทบรายข้อของแต่ละด้าน ดังนี้

ผลกระทบด้านกายภาพรายข้อจัดอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยประเด็นการระเบิด แร่ หินในโครงการได้สร้างแรงสั่นสะเทือนรบกวนชุมชนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 3.91, S.D. = 0.74) รองลงมาคือ การดำเนินโครงการได้เคยเกิดอัคคีภัย ($\overline{X}$ = 3.89, S.D. = 0.73) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โครงการได้ทำให้ตะกอน แร่ หิน ไหลลงสู่แม่น้ำ ($\overline{X}$ = 3.73, S.D. = 0.69) ทั้งนี้ผลกระทบรายข้อทุกข้อจะถูกนำไปสู่การพิจารณาหารแนวทางแก้ไขต่อไป

ผลกระทบด้านชีวภาพรายข้อจัดอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยประเด็นโครงการได้ทำให้สัตว์น้ำในธรรมชาติถูกทำลายมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 3.86, S.D. = 0.69) รองลงมาคือ โครงการได้ทำให้สัตว์ป่าในธรรมชาติถูกทำลาย ($\overline{X}$ = 3.80, S.D. = 0.68) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โครงการได้ทำลายพืชพรรณของชุมชน ($\overline{X}$ = 3.58, S.D. = 0.69)

ผลกระทบด้านสังคมและเศรษฐกิจรายข้อจัดอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยประเด็นโครงการได้เก็บกู้ทำลายอาวุธสงครามที่ยังไม่ระเบิดอย่างปลอดภัยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.01, S.D. = 0.73) รองลงมาคือ โครงการได้ทำให้ประชาชนได้รับการความช่วยเหลือจากโครงการพัฒนาอื่น ๆ ลดลง ($\overline{X}$ = 3.93, S.D. = 0.75) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โครงการได้ทำให้มีการย้ายถิ่นฐานของประชาชน ($\overline{X}$ = 3.62, S.D. = 0.67)

2. แนวทางการแก้ไขปัญหาของชุมชนที่ได้รับผลกระทบด้านกายภาพ ด้านชีวภาพ และด้านสังคมและเศรษฐกิจจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงเมืองวิละบุลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีดังต่อไปนี้

2.1 แนวทางการแก้ไขปัญหาผลกระทบด้านกายภาพ มีดังนี้

1) แนวทางการแก้ไขปัญหาจากการระเบิดแร่หิน ประกอบด้วย แนวทางที่ 1 การจัดการผลกระทบโดยตรงเพื่อลดแรงสั่นสะเทือน โดยใช้เทคนิคระเบิดแบบควบคุม ติดตั้งเครื่องตรวจวัดแรงสั่นสะเทือนและเสียง จัดทำเขตกันชนและปรับเวลาระเบิดไม่รบกวนช่วงพักผ่อน และแนวทางที่ 2 สร้างการมีส่วนร่วมและคุณภาพชีวิตชุมชน โดยการจัดเวทีประชาคมชี้แจงและรับฟังความคิดเห็น ตั้งกองทุนฟื้นฟูชุมชน สนับสนุนอาชีพเสริมและโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและจัดกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

2) แนวทางการแก้ไขปัญหาอัคคีภัย ประกอบด้วย แนวทางที่ 1 การป้องกันอัคคีภัยเชิงระบบ โดยการติดตั้งถังดับเพลิงและสัญญาณเตือนภัย จัดทำเส้นทางหนีไฟและจุดรวมพล ซ้อมแผนรับมือไฟไหม้ทุก 6 เดือน และจัดทำคู่มือความปลอดภัย และแนวทางที่ 2 การเสริมสร้างความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยจัดอบรมการใช้ถังดับเพลิงและการอพยพ จัดตั้ง “อาสาสมัครดับเพลิงชุมชน” จัดเวทีให้ความรู้และเสวนาร่วมกับหน่วยงานดับเพลิง และทำสื่อประชาสัมพันธ์

3) แนวทางการแก้ไขปัญหาการพังทลายของพื้นที่ดิน ประกอบด้วย แนวทางที่ 1 การป้องกันและฟื้นฟูเชิงวิศวกรรม โดยการสร้างกำแพงกันดิน (retaining wall) ขุดร่องระบายน้ำเพื่อควบคุมการไหล ใช้ตาข่าย/ผ้าใยสังเคราะห์คลุมลาดดิน และปรับระดับพื้นที่เสี่ยง และแนวทางที่ 2 การฟื้นฟูเชิงนิเวศและการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการปลูกป่าทดแทนและปลูกหญ้าคลุมดิน จัดตั้งกลุ่มเฝ้าระวังดินถล่มชุมชนจัดโครงการ “ป่าชุมชน” ร่วมกับรัฐ และจัดกิจกรรมอบรมการใช้ประโยชน์ดินอย่างยั่งยืน

2.2 แนวทางการแก้ไขปัญหาผลกระทบด้านชีวภาพ มีดังนี้

1) แนวทางการแก้ไขปัญหาสัตว์น้ำในธรรมชาติถูกทำลาย ประกอบด้วย แนวทางที่ 1 การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำ โดยการปล่อยพันธุ์ปลาพื้นถิ่นและสัตว์น้ำท้องถิ่น ฟื้นฟูแหล่งน้ำธรรมชาติ สร้างเขตอนุรักษ์สัตว์น้ำและกำหนดช่วงเวลาห้ามจับสัตว์น้ำ (ฤดูวางไข่) และแนวทางที่ 2 การพัฒนาระบบจัดการร่วมกับชุมชน โดยการจัดตั้ง “กลุ่มอนุรักษ์สัตว์น้ำชุมชน” จัดทำธนาคารปลา/บ่อเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ จัดกิจกรรมให้ความรู้กับเกษตรกรและนักเรียนและออกข้อกำหนดชุมชนเรื่องการจับปลาอย่างยั่งยืน

2) แนวทางการแก้ไขปัญหาสัตว์ป่าในธรรมชาติถูกทำลาย ประกอบด้วย แนวทางที่ 1 ฟื้นฟูระบบนิเวศและพื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่า โดยการปลูกต้นไม้พื้นถิ่นและฟื้นฟูป่าที่ถูกทำลาย สร้างทางเดินสัตว์ป่าและแหล่งน้ำให้สัตว์เข้าถึง และ จัดทำเขตห้ามล่าสัตว์ และแนวทางที่ 2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ โดยการจัดอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับสัตว์ป่าและสิ่งแวดล้อม ตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์ชุมชน และจัดกิจกรรมปล่อยสัตว์ป่าและเฝ้าระวังพื้นที่

3) แนวทางการแก้ไขปัญหาสัตว์เลี้ยงของประชาชนถูกทำลาย ประกอบด้วย แนวทางที่ 1 ฟื้นฟูและช่วยเหลือสัตว์เลี้ยง โดยการจัดตั้งคลินิกเคลื่อนที่ดูแลสัตว์เลี้ยง แจกจ่ายอาหารและวัคซีน จัดอบรมเจ้าของสัตว์เลี้ยงเกี่ยวกับการดูแล และ แนวทางที่ 2 สร้างระบบป้องกันและลดผลกระทบต่อสัตว์เลี้ยง โดยการจัดทำเขตปลอดภัยสำหรับสัตว์เลี้ยง สร้างแนวทางป้องกันความเสียหายจากโครงการ และจัดอบรมเจ้าของสัตว์เลี้ยง

2.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาผลกระทบด้านสังคมและเศรษฐกิจ มีดังนี้

1) แนวทางการแก้ไขปัญหาจากการเก็บกู้ทำลายอาวุธสงครามที่ยังไม่ระเบิด ประกอบด้วย แนวทางที่ 1 การให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความปลอดภัย โดยการจัดอบรมความรู้เรื่องการระวังอาวุธสงคราม แจกเอกสารคำแนะนำและสัญลักษณ์เตือนภัย และจัดกิจกรรมสาธิตการปฏิบัติตนเมื่อพบวัตถุระเบิด และแนวทางที่ 2 การฟื้นฟูเศรษฐกิจและสร้างรายได้ชุมชน โดยการจัดโครงการฝึกอาชีพ ส่งเสริมการทำเกษตรปลอดภัย และจัดตั้งกองทุนฉุกเฉินสำหรับครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบ

2) แนวทางการแก้ไขปัญหาจากการได้รับการความช่วยเหลือจากโครงการพัฒนาอื่น ๆ ลดลง ประกอบด้วย แนวทางที่ 1 สร้างความร่วมมือและเชื่อมโยงกับโครงการพัฒนาอื่น ๆ โดยการจัดประชุมเชื่อมโยงกับหน่วยงานพัฒนา จัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโครงการ และจัดทำฐานข้อมูลผู้ได้รับประโยชน์ และแนวทางที่ 2 ส่งเสริมโครงการพัฒนาชุมชนแบบบูรณาการ โดยการประสานงานโครงการเพื่อรวมกิจกรรมและงบประมาณ จัดอบรมเจ้าหน้าที่และอาสาสมัคร สร้างระบบติดตามผลและรายงาน

3) แนวทางการแก้ไขปัญหาจากการขนส่งของโครงการที่ทำให้การจราจรติดขัดและเกิดอุบัติเหตุในชุมชน ประกอบด้วย แนวทางที่ 1 การบริหารจัดการการขนส่งและและเส้นทาง โดยการจัดทำแผนเส้นทางขนส่งสินค้าและอุปกรณ์โครงการ กำหนดเวลาและรอบการขนส่ง และติดตั้งป้ายและสัญญาณจราจรชั่วคราว และแนวทางที่ 2 การสร้างความร่วมมือและสร้างจิตสำนึกชุมชน โดยการจัดอบรมและประชาสัมพันธ์ชุมชน และส่งเสริมการใช้เส้นทางสำรองและจัดตั้งกลุ่มเฝ้าระวังและแจ้งเตือน

การอภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า ผลกระทบด้านกายภาพ ด้านชีวภาพ ด้านสังคม และเศรษฐกิจจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงเมืองวิละบุลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยภาพรวมและรายด้านจัดอยู่ในระดับมากทุกด้าน เป็นเพราะนโยบายของรัฐบาลที่เร่งรัดส่งเสริมการลงทุนจากทั้งในและต่างประเทศเพื่อกระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจนอาจขาดความระมัดระวังผลกระทบที่อาจมีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ประกอบกับบุคลากรภาครัฐที่มีจำนวนจำกัดในการตรวจสอบ ติดตาม และควบคุมการดำเนินงาน จึงไม่สามารถจัดการผลกระทบดังกล่าวได้อย่างสมบูรณ์ ถึงแม้ว่าภาครัฐจะได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์และชี้แจงข้อมูลต่อประชาชนแล้วก็ตาม แต่การมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่เพียงพอ ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับณัฐนันท์ บางเขียว (2567) ที่ศึกษาผลกระทบและการจัดการผลกระทบจากการทำเหมืองแร่หินปูนเพื่ออุตสาหกรรม เขตหน้าพระลาน จังหวัดสระบุรี พบว่า มีผลกระทบทางเสียงจากการระเบิดหิน ผลกระทบความสั่นสะเทือนจากเครื่องจักรและการสัญจรของรถบรรทุก ผลกระทบของฝุ่น

จากการระเบิดหิน ผลกระทบจากตะกอนน้ำทิ้งที่เกิดจากการแต่งแร่ จำนวนพื้นที่ป่าในชุมชนลดลง เสียค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงบ้านเรือนที่พักอาศัยเพื่อป้องกันอันตราย และ เสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล สอดคล้องกับงานวิจัยของแพรวโพยม ยลธรรธรรม และคณะ (2563) ที่ศึกษาผลกระทบจากการดูดทราย กรณีศึกษาหมู่ที่ 1 ตำบลนบพิตำ อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น น้ำเปลี่ยนทิศทาง ตลิ่งพัง เสียงดัง ควัน และฝุ่นละออง เป็นต้น ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางชีวภาพและนิเวศวิทยา เช่น น้ำในแม่น้ำลำคลองเน่าส่งกลิ่นเหม็น ปนเปื้อนสารพิษ ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์พืช และสัตว์น้ำ เกิดมลพิษต่อร่างกาย เป็นต้น ผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์ของชุมชน เช่น ระบบการทำเกษตรกรรม เป็นต้น และ ผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต เช่น โรคทางเดินหายใจ มลภาวะทางอากาศและเสียงดัง เป็นต้น สอดคล้องกับ Basu & Mishra (2024) ที่พบว่าการทำเหมืองทำให้สิ่งแวดล้อมความเสื่อมโทรมและรบกวนระบบนิเวศธรรมชาติ ทำให้ดินเสื่อมโทรม ดินถูกกัดเซาะ การสูญเสียพืชพันธุ์ปกคลุมดิน การระบายน้ำตามธรรมชาติถูกขัดขวาง และอาจเกิดมลพิษทางน้ำ

2. จากผลการวิจัยที่พบว่ามีแนวทางการแก้ไขปัญหาของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดง เมืองวิละบุลี แขวงสะหวันนะเขต ประกอบด้วย ดังนี้

2.1 แนวทางการแก้ไขปัญหาผลกระทบด้านกายภาพมี 3 แนวทางสำคัญ ได้แก่ 1) แนวทางการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากการระเบิดแร่หิน โดยการจัดการผลกระทบโดยตรงเพื่อลดแรงสั่นสะเทือน และสร้างการมีส่วนร่วมและคุณภาพชีวิตชุมชน 2) แนวทางการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากอัคคีภัย โดยทำการป้องกันอัคคีภัยเชิงระบบและเสริมสร้างความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน และ 3) แนวทางการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากการพังทลายของพื้นที่ดิน โดยทำการป้องกันและฟื้นฟูเชิงวิศวกรรม ฟื้นฟูเชิงนิเวศและการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น แสดงให้เห็นถึงความพยายามของภาครัฐ ผู้ประกอบการและชุมชนในการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งเป็นไปในแนวทางที่ Sima & Morosanu (2022) ศึกษาพบว่าการลดความเสี่ยงและความยืดหยุ่นจากภัยอันตรายจากการทำเหมือง มีสองขั้นตอนหลัก ได้แก่ การกำหนดความเสี่ยงจากภัยอันตรายให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสม และการดำเนินการตามขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุถึงความยืดหยุ่น การจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสมต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับประเภทของความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการทำเหมือง สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐนันท์ บางเขียว (2567) ที่พบว่าการจัดการผลกระทบจากการทำเหมืองแร่หินปูนเขาสามง่าม ประกอบด้วย 1) การลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมและการคมนาคม ได้แก่ การลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากฝุ่นละออง การลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากเสียงและความสั่นสะเทือน การลดผลกระทบจากคุณภาพน้ำ และการลดผลกระทบจากการคมนาคม 2) การตรวจสอบ ติดตามและเฝ้าระวังด้านสิ่งแวดล้อม และ 3) บทบาทในการจัดการข้อร้องเรียน

2.2 แนวทางการแก้ไขปัญหาผลกระทบด้านชีวภาพมี 3 แนวทางสำคัญ ได้แก่ 1) แนวทางการแก้ไขปัญหาสัตว์น้ำในธรรมชาติถูกทำลาย โดยการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำ และการพัฒนาระบบจัดการร่วมกับชุมชน 2) แนวทางการแก้ไขปัญหาสัตว์ป่าในธรรมชาติถูกทำลาย โดยการฟื้นฟูระบบนิเวศและพื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่า และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ และ 3) แนวทางการแก้ไขปัญหาสัตว์เลี้ยงของประชาชนถูกทำลาย โดยการฟื้นฟูและช่วยเหลือสัตว์เลี้ยง และสร้างระบบป้องกัน และลดผลกระทบต่อสัตว์เลี้ยงนั้น แสดงให้เห็นถึงความพยายามของภาครัฐ ผู้ประกอบการและชุมชนในการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพักตรา สุทธสุภา และกรุณา รักษวิณ (2567) ที่พบว่า แนวทางการดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนและการพัฒนาชุมชนเชิงนิเวศ ได้แก่ การจัดทำแผนการจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้และแหล่งน้ำ การจัดตั้งศูนย์เฝ้าระวังไฟป่าและหมอกควัน การจัดทำแหล่งอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าและสัตว์น้ำ การฟื้นฟูป่าไม้ การตั้งคณะกรรมการชุมชนดำเนินการจัดการป่าและน้ำ การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับร่วมกัน การใช้จารีตประเพณีความเชื่อดูแลรักษาและควบคุมการใช้ประโยชน์จากป่าไม้และแหล่งน้ำ และสอดคล้องกับ Yu et al. (2024) ที่เสนอดัชนีความยั่งยืนของพื้นที่เหมืองแร่ว่า การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการ

หนึ่งของดัชนีความยั่งยืนของพื้นที่เหมืองแร่ ซึ่งมีความจำเป็นเร่งด่วนในการลดผลกระทบทางนิเวศวิทยาจากการทำเหมือง โดยปกป้องความหลากหลายทางชีวภาพ อนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ รวมถึงการลดมลพิษและของเสีย

2.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาผลกระทบทางด้านสังคมและเศรษฐกิจมี 3 แนวทางสำคัญ ได้แก่ 1) แนวทางการแก้ไขปัญหาจากการเก็บกู้ทำลายอาวุธสงครามที่ยังไม่ระเบิด โดยการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความปลอดภัย และการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสร้างรายได้ชุมชน 2) แนวทางการแก้ไขปัญหาการได้รับความช่วยเหลือจากโครงการพัฒนาอื่น ๆ ลดลง โดยการสร้างความร่วมมือและเชื่อมโยงกับโครงการพัฒนาอื่น ๆ และส่งเสริมโครงการพัฒนาชุมชนแบบบูรณาการ 3) แนวทางการแก้ไขปัญหาจากการขนส่งของโครงการที่ทำให้การจราจรติดขัดและเกิดอุบัติเหตุในชุมชน โดยการบริหารจัดการการขนส่งและและเส้นทาง และการสร้างความร่วมมือและสร้างจิตสำนึกชุมชนนั้น แสดงให้เห็นถึงความพยายามของภาครัฐ ผู้ประกอบการ และชุมชนในการร่วมมือแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่มุ่งเน้นฟื้นฟูความปลอดภัย สร้างรายได้ และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นไปในแนวทางที่ Sutrisno et al. (2023) ได้เสนอให้ชุมชนหลังเหมืองแร่มีการพัฒนาในการปรับตัว โดยเน้นการเผยแพร่ข้อมูลแผนหลังการทำเหมือง การเข้าถึงแหล่งทุน การสร้างสถาบันชุมชน และการสร้างโอกาสในการจ้างงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของธิดารัตน์ คำล้อม และณัฐริกา นันทบุตร (2563) ที่พบว่า แนวทางบรรเทาผลกระทบต่อชุมชนโดยรอบเหมืองหิน โดยให้ผู้ประกอบการเหมืองหินควบคุมความเร็วรถบรรทุก และจัดให้มีการฉีดพ่นน้ำลดฝุ่นตามเส้นทางเป็นประจำ ซึ่งต้องการบูรณาการระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นและลดผลกระทบทางสังคมจากการดำเนินโครงการเหมืองแร่ในระยะยาว สอดคล้องกับงานวิจัยของรัฐวินท์ อมรสันต์ (2563) ที่พบว่ามาตรการควบคุมภาวะมลพิษจากการทำเหมืองแร่ทองคำในประเทศไทย มีการกำหนดให้มีแนวกันชนพื้นที่การทำเหมืองแร่ มีการกำหนดวงเงินค้ำประกันการทำเหมืองแร่ทองคำ ให้ผู้ประกอบการเหมืองแร่จ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนพื้นที่ทำเหมือง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนท้องถิ่นในทุกขั้นตอนการทำเหมือง และการกำหนดรูปแบบการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเป็นการเฉพาะเจาะจงโดยจัดให้เวทีสาธารณะในท้องที่ที่โครงการเหมืองแร่ทองคำตั้งอยู่ และสอดคล้องกับ Haroon & Hayyat (2025) ที่ทำการประเมินผลกระทบสองด้านของการทำเหมืองทองคำต่อชุมชนท้องถิ่น คือ ประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมและสิ่งแวดล้อม แล้วมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายว่า ควรนำเทคนิคการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ซับซ้อนมาใช้ ทำการส่งเสริมอาชีพทางเลือก และการจัดสรรทรัพยากรอย่างเท่าเทียมเพื่อสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจกับความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมและสังคม

องค์ความรู้ใหม่

เนื่องจากยังไม่มีการเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงเมืองวิละบุลีจากชุมชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นทางการมาก่อน ดังนั้นผลจากการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการค้นพบองค์ความรู้ใหม่ในบริบทของแขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยแนวทางการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงเมืองวิละบุลีมี 3 ด้าน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แนวทางการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงเมืองวิละบุลี

แนวทางการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงเมืองวิละบุลี		
1. ด้านกายภาพ	2. ด้านชีวภาพ	3. ด้านสังคมและเศรษฐกิจ
1.1 การแก้ไขปัญหาจากการระเบิดแร่ ได้แก่ 1) การจัดการผลกระทบโดยตรงเพื่อลดแรงสั่นสะเทือน และ 2) สร้างการมีส่วนร่วมและคุณภาพชีวิตชุมชน 1.2 การแก้ไขปัญหาอัคคีภัย ได้แก่ 1) การป้องกันอัคคีภัยเชิงระบบ และ 2) การเสริมสร้างความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน	2.1 การแก้ไขปัญหาสัตว์น้ำในธรรมชาติถูกทำลาย ได้แก่ 1) การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำ และ 2) การพัฒนาระบบจัดการร่วมกับชุมชน 2.2 การแก้ไขปัญหาสัตว์ป่าในธรรมชาติถูกทำลาย ได้แก่ 1) ฟื้นฟูระบบนิเวศและพื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่า และ 2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์	3.1 การแก้ไขปัญหาจากการเก็บกู้ทำลายอาวุธสงครามที่ยังไม่ระเบิด ได้แก่ 1) การให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความปลอดภัย และ 2) การฟื้นฟูเศรษฐกิจและสร้างรายได้ชุมชน 3.2 การแก้ไขปัญหาความช่วยเหลือจากโครงการพัฒนาอื่น ๆ ลดลง ได้แก่ 1) สร้างความร่วมมือและเชื่อมโยงกับโครงการพัฒนาอื่น ๆ และ 2) ส่งเสริมการพัฒนาชุมชนแบบบูรณาการ
1.3 การแก้ไขปัญหาการพังทลายของพื้นที่ดิน ได้แก่ 1) การป้องกันและฟื้นฟูเชิงวิศวกรรม และ 2) การฟื้นฟูเชิงนิเวศและการมีส่วนร่วมของชุมชน	2.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาสัตว์เลี้ยงของประชาชนถูกทำลาย ได้แก่ 1) ฟื้นฟูและช่วยเหลือสัตว์เลี้ยง และ 2) สร้างระบบป้องกันและลดผลกระทบต่อสัตว์เลี้ยง	3.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาจากการขนส่งของโครงการที่ทำให้การจราจรติดขัดและเกิดอุบัติเหตุในชุมชน ได้แก่ 1) การบริหารจัดการการขนส่งและเส้นทาง และ 2) สร้างความร่วมมือและสร้างจิตสำนึกชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

กระทรวงกสิกรรมและทรัพยากรธรรมชาติ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ควรให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงเมืองวิละบุลีทั้งในด้าน กายภาพ ชีวภาพ และสังคมและเศรษฐกิจ โดยจะต้องมีมาตรการที่เข้มงวดในการป้องกันและแก้ไขผลกระทบ รวมถึงการเปิดโอกาสให้ภาคีเครือข่าย ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ตรวจสอบและประเมินผล และรับประโยชน์ด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการป้องกันและแก้ไขผลกระทบจากโครงการเหมืองแร่ทองคำและทองแดงเมืองวิละบุลี

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. (2565). *รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2564*. กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. สืบค้น 25 พฤศจิกายน 2568 จาก https://www.pcd.go.th/wp-content/uploads/2022/08/pcdnew-2022-08-08_08-30-05_795080.pdf.

กรมป่าไม้ สปป.ลาว. (2023). *รายงานการฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้และระบบนิเวศ*. กรมป่าไม้ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.

กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่. (2560). *กรอบนโยบายและยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการทรัพยากรแร่ทองคำ.* กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่. https://www.dmr.go.th/mineral_management/wp-content/uploads/2023/03/กรอบนโยบายและยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการทรัพยากรแร่ทองคำ.pdf.

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สปป.ลาว. (2022). *รายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ประจำปี 2022*. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.

กระทรวงแผนการและการลงทุน สปป.ลาว. (2562). *นโยบายเกี่ยวกับเหมืองแร่ตามกฎหมายว่าด้วยแร่ธาตุฉบับเลขที่ 31 ลงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2560.* กระทรวงแผนการและการลงทุน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.

เฉลิมพล ศรีหงษ์. (2565). การประเมินความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม: จะทำอย่างไรให้ถูกต้อง. *วารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์, 5*(1), 28-47. https://so16.tci-thaijo.org/index.php/RJPA/article/view/2123/1339.

ณัฐนันท์ บางเขียว. (2567). การศึกษาผลกระทบและการจัดการผลกระทบจากการทำเหมืองแร่หินปูนเพื่ออุตสาหกรรมเขตหน้าพระลาน จังหวัดสระบุรี. *วารสารไตรศาสตร์, 10*(1). 39-61. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jts/article/view/278091/187277.

ธิดารัตน์ คำล้อม และณัฐริกา นันทบุตร. (2563). ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากเหมืองหินที่ส่งผลต่อชุมชนบริเวณใกล้เคียง อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 12*(1). https://so05.tci-thaijo.org/index.php/irdssru/article/view/243996/165790

บริษัท ล้านช้างมิเนโรส์ จำกัด. (2567). *รายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโดยละเอียด.* บริษัท ล้านช้างมิเนโรส์ จำกัด.

แผนกกสิกรรมและสิ่งแวดล้อม แขวงสะหวันนะเขต. (2565). *รายงานผลกระทบของโครงการเหมืองทองคำและทองแดงเมืองวิละบุลี.* แผนกกสิกรรมและสิ่งแวดล้อม แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.

แพรวโพยม ยลธรรธรรม, พงศ์ประสิทธิ์ อ่อนจันทร์, เชษฐา มุหะหมัด, และ อุดมศักดิ์ เดโชชัย. (2563). ผลกระทบจากการดูดทราย: กรณีศึกษาหมู่ที่ 1 ตำบลนบพิตำ อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสังคมพัฒนศาสตร์, 3*(2), 32–42. https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JSSD/article/view/824/597.

รัฐวินท์ อมรสันต์. (2563). มาตรการควบคุมภาวะมลพิษจากการทำเหมืองแร่ทองคำในประเทศไทย : ศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา. *วารสารบัณฑิตศึกษานิติศาสตร์, 13*(1), 63-74. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/gradlawtujournal/article/view/138106/163703.

ละเอียด ศิลาน้อย และกันทิมาลย์ จินดาประเสริฐ. (2562). การใช้มาตรประมาณค่า ในการศึกษาวิจัยทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ การโรงแรม และการท่องเที่ยว. *วารสารบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 8*(15), 112-126. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jms_ubu/article/view/196862/137606.

วัลลภ รัฐฉัตรานนท์. (2562). การหาขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย: มายาคติในการใช้สูตรของทาโรยามาเน่และเครทซี-มอร์แกน. *วารสารสหวิทยาการวิจัย ฉบับบัณฑิตศึกษา, 8*(1). 11-28.

วีระยุทธ พรพจน์ธนมาศ. (2565). การศึกษาเปรียบเทียบการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัยด้วยเทคนิค IOC, CVR และ CVI. *วารสารรังสิตสารสนเทศ, 28*(1), 169-192. https://rilj.rsu.ac.th/journal/57/article/281.

สุพักตรา สุทธสุภา และกรุณา รักษวิณ. (2567). ความร่วมมือที่ยั่งยืน: การประเมินการจัดการสิ่งแวดล้อมและปฏิบัติการชุมชนเชิงนิเวศในภาคเหนือของไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม , 8*(3), 203-215. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSC/article/view/272129/182250.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2565). *คู่มือการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ฉบับปรับปรุง.* สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

Basu, D., & Mishra, S. (2024). Mine reclamation practices and effects of stakeholder perception- a case study of Saoner mines, Maharashtra, India. *Journal of Engineering and Applied Science, 71*(62). 1-33. https://doi.org/10.1186/s44147-024-00393-y.

Haroon, M., & Hayyat, M. (2025). Assessing the dual impact of gold mining on local communities: Socio-economic benefits and environmental challenges. *Resources Policy*, *103*, 105559. https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2025.105559.

Koo, M., & Yang, S. W. (2025). Questionnaire Use and Development in Health Research. *Encyclopedia. 5*(2),65. https://www.mdpi.com/2673-8392/5/2/65.

Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*, 607-610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308.

Sima, M., & Morosanu, G.A. (2022). Mining Hazard Risk Reduction and Resilience. In: Eslamian, S., Eslamian, F. (eds) *Disaster Risk Reduction for Resilience*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-72196-1_4.

Sutrisno, A. D., Chen, Y.-J., Suryawan, I. W. K., & Lee, C.-H. (2023). Building a Community's Adaptive Capacity for Post-Mining Plans Based on Important Performance Analysis: Case Study from Indonesia. *Land, 12*(7), 1285. https://doi.org/10.3390/land12071285.

Yu, H., Zahidi, I., Fai, C. M., Liang, D., & Madsen, D. Ø. (2024). Elevating community well-being in mining areas: the proposal of the mining area sustainability index (MASI). *Environmental Sciences Europe*, *36*(1), 1-12. https://link.springer.com/article/10.1186/s12302-024-00895-9.

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

ISSN: 2985-2366 (Online)

ผู้ผลิตและเผยแพร่:

สมาคมขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
และสถาบันวิชาการเพื่อการบริหารและพัฒนาสังคม
355/18 หมู่ที่ 1 ตำบลตลาด อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม รหัสไปรษณีย์ 44000
เบอร์โทรศัพท์: 095 925 3273, 094 652 4145
เว็บไซต์: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd
อีเมล์: jamsdonline@gmail.com